

Plan upravljanja
destinacijom
Turističke zajednice
općine Tisno
2025.-2029.

NARUČITELJ:
TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE TISNO
Istočna Gomilica 1a
22 244 Tisno

IZRAĐIVAČ:
LEVEL PROJECT D.O.O.
Radnička cesta 80
10000 Zagreb

Sadržaj

1.	Uvod	5
1.1.	Ciljevi	6
1.2.	Metodologija i proces izrade Plana upravljanja	7
1.3.	Struktura plana	9
2.	Opći podaci	10
3.	Profil destinacije.....	12
4.	Institucionalni i strateški okvir	17
4.1.	Institucionalni okvir upravljanja turizmom	17
4.2.	Strateški okvir razvoja turizma u destinaciji TZO Tisno	19
5.	Analiza stanja	25
6.	Turistička ponuda i potražnja	26
6.1.	Smještajni kapaciteti	26
6.2.	Turistički promet	36
6.3.	Jednodnevni posjetitelji	57
6.4.	Ugostiteljstvo	58
7.	Turističke usluge.....	61
8.	Resursno-atraksijska osnova i okoliš	63
8.1.	Zaštićena prirodna dobra	64
8.2.	Zaštićena kulturna dobra	65
8.3.	Resursna osnova	66
9.	Javna turistička infrastruktura.....	87
10.	Komunalna infrastruktura	90
10.1.	Energetska infrastruktura.....	90
10.2.	Telekomunikacijska infrastruktura.....	94
10.3.	Vodoopskrba i odvodnja	97
10.4.	Gospodarenje otpadom.....	100
11.	Prometna infrastruktura	103
11.1.	Cestovni promet	103
11.2.	Promet u mirovanju	105
11.3.	Pomorski promet	106
11.4.	Zračni promet	108
11.5.	Javni prijevoz.....	108

12.	Kakvoća mora za kupanje.....	110
13.	Buka i svjetlosno onečišćenje	112
13.1.	Buka	112
13.2.	Svjetlosno onečišćenje.....	113
14.	Kvaliteta zraka	115
15.	Ublažavanje klimatskih promjena	116
16.	Prostor	117
16.1.	Građevinsko područje naselja (GPN)	118
16.2.	Građevinsko područje naselja za izdvojene namjene izvan naselja gospodarske – ugostiteljsko-turističke namjene	121
16.3.	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama stambene i mješovite namjene građevinskog područja naselja.....	128
16.4.	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	129
17.	Analiza stanja digitalizacije.....	134
18.	Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala	137
18.1.	Stanovništvo	137
18.2.	Zaposlenost i nezaposlenost	139
18.3.	Analiza kadrova TZO Tisno	141
18.4.	Radna snaga u turizmu i povezanim djelatnostima.....	141
19.	Analiza komunikacijskih aktivnosti	144
19.1.	Online promotivne aktivnosti.....	144
19.2.	Offline promotivne aktivnosti	149
20.	Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama	151
20.1.	Fizička pristupačnost.....	152
20.2.	Komunikacijska pristupačnost.....	154
20.3.	Pristupačnost usluga	154
20.4.	Društvena i kognitivna pristupačnost.....	155
21.	Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji (javne usluge i servisi)	156
21.1.	Javne i žurne službe	156
21.2.	Obrazovanje, kultura i sport.....	157
21.3.	Vjerske zajednice	158
21.4.	Financijske, platne i poštanske usluge	158
21.5.	Uslužne djelatnosti i opskrba	159
21.6.	Javni prostori i uređenost	159
22.	Nositelji turističke politike.....	161

23.	Izvješće o analizi stanja	163
24.	Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda	166
24.1.	Elementi konkurentnosti destinacije	166
24.2.	Turistički proizvodi destinacije	168
24.3.	Ciljna publika (segmentacija)	169
24.4.	Razvojni i marketinški potencijal turističkih proizvoda i usluga	171
25.	Trendovi i analiza konkurencije	185
25.1.	Trendovi	185
25.2.	Analiza konkurencije i benchmark destinacija	193
25.3.	Turističko okruženje destinacije (otok Murter)	199
26.	Anketni upitnik	204
26.1.	Analiza odgovora anketnog istraživanja lokalnog stanovništva	205
26.2.	Analiza odgovora anketnog istraživanja turista i jednodnevnih posjetitelja	223
27.	Izračun pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije	246
27.1.	Pokazatelji održivosti	247
27.2.	Pokazatelji prihvatnog kapaciteta	264
27.3.	Procjena dosegnute razine prihvatnog kapaciteta	291
27.4.	Analiza scenarija	306
28.	Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima	333
28.1.	Strateški okvir	333
28.2.	SWOT analiza	339
28.3.	Identificiranje općih načela i ciljeva turizma	345
28.4.	Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta	352
28.5.	Strateški okvir plana upravljanja destinacijom	356
29.	Smjernice i preporuke za dionike razvoja	370
29.1.	Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	370
29.2.	Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu Šibensko-kninske županije	371
29.3.	Smjernice i preporuke za TZO Tisno	372
29.4.	Smjernice i preporuke za ostale dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji	375
30.	Popis projekata	379
30.1.	Projekti od posebnog značaja za destinaciju	380
30.2.	Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	407
31.	Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom	420
31.1.	Mjerenje napretka i izvješće o provedbi	423

31.2.	Izveštavanje o provedbi Plana upravljanja	424
32.	Literatura	425

1. Uvod

Plan upravljanja destinacijom Turističke zajednice općine Tisno (dalje u tekstu: TZO Tisno) predstavlja planski dokument za razvoj destinacije i donosi se za četverogodišnje razdoblje – od 2025. do 2029. godine. Planom se određuje smjer razvoja destinacije s ciljem poboljšanja iskustva posjetitelja, zaštite prirodnih i kulturnih dobara i dobrobiti lokalne zajednice.

Svrha Plana upravljanja destinacijom je osigurati razvoj destinacije u smjeru održivosti jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i drugih nadležnih tijela u destinaciji.

Izrada Plana dio je šire reforme sustava upravljanja turizmom u Republici Hrvatskoj, kojom se nastoji uspostaviti učinkovitiji, održiviji i konkurentniji model razvoja turističkih destinacija. Pravna osnova za izradu i donošenje Plana proizlazi iz Zakona o turizmu (NN 156/23), Pravilnika o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24), Pravilnika o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24), Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), Smjernica i uputa Ministarstva turizma i sporta (MINTS) za izradu i provedbu planova upravljanja destinacijom te ostalih odgovarajućih zakonskih i podzakonskih akata i smjernica.

Sukladno članku 25. Zakona o turizmu (NN 156/23) u izradu Plana upravljanja destinacijom, turistička zajednica dužna je uključiti jedinicu lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne ustanove i trgovačka društva u vlasništvu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Republike Hrvatske, kao i udruge koje izravno sudjeluju u kreiranju destinacijskog lanca vrijednosti u turizmu. Također, potrebno je uključiti nadležna tijela za prostorno planiranje, zdravstvo, kulturu te druge relevantne dionike, kako bi se osiguralo cjelovito i usklađeno planiranje razvoja turizma u destinaciji.

Dokument predstavlja strateški okvir za upravljanje turističkim razvojem destinacije TZO Tisno te služi kao podloga za donošenje odluka, praćenje pokazatelja održivosti i provedbu projekata koji doprinose povećanju održivosti i konkurentnosti destinacije.

Provedbom Plana upravljanja destinacijom predviđa se diversifikacija turističke ponude, jačanje brenda destinacije, produljenje turističke sezone te provedba digitalne i zelene transformacije. Time se stvaraju preduvjeti za kvalitetnije upravljanje destinacijom, uz naglasak na održivost, autentičnost i dugoročnu konkurentnost, kao i na sustavno praćenje i prilagodbu suvremenim turističkim trendovima

Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno predstavlja strateški dokument koji će služiti kao smjernica za sve dionike u turizmu, uključujući lokalnu upravu, gospodarske subjekte, civilno društvo i druge zainteresirane strane, u ostvarivanju zajedničkih ciljeva u destinaciji.

1.1. Ciljevi

Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno ima nekoliko ključnih ciljeva:

- analizirati postojeće stanje turizma i relevantnih prostornih, okolišnih, društvenih i gospodarskih pokazatelja;
- izračunati pokazatelje održivosti destinacije
- izračunati prihvatni kapacitet destinacije te definirati scenarije razvoja
- odrediti razvojna načela, viziju i strateške ciljeve turizma;
- definirati mjere i aktivnosti, kao i smjernice za implementaciju koje se odnose na sve ključne dionike;
- identificirati popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije (od kojih su neki i projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije) te popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije, vrijednosti veće od 1.000.000 €, koji imaju izrađenu dokumentaciju i značajan razvojni potencijal te
- osigurati uključivanje i koordinaciju dionika te uspostaviti okvir za sustavno praćenje i izvještavanje o provedbi Plana.

1.2. Metodologija i proces izrade Plana upravljanja

U izradi Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno primjenjivala se metodologija opisana u Smjernicama i uputama za izradu Plana upravljanja destinacijom (MINTS, 2024) pri čemu je u sadržajnom i metodološkom smislu izrada Plana prilagođena realnim vremenskim okvirima. Izrada Plana obuhvatila je više ključnih faza:

- Analizu stanja
- Studiju prihvatnih kapaciteta destinacije
- Izradu intervencijske logike tj. strateškog okvira Plana upravljanja destinacijom

Prikupljanje podataka iz sekundarnih izvora

Proces je obuhvatio desk istraživanja temeljena na relevantnoj stručnoj literaturi, statističkim izvorima, prostorno-planskim dokumentima i relevantnim registrima (npr. registar Kulturnih dobara RH, Bioportal, FINA, DZS, eVisitor i sl).

Korišteni su i detaljno analizirani strateški dokumenti općinske i regionalne - Provedbeni program Općine Tisno 2025.-2029 i Plan razvoja Šibensko-kninske županije 2021.-2027. godine.

Također, konzultirane su i sektorske strategije od značaja za Općinu Tisno - Strategija zelene urbane obnove Općine Tisno, Strategija pametne Općine Tisno za razdoblje do 2026. godine, Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama (SECAP) Općine Tisno.

Posebna pažnja posvećena je analizi dokumenata i podataka iz sektora turizma poput Strategije razvoja održivog turizma RH do 2030 godine, Plana upravljanja destinacijom Šibensko-kninske županije, Strategije razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije i dr.

Svi navedeni dokumenti i podaci stvorili su dobar temelj za kvalitetnu analizu turističke resursno-atraktivne osnove te trendova na domaćem i inozemnom turističkom tržištu.

Intervju s ključnim dionicima

Provedeni su individualni intervjui s nizom ključnih dionika iz područja turizma (popis dionika uključio je predstavnike raznih ustanova, dionike iz turizma kao što su predstavnici kampova te privatnih iznajmljivača s područja destinacije, dionike koji se bave uslugama prijevoza, obrtnici i dr.). Dionici su dali izrazito kvalitetan doprinos u stvaranju slike stanja u destinaciji, kao i ključne informacije o izazovima i potencijalima koji karakteriziraju destinaciju.

Terenski obilasci

Tijekom prve faze izrade Plana upravljanja, odnosno za vrijeme izrade analize stanja obrađeno je i nekoliko terenskih obilazaka destinacije, kako bi se stekao neposredan uvid u opterećenja turističke, prometne i druge javne infrastrukture, kroz više navrata, uključujući predsezonu (ožujak) te razdoblje u vrhuncu sezone (lipanj i srpanj).

Metodologija pri izradi Studije prihvatnih kapaciteta destinacije

Plan upravljanja destinacijom na lokalnoj razini, za turističke zajednice razvrstane u kategoriju I i II indeksa turističke razvijenosti (ITR) mora biti temeljen na izračunu prihvatnog kapaciteta destinacije. Budući da se TZO Tisno nalazi u I kategoriji prema vrijednosti ITR-a (32,30 u 2024. godini), za destinaciju se izrađuje Studija prihvatnih kapaciteta, a sam dokument integrira se u Plan upravljanja destinacijom.

Za potrebe izrade Studije prihvatnih kapaciteta TZO Tisno koristila se kombinirana metodologija za koju je procijenjeno da će dati optimalnu podlogu za definiranje okvira za upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije.

Kombinirana metodologija uključila je analize i iskazivanja egzaktnih podataka u kombinaciji sa interpretacijom rezultata provedenih primarnih istraživanja stavova turista i jednodnevnih posjetitelja i lokalnog stanovništva. Spomenuta istraživanja provedena su online anketiranjem ciljanih skupina ispitanika tijekom 2025. godine, slijedeći Smjernice za istraživanja stavova relevantnih grupa dionika koje je izradilo Ministarstvo turizma i sporta (MINTS).

Opći principi izrade Plana upravljanja

Metodologija izrade Plana temeljila se na već spomenutom participativnom pristupu koji se bazirao na suradnji s lokalnom zajednicom kroz sudjelovanje relevantnih predstavnika iz svih djelatnosti i područja bitnih za izradu Plana. Također, primijenjen je integrirani pristup koji je podrazumijevao cjelovito sagledavanje različitih razvojnih potencijala i izazova TZO Tisno te njihovo usklađivanje s općim ciljevima razvoja.

Plan je koncipiran na način da se ostvari ravnoteža između razvojnih aspiracija i provedivosti samih aktivnosti programa i projekata definiranih u strateškom okviru. Financijski parametri kao i parametri za praćenje provedbe racionalno su postavljeni, stoga primijenjeni metodološki okvir osigurava provedbeni fokus kroz jasno definirane korake i pokazatelje uspješnosti koji omogućuju učinkovitu implementaciju. Takav pristup omogućuje cjelovito sagledavanje razvoja turizma na području destinacije uz uključivanje svih relevantnih dionika, te postavlja temelje za dugoročno održiv i konkurentan turistički razvoj.

1.3. Struktura plana

Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno sastoji se od poglavlja koja svojim sadržajem slijede osnovu propisanu Smjernicama i uputama za izradu. Uvod daje kratki opis i osnovu za razumijevanje svrhe izrade plan upravljanja. Obuhvaća i definiciju dokumenta u skladu s relevantnim propisima, opisuje metodologiju, proces izrade i strukturu samog plana.

Analiza stanja pruža detaljan pregled trenutnog stanja destinacije. Obuhvaća internu analizu koja uključuje geografske i demografske karakteristike, prometnu dostupnost i infrastrukturnu opremljenost. Poseban naglasak stavlja se na performanse turističkog sektora, analizirajući dolaske, noćenja i sezonalnost. U poglavlju su analizirani trendovi održivog turizma, konkurentnost destinacije, razina digitalizacije, organiziranost usluga i komunikacijske aktivnosti. Dio poglavlja usmjeren je na turističke resurse, gdje se vrednuju atrakcije s potencijalom za razvoj novih turističkih proizvoda, te analizira postojeća turistička suprastruktura, uključujući smještajne i ugostiteljske kapacitete te prateću infrastrukturu.

Studija prihvatnih kapaciteta sadrži izračun i interpretaciju pokazatelja održivosti kao i interpretaciju rezultata provedenih istraživanja turista i jednodnevnih posjetitelja, gospodarskih subjekata i lokalnog stanovništva.

U poglavlju o pokazateljima održivosti definiraju se obvezni pokazatelji održivog razvoja destinacije. Opisana je metodologija prikupljanja podataka i analiza rezultata, uz smjernice za budući razvoj i praćenje ciljeva. Procjena dostignute razine nosivih kapaciteta i analiza scenarija budućeg razvoja destinacije predstavljaju temelj za formuliranje ključnog elementa Plana upravljanja – strateškog okvira.

Strateški okvir sadrži razvojnu viziju, strateške ciljeve s mjerama i aktivnostima koje postavljaju temelj za budući razvoj turizma u TZO Tisno. Vizija razvoja usmjerena je na održivost i autentičnost, a strateški ciljevi daju okvir za operacionalizaciju vizije, konkretne smjernice za razvoj turističkih proizvoda, marketinške aktivnosti, jačanje infrastrukture i ljudskih potencijala te digitalizaciju. Nastavno na strateški okvir definiran je popis projekata koji su u nadležnosti TZO Tisno, Općine Tisno i drugih dionika.

Plan također sadrži poglavlje kojim se opisuje sustav praćenja i implementacije plana te smjernice za sve dionike u implementaciji kao i preporuke koje se mogu uzeti u obzir kod izmjene prostornih planova.

2. Opći podaci

TZO Tisno nalazi se u sastavu Općine Tisno. U administrativnom smislu, obuhvaća područje tri naselja – Tisno (općinsko središte), Dazlinu i Dubravu kod Tisna. Smještena je na istočnoj strani otoka Murtera te dijelom obuhvaća i kopneno područje Ravnih kotara. Ukupna površina kopnenog dijela destinacije iznosi 39,9 km².

Morsko područje obuhvaća akvatorij Pirovačkog zaljeva i Murterskog kanala na istoku te Murterskog mora na zapadu. Temeljnu geomorfološku sliku reljefa kopnenog i otočkog dijela karakterizira dinarski smjer pružanja (NW-SE), dakle paralelno s obalom. Područje destinacije je pretežito nizinski područje, unutar kojega se smjenjuju nizovi vapnenačkih bila (Kamena, Čela i Brda) i širokih krških udolina Dazline, Dubrave i Ivinja. Najviši vrh je Gradina (uz južni rub Dazlinskog polja) koja se uzdiže do 274 metra nadmorske visine.

Područje destinacije nalazi se u blizini Parka prirode Vransko jezero, jednog od najvrjednijih močvarnih i ornitoloških područja u Hrvatskoj. Blizina Nacionalnog parka Kornati i Nacionalnog parka Krka dodatno doprinosi turističkoj prepoznatljivosti šireg područja destinacije.

Naselje Tisno ima ulogu centralnog naselja općinskog prostora u kojem su koncentrirane upravne, uslužne, prometne i turističke funkcije, dok Dazlina i Dubrava kod Tisna predstavljaju naselja nižeg stupnja centraliteta.

Prometni položaj destinacije je povoljan zahvaljujući dobroj prometnoj povezanosti otoka Murtera s kopnom putem pokretnog mosta u Tisnom, što omogućuje jednostavnu i kontinuiranu dostupnost destinacije cestovnim putem tijekom cijele godine. Destinacija je dobro prometno povezana i putem državne ceste DC 8 tj. Jadranske magistrale, koja predstavlja jednu od glavnih prometnih osi hrvatskog priobalja te omogućuje brzu povezanost s važnijim regionalnim i nacionalnim prometnim pravcima.

Položaj destinacije na otoku Murteru, na srednjem Jadranu i blizini brojnih otoka zadarskog i šibenskog arhipelaga, čini je izrazito atraktivnim geografskim prostorom. Zahvaljujući prirodnim obilježjima, razvedenoj obali i mediteranskoj klimi, područje se razvilo kao značajna turistička destinacija.

Kulturni i povijesni identitet destinacije temelji se na tradiciji mirne dalmatinske destinacije obilježene pomorstvom, ribarstvom, bogatom kulturnom baštinom i povezanošću s agrarnim zaleđem, pri čemu se tradicionalna obilježja danas nadopunjuju suvremenim turističkim sadržajima. U recentnom razdoblju destinacija je stekla i globalnu prepoznatljivost kao jedno od značajnijih središta festivalskog turizma.

Tijekom ljetne sezone destinacija bilježi višestruko povećanje broja stanovnika zbog dolaska turista, dok tijekom godine pruža mirne i kvalitetne uvjete za život lokalnog stanovništva. Na području TZO Tisno je prema podacima Popisa stanovništva 2021. godine živjelo ukupno 1.392 stanovnika.

3. Profil destinacije

Profil destinacije TZO Tisno daje osnovne informacije o destinaciji te služi kao sažeti prikaz njezinih geografskih, klimatskih i turističkih značajki, uključujući smještajne kapacitete, prometnu povezanost i glavne atrakcije.

Tablica 1. Profil destinacije TZO Tisno, obradio Level Project d.o.o.

Lokacija	- Srednja Dalmacija – šibenski arhipelag - Sjeverozapadni dio Šibensko-kninske županije - Pirovačko-murterska regija - Klaster: Šibenski otoci - Istočni dio otoka Murtera i kopneni dio Ravnih Kotara
Prometna povezanost (zračni prijevoz, cestovne veze, željezničke veze, brodske veze i dr.)	- Javne ceste - DC 121 Murter (ŽC6250)- Tisno (DC8) 14 km - Autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik – čvor Pirovac 19,6 km, čvor Benkovac (41,7 km), čvor Skradin (35,7 km) - Jadranska magistrala (DC 8) – kružni tok Dubrava kod Tisna 6,3 km - Most u Tisnom
Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta (cestovna)	- Šibenik 25 km, Zadar 60 km, Split 96 km, Dubrovnik 315 km, Zagreb 334 km, Ljubljana 375 km, Beč 684 km, Budimpešta 673 km, Beograd 592 km, Sarajevo 316 km - Zračna luka Zadar 60 km, Zračna luka Split-Kaštela 78 km - Luka Gaženica 64,5 km, Luka Šibenik 34 km
Geografska obilježja (reljef, planine, rijeke i dr.)	- Jadransko more - Murterski kanal - Pirovački zaljev - Krški reljef (škrape, strmci, krune, polja, uvale) - Vapnenačka bila (Kamena, Čela, Brda) - Krške udoline Ivinja, Dazline i Dubrave kod Tisna - Uvala Makirina (peloidi) - Istaknuti vrhovi: Gračina (125 m), Čvrđak (112 m), Crni krug (91 m), Brošćica (73 m), Krč (66 m), Petrića glava (64 m), Tarace (62 m) i dr. - Mediteranska i submediteranska vegetacija (šume, makija, garig, kamenjar) - Uvala Luka, Rastovac, Jazina, Makirina, Rastova, Vela Pošta, Mala pošta, Studenac, Veli Stubli, Mali Stubli, Bili brat, Komanjica, Zasevaljska, Višnja, Binjuš, Obinuš Veli - Ekološka mreža NATURA 2000 – Murterski kanal (POVS), Murter (POVS), Uvala Makirina (POVS), Vransko jezero (POVS), Vransko Jezero (POP)
Klimatska obilježja (prosječni broj sunčanih dana, količina padalina, prosječne sezonske temperature)	- Sredozemna klima (podtip Csa) s vrućim i suhim ljetima - Srednja godišnja temperatura (Šibenik): 15,6 °C - Srednja godišnja temperatura najtoplijeg mjeseca: 25,3 °C (srpanj), - Srednja godišnja temperatura najhladnijeg mjeseca: 7,0 °C (prosinac) - Maksimalna temperatura: 39,4 °C

	• Broj toplih dana: 115 • Broj vrućih dana: 45 • Insolacija (trajanje osunčavanja): 2692,9 sati • Srednja godišnja količina padalina: 804,1 mm • Mjesec s najmanje oborina: : 29,4 mm (srpanj) • Mjesec s najviše oborina: 116,2 mm (studeni)
Broj stalnih stanovnika (Popis 2021.)	• TZO Tisno - 1.392 stanovnika • Naselje Tisno - 1.192 stanovnika • Naselje Dazlina - 46 stanovnika • Naselje Dubrava kod Tisna - 154 stanovnika
Broj turista (2023. i 2024.)	• Dolasci* (ukupno) (2023): 40.056 / Dolasci ukupno (2024): 32.724 • Noćenja* (ukupno) (2023): 271.777 / Noćenja ukupno (2024): 223.863 • Broj turista* ukupno (2023.): 35.129 / Broj turista ukupno (2024.): 40.051 • Sezonalnost (noćenja 2024.g.): I. 279 (0,1 %), II. 445 (0,2 %), III. 1.248 (0,6 %), IV. 3.868 (1,7 %), V. 9.293 (4,2 %), VI. 23.244 (10,4 %), VII. 77.167 (34,5 %), VIII. 78.668 (35,2 %), IX. 23.718 (10,6 %), X. 4.506 (2,0 %), XI. 1.024 (0,5 %) i XII. 243 (0,1 %) • Glavna emitivna tržišta (broj dolazaka 2024.): UK (17,0 %), Hrvatska (12,7 %), Njemačka (10,8 %), Slovenija (8,5 %), Poljska (7,1 %), Nizozemska (6,5 %), Austrija (6,1 %), Češka (3,1 %), Francuska (2,9 %), Mađarska (2,9 %) • Glavna emitivna tržišta (broj dolazaka 2025.): UK (18,6 %), Njemačka (10,3 %), Hrvatska (9,7 %), Poljska (6,8 %), Nizozemska (6,5 %), Austrija (5,2 %), Slovenija (5,2 %), SAD (3,1 %), Australija (3,0 %), Češka (3,0 %)
Prosječna duljina boravka (2023. i 2024.)	• Prosječna duljina boravka (2023.): ukupno 6,79 dana, domaći 6,48 dana, strani 9,29 dana • Prosječna duljina boravka (2024.): ukupno 6,85 dana, domaći 6,35 dana, strani 10,25 dana
Turistički kapaciteti (po vrstama, po kvaliteti)	• Smještajni kapaciteti ◦ Ukupno (2024): - 962 objekta - 6.825 kreveta ◦ Komercijalni smještaj (2024): - 411 objekata (42,7 %) - 4.609 kreveta (67,5 %) ◦ Nekomercijalni smještaj (2024) - 551 objekata (57,3 %) - 2.216 kreveta (32,5 %) • Vrste smještaja (broj objekata/ broj smještajnih jedinica/broj kreveta) ◦ Hotel Borovnik (1/62/120) ◦ Hotel Plava Laguna (1/15/36) ◦ Hotel Tisno (1/9/20) ◦ Pansion Nikola (1/17/34) ◦ Hostin Tisno (turistički apartmani) (1/80/220) ◦ Kamp Hostin Tisno (1/100/300)

	○ Kamp Jazina (neaktivan) (1/327/981) ○ Kuća stanovnika općine/grada (180/180/727) ○ Kuća za odmor (vikendica) (377/377/1.516) ○ Stan stanovnika općine/grada (2/2/8) ○ Stan za odmor (vikendica) (9/9/30) ○ Kamp na OPG-u (1/10/30) ○ Kamp u domaćinstvu (11/107/321) ○ Objekti u domaćinstvu (368/765/2.194) ○ Soba za iznajmljivanje (6/81/165) ○ Apartman (17/47/127) ○ Kuća za odmor (1/1/6) ○ Studio apartman (4/18/55) ○ Hostel (1/7/30) • Kategorizacija (objekti i kreveti) ○ 1*- 3 objekta/46 kreveta ○ 2* - 26 objekata / 1.374 kreveta ○ 3*- 299 objekata/ 2.668 kreveta ○ 4*- 40 objekata/240 kreveta ○ 3 sunca- 1 objekt / 30 kreveta ○ Nema kategorije 593 objekta/2.541 kreveta • Kategorizacija (vrsta smještaja) ○ Hoteli ▪ Nema kategorizacije – 1 objekt ▪ 3*- 4 objekta ○ Kampovi ▪ 3*- 1 objekt ▪ Nema kategorizacije – 1 objekt ○ Objekti na OPG-u ▪ 3 sunca – 1 objekt ○ Objekti u domaćinstvu ▪ 1*- 2 objekta ▪ 2*- 22 objekta ▪ 3*- 279 objekta ▪ 4*- 32 objekta ▪ Nema kategorizacije – 40 objekata ○ Ostali smještaj ▪ 1*- 1 objekt ▪ 2*- 3 objekta ▪ 3*- 14 objekata ▪ 4*- 8 objekata ○ Nekomercijalni smještaj ▪ 3*- 1 objekt ▪ Nema kategorizacije – 550 objekata
Ugostiteljski sadržaji	• Restorani, beach barovi, caffe barovi, fast foodovi
Najpopularnije turističke atrakcije	• Plaže: Rastovac, Jazina 1, Jazina 2, Sveti Andrija, Brošćica (Banj) i Vila • Vidikovci: Gospe od Karavaja, Gračina i Gradina

	• Most u Tisnom • Sakralni objekti (Registar kulturnih dobara RH): crkva Gospe od Karavaja, crkva sv. Andrije, crkva sv. Roka, crkva sv. Duha • Civilni objekti (Registar kulturnih dobara RH): Kulturno-povijesna cjelina Tisno, Villa Mazzura, Zgrada Općine, Kuća obitelji Gelpi, Župni dvor • Arheološko nalazište i zbirka lokaliteta Ivinj s crkvom sv. Martina • Glavne manifestacije i događanja: ○ Igre na korentu ○ Festivali elektronske glazbe Garden Tisno ○ Međunarodna utrka tovara ○ Idrom po korentu ○ Veslom po korentu ○ Plivački maraton ○ Tisno trail ○ Obilježavanje kornatske tragedije ○ Festival latinoameričkih plesova ○ Uskršni sajam ○ Advent Tisno ○ Tišnjaski poklade ○ Blagdan Gospe od Karavaja • Narodna čitaonica i knjižnica Tisno – pokretna zbirka života i djela Vjekoslava Kaleba • Poznate osobe: Vjekoslav Kaleb, Milan Meštrović, Šime Mazzura i Šime Vlašić • Poučne i tematske staze : Putovima Vjekoslava Kaleba i Poučna podmorska staza Jezera-Tisno • Šetnice- šetnica Jezera-Tisno i šetnica Banj
Glavni turistički proizvodi	• Odmorišni turizam (plaže, smještajni kapaciteti i sadržaji prilagođeni djeci i obiteljima) • Aktivni turizam (biciklizam, pješačenje, planinarenje, ribolov, jedrenje, ronjenje) • Kulturni turizam (turizam baštine, manifestacije, festivali elektronske glazbe) • Izletnički turizam (NP Kornati, NP Krka, Park prirode Vransko Jezero, Park prirode Telašćica) • Ruralni turizam (OPG-i)
Prostor – turističke zone i površine	• Turistička zona Rastovac (T1-hotel, T2-turističko naselje i T3-kamp) – 13 ha (GPN za izdvojene namjene izvan naselja) – djelomično izgrađena • Turistička zona Jazine (T1-hotel, T2-turističko naselje, T3-kamp)- 24 ha (GPN za izdvojene namjene izvan naselja) – djelomično izgrađena
Turistička infrastruktura (kongresni kapaciteti, pješačke/planinarske/biciklističke staze, plaže i dr.	• Plaže ○ Rastovac, Jazina 1, Jazina 2, Sveti Andrija, Rat, Vila, Veliki Banj, Luka istok, Luka zapad • Kampovi ○ Hostin Tisno ○ Jazine (neaktivan)

	• Biciklističke rute ○ Eurovelo 8 „Meditranska ruta“ ○ Putem Maslina (staza 201) ○ Vransko jezero (staza 204) ○ Putevima antike (staza 205) ○ Staza crkve (staza 211) ○ Bodulska priča (staza 216) ○ Putem mora i bora (staza 217) ○ Pišćet-Dubrava (staza 221) • Poučne i tematske staze ○ Putovima Vjekoslava Kaleba ○ Poučna podmorska staza Jezera-Tisno • Šetnice ○ Šetnica Jezera-Tisno ○ Šetnica Banj • Info ploče i turistička signalizacija • Turistički informativni centar (TIC) TZO Tisno • Turistički vlakić

* priloženi podaci o turističkom prometu u lukama (Luka Tisno)

4. Institucionalni i strateški okvir

4.1. Institucionalni okvir upravljanja turizmom

Razvoj turizma na području TZO Tisno temelji se na aktivnom uključivanju različitih dionika koji svojim djelovanjem mogu utjecati na smjer razvoja destinacije. U destinaciji djeluje velik broj dionika čije aktivnosti i međusobna suradnja značajno doprinose planiranju, organizaciji i usmjeravanju razvoja destinacije. Njihovo djelovanje obuhvaća javni, privatni i civilni sektor te predstavlja važan temelj održivog i koordiniranog razvoja destinacije.

Javni sektor u destinaciji čine institucije i organizacije u vlasništvu ili pod upravljanjem države, županije ili jedinice lokalne samouprave, koje svojim djelovanjem sudjeluju u planiranju, upravljanju i razvoju destinacije. Općina Tisno pritom je, u suradnji s turističkim zajednicama koje djeluju na njezinu administrativnom području (TZM Betina, TZM Jezera i TZO Tisno), ključni je pokretač razvojnih inicijativa usmjerenih na unapređenje turističke ponude, kvalitete života lokalnog stanovništva i održivog razvoja destinacije. Uz Općinu Tisno i turističke zajednice, javni sektor u destinaciji čine i Šibensko-kninska županija, javne ustanove, komunalna poduzeća, odgojno-obrazovne i kulturne institucije te druge institucije koje kroz svoje nadležnosti i aktivnosti sudjeluju u planiranju, upravljanju i usmjeravanju razvoja destinacije.

Privatni sektor uključuje poduzetnike i tvrtke iz područja turizma, ugostiteljstva, trgovine i prijevoza i drugih djelatnosti, čiji je doprinos neophodan za razvoj ponude i promociju destinacije. Dodatnu vrijednost donose poljoprivredni proizvođači, obrtnici i predstavnici kreativnih industrija, pružajući autentičnost i raznolikost lokalnoj turističkoj ponudi.

Civilni sektor, uključujući udruge građana, kulturna i sportska društva te nevladine inicijative, pridonosi jačanju društvenog kapitala, promociji destinacije te očuvanju lokalnih resursa.

Stanovnici Tisna, Dazline i Dubrave kod Tisna ključni su nositelji autentičnog doživljaja destinacije. Njihovo sudjelovanje u turističkim aktivnostima i očuvanju tradicije doprinosi stvaranju privlačne i održive zajednice. Njihova podrška i uključenost nužni su za uspješnu realizaciju turističkih inicijativa.

Raznolikost uključenih dionika i njihova međusobna suradnja od ključnog su značaja za razvoj destinacije. Takvim pristupom stvaraju se preduvjeti za dugoročni i održivi razvoj turizma na području TZO Tisno.

Ključni dionici koji su bili uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno su:

- Ministarstvo turizma i sporta (MINTS)
- Turistička zajednica općine Tisno
- Turistička zajednica Šibensko-kninske županije
- Šibensko-kninska županija
- Općina Tisno
- JU „Regionalna razvojna agencija (RRA) Šibensko-kninske županije“
- JU „Priroda“ Šibensko-kninske županije
- JU „Park prirode Vransko Jezero“
- JU „Park prirode Telašćica“
- JU „Nacionalni park Krka“
- JU „Nacionalni park Kornati“
- Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije
- Narodna knjižnica i čitaonica Tisno
- Dječji vrtić Spužvica
- Osnovna škola Vjekoslava Kaleba
- Komunalno poduzeće Ježinac d.o.o.
- Vodovod i odvodnja d.o.o. Šibenik
- HEP-Operator distribucijskog sustava d.o.o. - Elektra Šibenik
- LAG "More 249"
- FLAG „Galeb“
- Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Šibenik, Šumarija Šibenik
- Lučka uprava Šibensko-kninske županije
- Policijska uprava šibensko-kninska (PP Vodice)
- Dom zdravlja Šibensko-kninske županije (Ambulanta Tisno)
- Vatrogasna zajednica Šibensko-kninske županije (DVD Tisno)
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (područni ured Šibenik)
- Iznajmljivači
- OPG-i
- Poduzetnici i obrtnici
- Lokalno stanovništvo
- Udruge civilnog društva na području Općine Tisno i Općine Murter-Kornati
- Ostali dionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora

4.2. Strateški okvir razvoja turizma u destinaciji TZO Tisno

Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno izrađen je na temelju strateško-planskih odrednica i razvojnih prioriteta definiranih na međunarodnoj, europskoj, nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini. Tijekom izrade Plana analizirani su relevantni strateški i planski dokumenti kako bi se osigurala usklađenost razvojnih ciljeva, mjera i smjernica s politikama održivog razvoja, upravljanja prostorom i razvoja turizma. Takvim pristupom osigurava se povezanost Plana s postojećim razvojnim okvirom te stvaraju preduvjeti za koordinirano, održivo i dugoročno upravljanje razvojem destinacije.

U tablici su prikazani ključni strateški dokumenti i razvojni smjerovi – od ciljeva održivog razvoja na globalnoj razini i europskih inicijativa, do nacionalnih, županijskih i lokalnih razvojnih dokumenata koji definiraju prioritete, mjere i ciljeve relevantne za usmjeravanje razvoja destinacije TZO Tisno.

Tablica 2. Ključni strateški dokumenti i politike relevantne za razvoj destinacije TZO Tisno, izvor: Program UN-a za održivi razvoj 2030., GTSC, ETSC, NRS 2030, Level Project d.o.o., MINTS, Šibensko-kninska županija, Institut za turizam, obradio Level Project d.o.o.

Međunarodna i europska razina	
Naziv	
Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030	Agenda 2030 postavlja 17 globalnih ciljeva održivog razvoja i 169 s njima povezanih podciljeva kojima se nastoji riješiti niz globalnih izazova – od klimatskih promjena i siromaštva do nejednakosti i degradacije okoliša – uz istovremeno promicanje inkluzivnog gospodarskog rasta, socijalne pravde i zaštite okoliša. Iako sama Agenda nije pravno obavezujući dokument, izuzme li se poveznica na Pariški sporazum o klimatskim promjenama, sve su države članice Ujedinjenih naroda preuzele političku obvezu provedbe ciljeva definiranih u Agendi 2030. Time se potvrđuje važnost integriranja načela održivog razvoja u nacionalne, regionalne i lokalne politike. STRATEŠKI CILJEVI (SC) - SC 1. Svijet bez siromaštva - SC 2. Svijet bez gladi - SC 3. Zdravlje i blagostanje - SC 4. Kvalitetno obrazovanje - SC 5. Rodna ravnopravnost - SC 6. Čista voda i sanitarni uvjeti - SC 7. Pristupačna i čista energija - SC 8. Dostojanstven rad i gospodarski rast - SC 9. Industrija, inovacije i infrastruktura - SC 10. Smanjenje nejednakosti - SC 11. Održivi gradovi i zajednice - SC 12. Odgovorna potrošnja i proizvodnja - SC 13. Zaštita klime - SC 14. Očuvanje vodnog svijeta - SC 15. Očuvanje života na Zemlji - SC 16. Mir, pravda i snažne institucije - SC 17. Partnerstvom do ciljeva
GTSC kriteriji za održivost	Globalno vijeće za održivi turizam (The Global Sustainable Tourism Council (GSTC)) međunarodno je tijelo, čija je uloga promicanje razvoja održivog turizma prihvaćanjem univerzalnih kriterija održivosti. Godine 2019. je GSTC objavilo kriterije za mjerenje održivosti destinacije koji su stvoreni kroz desetljeće rada uzimajući u obzir brojne smjernice i standarde za održivi turizam, kao i globalna iskustva. Primjena kriterija pomaže turističkoj destinaciji prilagoditi se zahtjevima Agende održivog razvoja do 2030. te doprinijeti 17 ciljeva održivog razvoja. Kriteriji za održivost destinacije raspoređeni su u četiri skupine:

	1. Održivo upravljanje 2. Socioekonomski učinci 3. Kulturni utjecaji 4. Utjecaji na okoliš (uključujući potrošnju resursa, smanjenje zagađenja i očuvanje bioraznolikosti i krajolika). Navedeni kriteriji predstavljaju vodeće principe i minimalne zahtjeve kojima bilo koja turistička tvrtka, odnosno destinacija, treba težiti, a sve u cilju zaštite i održivosti prirodnih i kulturnih resursa, osiguravajući pritom da turizam dostigne svoj potencijal kao alat za očuvanje i ublažavanje siromaštva.
Tranzicijski put za turizam	Na europskoj razini, jedan od ključnih strateških dokumenata za razvoj turizma je Tranzicijski put za turizam. Ovaj dokument definira prioritete, mjere i zajedničke obveze za postizanje zelene i digitalne tranzicije turističkog sektora u Europi. Fokusira se na smanjenje utjecaja turizma na okoliš, jačanje otpornosti turizma na krize, promicanje inkluzivnog i kružnog gospodarskog modela, digitalizaciju i inovacije, te jačanje lokalne participacije i partnerstava.
Europski sustav pokazatelja za turizam (ETSC)	Europska komisija je 2016. godine donijela Europski sustav pokazatelja za turizam (The European Tourism Indicator System – ETIS) koji predstavlja inicijativu Europske unije usmjerenu na praćenje i upravljanje održivim turizmom na lokalnoj razini. Podijeljen je u četiri skupine u okviru kojih su 43 obvezna pokazatelja: upravljanje destinacijom (politike održivog turizma, upravljanje turizmom u turističkim poduzećima, zadovoljstvo korisnika, informiranje i komunikacija); gospodarski učinci (turistički tokovi, poslovni rezultati turističkih poduzeća, količina i kvaliteta zaposlenosti, sigurnost i zdravlje, turistički opskrbeni lanac); društveni/kulturni utjecaji (utjecaj na zajednicu/društvo, ravnopravnost spolova, zaštita i jačanje kulturnog nasljeđa, lokalnog identiteta i imovine) te zaštita okoliša/prirode (smanjenje utjecaja prometa, klimatske promjene, gospodarenje otpadom, obrada otpadnih voda, gospodarenje vodom, potrošnja energije, zaštita krajolika i bioraznolikosti, onečišćenje svjetlošću i bukom i kvaliteta vode za kupanje).
Republika Hrvatska	
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine predstavlja temeljni dokument koji postavlja smjernice i ciljeve za dugoročni razvoj zemlje u Narednom desetljeću. Strategija se fokusira na područja ekonomskog, društvenog i ekološkog razvoja s ciljem stvaranja održivog i naprednog društva. Vizija Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine <i>„Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“.</i> Razvojni smjer 1. <u>Održivo gospodarstvo i društvo</u> SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanja državnom imovinom SC 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske Razvojni smjer 2. <u>Jačanje otpornosti na krize</u> SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan života SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj Razvojni smjer 3. <u>Zelena i digitalna tranzicija</u> SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva SC 10. Održiva mobilnost SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva Razvojni smjer 4. <u>Ravnomjeren regionalni razvoj</u> SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti
Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine	Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (u daljnjem tekstu: Strategija) akt je strateškog planiranja hrvatskog turizma, usklađen s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine i temeljnim dokumentima i politikama Europske unije i Republike Hrvatske, uključujući Nacionalni plan oporavka i otpornost (NPOO). Vizija Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine <i>„Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“.</i> Strateški ciljevi Cilj 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam

	<u>Prioritetna područja</u> 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma kroz turističke proizvode više dodane vrijednosti 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet. 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada kroz turizam Cilj 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu <u>Prioritetna područja</u> 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor 2.3. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na klimu Cilj 3. Konkurentan i inovativan turizam <u>Prioritetna područja</u> 3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma Cilj 4. Otporan turizam <u>Prioritetna područja</u> 4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira 4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica 4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka 4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba 4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti
Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine	Svrha Nacionalnog plana razvoja održivog turizma do 2027. godine je provedba strateških ciljeva i doprinosi ostvarivanju pokazatelja učinka Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. i ključnog akta strateškog planiranja za turizam Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine. Srednjoročna vizija Nacionalnog plana razvoja održivog turizma do 2027. godine <i>„Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija, razvijamo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske“</i> Posebni ciljevi Cilj 1. Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa Cilj 2. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma Cilj 3. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor Cilj 4. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime Cilj 5. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu Cilj 6. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta Cilj 7. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja Cilj 8. Razvoj inovacija i digitalne transformacije turizma Cilj 9. Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog turizma Cilj 10. Odgovoriti na trendove u razvoju turističkih destinacija
Šibensko-kninska županija	
Plan razvoja Šibensko-kninske županije	Plan razvoja Šibensko-kninske županije za razdoblje 2021.-2027. godine (Plan razvoja) predstavlja srednjoročni akt strateškog planiranja kojim se definira smjer razvoja Šibensko-kninske županije tijekom sedmogodišnjeg razdoblja koje se vremenski oslanja na novu financijsku perspektivu EU 2021.- 2027. godine. Srednjoročna vizija Plana razvoja ŠKŽ <i>„Šibensko-kninska županija 2027. – regija visoke kvalitete života, privlačne, očuvane i valorizirane prirodne i kulturno-povijesne baštine, uravnoteženog razvoja temeljenog na znanju te konkurentnom i inovativnom gospodarstvu“</i> Posebni cilj 1 – Razvoj diversificiranog gospodarstva Mjera 1.3. – Razvoj diversificiranog, otpornog i fleksibilnog turizma 1) Razvoj turističke interpretacijske i potporne infrastrukture 2) Podizanje standarda smještajnih i uslužnih sadržaja 3) Obnova i unaprjeđenje infrastrukture vezane uz kupališni turizam 4) Razvoj ostale javne turističke infrastrukture koja utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodane vrijednosti turističkih sadržaja 5) Razvoj turističke signalizacije 6) Razvoj cikloturističke infrastrukture, obnove planinarskih puteva, staza i domova

	7) Razvoja sadržaja i infrastrukture za razvoj kulturnog, nautičkog, sportsko-rekreativnog, zdravstvenog i ruralnog turizma s naglaskom na agroturizam uključujući i druge selektivne oblike turizma definiranih Master planom razvoja turizma Šibensko-kninske županije 8) Razvoj turističkih informativnih sadržaja i centara 9) Podrška aktivnostima brendiranja i marketinške prilagodbe fluktuacijama na tržištu 10) Podrška sadržajima i aktivnostima u pred- i post- sezoni 11) Uvrštavanje programa i aktivnosti subjekata civilnog sektora u turističku ponudu 12) Podrška razvoju komplementarnih uslužnih djelatnosti u turističke svrhe 13) Razvoj poticaja za poljoprivrednike za razvoj dodatnih turističkih sadržaja 14) Razvoj mjera za dionike u turizmu u cilju povećanja kvalitete turističkih proizvoda
Strategija razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine	Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine temeljni je razvojni dokument koji usmjerava županijski turizam prema održivijem, prostorno uravnoteženijem i kvalitetnijem modelu razvoja, s naglaskom na očuvanje prirodne i kulturne baštine, jačanje autentičnih turističkih proizvoda, produljenje sezone, razvoj zaleđa i rasterećenje najopterećenijih obalnih područja. Vizija turističke Strategije razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine „Šibensko-kninska županija svoju 'turističku priču' gradi kroz prizmu očuvanja vrijednosti prostora, svih prirodnih i kulturnih vrijednosti koje se u njemu nalaze. To postiže kroz hrabar i inovativan pristup upravljanju usmjeren na sagledavanje cjelovitosti prostora, ulaganje u ljudske resurse, njegovanje izvrsnosti i kvalitete u svim segmentima turističke ponude“. „U 2034. godini, razumijevajući potrebe budućih generacija, stanovnika i posjetitelja, Šibensko-kninska županija je prepoznata kao destinacija koja razvija turizam s mjerom“ Područja djelovanja za operacionalizaciju strategije 1. Unaprjeđenje javne komunalne infrastrukture 2. Unaprjeđenje u upravljanju turističkim razvojem 3. Povećanje turističke potrošnje i prihoda od turizma 4. Unaprjeđenje tržišne komunikacije
Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije	Prihvatni kapacitet Šibensko-kninske županije ključan je za održivi razvoj turizma, jer njegova ograničenja u prostoru, infrastrukturi i dostupnosti radne snage utječu na kvalitetu boravka turista i očuvanje okoliša. Glavni problemi uključuju preizgrađenost obale, nedostatke komunalne infrastrukture i sezonske pritiske u srpnju i kolovozu, dok se pretrpanost plaža i nautički promet mogu ublažiti organizacijom posjeta i restriktivnim mjerama u zaštićenim područjima. Pristupi rješavanju problema održivog razvoja turizma na području Šibensko-kninske županije: 1. Ekološki odgovorno ponašanje u području komunalne infrastrukture 2. Održivi pristup rješavanju prometne problematike 3. Odmicanje nepotrebnih sadržaja iz uže obalne zone 4. Održivi pristup upravljanja plažama
Općina Tisno	
Provedbeni program Općine Tisno 2025.-2029.	Provedbeni program Općine Tisno je kratkoročni akt strateškog planiranja koji osigurava provedbu posebnih ciljeva iz hijerarhijski nadređenih akata planiranja u koje je uključen Strategija razvoja pametne Općine Tisno za razdoblje do 2026. godine, Plan razvoja Šibensko-kninske županije za razdoblje do 2021.-2027. godine, kao i poveznica s proračunom Općine Tisno Vizija Općine Tisno „Postati prepoznata Općina u Republici Hrvatskoj po visokoj kvaliteti života za svakog stanovnika Općine“ Misija Općine Tisno „Općina Tisno kroz svoj aktivni angažman usmjeren na održivi razvoj, kroz sveobuhvatnu zelenu urbanu obnovu temeljenu na principima zelene infrastrukture i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama, stvara temelje za očuvanje okoliša i unaprjeđenje kvalitete života stanovnika“ Mjere provedbenog programa Općine Tisno 2025.-2029. <u>Prioritet Poticanje razvoja kroz kvalitetnu gospodarsku infrastrukturu</u> 1.1. Unaprjeđenje lokalnog gospodarstva <u>Prioritet Jačanje turističke ponude i prepoznatljivosti destinacije</u> 1.2. Unaprjeđenje turističke ponude <u>Prioritet Podizanje standarda stanovanja i dostupnosti javnih sadržaja</u> 2.1. Prostorni razvoj i kvaliteta stanovanja 2.2. Pобољшanje dostupnosti zdravstvene skrbi 2.3. Podrška razvoju civilnog društva <u>Prioritet Unaprjeđenje kapaciteta civilne zaštite</u> 2.4. Sigurnost i učinkovitost zaštite i spašavanja <u>Prioritet Ojačavanje zajednice kroz demografske i socijalne mjere</u>

	2.5. Razvoj socijalnih programa za održivu zajednicu <u>Prioritet Razvoj i modernizacija obrazovne infrastrukture</u> 3.1. Razvoj cjelovitog obrazovnog sustava <u>Prioritet Pобоljšanje dostupnosti i kvalitete kulturnih i sportskih sadržaja</u> 3.2. Razvoj sportskih, rekreativnih i kulturnih aktivnosti <u>Prioritet Digitalizacija i efikasnost općinske uprave</u> 4.1. Pametna uprava i digitalizacija procesa 4.2. Održivo upravljanje općinskim resursima <u>Prioritet Unaprjeđenje komunalnih usluga i infrastrukture</u> 4.3. Održavanje komunalne infrastrukture 4.4. Gradnja komunalne infrastrukture 4.5. Unaprjeđenje prometne infrastrukture <u>Prioritet Održivo upravljanje okolišem i resursima</u> 4.6. Očuvanje prirodnih resursa
Akcijski plan energetske održive razvika i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno	Akcijski plan energetske održive razvika i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno (SECAP) je strateški planski dokument kojim se definiraju mjere za smanjenje potrošnje energije i emisija CO₂, povećanje energetske učinkovitosti, korištenje obnovljivih izvora energije te prilagodbu lokalnog prostora učincima klimatskih promjena. Vizija Akcijskog plana energetske održive razvika i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno (SECAP) <i>Vizija Općine Tisno sukladna je viziji Sporazuma gradonačelnika za klimu i energiju te je fokus iste na formiranju prostora Općine kao područja koje je dekarbonizirano i doprinosi smanjenju globalnog zatopljenja, otporno i pripremljeno za neizbježne nepovoljne posljedice klimatskih promjena te ima univerzalni pristup sigurnim, održivim energetske uslugama pristupačnih cijena za svakoga, a čime se povećava kvaliteta života i sigurnost opskrbe energijom kompletne lokalne zajednice.</i> <u>Mjere ublažavanja učinaka klimatskih promjena:</u> 1. Dekarbonizacija u sektoru zgradarstva 2. Dekarbonizacija u sektoru javne rasvjete 3. Dekarbonizacija u sektoru prometa 4. Edukacija te informativne i promotivne aktivnosti <u>Mjere prilagodbe učincima klimatskih promjena i povećanje otpornosti:</u> 1. Unaprjeđenje infrastrukture 1.1. Mapiranje zelene infrastrukture 1.2. Razvoj zelene infrastrukture 2. Edukacija i informiranje 2.1. Edukacija građana o povećanju otpornosti na klimatske promjene 2.2. Informiranje stanovnika o povećanju otpornosti na klimatske promjene 3. Institucionalne mjere 3.1. Izrada strateških dokumenata usmjerenih na povećanje otpornosti na klimatske promjene 3.2. Razvoj digitalnih rješenja <u>Mjere prilagodbe energetske siromaštva:</u> 1. Unaprjeđenje infrastrukture 1.1. Sufinanciranje energetske obnove obiteljskih kuća za kućanstva kojima prijeti energetske siromaštvo
Strategija razvoja pametne Općine Tisno	Strategija razvoja pametne Općine Tisno za razdoblje do 2026. godine je strateški dokument kojim Općina Tisno definira smjer pametnog, održivog i uključivog razvoja lokalne zajednice, s naglaskom na kvalitetu života stanovnika, učinkovitije upravljanje, razvoj gospodarstva, turizma, infrastrukture i javnih usluga te korištenje digitalnih i inovativnih rješenja. Vizija Strategije razvoja pametne Općine Tisno <i>Biti prepoznatljivo središte ugodnog življenja, suradnje cjelokupne zajednice, razvijenog gospodarstva i jedinstvene i očuvanje kulturne i prirodne baštine</i> <u>Strateško područje 1. Upravljanje općinom i uslugama</u> Mjera 1.1. Uspostava digitalne platforme za pametnu upravu Mjera 1.2. Uvođenje sustava za registraciju i autentifikaciju za pristup digitalnim uslugama Mjera 1.3. Unaprjeđenje sustava za upravljanje podacima Mjera 1.4. Unaprjeđenje sustava za strateško planiranje <u>Strateško područje 2. Kvaliteta života</u> Mjera 2.1. Edukacija stanovništva Mjera 2.2. Poticanje sudjelovanja stanovništva u razvoju općine <u>Strateško područje 3. Ekonomija</u> Mjera 3.1. Razvoj pametnih rješenja za poticanje razvoja gospodarstva

	Mjera 3.2. Razvoj pametnih rješenja za turizam <u>Strateško područje 4. Okoliš</u> Mjera 4.1. Razvoj energetski učinkovite infrastrukture Mjera 4.2. Razvoj pametnog upravljanja sustavima vode i odvodnje, električne, plinske i druge infrastrukture <u>Strateško područje 5. Temeljne usluge</u> Mjera 5.1. Razvoj pametne društvene infrastrukture Mjera 5.2. Izgradnja infrastrukture za korištenje digitalnih tehnologija <u>Strateško područje 6. Održiv promet i mobilnost</u> Mjera 6.1. Postavljanje e-Punionica za automobile Mjera 6.2. Razvoj pametne prometne infrastrukture s ciljem unaprjeđenja zaštite okoliša Mjera 6.3. Unaprjeđenje stanja sigurnosti cestovnog prometa

Destinacija TZO Tisno nema izrađen strateški dokument razvoja turizma, niti srednjoročni razvojni dokument kojim bi se jasnije definirali ciljevi, prioriteti i smjernice turističkog razvoja. Slijedom navedenog, ovim dokumentom daju se temeljne odrednice, razvojne smjernice i prioritetne mjere koje će poslužiti kao okvir za plansko, održivo i usmjereno upravljanje turističkim razvojem destinacije, uz naglasak na podizanje kvalitete ponude, konkurentnosti i prepoznatljivosti na turističkom tržištu.

5. Analiza stanja

Analiza stanja predstavlja ključni korak u procesu planiranja i upravljanja turističkom destinacijom. Kroz analizu stanja želi se steći sveobuhvatan i realan uvid u trenutno stanje svih ključnih sastavnica koje utječu na turistički razvoj, upravljanje i doživljaj destinacije. Prikupljanjem, sistematizacijom i interpretacijom podataka omogućuje se donošenje informiranih i održivih strateških odluka koje će unaprijediti kvalitetu turističke ponude, povećati konkurentnost destinacije i osigurati njezin održivi razvoj.

Ciljevi analize usmjereni su na identifikaciju prednosti, nedostataka, prilika i prijetnji u destinaciji, s naglaskom na prikupljanje podataka koji će služiti kao podloga za razvojne odluke. Analiza uključuje popis postojećih i potencijalnih turističkih proizvoda i usluga, evaluaciju resursne osnove, pregled stanja javne turističke, komunalne, prometne i digitalne infrastrukture, kao i dostupnosti destinacije osobama s invaliditetom. Uz to, analiziraju se javne usluge, stanje ljudskih potencijala i tržišta rada, te komunikacijske aktivnosti i brend identitet destinacije s posebnim osvrtom na njegovu percepciju među turistima. Analiza konkurencije daje dodatni uvid u pozicioniranje destinacije na tržištu. Cjelokupna analiza temelji se na dostupnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim izvorima te relevantnim strateškim, prostornim i zakonodavnim dokumentima, čime se osigurava sveobuhvatan i usklađen pristup planiranju i upravljanju turističkim razvojem. Uz to, provedena su primarna istraživanja kroz anketno istraživanje lokalnog stanovništva te turista/jednodnevnih posjetitelja, a sekundarni podaci prikupljeni su iz izvora poput sustava eVisitor, javnih institucija (MINTS, FINA, HZZ i Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije) i komunalnih poduzeća (Vodovod i odvodnja d.o.o., HEP ODS d.o.o., Elektra Šibenik, Ježinac d.o.o. i dr.).

Svrha analize je prepoznati stvarne potrebe i potencijale destinacije TZO Tisno, uočiti ograničenja te, na temelju tih saznanja, definirati razvojni smjer, ciljeve, mjere i aktivnosti usmjerene k poboljšanju turističke ponude, kvalitete doživljaja i ukupnog razvoja destinacije.

6. Turistička ponuda i potražnja

6.1. Smještajni kapaciteti

Analiza smještajnih kapaciteta i fizičkog turističkog prometa na području TZO Tisno napravljena je temeljem podataka dostupnih iz sustava eVisitor¹.

Smještajni objekti u sustavu eVisitor razvrstani su u grupe prema obilježjima Vrsta objekta i Podvrsta objekta, a u skladu sa Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti i pripadajućim važećim pravilnicima o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata.

Analiza turističkog prometa i stanja turističkih kapaciteta napravljena je za 2019., 2022., 2023. i 2024. godinu. Godine 2020. i 2021. nisu relevantne za usporedbu zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19 i stoga su izostavljene iz ove analize.

Tablica 3. Definicija grupa smještajnih objekata na području TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta grupe	Podvrsta objekta (eVisitor)
Hoteli	Hotel, Hotel baština, Pansion i Turistički apartmani
Kampovi	Kamp
Obiteljski smještaj	Objekti u domaćinstvu i Kamp u domaćinstvu
	Kamp na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)
Ostali smještaj	Apartman, Kuća za odmor, Soba za iznajmljivanje, Studio apartman, Hostel
Nekomercijalni smještaj	Kuća za odmor (vikendica) Stan za odmor (vikendica) Kuća stanovnika grada/općine Stan stanovnika grada/općine

¹ U svrhu točne analize postojećih smještajnih kapaciteta na području TZO Tisno napravljena je korektura statističkih podataka iz sustava eVisitor, obzirom na uočeno dupliciranje podataka o smještajnim kapacitetima u kategoriji „Hoteli“ i „Kampovi“. Razlog tome su promjene vlasništva (Hostin Tisno), promjena aktivnosti pojedinih kampova (kamp Jazine) i sl.

6.1.1 Komercijalni smještajni kapaciteti

Na području TZO Tisno je u 2024. godini registriran ukupno 4.621 krevet u komercijalnim smještajnim kapacitetima. U razdoblju 2019.-2024. godine broj kreveta se smanjio za 3,9 %.

U istom razdoblju najveći porast ostvaren je u grupi Ostali smještaj (apartman, studio apartman, kuća za odmor, soba za iznajmljivanje i ostalo) i to za 27,2 %, a zatim u grupi Obiteljski smještaj (objekti u domaćinstvu i kamp u domaćinstvu) za 3,9 %. S druge strane, broj kreveta u grupi Kampovi (kamp, kamp odmorište i kampiralište) smanjio se 21,9 %². TZO Tisno raspolaže s ukupno 430 kreveta u kategoriji Hoteli (hotel, hotel baština, pansion i turistički apartmani). Ukupan broj kreveta u tom segmentu smještaja tijekom promatranog razdoblja nije se promijenio.

U 2024. godini najveći udio kreveta u komercijalnom smještaju nalazio se u grupama Obiteljski smještaj (55,3 %) i Kampovi (27,7 %). Ove dvije vrste smještaja čine 83,0 % ukupnih smještajnih kapaciteta u komercijalnom smještaju. Najveći broj noćenja u 2024. godini ostvaren je u grupi Obiteljski smještaj (38,8 %), a slijede Kampovi (27,7 %), Hoteli (9,3 %) i Ostali smještaj (7,7 %).

Tablica 4. Broj registriranih kreveta na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/go dina	Broj kreveta 2019	Broj kreveta 2022	Broj kreveta 2023	Broj kreveta 2024	Broj noćenja 2024	Δ24/19 (u %)	Δ24/23(u %)	Udio krevet a u 2024 (u %)
Hoteli	430	430	430	430	30.669	0,0	0,0	9,3
Kampovi	1.641	1.671	1.671	1.281	41.619	-21,9	-23,3	27,7
Obiteljski smještaj	2.460	2.398	2.497	2.555	103.563	3,9	2,3	55,3
Ostali smještaj	279	297	321	355	7.986	27,2	10,6	7,7
Komercij alni smještaj	4.810	4.796	4.919	4.621	183.837	-3,9	-6,1	100,0

Ukupni kapaciteti destinacije u 2024. godini unutar grupe Hoteli iznosili su 430 kreveta raspoređenih u 5 objekata. U strukturi smještajnih kapaciteta prema podvrstama smještaja, najveći broj kreveta registriran je u podvrsti Turistički apartmani u sklopu apartmanskog naselja i kampa „Hostin Rastovac“ (220 kreveta; 51,2 %). U podvrsti Hoteli registrirano je ukupno 156 kreveta tj. 36,3 % ukupnih kapaciteta unutar ove grupe. Najveći broj kreveta nalazi se u hotelu „Borovnik“ (120 kreveta), a ostatak u hotelu „Plava Laguna“ (36 kreveta). Hotel „Tisno“ registriran je u podvrsti Hotel baština s ukupnim kapacitetima 20 kreveta, što je 4,7 % ukupnih smještajnih kapaciteta u grupi Hoteli. U podvrsti Pansioni registriran je jedan objekt, „Pansion

² Zatvoren je kamp Olivia Green Camping zbog postupanja nadležnih inspekcija, odnosno utvrđenih nepravilnosti povezanih s radom kampa.

Nikola“ s ukupnim smještajnim kapacitetima 34 kreveta, koji su činili ukupno 7,9 % ukupnog broja kreveta unutar iste grupe.

Tijekom 2024. godine na području TZO Tisno nalazila su se ukupno dva kampa – Hostin Tisno i Kamp Jazine (registrirani u podvrsti Kampovi). Kamp Jazine glavni je nositelj smještajne ponude destinacije. Ukupni kapaciteti kampa, prema podacima sustava eVisitor u 2024. godini iznosili su ukupno 981 krevet. Tijekom izrade ovog Plana kamp Jazine je zatvoren zbog postupanja nadležnih inspekcija, odnosno utvrđenih nepravilnosti povezanih s radom kampa, te u tom pogledu destinacija u ovom dijelu smještajne ponude raspolaže s značajno ograničenim kapacitetima. Kamp Hostin Tisno je tijekom 2024. godine bio na drugom mjestu prema broju registriranih kreveta u destinaciji, ukupno 300, čime je imao značajnu ulogu u ukupnoj smještajnoj ponudi.

U strukturi smještaja unutar grupe Obiteljski smještaj, u 2024. godini, najveći broj kreveta registriran je u podvrsti Objekti u domaćinstvu (1.348 kreveta) koji su činili 91,6 % unutar iste grupe. Preostali kreveti registrirani su unutar 11 objekata registriranih u podvrsti Kamp u domaćinstvu s ukupnim kapacitetom 320 kreveta tj. 12,6 % kreveta unutar iste grupe. Preostali kreveti u ovoj grupi registrirani su u podvrsti Kampovi u domaćinstvu u sklopu jednog objekta s ukupno 30 kreveta tj. 1,2 %.

U strukturi smještaja u grupi Ostali smještaj u 2024. godini najviše kreveta registrirano je u podvrsti Soba za iznajmljivanje 137 kreveta (38,6 %), Apartmani 127 kreveta (35,8 %), Studio apartman 55 kreveta (15,5 %), Hostel 30 kreveta (8,5 %), a ostatak u podvrsti Kuća za odmor 6 kreveta (1,7 %).

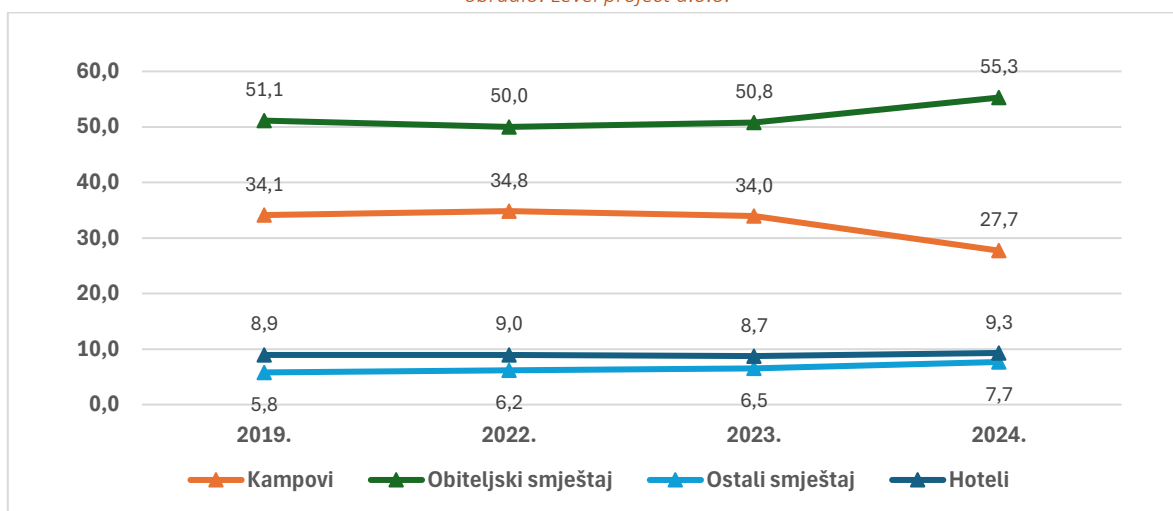
Kroz analizu promjene udjela kreveta prema grupama komercijalnog smještaja u razdoblju 2019.-2024. godine moguće je vidjeti dinamiku razvoja turističkog sektora, odnosno promjene u strukturi ponude i potražnje. U promatranom razdoblju, u grupi Kampovi došlo je do smanjenja kreveta, a u ostalim grupama - Hoteli, Obiteljski smještaj i Ostali smještaj do povećanja.

Najizraženiji porast udjela broja kreveta evidentiran je u grupi Obiteljski smještaj, i to za 4,2 %. Ova grupa kontinuirano zadržava najveći udio u ukupnoj strukturi smještajnih kapaciteta destinacije, koji se kreće u rasponu od 51,1 % u 2019. godini do 55,4 % u 2024. godini.

Udio kreveta u grupi Kampovi je u promatranom razdoblju smanjio se za 6,4 %, kao posljedica zatvaranja kampa Olivia Green Camping. Ukupni smještajni kapaciteti u grupi Kampovi tijekom 2024. godini iznosili su ukupni 1.281 krevet, od čega je unutar kampa Jazine 981 krevet, a preostalih 300 kreveta unutar kampa „Hostin Tisno“. U 2024. godini, udio kreveta u grupi Kampovi iznosio je 27,7 %. Udio broja kreveta u grupi Hoteli (podvrsta Hotel, Hotel Baština, Turistički apartmani i Pansion) je u 2019. iznosio 8,9 %, dok je u 2024. godini porastao na 9,3 %.

Udio broja kreveta u grupi Ostali smještaj (podvrste Apartman, Kuća za odmor, Soba za iznajmljivanje, Hostel i Studio apartman) je u 2019. iznosio 5,8 %, dok se u 2024. godini povećao na 7,7 %.

Slika 1. Struktura smještajnih kapaciteta na području TZO Tisno tijekom 2019., 2022., 2023. i 2024. godine, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.

U 2024. godini smještajni kapaciteti na području TZO Tisno izrazito su koncentrirani u naselju Tisno, koje raspolaže gotovo cjelokupnom komercijalnom smještajnom ponudom. Na razini TZO Tisno evidentirano je ukupno 413 komercijalnih smještajnih objekata s 4.621 krevetom, pri čemu se najveći dio kapaciteta odnosi na grupu Obiteljski smještaj.

U naselju Tisno evidentirano je 5 objekata u grupi Hoteli s 430 kreveta, 2 objekta u grupi Kampovi s 1.281 krevetom, 372 objekta u grupi Obiteljski smještaj s 2.529 kreveta te 28 objekata u grupi Ostali smještaj s 355 kreveta. Naselja Dazlina i Dubrava kod Tisna raspolažu isključivo kapacitetima u grupi Obiteljski smještaj. U Dazlini su evidentirana 4 objekta s ukupno 15 kreveta, dok su u Dubravi kod Tisna evidentirana 2 objekta s ukupno 11 kreveta.

Tablica 5. Broj kreveta i objekata po naseljima TZO Tisno u 2024. godini prema grupama komercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Naselje	Hoteli		Kampovi		Obiteljski smještaj		Ostali smještaj	
	Objekti	Kreveti	Objekti	Kreveti	Objekti	Kreveti	Objekti	Kreveti
Tisno	5	430	2	1281	372	2529	28	355
Dazlina	0	0	0	0	4	15	0	0
Dubrava kod Tisna	0	0	0	0	2	11	0	0
TZO Tisno	5	430	2	1.281	378	2.555	28	355

6.1.2 Nekomercijalni smještajni kapaciteti

Prema sustavu eVisitor, 2019. u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima bilo je 1.775 kreveta (20,0 % manje nego 2024.), a 2022. 2.065 kreveta (7,0 % manje nego 2024.). U odnosu na ukupan broj kreveta u destinaciji (uključujući komercijalni smještaj), njihov udio je u 2024. godini iznosio 32,5 %. U nekomercijalnim smještajnim kapacitetima prema sustavu eVisitor u 2024. godini ostvareno je ukupno 17,8 % ukupnih noćenja na području TZO Tisno.

Tablica 6. Broj registriranih kreveta na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	Broj kreveta 2019	Broj kreveta 2022	Broj kreveta 2023	Broj kreveta 2024	Broj noćenja 2024	$\Delta 24/19$ (u %)	$\Delta 24/23$ (u %)	Udio kreveta u 2024 (u %)
Kuća stanovnika općine/grada	512	643	663	711	6.083	38,9	7,2	32,0
Kuća za odmor (vikendica)	1.231	1.394	1.427	1.475	33.247	19,8	3,4	66,4
Stan stanovnika općine/grada	4	4	4	4	0	0,0	0,0	0,2
Stan za odmor (vikendica)	28	24	28	30	536	7,1	7,1	1,4
Nekomercijalni smještaj	1.775	2.065	2.122	2.220	39.866	25,1	4,6	100,0

Godine 2024. bilo je registrirano ukupno 2.220 kreveta (4,02 kreveta po objektu) u nekomercijalnim kapacitetima, iz čega slijedi da je, prema podacima eVisitora, ostvareno 17,9 noćenja po registriranom krevetu. U kućama i stanovima za odmor (vikendica) 2024. godine bilo je registrirano 375 objekata s 1.505 kreveta, pri čemu je ostvareno je 22,4 noćenja po registriranom krevetu.

Tablica 7. Broj registriranih nekomercijalnih kreveta i objekata na području TZO Tisno (uključujući kuće i stanove za odmor), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Registrirani nekomercijalni objekti	
Objekti	552
Kreveti	2.220
Kuće i stanovi za odmor	
Objekti	375
Kreveti	1.505

Tablica 8. Broj registriranih nekomercijalnih kreveta i objekata na području u 2024. godini na području naselja u sastavu TZO Tisno (uključujući kuće i stanove za odmor te objekte stanovnika općine), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

	Tisno	Dazlina	Dubrava kod Tisna
Registrirani nekomercijalni objekti			
Objekti	545	3	4
Kreveti	2.192	12	16
Kuće i stanovi za odmor			
Objekti	372	1	2
Kreveti	1.493	4	8

Na području naselja u sastavu TZO Tisno u 2024. godini evidentirana su ukupno 552 registrirana nekomercijalna objekta s 2.220 kreveta. Prostorna distribucija izrazito je koncentrirana u naselju Tisno, koje obuhvaća 98,7% objekata i 98,7% kreveta. Dazlina sudjeluje s 0,5% objekata i kreveta, dok Dubrava kod Tisna sudjeluje s 0,7% objekata i kreveta. U segmentu Kuće i stanovi za odmor evidentirano je ukupno 375 objekata s 1.505 kreveta. I ovdje je dominantno naselje Tisno, s udjelom od 99,2% objekata i 99,2% kreveta. Dazlina sudjeluje s 0,3%, a Dubrava kod Tisna s 0,5% objekata i kreveta. Navedeno potvrđuje izrazitu koncentraciju nekomercijalnih smještajnih kapaciteta u naselju Tisno, dok su kapaciteti u Dazlini i Dubravi kod Tisna vrlo skromni.

Niska iskorištenost kreveta, dijelom odraz paušalno određene prevelike veličine objekata, ali i smanjenja broja registriranih noćenja od 2022. do 2024. te rasta broja smještajnih kapaciteta, upućuje na ograničenu analitičku relevantnost podataka iz sustava eVisitor u segmentu nekomercijalnog smještaja. Prema podacima Općine Tisno o broju objekata čiji su vlasnici obveznici plaćanja poreza na kuće za odmor na području TZO Tisno (naselja Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna), je godine 2024. bilo je ukupno 1.113 kuća i stanova za odmor.

Slijedi da sustav eVisitor 2024. obuhvaća maksimalno 33,7 % stvarnog broja kuća i stanova za odmor u destinaciji.

Nekomercijalni smještaj na području destinacije TZO Tisno predstavlja sve izraženiji izazov u upravljanju turističkim razvojem, ponajprije zbog nesrazmjera između zakonskog okvira i stvarne prakse na terenu. Iako je riječ o legalnoj kategoriji namijenjenoj osobnom korištenju nekretnina za odmor, u praksi se dio takvih objekata koristi za neprijavljeno iznajmljivanje, čime se otvara prostor razvoju sive ekonomije i različitih oblika rentijerstva. Posljedično, dolazi do narušavanja tržišnih odnosa kroz nelojalnu konkurenciju registriranim iznajmljivačima, ali i do smanjenih prihoda javnog sektora te otežanog planiranja razvoja destinacije.

Dodatni problem predstavlja nedostatak pouzdanih i cjelovitih podataka o stvarnom korištenju takvih kapaciteta, što otežava procjenu njihovog utjecaja na turistički promet, infrastrukturu i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Upravo iz tog razloga, preporuka je, kao i za ostale destinacije, sustavno pratiti i prikupljati relevantne podatke u skladu s poreznim izmjenama uvedenima tijekom 2025. godine. Uspostava sustava naplate poreza za kuće i stanove za odmor,

pri Poreznoj upravi predstavlja važan korak prema većoj transparentnosti i dostupnosti podataka, što će omogućiti preciznije sagledavanje stvarnog stanja.

Na temelju tako unaprijeđene statističke osnove, problematika nekomercijalnog smještaja moći će se kvalitetnije analizirati i interpretirati, a dobiveni uvidi poslužiti će kao temelj za definiranje konkretnih mjera i politika. Sukladno tome, ova će se tema detaljnije i utemeljeno obraditi u narednim strateško-planskim dokumentima, s ciljem uspostave održivijeg i pravednijeg sustava upravljanja smještajnim kapacitetima u destinaciji.

6.1.3 Kategorizacija smještaja

Na području TZ Tisno u 2024. godini evidentirana su ukupno 962 smještajna objekta. Najveći dio čine nekomercijalni smještajni objekti, kojih je 551, odnosno više od polovice ukupnog broja objekata. To pokazuje da na području destinacije značajnu ulogu imaju kuće i stanovi za odmor (vikendice).

U komercijalnom smještaju evidentirano je ukupno 411 objekata. Unutar te skupine najviše je objekata u grupi Obiteljski smještaj, ukupno 376. Najveći broj objekata u ovoj grupi kategoriziran je s 3*. U grupi Ostali smještaj je 28, Hoteli 5 (hotel „Borovnik“, hotel „Tisno“, hotel „Plava Laguna“, Pansion „Nikola“ te kamp i turističko naselje „Hostin Tisno“), dok se u kategoriji Kampovi nalaze 2 objekta (kamp Jazine te kamp i turističko naselje „Hostin Tisno“). Iz navednog se može zaključiti da je turistička ponuda TZO Tisno, u pogledu broja objekata snažno usmjerena na obiteljski i privatni smještaj, dok su hotelski i kamping kapaciteti zastupljeni u znatno manjoj mjeri. Međutim, u pogledu broja kreveta, kampovi čine važan dio smještajne ponude, dok hotelski smještaj, također predstavlja važan segment ukupne smještajne ponude destinacije, posebice jer podiže razinu organiziranih turističkih usluga i omogućuje stabilnije poslovanje izvan glavne sezone.

Prema kategorizaciji objekata u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju, najveći broj kreveta u komercijalnom smještaju registriran je u objektima srednje kvalitete smještajne ponude (3*), dok je ponuda smještaja više kategorije (4* i 5*) slabo zastupljena.

U strukturi kategorizacije komercijalnog smještaja tijekom 2024. godine, najzastupljeniji su bili kreveti u objektima 3* (2.590 kreveta; 56,2 % svih kreveta u komercijalnom smještaju). Slijedi kategorija 2* s ukupno 1.374 kreveta (29,8 %), dok su kapaciteti viših kategorija znatno skromniji – 240 kreveta u kategoriji 4* (5,2 %). Na području destinacije nema objekata kategoriziranih s 5*.

U strukturi nekomercijalnog smještaja, 99,8 % objekata registrirano je bez kategorije.

U nekomercijalnom smještaju je tijekom 2024. godine bilo 57,3 % objekata te 32,5 % kreveta u odnosu na ukupne smještajne kapacitete destinacije.

Tablica 9. Broj objekata po kategorijama smještaja na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	1*	2*	3*	3 sunca	4*	5*	Nema kategorizacije	Ukupno
Hoteli	0	0	4	0	0	0	1	5
Kampovi	0	1	1	0	0	0	0	2
Obiteljski smještaj	2	22	279	1	32	0	40	376
Ostali smještaj	1	3	14	0	8	0	2	28
Komercijalni smještaj	3	26	298	1	40	0	43	411
Nekomercijalni smještaj	0	0	1	0	0	0	550	551
Ukupno	3	26	299	1	40	0	593	962

Tablica 10. Broj kreveta po kategorijama smještaja na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	1*	2*	3*	3 sunca	4*	5*	Nema kategorizacije	Ukupno
Hoteli	0	0	410	0	0	0	20	430
Kampovi	0	981	300	0	0	0	0	1.281
Obiteljski smještaj	32	341	1.695	30	198	0	247	2.543
Ostali smještaj	14	52	185	0	42	0	62	355
Komercijalni smještaj	46	1.374	2.590	30	240	0	329	4.609
Nekomercijalni smještaj	0	0	4	0	0	0	2.212	2.216
Ukupno	46	1.374	2.594	30	240	0	2.541	6.825

Unutar grupe Hoteli u 2024. godini bilo je registrirano 430 kreveta, pri čemu su najviše bili zastupljeni kreveti u objektima 3*. Najveći udio registriranih kreveta u objektima 3* nalazio se u turističkom naselju „Hostin Tisno“ (220 kreveta), hotelu „Borovnik“ (120 kreveta), hotelu „Plava Laguna“ (36 kreveta) i pansionu „Nikola“ (34 kreveta). Hotel „Tisno“ ukupnog kapaciteta 20 kreveta nema dodijeljenu kategoriju (podvrsta „Hotel baština“).

Unutar grupe Kampovi u 2024. godini bio je registriran ukupno 1.281 krevet, pri čemu su najviše bili zastupljeni kreveti u objektima 2* i 3*. Najveći udio registriranih kreveta nalazio se kampu Jazine koji je registriran kao objekt 2* s ukupno 981 krevetom (76,6 %). Kamp Hostin Tisno ukupnog je kapaciteta 300 kreveta i kategoriziran je kao objekt s 3*. Ovakva struktura ukazuje na dominantnu ulogu dva kampa srednje kategorije te izostanak kampova više kvalitete (4* i 5*).

U grupi Obiteljski smještaj je tijekom 2024. godine bilo registrirano 2.543 kreveta. U odnosu na ukupne smještajne kapacitete, radi se o najbrojnijem segmentu smještajne ponude destinacije. Najveći broj kreveta registriran je u objektima s 3* (1.695 kreveta; 66,7 %), a zatim slijede 2* (341 krevet; 13,4 %), bez kategorizacije (247; 9,7 %), 4* (198 kreveta; 7,8 %), 1* (32 kreveta; 1,3 %) , dok je 1 objekt kategoriziran s 3 sunca (30 kreveta; 1,2 %).

Razmatrajući strukturu broja kreveta prema podvrstama smještaja u grupi Obiteljski smještaj, najveći udio zauzima podvrsta Objekti u domaćinstvu (2.192 kreveta; 86,2 %), a ostatak se nalazi unutar podvrste Kamp u domaćinstvu (321 krevet; 12,6 %) i Kamp na OPG-u (30 kreveta; 1,2 %).

Unutar podvrste Objekti u domaćinstvu, koja raspolaže s ukupno 2.192 kreveta, dominantni su objekti kategorije 3* s ukupno 1.695 kreveta odnosno 77,3 % svih kapaciteta ove podvrste. Slijede objekti bez kategorizacije sa 226 kreveta (10,3 %), dok objekti kategorije 4* raspolažu s 198 kreveta odnosno 9,0 % ukupnih kapaciteta. Niže kategorije sudjeluju s manjim udjelima, pri čemu objekti kategorije 2* raspolažu s 71 krevetom (3,2 %), a objekti kategorije 1* sa 2 kreveta (0,1 %). U objektima u domaćinstvu na području TZO Tisno nisu zastupljeni objekti kategorije 5*.

U podvrsti Kamp u domaćinstvu registriran je 321 krevet u ukupno 11 objekata. Kapaciteti su u cijelosti koncentrirani u objektima nižih kategorija (1*, 2* i bez kategorije), pri čemu u kategoriji 2* ukupno 9 objekata s 270 kreveta (svaki po 30 kreveta), a preostalih 30 kreveta u objektima 1* te 21 krevet u objektu bez kategorizacije. U podvrsti „Kamp na OPG-u“ registriran je 1 objekt s kategorizacijom 3 sunca i ukupnim kapacitetom 30 kreveta.

U grupi Ostali smještaj koji čine podvrste smještaja Apartman, Hostel, Kuća za odmor, Soba za iznajmljivanje i Studio apartman registrirano je 355 kreveta, pretežito u objektima s 3* (52,1 %) i 2* (14,6 %).

U podvrsti Apartman registrirano je 145 kreveta koji čine 35,8 % ukupnih kapaciteta u grupi Ostali smještaj). Najveći broj kreveta registriran je u objektima s 3* (63,8 %) i 4* (28,3 %), a preostali u objektima s 2* (7,9 %).

U podvrsti Studio apartman registrirano je ukupno 55 kreveta (15,5 % ukupnih kapaciteta u grupi Ostali smještaj), najviše u objektima 3* (70,9 %), a ostatak u objektima bez kategorije (29,1 %).

U podvrsti Soba za iznajmljivanje registrirano je ukupno 137 kreveta koji su činili najzastupljeniji segment smještajne ponude unutar grupe Ostali smještaj (38,6 %). Najveći broj kreveta registriran je u objektima bez kategorije (33,6 %) , a zatim 2* (30,7 %) i 3* (25,5 %), a preostali u objektima s 1* (10,2 %).

U podvrsti Kuća za odmor registrirano je ukupno 6 kreveta koji se nalaze u jednom objektu s 4*.

U podvrsti Hostel registrirano je ukupno 30 kreveta koji se nalaze u jednom objektu s 3*.

U grupi Nekomercijalni smještaj registrirano je ukupno 2.216 kreveta raspoređenih u 551 objekt, što ga prema broju objekata čini najzastupljenijim segmentom smještajne ponude. Gotovo svi kreveti unutar ove grupe nalaze se u objektima bez službene kategorizacije, koji čine 99,8 % ukupnog broja kreveta.

6.2. Turistički promet

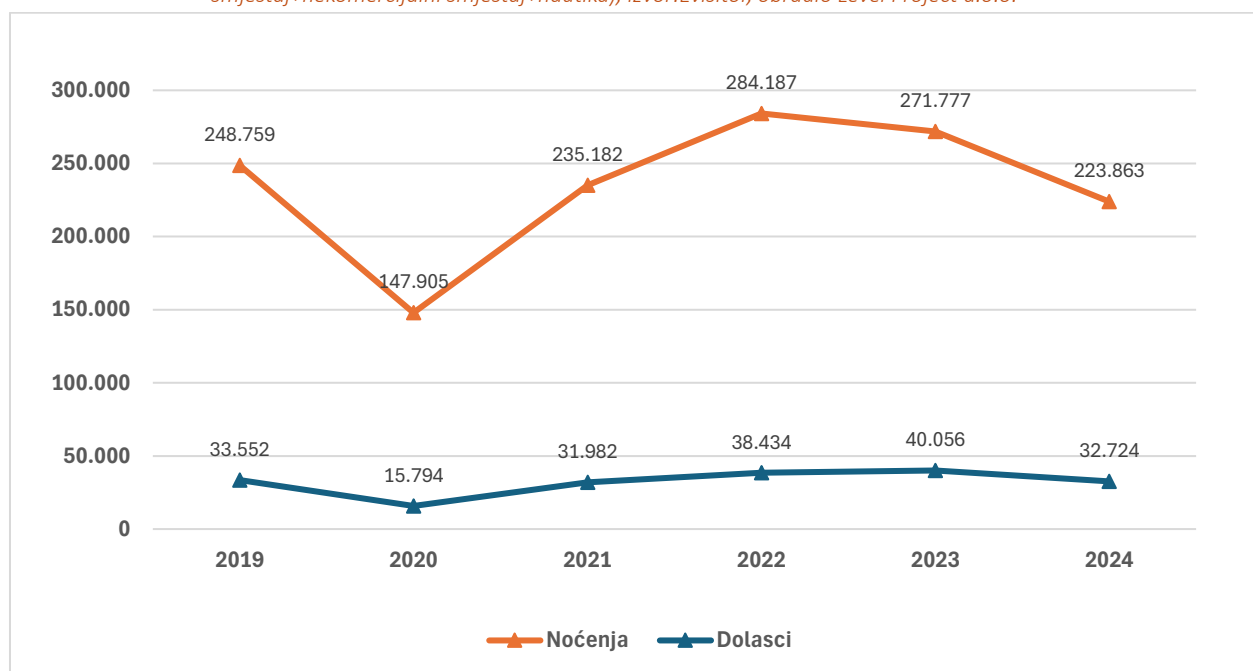
6.2.1 Dolasci i noćenja turista

U razdoblju od 2019.-2024. godine turistički promet na području TZO Tisno pokazuje promjenjiva kretanja, uz snažan pad u 2020. godini uslijed pandemije bolesti COVID-19. Tijekom 2021. i 2022. godine uslijedio je stabilan oporavak i jačanje turističkog prometa, dok je tijekom 2023. i 2024. godine zabilježen pad turističkog prometa koji se nastavio i u 2025. godini.

U 2019. godini na području TZO Tisno ostvareno je 33.552 dolazaka i 248.759 noćenja. Tijekom 2020. godine, uslijed epidemioloških ograničenja i zatvaranja granica, dolazi do izraženog pada turističkog prometa, pri čemu se broj dolazaka smanjio za 52,9 %, a noćenja za 40,5 % u odnosu na 2019. godinu.

Oporavak započinje već 2021. godine, kada je ostvareno 31.982 dolaska (+102,5 %) i 235.182 noćenja (+59,0 %) u odnosu na 2020. godinu. Pozitivni trendovi nastavljaju se i u 2022. godini, s ukupno 38.434 dolaska (+20,2 %) i 284.187 noćenja (+20,8 %) u odnosu na 2021. U 2023. godini dolazi do daljnjeg rasta broja dolazaka, s 40.056 dolazaka (+4,2 %), dok se broj noćenja smanjuje na 271.777 (-4,4 %) u odnosu na prethodnu godinu. Tijekom 2024. godine zabilježen je pad turističkog prometa, s ostvarenih 32.724 dolaska (-18,3 %) i 223.863 noćenja (-17,6 %) u odnosu na 2023. godinu. U usporedbi s 2019. godinom, u 2024. je zabilježen pad broja dolazaka za 2,5 % i noćenja za 10,0 %. Promatrajući 2024. u odnosu na 2023. godinu, broj dolazaka smanjen je za 18,3 %, a noćenja za 17,6 %.

Slika 2. Kretanje broja dolazaka i noćenja turista na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor:Evisitor, obradio Level Project d.o.o.

Turistički promet u naseljima u sastavu TZO Tisno, ukazuje na prevlast naselja Tisno u kojem je ostvareno 99,4 % noćenja i 99,5 % dolazaka u destinaciji. U 2024. godini, u odnosu na 2019. godinu, broj noćenja u Tisnom smanjen je za 9,9 %. U Dazlini je broj noćenja povećan za 119,0 %, dok je u Dubravi kod Tisna smanjen za 61,5 %. U 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, broj noćenja u Tisnom smanjen je za 17,8%, dok je u Dazlini povećan za 40,2 %, a u Dubravi kod Tisna za 19,5 %. U 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, broj dolazaka u Tisnom smanjen je za 18,4 %, dok je u Dazlini povećan za 6,0 %, a u Dubravi kod Tisna za 14,0 %. U odnosu na 2019. godinu, broj dolazaka u Tisnom smanjen je za 2,7 %, dok je u Dazlini povećan za 130,4%. U Dubravi kod Tisna broj dolazaka smanjen je za 33,8 %. Tisno i dalje ostvaruje izrazito dominantan udio u ukupnom broju dolazaka u 2024. godini, s udjelom od 99,5 %, dok Dazlina sudjeluje s 0,3 %, a Dubrava kod Tisna s 0,2 %.

Međutim, važno je naglasiti da se u Dazlini i Dubravi kod Tisna, unatoč zabilježenim relativnim promjenama, u apsolutnim brojkama radi o vrlo skromnom turističkom prometu.

Tablica 11. Kretanje broja noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima tijekom razdoblja 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Naselje	2019	2022	2023	2024	$\Delta 24/19$ (u %)	$\Delta 24/23$ (u %)	Udio noćenja u 2024 (u %)
Tisno	246.900	282.917	270.546	222.340	-9,9	-17,8	99,4
Dazlina	379	701	592	830	119,0	40,2	0,4
Dubrava kod Tisna	1.384	477	446	533	-61,5	19,5	0,2
TZO Tisno	248.663	284.095	271.584	223.703	-10,0	-17,6	100,0

Tablica 12. Kretanje broja dolazaka u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima tijekom razdoblja 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

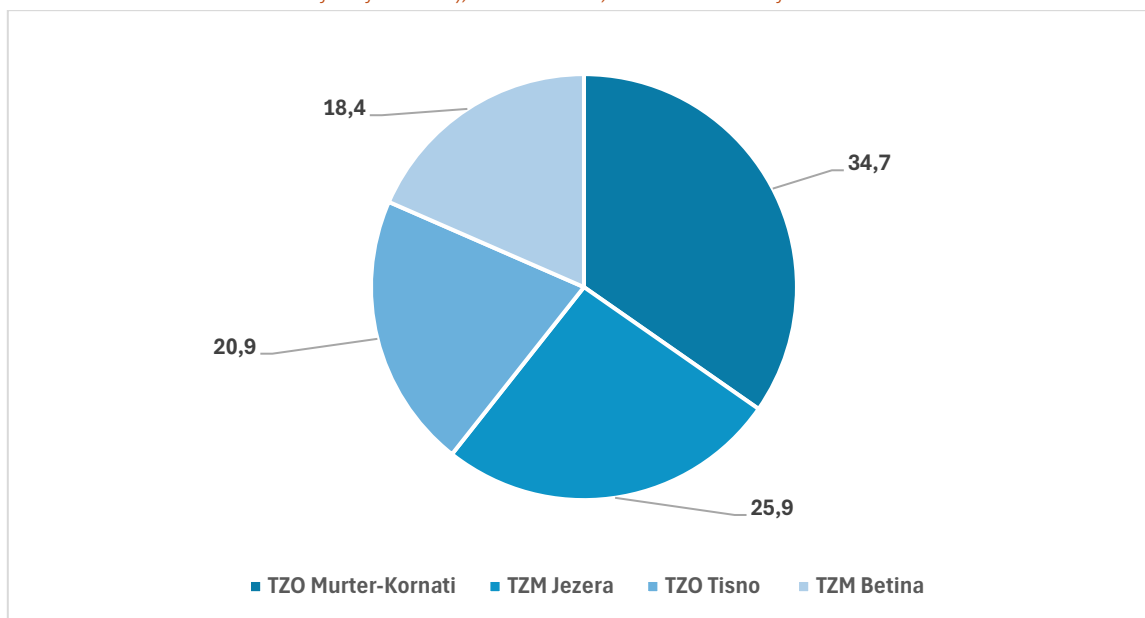
Naselje	2019	2022	2023	2024	$\Delta 24/19$ (u %)	$\Delta 24/23$ (u %)	Udio dolazaka u 2024 (u %)
Tisno	33.422	38.233	39.853	32.518	-2,7	-18,4	99,5
Dazlina	46	124	100	106	130,4	6,0	0,3
Dubrava kod Tisna	74	43	43	49	-33,8	14,0	0,2
TZO Tisno	33.542	38.400	39.996	32.673	-2,6	-18,3	100,0

Razmatrajući ukupan turistički promet na području destinacije koji uključuje dolaske i noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te lukama (Luka Tisno), tijekom 2024. godine u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju ostvareno ukupno 99,8 % dolazaka i 99,9 % noćenja. U odnosu na ostale destinacije na otoku Murteru, TZO Tisno u pogledu turističkog prometa u lukama ima minimalan značaj. U budućem razdoblju očekuje se izgradnja nove marine u uvali Luka, što će omogućiti poboljšanje turističkog prometa u ovom segmentu turističke ponude.

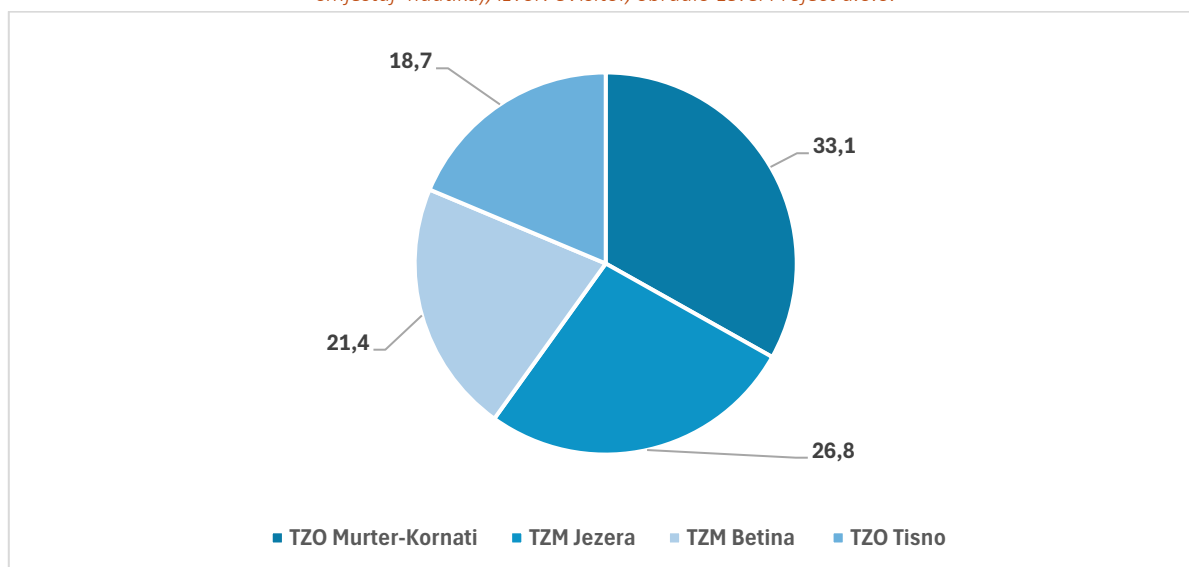
U 2024. godini TZO Tisno ostvarila je 32.724 dolazaka i 223.863 noćenja, čime je sudjelovala s 20,9 % ukupnih dolazaka i 18,7 % ukupnih noćenja u usporedbi s ostalim destinacijama na otoku

Murteru – TZO Murter-Kornati, TZM Betina i TZM Jezera. Prema broju ostvarenih dolazaka zauzimala je treće mjesto, dok se prema broju realiziranih noćenja nalazila na posljednjem mjestu.

Slika 3. Udio dolazaka prema TZ-ima na području otoka Murtera u 2024.godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

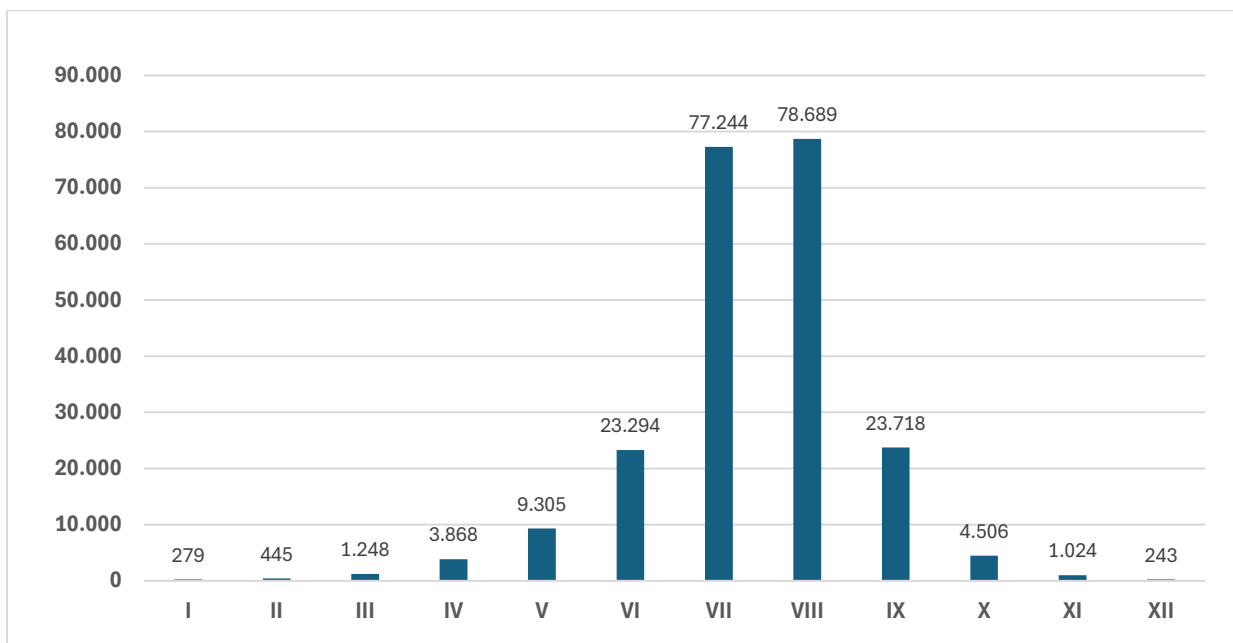
Slika 4. Udio noćenja prema TZ-ima na području otoka Murtera u 2024. godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

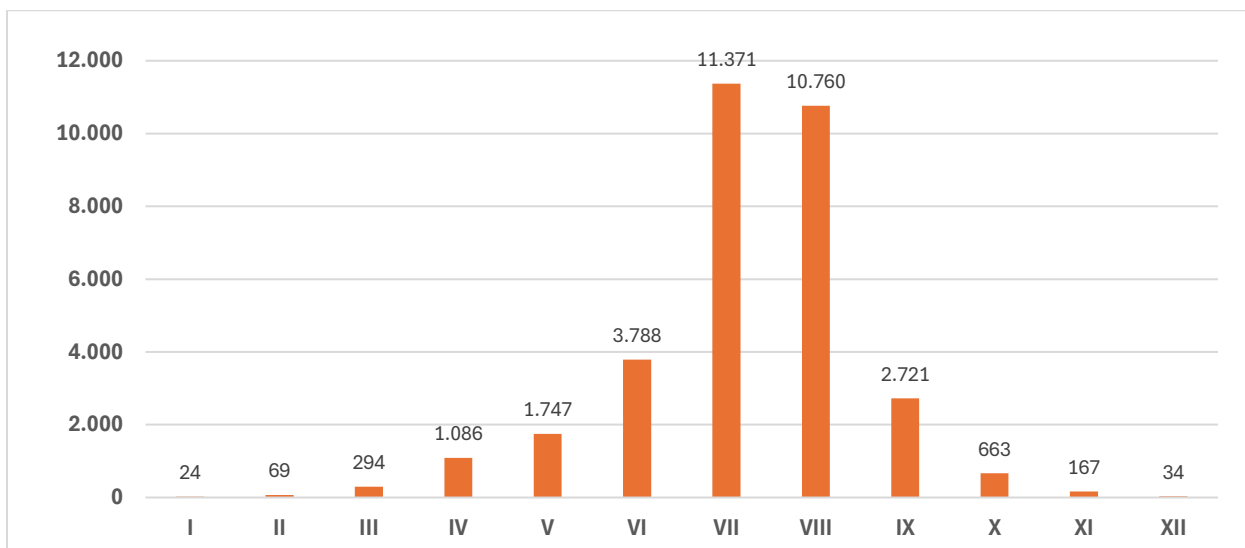
6.2.2 Sezonalnost

Glavno obilježje turističkih kretanja u destinaciji je sezonalnost. Tijekom 2024. godine, u ljetnoj sezoni (VI-IX mjesec), ostvareno je ukupno 90,7 % noćenja i 87,5 % dolazaka³. Najintenzivniji turistički promet zabilježen je u srpnju i kolovozu, pri čemu je kolovoz mjesec s najvećim brojem dolazaka i noćenja. Tijekom 2024 godine, u tom mjesecu je ostvareno 35,2 % noćenja i 32,9 % dolazaka.

Slika 5. Kretanje broja noćenja na području TZO Tisno po mjesecima u 2024.godni, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Slika 6. Kretanje broja dolazaka na području TZO Tisno po mjesecima u 2024.godni, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

³ Analiziran je broj dolazaka i noćenja turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te podaci turističkog prometa u luci Tisno.

6.2.3 Duljina trajanja boravka

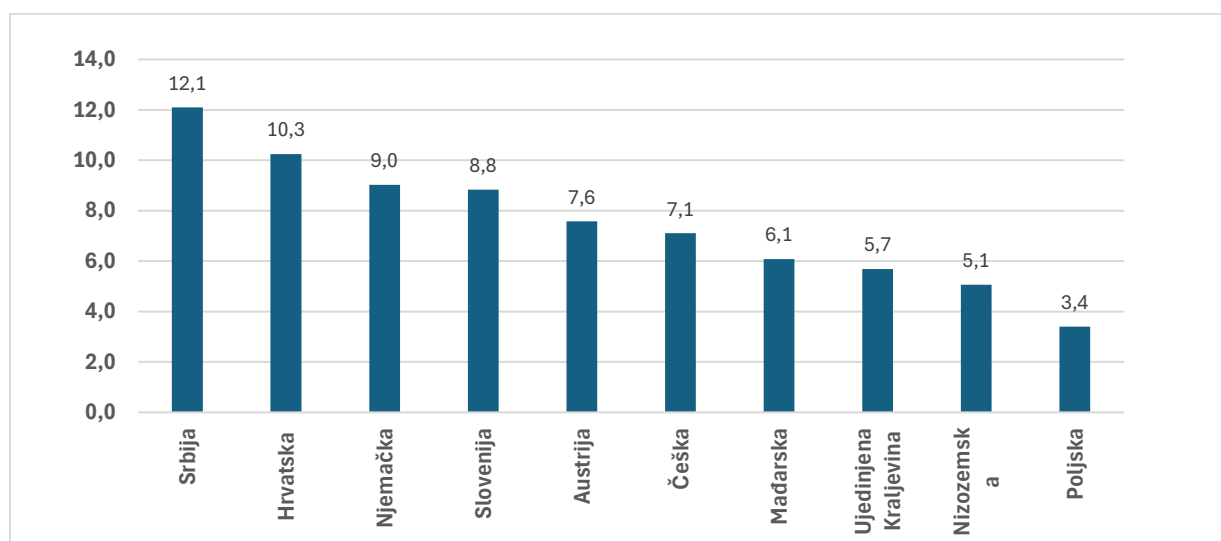
U 2024. godini domaći turisti ostvarili su znatno dulje prosječno trajanje boravka od 10,3 dana, dok su strani turisti u prosjeku boravili 6,4 dana, što upućuje na izraženiju dugotrajnost boravka domaćih gostiju. Uspoređujući prosječno trajanje boravka turista na području TZO Tisno u 2025. godini s podacima iz 2024. godine, vidljivo je skraćivanje boravka kod gotovo svih promatranih emitivnih tržišta.

Najdulje prosječno trajanje boravka u 2025. godini ostvarili su turisti iz Srbije, s 8,5 dana, no u odnosu na 2024. godinu, kada su ostvarivali prosječno 12,1 dan, riječ je o znatnom smanjenju. Sličan trend bilježi se i kod domaćih turista, čije se prosječno trajanje boravka smanjilo s 10,3 dana u 2024. na 6,6 dana u 2025. godini.

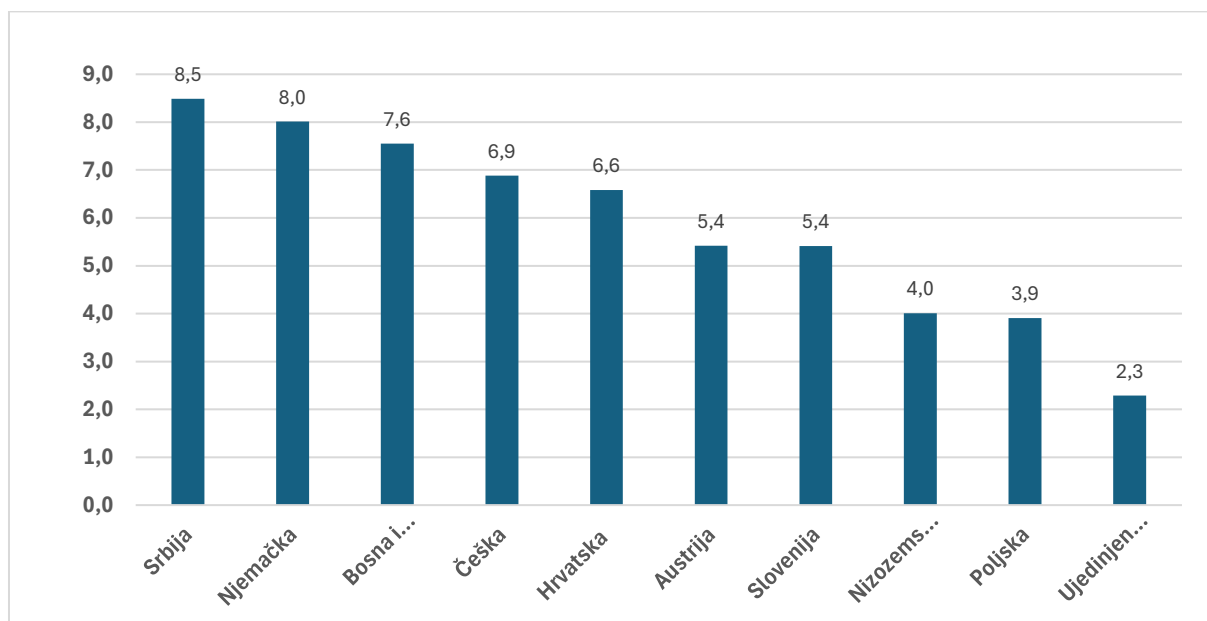
Pad prosječnog trajanja boravka zabilježen je i kod turista iz Slovenije, s 8,8 na 5,4 dana, Austrije, sa 7,6 na 5,4 dana, te Nizozemske, s 5,1 na 4 dana. Kod turista iz Njemačke i Češke smanjenje je umjerenije, pri čemu je Njemačka i dalje među tržištima s duljim prosječnim boravkom, s 8 dana u 2025. godini (u 2024. godini 9 dana), dok Češka bilježi 6,7 dana (7,1 dana u 2024. godini). Posebno se izdvajaju turisti iz Ujedinjenog Kraljevstva, kod kojih je prosječno trajanje boravka smanjeno s 5,7 dana u 2024. na 2,3 dana u 2025. godini, što dodatno potvrđuje obilježja kraćih, ciljano motiviranih boravaka povezanih s festivalskim turizmom.

Jedino tržište među usporedivim zemljama koje u 2025. godini bilježi povećanje prosječnog trajanja boravka jest Poljska, gdje je prosječan boravak porastao s 3,4 na 3,9 dana. U 2025. godini među vodećim tržištima prema duljini boravka pojavljuje se i Bosna i Hercegovina, s prosječnih 7,5 dana.

Slika 7. Prosječna duljina boravka turista glavnih emitivnih tržišta na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.

Slika 8. Prosječna duljina boravka turista glavnih emitivnih tržišta na području TZO Tisno u 2025. godini, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.

Na suvremenom turističkom tržištu prisutne su izražene promjene u ponašanju i očekivanjima turista, koje značajno utječu na razvoj i konkurentnost destinacija. Sve je naglašenija potražnja za autentičnim, održivim i doživljajnim oblicima turizma, pri čemu turisti sve više traže lokalna iskustva, očuvanu prirodu, gastronomiju, kulturnu baštinu i individualizirani pristup. Masovni i standardizirani oblici turističke ponude postupno gube na atraktivnosti, dok raste interes za manjim destinacijama koje nude mir, autentičnost i kvalitetniji doživljaj boravka.

Istodobno, trendovi pokazuju skraćivanje prosječne duljine boravka te rast broja kraćih, ali učestalijih putovanja tijekom godine. Turisti su sve fleksibilniji u odabiru termina putovanja, što doprinosi postupnom smanjenju sezonalnosti. Sve važniju ulogu imaju digitalne platforme i online kanali komunikacije, putem kojih turisti planiraju, rezerviraju i vrednuju turistička iskustva. Pritom recenzije, prisutnost na društvenim mrežama i digitalna vidljivost destinacije imaju značajan utjecaj na donošenje odluke o putovanju.

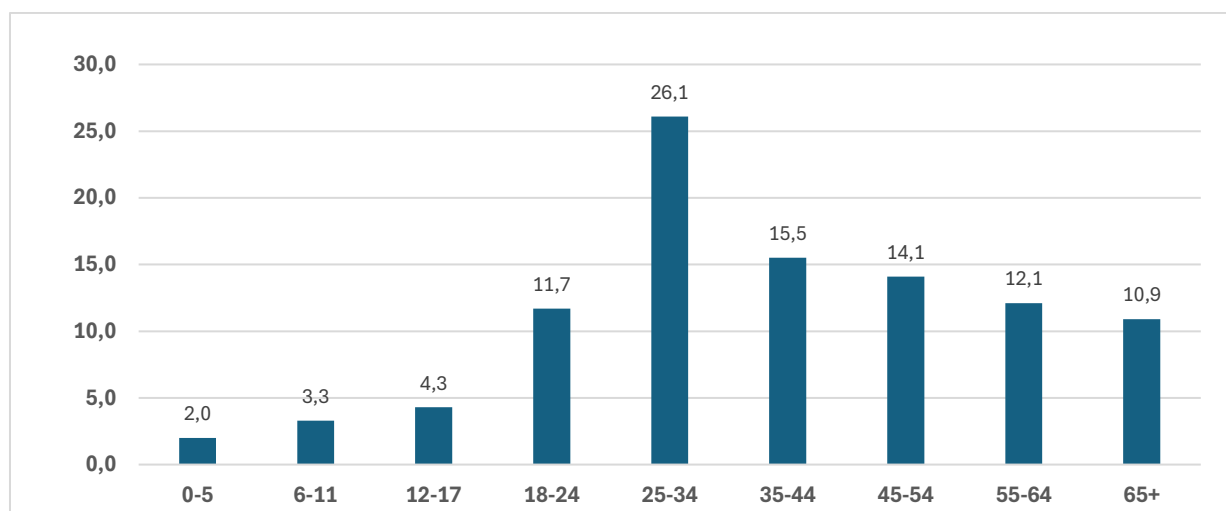
Domaći turisti često ostvaruju dulji prosječni boravak zbog nekoliko specifičnih obilježja njihovih putovanja i načina korištenja smještaja. Velik dio domaćih gostiju boravi u vlastitim ili obiteljskim nekretninama, nekomercijalnom smještaju ili kod rodbine i prijatelja, zbog čega su manje opterećeni troškovima smještaja te češće ostaju dulje u destinaciji. Takav oblik boravka posebno je izražen u obalnim destinacijama s velikim udjelom kuća za odmor (vikendica).

Istodobno, domaći turisti češće koriste godišnje odmore za duži sezonski boravak, osobito tijekom ljetnih mjeseci, dok strani turisti češće kombiniraju više destinacija tijekom jednog putovanja ili se odlučuju za kraće, ali intenzivnije odmore. Strani gosti pritom u većoj mjeri ovise o troškovima prijevoza, organizaciji putovanja i raspoloživom vremenu, što često rezultira kraćim prosječnim boravkom.

6.2.4 Dobna struktura turista

Dobna struktura turista analizirana prema broju dolazaka na području TZO Tisno u 2024. godini pokazuje da u destinaciju dolaze pretežito turisti mlađe i srednje životne dobi, pri čemu najveći udio ostvaruje skupina turista od 25-34 godine (26,1 %). Istodobno, dobna skupina 18–24 godine čini 11,7 % dolazaka, što se može povezati s festivalskim turizmom odnosno dolascima mlađih gostiju motiviranih glazbenim događanjima i zabavnom ponudom, koja predstavlja jedno od prepoznatljivih obilježja turističke ponude destinacije. Dakle, turisti ovih dobnih skupina činili su više od trećine ukupnog broja dolazaka u destinaciju.

Slika 9. Dobna turista prema broju dolazaka na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o

Djeca i mladi do 17 godina čine ukupno 9,6 % turista (0–5 godina 2,0 %, 6–11 godina 3,3 %, 12–17 godina 4,3 %), najmanje u odnosu na ostale TZ-ove na otoku Murteru. Značajan udio bilježe i skupine 35–44 godine (15,5 %) te 45–54 godine (14,1 %).

Ovakva struktura turističkog prometa razmatrana prema dobnim skupinama turista ne upućuje nužno na slabiju razvijenost obiteljskog odmorišnog turizma, već ponajprije odražava specifičnu strukturu ukupne potražnje TZO Tisno, u kojoj su snažnije zastupljene mlađe dobne skupine, uglavnom povezane s festivalskim turizmom.

Dobne skupine starije od 45 godina zajedno čine 37,1 % turista, pri čemu skupina 45–54 godine sudjeluje s 14,1 %, skupina 55–64 godine s 12,1 %, a skupina 65+ s 10,9 %. Navedeno pokazuje da, uz izraženu prisutnost mlađih i srednjih dobnih skupina, TZO Tisno ostvaruje i značajan udio starijih turista, što upućuje na raznolikost dobnu strukturu i potrebu za razvojem ponude prilagođene različitim segmentima potražnje.

6.2.5 Neto iskorištenost kapaciteta

Postotni iskaz neto iskorištenosti kapaciteta dobiva se dijeljenjem ukupnog broja ostvarenih noćenja u promatranom razdoblju i umnoška broja postelja i brojem dana u kojem su postelje bile raspoložive (registrirane) tijekom promatranog razdoblja te množenjem količnika sa sto.

Neto iskorištenost u vrsti smještaja Hoteli tijekom 2024. godine pokazivala je izraženiju dinamiku korištenja kapaciteta tijekom godine u odnosu na većinu kapaciteta koji se koriste pretežito sezonski. Tijekom zimskih mjeseci iskorištenost je bila vrlo niska ili je izostala, dok se od veljače bilježe turistički promet zahvaljujući radu hotela Borovnik (u 2024. godini bilježio promet od II-IX mjeseca). U proljetnim mjesecima iskorištenost hotela rasla je s 22,2 % u ožujku na 45,5 % u travnju i 57,3 % u svibnju. Tijekom glavne turističke sezone hoteli su ostvarivali iskorištenost 61,1 % u srpnju i 59,8 % u kolovozu, dok se najviša vrijednost bilježi u listopadu, kada je iskorištenost iznosila 65,0 %.

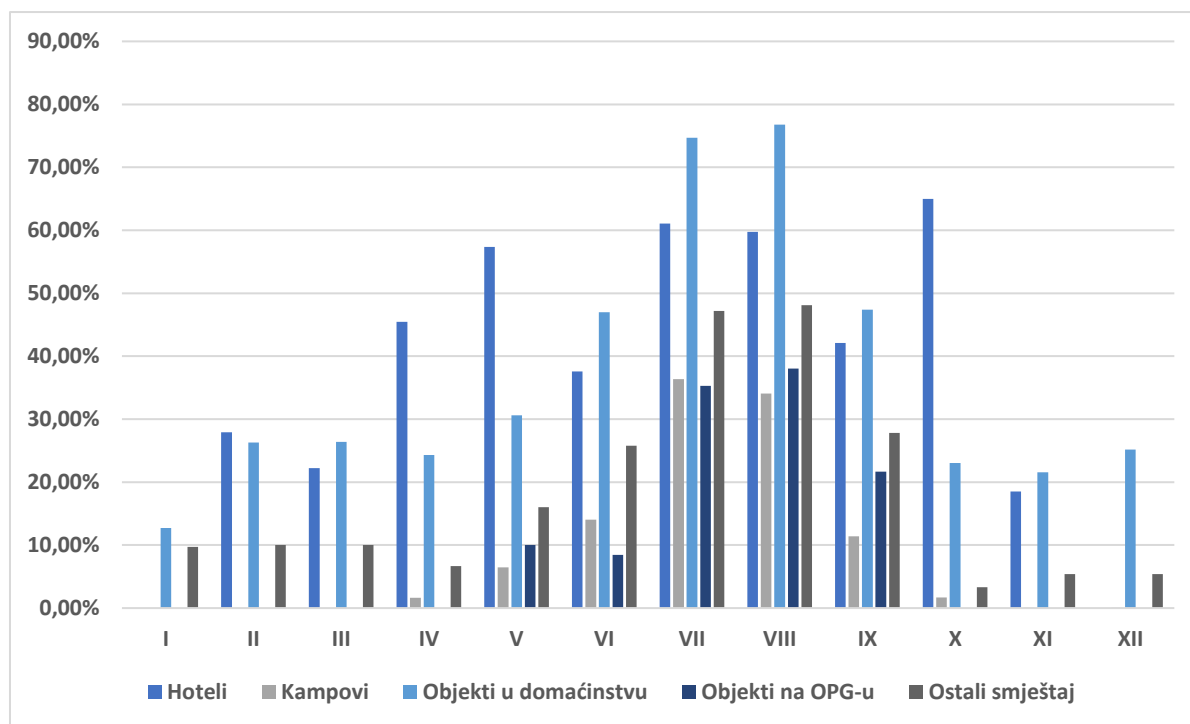
Hotel „Borovnik“ tijekom 2024. godine nije radio u siječnju i prosincu. U razdoblju rada hotela, popunjenost aktivnih kapaciteta kretala se od 27,9 % u veljači do najviših 94,5 % u kolovozu. U rujnu je iznosila 74,7 %, dok je u listopadu iznosila 70,0 %, što ukazuje na zadovoljavajuću popunjenost i u posezoni. Hotel „Tisno“ tijekom 2024. godine nije radio u razdoblju od siječnja do ožujka te u studenom i prosincu. U razdoblju rada hotela, popunjenost aktivnih kapaciteta kretala se od 32,3 %. U svibnju je popunjenost porasla na 61,6 %, dok je u lipnju iznosila 58,8 %. Tijekom glavne turističke sezone ostvarene su najviše vrijednosti, pri čemu je u srpnju popunjenost aktivnih kapaciteta iznosila 75,8 %, a u kolovozu 76,1 %.

Neto iskorištenost smještajnih kapaciteta kampova određena je sezonskim radom, pretežito od travnja do listopada. Tijekom ljetne sezone, u srpnju i kolovozu ostvaruju najviše vrijednosti, 36,4 % odnosno 34,1 %,.

Kamp Jazina tijekom 2024. godine, također, nije ostvarivao visoku razinu popunjenosti kapaciteta. Popunjenost se kretala od 2,1 % u travnju do najviših 36,5 % u srpnju, dok je u kolovozu iznosila 35,8 %. Kamp Hostin Tisno tijekom 2024. godine ostvarivao je popunjenost kapaciteta isključivo u razdoblju od travnja do rujna. Popunjenost se kretala od 3,7 % u travnju do najviših 35,8 % u srpnju, dok je u kolovozu iznosila 29,2 %. U lipnju je popunjenost bila vrlo niska, 0,9 %, a nakon glavne sezone smanjila se na 11,0 % u rujnu. Ovakva dinamika popunjavanja kapaciteta pokazuje izrazitu sezonsku koncentraciju korištenja, pri čemu kampovi ni u vršnim ljetnim mjesecima nisu dosegli visoku razinu popunjenosti.

Neto iskorištenost objekata u domaćinstvu bila je najstabilnija i najviša među promatranim vrstama smještaja tijekom većeg dijela godine. Najviše vrijednosti ostvarene su u srpnju i kolovozu, kada je iskorištenost iznosila 74,7 % odnosno 76,8 %. U sezoni se iskorištenost smanjila na 47,4 % u rujnu i 23,1 % u listopadu.

*Slika 10. Neto iskorištenost smještajnih kapaciteta prema vrsti objekta na području TZO Tisno u 2024. godini (u %),
izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.*

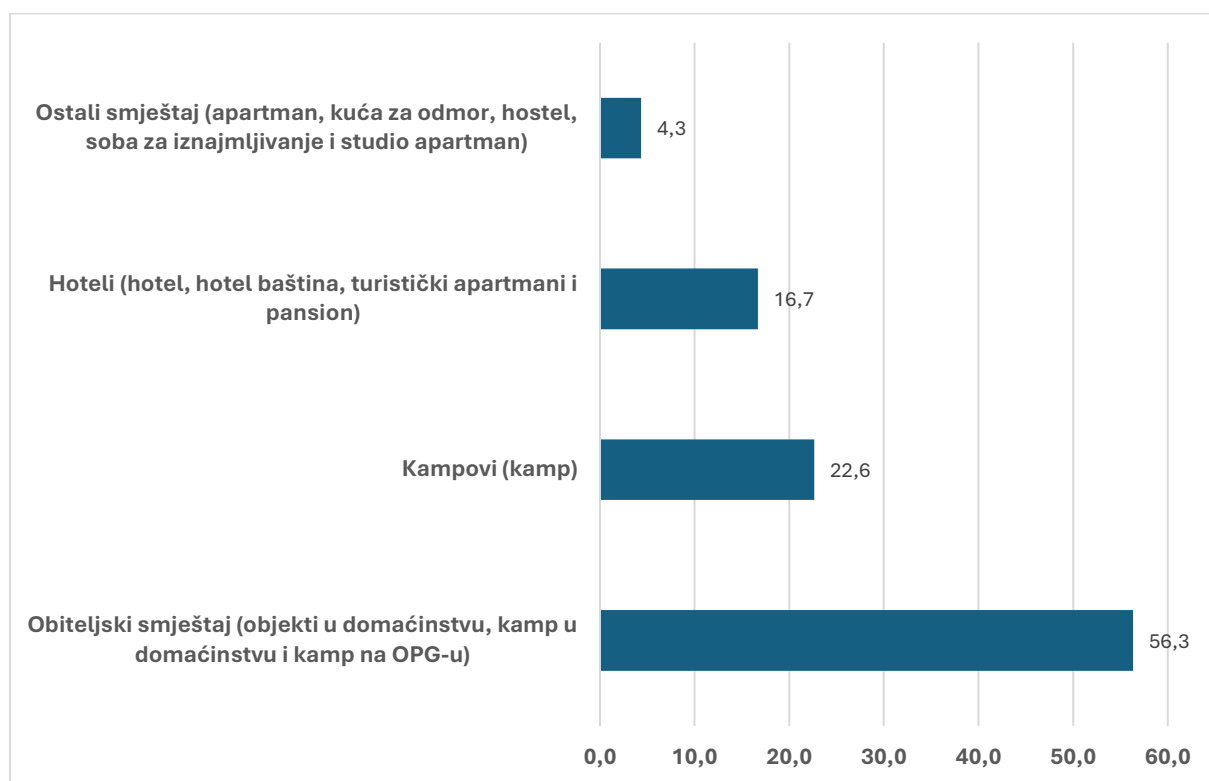
Ostali smještaj pokazivao je nešto ravnomjerniju godišnju dinamiku u odnosu na kampove i objekte na OPG-u, ali i dalje s jasnim sezonskim vrhuncem tijekom ljetnih mjeseci. Najveća popunjenost ostvarena je u srpnju i kolovozu, s 47,2 % odnosno 48,1 %. Analizirani podaci pokazuju izrazitu sezonalnost korištenja, pri čemu je postojeća smještajna ponuda posljednjih godina, uslijed porasta ponude smještaja (vikendica i objekata u domaćinstvu) i slabljenja turističkih rezultata, ostala pretežito nepopunjena.

6.2.6 Turistički promet prema vrstama smještaja

U 2024. godini na području TZO Tisno u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju ostvareno je ukupno 183.837 noćenja, što predstavlja smanjenje za 2,1 % u odnosu na 2019. godinu i smanjenje za 3,0 % u odnosu na 2023. godinu.

U strukturi komercijalnog smještaja prema grupama smještajnih kapaciteta u 2024. godini, najveći broj noćenja ostvaren je u grupi Obiteljski smještaj (objekti u domaćinstvu, kamp u domaćinstvu i kamp na OPG-u) i to 56,3 %. U grupi Kampovi (kamp) ostvareno je 22,6 % noćenja, Slijedi grupa Hoteli (hotel, hotel baština, turistički apartmani i pension) s udjelom od 16,7 %, dok je preostalih 4,3 % noćenja ostvareno u grupi Ostali smještaj (apartman, kuća za odmor, pension, soba za iznajmljivanje i studio apartman).

Slika 11. Broj ostvarenih noćenja u komercijalnom smještaju na području TZO Tisno u 2024. godini. Izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Promatrano na razini naselja u sastavu TZO Tisno, turistički promet u 2024. godini izrazito je koncentriran u Tisnom, u kojem su ostvarena sva noćenja grupama Hoteli, Kampovi i Ostali smještaj, te 99,0% noćenja u grupi Obiteljski smještaj. Dazlina i Dubrava kod Tisna zastupljene su isključivo u grupi Obiteljski smještaj, s udjelima od 0,7% odnosno 0,3%. Navedeno upućuje na vrlo ograničenu prostornu disperziju turističkog prometa izvan naselja Tisno.

Tablica 13. Udio broja noćenja po naseljima u sastavu TZO Tisno, u 2024. godini prema grupama komercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Naselje	Hoteli	Kampovi	Obiteljski smještaj	Ostali smještaj
Tisno	100,0	100,0	99,0	100,0
Dazlina	0,0	0,0	0,7	0,0
Dubrava kod Tisna	0,0	0,0	0,3	0,0
TZO Tisno	100,0	100,0	100,0	100,0

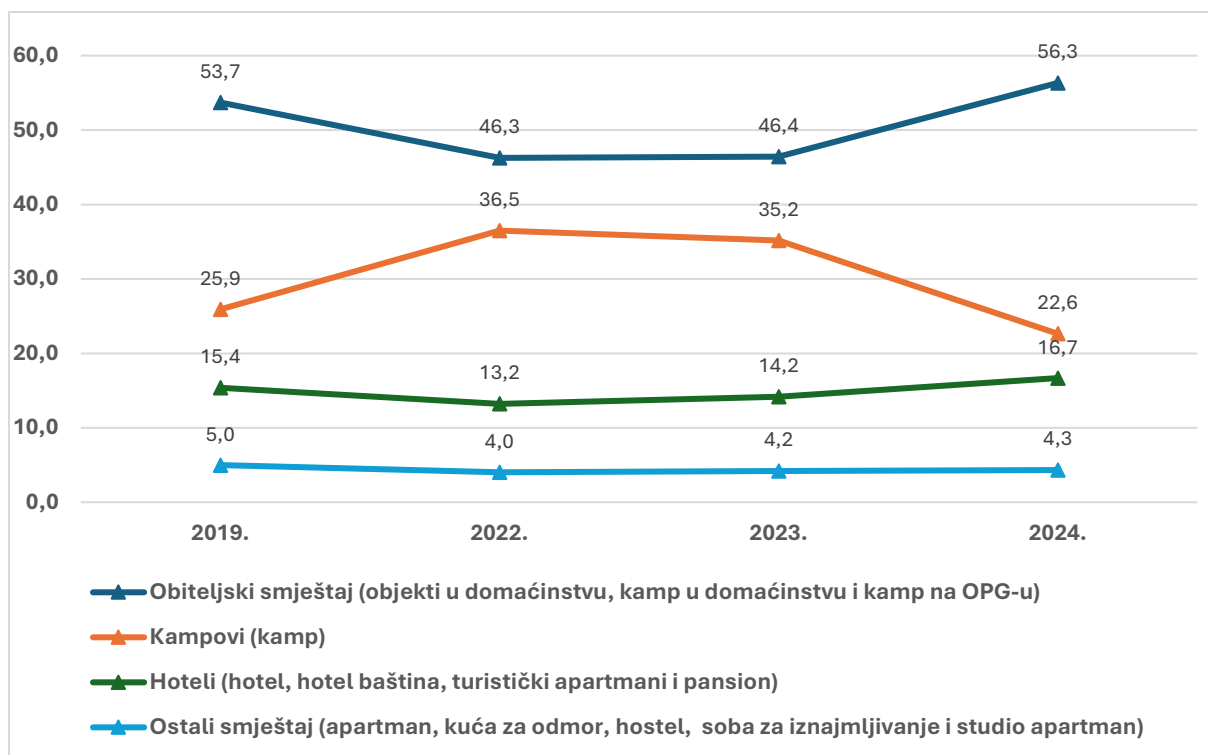
U 2024. godini, u odnosu na 2019. godinu ukupan broj noćenja u komercijalnom smještaju smanjen je za 6,7 %. Prema vrstama smještaja, broj noćenja je povećan u grupi Hoteli za 1,2 %, dok je u ostalim kategorijama zabilježen pad i to za 18,8 % u grupi Ostali smještaj, 18,5 % u grupi Kampovi te 2,1 % u grupi Obiteljski smještaj. U odnosu na 2023., u 2024. je zabilježen pad ukupnog broja noćenja u komercijalnim smještajnim objektima i to za 20,0 %. U istom razdoblju, u svim grupama došlo je do smanjenja broj noćenja, pri čemu najviše u grupi Kampovi 48,5 % (zatvoren kamp Olivia Green Camping), a zatim u grupi Ostali smještaj za 17,4 %, Hoteli 6,0 % i Obiteljski smještaj 3,0 %.

Tablica 14. Broj ostvarenih noćenja na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama smještajnih kapaciteta u komercijalnom smještaju. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Godina	2019.	2022.	2023.	2024.	Δ 24/19 (u %)	Δ 24/23 (u %)
Hoteli	30.316	32.027	32.626	30.669	1,2	-6,0
Kampovi	51.070	88.463	80.877	41.619	-18,5	-48,5
Obiteljski smještaj	105.752	112.150	106.741	103.563	-2,1	-3,0
Ostali smještaj	9.830	9.756	9.673	7.986	-18,8	-17,4
Ukupno komercijalni smještaj	196.968	242.396	229.917	183.837	-6,7	-20,0

Na sljedećoj slici prikazano je kretanje udjela broja noćenja prema vrstama smještaja na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine U grupi Obiteljski smještaj zabilježen je porast udjela u ukupnim noćenjima, s 53,7 % u 2019. godini na 56,3 % u 2024. godini. U grupi Hoteli, također, je zabilježen porast udjela noćenja s 15,4 % u 2019. na 16,7 % u 2024. godini. S druge strane, u grupi Kampovi zabilježeno je smanjenje udjela u ukupnim noćenjima – s 25,9 % u 2019. na 22,6 % u 2024. godini. Trend pada bio je posebno izražen nakon 2023. godine, i zatvaranja kampa Olivia Green Camping. Tijekom 2025. godine zatvoren je i kamp Jazine, što je dodatno smanjilo kamping ponudu na području destinacije. U grupi Ostali smještaj, također se je došlo smanjenja udjela noćenja, i to s 5,0 % u 2019. na 4,3 % u 2024. godini.

Slika 12. Struktura noćenja na području TZO Tisno u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini prema grupa komercijalnog smještaja.
izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Za potrebe izrade ovog Plana upravljanja destinacijom napravljena je analiza turističkog prometa u nekomercijalnom smještaju na osnovi podataka iz sustava eVisitor. U tu kategoriju ulaze sljedeći objekti: Kuća za odmor (vikendica), Kuća stanovnika općine/grada, Stan za odmor (vikendica) i Stan stanovnika općine/grada. Podaci su prikazani u idućoj tablici uz napomenu kako su podaci nepouzdati, što se očituje u činjenici da broj noćenja u tim kapacitetima opada, dok broj objekata raste.

Tablica 15. Broj noćenja, kreveta i objekata u nekomercijalnom smještaju u razdoblju 2019.-2024. godine na području TZO Tisno, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Nekomercijalni smještaj	2019.	2022.	2023.	2024.
Noćenja	51.695	41.699	41.667	39.866
Kreveti	1.775	2.065	2.122	2.220
Objekti	440	511	526	552
Kuće i stanovi za odmor	2019.	2022.	2023.	2024.
Noćenja	42.848	33.224	35.138	33.783
Kreveti	1.259	1.418	1.455	1.505
Objekti	312	351	361	375

Na području TZO Tisno u 2024. godini u sustavu eVisitor zabilježeno je 39.866 nekomercijalnih noćenja, tj. noćenja u vlastitim kućama i stanovima za odmor te u kućama i stanovima stanovnika općine. To je 22,9 % manje nego 2019. godine. U odnosu na 2023. godinu, kada je ostvareno 41.667 noćenja, zabilježen je pad od 4,3 %.

Promatrano po naseljima, najveći dio nekomercijalnih noćenja ostvaren je u naselju Tisno, s udjelom od 99,2 %. Dazlina sudjeluje s 0,2 %, a Dubrava kod Tisna s 0,5 % ukupnih nekomercijalnih noćenja na području TZO Tisno.

Tablica 16. Broj noćenja u nekomercijalnom smještaju u razdoblju 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Naselje	2019	2022	2023	2024
Tisno	50.753	41.510	41.417	39.566
Dazlina	136	52	106	90
Dubrava kod Tisna	806	137	144	210
TZO Tisno	51.695	41.699	41.667	39.866

Međutim, uz pretpostavku da se kuće i stanovi za odmor prosječno godišnje koriste 66,3 dana te da u tom razdoblju objekt koriste prosječno 3,97 osoba te da postoji oko 200 objekata koji iznajmljuju smještaj na crno (procjena nosioca turističke politike destinacije) slijedi da je na području destinacije u kućama i stanovima za odmor u 2024. godini po procjeni ostvareno oko 90.000 noćenja u nekomercijalnom smještaju.

Preporuka je pratiti te prikupljati pouzdanje podatke u skladu s poreznim izmjenama uvedenima tijekom 2025. godine, čemu će doprinijeti uspostava sustava naplate poreza za kuće i stanove za odmor pri Poreznoj upravi. Ova će se statistika, stoga, utemeljeno obraditi u narednom Planu, na osnovi pouzdanijih podataka.

Također, potrebno je naglasiti kako nekomercijalnu potražnju potencijalno čine i turisti na plovilima koji ostvaruju noćenje na području destinacije, ali boravak ostvaruju na sidru izvan luke otvorene za javni promet – luke Tisno. Obzirom na nedostupnost podataka o broju plovila na vezovima, broju osoba na plovilima te udjela plovila koja ostvaruju prekonoćni boravak na sidru u ukupnom broju plovila na području TZO Tisno, nije moguće procijeniti broj noćenja na sidru.

6.2.7 Turistički promet u lukama

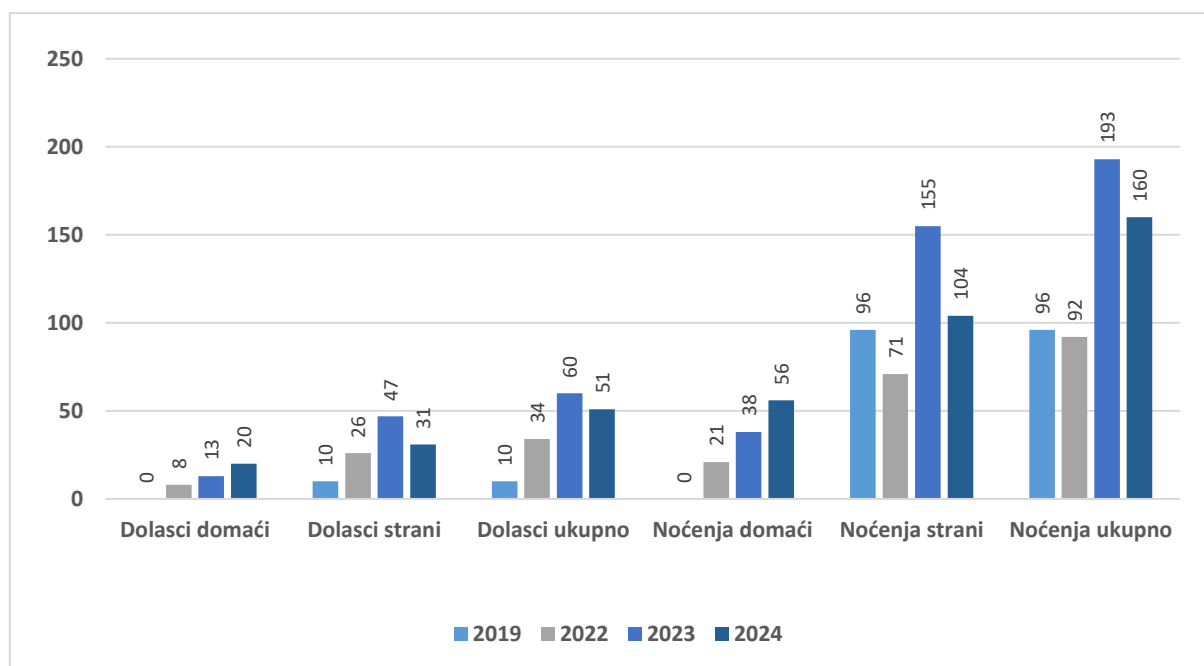
Na području destinacije nalazi se Luka Tisno (luka otvorena za javni promet) o kojoj sustav eVisitor vodi statističke podatke o turističkom prometu. Luka Tisno raspolaže s ukupno 85 vezova, dok je kapacitet za brodove duljine do 15 metara ograničen na 2 broda. To znači da vezovi za brodove do 15 metara čine 2,4 % ukupnog kapaciteta luke.

U 2024. godini Luka Tisno sudjelovala je s 0,2 % u ukupnim dolascima i 0,1 % u ukupnim noćenjima, što znači da je njezin udio u ukupnom turističkom prometu destinacije vrlo skroman.

U odnosu na 2023. godinu, luka Tisno bilježi pad turističkog prometa: broj dolazaka smanjen je za 15,0 %, a broj noćenja za 17,1 %. U odnosu na 2019. godinu, promet je znatno veći, pri čemu su dolasci porasli za 410,0 %, a noćenja za 66,7 %.

U strukturi prometa Luke Tisno u 2024. godini prevladavaju strani turisti, koji su ostvarili 60,8 % dolazaka i 65,0 % noćenja.

Slika 13. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u luci Tisno tijekom razdoblja 2019.-2024.godine, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

U segmentu nautičke ponude u budućnosti se može očekivati poboljšanje kapaciteta i kvalitete prihvata nautičara, osobito nakon realizacije planirane izgradnje marine Tisno u uvali Luka.

6.2.8 Emitivna tržišta

6.2.8.1 Domaći i strani turisti

Analiza turističkog prometa domaćih i stranih turista pokazuje kontinuiranu dominaciju stranih turista na području TZO Tisno tijekom razdoblja 2019.-2024. godine. U 2019. godini strani turisti ostvarili su 86,3 % ukupnih dolazaka i 79,2 % ukupnih noćenja, dok su domaći turisti ostvarili 13,7 % dolazaka i 20,8 % noćenja.

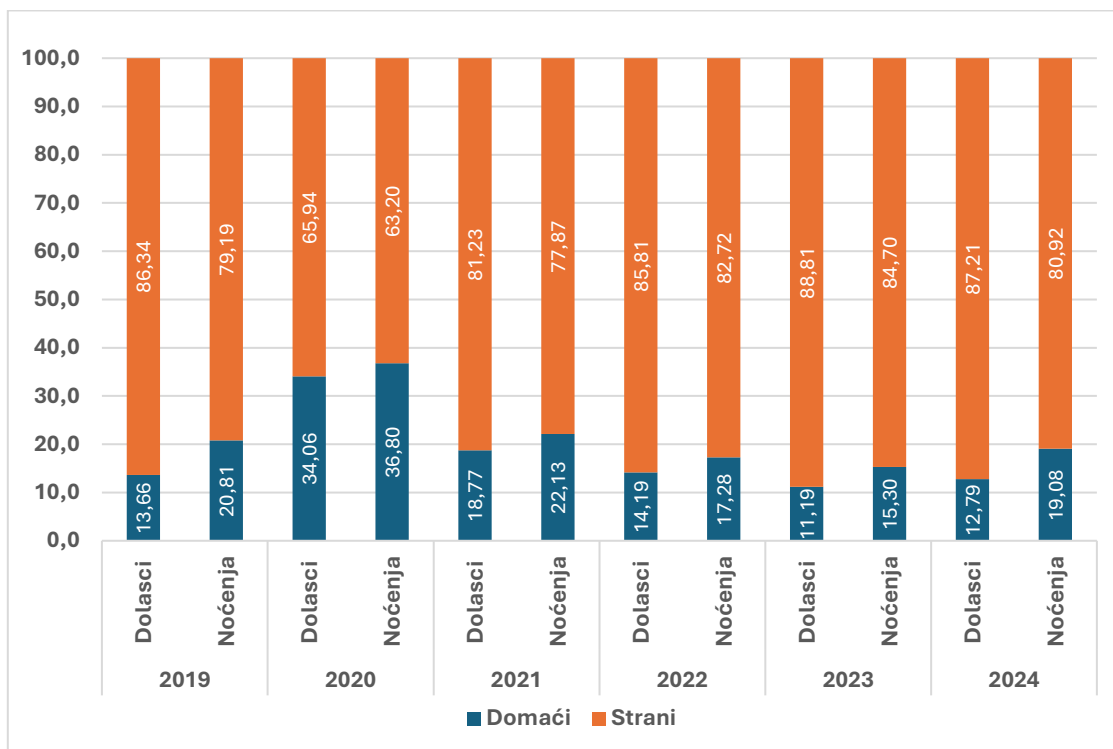
U 2020. godini dolazi do značajne promjene u strukturi turističkog prometa, pri čemu se povećava udio domaćih turista. Domaći gosti ostvarili su 34,1 % ukupnih dolazaka i 36,8 % ukupnih noćenja, dok udio stranih turista pada na 65,9 % dolazaka i 63,2 % noćenja. Navedena promjena povezana je s pandemijskim okolnostima i ograničenjima međunarodnih putovanja, zbog čega je domaće tržište u tom razdoblju preuzelo značajniju ulogu u turističkom prometu destinacije.

Tijekom 2021. godine ponovno jača udio stranih turista, koji ostvaruju 81,2 % dolazaka i 77,9 % noćenja, dok domaći turisti sudjeluju s 18,8 % dolazaka i 22,1 % noćenja. Oporavak inozemnog tržišta nastavlja se i u 2022. godini, kada strani turisti ostvaruju 85,8 % ukupnih dolazaka i 82,7 % ukupnih noćenja. Istodobno, udio domaćih turista smanjuje se na 14,2 % dolazaka i 17,3 % noćenja.

U 2023. godini nastavlja se dominacija stranih turista, koji ostvaruju 88,8 % dolazaka i 84,7 % noćenja, dok domaći turisti sudjeluju s 11,2 % dolazaka i 15,3 % noćenja. U 2024. godini strani turisti i dalje ostvaruju najveći dio prometa, s udjelom od 87,2 % dolazaka i 80,9 % noćenja, dok domaći turisti sudjeluju s 12,8 % dolazaka i 19,1 % noćenja.

U odnosu na 2023. godinu, u 2024. zabilježen je pad ukupnog turističkog prometa, pri čemu su ukupni dolasci smanjeni za 18,3 %, a ukupna noćenja za 17,6 %. Pad je izraženiji kod stranih turista, koji bilježe 19,8 % manje dolazaka i 21,3 % manje noćenja, dok domaći turisti bilježe 6,7 % manje dolazaka, ali 2,7 % više noćenja.

Slika 14. Kretanje udjela domaćih i stranih turista na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine (u %), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

6.2.8.2 Turistička kretanja stranih turista

Analiza emitivnih tržišta u 2024. godini pokazuje da turizam u destinaciji snažno ovisi o nekoliko tradicionalno jakih emitivnih tržišta, dok ostala čine tek manji udio.

U strukturi noćenja turista prema zemlji porijekla u 2024. godini, najveći udio ostvaruju turisti iz Hrvatske (19,1 %). Slijede turisti iz Njemačke (17,6 %), Ujedinjene Kraljevine (17,5 %), Slovenije (13,5 %), Austrije (8,4 %) i Nizozemske (6,0 %). Značajan udio imaju i gosti iz Poljske (4,3 %), Češke (4,0 %), Mađarske (3,2 %) i Srbije (2,3 %). Ovih deset najvažnijih emitivnih tržišta ostvarilo je 95,8 % ukupnih noćenja u destinaciji.

Usporedba strukture noćenja prema emitivnim tržištima između 2019. i 2024. godine pokazuje zadržavanje ključnih tržišta, uz određene promjene u njihovim udjelima. Hrvatska je smanjila udio s 20,8 % na 19,1 %, pri čemu u 2024. godini zauzima vodeću poziciju u strukturi noćenja. Njemačka bilježi pad udjela s 21,2 % na 17,6 %, dok se udio Ujedinjene Kraljevine smanjuje s 18,1 % na 17,5 %. S druge strane, Slovenija povećava udio s 11,5 % na 13,5 %, a Austrija s 8,0 % na 8,4 %.

Kod ostalih tržišta, Nizozemska ostaje na gotovo istoj razini, s 5,9 % u 2019. i 6,0 % u 2024. godini. Poljska bilježi rast udjela s 2,8 % na 4,3 %, dok Češka bilježi pad s 5,6 % na 4,0 %. Mađarska ostvaruje blagi pad s 3,8 % na 3,2 %. Italija, koja je 2019. godine bila među deset vodećih tržišta s udjelom od 3,0 %, u 2024. godini više nije među vodećima, dok se među deset najvažnijih tržišta pojavljuje Srbija s udjelom od 2,3 %.

U strukturi dolazaka turista prema zemlji porijekla u 2024. godini dominiraju gosti iz Ujedinjene Kraljevine (19,5 %). Slijede turisti iz Hrvatske (12,7 %), Njemačke (12,4 %), Slovenije (9,7 %), Poljske (8,1 %) i Nizozemske (7,5 %). Značajan udio imaju i gosti iz Austrije (7,1 %), Češke (3,5 %), Francuske (3,4 %) i Mađarske (3,3 %). U ovih deset emitivnih tržišta ostvareno je 87,1 % ukupnih dolazaka turista u destinaciji. U odnosu na 2019. godinu vidljive su određene promjene u pogledu dolazaka u destinaciju.

Usporedba strukture dolazaka prema emitivnim tržištima između 2019. i 2024. godine pokazuje zadržavanje većine ključnih tržišta, uz promjene u njihovim udjelima. Ujedinjena Kraljevina i dalje zauzima vodeću poziciju, iako bilježi blagi pad udjela s 20,8 % na 19,5 %. Njemačka smanjuje udio s 15,7 % na 12,4 %, Hrvatska s 13,7 % na 12,7 %. S druge strane, Slovenija povećava udio s 8,9 % na 9,7 %, kao i Poljska s 2,9 % na 8,1 %.

Kod ostalih tržišta, Nizozemska bilježi rast udjela sa 6,8 % na 7,5 %, dok je Austrija zabilježila blagi pad sa 7,4 % na 7,1 %. Češka bilježi pad s 5,1 % na 3,5 %, a Mađarska s 4,4 % na 3,3 %. Italija, koja je 2019. godine bila među deset vodećih tržišta s udjelom od 3,6 %, u 2024. godini

više nije među deset najzastupljenijih tržišta, dok Francuska ostaje među vodećim emitivnim tržištima s udjelom od 3,4 % u 2024. godini koji je smanjen u odnosu na 2019. godinu kada je udio iznosio 4,2 %.

Tablica 17. Udjeli noćenja turista prema zemlji dolaska na području TZO Tisno u 2019., 2022., 2023. i 2024 godini,
izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

2019.		2022.		2023.		2024.	
Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %
Njemačka	21,21%	Njemačka	22,89%	Njemačka	22,88%	Hrvatska	19,07%
Hrvatska	20,82%	Hrvatska	17,28%	Hrvatska	15,29%	Njemačka	17,55%
Ujedinjena Kraljevina	18,08%	Ujedinjena Kraljevina	14,88%	Ujedinjena Kraljevina	14,71%	Ujedinjena Kraljevina	17,46%
Slovenija	11,53%	Slovenija	10,31%	Slovenija	10,31%	Slovenija	13,54%
Austrija	8,02%	Austrija	7,70%	Austrija	9,04%	Austrija	8,41%
Nizozemska	5,92%	Nizozemska	6,73%	Nizozemska	6,05%	Nizozemska	5,95%
Češka	5,58%	Češka	5,83%	Češka	4,39%	Poljska	4,33%
Mađarska	3,77%	Poljska	4,20%	Poljska	3,89%	Češka	3,96%
Italija	2,97%	Mađarska	3,40%	Mađarska	3,10%	Mađarska	3,18%
Poljska	2,81%	Italija	3,09%	Italija	2,52%	Srbija	2,31%

Tablica 18. Udjeli dolazaka turista prema zemlji dolaska na području TZO Tisno u 2019., 2022., 2023. i 2024 godini,
izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

2019.		2022.		2023.		2024.	
Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %
Ujedinjena Kraljevina	20,75%	Njemačka	19,26%	Njemačka	18,20%	Ujedinjena Kraljevina	19,47%
Njemačka	15,68%	Ujedinjena Kraljevina	15,49%	Ujedinjena Kraljevina	16,69%	Hrvatska	12,74%
Hrvatska	13,67%	Hrvatska	14,18%	Hrvatska	11,18%	Njemačka	12,35%
Slovenija	8,89%	Slovenija	8,87%	Slovenija	8,06%	Slovenija	9,74%
Austrija	7,42%	Nizozemska	7,66%	Austrija	7,95%	Poljska	8,09%
Nizozemska	6,84%	Austrija	7,27%	Nizozemska	7,31%	Nizozemska	7,48%
Češka	5,08%	Poljska	6,94%	Poljska	5,71%	Austrija	7,05%
Mađarska	4,38%	Češka	5,47%	Češka	3,89%	Češka	3,54%
Francuska	4,15%	Mađarska	3,93%	Mađarska	3,56%	Francuska	3,36%
Italija	3,57%	Italija	3,20%	Francuska	3,45%	Mađarska	3,31%

Prema broju noćenja u 2024. godini, od 11.-30.mjesta nalaze se sljedeće zemlje: Italija Francuska, SAD, Bosna i Hercegovina, Belgija, Švicarska, Australija, Slovačka, Danska, Španjolska Irska, Ukrajina, Norveška, Švedska, Sjeverna Makedonija, Rumunjska, Novi Zeland, Kanada, Brazil i Južna Koreja.

U destinaciji su ostvarena noćenja iz više od 80 različitih zemalja, što upućuje na visoku razinu međunarodne zastupljenosti. Međutim, detaljnija analiza pokazuje da se najveći dio noćenja ostvaruje iz ograničenog broja ključnih emitivnih tržišta, dok je iz velikog broja ostalih zemalja ostvaren tek manji broj noćenja. Specifičnost destinacije TZO Tisno ogleda se u mogućnosti privlačenja turista iz različitih dijelova svijeta, ponajprije zahvaljujući razvijenoj ponudi festivalskog turizma i kvalitetno usmjerenim marketinškim aktivnostima.

U kontekstu budućeg turističkog razvoja, važno je kontinuirano jačati prisutnost destinacije na ključnim emitivnim tržištima koja generiraju najveći turistički promet, ali istodobno razvijati aktivnosti usmjerene prema novim i tržišno perspektivnim segmentima potražnje. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti prema tržištima koja posljednjih godina bilježe rast potražnje za putovanjima, poput azijskog i sjevernoameričkog tržišta.

6.2.8.3 Turistička kretanja domaćih turista

Važno emitivno tržište destinacije čine i domaći turisti. U 2024. godini domaći turisti ostvarili su 12,8 % ukupnih dolazaka i 19,1 % ukupnih noćenja u destinaciji. U odnosu na 2019. godinu, broj dolazaka smanjio se za 8,7 %, a broj noćenja za 17,5 %. Unatoč navedenom padu, domaći turisti i dalje predstavljaju značajan segment turističke potražnje, osobito s obzirom na njihov udio u ukupnim noćenjima. U 2024. godini Hrvatska je bila vodeće emitivno tržište prema udjelu noćenja s 19,1 %, dok je prema udjelu dolazaka bila na drugom mjestu s 12,7 %, odmah iza Ujedinjenog Kraljevstva.

Najveći udio u ukupnom broju dolazaka i noćenja domaćih turista ostvarili su turisti s područja Grada Zagreba, s udjelom od 41,3 % dolazaka i 51,0 % noćenja. Slijede turisti s područja Zagrebačke županije, s 11,6 % dolazaka i 12,5 % noćenja. Navedeni podaci pokazuju da je domaći turistički promet izrazito koncentriran na zagrebačko područje, koje predstavlja najvažnije domaće emitivno tržište destinacije.

Zajedno, Grad Zagreb i Zagrebačka županija ostvaruju 52,9 % svih dolazaka i 63,5 % svih noćenja domaćih turista. Takva koncentracija pokazuje da domaća turistička potražnja u velikoj mjeri dolazi iz gospodarski i demografski najjačeg područja Hrvatske, koje ima važnu ulogu u punjenju kapaciteta destinacije. Posebno je značajno to što je udio ovih tržišta u noćenjima veći od njihova udjela u dolascima, što upućuje na dulje prosječno trajanje boravka i veću važnost za ukupni turistički promet.

Prosječno trajanje boravka turista iz Grada Zagreba iznosi 12,7 dana, dok turisti iz Zagrebačke županije u prosjeku borave 11,0 dana. Obje vrijednosti više su od ukupnog prosjeka domaćih turista, koji iznosi 10,3 dana.

Posebno su važne županije koje, unatoč manjem broju dolazaka, ostvaruju dulje prosječno trajanje boravka. To se odnosi na Požeško-slavonsku županiju, s prosječnim boravkom od 13,5 dana, Koprivničko-križevačku županiju s 12,9 dana te Karlovačku županiju s 11,7 dana. Ove županije nemaju najveći udio u dolascima, ali zbog duljeg zadržavanja u destinaciji ostvaruju značajniji doprinos ukupnom broju noćenja.

Tablica 19. Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih turista na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Županija	Dolasci	Noćenja	Udio dolasci	Udio noćenja	Prosječno trajanje boravka (u danima)
Grad Zagreb	1.718	21.779	41,3 %	51,0 %	12,68
Zagrebačka	484	5.321	11,6 %	12,5 %	10,99
Sisačko-moslavačka	262	2.558	6,3 %	6,0 %	9,76
Osječko-baranjska	243	1.770	5,8 %	4,1 %	7,28
Koprivničko-križevačka	116	1.500	2,8 %	3,5 %	12,93
Požeško-slavonska	110	1.484	2,6 %	3,5 %	13,49
Varaždinska	176	1.121	4,2 %	2,6 %	6,37
Splitsko-dalmatinska	162	1.111	3,9 %	2,6 %	6,86

Karlovačka	88	1.029	2,1 %	2,4 %	11,69
Međimurska	104	806	2,5 %	1,9 %	7,75
Bjelovarsko-bilogorska	95	800	2,3 %	1,9 %	8,42
Primorsko-goranska	156	781	3,7 %	1,8 %	5,01
Krapinsko-zagorska	71	703	1,7 %	1,6 %	9,90
Brodsko-posavska	80	495	1,9 %	1,2 %	6,19
Vukovarsko-srijemska	81	456	1,9 %	1,1 %	5,63
Zadarska	55	329	1,3 %	0,8 %	5,98
Istarska	74	306	1,7 %	0,7 %	4,14
Dubrovačko-neretvanska	38	114	0,9 %	0,3 %	3,00
Šibensko-kninska	27	100	0,6 %	0,2 %	3,70
Virovitičko-podravska	12	72	0,3 %	0,2 %	6,00
Ličko-senjska	12	28	0,3 %	0,1 %	2,33
Ukupno	4.164	42.663	100,00 %	100,00 %	10,25

6.3. Jednodnevni posjetitelji

Podaci o broju jednodnevnih posjetitelja na području TZO Tisno nisu raspoloživi. Također, ne postoji sustavno praćenje jednodnevnih posjetitelja, uključujući evidenciju i monitoring broja posjetitelja na glavnim atrakcijama, javnim prostorima tj. najfrekventnijim lokacijama destinacije. Zbog izostanka organiziranog sustava praćenja nije moguće precizno utvrditi stvarni intenzitet jednodnevnih posjeta niti prostornu i vremensku koncentraciju posjetitelja unutar destinacije.

Obzirom na lokaciju i dostupnost destinacije i njezinih glavnih odredišta, jednodnevne posjetitelje čine oni koji u nju dolaze kao:

- posjetitelji koji dolaze u destinaciju na jednodnevni izlet izvan područja otoka Murtera
- posjetitelji koji dolaze u destinaciju iz drugih destinacija na otoku Murteru (Murter, Jezera i Betina)
- izletnici koji dolaze brodovima u destinaciju
- nautičari koji ne ostvaruju noćenje u destinaciji

Na temelju vlastitih procjena, ukupan broj posjetitelja na području destinacije na vršni dan turističke sezone, 2024. godine, iznosio je približno između 1.200 posjetitelja. Procjena je dobivena zbrajanjem različitih kategorija dolazaka u destinaciju, pri čemu se procjenjuje: oko 200 nautičara koji ne ostvaruju noćenje u destinaciji, oko 200 izletnika koji dolaze brodovima u destinaciju, oko 300 posjetitelja koji automobilima dolaze u destinaciju s kopna i oko 500 posjetitelja iz ostalih destinacija otoka Murtera (Jezera, Murter i Tisno).

6.4. Ugostiteljstvo

Ugostiteljski objekti predstavljaju jedan od ključnih elemenata turističke ponude, a uvid u njihovu brojnost i strukturu predstavlja temelj za usmjeravanje daljnjeg razvoja i unaprjeđenje ugostiteljske ponude. Usluživanje u ugostiteljskim objektima predstavlja jedan od najvažnijih čimbenika ukupnog doživljaja gosta te izravno utječe na kvalitetu turističke ponude. Kvalitetna usluga ne odnosi se samo na pravovremeno posluživanje hrane i pića, već obuhvaća cjelokupnu komunikaciju s gostom, ljubaznost osoblja, profesionalnost, brzinu reagiranja te sposobnost prilagodbe različitim potrebama i očekivanjima posjetitelja. U suvremenom ugostiteljstvu naglasak se sve više stavlja na personalizirani pristup, gdje se gostu nastoji pružiti jedinstveno i autentično iskustvo. Educirano i motivirano osoblje ključno je za postizanje visoke razine usluživanja, jer upravo zaposlenici svojim znanjem, ponašanjem i pristupom stvaraju prvi i najvažniji dojam. Osim toga, standardizacija usluge, uz zadržavanje fleksibilnosti, omogućuje održavanje kvalitete i prepoznatljivosti objekta.

Gastronomska ponuda na području TZO Tisno utemeljena je prvenstveno na mediteranskoj kuhinji, koja se oslanja na lokalne namirnice, tradicionalne recepte i ribarsku baštinu te predstavlja važan element identiteta destinacije. Istodobno, ponuda je nadopunjena raznovrsnim ugostiteljskim sadržajima pretežito standardizirane i turistički prilagođene gastronomije, čime se odgovara na različite preferencije posjetitelja, njihove prehrambene navike i platežne mogućnosti. Takva kombinacija tradicionalnih i suvremenih gastronomskih sadržaja osigurava ravnotežu između očuvanja autentičnosti i prilagodbe tržišnim trendovima.

Prostorna distribucija ugostiteljskih objekata u destinaciji prikazuje tipičan obrazac koji je karakterističan za većinu manjih turističkih destinacija na Jadranu. Najveća koncentracija ugostiteljskih objekata koncentrirana je u samom središtu naselja, tj. u prostoru s najvišom koncentracijom turističkih atrakcija i događanja.

Najveći broj ugostiteljskih objekata nalazi se u Tisnom. Međutim, raspršenost ugostiteljskih objekata u ostalim dijelovima destinacije ipak omogućuje određenu dostupnost usluga i izvan samog središta destinacije, iako u znatno manjem opsegu.

Promocija ugostiteljskih objekata podržana je aktivnostima TZO Tisno koja na vlastitoj web-stranici nudi uslugu promocije ugostiteljskih objekata, pri čemu su neki od njih navedeni u info brošuri destinacije.

Na području TZO Tisno evidentirano je više od 50 ugostiteljskih objekata različitih tipova – restorani, konobe, pizzerije, fast food objekti, caffe barovi, beach barovi te slastičarnice.

Na području TZO Tisno ugostiteljski objekti raspolažu s ukupno oko 4.000 sjedećih mjesta, od čega se približno 1.300 mjesta nalazi u unutarnjim prostorima objekata, dok je oko 2.700 mjesta smješteno na vanjskim terasama i otvorenim prostorima. Dominacija vanjskih kapaciteta ukazuje na izraženu turističku i sezonsku orijentaciju destinacije te važnost ugostiteljske ponude na otvorenom tijekom ljetnih mjeseci. Najvećim kapacitetima sjedećih mjesta raspolažu restorani, pizzerije i konobe, dok caffè barovi i slični objekti imaju manji broj stolica i kapacitete prilagođene kraćem boravku gostiju. Ukupno gledano, takva raspodjela ugostiteljskih kapaciteta omogućuje relativno stabilno funkcioniranje ugostiteljske ponude, uz naglašenu ulogu vanjskih prostora kao ključnog elementa u ostvarivanju ukupnog kapaciteta.

Posebno je važno istaknuti da svi navedeni objekti imaju zadovoljavajuću pristupačnost za osobe s invaliditetom, obzirom da se radi o objektima kojima je u smislu fizičke dostupnosti lako pristupiti, obzirom da se usluge pružaju u prizemlju. Međutim, u pogledu postizanja standarda prema važećim tehničkim propisima, većina objekata nema na taj način osiguran pristup za osobe s invaliditetom.

Srpanj i kolovoz mjeseci su najintenzivnijeg fizičkog i financijskog prometa u ugostiteljstvu. Tijekom kolovoza 2024. godine se u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića izda između 22-24 tisuće računa. Omjer izdanih računa pokazuje kako je tijekom vršnih dana turističke sezone promet u djelatnosti pripreme i usluživanja pića bio gotovo četiri puta veći nego u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane. U odnosu na ostale destinacije u sastavu Općine Tisno - TZM Betina i TZM Jezera, na području TZO Tisno zabilježen je oko 6 puta veći broj izdanih računa djelatnosti pripreme i usluživanja hrane.

Tablica 20. Broj izdanih računa u vršnim danima turističke sezone 2024. godine na području TZO Tisno u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića, izvor: MINTS, 2024, obradio Level Project d.o.o.

Djelatnost	Dan	Broj izdanih računa
Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	02.-04.08.2024.	4.746 – 4.991
Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	02.-04.08.2024.	17.856 - 18.848

Tradicionalna prehrana na otoku Murteru i okolici se u prošlosti se temeljila na lokalno dostupnim namirnicama, posebno povrću i proizvodima iz vlastite proizvodnje. U prehrani su značajno mjesto imale grahorice poput boba, slanutka, fažola i graška, kao i povrće poput kupusa, krumpira, blitve i rajčice. Međutim, ovi proizvodi danas su sve manje zastupljeni uslijed povećanog uvoza prehrambenih proizvoda i postupnog slabljenja lokalne poljoprivredne proizvodnje. Time se smanjuje prisutnost autohtonih namirnica u svakodnevnoj prehrani, ali i njihova zastupljenost u gastronomskoj ponudi destinacije.

Upravo na toj tradiciji danas se može graditi dodatna vrijednost ugostiteljske ponude kroz veće uključivanje lokalnih OPG-ova. Korištenjem lokalnih proizvoda poput maslinovog ulja, vina, povrća i prerađevina moguće je razviti autentičnu gastronomsku ponudu. Takav pristup omogućio bi jačanje identiteta destinacije i povezivanje ugostiteljske ponude s lokalnom proizvodnjom i tradicijom. Uključivanje lokalnih OPG-ova predstavlja značajan potencijal za razvoj autentične ugostiteljske ponude.

7. Turističke usluge

Turističke usluge, kako ih definira Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20 i 70/21), obuhvaćaju širok spektar djelatnosti koje nadopunjuju osnovnu turističku ponudu i čine važan segment u oblikovanju cjelokupnog doživljaja destinacije. U sljedećoj tablici su navedene vrste usluga koje su, prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu, prisutne na području TZO Tisno.

Tablica 21. Turističke usluge prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu na području destinacije TZO Tisno, izvor: info brošura TZO Tisno, obradio Level Project d.o.o.

Vrsta usluge	DA/NE	Opis
Pružanje usluga turističke agencije	DA	U Tisnom djeluje nekoliko turističkih agencija. Njihova djelatnost usmjerena je na organizaciju izleta, posredovanje u smještaju, prodaju turističkih aranžmana te pružanje informacija i savjetovanje turista. U destinaciji rade sljedeće turističke agencije: Turistička agencija Tisno i Turistička agencija „Kosirina“ Tisno.
Pružanje usluga turističkog vodiča	DA	U destinaciji su usluge turističkih vodiča dostupne individualno ili putem turističkih agencija, čime se posjetiteljima omogućuje kvalitetnije i sadržajnije upoznavanje destinacije, otoka Murtera i šireg okruženja. Stručni vodiči pružaju informacije o povijesti, kulturnoj baštini, tradiciji i prirodnim znamenitostima, prilagođavajući sadržaj obilaska interesima i dobi sudionika. Vođenja se organiziraju za pojedince i grupe, a mogu uključivati razgledavanje destinacije, interpretaciju pomorske i ribarske tradicije, brodogradnje, obilazak sakralnih i kulturno-povijesnih objekata te izlete u NP Kornati, NP Krka, PP Vransko jezero, PP Telašćica i dr.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge u marinama, jedrenju i charterima)	DA	Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (marine, jedrenje i charter) odnose se na nautički turizam koji uključuje boravak i aktivnosti na moru. U Tisnom djeluje agencija Tisno Rent koja nudi <i>boat tour</i> uslugu razgledavanja otoka Murtera i šireg okruženja.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge ribolovnog turizma)	DA	Ribolovni turizam predstavlja poseban oblik turističke ponude koji se temelji na bogatoj ribarskoj tradiciji mjesta i povoljnim prirodnim uvjetima srednjeg Jadrana. U Tisnom nema turističke agencije koja pruža uslugu vezanu uz ribolovni turizam. Međutim, ovu vrstu usluge nude turističke agencije u Jezerima, Betini i Murteru.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge na poljoprivrednom gospodarstvu)	DA	Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) na području TZO Tisno registrirano je ukupno 44 OPG-a od čega 25 u Tisnom, 10 u Dubravi kod Tisna i 9 u Dazlini. Međutim, potrebno je ukazati kako samo dio njih nudi mogućnost izravne prodaje proizvoda, organiziranih degustacija, posjeta gospodarstvima ili drugih oblika turističke valorizacije poljoprivredne proizvodnje. Većina registriranih OPG-ova primarno je usmjerena na osnovnu poljoprivrednu djelatnost te je tek djelomično uključena u turističku ponudu destinacije. U svojoj ponudi imaju domaće poljoprivredne i prehrambene proizvode, poput maslinova ulja, vina, rakije, meda, sušenih smokava i drugih tradicionalnih dalmatinskih proizvoda.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge u ronilačkom turizmu)	DA	Zahvaljujući čistom moru i bogatom podmorskom svijetu, ronjenje se organizira na atraktivnim lokacijama otoka šibenskog i zadarskog arhipelaga. Uz stručno vodstvo i poštivanje sigurnosnih standarda,

		ronilački turizam u Tisnom predstavlja važan dio turističke ponude te doprinosi njezinoj raznolikosti i kvaliteti. U Tisnom radi nekoliko pružatelja usluge vezane uz ronilački turizam – „Tramonto diving“ i „Diving center Karel“ i dr.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (usluge iznajmljivanja rent a boat)	DA	U destinaciji je razvijena i usluga rent-a-boat, koja predstavlja važan segment nautičke turističke ponude. Ova usluga omogućuje turistima najam manjih motornih plovila, gumenjaka ili brodica, sa ili bez skipera, ovisno o posjedovanju potrebne dozvole za upravljanje plovilom. U destinaciji uslugu pruža nekoliko iznajmljivača (obrta) npr. Tisno Rent, Rent a boat Tisno „Ane“, Rent a boat Vito Tisno, Mareboat Tisno i dr.
Usluge iznajmljivanja opreme za sport i rekreaciju turistima (usluge iznajmljivanja rent a bike)	DA	Usluge iznajmljivanja opreme za sport i rekreaciju turistima u destinaciji nudi nekoliko iznajmljivača te obuhvaćaju najam bicikala i skutera (rent a bike/rent a scooter). Ove usluge namijenjene su turistima koji žele jednostavno i fleksibilno kretanje po mjestu i okolici, bez korištenja osobnog automobila. Najam bicikala uključuje klasične i električne bicikle (e-bike), a dostupan je kod više pružatelja usluga u Tisnom i na području otoka Murtera.

8. Resursno-atraksijska osnova i okoliš

Turistički resursi i atrakcije su sadržaji destinacije koji mogu motivirati posjetu ili boravak te predstavljaju srž turističke ponude i glavni su pokretači turističke aktivnosti. Uobičajeno se dijele na više domena, uključujući: prirodnu baštinu, kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, znamenite osobe i povijesne događaje, manifestacije, sportsko-rekreacijske objekte i događaje, paraktracije i sl. U nastavku se daje pregled glavnih turističkih resursa i atrakcija destinacije TZO Tisno uvidom u razne aspekte i perspektive njihovog korištenja.

Kao metodološki okvir za izradu turističke atrakcijske osnove, korištena je Kušenova „Osnovna funkcionalna klasifikacija turističkih atrakcija“ koja obuhvaća: geološke značajke prostora; klimu; vodu; biljni svijet; životinjski svijet; zaštićenu prirodnu baštinu; zaštićenu kulturno-povijesnu baštinu; kulturu života i rada; znamenite osobe i povijesne događaje; manifestacije; kulturne i vjerske ustanove prirodna lječilišta; sportsko-rekreacijske građevine i terene te turističke staze, putove i ceste. Naime, uobičajena klasifikacija turističkih atrakcija na sastavnice prirodne i kulturne baštine je formalistička i, osim razvrstavanja turističkih atrakcija u dvije grupe, ne donosi ništa novog u tehnici sistematizacije resursno-atraksijske osnove što bi moglo biti od koristi za vrednovanje potencijalnih i realnih turističkih atrakcija nekog područja. To se odnosi kako na sferu razvojnog (dugoročnog), tako i na sferu marketinškog (kratkoročnog) planiranja razvoja turizma, a osobito u kontekstu kreiranja integralnog turističkog proizvoda destinacije.

8.1. Zaštićena prirodna dobra

Na području TZO Tisno, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, nema zaštićenih područja. Međutim, u neposrednom okruženju destinacije nalaze se brojna zaštićena područja nacionalnog i međunarodnog značaja, među kojima se posebno izdvajaju **Nacionalni park Kornati**, **Nacionalni park Krka**, **Park prirode Vransko jezero** te **Park prirode Telašćica**. Blizina ovih zaštićenih područja doprinosi atraktivnosti destinacije te predstavlja važan potencijal za razvoj održivih i selektivnih oblika turizma, osobito izletničkog, ekološkog i nautičkog turizma.

Sukladno odredbama PPUO Tisno, kao prijedlog za zaštitu, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, predlaže se:

- **Spomenik prirode - Makirina- Ivinj**

Uvala Makirina predstavlja jedno od najvrjednijih prirodnih područja s aspekta zaštite okoliša i mogućnosti razvoja lječilišnog turizma. Nalazi se u Ivinju uz DC 121. Područje je poznato po nalazištima ljekovitog peloida (morskog mulja), koji može ostvariti prirodnu i zdravstveno-turističku vrijednost.

Na području TZO Tisno nalazi se 5 područja ekološke mreže **NATURA 2000** tj. područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) od interesa za Europsku uniju. To su:

- **Murter (HR20001050),**
- **Murterski kanal (HR3000445)**
- **Uvala Makirina (HR3000086)**
- **Uvala Makirina1 (HR2000778)**
- **Ravni kotari (HR2001361)**

Na području destinacije nalazi područje ekološke mreže NATURA 2000 tj. područja očuvanja značajna za ptice (POP) od interesa za Europsku uniju. To je:

- **Ravni Kotari (HR1000024)**

8.2. Zaštićena kulturna dobra

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 145/24) kulturna dobra su materijalna i nematerijalna dobra; pokretne i nepokretne stvari od kulturno-povijesnog, umjetničkog, arhitektonskog, paleontološkog, arheološkog, etnografskog, antropološkog i znanstvenog značenja; nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti koja su od interesa za Republiku Hrvatsku te se na temelju Odluke o proglašenju statusa kulturnog dobra upisuju u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Na području TZO Tisno nalaze se sljedeća zaštićena kulturna dobra materijalne i nematerijalne kulturne baštine.

Materijalna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- **Kulturno-povijesna cjelina naselja Tisno (Z-3028),**
- **Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina (Z-5703)**
- **Crkva Gospe od Karavaja (Z-2820),**
- **Crkva sv. Roka (Z-2819)**
- **Crkva sv. Andrije (Z-2821)**
- **Crkva sv. Duha (Z-2705)**
- **Villa Mazzura (Z-2486)**
- **Kuća obitelji Gelpi (Z-2704)**
- **Zgrada Općine (Palača Katunarić) (Z-2818)**
- **Župni dvor (Z-2817)**

Nematerijalna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- **Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja (Z-5948)**
- **Umijeće plovidbe latinskim oglavnim jedrom (Z-7630)**

Pokretna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- **Inventar crkve sv. Roka (RST-60)**
- **Inventar crkve sv. Duha (RST-55)**
- **Orgulje u crkvi sv. Duha (Z-2880)**

8.3. Resursna osnova

Turistički resursi predstavljaju temelj razvoja turističke destinacije te obuhvaćaju prirodne, kulturne i ostale vrijednosti koje mogu biti predmet turističke valorizacije. Međutim, svi resursi nemaju jednaku razinu turističke atraktivnosti, već njihov turistički značaj ovisi o stupnju valorizacije, interpretacije i uključenosti u turističku ponudu destinacije. Pritom je bitno spomenuti kako turistički resurs ne mora nužno predstavljati turističku atrakciju, već postaje atrakcija tek kada je odgovarajuće valoriziran, interpretiran i uključen u turističku ponudu destinacije. Stoga se turistička vrijednost resursa očituje se u mogućnosti njezine turističke valorizacije kroz oblikovanje u adekvatan turistički proizvod.

Turističke atrakcije predstavljaju temeljni segment ponude svake destinacije. Njihovo sustavno prepoznavanje, kategorizacija, valorizacija i međusobno povezivanje u koherentnu i interpretacijski jasnu cjelinu stvaraju osnovu za razvoj konkurentne i održive turističke ponude.

Uobičajeno se razvrstavaju na prirodne i kulturne atrakcije, kao i na manifestacije, događanja i druge sadržaje koji obogaćuju turistički doživljaj destinacije.

Prema funkcionalnoj klasifikaciji turističke atrakcije uključuju prirodnu baštinu, kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, manifestacije, turističke putove i staze, sportsko-rekreacijske sadržaje te druge atrakcije koje doprinose atraktivnosti i prepoznatljivosti destinacije.

U sljedećim tablicama evidentirana je i opisana turistička resursna osnova destinacije.

Priroda

Geološke i geomorfološke značajke prostora

Reljef

Naziv	Opis
Krška bila i vrhovi	Na području destinacije nalazi se nekoliko vrhova (brda) koji su istaknute panoramski vrijedne točke za promatranje užeg i šireg područja destinacije – Gradina (274 m), Crni vrh (199 m), Veli Vrh (171 m), Trišćenica (170 m) Gračina (126 m), Čvrđak (112 m), Laz (110 m), Crni krug (Rat) (91 m), Brošćica (73 m) i Petrića glava (64 m). Na području Gradine, Gračine i Brošćice uređeni vidikovci koji čine važan segment javne turističke infrastrukture destinacije.
Krške udoline (Dazlina, Ivinj)	Krška polja predstavljaju karakteristične reljefne oblike krških područja, nastale djelovanjem vode na topljive stijene poput vapnenca i dolomita. To su prostrane zaravnjene udoline koje se najčešće nalaze između vapnenačkih uzvisina i brda. Na području destinacije nalazi se nekoliko manjih krških polja (udolina) poput Dazline, Dubrave i Ivinja koja se nalaze između nizova vapnenačkih bila; Kamena, Čela, Gradina i Brda. Temeljna je geomorfološka karakteristika područja da de brdoviti prostori s blagim uzvisinama i zaravnjeni prostori smjenjuju se na čitavom kopnenom dijelu područja destinacije. Područje je u najvećem dijelu izgrađeno od krednih vapnenaca i dolomita a mjestimice se javljaju paleogeni vapnenci. Iznad tih primarnih naslaga nalaze se brojne zone crvenice, mlade naplavine vapnenog krša, šljunka i pijeska. Rudistni vapnenci su najrašireniji i čine osnovu geološke grade. Svi viši predjeli su uglavnom vapnenačke grade s iznimkom prostorno zaravnjene Dubrave. Dolomiti se javljaju u prostoru Ivinja Drage i Makirine. Odsustvo flišnih naslaga i prevaga raspucanih krednih vapnenaca, njihova vertikalna i horizontalna raširenost, uvjetuju pojavu izraženih krških procesa i nedostatak stalnih površinskih vodenih tokova. Naslaga čiste crljenice ima malo te leže na rudistnim vapnencima u manjim kraškim udubljenjima i većim oazama sjeverozapadno od Dubrave. Crvenica je slabo vodopropusna te lako upija, ali teško otpušta vodu. Holocene naslage (šljunkovite i pjeskovite) rasprostranjene su u Dazlini. Područja krških udolina su vrijedan agrarni prostor pogodan za razvoj ruralnog turizma na OPG-ima.
Uvala Makirina	Uvala Makirina nalazi se na jugu Pirovačkog zaljeva, na području Ivinja u blizini Tisnog. Poznata je kao područje bogato peloidom. Peloid je ljevkoviti mulj koji se može odrediti kao rahli, nevezani, vlažni i sitnozrnati sediment, nastao složenim geološkim zbivanjima i prirodnim procesima razgradnje organskih i neorganskih sastojaka. Peloid u uvali Makirina se razlikuje od ostalih jadranskih peloida po potpunoj odsutnosti patogenih bakterija i drugim povoljnijim odlikama. To je peloid morsko-limansko-solanskog tipa. Područje uvale Makirina dio je europske ekološke mreže NATURA 2000 značajno zbog očuvanih stanišnih tipova obalnih laguna (Coastal lagoons), mediteranskih slanih livada (Juncetalia maritimi) i mediteranskih te termootlantskih halofilnih šikara (Sarcocornetea fruticosi). Uvala Makirina predstavlja prirodni resurs na čemu se može graditi razvoj zdravstvenog turizma.
Ostale uvale	Uvale na području destinacije rezultat su složenih geomorfoloških procesa u krškom vapnenačkom reljefu, gdje su endogeni i egzogeni geomorfološki procesi oblikovali razvedenu obalnu liniju. Obala Pirovačkog zaljeva je blaža, niska i uglavnom dobro pristupačna s nekoliko istaknutih uvala - Makirina i Jazine. U Murterskom kanalu nalaze se sljedeće uvale - Luka, Rastovac, Rastovica, Komanjica, Obinuš Veliki i druge u kojima se nalaze najveće plaže u destinaciji.
Lokve	U krškom prostoru, gdje površinske vode gotovo da i nema, lokve su imale važnu ulogu za život lokalnog stanovništva. Lokve i bunari stoljećima su služili za opskrbu vodom, kako za ljude, tako i za stoku te su bili neizostavan dio svakodnevnice u uvjetima sušnog i zahtjevnog krškog terena. Iako je danas vodoopskrba tehnički unaprijeđena, a broj stoke znatno manji, lokve i bunari i dalje imaju veliku kulturnu, krajobraznu i ekološku vrijednost. Oni svjedoče o prilagodbi čovjeka krškom prostoru i oblikuju identitet ovog područja. Njihovo očuvanje važno je kako za očuvanje tradicije i baštine, tako i za održiv odnos prema prirodnim resursima u budućnosti. Na području destinacije nalazi se nekoliko lokvi: lokva Buska u Dubravi kod Tisna i lokva Daždinka kod crkve sv. Ilije i Janjać uz DC 59 Očestovo-Tisno u Dazlini.

Klima

Naziv	Opis
Mediterranska klima	Klima na otoku Murteru je blaga mediteranska, s kišovitim zimama i toplim, suhim ljetima. Prosječna godišnja temperatura mora iznosi oko 17,5 °C, a insolacija traje približno 2700 sati godišnje, što pogoduje dugotrajnom boravku na otvorenom i raznovrsnim sportskim te rekreativnim aktivnostima. Opća maritimnost područja prije svega je posljedica geografskih obilježja poput izduženosti Murtera i prisutnost regionalnih modifikatora, posebno termičkog utjecaja mora.

Voda

Naziv	Opis
Jadransko more	Jadransko more karakterizira razvedena obala s brojnim uvalama, plažama i čistim morem pogodnim za kupanje, jedrenje, ronjenje i druge rekreativne aktivnosti. Na području Tisna posebno se ističu Murterski kanal i Pirovački zaljev. Pirovački zaljev je izduženi i razmjerno zaštićeni morski zaljev smješten između kopna i otoka Murtera. Dug je oko 7 nautičkih milja, najveća širina mu je oko 2 nautičke milje, a dubine dosežu do približno 24 metra. U njegov nastanak vezane je uz potopljeni dio nižeg krškog reljefa, oblikovan u kontaktu kopna, otoka Murtera i okolnih otočića. Njegov izduženi oblik, uvučenost u kopno i zaštićenost od otvorenog mora upućuju na geomorfološku vezu s nekadašnjim udolinama i nižim obalnim prostorima koji su nakon porasta morske razine postali dio morskog akvatorija. Murterski kanal uski je morski prolaz između kopna i otoka Murtera, a na njegovu se najužem dijelu razvilo naselje Tisno (Tišnjanski rt).

Flora

Naziv	Opis
Flora	Sredozemni pojas destinacije odlikuju fenomeni krša, sredozemna klima, jaki antropogeni utjecaji i degradiran vegetacijski pokrov. U ovom području dominiraju makije, garig i šibljaci niske gospodarske vrijednosti. Izvorna klimatogena vegetacija zastupljena je u sredozemnom pojasu zim zelenih šuma i šikara crnike i alepskog bora koje se prema kontinentalnom zaleđu smjenjuje sa submediteranskim pojasom bijelog graba i hrasta medunca. Djelovanjem čovjeka izvorna vegetacija najvećim je dijelom izmijenjena a sačuvani su pretežno degradacijski stadiji (garig, makija ili goli krški kamenjar). Poljoprivredne površine su većim dijelom zastupljene kao ekstenzivni pašnjaci (mediteranske kamenjare i sl.) zatim maslinici, vinogradi, voćnjaci te ostale mediteranske kulture. Garig je najviše zastupljen u Dubravi kod Tisna, rubnim dijelovima Dazline i primorskom pojasu od Tisnoga do Tribunja. U primorskom dijelu prevladava crnika, planika i mrča a u zaleđu, uz crniku, i igličasta smrika. Prava makija slabo je zastupljena, a očuvala se tek kod Tisnoga, na Makirini i sjeveroistočno od Dazline. Šume alepskog bora također su slabo zastupljene. Najveće površine makije su se održale kod Tisnoga i na južnim obalama otoka Murtera. Maslina je najraširenija vegetacijska kultura područja; najzastupljenija je na otoku Murteru te na manjim površinama na području Ivinj Drage i djelomično u Dubravi kod Tisna. U Dazlini prevladava loza i višnja. Podmorski biljni svijet područja destinacije obilježavaju livade posidonije (Posidonia oceanica), koje predstavljaju jednu od najvrjednijih morskih biljnih zajednica Jadrana te imaju ključnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti i kakvoće mora. Uz posidoniju, u priobalnom području razvijene su zajednice zelenih, smeđih i crvenih algi karakterističnih za čisto i dobro očuvano more. Kamenita i plitka priobalna staništa dodatno pridonose raznolikosti podmorske vegetacije i stabilnosti morskog ekosustava.

Fauna

Naziv	Opis
Fauna	Šire područje destinacije karakterizira izrazita biološka raznolikost, uvjetovana specifičnim geološkim, klimatskim i hidrografskim obilježjima srednjeg Jadrana. Kombinacija morskih, priobalnih, otočnih i kopnenih staništa stvara mozaik ekosustava koji podržavaju velik broj biljnih i životinjskih vrsta, uključujući strogo zaštićene i endemske organizme. Posebnu vrijednost životinjskog svijeta šireg područja predstavlja Park prirode Vransko jezero, koji je jedno od najznačajnijih ornitoloških područja u Hrvatskoj. Na području parka zabilježeno je više od 230 vrsta ptica, među kojima se ističu brojne močvarice, selice i zaštićene vrste ptica. Ornitološki rezervat predstavlja važno stanište i odmorište ptica na migracijskim putevima između Europe i Afrike. Osim bogatog ptičjeg svijeta, područje jezera nastanjuju različite vrste riba, vodozemaca, gmazova i drugih životinjskih vrsta karakterističnih za močvarna i priobalna staništa. Raznolik životinjski svijet predstavlja važan dio prirodne baštine prostora te doprinosi ekološkoj vrijednosti i potencijalu za razvoj održivih oblika turizma, posebice izletničkog i aktivnog turizma te ekoturizma. Podmorski životinjski svijet obilježava velika raznolikost morskih organizama karakterističnih za srednji Jadran. U podmorju su prisutne brojne vrste riba, školjkaša, rakova, glavonožaca i bodljikaša, dok livade posidonije predstavljaju važno stanište i mrjestilište brojnih morskih vrsta. Kamenita i pjeskovita dna pogodna su za razvoj različitih zajednica morske faune, među kojima se ističu ježinci, spužve, morski puževi i koraligenske zajednice.

Kultura

Spomeničke cjeline

Naziv	Opis
Kulturno-povijesna cjelina Tisna	Povijesna jezgra naselja Tisno smještena je na otočnom dijelu uz obalu, ispod brda Brošćica, gdje se kroz stoljeća razvio prepoznatljiv mediteranski ambijent oblikovan tradicijskom gradnjom i životom uz more. Prvi doseljenici na području današnjeg Tisno bili su stanovnici okolnih kopnenih naselja, ponajprije Ivinja, Oštrice, Dazline i Dubrave, koji su se tijekom 15. i 16. stoljeća sklanjali na otočni dio zbog osmanskih prodora i nesigurnosti u zaleđu. Naselje se razvilo na najužem dijelu Murterskog kanala, gdje je otok Murter najbliži kopnu, a upravo prema toj prostornoj karakteristici nastao je naziv Tisno (tijesno). Urbanističku strukturu naselja karakterizira gusta mreža uskih kamenih ulica, manjih trgova i stambenih objekata prilagođenih prirodnoj konfiguraciji terena i klimatskim uvjetima prostora. U arhitektonskom smislu u Tisnom prevladavaju tipični ruralni ambijentalni objekti građeni nepravilnim kamenom, skromnijih oblikovnih obilježja i bez izraženih dekorativnih elemenata. Posebnu ambijentalnu vrijednost daju karakteristične balature i mjestimično sačuvano originalno kameno popločanje, koje doprinosi autentičnosti povijesne jezgre i očuvanju tradicijskog identiteta naselja. Takva tradicijska arhitektura odražava način života lokalnog stanovništva te povezanost prostora s pomorstvom, ribarstvom i mediteranskom kulturnom tradicijom. Osim tradicijskih ruralnih objekata, u Tisnom se nalazi i nekoliko reprezentativnijih građanskih kuća izgrađenih tijekom prve polovice 18. stoljeća, koje su podigle doseljene talijanske obitelji, među kojima se posebno izdvajaju obitelji Alborghetti, Gelpi i Banchetti. Ove građevine imaju značajnu povijesnu i arhitektonsku vrijednost jer svjedoče o gospodarskim i kulturnim vezama Tisna s mletačkim i širim mediteranskim prostorom. Važan element kulturno-povijesne cjeline predstavlja i palača Katunarić, koja se svojim arhitektonskim obilježjima ističe unutar povijesne strukture naselja. Kulturno-povijesna cjelina Tisna zaštićeno je kulturno dobro upisano u Registar kulturne baštine RH (evidencijski broj Z-3028).

Pojedinačne sakralne građevine

Naziv	Opis
Crkva Gospe od Karavaja	Crkva Gospe od Karavaja smještena je na brdu Brošćica iznad povijesne jezgre Tisna te predstavlja jednu od najposjećenijih atrakcija u destinaciji. Izgrađena je 1792. godine od strane obitelji Gelpi, doseljene iz okolice Bergama tijekom 18. stoljeća, koja je u Tisno donijela štovanje Gospe od Karavaja tj. sliku Gospina ukazanja iz talijanskog svetišta Caravaggio. Zbog sve većeg broja hodočasnika kapelica je tijekom vremena više puta proširivana i dograđivana. Današnja crkva oblikovana je kao jednobrodna kamena građevina s kvadratnom apsidom, dok je 1902. godine uz nju izgrađen kameni zvonik. U unutrašnjosti crkve nalazi se vrijedna oltarna pala autora Antonija Zuccara, nastala po predlošku stare slike ukazanja Gospe od koju je u Tisno donijela obitelj Gelpi. Stara pala Gospe od Karavaja čuva se u južnom bočnom zidu crkve, dok se na nova nalazi u prezbiteriju crkve. Do svetišta iz Tisnog vodi „karavajska ulica“ sa 214 stepenica, kojom hodočasnici tradicionalno pristupaju crkvi. Proslava blagdana Gospe od Karavaja, koja se održava 26. svibnja, predstavlja jednu od najvažnijih vjerskih i tradicijskih manifestacija na otoku Murteru.
Crkva sv. Duha	Crkva sv. Duha predstavlja središnju župnu crkvu u Tisnom te jedan od najznačajnijih sakralnih i kulturno-povijesnih građevina na otoku Murteru. Titular je dobila po oltaru sv. Duha koji se nalazio u srednjovjekovnoj crkvi sv. Martina u Ivinju. Posvećena je 1548. godine, a tijekom povijesti više je puta pregrađivana i proširivana, pri čemu je današnji izgled crkve oblikovan početkom 20. stoljeća. Crkva je jednobrodna građevina, dok se iznad pročelja nalazi zvonik na preslicu ukrašen timpanonom i volutama. U unutrašnjosti crkve nalaze se grobnice iz 17. i 18. stoljeća te vrijedni sakralni inventar, među kojima se posebno ističe glavni oltar venecijanskog arhitekta Marka Torresinija i gotički drveni kip Bogorodice s Djetetom, obložen zlatom i srebrom, kao jedinstveni primjer sakralnog kiparstva u lokalnim i europskim okvirima. Uz crkvu se nalazi samostojeći kameni zvonik koji su tijekom 17. i 18. stoljeća gradili korčulanski

	majstori. Iako prvotno zamišljen u većim dimenzijama, zvonik danas doseže visinu od 31 metra te predstavlja jedan od najprepoznatljivijih elemenata vizure Tisna.
Crkva sv. Roka	Crkva sv. Roka podignuta je sredinom 17. stoljeća. Prvi spomen crkve datira iz 1651. godine, a kroz povijest je više puta pregrađivana i dograđivana. Građena je kao jednobrodna kamena građevina skromnijih dimenzija, sa zvonikom na preslicu i elementima tradicionalne sakralne arhitekture. Posebnu vrijednost ima izvorni barokni portal s polukružnim prozorom iznad njega, smješten na bočnom pročelju crkve. U interijeru crkve nalaze se vrijedni sakralni sadržaji, među kojima se izdvajaju slike Gospe sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Terezijom te prikaz Gospe Ružarice, kao i kipovi sv. Roka i sv. Josipa. Od kraja 17. stoljeća uz crkvu se veže tradicija procesije u čast sv. Roku koji se slavi 27. siječnja, kao zahvala za zaštitu stanovništva tijekom epidemije kuge. Na blagdan Svetog Roka, 16. kolovoza, održava se misa i procesija. Prostor oko crkve (danas Trg tišnjanskih domoljuba) kroz povijest je imao važnu društvenu funkciju kao mjesto okupljanja i održavanja tradicionalnih običaja, dok su danas na njemu izloženi predmeti iz stare tišnjanske uljare - preša i kameno kolo.
Crkva sv. Andrije	Crkva sv. Andrije prvi se put spominje početkom 17. stoljeća, dok se njezin naziv navodi u glagoljskoj oporuci iz 1676. godine. Smještena je na brijegu u predjelu Rat te predstavlja vrijedan primjer tradicionalne sakralne arhitekture otoka Murtera. Crkva je pravokutna građevina, sa zvonikom na preslicu na pročelju i malom rozetom nad njom. Obnova crkve je započela krajem 1960-ti, a potpuno je obnovljena oko 1980. godine. Misna slavlja u crkvi odvijala su se do 1990. godine, a danas crkva nije u funkciji.
Crkva sv. Martina u Ivinju	Crkva sv. Martina u predstavlja vrijedan primjer romaničke sakralne arhitekture te je prostorno i povijesno povezana s arheološkim lokalitetom Ivinj, jednim od najznačajnijih arheoloških nalazišta na području Dalmacije. Lokalitet se ističe velikim brojem i raznolikošću nalaza iz različitih povijesnih razdoblja, što potvrđuje kontinuitet života i značaj ovog prostora kroz povijest Crkva se prvi put spominje 1396. godine, a u kasnom srednjem vijeku bila je župna crkva ivinjske župe kojoj su pripadala naselja Ivinj, Oštrica i Jurjevgrad. Građena je kao jednobrodna građevina (unutar rimske <i>ville rusticae</i>) s istaknutom polukružnom apsidom i zvonikom na preslicu, karakterističnom za romaničku arhitekturu. Na južnom bočnom zidu nalazi se romanički portal s lunetom, u čijem je tjemenu uklesana godina 1488., koja se vjerojatno odnosi na jednu od kasnijih pregradnji crkve. U unutrašnjosti su pronađeni ostaci srednjovjekovnih freski s prikazom sv. Martina, što dodatno potvrđuje njezinu kulturno-povijesnu vrijednost.
Crkva sv. Ilije u Dazlini	Crkva sv. Ilije u Dazlini je crkva u povijesnim izvorima se prvi put spominje u 13. stoljeću kao romanička crkva unutar skradinske biskupije. Godine 1448. spominje se kao župna crkva, da bi 1522 godine padom Skradina u ruke Osmanskog carstva došla pod upravljanje šibenske biskupije. Tijekom povijesti crkva je više puta rušena i obnavljana čime je izgubila svoj prvotni izgled. Crkva je jednobrodna, s polukružnom apsidom, pokrivena kupom kanalicom na grednoj konstrukciji, orijentirana u smjeru zapad-istok. Pristup crkvi moguć je poljskim putem od Dazline prema Kovči.
Crkva Srca Isusovog u Dubravi kod Tisna	Crkva Presvetog Srca Isusova u Dubravi kod Tisna važan je sakralni objekt i mjesto okupljanja lokalne zajednice. Crkva je sagrađena 1995. godine u starohrvatskom stilu, u obliku šesterokuta, uz suvremeni arhitektonski izraz.
Župni dvor u Tisnom	Župni dvor župe Svetoga Duha izgrađen je u 19. stoljeću te predstavlja vrijedan primjer tradicionalne profane arhitekture povezane sa sakralnim kompleksom župne crkve u Tisnom. Građen je od kamena, a naknadno je u cijelosti ožbukano, pri čemu je zadržao jednostavna arhitektonska obilježja karakteristična za dalmatinsko graditeljstvo toga razdoblja. Građevina je pravokutnog tlocrta i sastoji se od prizemlja i kata, dok je u stražnjem dijelu oblikovano ograđeno dvorište. Nalazi se na adresi Velika Rudina 2 u Tisnom.

Pojedinačne civilne građevine

Naziv	Opis
Zgrada Općine (Palača Katunarić)	Palača Katunarić predstavlja jednu od najvrjednijih povijesnih profanih građevina na području otoka Murtera. Palaču je početkom 19. stoljeća uz samu obalu izgradio Petar Katunarić, istaknuti načelnik i jedan od najznačajnijih društvenih i gospodarskih djelatnika Tisna toga vremena. Svojem položajem uz rivu i arhitektonskim obilježjima palača i danas predstavlja važan element vizualnog identiteta i povijesne jezgre naselja. Građevina je oblikovana u baroknom izrazu, a posebno se ističe reprezentativni balkon s ornamentalnom ogradom od lijevanog željeza okrenut prema tišnjanskoj promenadi. Na pročelju i u unutarnjem dvorištu sačuvani su vrijedni kameni detalji i natpisi, među kojima se ističu latinski natpisi iznad ulaza i nekadašnje gusterne. Danas je palača i administrativno središte Tisna – u njoj se nalaze uredi Općine Tisno i Općinskog suda, pošta, knjižnica, glazbene prostorije i FINA. Nalazi se na adresi Uska ulica 1 u Tisnom.
Vila Mazzura	Vila Mazzura predstavlja vrijedan primjer secesijske stambene arhitekture iz prve polovice 20. stoljeća. Vila je povezana s uglednom obitelji Mazzura, koja je tijekom 19. i 20. stoljeća imala značajnu društvenu, gospodarsku i političku ulogu u razvoju mjesta i šire regije. Građevina se ističe arhitektonskim obilježjima karakterističnima za secesijski stil, a posebnu vrijednost predstavlja njezin specifičan tlocrt u obliku slova „L“, po kojem se razlikuje od ostalih vila nastalih u istom razdoblju. Okružena je velikim perivojem. Vila doprinosi ambijentalnoj i vizualnoj vrijednosti prostora te predstavlja važan element povijesne urbane strukture Tisna. Nalazi se na adresi Istočna Gomilica 22 u Tisnom.
Kuća Gelpi	Kuća Gelpi predstavlja vrijedan primjer barokne stambene arhitekture 18. stoljeća te jednu od značajnijih povijesnih građevina u Tisnom. Kuću je 1731. godine dao izgraditi Andrija Gelpi, doseljenik iz Bergama u Italiji, čija je obitelj imala važnu ulogu u društvenom, gospodarskom i religijskom životu mjesta. Građena je od klesanog kamena, a odlikuje se kvalitetno oblikovanim arhitektonskim detaljima poput kamenog portala, balkona s ogradom od kovanog željeza i unutarnjeg dvorišta. Glavni ulaz u kompleks nalazi se na sjeverozapadnom pročelju, gdje se ističe kameni portal s uklesanim motivom gotičkog štapa te natpisom „AD 1731 AG“ na nadvrtniku. Dolazak obitelji Gelpi u Tisno povezana je sa štovanjem Gospe od Karavaja u Tisnom, budući da se obitelj Gelpi smatra jednom od ključnih nositelja religijske i kulturne tradicije povezane s ovim svetištem. Nalazi se na adresi Trg Tišnjanskih domoljuba 1.
Kuća Matković	Kuća Matković predstavlja vrijedan primjer građanske stambene arhitekture s kraja 19. stoljeća te značajan dio kulturno-povijesne baštine Tisna. Građena je 1885. godine kao posjed ugledne tišnjanske obitelji Matković, koja je imala važnu društvenu i gospodarsku ulogu u životu mjesta. Građevina se ističe reprezentativnim ulazom, dekorativnim kamenim elementima i uređenim perivojem, dok posebnu ambijentalnu vrijednost prostoru daju monumentalna vrata, ukrasne vaze i kameni lavovi po kojima je kuća prepoznatljiva. U arhitektonskom oblikovanju prisutni su elementi građanske arhitekture karakteristični za razdoblje druge polovice 19. stoljeća. Kuća Matković od početka 20. stoljeća povezana je i s ljekarničkom djelatnošću, koja se u građevini zadržala do danas. Nalazi se na adresi Istočna Gomilica 3a u Tisnom.
Kuća Banchetti	Kuća Banchetti predstavlja jedan od značajnijih primjera tradicijske stambene arhitekture na području naselja. Kuća je povezana s uglednom obitelji Banchetti, koja se tijekom 18. stoljeća doselila u Tisno i ostavila značajan trag u društvenom i gospodarskom razvoju mjesta. Građena je od klesanog kamena, a odlikuje se skladnim proporcijama i arhitektonskim detaljima karakterističnima za građansku arhitekturu toga razdoblja. Posebno se ističu kameni prozorski okviri i dekorativne rešetke od kovanog željeza, koje doprinose ambijentalnoj i estetskoj vrijednosti građevine. Uz kuću se vežu i brojne lokalne predaje povezane s obitelji Banchetti i njihovim društvenim utjecajem, što dodatno doprinosi njezinoj kulturno-povijesnoj vrijednosti. Danas Kuća Banchetti predstavlja važan dio povijesne urbane strukture Tisna i doprinosi očuvanju identiteta i kulturne baštine naselja. Nalazi se na adresi Prolaz Ante Obratova 12.
Kuća Alborghetti	Kuća Alborghetti predstavlja još jedan primjer građanske stambene arhitekture u povijesnoj jezgri Tisna. Povezana je s obitelji Alborghetti, jednom od uglednijih obitelji koja je tijekom povijesnog razvoja mjesta sudjelovala u njegovom društvenom i gospodarskom razvoju. Građevina se ističe tradicionalnim načinom gradnje od klesanog kamena, skladnim proporcijama i arhitektonskim detaljima karakterističnima za dalmatinsku građansku arhitekturu. Svojem položajem i oblikovanjem doprinosi očuvanju povijesne urbane strukture i vizualnog identiteta stare kulturno-povijesne jezgre Tisna. Nalazi se preko puta tišnjanske tržnice na adresi Velika Rudina 12.

Ostale civilne građevine	Na području destinacije nalaze se i ostali objekti koji svojom pojavnošću doprinose prepoznatljivosti prostora, očuvanju tradicijskog graditeljskog izričaja i ukupnoj ambijentalnoj vrijednosti naselja. Riječ je ponajprije o kamenim kućama, gospodarskim objektima, dvorištima, balaturama, zidicama i drugim elementima pučke arhitekture koji svjedoče o nekadašnjem načinu života, lokalnim graditeljskim vještinama i prilagodbi čovjeka mediteranskom prostoru. Iako pojedini objekti nemaju status pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra, njihova vrijednost očituje se u doprinosu skladnoj slici mjesta, očuvanju povijesnog identiteta i autentičnog dalmatinskog ambijenta (npr. ljetnikovac Banchetti, kuća Obratov i dr.)

Memorijalna područja i građevine

Naziv	Opis
Tišnjanski most	Most u Tisnom jedan je od najprepoznatljivijih simbola otoka Murtera i Tisna. Ključna je prometna poveznica između kopna i otoka Murtera. Smješten iznad uskog morskog prolaza po kojem je naselje dobilo ime, most je kroz povijest imao važnu ulogu u povezivanju otočnog i kopnenog dijela prostora te u svakodnevnom životu lokalnog stanovništva. Prvi most na ovom lokalitetu izgrađen je početkom 19. stoljeća, dok je 1868. godine zamijenjen pokretnim mostom radi povećanja plovnosti kanala i razvoja pomorskog prometa. Današnji pokretni most izgrađen je 1991. godine te omogućuje nesmetano odvijanje cestovnog i pomorskog prometa, osobito tijekom ljetnih mjeseci kada se redovito podiže za prolazak plovila. Zbog svoje prometne uloge, povijesnog značaja i prepoznatljive vizure, most danas predstavlja važan identitetski element otoka Murtera i Tisnog.
Trg Šime Mazzure	Trg dr. Šime Mazzure smješten je između Trga tišnjanskih domoljuba i predjela Velika Rudina te predstavlja jedan od značajnijih javnih prostora u središnjem dijelu Tisna. Trg nosi ime po dr. Šimi Mazzuri, istaknutom političaru, odvjetniku i publicistu rođenom u Tisnom 1840. godine, koji je svojim političkim i društvenim djelovanjem dao značajan doprinos hrvatskom društvenom i političkom životu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Prostor trga ima važnu društvenu, ambijentalnu i identitetsku funkciju te predstavlja mjesto svakodnevnog okupljanja i boravka lokalnog stanovništva. Njegov položaj unutar povijesne jezgre i povezanost s okolnim javnim prostorima doprinose prostornoj povezanosti i vizualnoj prepoznatljivosti naselja.
Trg tišnjanskih bratovština	Trg tišnjanskih bratovština predstavlja važan javni prostor unutar povijesne urbane strukture Tisna te mjesto svakodnevnog okupljanja i društvene interakcije lokalnog stanovništva. Trg je uređen kao otvoreni javni prostor s naglašenom pješačkom funkcijom, hortikulturnim elementima i prostorima za odmor i boravak na otvorenom. Naziv trga povezan je s tradicijom tišnjanskih bratovština (npr. sv. Martina, sv. Duha, Duša čistilišta i dr.) koje imaju važnu društvenu, vjersku i humanitarnu ulogu u životu lokalne zajednice.
Trg dr. Šime Vlašića	Trg dr. Šime Vlašića nalazi se u neposrednoj blizini mosta u Tisnom te predstavlja važan javni prostor i mjesto svakodnevnog okupljanja lokalnog stanovništva i turista. Trg nosi ime po dr. Šimi Vlašiću, istaknutom pravniku i političaru rođenom u Tisnom 1892. godine, koji je svojim društvenim i političkim djelovanjem ostavio značajan trag u javnom životu Dalmacije i Hrvatske. Svojim položajem uz tišnjansku promenu (Obala sv. Martina), trg danas ima važnu društvenu, funkcionalnu i identitetsku ulogu te predstavlja prostor javnog života i očuvanja lokalne povijesne memorije.
Trg sv. Duha	Trg sv. Duha važan je javni prostor u povijesnoj jezgri Tisna, smješten uz župnu crkvu sv. Duha i zvonik. Trg predstavlja mjesto okupljanja lokalnog stanovništva i turista, te doprinosi očuvanju identiteta i ambijentalne vrijednosti stare jezgre naselja.
Trg tišnjanskih domoljuba	Trg tišnjanskih domoljuba smješten je između Trg dr. Šime Mazzure i Trg tišnjanskih bratovština te predstavlja važan javni prostor unutar povijesne jezgre Tisna. Trg ima značajnu društvenu i memorijalnu vrijednost jer je se na trgu nalazi spomenik posvećen poginulim Tišnjanima i sudionicima antifašističke borbe iz Drugog svjetskog rata, te time predstavlja važan element kolektivne memorije lokalne zajednice.
Velika Rudina	Velika Rudina predstavlja jedan od najvažnijih javnih prostora u povijesnoj jezgri Tisna. To je uređeni javni prostor s prisutnim hortikulturnim uređenjem i urbanom opremom, koji omogućuje boravak, okupljanje

	i održavanje kulturnih i turističkih događanja poput koncerata i manifestacija na otvorenom. Prostor je opremljen zelenim površinama, stablima, klupama, javnom rasvjetom i ostalom urbanom opremom.
Mala Rudina	Mala Rudina predstavlja manji javni prostor unutar povijesne jezgre Tisna, karakterističan po tradicionalnoj kamenoj izgradnji i očuvanim ambijentalnim vrijednostima stare jezgre naselja.
Rodna kuća Vjekoslava Kaleba	Rodna kuća Vjekoslava Kaleba predstavlja memorijalnu točku povezanu s životom i djelovanjem Vjekoslava Kaleba, jednog od najznačajnijih hrvatskih književnika 20. stoljeća. Na njegovoj rodnoj kući postavljena je spomen-ploča, svečano otkrivena 1996. godine. Nalazi se na adresi Crkvena 7 u Tisnom.

Arheološka nalazišta

Naziv	Opis
Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina	Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina jedno je od najvrjednijih arheoloških nalazišta u Dalmaciji. Arheološki lokalitet Ivinj nalazi se, jugozapadno od Pirovca i sjeverno od Tisna, na krajnjem južnom dijelu Pirovačkog zaljeva (uvala Makirina). Smješteno je na blagoj uzvisini okruženoj plodnim poljima i maslinicima, na prostoru koji je kroz povijest imao važan prometni i gospodarski položaj između kopnenog i otočnog dijela ovog područja. Lokalitet svjedoči o kontinuitetu života od antičkog do srednjovjekovnog razdoblja, a njegova posebnost očituje se u slojevitosti povijesnih ostataka i iznimno velikom broju arheoloških nalaza. Najstariji sloj lokaliteta čini antička villa rustica – ladanjsko-gospodarski kompleks koji je bio središte zemljišnog posjeda. Vila je građena i dograđivana kroz više stoljeća, a pronađeni termalni sklop, mozaični podovi, zidne dekoracije i cisterne potvrđuju visoku razinu stanovanja i razvijenu gospodarsku funkciju kompleksa. U ranokršćanskom razdoblju, tijekom 4. i 5. stoljeća, na zapadnom dijelu lokaliteta podignut je sakralni objekt koji se postupno razvija u trobrodnu starokršćansku crkvu s krstionicom. Tijekom Justinijanova doba crkva se dodatno proširuje i obnavlja. Na ostacima starokršćanske crkve i antičke vile u srednjem vijeku izgrađena je crkva sv. Martina oko koje se razvilo veliko groblje. Arheološkim istraživanjima otkriveno je 11 kasnoantičkih i 486 srednjovjekovnih grobova, među kojima se ističu grobovi s monolitnim kamenim pločama i reljefnim ukrasima karakterističnim za srednjovjekovnu Dalmaciju. Lokalitet je arheološki istražen i stručno konzerviran, a njegova interpretacija i prezentacija javnosti se kontinuirano razvija i unapređuje. U sklopu projekta „Od Argonaute do Tisnog“ postavljene su info-table s QR kodovima na hrvatskom i engleskom jeziku te izrađena web stranica (https://ivinj.com/). Pokretna zbirka arheološkog nalazišta s mnogobrojnim predmetima iz razdoblja od 1. do 6. stoljeća te od 12. do 17. stoljeća čuva se u Palači Katunarić u Tisnom.
Gradina Dazlina	Arheološko nalazište Gradina Stražbenica smješteno je na tjemenu istoimenog brda (163 m) zapadno od Vedrog polja i zaseoka Matešići u selu Dazlina. Kao površinski nalaz, na ostacima bedema i prostoru unutar njih, pronađeni su ulomci prapovijesnih keramičkih posuda koje se mogu datirati u brončano i/ili željezno doba. Na brdu Gradina pronađeni su i ostaci nekadašnje turske kule. Arheološko istraživanje do sada nije provedeno.
Muića vijenac	Muića vijenac arheološki je lokalitet prapovijesnog gradinskog naselja smješten u Dazlini. Gradine ovoga tipa povezivale su se s organiziranim prapovijesnim zajednicama (vjerojatno Delmati) koje su birale strateške položaje radi obrane i nadzora prostora. Arheološko istraživanje do sada nije provedeno.
Jazine	Na području Jazine pronađeni su ostaci građevine koji upućuju na naseljenost i korištenje ovoga obalnog prostora u antičkom razdoblju. Budući da lokalitet nije sustavno istražen, njegova turistička valorizacija nije moguća.
Puntica	Na području Puntice, također, su pronađeni ostaci građevine koji upućuju na naseljenost ovog područja u antičkom razdoblju. Budući da lokalitet nije sustavno istražen, njegova turistička valorizacija nije moguća.

Kultura života i rada

Folklor i glazba

Naziv	Opis
Kulturno-umjetničko društvo Hartić	Kulturno-umjetničko društvo Hartić jedno je od najvažnijih nositelja glazbenog i kulturnog života Tisna, s tradicijom puhačkog orkestra koja seže u 1927. godinu. Društvo djeluje u području kulture i umjetnosti, s naglaskom na glazbu, glazbeno-scensku umjetnost i amatersko kulturno stvaralaštvo. Cilj udruge je poticanje, pomaganje i razvijanje amaterskog bavljenja glazbom, popularizacija puhačke glazbe, organizacija koncerata i manifestacija te suradnja s drugim srodnim udrugama, ustanovama i organizacijama. Svojim djelovanjem KUD Hartić doprinosi očuvanju glazbene tradicije, jačanju kulturnog života otoka Murtera i okolice te uključivanju lokalne zajednice u kulturno-umjetničke aktivnosti. Od 2022. godine KUD Hartić organizira Hartić festival, kulturno-glazbenu manifestaciju usmjerenu na popularizaciju puhačke glazbe kroz koncerte i radionice, na istaknutim javnim prostorima povijesne jezgre Tisnog (Velika Rudina, dvorište stare škole, Društveni dom Tisno i dr.).
Udruga za očuvanje tradicionalnih vrijednosti sv. Andrija	Udruga za očuvanje tradicionalnih vrijednosti sv. Andrija osnovana je 2019. godine. Jedna je od važnijih nositelja očuvanja i promocije prirodne i kulturne baštine Tisna i otoka Murtera. Njezino djelovanje usmjereno je na zaštitu tradicijskih drvenih plovila, brodske opreme, vještina jedrenja i veslanja te znanja povezanih s tradicijskom brodogradnjom i pomorskim načinom života. Aktivnosti Udruge obuhvaćaju i organizaciju regata, edukativnih programa, kulturnih manifestacija, izložbi i drugih javnih događanja. Udruga također potiče suradnju s lokalnom zajednicom, ustanovama, srodnim udrugama i stručnjacima. Svake godine Udruga je organizator tradicionalnih regata „Idrom po korentu“ i „Veslom po korentu“, koje okupljaju sudionike i posjetitelje s ciljem očuvanja i promocije tradicijskog jedrenja, veslanja i lokalne pomorske baštine. Ove manifestacije predstavljaju važan doprinos očuvanju drvenih brodova (gajeta, kaića, leuta i lađa), latinskog idra i vještina upravljanja tradicijskim plovilima, ali i jačanju zavičajnog identiteta te prepoznatljivosti Tisna i murterskog kraja kao prostora bogate pomorske tradicije.
Udruga za kulturu i tradiciju tišnjanskog kraja „Žašće me“	Udruga za kulturu i tradiciju tišnjanskog kraja „Žašće me“ djeluje u području očuvanja, promicanja i valorizacije kulturne baštine, tradicije i zavičajnog identiteta otoka Murtera i tišnjanskog kraja. Njezino djelovanje usmjereno je na očuvanje kulturno-povijesnih vrijednosti lokalne zajednice, poticanje kulturnih i tradicijskih aktivnosti te uključivanje djece, mladih i šire javnosti u programe koji pridonose očuvanju i prenošenju lokalne baštine.
Udruga antifašističkih boraca i antifašista Općine Tisno	Udruga antifašističkih boraca i antifašista Općine Tisno djeluje s ciljem očuvanja vrijednosti antifašizma, kulture sjećanja i povijesne baštine vezane uz antifašističku borbu na području otoka Murtera i okolice. Udruga svojim radom promiče temeljne vrijednosti slobode, mira, demokracije, tolerancije i ljudskih prava, uz poseban naglasak na očuvanje dostojanstvenog sjećanja na sudionike Narodnooslobodilačke borbe i žrtve fašizma. Aktivnosti Udruge obuhvaćaju obilježavanje važnih povijesnih datuma i obljetnica, sudjelovanje u komemoracijama, brigu o spomeničkoj baštini te suradnju s lokalnom zajednicom, ustanovama i srodnim organizacijama. Svojim djelovanjem Udruga doprinosi očuvanju povijesnog pamćenja, razvoju građanske svijesti i afirmaciji antifašizma kao važnog dijela identiteta i demokratske tradicije lokalne zajednice.

Pokretni spomenici

Naziv	Opis
Arheološka zbirka nalazišta Ivinj s crkvom sv. Martina (Palača Katunarić)	Arheološka zbirka nalazišta Ivinj s crkvom sv. Martina nalazi se u prizemlju Palače Katunarić u Tisnom, u zgradi Općine Tisno, te predstavlja važan interpretacijski prostor kulturno-povijesne baštine lokaliteta Ivinj. Zbirka obuhvaća više od 160 arheoloških izložaka pronađenih tijekom istraživanja lokaliteta uz crkvu sv. Martina na Ivinju, a nalazi svjedoče o kontinuitetu života od antičkog, ranokršćanskog i srednjovjekovnog razdoblja. Izloženi predmeti uključuju nakit, novac, kopče, posuđe, keramičke i staklene ulomke, dijelove mozaika, kamene ulomke arhitektonske plastike te predmete povezane s poljoprivredom i ribarstvom. Posebno se ističu ranokršćanski i srednjovjekovni nalazi koji potvrđuju važnost lokaliteta kao jednog od najvrjednijih arheoloških nalazišta na području Dalmacije. Arheološka zbirka ima važnu edukativnu i interpretacijsku ulogu jer lokalnom stanovništvu i posjetiteljima omogućuje bolje razumijevanje razvoja prostora Tisna i lokaliteta Ivinj kroz različita povijesna razdoblja. Tijekom izrade ovog Plana upravljanja, zbirka nije bila otvorena za javnost.
Zavičajna zbirka Narodne knjižnice i čitaonice Tisno	Narodna knjižnica i čitaonica Tisno u sklopu svoje Zavičajne zbirke prikuplja, čuva i prezentira knjižnu, dokumentarnu i fotografsku građu povezanu s poviješću, kulturom i identitetom Tisna i okolnog područja. Zbirka obuhvaća knjige, članke, fotografije, dokumente i drugu arhivsku građu koja svjedoči o društvenom, kulturnom i povijesnom razvoju mjesta te životu istaknutih Tišnjana.
Zbirka života i rada Vjekoslava Kaleba	Zbirka života i rada Vjekoslava Kaleba dio je Zavičajne zbirke Narodne knjižnice i čitaonice Tisno te je posvećena životu i djelu jednog od najznačajnijih hrvatskih književnika 20. stoljeća. Vjekoslav Kaleb, rođen u Tisnom 1905. godine, u svojim je djelima često prikazivao život dalmatinskog čovjeka, krajolik krša i svakodnevnicu mediteranskog prostora. Zbirka obuhvaća knjige, članke, fotografije, dokumente i drugu arhivsku građu povezanu s Kalebom životom, književnim stvaralaštvom i njegovom povezanošću s rodnim Tisnom. Posebnu vrijednost imaju fotografije i dokumentarna građa vezana uz obilježavanje Kalebova života i djelovanja u lokalnoj zajednici, kao i rukopisne bilješke koje svjedoče o njegovim promišljanjima o književnosti i umjetnosti. Građa iz zbirke dostupna je korisnicima za istraživanje, obrazovanje i upoznavanje lokalne kulturne baštine, a Narodna knjižnica i čitaonica Tisno kroz radionice, izložbe, književne susrete i edukativne programe aktivno promiče Kalebovo književno nasljeđe i važnost njegove uloge u hrvatskoj književnosti i kulturnom identitetu Tisna.
Inventar crkve sv. Roka	Inventar crkve sv. Roka obuhvaća vrijedan sakralni inventar nastao uglavnom tijekom 18. stoljeća, a čine ga oltari, drvene skulpture svetaca i liturgijski predmeti. Na glavnom oltaru crkve nalazi se slika Gospe sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Terezijom, a na drugom oltaru nalazi se lik Gospe Ružarice (Bogorodice u Ružičnjaku). Kipovi sv. Roka, sv. Ivana Evanđelista, sv. Marije Magdalene i sv. Josipa nalaze se sa strane. Inventar crkve sv. Roka zaštićeno je pokretno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH.
Inventar crkve sv. Duha	Inventar crkve sv. Duha zaštićeno je pokretno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH. Crkva sv. Duha čuva vrijedan sakralni i umjetnički inventar nastajao od 16. do 19. stoljeća. Inventar svjedoči o bogatoj vjerskoj, kulturnoj i umjetničkoj tradiciji Tisna te snažnom utjecaju mletačke sakralne umjetnosti na dalmatinsko područje. Posebno se ističu barokni oltari: oltar sv. Duha, oltar sv. Križa, oltar sv. Ante i oltar sv. Martina. Oltari su ukrašeni reljefima, medaljonima, stupovima i ornamentalnim motivima karakterističnima za barokni stil. Važan dio inventara čini i oltarna pala s prikazom silaska Duha Svetoga koja se nalazi u niši oltara Duha svetoga. U crkvi se nalazi i skulptura Bogorodice s Djetetom iz kraja 15. ili početka 16. stoljeća. Kip je izrađen od srebra i drveta. Među liturgijskim predmetima posebno se izdvajaju kaleži, pokaznice, ciboriji, procesijski križevi, kandionice, navikule i viseći svijećnjaci izrađeni od srebra i pozlaćenog metala. Predmeti su bogato ukrašeni gravurama i floralnim ornamentima, a na nekima se nalaze mletački žigovi i oznake radionica iz Venecije i Zadra. Vrijedan dio inventara predstavljaju i povijesne orgulje, najvjerojatnije iz sredine 18. stoljeća. Orgulje imaju značajnu umjetničku, liturgijsku i kulturno-povijesnu vrijednost te svjedoče o razvijenoj glazbenoj i liturgijskoj tradiciji župne crkve sv. Duha. Zaštićeno su pokretno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH.
Inventar crkve Gospe od Karavaja	Crkveni inventar Gospe od Karavaja obuhvaća vrijedne oltare, oltarne pale, liturgijske predmete i sakralne umjetnine koje svjedoče o dugoj tradiciji štovanja Gospe od Karavaja u Tisnom. Posebno se ističu stara i nova oltarna pala povezane s razvojem svetišta i hodočasničke tradicije. Nova oltarna pala nalazi se na oltarnoj menzi u prezbiteriju crkve, izrađena je u tehnici ulja na platnu, a autor slike je Antonio Zuccaro.

	Nastala je prema predlošku starije slike ukazanja Gospe koju je u Tisno donijela obitelj Gelpi. Stara oltarna pala danas se nalazi na južnom bočnom zidu crkve, izvedena je tehnikom tempere na dasci, dok je njezin autor nepoznat. Crkveni inventar Gospe od Karavaja ima veliku umjetničku, povijesnu i duhovnu vrijednost te predstavlja važan dio kulturne i religijske baštine Tisna.
Inventar župnog dvora	Inventar Župnog dvora obuhvaća vrijednu zbirku sakralnih umjetnina, liturgijskih predmeta i crkvenog inventara nastalih od 15. do 18. stoljeća. Inventar svjedoči o bogatoj religijskoj, umjetničkoj i kulturnoj baštini Tisna te povezanosti mjesta s dalmatinskim i venecijanskim umjetničkim krugovima. Među najvrjednijim predmetima ističu se procesijski križ s likom sv. Martina iz početka 15. stoljeća, oltarna pala s prikazom Bogorodice s Djetetom, sv. Ante i sv. Katarine Sijenske iz kraja 17. i početka 18. stoljeća, srebrni čestičnjak (ciborij) i relikvijar s Gospinom robom iz 18. stoljeća te drveni kip Bogorodice i ovalne slike sv. Jeronima i sv. Vinka Paulskog. Predmeti su izrađeni u tehnikama rezbarenja, graviranja, lijevanja i slikanja na platnu, a njihova umjetnička vrijednost očituje se u bogatoj dekoraciji, stilskim obilježjima i kvalitetnoj izradi

Rukotvorstvo

Naziv	Opis
Narodne nošnje	Narodna nošnja Tisna i otoka Murtera predstavlja važan element tradicijske i kulturne baštine ovog prostora. Izrađivala se u domaćinstvima od prirodnih materijala, a njezina ukrašenost i kvaliteta ovisile su o umijeću i društvenom statusu nositelja. Nošnja se razlikovala prema godišnjem dobu i prigodi, pa su postojale svakodnevne, svečane i svadbene varijante. Ženska nošnja obuhvaćala je košulju, pregaču, suknju, opleće i maramu (šudar), dok je muška nošnja uključivala košulju, prsluk i hlače. Danas se narodna nošnja više ne koristi u svakodnevnom životu, već se nosi prigodno, najčešće u okviru folklornih manifestacija i kulturnih događanja.
Ribarske i pomorske rukotvorine	Ribarske i pomorske rukotvorine povezane su s dugom tradicijom života uz more, ribarstvom, plovidbom i svakodnevnom korištenjem lokalnih pomorskih znanja. Posebno se ističu predmeti i vještine vezani uz izradu i popravak ribarskih mreža, konopa, vrša i druge ribarske opreme, kao i rukotvorine nadahnute drvom, brodicama, morskim motivima i obalnim načinom života. Takve rukotvorine čuvaju sjećanje na tradicijske oblike rada i života, ali imaju i važan interpretacijski potencijal jer posjetiteljima približavaju odnos lokalne zajednice prema moru.
Pletenje maslinovih palmi	Pletenje maslinovih palmi običaj je koji predstavlja važan dio nematerijalne baštine Dalmacije i murterskog kraja. Riječ je o tradicionalnoj vještini izrade palmi od maslinovih grančica uoči blagdana Cvjetnice. Ističe se posebnom vještinom pletenja grančica sorte masline „duške“ koja je pogodna za pletenje zbog nešto dužih i užih listova u odnosu na ostale vrste maslina. Postoje dva tipa ispletenih palmi – jednostavnija, gdje se listovi pletu na samo jednoj stabljici – „muška“, i „ženska“ palma za koju je potrebno ubrati grančicu posebnog oblika, i pletiti tri grančice koje se potom spleću.
Suhozidi i gradnja u kamenu	Vrijedan element kulturne baštine na području Tisnog, Dazline i Dubrave kod Tisna čine suhozidi, koji su oblikovali prepoznatljiv kulturni krajobraz ovog prostora. Ovaj krajobraz nastajao je od 17. stoljeća, kada je lokalno stanovništvo, nakon povlačenja Turaka u dalmatinsko zaleđe, započeli krčenje prirodno krševitog i teško obradivog terena. Suhozidnom tehnikom gradnje formirane su manje poljoprivredne parcele, čime je omogućena sadnja maslina, vinove loze, smokava i drugih kultura karakterističnih za mediteranski prostor. Osim gospodarske funkcije, suhozidi su imali važnu ulogu u organizaciji prostora, određivanju vlasničkih granica te zaštiti tla od erozije i vjetra.

Običaji

Naziv	Opis
Slavlje gospe od Karavaja	Slavlje Gospe od Karavaja jedna je od najznačajnijih vjerskih i tradicijskih svečanosti u Tisnom, koja se svake godine održava 26. svibnja. Povezano je sa štovanjem Gospe od Karavaja, čiji početci sežu u 1432. godinu u talijansko mjesto Caravaggio, u blizini Bergama. Prema predaji, talijanske obitelji koje su se tijekom 17. i početkom 18. stoljeća doselile u Tisno donijele su sa sobom sliku Gospe, a oko 1720. godine na brdu Brošćica iznad Tisnog sagrađena je mala kapelica posvećena Gospi od Karavaja. Svečanost je duboko ukorijenjena u duhovni, kulturni i zavičajni identitet Tisnog te okuplja vjernike, mještane i posjetitelje. Program tradicionalno obuhvaća trodnevnicu, molitvene i liturgijske sadržaje, križni put te svečana misna slavlja na sam blagdan.
Starinsko pjevanje	Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja podrazumijeva niz vrsta jednoglasnog i dvoglasnog pjevanja koje je sve do druge polovine 20. stoljeća bilo dominantnim tradicijskim načinom glazbenog izražavanja. Premda je izgubilo svoju prijašnju ulogu i funkciju, lokalno ga stanovništvo i nadalje doživljava vlastitom baštinom. Danas se starinskim pjevanjem izražava, te tim činom i naglašava pripadnost lokalnoj sredini.
Plesovi	Tišnjanski plesovi važan su dio lokalnog kulturnog identiteta i tradicijske baštine Tisnog i šireg područja. Posebno se ističe Tišnjanski travulin koji se izvodi kroz ples parova i četvorke. Riječ je o plesu dinarskog plesnog obrasca i jadranskog stila, prepoznatljivom po specifičnom koraku, ritmu i načinu izvedbe.
Umijeće plovidbe latinskim oglavnim jedrom	Na području otoka Murtera umijeće plovidbe latinskim i oglavnim jedrima predstavlja važan dio pomorske tradicije i identiteta lokalne zajednice. Riječ je o vještini upravljanja plovilom pomoću snage vjetera, koja uz samo jedrenje obuhvaća i brojna znanja vezana uz opremanje broda, navigaciju, poznavanje vjetrova i morskih putova te izradu i održavanje tradicijskih jedara i brodske opreme. U ovu se baštinu ubrajaju i znanja o odabiru materijala za jedra, krojenju i šivanju jedara, izradi jarbola, snasti i kormila, kao i bogato pomorsko nazivlje, običaji i vjerovanja povezana sa sigurnošću plovidbe. Znanja i vještine jedrenja tradicijskim jedrima prenose se iskustveno, unutar obitelji i lokalne zajednice, čime se osigurava kontinuitet pomorske baštine. Danas se tradicijsko jedrenje njeguje duž cijele jadranske obale kroz djelovanje brojnih udruga i klubova posvećenih očuvanju pomorske kulture. Njihov rad doprinosi očuvanju vještina gradnje i upravljanja tradicijskim plovilima, izradi i čuvanju jedara te jačanju pomorskog identiteta hrvatskog priobalja.

Gastronomija

Naziv	Opis
Tradicionalna jela	Na području Tisnog i okolice postoji niz tradicionalnih jela čija priprema odražava jednostavnu, ali bogatu mediteransku prehranu temeljenu na ribi, školjkama i lokalno uzgojenim namirnicama. Među njima se ističu jela poput pršunata, paštica, brudeta od školjaka, sušene ribe na brudet, maništruna od sipe, različitih tjestenina s morskim plodovima i ostalih jela. Posebno mjesto imaju i jednostavne pržene delicije poput picipaja, koje su se pripremale od osnovnih sastojaka poput brašna, kvasca i maslinova ulja. Ova jela karakterizira skromna priprema, naglasak na sezonskim i dostupnim namirnicama te njihova važna uloga u svakodnevnoj prehrani i društvenim običajima lokalne zajednice.
Lokalni proizvodi	Na području destinacije djeluje 40-tak OPG-a koji nude raznolike lokalne proizvode poput maslinovog ulja, sezonskog voća i povrća, meda te drugih autohtonih proizvoda, čime doprinose očuvanju tradicijske proizvodnje i jačanju lokalnog gospodarstva.
Maslinarstvo	Maslinici su važan element tradicijskog mediteranskog krajolika te predstavljaju značajan resurs za razvoj ruralnog, izletničkog i aktivnog turizma (pješačenje i vožnja biciklom). Njihova prisutnost na području Tisnog, Dazline i Dubrave kod Tisna pridonosi prepoznatljivosti ruralnog krajobraza, kontinuitetu tradicijskog korištenja prostora te oblikovanju autentičnog identiteta destinacije.
Pčelarstvo	Na području destinacije postoji nekoliko OPG-a koji koriste lokalnu bioraznolikost za proizvodnju pčelinjih proizvoda (med, cvjetni prah, matična mliječ, pčelinji vosak i sl.)

Znamenite osobe

Naziv	Opis
Vjekoslav Kaleb	Vjekoslav Kaleb (1905.-1996.) rođen je u Tisnom te se ubraja među značajnije hrvatske književnike 20. stoljeća. Djelovao je kao novelist, romanopisac, pedagog i akademik. Školovao se u Zadru, Šibeniku i Zagrebu, a tijekom života radio je kao učitelj i književnik. Osim književnog rada, bavio se pisanjem filmskih scenarija, članaka, reportaža i književnih kritika te je sudjelovao u radu kulturnih institucija kao tajnik Matice hrvatske i Društva hrvatskih književnika. U svom književnom opusu objavio je 57 novela i tri romana. Iskustva stečena tijekom rada u Dalmatinskoj zagori snažno su utjecala na njegovo stvaralaštvo, zbog čega se u njegovim djelima često prikazuje svakodnevni život i društvene prilike dalmatinskog zaleđa. Sudjelovao je i u Narodnooslobodilačkoj borbi, a poslijeratna književna djela velikim su dijelom tematizirala ratna iskustva, ljudsku patnju i moralne dileme pojedinca. Među njegovim najpoznatijim djelima izdvajaju se novele Gost, Nagao vjetar i Brigada te romani Bijeli kamen, Ponižene ulice i Mrtvi zvuci. Novela Gost smatra se jednim od njegovih najuspjelijih i najpoznatijih književnih ostvarenja. Vrijednost njegova književnog rada potvrđuje i činjenica da su njegova djela prevedena na brojne strane jezike, dok Osnovna škola u Tisnom danas nosi njegovo ime kao znak trajnog kulturnog i društvenog značaja koji je ostavio u rodnom mjestu. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno čuva pokretnu zbirku posvećenu Vjekoslavu Kalebu, koja obuhvaća njegove knjige, rukopise, fotografije, osobne predmete i drugu dokumentarnu građu povezanu sa životom i djelovanjem ovog istaknutog hrvatskog književnika i akademika rodom iz Tisna. Zbirka predstavlja važan dio kulturne baštine Tisnog te doprinosi očuvanju uspomene na Kalebov književni i društveni doprinos.
Šime Vlašić	Dr. Šime Vlašić (1892.-1935.) bio je istaknuti pravnik i političar rodom iz Tisna, poznat po svom djelovanju u Hrvatskoj seljačkoj stranci (HSS) i radu na unapređenju položaja seljaštva i ruralnog stanovništva. Posebno je ostao zapamćen po svojoj predanosti socijalnoj pravdi i pomoći siromašnim seljacima, kojima je često pružao besplatnu pravnu pomoć. Zbog domoljublja, skromnosti i predanosti radu stekao je veliku popularnost među stanovništvom Šibenika i šire Dalmacije. U znak priznanja njegovu doprinosu, 1936. godine u Tisnom mu je podignut spomenik, koji je nakon više desetljeća restauriran i vraćen na izvornu lokaciju, gdje i danas predstavlja simbol njegova humanizma i društvenog djelovanja. Kod trga Velika Rudina uređeno je spomen obilježje s cipelama u sklopu tematske staze „Velikani Tisnog“.
Milan Meštrović	Milan Meštrović (1929.-2018.) bio je istaknuti hrvatski biolog, ekolog i pedagog rodom iz Tisna. Diplomirao je biologiju na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu 1954. godine, gdje je kasnije ostvario i cjelokupnu znanstveno-nastavnu karijeru, postavši redoviti profesor te voditelj Zoologijskog zavoda. Doktorirao je 1959. godine istraživanjem faune podzemnih voda, a tijekom rada posebno se bavio hidrobiologijom, ekologijom i zaštitom prirode. Bio je član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), u okviru koje je vodio Znanstveni savjet za zaštitu prirode. Njegova istraživanja obuhvaćala su slatkovodne ekosustave, adaptaciju akvatičnih organizama i utjecaj onečišćenja na okoliš, pri čemu je dao značajan doprinos razvoju ekologije i zaštite prirode u Republici Hrvatskoj. Posebno se istaknuo i u unapređenju nastavnih programa iz ekologije, zoogeografije i zaštite okoliša te je obrazovao brojne generacije biologa i ekologa. Tijekom znanstvene karijere objavio je više od 50 znanstvenih radova, a za svoj doprinos znanosti dobio je niz priznanja, među kojima se izdvajaju nagrada Ruđer Bošković (1982.) i državna nagrada za životno djelo (1994.). Svojim znanstvenim i pedagoškim radom ostavio je značajan trag u razvoju hrvatske biologije i ekologije. Na Trgu tišnjanskih domoljuba uređeno je spomen obilježje s cipelama u sklopu tematske staze „Velikani Tisnog“.
Šime Mazzura	Šime Mazzura (1840.-1918.), političar, pravnik i publicist rodom iz Tisna, bio je jedna od istaknutijih osoba hrvatskog političkog i društvenog života krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Tijekom karijere istaknuo se kao odvjetnik i branitelj u politički značajnim sudskim procesima, među kojima se posebno izdvajaju obrana hrvatskih studenata nakon spaljivanja mađarske zastave 1895. godine te sudjelovanje u tzv. veleizdajničkom procesu 1908. godine. Bio je aktivan i u novinarstvu te je 1871. godine pokrenuo list Obzor, koji je imao značajnu ulogu u hrvatskom političkom i društvenom životu. Mazzura je bio jedan od osnivača Neodvisne narodne stranke i zastupnik u Hrvatskom saboru, gdje se zalagao za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom, financijsku samostalnost hrvatskih zemalja te priključenje Rijeke Trojednoj Kraljevini. Svojim političkim i javnim djelovanjem dao je značajan doprinos hrvatskom narodnom pokretu i razvoju političke svijesti u Dalmaciji. U njegovu čast u ulici Istočna Gomilica uređeno je spomen obilježje s cipelama u sklopu tematske staze „Velikani Tisnog“.

Crkvena udruženja i redovi

Naziv	Opis
Bratovštine	Bratovštine su kroz stoljeća imale važnu društvenu i vjersku ulogu u životu Tisna i okolice te predstavljaju jedan od najznačajnijih oblika pučke pobožnosti i zajedništva lokalnog stanovništva. Kao vjerske udruge vjernika, bratovštine su okupljale članove radi njegovanja pobožnosti, organiziranja vjerskih slavlja, pomaganja potrebitima i očuvanja lokalnih običaja. Najstarije poznate bratovštine povezane s područjem Tisna bile su vezane uz crkvu sv. Martina na Ivinju i bratovštinu sv. Duha iz Oštrice, koja se spominje već početkom 16. stoljeća. Povijesni izvori navode kako je bratovština sv. Duha 1577. godine imala i svoju kuću u Tisnom, što potvrđuje njezinu važnost u razvoju naselja i organizaciji društvenog života. Posebno mjesto među tišnjanskim bratovštinama zauzima Bratovština sv. Martina, koja se spominje još 1536. godine. Bratovština sv. Martina danas djeluje kroz očuvanje vjerske i kulturne tradicije povezane uz Crkvu sv. Martina i arheološki lokalitet Ivinj. Njezina je glavna uloga organizacija i obilježavanje blagdana sv. Martina, zaštitnika Tisna, uz misna slavlja, procesije i tradicionalna okupljanja lokalnog stanovništva. U Tisnom djeluju i ostale bratovštine poput Presvetog Sakramenta.

Suvremena kulturna produkcija

Naziv	Opis
Društveni dom Tisno	Društveni dom Tisno nalazi se na adresi Zapadna Gomilica 7, u zgradi nekadašnjeg kina. Nakon obnove i uređenja prostora, objekt je prenamijenjen u multifunkcionalnu dvoranu namijenjenu održavanju različitih događanja.

Manifestacije i događaji

Kulturno zabavne manifestacije

Naziv	Opis
Igre na korentu	Igre na korentu predstavljaju jednu od najpoznatijih i najdugovječnijih tradicijskih manifestacija u Tisnom, koja se održava tijekom ljetnih mjeseci na prostoru mosta i Murterskog kanala. Program uključuje različita natjecanja i igre na moru, poput plivanja, veslanja, skakanja, potezanja konopa i drugih tradicijskih disciplina, pri čemu je posebna atrakcija natjecanje u prelasku mosta i igre povezane s morskom strujom („korentom“) po kojoj je manifestacija i dobila ime. Manifestacija je usko povezana s lokalnom tradicijom, životom uz more i identitetom zajednice te okuplja velik sudionika i posjetitelja.
Međunarodna utrka tovara	Međunarodna trka tovara predstavlja jednu od najprepoznatljivijih manifestacija Tisna i otoka Murtera. Riječ je o autentičnoj utrci magaraca („tovara“) koja se u Tisnom organizira još od 1961. godine, dok je međunarodni karakter manifestacija dobila 2008. godine uključivanjem stranih natjecatelja i turista. Manifestacija ima snažan kulturni i društveni značaj jer njeguje tradiciju i običaje povezane s dalmatinskim načinom života, u kojem su magarci nekada imali važnu ulogu u svakodnevnom životu. Osim sportskog i zabavnog karaktera, događaj doprinosi očuvanju lokalnog identiteta i promociji tradicijske baštine, pri čemu organizatori naglašavaju i važnost očuvanja autohtone dalmatinske životinje – tovara.
Garden resort festivals	Tisno je jedno od međunarodno najprepoznatljivijih odredišta festivalskog turizma povezanog s elektroničkom glazbom. Tijekom ljetnih mjeseci u turističkoj zoni Rastovac, odnosno u okviru kompleksa The Garden Resort te diskoteci Barbarellas (Betina), održava se niz renomiranih festivala elektroničke glazbe koji okupljaju tisuće posjetitelja iz cijelog svijeta. Među najpoznatijim festivalima izdvajaju se Love International, Outlook Origins, Defected Croatia, Terminal V, Dekmantel Selectors, Balance Croatia i Dimensions Festival i dr.
Wind & brass festival Tisno	Od 2022. godine KUD Hartić organizira Hartić Wind & Brass Festival, međunarodnu kulturno-glazbenu manifestaciju posvećenu puhačkoj glazbi. Festival okuplja domaće i strane orkestre, ansamble i izvođače

	na limenim i drvenim puhačkim instrumentima. Program obuhvaća koncerte, glazbene radionice, edukativne sadržaje i susrete glazbenika.
Večeri dalmatinskih klapa	Večeri dalmatinskih klapa tradicionalna su glazbena manifestacija koja se održava u Tisnom te okuplja klape iz različitih dijelova Dalmacije i Hrvatske. Manifestacija doprinosi očuvanju dalmatinske klapske pjesme i njegovanju mediteranske glazbene tradicije, a ujedno predstavlja važan dio kulturne i turističke ponude destinacije tijekom ljetne sezone.
Poklade u Tisnom	Tišnjanske poklade predstavljaju tradicionalnu pokladnu manifestaciju koja se održava tijekom veljače i ima važnu društvenu i kulturnu ulogu u životu lokalne zajednice. Program uključuje pokladne povorke, maskenbale, glazbeni program i tradicionalno „suđenje Juri“, čime se nastavlja višestoljetna tradicija pokladnih običaja. Manifestacija okuplja velik broj mještana i posjetitelja te doprinosi očuvanju lokalnih običaja, identiteta i nematerijalne kulturne baštine Tisna. Poklade su istodobno važan dio kulturno-zabavne i turističke ponude destinacije tijekom zimskog razdoblja.
Uskršnji doručak	Uskršnji doručak u Tisnom tradicionalna je manifestacija koja se održava tijekom uskrsnog razdoblja te predstavlja važan dio lokalnih običaja i društvenog života otoka Murtera. Manifestacija uključuje druženje uz tradicionalna uskrсна jela i lokalne gastronomske proizvode. Posebnost manifestacije je i Uskršnji dječji sajam u organizaciji DV Spužvica.
Advent u Tisnom	Advent u Tisnom predstavlja sezonsku kulturno-društvenu manifestaciju koja se održava tijekom prosinca te obuhvaća niz prigodnih programa kulturnog, zabavnog i humanitarnog karaktera. Kroz organizaciju koncerata, izložbi, sajamskih sadržaja, radionica i javnih okupljanja manifestacija doprinosi aktivaciji javnog prostora i jačanju društvene života lokalne zajednice tijekom blagdansko razdoblja. Istodobno, Advent u Tisnom ima važnu ulogu u diversifikaciji turističke ponude izvan ljetne sezone.

Sportske manifestacije i događanja

Naziv	Opis
Tisno trail	Tisno Trail sportsko-rekreativna je manifestacija trail trčanja koja se održava na području Tisna i otoka Murtera te promovira aktivni turizam i boravak u prirodnom okruženju destinacije. Tisno Trail okuplja rekreativne i profesionalne trkače iz Hrvatske i inozemstva te doprinosi razvoju outdoor i sportskog turizma. Manifestacija obogaćuje turističku ponudu destinacije u predsezoni obzirom da se događaja krajem svibnja ili početkom lipnja. Program obuhvaća više trkačkih ruta različitih duljina i zahtjevnosti, koje prolaze kroz Tisno i ostale dijelove otoka Murtera, pružajući sudionicima autentični doživljaj.
Plivački maraton Tisno	Od 2021. godine u Tisnom se održava Plivački maraton Tisno, sportsko-rekreativna manifestacija usmjerena na promociju plivanja, aktivnog načina života i sportskih aktivnosti na moru. Manifestacija se održava na području Murterskog kanala i obalnog dijela naselja te okuplja rekreativne i profesionalne plivače različitih dobni skupina. Program uključuje veliki, mali i dječji maraton, čime se potiče sudjelovanje djece, mladih i odraslih u sportsko-rekreativnim sadržajima. Manifestacija istodobno doprinosi razvoju sportskog i aktivnog turizma te obogaćuje turističku ponudu destinacije, najčešće krajem srpnja ili početkom kolovoza.
Jedriličarska regata – gajeta na latinsko idro „Idrom po korentu“	„Idrom po korentu“ tradicionalna je jedriličarska regata drvenih gajeta na latinsko jedro koja se održava u Tisnom s ciljem očuvanja i promocije pomorske i brodograditeljske baštine otoka Murtera. Prvi put je organizirana 2021. godine od strane udruge za očuvanje tradicionalnih vrijednosti sv. Andrija iz Tisna te nosi ime po nazivu „korent“ koji označava morską struju. Manifestacija promiče očuvanje tradicijskih drvenih plovila, pomorskih običaja i maritimne kulture Tisna, a istodobno doprinosi valorizaciji lokalne baštine kroz sportsko-rekreativne i kulturne sadržaje. Također, okuplja sudionike i vlasnike tradicijskih drvenih plovila te njeguje umijeće plovitbe latinskim jedrom i umijeće izrade betinske gajete, koji su zaštićena nematerijalna kulturna dobra Republike Hrvatske. Osim sportskog i rekreativnog karaktera, regata ima važnu kulturnu i edukativnu funkciju jer doprinosi očuvanju tradicijskih pomorskih znanja, vještina i identiteta zajednice oblikovanog dugotrajnom povezanošću s brodogradnjom i pomorstvom.
Veslačka regata „Veslom po korentu“	„Veslom po korentu“ tradicijska je sportsko-rekreativna manifestacija koja se od 2021. godine održava u Tisnom. Program manifestacije obuhvaća žensku i mušku veslačku regatu u tradicijskim drvenim brodovima te popratni zabavni i društveni program. Regata doprinosi očuvanju tradicijskih drvenih plovila, pomorskih običaja i identiteta zajednice oblikovanog dugotrajnom povezanošću s morem i

	pomorstvom. Osim sportskog i rekreativnog karaktera, manifestacija ima i važnu kulturnu i edukativnu ulogu jer kroz natjecateljske i društvene sadržaje doprinosi valorizaciji lokalne maritimne tradicije i očuvanju tradicijskih pomorskih znanja i vještina. Manifestacija se tradicionalno održava krajem kolovoza i početkom rujna.

Ostale manifestacije i događanja

Naziv	Opis
Obilježavanje kornatske tragedije	Obilježavanje Kornatske tragedije obilježava se svake godine u svrhu očuvanja kulture sjećanja i pijeteta prema vatrogascima stradalima u požaru na otoku Kornatu 30. kolovoza 2007. godine. Obljetnicu prati održavanje komemorativnog programa na otoku Kornatu i ostalim mjestima na području Šibensko-kninske županije.
Ribarske fešte	Ribarske fešte predstavljaju važan dio društvenog, kulturnog i tradicijskog života Tisnog i okolnih mjesta. Povezane su s dugom pomorskom i ribarskom tradicijom lokalne zajednice te pridonose očuvanju običaja, načina života i identiteta prostora koji je povijesno snažno vezan uz more. Program ribarskih fešti najčešće obuhvaća glazbeni i zabavni program, druženje mještana i posjetitelja te predstavljanje elemenata lokalne gastronomije i mediteranskog načina života (običaji, folklor i sl.).
Festival latinoameričkih plesova (El Sol Tisno Dance City)	Festival latinoameričkih plesova manifestacija je koja se 2025. godine održava u Tisnom, s ciljem obogaćivanja kulturno-zabavne i turističke ponude destinacije. Program festivala usmjeren je na promociju latinoameričkih plesova (salsa, kubanski, bachata, kizomba i dr.), glazbe i plesne kulture kroz radionice, nastupe, prezentacije i druženja sudionika. Održava se kao festival na otvorenom na plaži Jazine.
Ljeto u knjižnici	Ljeto u knjižnici je kulturno-edukativni program Narodne knjižnice i čitaonice Tisno koji se održava tijekom ljetnih mjeseci, s ciljem obogaćivanja kulturne ponude destinacije, odnosno poticanja čitanja, kreativnosti i aktivnog sudjelovanja djece, mladih, mještana i posjetitelja. Program obuhvaća raznovrsne sadržaje, uključujući gostovanja književnika i putopisaca, predstavljanja knjiga i slikovnica, čitaonice za najmlađe, likovne i kreativne radionice, radionice za djecu, kazališne predstave, kino-projekcije, putopisna predavanja i druge tematske aktivnosti. Dio programa odvija se u prostoru knjižnice, dok se pojedini sadržaji održavaju i na otvorenim javnim prostorima na području Općine Tisno –u Jezerima (Petrov vrt, Trg Jezerana i dr.), Tisnom (atrij Palače Katunarić, trg Rudina, Društveni dom Tisno i dr.) i Betini (Trg na moru i dr.)
Malonogometni turnir Socijala kup	Malonogometni turnir „Socijala kup“ održava se na trgu Rudina u Tisnom. Riječ je o višednevnom malonogometnom turniru na male golove „3 na 3“.
Ostali događaji	Na području destinacije postoji niz različitih manifestacija/ događanja koja privlače lokalno stanovništvo i posjetitelje. Neke od njih su: Tisno Happy Street, Feštice na Rudini, Dječje radionice, Dan planete Zemlje, Festival hodanja, Malonogometni turnir „Socijala“ i dr.

Kulturne i vjerske ustanove

Muzeji, knjižnice, galerije i postavi

Naziv	Opis
Narodna knjižnica i čitaonica Tisno	Narodna knjižnica i čitaonica Tisno osnovana je 1873. godine te predstavlja jednu od najstarijih kulturnih ustanova na području Šibensko-kninske županije. Smještena je u zgradi općinske uprave na adresi Uska ulica 1. U sklopu knjižnice organiziran je Odjel za djecu i mlade, Odjel za odrasle, Čitaonica te Igraonica. Kroz svoj dugogodišnji rad knjižnica je izrasla u važnu kulturnu i društvenu ustanovu koja svojim djelovanjem potiče obrazovanje, razvoj čitalačke kulture i očuvanje lokalne baštine. Kroz organizaciju kulturnih događanja, izložbi i koncerata, radionica, suradnju s obrazovnim ustanovama te provođenje humanitarnih akcija, knjižnica doprinosi razvoju kulturnog i društvenog života zajednice, potiče međugeneracijsku povezanost i aktivno sudjelovanje građana u društvenim i kulturnim aktivnostima. Knjižnica i čitaonica ima važnu ulogu i u obogaćivanju turističke ponude destinacije kao mjesto očuvanja kulturne baštine, tradicije i lokalnog identiteta. Od posebnog značaja je zbirka u kojoj

	se prikuplja, čuva i daje na korištenje građa koja svjedoči životu i djelu i hrvatskog književnika Vjekoslava Kaleba.

Sportsko rekreacijske građevine i tereni

Sportske građevine

Naziv	Opis
Dvorana Osnovne škole Vjekoslava Kaleba	Dvorana OŠ Vjekoslava Kaleba važan je prostor odgojno-obrazovnog, sportskog, kulturnog i društvenog života Općine Tisno. Osim što služi potrebama škole i provedbi nastave tjelesne i zdravstvene kulture, dvorana ima značajnu ulogu u organizaciji sportskih aktivnosti, školskih priredbi, edukativnih programa i različitih događanja.

Sportske građevine na otvorenom

Naziv	Opis
Malonogometno igralište OŠ Vjekoslava Kaleba	Malonogometno igralište s umjetnom travom uz OŠ Vjekoslava Kaleba predstavlja važan dio sportske i rekreativne infrastrukture. Smješteno je uz osnovnu školu i sportsku dvoranu, čime čini prostor namijenjen školskim aktivnostima, sportskim treninzima, rekreaciji i okupljanju djece, mladih i drugih korisnika.

Turističke staze, putovi i ceste

Naziv	Opis
Pješačke i tematske staze	Putovima Vjekoslava Kaleba - tematska šetnja posvećena životu i djelu Vjekoslava Kaleba. Tematska ruta obuhvaća obilazak sljedećih lokacija: OŠ Vjekoslava Kaleba (Put Luke bb) – Narodna knjižnica i čitaonica Tisno (Uska ulica 1) – Spomen obilježje s cipelama (Uska ulica 1) – Rodna kuća Vjekoslava Kaleba (Crkvena 7) Crkve Tisnog - tematska šetnja koja obuhvaća posjet tišnjanskim crkvama. Tematska ruta obuhvaća posjet sljedećim crkvama: crkva sv. Andrije (Vlade Mića bb) – crkva sv. Roka (Trg tišnjanskih domoljuba) – crkva sv. Duha (Marka Marova 1) – crkva Gospe od Karavaja (Tisno bb) Kuće, palače i vile Tisnog - tematska šetnja posvećena civilnim građevinama poznatih tišnjanskih obitelji. Tematska ruta obuhvaća obilazak sljedećih zgrada: Kuća Gelpi (Trg tišnjanskih domoljuba 1) - Kuća Banchetti (Trg dr. Šime Mazzure 1) - Palača Katunarić (Uska ulica 1) - Kuća Matković (Istočna gomilica 2)-Villa Mazzura (Put Ville bb) Velikani Tisnog - tematska šetnja posvećena je poznatim Tišnjanima kojima je u čast osmišljen umjetnički koncept upoznavanja kroz lajtmotiv „cipela“ u obliku brončanog reljefa na tišnjanskim javnim prostorima. Tematska ruta obuhvaća posjet sjedećim lokacijama: cipele Milana Meštrova (Trg tišnjanskih domoljuba), cipele Šime Vlašića (ulica Velika Rudina)- cipele Vjekoslava Kaleba (Uska ulica 1), i cipele Šime Mazzure (ulica Istočna Gomilica). Šetnica Jezera-Tisno - obalna je šetnica duga oko dva kilometra koja povezuje Jezera i Tisno, od plaže sv. Andrije do plaže Zaratić. Otvorena je 2015. godine kao uređeni obalni lungomare namijenjen šetnji i rekreaciji. Šetnica je opremljena informativnim tablama, javnom rasvjetom i spravama za vježbanje. Podmorska poučna staza Tisno-Jezera - jedna je od posebnosti turističke ponude destinacije te se ističe kao prva poučna podmorska staza u Hrvatskoj. Staza prati trasu obalne šetnice Jezera-Tisno. Osmišljena

	je kao edukativni sadržaj koji posjetiteljima omogućuje upoznavanje s bogatstvom morske flore i faune te vrijednostima podmorja tišnjanskog akvatorija. Šetnica Banj - obalni je lungomare koji se proteže uz DC 121 Murter-Tisno. Ukupne je duljine oko 1 km i predstavlja javni prostor za sport i rekreaciju tj, boravak na otvorenom. Šetnica je opremljena javnom rasvjetom i komunalnom opremom, a njezin obalni pojas dopunjen je hortikulturno uređenim zelenim površinama, čime se povećava funkcionalnost, sigurnost i ambijentalna vrijednost prostora.
Biciklističke rute	Područje otoka Murtera nudi raznoliku mrežu biciklističkih ruta/staza međunarodnog, nacionalnog i regionalnog značaja koje ujedno prolaze područjem TZO Tisno i otoka Murtera. EuroVelo 8- jedna je od glavnih europskih biciklističkih ruta unutar mreže EuroVelo, poznata kao Mediteranska ruta. Rute od značaja za destinaciju nalaze se na toj trasi ili u njezinoj neposrednoj blizini čime područje destinacije dobiva dodatnu stratešku vrijednost za razvoj cikloturizma. Povezanost s EuroVelo 8 rutom omogućuje bolju uključenost destinacije u europsku biciklističku mrežu, povećava njezinu vidljivost među domaćim i međunarodnim cikloturistima te otvara mogućnosti za razvoj kvalitetnije cikloturističke ponude. Time se stvaraju preduvjeti za jačanje održivog turizma, povezivanje lokalnih atrakcija, prirodne i kulturne baštine te poticanje duljeg boravka posjetitelja na području Tisnog i okolice. Ruta 201 „Putem maslina“ kružna je biciklistička ruta duljine 17,4 km koja povezuje područje Pirovca i Vranskog jezera. Započinje u središtu Pirovca te ŽC 6068 Stankovci-Pirovac nastavlja prema brdu Drašnjak, podno kojeg skreće na makadamski put. U nastavku dolazi do južnog dijela Vranskog jezera, a zatim nastavlja do info centra Prosika. Ruta zatim prolazi obalnim dijelom kojim se pruža pogled na cijeli Pirovački zaljev te se ponovno spaja na državnu cestu DC 8, kojom se ruta vraća prema središtu Pirovca. Podlogu rute čine makadamski i asfaltirani dijelovi. Prolaskom kroz maslinike, vinograde, obalu Vranskog jezera i obalni prostor Pirovačkog zaljeva, ruta omogućuje upoznavanje bogate kulturne i prirodne baštine ovog područja. Ruta 204. „Vransko Jezero“ kružna je biciklistička ruta ukupne duljine 47,4 km. Započinje u središtu Pirovca te nastavlja Jadranskom magistralom (DC 8) prema Prosici, a zatim se nastavlja do info centra Prosika na najjužnijem dijelu Vranskog jezera. Ruta u nastavku prolazi istočnom obalom Vranskog jezera prema vidikovcu Kamenjak. U Vrani kod crkve sv. Nediljice skreće na ŽC 6068 Vrana-Pakoštane te prolazi pokraj info centra Crkvine. Ruta zatim nastavlja uz zapadnu obalu Vranskog jezera, a zatim se ponovno spaja na Jadransku magistralu i nastavlja prema Pirovcu. Ruta 205 „Putevima Antike“ kružna je biciklistička ruta duljine 21 km. Započinje u središtu Pirovca te prati cestu ŽC 6068 Stankovci-Pirovac prema Putičanjima. U nastavku prati LC 65031 Pirovac-Putićanje te na području Muića spaja na DC 59 Očestovo-Tisno. U nastavku prolazi kroz Dazlinu, Dubravu kod Tisna i Tisno. Na području Tisnog (Ivinj) ruta prolazi uz zaljev Makirina i arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina, a zatim uz istočnu obalu Pirovačkog zaljeva prema Pirovcu. U pogledu podloge, ruta kombinira asfaltirane i makadamske dionice. Prolaskom kroz maslinike, vinograde, obalni prostor Pirovačkog zaljeva te sakralne i arheološke lokalitete ruta omogućuje upoznavanje bogate kulturne i prirodne baštine ovog područja. Ruta 211 „Staza crkve“ biciklistička je ruta duga 20 km koja prolazi kroz Jezera, Tisno, Dubravu kod Tisna i Putićanje (Općina Pirovac). Ruta povezuje niz značajnih sakralnih lokaliteta otoka Murtera i zaleđa. Ruta započinje u Jezerima te vodi prema crkvi sv. Konstancija, zatim pokraj crkve sv. Roka i Gospe od Zdravlja, nastavljajući prema crkvi Gospe od Karavaja, crkvi sv. Duha te crkvi sv. Roka. U nastavku ruta prelazi preko Tišnjanskog mosta prema kampu i plaži Jazine, a zatim se kružno vraća do uvale Luka (Hartić) gdje se spaja na DC 121 Tisno-Murter. Na području Ivinja opcionalno se može skrenuti na makadamski put prema uvali Makirina te arheološkom nalazištu Ivinj s crkvom sv. Martina. Na kružnom toku u Dubravi kod Tisna (DC 8 – DC 59) ruta nastavlja prema Dubravi kod Tisna gdje se nalazi crkva Srca Isusovog te Putićanjima u kojima se nalazi crkva Gospe od Karmela. U pogledu podloge, ruta kombinira asfaltirane i makadamske dionice. Staza ima važnu ulogu u povezivanju sakralnih lokaliteta

	šireg područja Tisnog te, uz rekreativnu funkciju, doprinosi valorizaciji kulturno-povijesne baštine i oblikovanju tematski prepoznatljive cikloturističke ponude. Ruta 216 „Bodulska priča“ biciklistička je ruta duga 28,4 km. Kružnog je tipa, i povezuje sva naselja na otoku Murteru - Murter, Jezera, Tisno i Betinu. Trasa kombinira obalne dionice, uspone prema unutrašnjosti otoka i prolazak kroz sva četiri mjesta, pružajući cjelovit doživljaj murterskog krajolika, plaža i tradicijskih naselja. Posebnost rute je zaustavljanje na vidikovcu Jasenovcu (Kosirina) s kojeg se pruža pogled na uvalu Kosirinu i širi akvatorij. Ruta 217 „Putem mora i bora“ kružna je biciklistička ruta duga 9,1 km. Započinje u Tisnom te prati DC 121 Murter-Tisno te zatim skreće na Put Brošćice. U nastavku prolazi pokraj crkve sv. Roka te dalje makadamskim putem prema gradini Pudarici. Ruta u tom dijelu zaokreće prema Jezerima, a zatim nastavlja trasom obalne šetnice Jezera-Tisno te, u konačnici, završava kod Tišnjanskog mosta. Ruta spaja obalne i kontinentalne dijelove otoka Murtera, što je čini atraktivnom za upoznavanje vrijedne prirodne i kulturne baštine otoka Murtera. Ruta 221 „Pišćet-Dubrava“ biciklistička ruta duljine 16,1 km. Započinje u Tribunju te prati trasu LC 65032 Tisno-Tribunj. Na području Sovlja skreće na LC 65033 Tribunj prema brdu Pišćet. U nastavku trasa prolazi ispod Jadranske magistrale prema brdu Bušnjak (Dubrava kod Tisna) te zatim kroz maslinike prema lokvi Buski, a zatim povratak istom stazom.

Plaže

Naziv	Opis
Rastovac	Plaža Rastovac je plaža u istoimenoj uvali sjeveroistočno od Tisnog. Duljine je oko 200 metara. Podloga je pješčano-šljunčana i djelomično betonska. U pogledu tematizacije, radi se o prirodnoj plaži, pretežito u funkciji turističkog kampa Hostin. Apartmansko naselje raspolaže restoranom, caffe-barom na plaži, trgovinom, višenamjenskim igralištem (rukomet, nogomet), te igralištima za mini golf i odbojku na pijesku.
Jazina 1	Plaža Jazina 1 je mjesna plaža duljine oko 400 metara. Nalazi se u istoimenoj uvali, sjeverno od središta Tisnog. Podloga je pješčano-šljunčana i djelomično betonska. Opremljena je osnovnim komunalnim sadržajima – tušem i sanitarnim čvorom (pokretnim) te popratnim sadržajima (tobogan i sl.). U sklopu plaže sezonski rade ugostiteljski objekti (restoran i kafić). U pogledu tematizacije radi se o urbanoj i djelomično prirodnoj plaži. Nalazi se u neposrednoj blizini istoimenog kampa.
Jazina 2	Plaža Jazina 2 je mjesna plaža duljine oko 200 metara. Nalazi se na predjelu Burtine, južno od plaže Jazina 1. Podloga je pješčano-šljunčana i djelomično betonska. U pogledu tematizacije radi se o urbanoj i djelomično prirodnoj plaži. Nalazi se u neposrednoj blizini istoimenog kampa. Projektom uređenja plaže Jazine 2 planirano je uređenje obalnog prostora s novom plažom, šetnicom i pratećim sadržajima.
Sveti Andrija	Plaža sv. Andrija nalazi se jugoistočno od središta Tisnog, uz šetnicu Jezera – Tisno i poučnu podmorsku stazu. Ukupne je duljine oko 100 m. Plaža je dijelom betonirana, a okružuju je stjenovita obala i borova šuma. Prostor je pogodan za kupanje, šetnju i rekreaciju. Plaža nema dodatnih sadržaja te se pogledu tematizacije radi o prirodnoj plaži.
Brošćica (Banj)	Plaža Banj nalazi se zapadno od mosta u Tisnom. To je mjesna plaža (šetnica) koja je pruža paralelno sa DC 121 Murter – Tisno u duljini od oko 1 km. Podloga je betonska. U pogledu tematizacije radi se o gradskoj urbanoj plaži.
Vila	Plaža Vila je mjesna plaža duljine oko 300 metara. Nalazi se u kopnenom dijelu Tisnog oko 400 metara udaljena od mosta u Tisnom. Podloga je pješčano-šljunčana i djelomično betonska. Opremljena je osnovnim komunalnim sadržajima – tušem i sanitarnim čvorom (pokretnim). U sklopu plaže sezonski radi ugostiteljski objekt. U pogledu tematizacije radi se o gradskoj urbanoj plaži.

9. Javna turistička infrastruktura

Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 126/21) definirana je turistička infrastruktura kao infrastruktura na području turističke destinacije koja izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude. Javna turistička infrastruktura izgrađena je na općem dobru, kontinuirano je ili dijelom godine u funkciji turizma te je dostupna svima pod jednakim uvjetima sukladno njezinoj prirodi i namjeni. Dijeli se na primarnu (izravno utječe na turizam i turističku ponudu) i sekundarnu.

Primarna infrastruktura koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude na području TZO Tisno prikazana je u sljedećoj tablici.

Tablica 22. Primarna turistička infrastruktura na području TZO Tisno, izvor: Registar javne turističke infrastrukture, izvod TZO Tisno, TZ ŽKŽ, obradio: Level Project d.o.o.

Vrsta infrastrukture	Naziv
Biciklističke rute i popratna infrastruktura	Eurovelo 8 „Meditranska ruta“ Putem Maslina (staza 201) Vransko jezero (staza 204) Putevima antike (staza 205) Staza crkve (staza 211) Bodulska priča (staza 216) Putem mora i bora (staza 217) Pišćet-Dubrava (staza 221)
Dvorci, utvrde i kurije	/
Kongresni centri	/
Odmorišta i vidikovci	Vidikovac uz svetište Gospe od Karavaja Vidikovac Gračina Vidikovac Gradina
Kamp odmorišta	Kamp Hostin Tisno Kamp Jazina (neaktivan)
Kupališta, plaže i popratna infrastruktura	Rastovac, Jazina 1 Jazina 2, Sveti Andrija, Brošćica (Banj) i Vila
Planinarska infrastruktura: planinarski putovi i planinarski objekti (domovi, kuće, skloništa)	/
Pješačke trekking staze i staze dugog hodanja	
Poučne, hodočasničke, konjičke, zipline i	Putevima Vjekoslava Kaleba Poučna podmorska staza Tisno-Jezera

druge tematske staze	
Trgovi	Trg dr. Šime Mazzure Trg tišnjanskih bratovština Trg tišnjanskih domoljuba Mala Rudina Velika Rudina Trg sv. Duha Trg dr. Šime Vlašića Trg Marka Stegića Hrge
Staze, šetnice, stajališta uz more, jezera i rijeke	Šetnica Banj Šetnica Tisno-Jezera
Centri za posjetitelje	//
Interpretacijski centri	//
Info ploče i turistička signalizacija	Turističko informativni centar Tisno Info table
Vozila odnosno plovila namijenjena za prijevoz posjetitelja turističkih atrakcija	Turistički vlakić

Sekundarna infrastruktura ne utječe izravno na razvoj turizma i samo je dijelom godine ili samo sporednom funkcijom u službi turizma. U sljedećoj tablici prikazana je sekundarna turistička infrastruktura.

Tablica 23. Sekundarna turistička infrastruktura na području TZO Tisno, izvor: Registar javne turističke infrastrukture, izvod TZO Tisno, TZ ŽKŽ, obradio Level Project d.o.o.

Vrsta infrastrukture	Naziv
Arheološko nalazište	Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina Gradina Dazlina (Dazlina)
Povijesni spomenici	Most u Tisnom Palača Katunarić Villa Mazzura Kuća Gelpi Kuća Matković Kuća Banchetti Kuća Alborghetti Crkva Gospe od Karavaja Crkva sv. Roka Crkva sv. Duha Crkva sv. Andrije Crkva sv. Martina (Ivinj)

	Crkva sv. Ilije (Dazlina) Spomen obilježje s cipelama (Vjekoslav Kaleb, Milan Meštrov, Šime Mazzura, Šime Vlašić) Spomenik Maslinarstvu Spomenik „Hobotnica“ Spomenik antifaštičkim borcima Drugog svjetskog rata
Parkirališta	Trg Rudina Trg Dr. Šime Vlašića Trg tišnjanskih domoljuba Zapadna Gomilica Put Jazine Parkiralište Jazina Istočna gomilica Put Brošćice Obala D. Rajića Trg Marka Stegića Trg tišnjanskih bratovština Crkvena ulica Trg. dr. Šime Mazzure Lučićev trg Mala Rudina
Javni sanitarni čvorovi	/
Sportski objekti i ostala sportska infrastruktura	Sportska dvorana Tisno Malonogometno igralište kod škole
Rodne kuće poznatih osoba	Rodna kuća Vjekoslava Kaleba

10. Komunalna infrastruktura

Dobro razvijena komunalna infrastruktura predstavlja temelj održivog gospodarskog i turističkog razvoja svake zajednice te izravno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva te kvalitetu boravka posjetitelja i turista. Ona obuhvaća niz međusobno povezanih sustava, a u ovoj analizi naglasak je stavljen na četiri ključna segmenta: energetske i telekomunikacijsku infrastrukturu, sustav vodoopskrbe i odvodnje te sustav gospodarenja otpadom.

10.1. Energetska infrastruktura

Na području TZO Tisno, električnu energiju distribuira HEP Elektra Šibenik. Sustav se sastoji od transformatorskih postrojenja te mreže dalekovoda i kablova kojima se omogućuje korištenje i distribucija električne energije prema krajnjim korisnicima.

Područje TZO Tisno napaja se električnom energijom putem mreže vodova 10 kV. Na području naselja Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna nalazi se veći broj trafostanica koje služe za transformaciju i distribuciju električne energije krajnjim korisnicima te osiguravanje stabilnog i pouzdanog napajanja elektroenergetske mreže. Glavna trafostanica preko koje se područje TZO Tisno napaja električnom energijom nalazi se u Tisnom. Trafostanica TS 30/10 kV Tisno se napaja naponom 30 kV iz TS 220/110/30 kV Bilice preko DV 110 kV, pod naponom 30 kV (do stupa oznake 41, na području Općine Vodice) i dalje starijim vodom 30 kV do transformatorske stanice.

Prema raspoloživim podacima za 2023. godinu (Desetogodišnji (2025.-2034.) plan razvoja distribucijske mreže HEP ODS-a), transformatorska stanica Tisno (30/10 kV) ostvarila je relativno vršno opterećenje od 63,8 %. Glavna višenaponska stanica (Bilice, 110/35 kV) zabilježila je relativno vršno opterećenje od 54,9 %.

U razdoblju 2022.-2024. godine ukupna količina potrošene energije na području TZO Tisno povećana je za 13,3 %, odnosno 10,9 % tijekom ljetnih mjeseci. Ukupna količina potrošnje električne energije u destinaciji najveća je tijekom ljetnih mjeseci (lipanj-rujan) tijekom kojih se u 2024. godini potrošilo 45,5 % ukupne potrošnje električne energije.

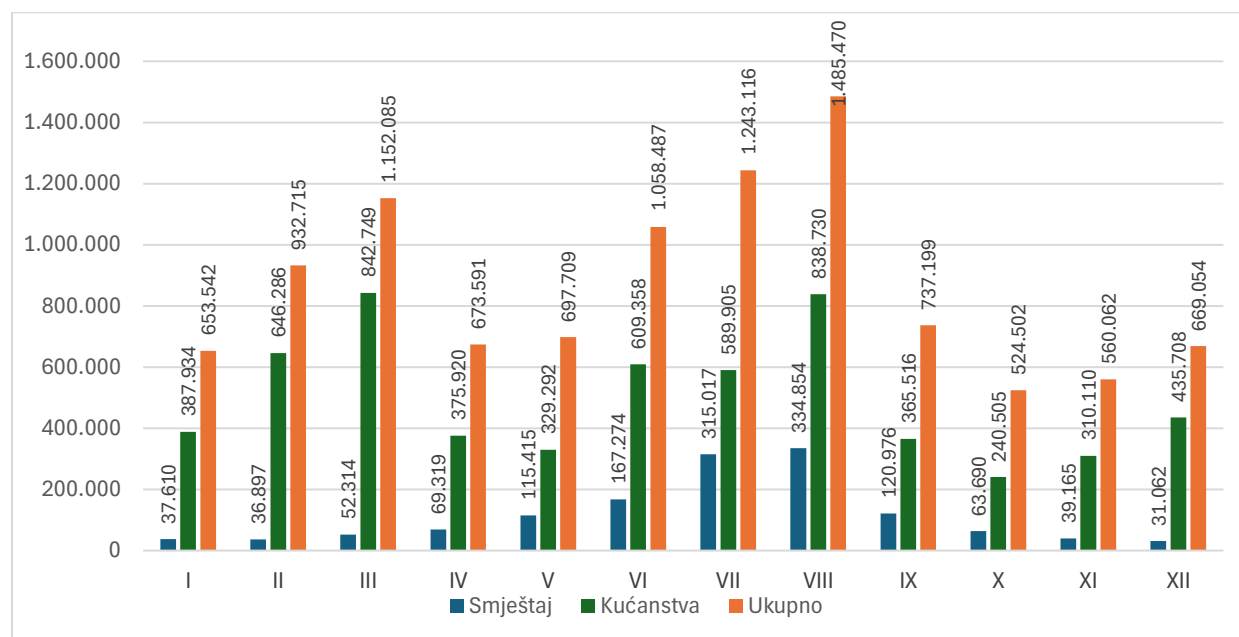
Ukupna količina potrošnje električne energije u destinaciji tijekom 2024. godine iznosila je 10.387.532 kWh, pri čemu je, očekivano, bila najveća tijekom ljetnih mjeseci. U strukturi ukupne potrošnje električne energije u 2024. godini najveći udio ima kategorija kućanstva (57,5 %), a zatim slijede kategorije gospodarstvo (29,2 %) i smještaj (13,3 %).

Tablica 24. Potrošnja električne energije (u kWh) prema vrstama potrošača na području TZO Tisno tijekom 2024. godine, izvor: HEP ODS Elektra Šibenik, obradio Level Project d.o.o.

Mjesec	Kućanstva	Smještaj	Gospodarstvo	Ukupno
I	387.934	37.610	227.998	653.542
II	646.286	36.897	249.532	932.715
III	842.749	52.314	257.022	1.152.085
IV	375.920	69.319	228.352	673.591
V	329.292	115.415	253.002	697.709
VI	609.358	167.274	281.855	1.058.487
VII	589.905	315.017	338.194	1.243.116
VIII	838.730	334.854	311.886	1.485.470
IX	365.516	120.976	250.707	737.199
X	240.505	63.690	220.307	524.502
XI	310.110	39.165	210.787	560.062
XII	435.708	31.062	202.284	669.054
Ukupno	5.972.013	1.383.593	3.031.926	10.387.532
Udio (u %)	57,5	13,3	29,2	100,0

Tijekom 2024. godine potrošnja električne energije u smještajnim objektima iznosila je 1.383.593 kWh, što je za 5,0 % više u odnosu na 2023. godinu. Udio potrošnje električne energije tijekom ljetnih mjeseci (VI-IX) u 2024. godini povećan je za 2,2 % u odnosu na 2023. godinu. Potrošnju električne energije u smještajnim objektima karakterizira izrazita sezonalnost pa je tako tijekom ljetnih mjeseci u 2024. godini bilo potrošeno ukupno 67,8 % godišnje potrošnje električne energije u toj kategoriji.

Slika 15. Potrošnja električne energije po mjesecima na području TZO Tisno tijekom 2024. godine (ukupno i smještaj), izvor: HEP ODS Šibenik, obradio Level Project d.o.o.

Tijekom 2024. godine u smještajnim objektima potrošeno je 5,0 % više električne energije u odnosu na prethodnu godinu. Također, tijekom ljetnih mjeseci 2024. godine (lipanj-rujan) u smještajnim objektima potrošeno je ukupno 67,8 % godišnje potrošnje električne energije i taj udio je povećan za 2,2 % u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 25. Mjesečna potrošnja električne energije (u kWh) u smještajnim objektima na području TZO Tisno tijekom 2023. i 2024. godine Izvor: HEP ODS, obradio Level Project d.o.o.

Mjesec	2023.	Udio 2023 (u %)	2024.	Udio 2024. (u %)
I	36.178	2,7	37.610	2,7
II	34.125	2,6	36.897	2,7
III	51.500	3,9	52.314	3,8
IV	64.612	4,9	69.319	5,0
V	101.186	7,7	115.415	8,3
VI	147.361	11,2	167.274	12,1
VII	292.253	22,2	315.017	22,8
VIII	271.162	20,6	334.854	24,2
IX	154.178	11,7	120.976	8,7
X	87.454	6,6	63.690	4,6
XI	41.118	3,1	39.165	2,8
XII	36.875	2,8	31.062	2,2
Ukupno	1.318.002	100,0	1.383.593	100,0
Udio VI-IX	864.954	65,6	938.121	67,8

Tijekom 2024. godine potrošnja u kućanstvima iznosila je 5.972.013 kWh, što je za 27,8 % više u odnosu na 2023. godinu. Potrošnja električne energije tijekom ljetnih mjeseci u 2024. godini povećana je za 21,8 % u odnosu na 2023. godinu. Tijekom ljetnih mjeseci u 2024. godini potrošeno je ukupno 40,2 % godišnje potrošnje električne energije u kućanstvima, što je smanjenje udjela za 2,0 % u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 26. Mjesečna potrošnja električne energije (kWh) u kućanstvima na području TZO Tisno tijekom 2023. i 2024. godine, izvor: HEP ODS Elektra Šibenik, obradio Level Project d.o.o.

Mjesec	2023.	Udio 2023 (u %)	2024.	Udio 2024. (u %)
I	380.457	8,1	387.934	6,5
II	399.137	8,5	646.286	10,8
III	410.170	8,8	842.749	14,1
IV	307.586	6,6	375.920	6,3
V	328.438	7,0	329.292	5,5
VI	329.697	7,1	609.358	10,2
VII	532.814	11,4	589.905	9,9
VIII	845.291	18,1	838.730	14,0

IX	266.089	5,7	365.516	6,1
X	243.782	5,2	240.505	4,0
XI	268.162	5,7	310.110	5,2
XII	362.994	7,8	435.708	7,3
Ukupno	4.674.617	100,0	5.972.013	100,0
Udio (VI-IX)	1.973.891	42,2	2.403.509	40,2

Daljnji razvoj elektroenergetske infrastrukture uvjetovan je porastom potrošnje električne energije te potrebom za povećanjem razine sigurnosti opskrbe postojećih potrošača. Bolja elektroenergetska opskrba na području otoka Murtera temelji se na izgradnji nove transformatorske stanice TS 110/30/10(20) kV Kapela te formiranju prstena dalekovoda napona 110 kV koji će se vezati na DV 110 kV Bilice-Biograd i DV 110 kV Vodice (Kapela)-Bilice.

Paralelno s tim sustavom postupno će se razvijati i mreža napona 30 (35) kV s transformatorskim stanicama Vodice i Stankovci (Crljenak) te transformatorskim stanicama Tisno i Murter koje će biti povezane dvostrukim napajanjem. Na otoku Murteru, zbog očekivanog intenzivnog turističkog razvoja, predviđena su značajna ulaganja u nove distributivne elektroenergetske objekte. Planirana je gradnja nove transformatorske stanice TS 30/10 kV Murter, snage 4+4 MVA, uz državnu cestu DC 121. TS Murter će biti povezana kabelskim vodovima s TS Tisno i TS Kapela, a izgradnja je predviđena u etapama. Na području Luke i V. Stubla u Tisnom te Kapele u Dubravi planirana je izgradnja trafostanica snage 10 kV. Za cijelo područje otoka Murtera planirano je uvođenje 20 kV napona (zatvaranjem prstena podmorskih kabela iste snage), pri čemu će do tada postojeća i proširena mreža funkcionirati na naponu 10 kV s tim da se svi objekti izvode s 20 kV opremom.

Na području TZO Tisno nema lokacija za punjenje električnih automobila. Punionica za automobile utične snage 22 kW instalirana je u Betini u ulici N. Škevina 15 (marina i brodogradilište Betina) te u Murteru na adresama Podvrške 8 (kamp Slanica), Obala murterskih škoja 3/A i Put Gradine 1 (marina Hramina).

Korištenje obnovljivih izvora energije u turističkim destinacijama doprinosi održivom razvoju, povećanju energetske učinkovitosti i smanjenju negativnih utjecaja na okoliš. Sukladno PPUO Tisno, unutar građevinskog područja naselja Tisno, Dazline i Dubrave kod Tisna predviđeno je korištenje energije iz obnovljivih izvora, a prvenstveno energije Sunca. Unutar građevinskih područja naselja, osim u dijelu zaštićene kulturno povijesne cjeline Tisnog, dopušta se ugradnja fotonaponskih sustava i toplinskih kolektora radi elektrifikacije pojedinačnih zgrada, proizvodnje električne energije manje snage (do 200 kW), zagrijavanja vode te sustava hlađenja i ventilacije. Fotonaponski elementi i toplinski kolektori mogu se postavljati na krovne površine i nadstrešnice, pri čemu njihova ukupna površina na krovu nije ograničena. Njihova ugradnja mora biti izvedena na način koji ne ometa niti ugrožava korištenje i funkcionalnost susjednih građevnih čestica. Područje destinacije ima visoku stopu potencijalne solarne iskoristivosti koja iznosi između 1350-1.500 kWh/m².

10.2. Telekomunikacijska infrastruktura

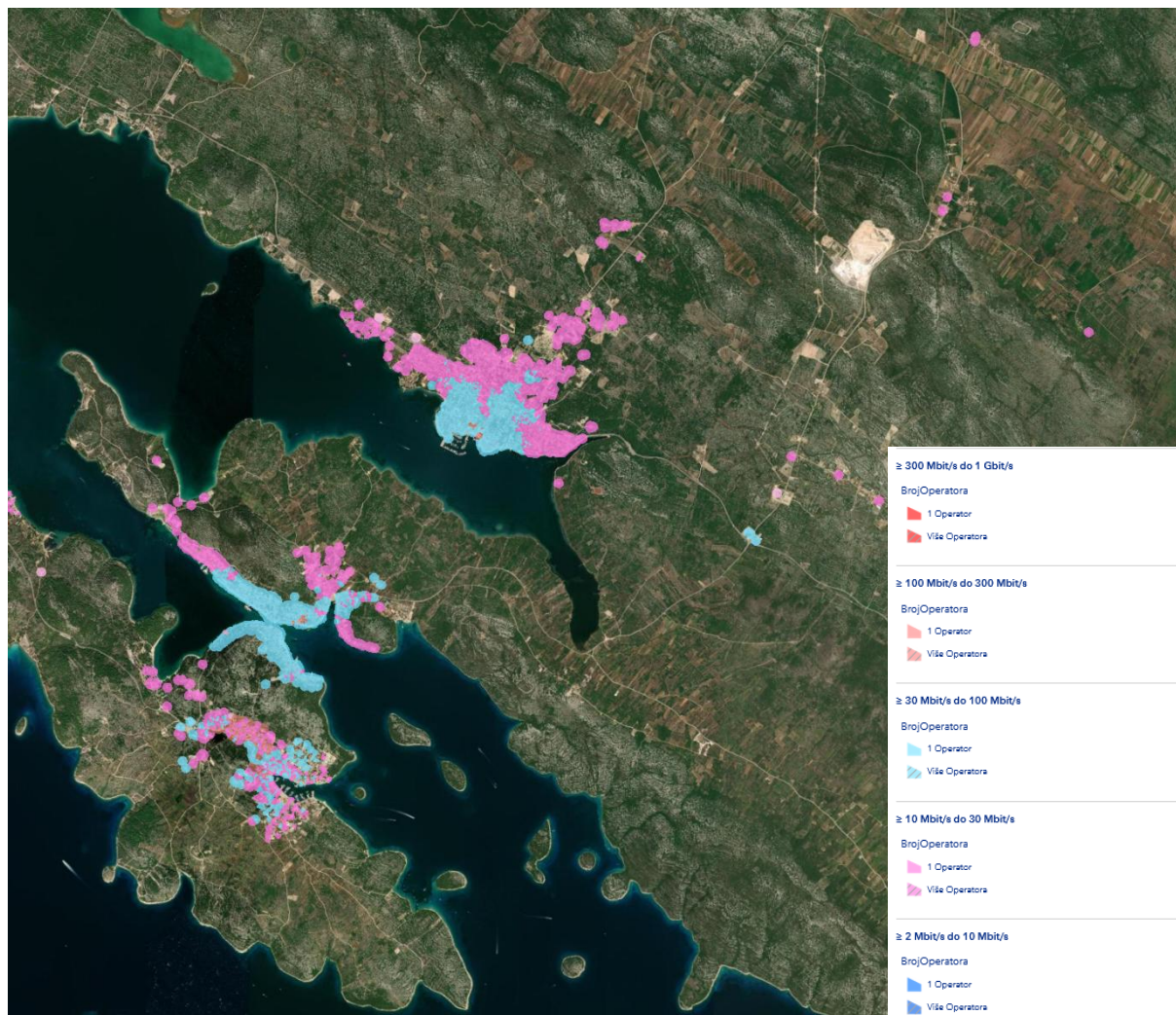
Sustav elektroničkih komunikacija u destinaciji čine uređaji, vodovi i kanali povezani s telefonskom mrežom tj. komutacijski čvorovi u nepokretnoj mreži (mjesne telefonske centrale), vodovi i kanali (svjetlovodni kablovi i veze – planirani), javne elektroničke komunikacije u pokretnoj mreži (radio relejne stanice, bazne radijske stanice, elektroničke komunikacijske zone za smještaj samostojećih antenskih stupova, radio-relejne veze) te radio i TV sustav veza (TV odašiljači).

Na području TZO Tisno sustav elektroničkih komunikacija sastoji se od:

- mjesnih telefonskih centrala u Tisnom i Dubravi kod Tisna
- TV odašiljača, radijske bazne i radio relejne stanice na brdu Gračina
- antenskih stupova elektroničkih komunikacijskih zona

Širokopojasna infrastruktura na području TZO Tisno relativno je dobro razvijena. Operateri pružaju širok spektar usluga, uključujući mobilnu telefoniju, fiksnu liniju i Internet. Mobilna pokrivenost destinacije općenito je dobra, a vodeći telekomunikacijski operateri osiguravaju usluge 4G i 5G mreže. Trenutna analiza stanja dostupnosti pokretnog i nepokretnog širokopojasnog pristupa na području TZO Tisno je analizirana na temelju podataka Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM-a). Prema dostupnim podacima o nepokretnoj mreži, na području naselja Tisno osigurana je dostupnost širokopojasnog pristupa različitih brzinskih razreda, od osnovnih paketa (≥ 2 Mbit/s do 10 Mbit/s) do paketa većih brzina 100 Mbit/s-300 Mbit/s. Tek manji broj lokacija ima brzine do 1 Gbit/s. Najveća pokrivenost u naselju Tisno osigurana je brzinom ≥ 30 Mbit/s do 100 Mbit/s, dok pojedini dijelovi naselja imaju manju brzinu ≥ 10 Mbit/s do 30 Mbit/s (npr. Put Oštrice, Ulica Stjepana Radića, Put Jazine, Šibenska ulica, Pod Garmom). Veće brzine širokopojasnog pristupa ≥ 100 Mbit/s do 300 Gbit/s evidentirane su tek na nekoliko lokacija poput ulice dr. Ante Starčevića i Put Hartića. U naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna, dostupnost širokopojasnog pristupa osigurana je kroz brzine ≥ 10 Mbit/s do 30 Mbit/s i ≥ 30 Mbit/s do 100 Mbit/s.

Slika 16. Brzine širokopoasnog pristupa u nepokretnoj mreži na području TZO Tisno, izvor: HAKOM 2025, obradio Level Project d.o.o.

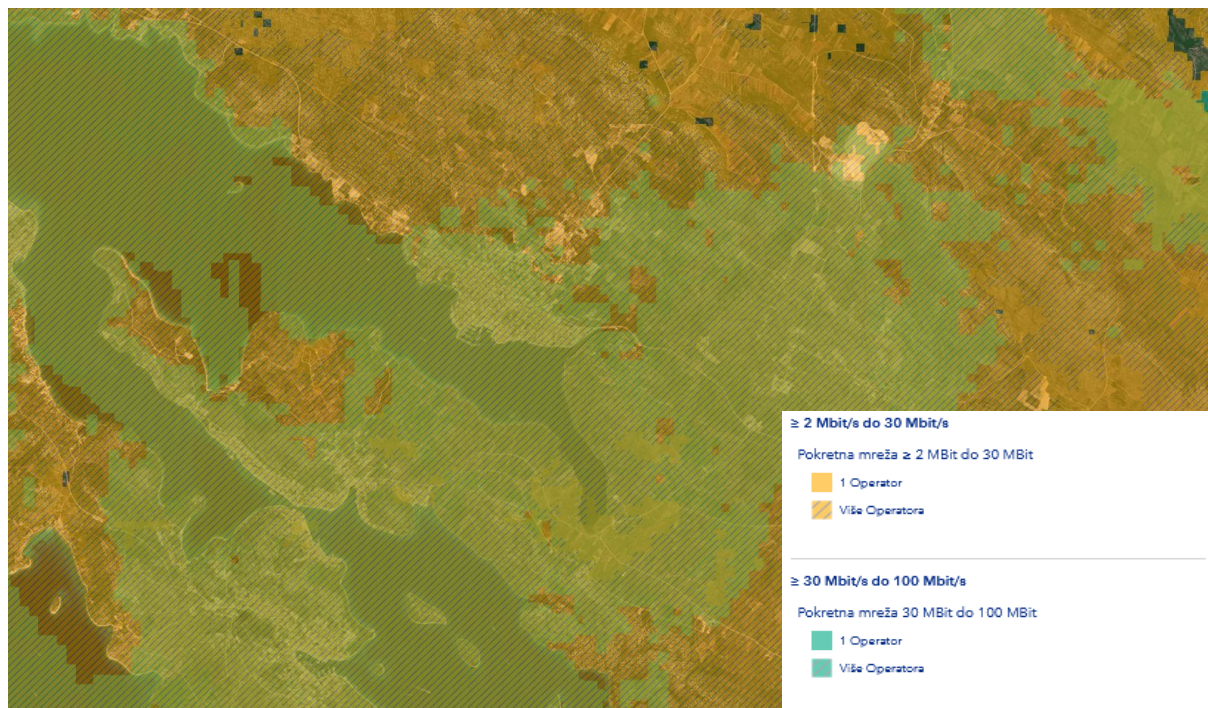

Prema prikazu pokrivenosti pokretnom mrežom (HAKOM, III. tromjesečje 2025.), na području TZO Tisno osigurana je dostupnost mobilnog širokopoasnog pristupa u rasponu brzina ≥ 2 Mbit/s do 30 Mbit/s te ≥ 30 Mbit/s do 100 Mbit/s.

Veći dio područja obuhvaćen je signalom više operatora, što doprinosi konkurentnosti i stabilnosti usluge, dok su u pojedinim dijelovima prisutne mreže jednog operatora. Pokrivenost je kontinuirana u naseljenim područjima s brzinom 30 Mbit/s-100 Mbit/s, dok je u rubnim i manje pristupačnim dijelovima destinacije brzina ≥ 2 Mbit/s do 30 Mbit/s (npr. oko Smrdeće, Krča, i dr.).

Općina Tisno omogućuje besplatan pristup bežičnom internetu (Wi-Fi) na javnim prostorima u Tisnom (trgovi, obala i dr.).

Slika 17. Brzine širokopojsnog pristupa u pokretnoj mreži na području TZO Tisno, izvor: HAKOM 2025, obradio Level Project d.o.o.

Ukupno gledano, mobilna mreža na području TZO Tisno osigurava osnovne i srednje brzine prijenosa podataka, dostatne za svakodnevne komunikacijske i turističke potrebe, uz mogućnost daljnjeg unaprjeđenja kapaciteta u razdobljima pojačanog sezonskog opterećenja. Ukoliko se navedeno razmatra u kontekstu razvoja turističke ponude za poslovni turizam (npr. digitalne nomade), postojeća razina mobilne mreže predstavlja dobru osnovu, ali ne i dostatan preduvjet za pozicioniranje destinacije kao konkurentne „remote-work“ lokacije. Digitalni nomadi zahtijevaju stabilne, visokopropusne i pouzdane veze s malom latencijom, osobito za videokonferencije, rad u oblaku i prijenos većih količina podataka.

Stoga bi, uz postojeću pokrivenost, bilo poželjno dodatno jačanje kapaciteta mobilne (4G/5G) mreže te daljnje unaprjeđenje nepokretne širokopojsne infrastrukture, osobito u smještajnim objektima i zajedničkim radnim prostorima. Time bi se osigurala stabilnost usluge i u razdobljima vršnog sezonskog opterećenja te stvorili preduvjeti za razvoj cjelogodišnje ponude usmjerene prema digitalnim nomadima.

S obzirom na sezonsko povećanje broja korisnika, osobito tijekom turističke sezone, osiguranje stabilne i dostatne širokopojsne infrastrukture predstavlja važan preduvjet za daljnji razvoj turizma, digitalnih usluga i kvalitete života lokalnog stanovništva. Stoga je preporučljivo kontinuirano pratiti stanje pokrivenosti te planirati daljnja ulaganja u širokopojsnu infrastrukturu, osobito u zonama povećanog turističkog opterećenja i u rubnim dijelovima naselja. Međutim, potrebno je spomenuti kako njezina realizacija uvelike ovisi o pružateljima

telekomunikacijskih usluga koje financiraju izgradnju i unaprjeđenje infrastrukture. Također, u kontekstu dostupnosti očekuju se nova ulaganja u gradnju svjetlovodnih distribucijskih mreža.

10.3. Vodoopskrba i odvodnja

Sustavima javne vodoopskrbe i odvodnje na području TZO Tisno upravlja trgovačko društvo Vodovod i odvodnja d.o.o. sa sjedištem u Šibeniku. Vodoopskrba na otoku Murteru započela 1960-tih godina. Područje se opskrbljuje pitkom vodom iz regionalnog vodoopskrbnog sustava Šibenik (Krka)-Zadar, uz korištenje izgrađenog sustava s korištenjem voda sa izvorišta Dubrava (Jandrić I Q=28 l/s, Jandrić II Q=9 l/s), kaptaže Kovče Q=22 l/s i Krke (zahvat Jaruga). Utvrđene su sljedeće norme potrošnje vode: stanovništvo 300 l/st/dan, hoteli I kategorije 550 l/turist/dan – hoteli II kategorije 300 l/turist/dan. Te su norme na gornjoj granici stvarne potrošnje te je uz njih predviđena i srednja dnevna potrošnja vode na razini destinacije od oko 70 l/s.

Sustav javne vodoopskrbe na području TZO Tisno obuhvaća magistralni cjevovod (Primorski vodovod), mrežu lokalnih cjevovoda, crpne stanice i vodospreme. Od značaja za destinaciju su vodospreme Tisno, Čela, Zibonoga, Betina, Raduč i Makirina.

Sezonalnost potrošnje vode predstavlja jedno od glavnih obilježja vodoopskrbnog sustava na području TZO Tisno. Tijekom ljetnih mjeseci dolazi do značajnog povećanja potrošnje uslijed višestrukog porasta broja korisnika prostora, prvenstveno zbog intenzivne turističke aktivnosti, boravka sezonskog stanovništva te povećanih potreba ugostiteljskih i turističkih objekata. Najveća opterećenja sustava bilježe se u razdoblju od lipnja do rujna, kada potrošnja vode višestruko nadmašuje prosječne godišnje vrijednosti. Takve oscilacije zahtijevaju kontinuirano održavanje i prilagodbu kapaciteta vodoopskrbne infrastrukture kako bi se osigurala stabilna i kvalitetna opskrba svih korisnika tijekom vršnih opterećenja.

Prema podacima Vodovoda i odvodnje d.o.o. Šibenik za razdoblje 2021.-2024. godine na području TZO Tisno zabilježen je porast broja vodoopskrbnih priključaka za 5,6 % (kućanstva i gospodarstvo). U razdoblju 2023.- 2024. godine evidentan je porast ukupne potrošnje vode u destinaciji za 9,6 %. U 2023. godini tijekom ljetnih mjeseci potrošilo se 61,8 % ukupne godišnje potrošnje vode, dok se u 2024. godini taj udio povećao na 65,0 %. Također, potrošnja vode u mjesecu s najvećim brojem noćenja (kolovoz) bila je veća za 3,5 puta u odnosu na mjesec s najmanjim brojem noćenja (prosinac).

Tablica 27. Udjeli potrošnje vode po mjesecima na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: Vodovod i odvodnja d.o.o., Šibenik, 2025., obradio Level Project d.o.o.

Mjesec	2023. (udio u %)	2024. (udio u %)
I	4,2	3,7
II	2,5	3,2
III	4,0	4,3
IV	4,5	4,4

V	6,4	6,9
VI	10,1	8,8
VII	18,3	16,2
VIII	21,2	19,3
IX	12,2	11,2
X	7,6	9,5
XI	5,7	7,2
XII	3,2	5,4
XII-III (u %)	13,9	17,6
VI-IX (u %)	61,8	65,0
UKUPNO	100,0	100,0

Ukupna potrošnja vode na području TZO Tisno u značajnoj je mjeri uvjetovana turističkom aktivnošću, koja generira povećanu potražnju kako u kućanstvima (privatni smještaj, kuće za odmor), tako i u gospodarskim subjektima, osobito u ugostiteljstvu i smještajnim objektima. Stoga je opterećenje sustava vodoopskrbe izravno povezano s intenzitetom turističke sezone te zahtijeva planiranje kapaciteta u skladu s vršnim sezonskim potrebama.

Daljnji razvoj vodoopskrbe zahtijeva na priobalnom i otočkom dijelu slijedeće zahvate:

- izgradnju novog dovodnog cjevovoda za Murter, od vodospreme Tisno do nove vodospreme Podnište dužine oko 4.500 m, promjera 450- 500 mm,
- rekonstrukcija glavnog vodoopskrbnog cjevovoda do vodospreme Tisno (dio Soline-Rastovac) u duljini 1.700 m
- rekonstrukciju i dogradnju vodovodne mreže Murtera, promjer 150- 200 mm u dužini od više tisuća metara (izvođenje u etapama),
- proširenje vodovodne mreže prema novim turističkim i gospodarskim objektima ukoliko svojim kapacitetima ne udovoljava potražnji.

Sustav odvodnje na području TZO Tisno čini mreža gravitacijskih i tlačnih cjevovoda te crpnih stanica.

Za pojedinačne objekte na području destinacije, otpadne vode u postojećim uvjetima mogu se zbrinjavati na dva načina: prikupljanjem u vodonepropusne sabirne jame uz redoviti odvoz od strane ovlaštene osobe ili izgradnjom objekata s ugrađenim uređajem za pročišćavanje sanitarnih otpadnih voda, nakon čega se pročišćene vode ispuštaju u prirodni prijemnik.

Sustav odvodnje u postojećim uvjetima, također se odvija na način da su svi potencijalni zagađivači na području destinacije, uključujući turističke zone, luku nautičkog turizma, gospodarske sadržaje i pojedinačne poslovne objekte, obvezni osigurati prethodnu obradu otpadnih voda do razine kakvoće kućanskih otpadnih voda prije priključenja na javni sustav odvodnje.

Od strateškog značaja za Općinu Tisno i Općinu Pirovac je rekonstrukcija i izgradnja sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u sklopu projekta Aglomeracije Pirovac-Tisno-Jezera. U Tisnom je planirana izgradnja sustava vodoopskrbe (13 km) i odvodnje (20,9 km), izgradnja međumjesnih tlačnih kanalizacijskih cjevovoda Pirovac-Tisno i Tisno kopno-Tisno Murter, rekonstrukcija glavnog vodoopskrbnog cjevovoda do vodospreme Tisno, izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) s podmorskim ispustom.

Rekonstrukcija i dogradnja vodoopskrbne mreže u Tisnom, obuhvatit će rekonstrukciju postojećih cjevovoda (8,4 km), izgradnju novih (5,0 km) te izmještanje postojećeg vodovoda za potrebe izgradnje kanalizacijskih cjevovoda (72 m). Izgradnja sustava odvodnje obuhvaća izgradnju gravitacijskih (17,5 km), tlačnih cjevovoda (3,4 km) te crpnih stanica (ukupno 5). Planirani podmorski tlačni cjevovod Pirovac-Tisno povezat će crpne stanice Pirovac (CS 11) i Tisno (CS 1 u uvali V. Stubli), dok će cjevovod Tisno kopno-Tisno Murter povezati CS 6 Tisno (Istočna Gomilica) s otokom Murterom. Rekonstrukcija glavnog vodoopskrbnog cjevovoda iz pravca vodospreme Čela do vodospreme Tisno (dionica Soline-Rastovac) u duljini 1,7 km trebala bi omogućiti smanjenje gubitaka vode na otoku Murteru. Planirani uređaj za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) kapaciteta 20.000 ekvivalent stanovnika (ES) i drugog stupnja pročišćavanja planiran je iznad uvale Lučica. Pročišćene otpadne vode nakon UPOV-a ispuštat će se putem pomorskog ispusta u otvoreno more, odnosno izvan osjetljivog područja- Eutrofno područje Pirovački zaljev i Murterski kanal.

Sukladno Planu gradnje komunalnih vodnih građevina Vodovod i odvodnja d.o.o. na području Općine Tisno 2025.-2028., planirana je izgradnja vodoopskrbne infrastrukture u ulicama Put Gušća i Put Dvorine u Tisnom te u ulici Strunjini u Dubravi kod Tisna.

Provođenjem planiranih aktivnosti omogućit će se funkcionalni sustav odvodnje, učinkovito pročišćavanje otpadnih voda, smanjenje gubitaka u vodoopskrbnom sustavu te povećanje broja stanovnika priključenih na sustav vodoopskrbe i sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.

10.4. Gospodarenje otpadom

Na području TZO Tisno komunalnu djelatnost prikupljanja, odvoza i zbrinjavanja miješanog komunalnog otpada, biootpada, reciklabilnog komunalnog otpada, glomaznog otpada te ostalih vrsta otpada obavlja tvrtka Ježinac d.o.o., u vlasništvu Općine Tisno.

Sustav gospodarenja otpadom uspostavljen je na području cijele destinacije pa je tako 2025. godine uslugom bilo obuhvaćeno 100 % korisnika. Usluga prikupljanja otpada na području destinacije organizirana je tako da se osigura redovit i učinkovit odvoz otpada, pri čemu je organizacija usluge prilagođena sezonskim oscilacijama tj. povećanju obima posla u ljetnim mjesecima kada broj korisnika višestruko raste.

Općina Tisno uspostavila je cjeloviti sustav gospodarenja otpadom koji se odnosi na:

- sustav prikupljanja otpada „od vrata do vrata“
- prikupljanje otpada putem podzemnih spremnika i zelenih otoka
- čipiranih spremnika za miješani i reciklabilni komunalni otpad
- podjelu kompostera
- modernizirani vozni park
- mobilno reciklažno dvorište
- besplatan odvoz glomaznog otpada
- druge usluge sukladno zakonskim obvezama.

Korisnicima usluge dostupni su spremnici za papir i karton (žuti spremnik), plastiku, staklo i metal (narančasti spremnik) i miješani komunalni otpad (zeleni spremnik). Mobilno reciklažno dvorište u 2026. godini nalazilo se u Tisnom (Luka) i Dubravi kod Tisna (kod Doma) i bilo je raspoloživo četiri dana u godini. U Dazlini se nalazi eko dvorište koje je raspoloživo za dovoz reciklažnog otpada tijekom cijele godine.

Usluga prikupljanja otpada za naselja na području TZO Tisno vrši se u različite dane te je podijeljena u četiri zone:

- Zona I: Istočna Gomilica, Obala D. Rajića, Obala Sv. Martina, Put Brošćice, Put Jazine, Stjepana Radića, Zapadna Gomilica i Put Oštrice
- Zona II: Ante Starčevića, Park Kralja Tomislava, Petrića glava, Pod Garmom, Put Luke, Roka Čorkala, Stjepana Radića (sporedna ulica od k.br. 79- 93), Put Oštrice (sporedna ulica od k. br. 17-23)
- Zona III: Crkvena, Istočna Gomilica (Vila), Marka Burića, Marka Marova, Mala Rudina, Pod Garmom (sporedne ulice), Prolaz A. Obratova, Put Dvorin, Put Hartića, Put Oštrice (sporedna ulica od k.br. 30 do kraja), Splitska ulica, Šibenska ulica, Vukovarska ulica, Zagrebačka ulica i Groblje Tisno
- Zona IV: Dazlina, Dubrava, Groblje Dubrava, Ivinj

Raspored odvoza otpada za fizičke osobe podijeljen je na zimsko i ljetno razdoblje. U zimskom razdoblju, koji traje od 1. siječnja do 31. svibnja te od 1. listopada do 31. prosinca, odvoz otpada obavlja se dva puta tjedno, ponedjeljkom i petkom. U ljetnom terminu, od 1. lipnja do 30. rujna, u Zoni I. odvoz otpada obavlja se tri puta tjedno – ponedjeljkom, srijedom i petkom. U svim zonama odvoz se tijekom ljetne sezone obavlja dva puta tjedno, ponedjeljkom i petkom.

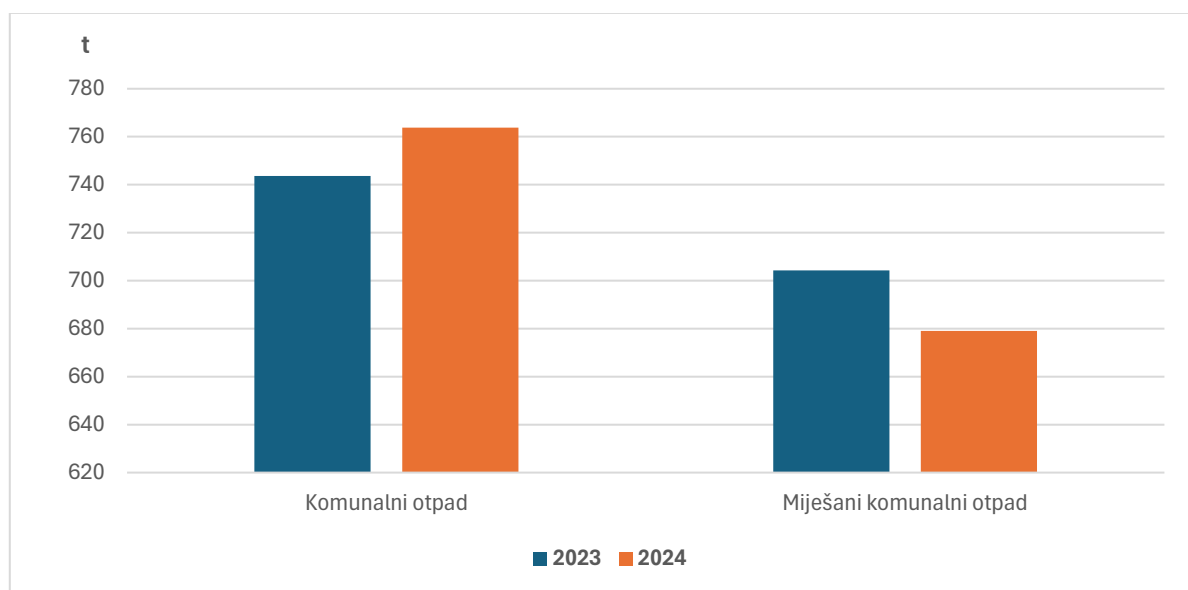
Na području naselja Tisno odvoz miješanog komunalnog otpada za pravne osobe organiziran je prema sezonskom rasporedu. U zimskom razdoblju odvoz se obavlja se ponedjeljkom i petkom, dok se u ljetnom razdoblju odvoz obavlja svakodnevno.

Reciklabilni otpad odvozi se jednom tjedno, tj. četiri puta mjesečno prema utvrđenom rasporedu odvoza. Odvoz obuhvaća odvoz otpada iz žutog spremnika namijenjenog papiru i kartonu te zelenog spremnika namijenjenog plastici, staklu i metalu.

Količina prikupljenog komunalnog i miješanog komunalnog otpada na području TZO Tisno u razdoblju 2023.-2024. godine se povećala. U 2023. godini ukupno je prikupljeno 743,6 tona komunalnog otpada (704,2 tone miješanog komunalnog otpada), dok je u 2024. godini prikupljeno 763,8 tona komunalnog otpada (679,0 t tona miješanog komunalnog otpada). Podaci ukazuju na blagi porast ukupno prikupljenog komunalnog otpada, uz istodobno smanjenje količine miješanog komunalnog otpada.

Stopa odvojenog sakupljanja otpada u okviru javne usluge smanjila se s 13,3 % u 2023. godini na 11,2 % u 2024. godini⁴.

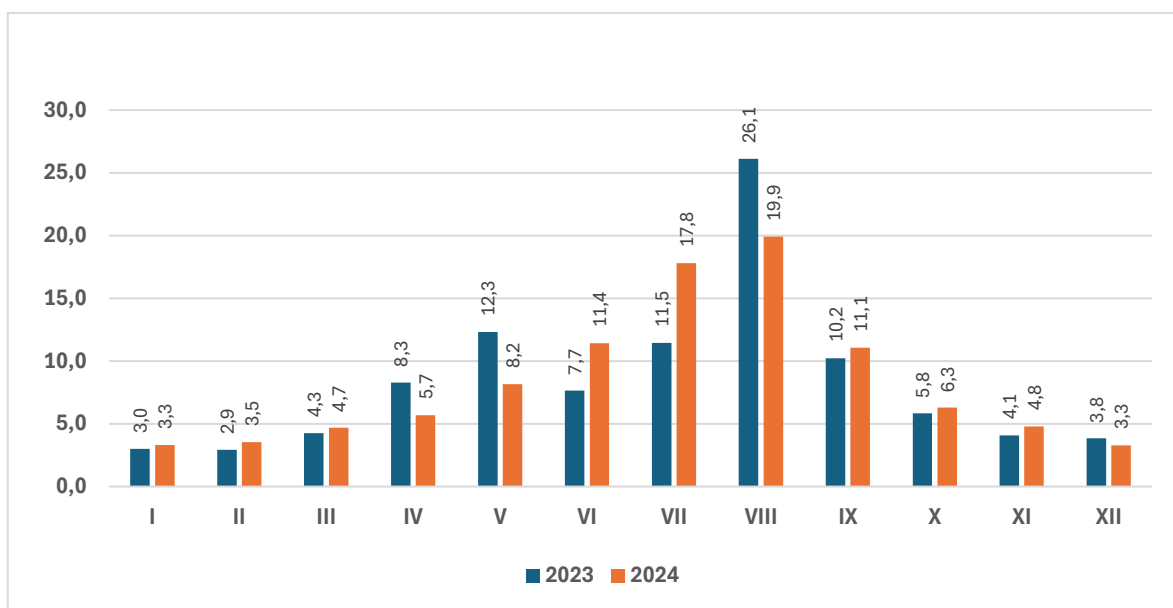
Slika 18. Količina prikupljenog komunalnog i miješanoga komunalnog otpada u tonama 2023. i 2024. godini na području TZO Tisno, izvor: Ježinac d.o.o., obradio: Level project d.o.o.

⁴ Obzirom na nemogućnost prikupljanja relevantnih podataka o prikupljenom količinama otpada na razini naselja u sastavu TZO Tisno – Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna, prema uputama nadležnih djelatnika Komunalca d.o.o. prikupljena količina otpada procijenjena je način da se ukupna količina otpada na razini Općine Tisno podijelila s 3.

Mjesečna raspodjela količina prikupljenog miješanog komunalnog otpada potvrđuje izraženu sezonalnost potražnje, pri čemu su najveće količine zabilježene tijekom ljetnih mjeseci. U 2024. godini, najveća količina miješanog komunalnog otpada prikupljena je u kolovozu (135 t), a najmanja u prosincu (22 t), što predstavlja omjer 1:6. Tijekom 2024. godine u ljetnim mjesecima (VI-IX) prikupljeno je 50,2 % ukupne godišnje količine miješanog komunalnog otpada, a tijekom zimskog razdoblja (XII-III) 14,8 %.

Slika 19. Udio prikupljenog miješanog komunalnog otpada po mjesecima na području TZO Tisno u 2023. i 2024. godini, izvor: Ježinac d.o.o., obradio: Level project d.o.o.

Na području destinacije tijekom vršne sezone prikupi se oko 10 tona otpada dnevno, što predstavlja značajno opterećenje za sustav prikupljanja i odvoza otpada⁵. Takve količine zahtijevaju pojačanu dinamiku odvoza, povećane logističke kapacitete te učinkovitu organizaciju sustava, osobito u ljetnim mjesecima kada dolazi do višestrukog povećanja broja korisnika.

Održavanje čistoće javnih površina obuhvaća poslove strojnog i ručnog pometanja i pranja ulica, čišćenje trave na javno-prometnim površinama i hortikulturno uređenje javnih površina. Ove radove obavlja 5 radnika za područje cijele Općine Tisno. U razdoblju turističke sezone dinamika čišćenja se pojačava.

⁵ Podatak se temelji na procjeni djelatnika komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o.

11. Prometna infrastruktura

11.1. Cestovni promet

Cestovna infrastruktura čini temeljnu prometnu infrastrukturu na području Općine Tisno te se sastoji od mreže javnih cesta državnog, županijskog i lokalnog značaja te nerazvrstanih cesta i puteva.

Glavne javne ceste na području TZO Tisno su:

- **DC 8** Pasjak-GP Karasovići (Jadranska Magistrala), DC 121 Murter (ŽC 6250)- Tisno (DC 8)
- **DC 59** Očestovo (DC 1)- Kistanje- Bribir (DC56)- Čista Mala- Tisno (DC 8/DC 121)
- **DC 121** Murter (ŽC 6250)- Tisno (DC 8)
- **LC 65032** Tisno (DC 121)- Tribunj (ŽC 6086)

Otok Murter s kopnom je povezan pokretnim mostom u Tisnom, pa se u tom pogledu područje ne smatra pravim otokom u prometnom smislu, jer je stalno dostupno cestovnim putem. Most je izgrađen u 19. stoljeću (1832. godine) i od tada Murter ima stalnu kopnenu vezu. Današnji most je modernizirana verzija starog mosta, a podiže se nekoliko puta dnevno. Tijekom ljetne sezone most se podiže svakodnevno u 9:00 sati, uz početak spuštanja u 9:20 sati, te ponovno u 18:00 sati, uz početak spuštanja u 18:20 sati. Tijekom podizanja i spuštanja mosta cestovni i pješački promet privremeno se zaustavljaju, zbog čega ova satnica ima važnu ulogu u organizaciji svakodnevnog prometa, kretanja stanovnika i posjetitelja te pomorskog prometa.

Područjem Općine Tisno prolazi DC 8 (Jadranska magistrala), koja osigurava kvalitetnu prometnu povezanost Srednje Dalmacije s ostalim dijelovima Hrvatske i širim okruženjem.

Središte Tisna nalazi se na udaljenosti od 6,3 km od kružnog toka u Dubravi kod Tisna, smještenog na Jadranskoj magistrali (DC 8), što u prosječnim prometnim uvjetima odgovara vremenu vožnje od približno između 5-10 minuta.

Državna cesta DC 59 Očestovo (DC 1)-Kistanje-Bribir (DC56)-Čista Mala-Tisno (DC8/DC121) omogućuje povezivanje destinacije s autocestom A1 preko autocestovnog čvora Vodice, udaljenog približno 20 km od središta Tisnog. Alternativni čvorovi na autocesti A1 su Benkovac (42 km) i Skradin (30 km). Cestovna udaljenost Tisnog od Šibenika iznosi 25 km, odnosno 60 km do Zadra. Državna cesta DC 121 Murter (ŽC6250)- Tisno (DC8) ima važnu ulogu jer povezuje otok Murter s kopnom i državnom cestom DC 8.

Jedan od izraženijih infrastrukturnih nedostataka prometnog sustava odnosi se na nepostojanje kontinuirane pješačke infrastrukture uz pojedine javne prometnice. Izostanak nogostupa i drugih adekvatno uređenih pješačkih površina smanjuje razinu prometne sigurnosti te ograničava kvalitetu i funkcionalnost javnog prostora, osobito na dionicama s povećanim intenzitetom mješovitog prometa. Problem je dodatno naglašen tijekom turističke sezone uslijed povećanog broja pješaka i vozila, što stvara povećani sigurnosni rizik za ranjive skupine sudionika u prometu.

Nerazvrstane ceste su ceste koje se koriste za promet vozilima i koje svatko može slobodno koristiti na način i pod uvjetima određenim zakonom i drugim propisima, a koje nisu razvrstane kao javne ceste. Na području TZO Tisno nalazi se mreža nerazvrstanih cesta različite duljine, podloge i stupnja uređenosti koje imaju važnu ulogu u svakodnevnom životu stanovnika i funkcioniranju destinacije. Općina Tisno aktivno povećava kvalitetu nerazvrstanih cesta.

Usporedba prosječnog ljetnog dnevnog prometa (PLDP) i prosječnog godišnjeg dnevnog prometa (PGDP) pokazuje značajno povećanje prometnog opterećenja tijekom turističke sezone. Na mjernom mjestu Ivinj (ŽC 6085 – LC 65032) ljetni promet je veći za približno 100 % u 2023. godini (11.664 u odnosu na 5.845 vozila) te za oko 98 % u 2024. godini (11.768 u odnosu na 5.937 vozila). Sličan odnos vidljiv je i na mjernom mjestu Murter (ŽC 6250), gdje je promet u ljetnim mjesecima veći za oko 98 % u 2023. godini (5.586 u odnosu na 2.820 vozila) te za približno 94 % u 2024. godini (5.655 u odnosu na 2.914 vozila). Rezultati ukazuju na izrazito sezonsko povećanje prometnih tokova povezano s turističkim kretanjima na otoku Murteru. Usporedba podataka između 2023. i 2024. godine pokazuje blagi porast prometnog opterećenja na oba brojna mjesta. Na mjernom mjestu Ivinj (ŽC 6085 – LC 65032) prosječni ljetni dnevni promet porastao je za 0,9 %, dok je prosječni godišnji dnevni promet porastao 1,6 %. Na mjernom mjestu Murter (ŽC 6250) prosječni ljetni dnevni promet povećao se 1,2 %, dok se prosječni godišnji dnevni promet povećao za 3,3 %.

11.2. Promet u mirovanju

Na području destinacije dostupni su parkirališni prostori organizirani kroz sustav naplate na javnim parkiralištima te druge površine namijenjene parkiranju, uključujući parkirališta bez naplate, ulična parkirališna mjesta, parkirališta unutar kampova i sl.

Komunalno poduzeće Ježinnac d.o.o. obavlja komunalnu djelatnost pružanja usluge organiziranog parkiranja na području TZO Tisno. Odlukom o organizaciji i načinu naplate parkiranja („Službeni glasnik Općine Tisno“ br. 5/14, 4/17, 4/20, 1/21, 6/23, 9/24) određene su parkirališne zone, vremensko ograničenje trajanja parkiranja i naplate, cijene parkirališnih karata i način korištenja povlaštenih parkirališnih karata te nadzor nad parkiranjem za područje Općine Tisno.

Javna parkirališta u destinaciji obilježava visoka iskorištenost parkirališnih mjesta tijekom ljetne sezone. Parking se u Tisnom naplaćuje u 3 zone na ukupno 15 javnih parkirališta.

Ukupan broj parkirnih mjesta na kojima se vrši naplata parkinga je više od 600 parkirnih mjesta. Najveće kapacitete u destinaciji ima javno parkiralište Put Jazine (1. i 2), ukupno 155. Prema podacima komunalnog poduzeća Ježinnac d.o.o. i procjene popunjenosti od strane nadležnih osoba, tijekom vršne sezone ukupna popunjenost parkirališta je gotovo 100 %-tna, što ukazuje na visoko opterećenje prometa u mirovanju tijekom vršne sezone.

Tablica 28. Kapaciteti i popunjenost javnih parkirališta na području TZO Tisno, izvor: Ježinnac d.o.o., 2025, obradio Level Project d.o.o.

Naziv parkirališta	Zona	Kapacitet	Popunjenost (01.08.)
Trg Rudina	I.(crvena)	60	100
Trg dr. Šime Vlašića	I.(crvena)	24	100
Zapadna Gomilica	I.(crvena)	37	100
Put Jazine 1. i 2.	II.(žuta)	155	95
Istočna Gomilica	II.(žuta)	41	100
Put Brošćice	II.(žuta)	nema podatka	95
Trg tišnjanskih domoljuba	II.(žuta)	36	100
Obala D.Rajića	II.(žuta)	45	100
Trg Marka Stegića	II.(žuta)	16	100
Trg tišnjanskih bratovština	II.(žuta)	48	100
Crkvena ulica	II.(žuta)	nema podatka	100
Trg. dr. Šime Mazzure	II.(žuta)	4	100
Lučićev trg	II.(žuta)	8	100
Mala Rudina	II.(žuta)	7	100
Jazina	III.(posebna naplata)	136	100
UKUPNO		617	95-100 %

11.3. Pomorski promet

Na području TZO Tisno nalaze se sljedeće luke:

- luka otvorena za javni promet lokalnog značaja - luka Tisno
- luke posebne namjene – sportske luke

Na području otoka Murtera i destinacije nema uspostavljenih javnih trajektnih niti brodskih linija.

11.3.1 Luka otvorena za javni promet – Luka Tisno

Luka Tisno u nadležnosti je Lučke uprave Šibensko-kninske županije i pripada I kategoriji luka otvorenih za javni promet. Luka je opremljena pristanišnim betonsko-kamenim gatom, duljine 60 metara. U njegovom nastavku izgrađena je betonska obala za vez brodova u ukupnoj duljini od 400 metara. Lučki prostor obuhvaća 1459 m² kopnenog dijela te površinu mora 34.516 m². Duljina operativne obale iznosi 42 m i kapaciteta je 150 vezova.

Unutar lučkog područja predviđena je mogućnost uređenja luke otvorene za javni promet, ribarskih i komunalnih (stalnih) vezova, kao i prostora za prihvat plovila u tranzitu. Tijekom ljetne sezone dolazi do znatnog povećanja pomorskog prometa uslijed dolaska turista i jednodnevnih posjetitelja, što dodatno opterećuje lučke kapacitete. Povećani broj plovila u tranzitu i kratkotrajnom zadržavanju stvara pritisak na raspoložive vezove, zbog čega se javljaju izazovi u njihovoj organizaciji i raspodjeli. U takvim okolnostima osobito je važno osigurati dovoljan broj vezova za plovila domicilnog stanovništva, kako bi se zaštitili interesi lokalne zajednice i omogućilo nesmetano korištenje luke tijekom cijele sezone.

11.3.2 Luke nautičkog turizma

Na području TZO Tisno nema luke nautičkog turizma. Ova vrsta pomorske prometne infrastrukture dostupna je u susjednim naseljima na otoku Murteru- Betini, Jezerima i Murteru.

Prema PPUO Tisno na području Luke, planirana je izgradnja marine županijskog značaja s ukupno 200 vezova, dok je na području Zapadne gomilice tj. Puta Jazine planirana marina niže kategorije. U vrijeme izrade ovog Plana na snazi su bile II. izmjene/dopune „DPU luke nautičkog turizma u uvali Luke u Tisnom“ kojim je određena temeljena namjena površina te drugi urbanistički parametri oko uređenja i korištenja prostora.

11.3.3 Sportske luke

Sportske luke su luke posebne namjene namijenjene za privez brodica namijenjenih sportu i rekreaciji za korisnike brodica koje su vlasništvo članova udruge ili same udruge koja ima koncesiju za luku.

Na području TZO Tisno, prema PPUO Tisno planirane su sljedeće luke: Gomilica kod mosta (zapadna strana), dio uvale Veliki Porat (vanjska strana Velikog Porta) i zapadna strana uvale Luka.

11.3.4 Sidrišta

Na području destinacije nema lokacija sidrišta predviđenih PPUO Tisno.

11.4. Zračni promet

Na području otoka Murtera nema infrastrukture zračnog prometa. Prema PPUO Tisno, u neposrednoj blizini ugostiteljsko turističke zone Prisliga-Jazine u Tisnom planirana je izgradnja helidroma.

Najbliža međunarodna zračna luka, Zračna luka Zadar, udaljena je oko 58 km, dok je zračna luka sv. Jeronim u Splitu udaljena oko 75 km.

U putničkom prometu, Zračna luka Zadar tijekom 2025. godine zabilježila je porast broja putnika od 2,9 % u odnosu na 2024. godinu, pri čemu je ukupno ostvareno 1.639.601 putnika.

U putničkom prometu Zračna luka sv. Jeronim (Split) tijekom 2025. godine zabilježen je porast broja putnika u odnosu na 2024. godinu, pri čemu je ukupno ostvareno 3.881.186 putnika, odnosno oko 7,1 % više nego prethodne godine.

Festivalski turizam značajno utječe na strukturu turističke potražnje na području TZO Tisno. Festivalska događanja privlače velik broj posjetitelja iz inozemstva, od kojih mnogi za dolazak u destinaciju koriste zračni prijevoz. Posljedično, tijekom održavanja festivala povećava se broj dolazaka povezanih s korištenjem obližnjih zračnih luka (Zadar, Split i dr.), kao i potreba za organiziranim i individualnim cestovnim prijevozom od zračnih luka do destinacije.

11.5. Javni prijevoz

Uslugu javnog linijskog prijevoza pruža ovlašteni prijevoznik Šikbus. Područjem destinacije prometuju sljedeće tri autobusne linije:

- **Linija 51/51A** Šibenik-Murter/Šibenik-Sovlje/Šibenik-Vodice kolodvor
- **Linija 52** Šibenik-Dubrava kod Tisna
- **Linija 82** Zadar-Murter

Autobusna linija 51 Šibenik-Murter prometuje radnim danom i vikendom te prolazi kroz sva naselja otoka Murtera. Tijekom ljetne sezone 2026. godine, radnim danom linija je imala 8 polazaka, pri čemu vikendom ukupno 2 (3 u odlasku iz Tisnog).

Autobusna linija 52 Šibenik-Dubrava kod Tisna prometuje radnim danom i vikendom. Trasa ne prolazi kroz Tisno i otok Murter, već povezuje naselja Dazlinu i Dubravu kod Tisnog sa Šibenikom. Ukupan broj polazaka radnim danom u ljetnoj sezoni 2026. godine je 5, dok je vikendom osiguran samo 1 polazak.

Autobusna linija 82 Zadar-Murter prometuje radnim danom te prolazi kroz sva naselja otoka Murtera. Ukupan broj polazaka tijekom ljetne sezone 2026. godine bio je 2 radnim danom, dok tijekom vikenda linija ne prometuje.

Na području destinacije nalaze se ukupno 5 stajališta: Tisno-magistrala, Tisno-centar i Tisno-luka u naselju Tisno, te po jedno stajalište u Dazlini i Dubravi kod Tisna.

Tijekom ljetne turističke sezone područje je povezano međužupanijskim autobusnim linijama koje prometuju nekoliko puta dnevno, čime se osigurava prometna povezanost s okolnim urbanim i regionalnim središtima te povećava dostupnost područja stanovništvu i posjetiteljima.

U vršnim mjesecima značajno se povećava broj potencijalnih korisnika javnog prijevoza, što upućuje na potrebu daljnjeg unaprjeđenja sustava. U tom kontekstu potrebno je razmotriti već korištene modele poboljšanja, poput povećanja učestalosti polazaka, boljeg usklađivanja voznih redova s potrebama turista i lokalnog stanovništva te unaprjeđenja informiranja putnika.

12. Kakvoća mora za kupanje

Analiza kakvoće mora za kupanje sukladno nacionalnom uredbama o kakvoći mora (Uredba o kakvoći mora za kupanje- NN 73/08) i voda za kupanje (Uredba o kakvoći voda za kupanje- NN 51/14) na području TZO Tisno provodi se na četiri lokacije-plaža sv. Andrija, Hotel Borovnik, plaža Rastovac i plaža Jazine. Analizu provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije s ciljem utvrđivanja količine crijevnih enterokoka te *escherichie coli* u vodi za kupanje i rekreaciju.

Pojedinačne ocjene svih ispitivanja rezultirale su 'izvrsnom' kakvoćom mora (manje od 60 bik*/100 ml crijevnih enterokoka te manje od 100 bik/100 ml *escherichia coli*). Analiza rezultata ispitivanja kakvoće mora izmjerena na četiri plaže - sv. Andrija, hotel Borovnik, Rastovac i Jazine pokazuje vrlo visoku i stabilnu kvalitetu mora u destinaciji tijekom 2018. i 2025. godine.

Tablica 29. Kakvoća mora za kupanje na plažama u destinaciji TZO Tisno, izvor: Vrtlac.izor.hr, obradio Level Project d.o.o.

2025.		2018.	
Tisno sv. Andrija			
+ izvrsno	01.09.2025	+ izvrsno	20.08.2018.
+ izvrsno	18.08.2025	+ izvrsno	06.08.2018.
+ izvrsno	04.08.2025	+ izvrsno	24.07.2018.
+ izvrsno	21.07. 2025	+ izvrsno	11.07.2018.
+ izvrsno	07.07.2025.	+ izvrsno	26.06.2018.
+ dobra	23.06.2025	+ izvrsno	12.06.2018.
+ izvrsno	09.06.2025	+ izvrsno	29.05.2018.
+ izvrsno	26.05.2025.	+ izvrsno	15.05.2018.
2025.		2018.	
Hotel Borovnik			
+ izvrsno	01.09.2025	+ izvrsno	20.08.2018.
+ izvrsno	18.08.2025	+ izvrsno	06.08.2018.
+ izvrsno	04.08.2025	+ izvrsno	24.07.2018.
+ izvrsno	21.07. 2025	+ izvrsno	11.07.2018.
+ izvrsno	07.07.2025.	+ izvrsno	26.06.2018.
+ izvrsno	23.06.2025	+ izvrsno	12.06.2018.
+ izvrsno	09.06.2025	+ izvrsno	29.05.2018.
+ izvrsno	26.05.2025.	+ izvrsno	15.05.2018.
2025.		2018.	
Tisno Rastovac			
+ izvrsno	01.09.2025	+ izvrsno	20.08.2018.
+ izvrsno	18.08.2025	+ izvrsno	06.08.2018.
+ izvrsno	04.08.2025	+ izvrsno	24.07.2018.
+ izvrsno	21.07. 2025	+ izvrsno	11.07.2018.
+ izvrsno	07.07.2025.	+ izvrsno	26.06.2018.
+ izvrsno	23.06.2025	+ izvrsno	12.06.2018.
+ izvrsno	09.06.2025	+ izvrsno	29.05.2018.
+ izvrsno	26.05.2025.	+ izvrsno	15.05.2018.

2025.		2018.	
Tisno Jazine			
+ izvrsno	01.09.2025	+ izvrsno	20.08.2018.
+ izvrsno	18.08.2025	+ izvrsno	06.08.2018.
+ izvrsno	04.08.2025	+ izvrsno	24.07.2018.
+ izvrsno	21.07. 2025	+ izvrsno	11.07.2018.
+ izvrsno	07.07.2025.	+ izvrsno	26.06.2018.
+ izvrsno	23.06.2025	+ izvrsno	12.06.2018.
+ izvrsno	09.06.2025	+ izvrsno	29.05.2018.
+ izvrsno	26.05.2025.	+ izvrsno	15.05.2018.

13. Buka i svjetlosno onečišćenje

13.1. Buka

Buka je definirana kao neželjen ili po ljudsko zdravlje i okoliš štetan zvuk u vanjskome prostoru izazvan ljudskom aktivnošću, uključujući buku koju emitiraju: prijevozna sredstva, cestovni promet, željeznički promet, zračni promet, pomorski i riječni promet kao i postrojenja i zahvati za koje se prema posebnim propisima iz područja zaštite okoliša pribavlja rješenje o okolišnoj dozvoli, odnosno rješenje o prihvatljivosti zahvata na okoliš. Zakonom o zaštiti od buke (NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18, 14/21) utvrđuju se mjere za izbjegavanje, sprječavanje ili smanjivanje štetnih učinaka buke na zdravlje ljudi. Ove mjere uključuju smanjenje smetnji bukom i odnose se posebno na: utvrđivanje izloženosti buci izradom karata buke na temelju metoda za ocjenjivanje buke u okolišu, osiguravanje dostupnosti podataka o buci okoliša te izradu akcijskih planova na temelju tih podataka.

Zakon uz ove mjere propisuje i obvezu izrade strateške karte buke te izradu i donošenje akcijskog plana za sva naseljena područja koja imaju više od 100.000 stanovnika. Obzirom da Općina Tisno ne spada u ovu drugu kategoriju, provedba i osiguranje zaštite od buke uneseno je u odredbe PPUO Tisno, prema kojemu se nalaže sprječavanje ili smanjivanje buke, posebice kroz planiranje sadržaja na lokacijama u kojima će njezin utjecaj bio manji.

Razina buke u određenim dijelovima destinacije tijekom večernjih i noćnih sati povremeno premašuje dopuštene vrijednosti od 55 do 65 decibela, u skladu s odredbama Pravilnika o najvišim dopuštenim razinama buke (NN 143/2021).

Buka nije problem koji je posebno izražen u destinaciji, iako se u turističkoj sezoni, kao i u drugim turističkim mjestima, povremeno može pojaviti povećana razina buke zbog prometa i rada ugostiteljskih objekata.

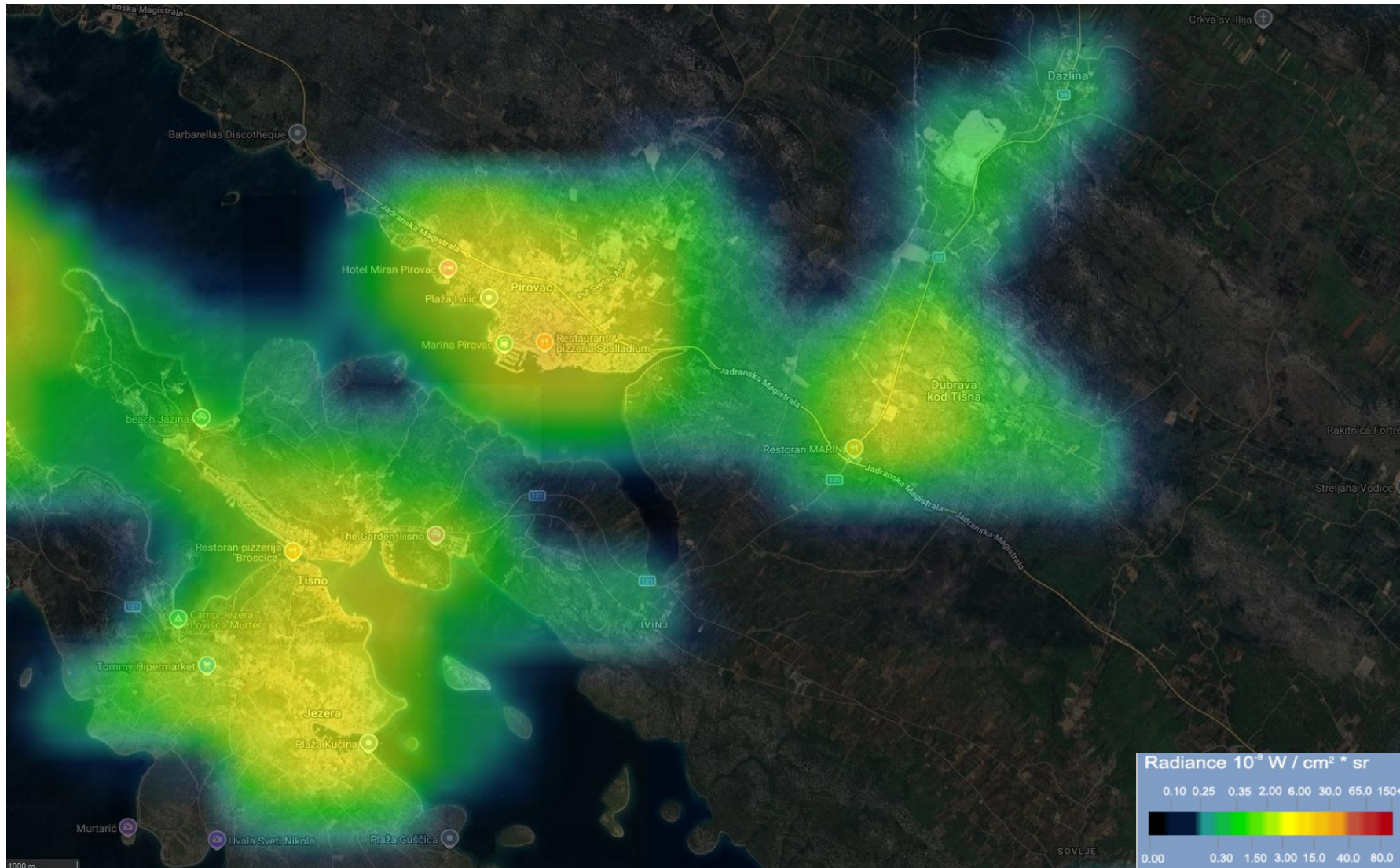
Anketnim istraživanjem lokalnog stanovništva, jednodnevnih posjetitelja i turista izrađenog za potrebu izrade ovog Plana upravljanja utvrđeno je da buka ne predstavlja značajan problem u destinaciji. Rezultati ukazuju na to da razina buke ne utječe bitno na kvalitetu boravka niti na svakodnevni život lokalnog stanovništva. Takva percepcija upućuje na relativno uravnotežen odnos između turističkih aktivnosti i životnog prostora, bez izraženih negativnih utjecaja u vidu prekomjerne buke.

13.2. Svjetlosno onečišćenje

Sukladno Zakonu o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (NN14/2019), svjetlosno onečišćenje je promjena razine prirodne svjetlosti u noćnim uvjetima uzrokovana emisijom svjetlosti iz umjetnih izvora svjetlosti koja štetno djeluje na ljudsko zdravlje i ugrožava sigurnost u prometu zbog bliještanja, neposrednog ili posrednog zračenja svjetlosti prema nebu, ometa život i/ili seobu ptica, šišmiša, kukaca i drugih životinja te remeti rast biljaka, ugrožava prirodnu ravnotežu, ometa profesionalno i/ili amatersko astronomsko promatranje neba i nepotrebno troši energiju te narušava sliku noćnog krajobraza.

Na kartografskom prikazu prikazana je količina radijance, tj. intenziteta svjetlosnog onečišćenja na području TZO Tisno. Najveće svjetlosno onečišćenje, očekivano, zabilježeno je u Tisnom. U njemu se nalazi najveća koncentracija izvora svjetlosnog onečišćenja, ponajprije javne rasvjete, prometnica, ugostiteljskih objekata, smještajnih kapaciteta, obalnih sadržaja i ostale turističke infrastrukture. Zbog veće gustoće izgrađenih i funkcionalno aktivnih prostora, Tisno se izdvaja kao glavno žarište svjetlosnog onečišćenja. Razmatrajući intenzitet, te su vrijednosti niže u odnosu na primjerice Vodice i Šibenik, koji imaju još veći broj potencijalnih izvora svjetlosnog onečišćenja. Pojedini dijelovi otoka Murtera nemaju svjetlosno onečišćenje, što upućuje na izostanak značajnijih izvora umjetne rasvjete u tim zonama. Takva područja predstavljaju tamne prostore koji imaju važnu krajobraznu i ekološku vrijednost te mogu doprinijeti očuvanju prirodnog noćnog ambijenta.

Slika 20. Intenzitet svjetlosnog onečišćenja na području TZO Tisno, izvor: Light pollution map 2025, obradio Level Project d.o.o.

14. Kvaliteta zraka

Na području Općine Tisno nije uspostavljena stanica za mjerenje kvalitete zraka. Obzirom da na njezinom području nema većih zagađivača, aproksimativno se za procjenu razine onečišćenja mogu koristiti podaci s najbliže mjerne postaje Vela Straža na Dugom Otoku. Sukladno Izvješću o praćenju kvalitete zraka na postajama Državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka u 2023. godini (Revizija 1), Hidrometeorološkog zavoda u Zoni HR 5-Dalmacija, zrak na području te mjerne postaje u 2023. godini bio je prve kategorije. Oznaka I. kategorija ukazuje na to da su koncentracije čestica PM₁₀ i PM_{2,5} u zraku unutar zakonom dopuštenih granica, što znači dobru kvalitetu zraka. Ove vrijednosti pokazuju da zrak u području Vele Straže ima nisku razinu čestica koje mogu negativno utjecati na zdravlje ljudi, što je posebno važno za lokalno stanovništvo i posjetitelje.

Na području TZO Tisno potencijalni pritisci na kvalitetu zraka ponajprije su povezani s intenziviranjem turističkih aktivnosti tijekom ljetne sezone, osobito u samom naselju Tisno gdje dolazi do povećanja cestovnog i brodskog prometa, broja posjetitelja i povezanih uslužnih djelatnosti. Povećana frekvencija osobnih vozila, turističkih transfera, dostavnog prometa i plovila može povremeno uzrokovati više koncentracije lebdećih čestica i ispušnih plinova, posebno u prometnije opterećenim zonama. Ipak, zbog nepostojanja značajnijih industrijskih izvora onečišćenja te povoljnih prirodnih uvjeta karakterističnih za obalni prostor, ukupna kvaliteta zraka uglavnom ostaje zadovoljavajuća.

15. Ublažavanje klimatskih promjena

Prema Procjeni rizika od velikih nesreća Općine Tisno, za područje TZO Tisno utvrđeni su sljedeći rizici: ekstremne temperature, izlivanje kopnenih vodnih tijela (urbane poplave), plimni valovi te požari otvorenog prostora.

Ranjivost izgrađenog okoliša zbog utjecaja klimatskih promjena uključuje:

- pojavu toplinskih otoka zbog utjecaja ekstremnih temperatura, posebno rasta broja vrućih dana i dana s temperaturom iznad 35 °C (rizik: visok)
- poplave kao posljedice veće učestalosti i intenziteta ekstremnih vremenskih prilika koje obilježavaju velike količine oborina u kratkom razdoblju (rizik: umjeren)
- poplave zbog rasta i ekstremne razine mora kao rezultat ekstremnih vremenskih prilika i općeg rasta srednje razine mora (rizik: visok)
- pojavu požara otvorenog prostora kao posljedicu dugotrajnih sušnih razdoblja, visokih temperatura i povećane zapaljivosti vegetacije tijekom ljetnih mjeseci (rizik: vrlo visok)

Prema karti potencijalno značajnih rizika od poplava, obalni dijelovi destinacije nalazi se unutar zone moguće ugroženosti od plavljenja uslijed podizanja razine mora i ekstremnih vremenskih pojava. Na području destinacije posebno su osjetljivi obalni dijelovi Tisnog poput obale sv. Andrije, Zapadne Gomilice i Luke gdje zbog neposredne blizine mora postoji povećana izloženost plimnim valovima i plavljenju obalnih površina. Na širem području Općine ugroženi su i dijelovi uz uvalu Makirinu, Navedena područja karakterizira koncentracija obalnih, turističkih i društvenih sadržaja, zbog čega klimatske promjene i porast razine mora mogu predstavljati značajan rizik za infrastrukturu i funkcioniranje prostora.

Prema kriteriju vegetacijskog pokrova te stupnju ranjivosti, najugroženija područja od šumskog požara su područja krških udolina Ivinja, Dazline i Dubrave kod Tisna.

Navedeni rizici mogu imati značajan utjecaj na gospodarske djelatnosti područja, posebno na turizam, ribarstvo, poljoprivredu i šumarstvo. Porast razine mora, plimni valovi i učestalije ekstremne vremenske pojave mogu uzrokovati oštećenja obalne i lučke infrastrukture, plaža, šetnica i turističkih sadržaja smještenih uz more, što može negativno utjecati na kvalitetu turističke ponude i sigurnost boravka. U ribarstvu moguće su poteškoće povezane s promjenama morskih uvjeta, oštećenjima vezova i lučke infrastrukture te otežanim odvijanjem aktivnosti tijekom nevremena i plimnih događaja. Također, zaslanjenje tla i priobalnih područja može dugoročno negativno utjecati na poljoprivredne površine i uzgoj pojedinih kultura. Povećani rizik od suša i požara otvorenog prostora može dodatno utjecati na degradaciju vegetacije, smanjenje poljoprivredne produktivnosti te povećanu ugroženost šumskih površina i prirodnih staništa. U slučaju većih požara moguće su dugotrajne posljedice za šumski ekosustav, bioraznolikost i krajobrazne vrijednosti prostora.

16. Prostor

Prostorni plan uređenja Općine Tisno (PPUO Tisno) (Službeni glasnik Općine Tisno 2/14, 08/15, 04/16, 06/18, 4/19, 03/20, 3/21, 5/22, 10/22 i 2/23) glavni je prostorno planski dokument kojim se utvrđuje temeljna organizacija prostora, zaštita prirodnih, kulturnih i povijesnih vrijednosti, korištenje i namjena površina s mjerama i uvjetima uređivanja na području Općine Tisno. U vrijeme izrade ovog dokumenta na snazi su bile XI. Izmjene i dopune PPUO Tisno.

Za područje naselja u sastavu TZO Tisno (Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna), korištenje i namjena površina određeni su kartografskim prikazom mjerila 1:25.000, dok je detaljna namjena površina utvrđena kartografskim prikazima građevinskog područja naselja (dalje: GPN) u mjerilu 1:5.000.

Za neuređeni dio građevinskog područja naselja izrađeni i na snazi su tijekom izrade ovog dokumenta bili sljedeći urbanistički planovi uređenja (UPU):

- UPU turističko-ugostiteljske zone Prisliga-Jazine - 52,2 ha
- UPU ugostiteljsko – turističke zone Rastovac u Tisnom - 15,3 ha
- DPU luke nautičkog turizma u uvali Luke u Tisnom - 6,3 ha
- UPU gospodarske zone Kapela – Dubrava (južni dio) - 8,6 ha

Također, PPUO-om Tisno definirani su obuhvati izrade novih urbanističkih planova uređenja za sljedeće obuhvate:

- UPU povijesna jezgre naselja Tisno (obalni dio)
- UPU obalno područje od mosta do Zapadne Gomilice
- UPU područja Drage
- UPU groblje Tisno
- UPU groblje Dubrava

16.1. Građevinsko područje naselja (GPN)

Turizam se u prostornim planovima najčešće sagledava kroz planirana ili realizirana područja građevinskog područja ugostiteljske turističke namjene unutar građevinskog područja naselja (dalje: GPN) ili unutar građevinskog područja za izdvojene namjene izvan naselja u kojima se planiraju površine za razvoj područja gospodarske namjene ugostiteljsko-turističke namjene: hotel (planska oznaka T1), turističko naselje (planska oznaka T2) ili kamp (planska oznaka T3). Osim navedenih, gradnja i rekonstrukcija nekomercijalnih i komercijalnih smještajnih kapaciteta (apartmana ili kuća za odmor te ostalih vrsta smještaja u privatnom smještaju) koji čine većinu smještajne ponude destinacije nalazi se unutar GPN-a, tj. unutar zona stambene i/ili mješovite namjene.

Prema PPUO Tisno, ukupna površina GPN-a na području TZO Tisno iznosi 145,31 ha. Izgrađeni dio GPN obuhvaća 95,22 ha (65,5 %), neizgrađeni 34,16 ha (23,5 %), a neuređeni 15,93 ha (11,0 %).

Naselje Tisno ima najveći udio izgrađenog dijela građevinskog područja naselja, koji iznosi 81,31 %, što ukazuje na visoku razinu izgrađenosti i urbaniziranosti prostora. Neizgrađeni dio obuhvaća 8,16 %, dok neuređeni dio čini 10,40 % ukupne površine GPN-a. U naselju Dazlina izgrađeni dio zauzima 62,58 % ukupne površine GPN-a, dok neizgrađeni dio iznosi 37,42 %. U naselju Dubrava kod Tisna udio izgrađenog dijela GPN-a iznosi 41,58 %, neizgrađeni 41,96 %, a neuređeni dio čini 16,46 %.

Tablica 30. Površina građevinskih područja naselja na području TZO Tisno prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI. izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Namjena	Izgrađeni dio GPN (ha)	Neizgrađeni dio GPN (ha)	Neuređeni dio GPN (ha)	Ukupno GPN (ha)
Tisno	62,37	6,26	7,98	76,71
Dazlina	12,76	7,63	0,00	20,39
Dubrava kod Tisna	20,09	20,27	7,95	48,31
GPN TZO Tisno	95,22	34,16	15,93	145,31

GPN Tisno najvećim je dijelom namijenjeno mješovitoj namjeni (M), koja obuhvaća ukupno 69,10 ha odnosno približno 90 % ukupne površine. Izgrađeni dio zauzima 58,95 ha, dok se 5,76 ha odnosi na neizgrađeni dio, a 4,39 ha na neuređeni dio. Stambena namjena (S) zauzima znatno manju površinu od 4,48 ha, pri čemu je izgrađeno svega 0,39 ha, dok najveći dio čini neuređeni dio 3,59 ha. Društvena namjena (D) obuhvaća 2,05 ha i u cijelosti je izgrađena. Jednako tako, sportsko-rekreacijska namjena (R) zauzima 0,98 ha te je također potpuno izgrađena i uređena.

Tablica 31. Građevinsko područje naselja Tisno prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Namjena	Izgrađeni dio GPN (ha)	Neizgrađeni dio GPN (ha)	Neuređeni dio GPN (ha)	Ukupno (ha)
Stambena namjena (S)	0,39	0,50	3,59	4,48
Mješovita namjena (M)	58,95	5,76	4,39	69,10
Društvena namjena (D)	2,05	/	/	2,05
Sportsko-rekreacijska namjena (R)	0,98	/	/	0,98
Građevinsko područje naselja (GPN)	62,37	6,26	7,98	76,71

GPN Dubrava kod Tisna dominantno je namijenjeno stambenoj namjeni (S), koja obuhvaća ukupno 44,52 ha odnosno najveći dio ukupne površine GPN-a. Unutar stambene namjene izgrađeni dio zauzima 20,09 ha, neizgrađeni dio 17,54 ha, dok neuređeni dio iznosi 6,89 ha. Mješovita namjena (M) zastupljena je na svega 1,06 ha i u cijelosti se odnosi na neuređeni dio građevinskog područja, što ukazuje na potrebu budućeg planskog uređenja prostora prije realizacije sadržaja. Društvena namjena (D) obuhvaća 2,73 ha, pri čemu se cijela površina odnosi na neizgrađeni dio. Sportsko-rekreacijska namjena nije zastupljena unutar GPN-a.

Tablica 32. Građevinsko područje naselja Dubrava kod Tisna prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o. obradio Level Project d.o.o.

Namjena	Izgrađeni dio GPN (ha)	Neizgrađeni dio GPN (ha)	Neuređeni dio GPN (ha)	Ukupno (ha)
Stambena namjena (S)	20,09	17,54	6,89	44,52
Mješovita namjena (M)	/	/	1,06	1,06
Društvena namjena (D)	/	2,73	/	2,73
Sportsko-rekreacijska namjena (R)	/	/	/	0,00
Građevinsko područje naselja (GPN)	20,09	20,27	7,95	48,31

GPN Dazlina gotovo je u cijelosti namijenjeno stambenoj namjeni (S), koja obuhvaća ukupno 20,11 ha. Unutar stambene namjene izgrađeni dio zauzima 12,76 ha, dok neizgrađeni dio iznosi 7,35 ha. Gospodarska namjena (K) zastupljena je na vrlo maloj površini od 0,28 ha te se u cijelosti odnosi na neizgrađeni dio građevinskog područja. Mješovita, društvena i sportsko-rekreacijska namjena nisu zastupljene.

Tablica 33. Građevinsko područje naselja Dazlina prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Namjena	Izgrađeni dio GPN (ha)	Neizgrađeni dio GPN (ha)	Neuređeni dio GPN (ha)	Ukupno (ha)
Stambena namjena (S)	12,76	7,35	/	20,11
Mješovita namjena (M)	/	/	/	/
Društvena namjena (D)	/	/	/	/
Gospodarska namjena (K)	/	0,28	/	0,28
Sportsko-rekreacijska namjena (R)	/	/	/	/
Građevinsko područje naselja (GPN)	12,76	7,63	0,00	20,39

Prema odredbama PPUO Tisno, na površinama stambene namjene (S) moguća je izgradnja samostojećih stambenih i stambeno-poslovnih građevina uz prateće sadržaje koji dopunjuju osnovnu funkciju stanovanja. Uz stanovanje dopuštena je izgradnja manjih prodavaonica robe dnevne potrošnje, predškolskih ustanova, građevina zdravstvene i socijalne skrbi te vjerskih građevina. Također su omogućene uslužne i intelektualne djelatnosti poput ureda, obrta i osobnih usluga, kao i manji sportsko-rekreacijski sadržaji, parkovi, dječja igrališta, javna parkirališta i garaže. Unutar zona stambene namjene mogu se graditi i prometne te komunalne i infrastrukturne građevine i uređaji potrebni za funkcioniranje naselja.

U zonama mješovite namjene (M) mogu se rekonstruirati postojeće i graditi nove stambene i stambeno poslovne građevine te prateće javne, društvene i poslovne građevine (sadržaji koji ne ometaju stanovanje na način da stvaraju buku i prašinu, zagađuju zrak i tlo iznad dopuštenih vrijednosti ili zahtijevaju teški transport). Dopušteni prateći sadržaji uključuju i izgradnju objekata ugostiteljsko-turističke namjene (restoran, caffe bar i sl., hoteli do 80 kreveta).

16.1.1 Zone gospodarske namjene – ugostiteljsko-turističke namjene

Prema važećem PPUO Tisno, na području TZO Tisno, unutar GPN-a, nisu definirane zone isključive namjene za gospodarsku namjenu – ugostiteljsko-turističku (hotel, kamp ili turističko naselje).

16.2. Građevinsko područje naselja za izdvojene namjene izvan naselja gospodarske – ugostiteljsko-turističke namjene

Na području TZO Tisno, sukladno PPUO Tisno, određena su ukupno dva građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene za izdvojene namjene izvan naselja – Jazine i Rastovac. Ukupne su površine oko 37 ha, te zauzimaju 48,1 % ukupnih površina izdvojenih građevinskih područja gospodarske-ugostiteljsko-turističke namjene na području Općine Tisno. Tijekom izrade ovog Plana zone nisu u cijelosti izgrađene, što upućuje na mogućnost njihovog daljnjeg planskog razvoja i uređenja. Za oba područja doneseni su provedbeni planovi uređenja (UPU) kojima su definirani uvjeti gradnje, organizacija prostora i smjernice budućeg razvoja.

Tablica 34. Izdvojena građevinska područja izvan naselja za gospodarsku namjenu - ugostiteljsko-turističku na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Turistička zona	Vrsta	Površina	Kapacitet (broj kreveta)		Izgrađenost zone
			Postojeći	Maksimalni	
Jazine	T1 – kamp, T2 – turističko naselje, T3 - hotel	24 ha	700	2.300	Djelomično izgrađena
Rastovac	T1 – kamp, T2 – turističko naselje, T3 - hotel	13 ha	700	1.500	Djelomično izgrađena
UKUPNO		37 ha	1.400	3.800	

** tijekom 2025.godine kamp Jazine bio je zatvoren zbog provođenja inspekcijskog postupka vezanog uz ispunjavanje uvjeta za obavljanje ugostiteljsko-turističke djelatnosti i usklađenost poslovanja s važećom prostorno-planskom i zakonskom regulativom.

16.2.1

Turistička zona Prisliga-Jazine

Turističko-ugostiteljska zona Prisliga-Jazine je površinom (oko 24 ha) i brojem kreveta (2.300) najveća i potencijalno najvažnija turistička zona na području čitave Općine Tisno⁶. Nalazi se u uz istoimenu uvalu i cestovni pravac prema izlazu iz naselja u smjeru Pirovca.

U svrhu usmjeravanja prostornog i turističkog razvoja područja, za turističko-ugostiteljsku zonu 2011. godine donesen je UPU turističko-ugostiteljske zone Prisliga-Jazine („Službeni vjesnik Šibensko-kninske županije“, br. 06/11 i „Službeno glasilo Općine Tisno“, br. 03/21). U vrijeme izrade ovog Plana na snazi su bile I. Izmjene i dopune.

Planom su definirani uvjeti korištenja i namjene površina temeljem sljedećih smjernica: temeljna obilježja prostora i ciljevi turističkog razvoja naselja; valorizacija postojeće prirodne i izgrađene sredine; održivo korištenje i kvaliteta prostora i okoliša; unapređivanje kvalitete turističke ponude; poticanje razvoja pojedinih prostornih cjelina naselja; racionalno korištenje infrastrukturnih sustava.

Ukupna površina obuhvata UPU-a turističko-ugostiteljske zone Prisliga–Jazine iznosi 52,21 ha, odnosno 23,93 ha bez akvatorija. Najveći udio površina UPU-a čine zone gospodarske namjene – ugostiteljsko-turističke planirane za namjenu T1 (hoteli i vile) i T3 (kamp), koje obuhvaćaju ukupno 16,1 ha ili 67,6 %. Ukupan kapacitet turističke ugostiteljske zone Prisliga-Jazine je 2.300 kreveta od čega je 216 rezervirano za privez privezište (72 plovila), a 2084 na kopneni dio.

Površine ugostiteljsko-turističke namjene planirane za izgradnju hotela (T1 – hotel i vile) obuhvaćaju ukupno 13,04 ha, od čega je 2,27 ha izgrađeno, dok se 10,77 ha odnosi na neizgrađeni dio, što ukazuje na značajan prostorni potencijal za daljnji razvoj smještajnih kapaciteta s pratećim trgovačkim, uslužnim, ugostiteljskim, sportskim i rekreacijskim sadržajima. Maksimalni kapacitet u sklopu zone T1 je 1.424 kreveta, od čega je maksimalno 30 %, odnosno 427 kreveta moguće ostvariti u vilama. Unutar ove namjene moguća je gradnja i uređenje zabavnih, turističkih, ugostiteljskih, uslužnih i sličnih pratećih sadržaja te otvorenih sportskih terena.

Turističko-ugostiteljska namjena T3 (kamp) obuhvaća ukupno 3,13 ha, od čega je 2,17 ha izgrađeno, a 0,96 ha neizgrađeno. Unutar turističko-ugostiteljske zone određene su dvije površine kampa, razdvojene prometnicom. Maksimalni kapacitet jugoistočnog dijela kampa je 225 kreveta (75 kamp mjesta), a zapadnog dijela kampa 435 kreveta (145 kamp mjesta). Unutar zone dopušten je smještaj u kamp jedinicama poput šatora, kamp prikolica, kamp kućica i mobilnih kućica, uz prateće sadržaje i usluge potrebne za funkcioniranje kampa. Planom je naglašeno kako smještaj u građevinama čvrsto povezanim s tlom nije moguć.

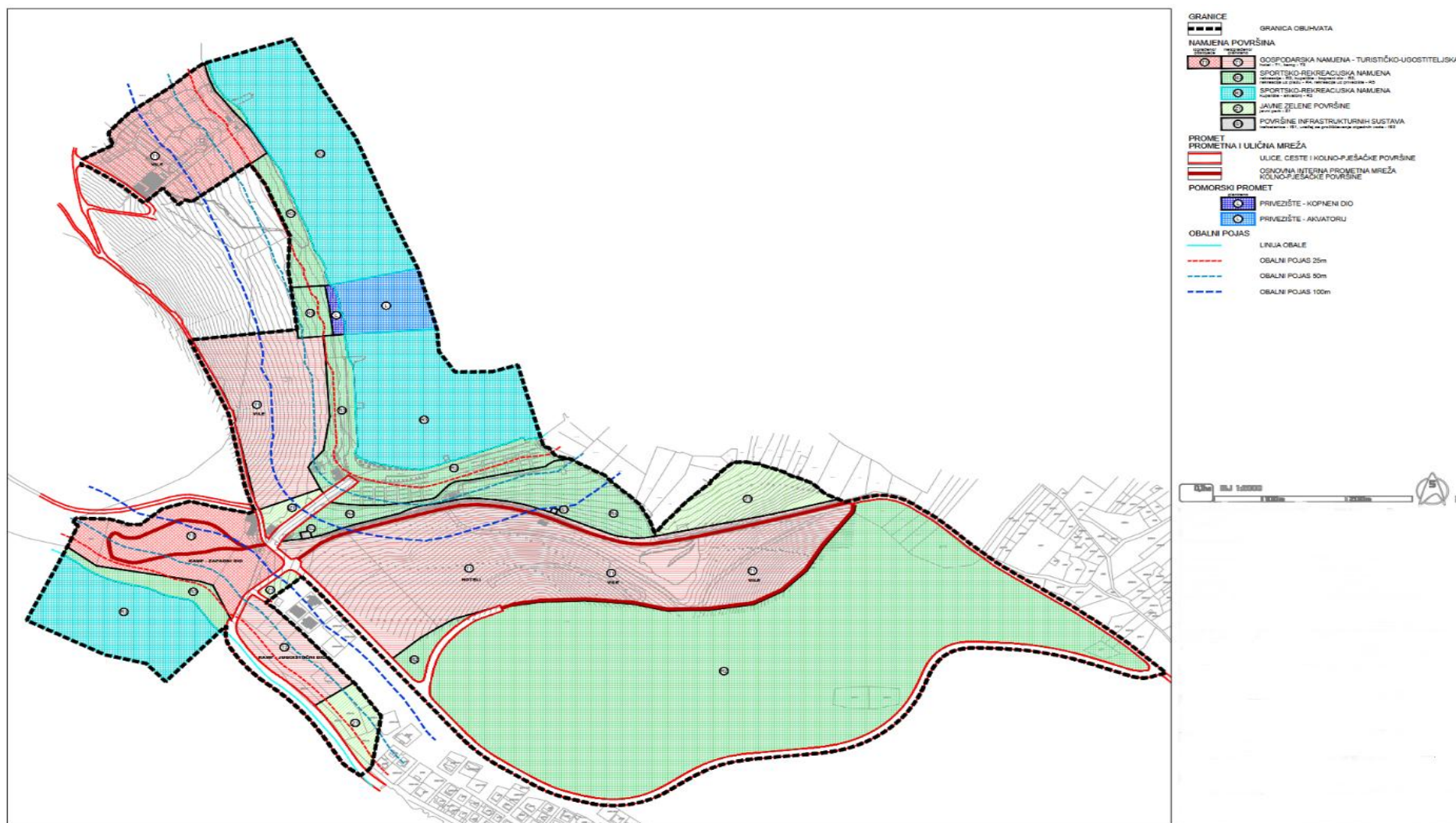
⁶ U vrijeme izrade ovoga Plana kamp Jazine nije bio u funkciji uslijed postupaka nadležnih inspekcijskih tijela vezanih uz ispunjavanje uvjeta za obavljanje ugostiteljsko-turističke djelatnosti.

Značajan dio obuhvata odnosi se i na sportsko-rekreacijske te javne površine. Javne zelene površine – park (Z1) zauzimaju 1,84 ha, dok rekreacijske površine i kupališta obuhvaćaju prostore uz plažu, privezište i obalni pojas. Kupalište (R3) ukupno obuhvaća 11,85 ha uključujući kopneni dio i akvatorij, pri čemu je omogućeno uređenje plaža, sunčališta i prateće infrastrukture. Rekreacija uz plažu (R4) i rekreacija uz privezište (R5) predviđene su za sportske, rekreacijske i ugostiteljske sadržaje povezane s korištenjem obalnog prostora. UPU-om je također definirano uređenje privezišta s mogućnošću smještaja vezova za plovila te razvoj prometne i infrastrukturne mreže. Unutar zone planirane su prometne površine, trafostanica i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, čime se osiguravaju infrastrukturni preduvjeti za budući razvoj i funkcioniranje turističko-ugostiteljske zone.

Tablica 35. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Prisliga-Jazine, izvor: Akteracija d.o.o. (2021.), UPU ugostiteljsko-turističke zone Prisliga-Jazine, I. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.

Oznaka	Namjena	Površina (ha)	%
T1	ugostiteljsko-turistička namjena- hotel- izgrađeno	2.27	9.49 %
T1	ugostiteljsko-turistička namjena- hotel- neizgrađeno	10.77	45.01 %
T3	ugostiteljsko-turistička namjena- kamp- izgrađeno	2.17	9.07 %
T3	ugostiteljsko-turistička namjena- kamp- neizgrađeno	0.96	4.01 %
Z1	javna zelena površina- park	1.84	7.69 %
R2	rekreacija (izvan obuhvata ugostiteljsko-turističke zone)	16.87	
R3	kupalište- kopneni dio	2.96	12.37 %
R3	kupalište- akvatorij	8.89	
R4	rekreacija uz plažu	1.72	7.19 %
R5	rekreacija uz privezište	0.30	1.2 5%
IS1	trafostanica	0.01	0.04 %
IS2	pročistač otpadnih voda	0.01	0.04 %
L	privezište- kopneni dio	0.09	0.38 %
L	privezište- akvatorij	0.84	
	prometne površine- cestovne unutar ugostiteljsko-turističke zone	0.83	3.47 %
	prometne površine- cestovne izvan ugostiteljsko-turističke zone	1.68	
UKUPNO ugostiteljsko-turistička zona (bez akvatorija)		23.93	100.00%
UKUPNO površina unutar granice obuhvata UPU-a		52.21	

Slika 21. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Prisluga-Jazine , izvor: Akteracija d.o.o. (2021.), UPU ugostiteljsko-turističke zone Prisluga-Jazine , I. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.

16.2.2 Turistička zona Rastovac

Turistička zona Rastovac se nalazi u Tisnom (kopneni dio), između uvale Rastovac (Gračina) i državne ceste DC 121 Murter-Tisno. Zahvaljujući povoljnom prometnom položaju, neposrednom kontaktu s obalnim prostorom te blizini naselja Tisno i otoka Murtera, zona predstavlja jedan od značajnijih razvojnih turističko-ugostiteljskih prostora na destinacije. Trenutni kapaciteti zone Rastovac u vrijeme izrade ovog Plana nisu u potpunosti realizirani, zbog čega predmetno područje i dalje raspolaže značajnim prostornim i razvojnim potencijalom za buduće turističko-ugostiteljske sadržaje sukladno važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji.

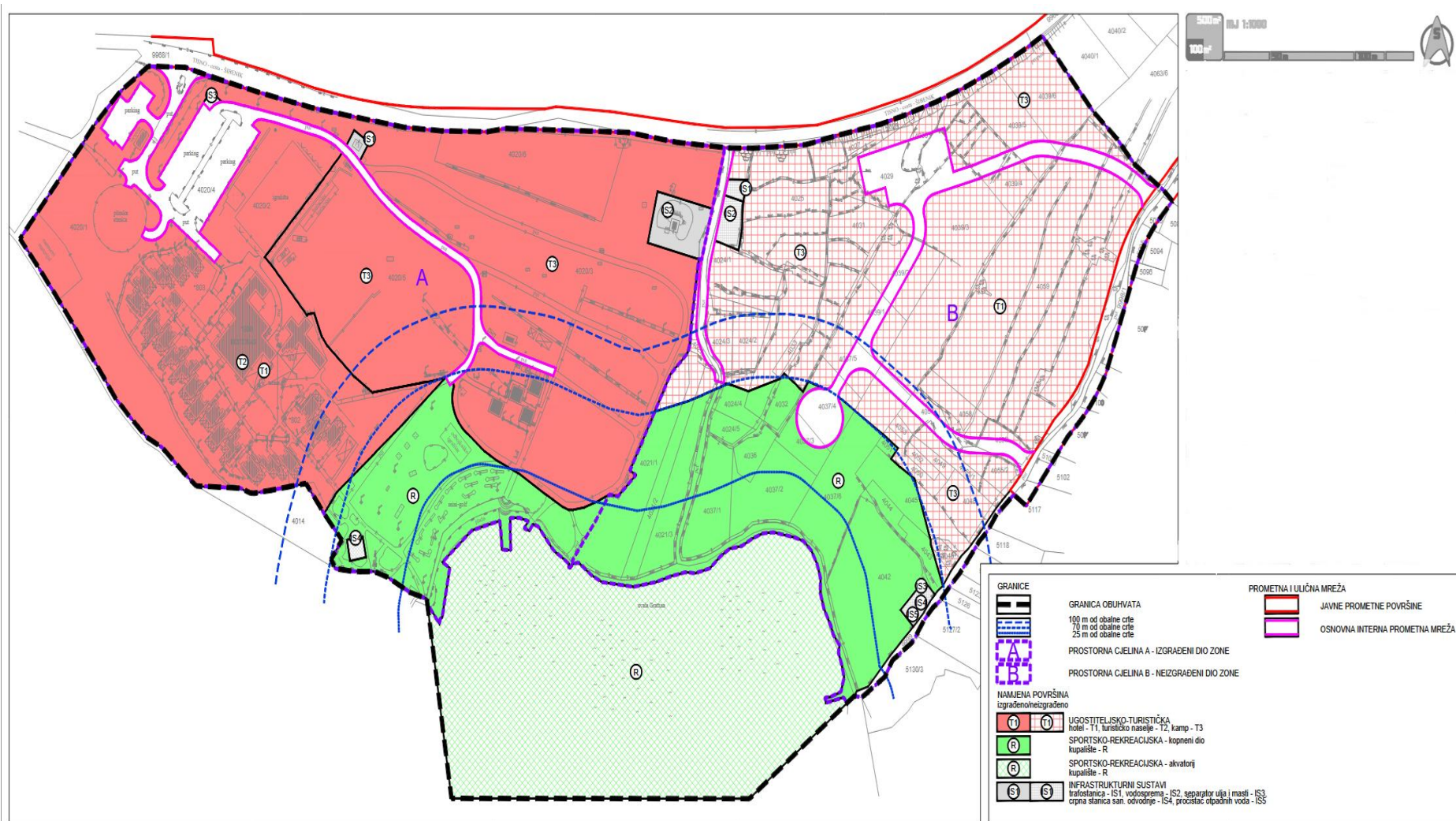
Prostornim planom Šibensko-kninske županije određeno je da je zona Rastovac planirana za ugostiteljsko-turističku namjenu - hotel (T1), turističko naselje (T2) i kamp (T3). U svrhu usmjeravanja prostornog i turističkog razvoja područja turističke zone, 2011. godine donesen je Urbanistički plan uređenja (UPU) turističko-ugostiteljske zone Rastovac (Službeni vjesnik Šibensko-kninske županije 14/10 i Službeno glasilo općine Tisno 5/15 i 2/23). U vrijeme izrade ovog Plana na snazi su bile II. Izmjene i dopune. Planom su definirani uvjeti korištenja i namjene površina temeljem sljedećih smjernica: temeljna obilježja prostora i ciljevi turističkog razvoja naselja; valorizacija postojeće prirodne i izgrađene sredine; održivo korištenje i kvaliteta prostora i okoliša; unapređivanje kvalitete turističke ponude; poticanje razvoja pojedinih prostornih cjelina naselja; racionalno korištenje infrastrukturnih sustava.

Sukladno XI. Izmjenama i dopunama PPUO Tisno (Službeni vjesnik Šibensko-kninske županije broj 1/07, 14/09-ispravak i Službeno glasilo Općine Tisno broj 2/14, 08/15, 04/16, 06/18, 4/19, 03/20, 3/21, 5/22, 10/22 i 2/23) napravljene su ciljane izmjene/dopune za područje turističko-ugostiteljske zone kojima je određeno kako se u izgrađenom zapadnom dijelu (ZONA A) te neizgrađenom istočnom dijelu (istočnom- ZONA B) mogu planirati sve tri namjene ugostiteljsko-turističke namjene (T1, T2 i T3).

Površina obuhvata UPU-a iznosi 12,65 ha na kopnu, i 2,63 ha na moru, odnosno ukupno 15,28 ha. U prostornoj cjelini A- izgrađeni dio zone, od 900 ležajeva, najviše 570 moguće je planirati na površini ugostiteljsko-turističke namjene- kamp (T3), a najviše 330 moguće je planirati na površini ugostiteljsko-turističke namjene- hotel i turističko naselje (T1, T2), s tim da je najviše 110 ležajeva moguće ostvariti u hotelu, a najviše 220 u turističkom naselju. Gradivi dijelovi određeni na površini ugostiteljsko-turističke namjene- hotel i turističko naselje (T1 i T2) u prostornoj cjelini A- izgrađeni dio zone, namijenjeni su gradnji i rekonstrukciji hotela i/ili turističkog naselja te pratećih sadržaja (recepcija, sanitarije, manje trgovine, barovi, restorani, turistički uredi, fitness dvorane i sl.). Na gradivim dijelovima određenim na površinama T3, mogu se graditi centralni i prateći sadržaji kampa (recepcija, sanitarno-servisne građevine, manje trgovine, barovi, restorani, turistički uredi, fitness dvorane, rekreacijska i dječja igrališta i sl.).

U prostornoj cjelini B- neizgrađeni dio zone, od 600 planiranih ležajeva, najviše 360 moguće je ostvariti na površini T1- hotel, a najviše 240 na površini T3- kamp. Na površini ugostiteljsko-turističke namjene- hotel (T1) dozvoljeno je formirati jednu građevnu česticu koja odgovara površini te namjene, dok je na površinama ugostiteljsko-turističke namjene - kamp (T3) dozvoljeno je formiranje više građevnih čestica, minimalne površine pojedine čestice 3500 m², ali na način da su iste funkcionalni dio jedinstvene prostorne cjeline kampa. Na gradivim dijelovima određenim na površinama T3, mogu se graditi centralni i prateći sadržaji kampa (recepcija, sanitarno-servisne građevine, manje trgovine, barovi, restorani, turistički uredi, fitness dvorane, rekreacijska i dječja igrališta i sl.).

Slika 22. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Rastovac, izvor: Akteracija d.o.o. (2023.), Urbanistički plan uređenja Ugostiteljsko-turističke zone Rastovac u Tisnom, II. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.

16.3. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama stambene i mješovite namjene građevinskog područja naselja

Ukupni utvrđeni neizgrađeni dio (uređeni i neuređeni) građevinskog područja naselja na cijelom administrativnom području TZO Tisno (koji je mješovite i stambene namjene) iznosi 97,02 ha. Na tim površinama moguća je gradnja u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Na području TZO Tisno, tijekom izrade ovog plana nije bilo važećih urbanističkih planova uređenja za područja stambene i mješovite namjene.

Prema podacima PPUO Tisno (XI. izmjene i dopune), neizgrađeni dio građevinskog područja naselja u sastavu TZO Tisno obuhvaća ukupnu površinu 31,15 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 23,36 ha. Neuređeni dio građevinskog područja naselja obuhvaća 15,94 ha. Prema istom kriteriju, ove su površine umanjene te je dobiveno ukupno 11,95 ha raspoloživih površina u neuređenom dijelu građevinskog područja naselja.

Tablica 36. Površina neizgrađenih i neuređenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI. izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Neizgrađeni dio GPN (u ha)		Neuređeni dio GPN (u ha)		Neizgrađeni dio GPN (umanjenje 25 %) (u ha)		Neuređeni dio GPN (umanjenje 25 %) (u ha)	
	stambena	mješovita	stambena	mješovita	stambena	mješovita	stambena	mješovita
Tisno	0,50	5,76	3,59	4,39	0,38	4,32	2,69	3,29
Dazlina	7,35	0,00	0,00	0,00	5,51	0,00	0,00	0,00
Dubrava kod Tisna	17,54	0,00	6,89	1,06	13,16	0,00	5,17	0,80
TZO Tisno	25,39	5,76	10,48	5,45	19,04	4,32	7,86	4,09

Analizom Odredbi za provedbu PPUO Tisno te analizom DOF snimki izgrađenog građevinskog područja naselja Tisnog, Dazline i Dubrave kod Tisna utvrđena je mogućnost stambene izgradnje u neizgrađenom i neuređenom dijelu građevinskog područja. Mogućnosti izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u Dubravi kod Tisna, gdje je utvrđena najveća raspoloživa površina za izgradnju novih stambenih jedinica, u iznosu od 13,2 ha. Slijedi Dazlina s 5,5 ha raspoložive površine, dok je u naselju Tisno za izgradnju dostupno 4,7 ha.

Prema procjeni o dozvoljenom broju stambenih jedinica na prosječnoj građevnoj čestici u iznosu 3 (maksimalno moguće 4), izračunat je potencijal izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 360 objekata i 1.080 stambenih jedinica. Od toga je najviše moguće izgraditi u naselju Dubrava kod Tisna ukupno 161 objekt, odnosno 483 stambene jedinice, dok je u naselju Tisno moguće izgraditi 119 objekata s 357 stambenih jedinica, a u naselju Dazlina ukupno 80 objekata s 240 stambenih jedinica.

U neuređenom dijelu građevinskog područja naselja, ukupna raspoloživa površina na području TZO Tisno iznosi 11,95 ha, na kojoj je moguće izgraditi ukupno 252 objekta, odnosno 756 novih stambenih jedinica. Mogućnosti izgradnje u tom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u naselju Tisno (6,0 ha) i Dubravi kod Tisna (5,9 ha), dok u Dazlini nisu raspoložive. Najveći potencijal izgradnje utvrđen je u naselju Tisno, gdje je moguće izgraditi 162 objekta, odnosno 486 stambenih jedinica. Slijedi Dubrava kod Tisna s mogućnošću izgradnje 90 objekata, odnosno 270 stambenih jedinica, dok u naselju Dazlina nije utvrđen potencijal izgradnje u neuređenom dijelu građevinskog područja naselja.

Tablica 37. Površina neizgrađenih i neuređenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI. izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Raspoloživo za gradnju u neizgrađenom dijelu	Pretpostavlja na tipologija nove gradnje	Potencijalni maks. broj objekata/stambenih jedinica	Raspoloživo za gradnju u neuređenom dijelu	Pretpostavljena tipologija nove gradnje	Potencijalni maks. broj objekata/stambenih jedinica
Tisno	4,70	obiteljska kuća (3 s.j.)	119/357	5,98	obiteljska kuća (3 s.j.)	162/486
Dazlina	5,51	obiteljska kuća (3 s.j.)	80/240	0,0	obiteljska kuća (3 s.j.)	0/0
Dubrava kod Tisna	13,16	obiteljska kuća (3 s.j.)	161/483	5,97	obiteljska kuća (3 s.j.)	90/270
TZO Tisno	23,36		360/1080	11,95		252/756

Sumarno, na neizgrađenom i neuređenom dijelu građevinskog područja TZO Tisno moguća je izgradnja 1.836 stambenih jedinica (procjena 1.700-2.100 stambenih jedinica) na neizgrađenim i neuređenim površinama građevinskog područja naselja.

16.4. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Potencijalni maksimum izgrađenosti izgrađenog dijela građevinskog područja naselja na području TZO Tisno i naselja u njezinom administrativnom sastavu moguće je procijeniti primjenom sličnog postupka izračuna kao i u procjeni broja moguće izgradnje na neizgrađenim dijelovima naselja. Treba naglasiti da je riječ o okvirnoj procjeni jer na rekonstrukciju utječu brojni čimbenici koji nisu obuhvaćeni ovom analizom. Analizom postojeće izgradnje utvrđena je prosječna veličina građevne čestice po naseljima te je pretpostavljena tipologija gradnje u skladu sa zatečenim stanjem u prostoru.

Prema podacima PPUO Tisno (XI. izmjene i dopune), izgrađeni dio građevinskog područja naselja Tisno obuhvaća površinu 92,19 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 69,14 ha.

Tablica 38. Površina izgrađenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI. izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Izgrađeni dio GPN (u ha)		Izgrađeni dio GPN (umanjenje 25 %) (u ha)	
	stambena	mješovita	stambena	mješovita
Tisno	0,39	58,95	0,29	44,21
Dazlina	12,76	0,00	9,57	0,00
Dubrava kod Tisna	20,09	0,00	15,07	0,00
TZO Tisno	33,24	58,95	24,93	44,21

Prema podacima PPUO Tisno, izgrađeni dio građevinskog područja naselja Tisno obuhvaća površinu 59,34 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 44,50 ha. U Dazlini i Dubravi kod Tisna raspoložive neizgrađene površine odnose se isključivo na stambenu namjenu. Nakon umanjenja za 25 %, u Dazlini je raspoloživo 9,57 ha, dok je u Dubravi kod Tisna raspoloživo 15,07 ha neizgrađenog dijela građevinskog područja naselja. U oba naselja nisu utvrđene neizgrađene površine mješovite namjene.

Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja Tisno, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Tisno sastoji se od odabira dvije vrste objekata u omjeru 1:4 ukupne površine izgrađenog dijela građevinskog područja naselja: obiteljske kuće s 3 stambene jedinice, minimalne površine 200 m² u kulturno-povijesnoj cjelini Tisnog (10,94 ha) i obiteljske kuće s 3 stambene jedinice, minimalne površine 400 m² koja se nalazi u ostalim dijelovima naselja Tisno (33,56 ha).

Tablica 39. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenom dijelu građevinskog područja TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI. izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Raspoloživo za gradnju u izgrađenom dijelu	Pretpostavljena tipologija gradnje	Potencijalni maks. broj objekata/stambenih jedinica
Tisno	10,94 ha (kulturno-povijesna jezgra)	50 % obiteljska kuća (3 s.j., g.č. 200 m ²)	55 objekata/164 stambenih jedinica
	//	//	//
	33,56 ha (ostatak naselja)	50 % obiteljska kuća (3 s.j., g.č. 400 m ²)	210 objekata /629 stambenih jedinica
	//		//
	44,50 ha (ukupno)		265 objekata /793 stambenih jedinica

Dazlina	9,57	obiteljska kuća (3 s.j., 500 m ²)	191 objekt / 574 stambene jedinice
Dubrava kod Tisna	15,07	obiteljska kuća (3 s.j., 500 m ²)	301 objekt / 904 stambene jedinice
TZO Tisno	69,14		757 objekata / 2.271 stambena jedinica

Prema tako postavljenom izračunu izračunat je potencijal maksimalne izgradnje 4.673 stambene jedinice, i to 3.115 stambenih jedinica unutar povijesne jezgre Tisnog i 1.558 stambenih jedinica u ostatku naselja. Međutim uvidom u obilježja postojeće gradnje uočeno je kako većina njih ima ostvarenu najveću katnost određenu PPUO-om Tisno. Također, postojeće građevinske čestice u kulturno-povijesnoj cjelini Tisnog manje površine od minimalno određenih za novu gradnju, pri čemu je znatan dio područja ograničen konzervatorskim uvjetima. Uzimajući sve navedeno u obzir, može se zaključiti kako nije izgledno značajno povećanje broja objekata, odnosno stambenih jedinica u tom području, što znači da eventualno povećanje stambenih jedinica može biti djelomično ostvareno kroz novu gradnju (nadogradnja, rekonstrukcija i sl.) ili unutarnju prenamjenu postojećih građevina, odnosno podjelom prostora na veći broj manjih stambenih jedinica. Procjenjuje se da realna mogućnost izgradnje u izgrađenom dijelu stare jezgre građevinskog područja naselja Tisno iznosi maksimalno 10 % procijenjenog broja stambenih jedinica, odnosno 164 stambene jedinice. U preostalom dijelu naselja Tisno, predviđa se da 25 % od procijenjenog broja novih stambenih jedinica uistinu može biti ostvareno kroz unutarnju prenamjenom postojećih građevina, odnosno podjelom prostora na veći broj manjih stambenih jedinica, odnosno izgradnju novih, što u konačnici iznosi 629 stambenih jedinica. Sumarno, u naselju Tisno, procijenjeni maksimum iznosi 753 stambene jedinice.

Prema podacima PPUO Tisno, ukupna površina izgrađenog dijela građevinskog područja naselja Dazlina iznosi 12,76 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i drugih pratećih sadržaja u naselju te je dobivena vrijednost 9,6 ha. Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Dazlina sastoji se od odabira prosječne površine građevne čestice površine 500 m² s ukupno 3 stambene jedinice. Prema takvoj metodologiji izračunata je mogućnost maksimalne izgradnje stambenih jedinica na izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja Dazlina u iznosu 574 stambene jedinice.

Prema podacima PPUO Tisno, ukupna površina izgrađenog dijela građevinskog područja naselja Dubrava kod Tisna iznosi 20,09 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i drugih pratećih sadržaja u naselju te je dobivena vrijednost 15,1 ha. Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Dubrava kod Tisna sastoji se od odabira prosječne površine građevne čestice površine 500 m² s ukupno 3 stambene jedinice. Prema takvoj metodologiji izračunata je

moгуćnost maksimalne izgradnje stambenih jedinica u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 904 stambene jedinice.

Sumarno, u izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja TZO Tisno moguća je izgradnja 2.271 stambene jedinice.

Maksimalni potencijal izgradnje na području TZO Tisno dobiven je zbrojem maksimalnog broja stambenih jedinica na izgrađenom i neizgrađenom dijelu GPN-a za stambenu i mješovitu namjenu. Prema toj metodologiji, maksimalni potencijal izgradnje na izgrađenim i neizgrađenim dijelovima građevinskih područja naselja u sastavu TZO Tisno iznosi 4.107 stambenih jedinica.

Tablica 40. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenim i neizgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene i mješovite namjene na području TZO Tisno – stambene jedinice, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Maksimalan broj stambenih jedinica u neizgrađenom dijelu	Maksimalan broj stambenih jedinica u izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje
Tisno	843	793	1.636
Dazlina	240	574	814
Dubrava kod Tisna	753	904	1.657
TZO Tisno	1.836	2.271	4.107

Tablica 41. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenim i neizgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene i mješovite namjene na području TZO Tisno – objekti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.

Naselje	Maksimalan broj objekata u neizgrađenom dijelu	Maksimalan broj objekata u izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje
Tisno	265	281	546
Dazlina	191	80	271
Dubrava kod Tisna	301	251	552
TZO Tisno	757	612	1.369

Posebno je važno naglasiti da izračun potencijala izgradnje predstavlja samo okvirnu procjenu čija je osnovna funkcija dobivanje uvida u potencijal dodatne izgradnje koju omogućava PPUO Tisno i budući provedbeni planovi nižeg reda (UPU-i). Kako će se stvarno odvijati gradnja, odnosno realizacija stambenih jedinica, ovisi o brojnim drugim faktorima koji nisu predmet analize. Ipak, realno je očekivati znatnije povećanje broja objekata, odnosno stambenih jedinica, prije svega na neizgrađenim dijelovima građevinskih područja naselja. Stoga je nužno voditi računa o dinamici izgradnje stambenih jedinica kao nezaobilaznom segmentu vođenja

destinacijske politike TZO Tisno, posebice u kontekstu novog izračuna prihvatnog kapaciteta u sljedećem Planu upravljanja destinacijom za četiri godine.

17. Analiza stanja digitalizacije

Općina Tisno raspolaže s osnovnom digitalnom infrastrukturom. Internetska mreža 4G i 5G dostupna je u većini naseljenih dijelova, besplatne WI FI točke pokrivaju javne površine u naselju i javnim objektima, a besplatni WI-Fi široko je rasprostranjen u smještajnim i ugostiteljskim objektima na području cijele destinacije. Međutim, korištenje modernih i pametnih digitalnih alata još je uvijek nedovoljno. Stanje digitalizacije na području TZO Tisno analizirano je u sljedećoj tablici.

Tablica 42. Analiza stanja digitalizacije destinacije, izvor: Općina Tisno, TZO Tisno, Ježinac d.o.o., HAKOM, eVisitor, web platforme iznajmljivača; obradio Level project d.o.o.

Domena	Obrazloženje
Primjena pametnih rješenja (<i>smart sustava</i>)	Aplikacija prijave na javne natječaje - Općina Tisno i TZO Tisno objavljuju natječaje na službenoj stranici, ali ne postoji posebna aplikacija za digitalnu prijavu. Aplikacija za prijavu komunalnih problema - ne postoji mobilna ili web aplikacija za prijavu komunalnih problema na razini Općine Tisno; komunikacija se odvija klasičnim putem (kontakt, e-mail). Platforma „Otvorena općina“ - postoji osnovna transparentnost kroz objavu dokumenata i informacija, ali nema interaktivne <i>open data</i> platforme. Uvođenje digitalnih obrazaca - na službenoj stranici TZO Tisno i Općine Tisno dostupni su obrasci u PDF i DOC formatima, ali nisu potpuno digitalizirani za online ispunjavanje i obradu. Transparentni proračun - Općina Tisno i TZO Tisno javno objavljuju proračun i financijske dokumente, čime je osigurana osnovna razina transparentnosti, međutim bez mogućnosti digitalnog praćenja. Pametni parking - komunalno poduzeće Ježinac d.o.o. provodi naplatu parkinga na javnim parkiralištima, bez primjene suvremenih pametnih rješenja oko naplate. Pametno upravljanje prometom - na području destinacije nema implementiranih pametnih prometnih sustava koji bi omogućili optimizaciju prometa, praćenje prometnih tokova i pravovremeno informiranje korisnika. Pametno gospodarenje otpadom - na području destinacije uvedeni su spremnici za otpad s RFID čipovima, što omogućuje evidenciju pražnjenja i obračun prema stvarnoj količini otpada. Iako to predstavlja određeni oblik digitalizacije sustava, riječ je o osnovnoj razini "pametnog" upravljanja bez naprednih IoT rješenja poput senzora popunjenosti. Pametna javna rasvjeta - na području destinacije uvodi se LED rasvjeta radi uštede energije, no nema sustava pametnog upravljanja ili IoT tehnologije. Virtualna šetnja – na službenoj stranici Općine Tisno postoji sekcija „Virtualna šetnja“ na kojoj je moguće upoznavanje prostora, naselja i odabranih lokacija na području općine. Posjetiteljima omogućuje pregled i virtualni obilazak važnih javnih prostora, sakralnih objekata, obalnih zona, šetnica i drugih prepoznatljivih točaka u Tisnom, Jezerima i Betini. Glavne funkcionalnosti stranice su obilazak lokacija kroz dronski prikaz i šetnju (<i>street view</i>).

Uspostava online informacijskih i rezervacijskih sustava	Internet stranice - široko rasprostranjene kao informacijski i prodajni kanal među lokalnim ponuđačima usluga u turizmu (npr. TZO Tisno, hoteli, kampovi, turističke agencije i dr.) Online turističke agencije (OTA)- pružaju mogućnost online kupnje smještaja u svim vrstama smještajnih objekata (npr. Booking.com, Airbnb i dr.)
Provođenje programa unaprjeđenja digitalnih vještina	Programi edukacije za zaposlenike općinske uprave – edukacija povezana s digitalizacijom općinske uprave i uredskog poslovanja. Programi edukacije za zaposlenike TZO Tisno – u organizaciji HTZ-a i ostalih stručnih udruženja Programi edukacija za iznajmljivače - edukacija za pružanje što kvalitetnijih usluga u turizmu (eVisitor)
Digitalna transformacija lokalne zajednice	Edukacija i razvoj digitalnih kompetencija - ne provodi se organizirani i kontinuirani program osposobljavanja za pružatelje turističkih usluga. Iako većina iznajmljivača i poduzetnika koristi osnovne digitalne alate, njihova prisutnost i učinkovitost na digitalnim platformama te primjena suvremenih standarda digitalnog marketinga ostaju na skromnoj razini. Digitalna pismenost - u lokalnoj zajednici općenito je nedovoljno razvijena, što je posebno izraženo među starijim iznajmljivačima i onima koji nisu uključeni u sustavne oblike stručnog usavršavanja.
Infrastruktura digitalne tehnologije	Širokopojasna infrastruktura - područje TZO Tisno stabilnom širokopojasnom mrežom, iako postoji potreba za njezinim daljnjim unaprjeđenjem u pogledu osiguravanja širokopojasnog pristupa većih brzina u pokretnoj i nepokretnoj mreži. Javne ustanove i dijelovi javnih površina imaju pristup brzom internetu, što omogućuje neometanu digitalnu komunikaciju i prisutnost ključnih turističkih sadržaja.
Sigurnost i privatnost	Sigurnost i zaštita privatnosti digitalnih podataka - sve su važniji aspekti u upravljanju destinacijama, osobito u kontekstu sve veće upotrebe digitalnih alata i online komunikacijskih kanala. Na području TZO Tisno, razina kibernetičke sigurnosti još uvijek nije dovoljno institucionalizirana, s obzirom na ograničene kapacitete i tehničku podršku lokalnih dionika. Iako se lokalni pružatelji turističkih usluga, posebice oni koji koriste globalne platforme poput Booking.com i Airbnb, oslanjaju na njihove sustave zaštite podataka, postoji potreba za jačanjem lokalne svijesti i edukacije o zaštiti podataka korisnika. Kibernetički sustav - trenutno stanje sigurnosti digitalnih sustava na području destinacije nije sustavno analizirano niti postoji centralizirani sustav za kibernetičku sigurnost na lokalnoj razini. Lokalni pružatelji usluga i manji poduzetnici u turizmu uglavnom se oslanjaju na osnovne razine zaštite, bez strukturiranih protokola ili edukacije o sigurnosnim praksama. Zaštita osobnih podataka u pogledu zaštite osobnih podataka, iako je većina poslovnih subjekata svjesna važnosti usklađenosti s Općom uredbom o zaštiti podataka (GDPR), ne postoje institucionalizirani mehanizmi nadzora i podrške koji bi osigurali dosljednu provedbu. Transparentnost u prikupljanju i korištenju podataka posjetitelja također nije standardizirana, što predstavlja potencijalni rizik u razvoju digitalnih alata usmjerenih na upravljanje turističkim tokovima i personalizaciju ponude. Kako bi se omogućio održiv razvoj digitalnih alata i povećalo povjerenje korisnika,

	važno je u budućnosti razviti lokalne mehanizme podrške za sigurnost podataka te provoditi edukacije o digitalnoj sigurnosti i zaštiti privatnosti. Videonadzor- Općina Tisno provodi videonadzor na lokacijama Trg Rudina, most u Tisnom, Trg dr. Šime Vlašića, parkiralište Zapadna Gomilica, Trg tišnjanskih bratovština, Gračina (panoramska kamera), Trg tišnjanskih domoljuba, šetnica Tisno – Jezera (ulaz i izlaz) te ulici Stjepana Radića (vatrogasni dom) u svrhu povećanja sigurnosti građana i posjetitelja, zaštite javne imovine te prevencije vandalizma i drugih protupravnih radnji, sukladno važećim zakonskim propisima o zaštiti osobnih podataka.

18. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Na lokalnoj razini, sektor turizma i ugostiteljstva suočava se s izazovima sličnima onima na nacionalnoj razini, ponajprije u pogledu osiguravanja dovoljnog broja kvalificiranih radnika. Nedostatak radne snage u sektoru turizma i ugostiteljstva u državama Europske unije, koji je u velikoj mjeri prisutan i u Republici Hrvatskoj, rezultat je više međusobno povezanih čimbenika. Među ključnima su dugotrajni demografski trendovi poput starenja stanovništva i smanjenja ukupnog broja stanovnika, posljedice pandemije bolesti COVID-19 koje su potaknule prelazak radnika u druge sektore, kao i relativno niske plaće i nedostatne pogodnosti. Sve to dodatno dolazi do izražaja u kontekstu sve zahtjevnijih radnih uvjeta i rastućih očekivanja gostiju.

18.1. Stanovništvo

Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine na području Općine Tisno živjelo je 1.934 stanovnika. Na području Općine Tisno nalazi se pet naselja-Tisno, Jezera, Betina i Dubrava kod Tisnog i Dazlina. Na području TZO Tisno je u međupopisnom razdoblju 2011.-2021. godine zabilježen pad broja stanovnika za 7,9 %. U samom naselju Tisno, pad je iznosio 7,4 %, odnosno 95 stanovnika.

Tablica 43. Broj stanovnika po naseljima na području naselja u sastavu TZO Tisno i Općine Tisno 2011. i 2021. godine te međupopisna promjena. Izvor: DZS (2013), Popis stanovništva 2011. i DZS (2022), Popis stanovništva 2021, obradio Level Project d.o.o.

Naselje	2011.	2021.	Međupopisna promjena 2021./2011.	Međupopisna promjena 2021/2011 (u %)
	Broj stanovništva			
Tisno	1.287	1.192	-95	-7,4
Dazlina	45	46	1	2,2
Dubrava kod Tisna	179	154	-25	-14,0
TZO Tisno	1.511	1.392	-119	-7,9
Općina Tisno	3.094	2.908	-186	-6,0

Raspodjela stanovništva prema dobi i spolu oslikava stvarnu biodinamiku i potencijalnu vitalnost određenog prostora. Ona je ključna za sadašnji i budući demografski i ekonomski razvoj nekog područja jer iz nje proizlaze osnovni segmenti stanovništva potrebni za biološku reprodukciju, kao i za stvaranje radne snage za potrebe gospodarstva pa tako i turizma.

Ukupno 13,9 % stanovnika TZO Tisno pripada kategoriji mladog stanovništva, dok zrelo stanovništvo čini 46,3 % ukupnog stanovništva. Udio starog stanovništva iznosi 39,8 %, što ukazuje na izražen proces starenja stanovništva i znatno veći udio starijih dobnih skupina u odnosu na mlado stanovništvo. Spolna struktura prema Popisu stanovništva 2021. godine pokazuje gotovo podjednak udio žena i muškaraca, pri čemu žene čine 50,2 %, a muškarci 49,8 % ukupnog stanovništva.

Indeks starenja kao pokazatelj starosne strukture stanovništva na razini Općine Tisno, prema Popisu 2021. godine, iznosio je 251,7, dok je koeficijent starenja 39,2, što su vrijednosti koje ukazuju da je stanovništvo Općine Tisno zašlo u snažan proces starenja.

Tablica 44. Spolni i dobni sastav TZO Tisno prema Popisu stanovništva 2021. godine. izvor: DZS (2022), Popis stanovništva 2021. godine, obradio Level Project d.o.o..

Dobna skupina	m.	ž.	Ukupno	Spol	m.	ž.	Ukupno
0 – 4	27	22	49	50 – 54	42	48	90
5 – 9	31	15	46	55 – 59	50	52	102
10 – 14	30	22	52	60 – 64	54	65	119
15 – 19	28	19	47	65 – 69	59	67	126
20 – 24	34	31	65	70 – 74	65	56	121
25 – 29	42	36	78	75 – 79	36	27	63
30 – 34	33	43	76	80 – 84	26	41	67
35 – 39	44	34	78	85 – 89	9	32	41
40 – 44	42	47	89	90 – 94	5	12	17
45 – 49	36	30	66	95 i više	0	0	0

Ovakva dobna struktura može dugoročno utjecati na smanjenje radno aktivnog stanovništva, povećanje potrebe za zdravstvenim i socijalnim uslugama te ograničenu dostupnost lokalne radne snage. U kontekstu razvoja turizma, očuvanje mlađeg i radno aktivnog stanovništva važno je za održavanje lokalnih gospodarskih aktivnosti, tradicionalnih djelatnosti i autentičnosti destinacije. Demografska stabilnost stoga predstavlja jedan od važnijih preduvjeta održivog društvenog i gospodarskog razvoja destinacije.

18.2. Zaposlenost i nezaposlenost

Prema NKD klasifikaciji zanimanja prema područjima djelatnosti, sukladno Popisu stanovništva 2021. godine, najveći broj stanovnika Općine Tisno bio je zaposlen u djelatnosti „I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane“ 280 (stanovnika). Slijede „G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala“ (166 stanovnika), C „Prerađivačka industrija“ (109 stanovnika) te H „Prijevoz i skladištenje“ (71 stanovnik).

Slika 23. Zaposleni prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) na području Općine Tisno 2021. godine, izvor: DZS (2023), Popis stanovništva 2021., obradio Level Project d.o.o..

Glavno obilježje koje se uočava u kretanju broja zaposlenih i nezaposlenih jest izrazita sezonalnost kada tijekom ljetnih mjeseci prisutna viša razina zaposlenosti i niža nezaposlenost, dok u zimskom razdoblju dolazi do smanjenja zaposlenosti i porasta nezaposlenosti. Takav obrazac proizlazi iz snažne povezanosti lokalnog gospodarstva s turističkom potražnjom i intenzitetom sezonskih aktivnosti tijekom ljetne sezone.

U razdoblju 2018.-2025. godine na području Općine Tisno zabilježen je porast broja zaposlenih za 11,8 %. Pritom je 2020. godina jasno povezana s utjecajem pandemije COVID-19 na lokalno tržište rada. Tada dolazi do pada broja zaposlenih te rasta nezaposlenosti, što odražava gospodarsko usporavanje i ograničenja poslovanja tijekom pandemije. U razdoblju od 2023. do 2025. godine vidljiva je stabilizacija tržišta rada na relativno visokoj razini zaposlenosti, uz istodobno smanjenje nezaposlenosti. Takva kretanja upućuju na konsolidaciju gospodarske aktivnosti, bolju apsorpciju radne snage te postupno jačanje otpornosti lokalnog gospodarstva.

Iako je sezonska komponenta i dalje prisutna, podaci potvrđuju trend smanjenja oscilacija te stvaranje stabilnijih uvjeta zapošljavanja kroz veći dio godine.

U 2025. godini u srpnju je evidentirano 1.328 zaposlenih, dok je u prosincu zabilježeno 953 zaposlenih, što znači da je zaposlenost u srpnju bila 39,4 % viša u odnosu na prosinac iste godine. Značajnija razlika očituje se u broju nezaposlenih – u srpnju je broj nezaposlenih bio manji za 64,1 % u odnosu na isti u prosincu.

Tablica 45. Kretanje broja zaposlenih i nezaposlenih na području Općine Tisno u mjesecu srpnju i prosincu 2018.-2025.godine, izvor: HZMO, HZZ, obradio Level Project d.o.o.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2018./2025.
VII (zaposleni)	1.188	1.185	1.022	1.146	1.217	1.318	1.366	1.328	11,8
XII (zaposleni)	735	725	749	803	829	910	964	953	29,7
VII (nezaposleni)	40	40	50	43	39	41	42	28	-30,0
XII (nezaposleni)	136	141	145	111	122	128	86	78	-42,6

Podaci o zaposlenima na području Općine Tisno, sukladno Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD), u djelatnostima 55. Smještaja te 56. Djelatnostima pripreme i usluživanja hrane i pića u 2024. godini pokazuju izraženu sezonalnost zaposlenosti. U kolovozu 2024. godine ukupan broj zaposlenih bio je veći za 50,3 % u odnosu na mjesec siječanj. Ova razlika osobito je izraženija u broju zaposlenih unutar ove dvije djelatnosti. U mjesecu kolovozu, u ovim je djelatnostima, bilo zaposleno 344,4 % više radnika, u odnosu na siječanj iste godine. Takve oscilacije tipične su za turistički orijentirana područja s izraženim sezonskim karakterom poslovanja te predstavljaju jedan od strukturnih izazova lokalnog tržišta rada.

Tablica 46. Broj zaposlenih u djelatnostima smještaja te djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića na području Općine Tisno u 2024. godini, izvor: MINTS

Mjesec	Broj zaposlenih (ukupno)	Broj zaposlenih u djelatnosti 55 i 56	Udio zaposlenih u djelatnosti 55 i 56 (u %)
I	939	248	26,4
II	958	250	26,1
III	984	267	27,1
IV	1.086	323	29,7
V	1.188	392	33,0
VI	1.340	502	37,5
VII	1.340	562	41,9
VIII	1.411	560	39,7
IX	1.250	561	44,9
X	1.069	426	39,9
XI	1.015	264	26,0
XII	986	126	12,8

Iako su djelatnosti smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića najizravnije povezane s turizmom, njegov utjecaj znatno je širi. Turizam izravno i neizravno potiče zapošljavanje u brojnim drugim sektorima, uključujući trgovinu na malo i veliko, promet i skladištenje, građevinarstvo, poslovanje nekretninama te druge povezane djelatnosti.

Analiza strukture zaposlenosti pokazuje da su tijekom zimskih mjeseci 2024. godine navedene djelatnosti sudjeluju s približno 23,1 % u ukupnom broju zaposlenih, dok se u ljetnim mjesecima njihov udio povećava na 40,9 %. Sezonalnost uzrokuje manjak radne snage u vrhuncu sezone, ali i povećani rizik od nezaposlenosti izvan nje, što utječe na stabilnost prihoda stanovništva i ukupnu gospodarsku sigurnost zajednice.

18.3. Analiza kadrova TZO Tisno

Rad TZO Tisno organiziran je kroz dvije osnovne organizacijske jedinice: Glavni ured i Turističko-informativni centar za posjetitelje (TIC). TZO Tisno je u 2025. godini imala dva stalno zaposlena djelatnika u punom radnom vremenu. U glavnom uredu radi uz direktor TZ-a, dok u TIC-u radi jedan djelatnik (informatore).

Ocjenjuje se da postojeći broj radnih mjesta odgovara potrebama TZO Tisno, ali uz napomenu da je poslova/zadataka na postojećim radnim mjestima vrlo širok. To prioritetno pretpostavlja dodatno profesionalno osposobljavanje djelatnika za specifične poslove destinacijskog menadžmenta i marketinga, razvoja/vođenja projekata te informiranja (uključujući i edukaciju sezonski angažiranih turističkih informatora) koje će omogućiti optimizaciju upotrebe postojećih radnih resursa. Sezonski se javlja potreba za zapošljavanjem novih kadrova u svrhu informiranja posjetitelja, provođenja promocijskih aktivnosti, organizacije i provedbe turističkih i društvenih događanja te drugih tekućih aktivnosti.

18.4. Radna snaga u turizmu i povezanim djelatnostima

Sektor turizma i ugostiteljstva generira 11 milijuna radnih mjesta u zemljama EU. Tijekom 2022. godine procjenjivalo se da nedostaje između 10 % do 20 % radne snage u usporedbi s razinom zaposlenosti iz 2019. godine. Prema posljednjim podacima HOTREC-a u 2024. godini nedostatak djelatnika smanjen je ispod 10 %. Jedan od najznačajnijih problema u hrvatskom turizmu je ozbiljan nedostatak radne snage. Procjenjuje se da hrvatskom turizmu nedostaje između 30.000 i 35.000 radnika, što je za 10 % više nego u prethodnim godinama.

Prema procjenama Udruge poduzetnika u hotelijerstvu Hrvatske, u hrvatskom turističkom sektoru potrebno je tijekom glavne turističke sezone, uz stalno zaposlene radnike, dodatno zaposliti još oko 70.000 radnika, od čega oko 55.000 iz inozemstva. Procjenjuje se, ipak, da u 2024. godini na tržištu nije bilo moguće pronaći oko 3.000 radnika.

Nedostatak radne snage u turizmu i ugostiteljstvu u zemljama EU, a koje u istom opsegu karakteriziraju i situaciju u RH, odraz su procesa kontinuiranog starenja i smanjivanja broja stanovnika, utjecaja pandemije COVID-19 na međusektorski transfer zaposlenosti, ali i nedovoljno visokih naknada i povlastica (posebice u uvjetima sve složenijih radnih uvjeta i složenijih zahtjeva kupaca).

Kao odgovor na rastuće potrebe sektora za radnom snagom, posebice iz perspektive potrebe privlačenja i zadržavanja talenata, prepoznata je potreba poticanja i promoviranja zanimanja u sektoru turizma i ugostiteljstvu te usklađivanja kompetencija ljudskih potencijala sa zahtjevima radnih mjesta i tržišta rada u turizmu. Uz navedene mjere, a u želji da se ubrza cijeli proces jačanja konkurentnosti ljudskih potencijala u turizmu i ugostiteljstvu, prepoznata je i potreba razvoja centara strukovnih kompetentnosti kao mjesta izvrsnosti u osposobljavanju kadrova za turizam i ugostiteljstvu.

Za sustav obrazovanja kadrova u turizmu i povezanim djelatnostima na području TZO Tisno od najvećeg su značaja sljedeće obrazovne ustanove: Pučko otvoreno učilište Šibenik, Veleučilište u Šibeniku i Turističko-ugostiteljska škola Šibenik.

Pučko otvoreno učilište (PUO) Šibenik je javna ustanova za obrazovanje odraslih s dugom tradicijom, koja djeluje još od 1959. godine i predstavlja važan centar cjeloživotnog učenja u Šibensko-kninskoj županiji. Učilište nudi širok spektar obrazovnih programa: osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih, prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja, tečajeve stranih jezika te razne specijalizirane programe.

U srednjoškolskom obrazovanju odraslih ustanova omogućuje stjecanje zanimanja ekonomist, hotelijersko-turistički tehničar, komercijalist, prodavač, kuhar, slastičar i konobar. Programi osposobljavanja obuhvaćaju zanimanja kao što su: operativni djelatnik za sigurnost i civilnu zaštitu, knjigovođa, asistent za upravljanje projektima, internetski marketing i brendiranje, društveno odgovorno poslovanje, priprema slatkih i tradicionalnih jela, priprema barskih mješavina, priprema jela za posebne prehrane, izrada i ukrašavanje slastica i organizacija cateringa i dr. Dakle, PUO Šibenik nudi širok broj programa osposobljavanja koji se povezuju s turizmom i povezanim djelatnostima.

Veleučilište u Šibeniku (VUŠ) visokoškolska je ustanova koja pruža stručne prijediplomske i diplomske studijske programe usmjerene na razvoj praktičnih znanja i kompetencija usklađenih s potrebama tržišta rada. Kroz obrazovne programe iz područja ekonomije, menadžmenta, turizma, prometa i drugih srodnih disciplina, Veleučilište doprinosi jačanju stručnog kadra i unapređenju konkurentnosti regionalnog gospodarstva. Nudi mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja kroz različite programe i specijalizirane tečajeve koji omogućuju profesionalno usavršavanje i stjecanje dodatnih vještina za rad u turizmu i ostalim granama.

Turističko-ugostiteljska škola Šibenik javna je ustanova srednjoškolskog odgoja koja obrazuje učenike za zanimanja u turizmu i ugostiteljstvu kroz programe i praktičnu nastavu. Kao strukovna škola u regiji s razvijenim turizmom, ima važnu ulogu u stvaranju kadrova koji mogu odgovoriti na potrebe lokalnih turističkih destinacija. Škola nudi programe za zanimanja u turizmu i ugostiteljstvu: turistički tehničar destinacije, tehničar za ugostiteljstvo, kuhar i konobar.

Općina Tisno svake godine dodjeljuje stipendije redovnim studentima i učenicima srednjih škola s prebivalištem na području Općine Tisno. Jedan od uvjeta za dodjelu stipendije učenicima srednjih škola je da su upisani u obrazovni program koji je na listi deficitarnih zanimanja za područje Šibensko-kninske županije prema službenoj statistici HZZ-a u području djelatnosti usluživanja i pripremanja hrane (npr. konobar/konobarica, kuhar/kuharica i dr.) i drugim zanimanjima (vozač motornih vozila, bravar, tesar, stolar, mesar, pekar i dr.).

U uvjetima sve veće globalne potražnje za turističko-ugostiteljskim uslugama, zemlje, regije i poduzeća moraju prilagoditi svoje poslovanje suvremenim trendovima i promjenama, kako na razini Europske unije tako i na razini pojedinih država. Iako svaka zemlja ima drugačije zakonodavstvo i drugačiju ulogu socijalnog dijaloga, primjeri dobre prakse u potencijalnom rješavanju/ublažavanju problema nedostatka radne snage u sferi turizma i ugostiteljstva brojni su te se mogu svrstati u nekoliko područja. Radi se o sljedećim aktivnostima: jačanje spoznaje o (privlačnosti) djelatnosti turizma i ugostiteljstva, obrazovanje i osposobljavanje (sektorske inicijative za dodatno osposobljavanje, subvencioniranje, komunikacija s javnim i privatnim institucijama radi koordinacije obrazovnih i strukovnih tečajeva), odnosi s javnošću (promocija zanimanja, ljetni poslovi prikladni za mlađe i mlade osobe, poticanje karijera u ugostiteljstvu na društvenim mrežama), povećanje kvalitete ljudskih potencijala (promoviranje prakse najboljeg poslodavca, osiguravanje boljih radnih uvjeta, kontinuirano usavršavanje zaposlenika, razvoj karijernih mogućnosti, povećanje motivacije i zadovoljstva zaposlenika) i socijalno partnerstvo (inicijative usmjerene na poslodavce koje uključuju intervjuiranje i prezentacije mladih, sudjelovanje profesionalaca u obrazovnim programima i sl.).

19. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Turistička zajednica općine Tisno (TZO Tisno) glavni je nositelj komunikacijskih aktivnosti destinacije na turističkom tržištu. Promocija destinacije također se odvija u suradnji s TZM Betina, TZM Jezera i TZO Murter-Kornati te u sinergiji s vertikalnim sustavom koji uključuje TZ Šibensko-kninske županije i HTZ kao i kroz udruženo oglašavanje s gospodarskim subjektima.

U 2025. godini budžet TZO Tisno za aktivnosti komunikacije i oglašavanja iznosio je 46.850,00 €, što predstavlja oko četvrtinu (24 %) ukupnih rashoda. U komunikacijskim aktivnostima koriste se svi danas relevantni offline i online kanali. Uključuje to sudjelovanje na sajmovima, odnose s javnošću, kreiranje promotivnih materijala, digitalnu komunikaciju putem internetskih stranica i društvenih mreža i ostale aktivnosti komunikacije.

Kroz tržišnu komunikaciju TZO Tisno gradi brend identitet „Misto koje spaja nova iskustva“.

19.1. Online promotivne aktivnosti

Godine 2024. za aktivnosti komunikacije i oglašavanja izdvojeno je 46.850,00 €, tj. 22.9 % ukupnog budžeta TZO Tisno.

19.1.1 Evaluacija službene web stranice

Službena mrežna stranica TZO Tisno (www.tz-tisno.hr/hr/naslovnica/) predstavlja informativnu i funkcionalnu platformu namijenjenu promociji turističke ponude destinacije. Osmišljena je tako da pruža sažet i jasan pregled ključnih informacija o destinaciji. Stranica se redovito održava i osvježava, te je prevedena na engleski jezik. Web stranica prilagođena je uklopljena u format TZ Šibensko-kninske županije.

Na mrežnoj stranici TZO Tisno trenutačno nisu implementirane funkcionalnosti koje bi omogućile unaprijeđenu pristupačnost sadržaja osobama s različitim vrstama poteškoća. Ne postoji mogućnost prilagodbe veličine fonta, promjene kontrasta prikaza niti druge opcije koje bi korisnicima olakšale čitanje i korištenje sadržaja. U tom kontekstu, razina digitalne pristupačnosti može se ocijeniti ograničenom, te postoji prostor za usklađivanje s načelima univerzalnog dizajna i važećim smjernicama za pristupačnost mrežnih sadržaja (npr. WCAG standardi). Web stranica je bogata različitim vizualnim sadržajima i sekcijama koji omogućuju prezentaciju cjelokupne turističke ponude (prirodna i kulturna baština, aktivnosti, događanja, planiranje putovanja i smještaj).

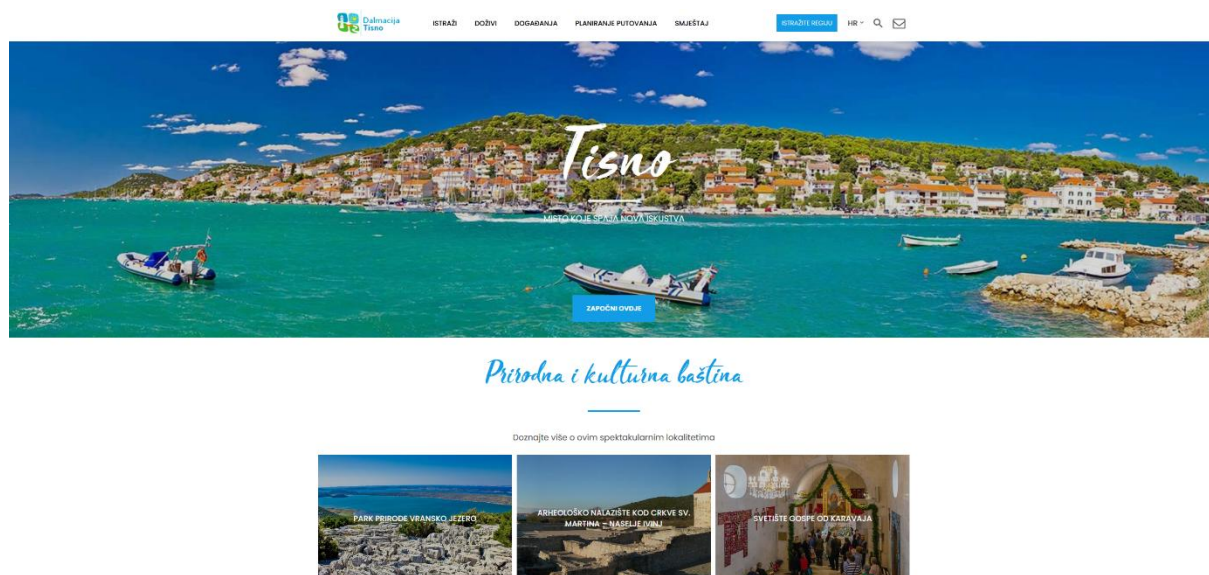
Glavni izbornik organiziran je kroz padajuće podizbornike, čime je sadržaj tematski razvrstan i pregledno strukturiran. Osnovne kategorije uključuju:

- Istraži (Tisno, Priroda te Kultura i baština)
- Doživi (Gastro, Jedrenje i nautika, Aktivni odmor, Sunce i more)
- Događanja
- Planiranje putovanja (Kako doći u Tisno, Korisne informacije)
- Smještaj
- B2B (Informacije, Kutak za iznajmljivače, Prijava gostiju online i Zdravstvena zaštita)

Na dnu stranice mogu se pronaći osnovne informacije te korisni linkovi s poveznicom na web stranice Ministarstva turizma, Hrvatske turističke zajednice, TZ Šibensko-kninske županije, Šibensko-kninske županije i Općine Tisno te na stranicu ExploreCroatia.

Vizualni identitet TZO Tisno usklađen je s vizualnim identitetom turističkih zajednica na području Šibensko-kninske županije. Korištenjem zajedničkog koncepta „Dalmatia“ i prepoznatljivih grafičkih elemenata, TZO Tisno prati regionalne promotivne smjernice TZ Šibensko-kninske županije. Takav pristup doprinosi prepoznatljivosti destinacije, vizualnoj usklađenosti promotivnih materijala te zajedničkom nastupu na turističkom tržištu.

Slika 24. Naslovna stranica službene web stranice TZO Tisno, izvor: tz-tisno.hr

19.1.2 Društvene mreže

TZO Tisno aktivna je na društvenim mrežama Facebook i Instagram, te sukladno planu rada kontinuirano provodi aktivnosti digitalne promocije destinacije s ciljem povećanja vidljivosti, informiranja posjetitelja i promocije turističke ponude, manifestacija i lokalnih atrakcija.

Facebook stranica TZO Tisno (VisitTisno) ima 5,8 tis. pratitelja. Stranica se koristi primarno u svrhu promocije destinacije, informiranja javnosti o aktualnim događanjima te predstavljanja prirodnih, kulturnih i turističkih sadržaja destinacije. Objave su većinom vizualnog karaktera i uključuju fotografije krajolika, manifestacija, tradicijskih događanja i ostalih informacija. Sadržaj se redovito ažurira, osobito tijekom turističke sezone, kada je naglasak na najavama događanja, izvještajima s manifestacija i promociji lokalnih posebnosti destinacije (priroda, kultura, događanja i sl.). Dio sadržaja tematski je usklađen s objavama na Instagram profilu, čime se održava konzistentnost komunikacije na društvenim mrežama. Iako stranica ima stabilan broj pratitelja, prostor za unaprjeđenje vidljiv je u segmentu interakcije s korisnicima. Veća uključenost publike mogla bi se potaknuti objavama koje potiču komentiranje, dijeljenje iskustava, korištenje oznaka lokacije te uključivanje sadržaja koji generiraju sami posjetitelji. Sustavnije korištenje multimedijalnih formata (kratki video sadržaji, prijenosi uživo, tematske kampanje) dodatno bi ojačalo digitalnu prisutnost i angažman publike.

Facebook stranica TZO Tisno (Visit Tisno) ostvaruje engagement rate od 3,88 %, što ukazuje na dobru razinu interakcije korisnika sa sadržajem objavljenim na društvenoj mreži. S obzirom na oko 5,8 tisuća pratitelja, stranica predstavlja važan kanal online komunikacije i promocije destinacije, posebno u informiranju turista o manifestacijama, događanjima i turističkoj ponudi. Aktivnost korisnika kroz reakcije, komentare i dijeljenja potvrđuje značaj Facebooka u digitalnoj promociji Tisnog i komunikaciji s različitim ciljanim skupinama posjetitelja.

Instagram profil TZO Tisno (VisitTisno) ima oko 2.800 pratitelja te približno 500 objava. Sadržaj je dijelom usklađen s objavama na Facebook profilu, dok se komunikacija dodatno obogaćuje redovitim objavama Instagram priča koje uključuju fotografije destinacije i najave događanja. U cilju povećanja dosega i angažmana publike, preporučuje se veća razina interakcije s korisnicima kroz ankete, pitanja, kvizove, pozive na dijeljenje iskustava (user-generated content), označavanje lokacija te suradnje s lokalnim dionicima i influencerima. Time bi se potaknula dvosmjerna komunikacija i jačala digitalna vidljivost destinacije. Također, uočava se nedostatak strukturiranih informacija o turističkim uslugama, ponudi i iskustvima prethodnih posjetitelja. Navedeno se može sustavno organizirati putem Instagram „Highlights“ (naglasaka), primjerice kroz kategorije poput smještaja, gastronomije, aktivnosti, plaža, manifestacija i recenzija gostiju. Objave su na hrvatskom jeziku, što ograničava doprinos međunarodnoj prepoznatljivosti destinacije, ali ostavlja prostor za eventualno dvojezično komuniciranje u cilju jačanja lokalne uključenosti.

Instagram profil TZO Tisno (@visit.tisno) ostvaruje stopu angažmana od 5,09 %, što se prema pokazateljima društvenih mreža smatra dobrim rezultatom. Visoka vrijednost pokazatelja potvrđuje da TZO Tisno uspješno koristi Instagram kao važan kanal online komunikacije i promocije turističke ponude, posebno kroz vizualno atraktivne sadržaje usmjerene prema različitim ciljanim skupinama turista.

Iako službena mrežna stranica TZO Tisno sadrži poveznicu na YouTube kanal, kanal trenutno nije aktivan odnosno ne sadrži dostupan sadržaj. S obzirom na važnost video marketinga u suvremenoj promociji turističkih destinacija, aktiviranje i redovito održavanje YouTube kanala moglo bi doprinijeti kvalitetnijem predstavljanju destinacije kroz promotivne video sadržaje, prikaze događanja, prirodnih atrakcija i lokalne ponude te povećanju međunarodne online vidljivosti destinacije.

TZO Tisno trenutno nema službeni LinkedIn profil, iako bi prisutnost na ovoj društvenoj mreži mogla doprinijeti jačanju profesionalne komunikacije i promociji destinacije u poslovnom okruženju. LinkedIn se koristi za predstavljanje projekata, suradnji, turističkih inicijativa i aktivnosti turističkih zajednica te omogućuje povezivanje s partnerima, turističkim sektorom i stručnjacima iz područja turizma i marketinga. Aktivnija prisutnost na LinkedInu mogla bi doprinijeti profesionalnijem digitalnom nastupu i povećanju vidljivosti destinacije na međunarodnoj razini.

TZO Tisno nema službeni TikTok profil, iako ova platforma predstavlja jedan od najbrže rastućih kanala digitalne komunikacije u turizmu. TikTok omogućuje promociju destinacije putem kratkih, dinamičnih i vizualno atraktivnih video sadržaja koji imaju velik potencijal dosega i viralnog širenja među korisnicima. Aktivnija prisutnost na TikToku mogla bi doprinijeti povećanju online vidljivosti destinacije, boljoj promociji događanja, prirodnih atrakcija, gastronomije i autentične atmosfere destinacije te učinkovitijem približavanju mlađim ciljanim skupinama turista, posebice u segmentu festivalskog turizma.

U području SEO optimizacije TZO Tisno može povećati vidljivost mrežne stranice optimizacijom ključnih pojmova vezanih uz festivalski turizam, događanja, glazbene festivale, plaže, gastronomiju i aktivni odmor. Važno je redovito objavljivati višejezični sadržaj, blogove, vodiče i aktualne informacije o događanjima, kao i koristiti Google Business profile, strukturirane podatke i lokalni SEO kako bi destinacija bila bolje pozicionirana u rezultatima internetskog pretraživanja. Suvremeni SEO sve se više prilagođava i AI pretraživačima, zbog čega je važno stvarati kvalitetan, autentičan i informativan sadržaj koji AI alati mogu prepoznati i preporučiti korisnicima.

Velik potencijal za Tisno predstavljaju Instagram Reels i YouTube Shorts, koji su danas među najvažnijim kanalima promocije turističkih destinacija mlađim ciljanim skupinama. Kratki video sadržaji s festivala, koncerata, plaža, zalazaka sunca, gastronomije i atmosfere destinacije imaju velik viralni potencijal i mogu značajno povećati međunarodnu vidljivost Tisnog. Posebno je

važan tzv. UGC sadržaj (User Generated Content), odnosno sadržaj koji stvaraju sami posjetitelji i sudionici festivala dijeljenjem fotografija i videa na društvenim mrežama.

TZO Tisno može dodatno razvijati i digitalno oglašavanje putem Google Ads te Meta Ads kampanja (Facebook i Instagram). Takvi oglasi omogućuju precizno ciljanje korisnika prema dobi, interesima, državama i navikama putovanja. Festivalska događanja i noćni život mogu se promovirati mlađim korisnicima putem Instagrama, dok se obiteljska i gastronomska ponuda može promovirati putem Facebooka i Google pretraživanja. Posebno učinkovite mogu biti remarketing kampanje kojima se oglasi ponovno prikazuju korisnicima koji su već posjetili mrežnu stranicu Tisnog ili pregledavali sadržaje vezane uz festivale i događanja.

Važan dio suvremene online komunikacije predstavlja i suradnja s influencerima, travel blogerima i kreatorima video sadržaja, koji mogu autentično promovirati destinaciju međunarodnoj publici. Trendovi turističkog marketinga 2026. godine sve više naglašavaju personalizirani sadržaj, kratke video formate, AI preporuke i interaktivnu komunikaciju s korisnicima, zbog čega destinacije koje aktivno koriste digitalne alate ostvaruju veću prepoznatljivost i konkurentnost na turističkom tržištu.

TZO Tisno sudjeluje u udruženom oglašavanju na najvažnijim emitivnim tržištima za otok Murter s ciljem povećanja vidljivosti destinacije i promocije turističke ponude. Kampanja se provode povremeno, u suradnji s TZ Šibensko-kninske županije te TZ-ovima otoka Murtera kao partnerima, a obuhvaćaju zajedničke promotivne aktivnosti usmjerene prema ciljanim tržištima radi jačanja prepoznatljivosti destinacije i privlačenja posjetitelja.

19.2. Offline promotivne aktivnosti

Offline promotivne aktivnosti obuhvaćaju analizu tiskanih promotivnih materijala (brošure, plakati, vodiči, karte i sl.), offline oglašavanje (oglasi, jumbo plakati, plakati dobrodošlice, natpisi i zastave na istaknutim lokacijama, reklamni stalci), fotografije, prezentiranje na sajmovima i poslovnim radionicama, organizaciju događanja, turističko-informativne aktivnosti te suvenirski program.

Offline aktivnosti

Tiskani promotivni materijali

- Brošure
- Plakati
- Tiskani programi događanja
- Karte/mape destinacije

Sajmovi, posebne prezentacije, poslovne radionice

- Predstavljanje destinacije na sajmovima (zajedno TZ ŠKŽ i ostalim TZ-ovima otoka Murtera)
- Sudjelovanje na promotivnim radionicama

Offline oglašavanje

- Oglasi – u novinama, časopisima i katalozima
- Jumbo plakati – na prometnim lokacijama
- Plakati dobrodošlice – na ulazu u destinaciju
- Natpisi i zastave – za pojedina događanja
- Reklamni stalci – predstavljanje brenda „VisitTisno“ s QR kodom

Fotografije

- Kontinuirani otkup i provođenje namjenskog slikanja destinacije

Organizacija događanja

- Radionice, izložbe, predstavljanje radova i publikacija i dr.

Turističko-informativne aktivnosti

- Turističko-informativni centar TZO Tisno – pružanje turističkih informacija
- Interpretacijske table - 1) postavljene na više mjesta predstavljaju ključne povijesne lokacije (Tisno, arheološko nalazište Ivinj i dr.); (2) postavljene na stazama interpretiraju značajke prostora (npr. Putevima Vjekoslava Kaleba, šetnica Jezera-Tisno)

Suvenirski program

- Suveniri

Suradnja s partnerima

Suradnja TZO Tisno s partnerima odvijala se tijekom 2024. kroz sljedeće modele:

Udruženo oglašavanje

- Suradnja s TZO Tisno i TZ ŠKŽ – provedba offline i online kampanja na domaćem i inozemnim tržištima
- Suradnja TZO Tisno, TZO Murter-Kornati, TZM Betina i TZM Jezera - provedba online i offline kampanja na domaćem i inozemnim tržištima
- Suradnja s gospodarstvom – udruženo oglašavanje i sufinanciranje media planova tvrtki

Suradnja s novinarima

- Suradnja s HTZ-om- prihvati i organizacija boravka novinara; glavni interesi su obiteljski odmor, festivalski turizam, aktivni turizam, izletnički turizam

20. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama

Pristupačni turizam za osobe s posebnim potrebama odnosi se na prilagodbu turističkih usluga, objekata i infrastrukture kako bi se osigurala ravnopravnost i sigurnost osobama s različitim vrstama invaliditeta, uključujući tjelesne, senzorne i intelektualne smetnje, kao i onima koji se suočavaju s drugim oblicima ograničenja u kretanju, komunikaciji ili razumijevanju. Osnovni cilj pristupačnog turizma jest omogućiti osobama s posebnim potrebama jednako i ugodno turističko iskustvo, bez arhitektonskih, fizičkih i komunikacijskih barijera koje bi mogle otežati njihovu mobilnost i uživanje u turističkim sadržajima.

Prema globalnim procjenama, osobe s invaliditetom čine oko 16 % ukupne svjetske populacije, odnosno oko 1,3 milijarde ljudi, a više od 70 % od 80 milijuna osoba s invaliditetom na području Europske unije redovito putuje. Ova skupina turista ima specifične zahtjeve, preferiraju putovanja izvan najfrekventnijih turističkih sezona, a ako su zadovoljni pruženom uslugom, često se vraćaju na iste destinacije.

Tehnički propis o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 12/2023), što se odnosi i na sve one građevine koje se pripremaju za realizaciju. Unatoč tome što prilagodba infrastrukture i uklanjanje arhitektonskih barijera nije uvijek izvediva zbog specifičnosti određenih lokacija, važno je ulagati u razvoj pristupačnih sadržaja i usluga. To uključuje prilagodbu smještajnih objekata, javnih površina, prometne infrastrukture i turističkih atrakcija kako bi se osigurala inkluzivnost i socijalna integracija osoba s posebnim potrebama. Na taj način, pristupačni turizam ne samo da pridonosi socijalnoj ravnopravnosti i kvalitativnom poboljšanju života tih osoba, nego također doprinosi ekonomskoj održivosti turističkih destinacija.

20.1. Fizička pristupačnost

TOMAS istraživanje iz 2023.g. pokazalo je kako su anketirani turisti su iskazali nizak stupanj zadovoljstva s prilagođenosti destinacije osobama s posebnim potrebama. Osiguranje pristupačnosti osobama sa smanjenom pokretljivosti u TZO Tisno u pojedinim područjima nije moguća zbog specifičnosti morfološke strukture naselja, dok je u skladu s lokalnim uvjetima izvedena na dostupnim javnim površinama.

Na području TZO Tisno osigurana su i propisno označena parkirališna mjesta namijenjena osobama s invaliditetom, čime je omogućena osnovna razina pristupačnosti u prometnom smislu.

Infrastruktura za osobe s invaliditetom na području TZO Tisno nije sustavno razvijena, posebno u udaljenijim dijelovima destinacije. Većina turističkih objekata, uključujući smještajne kapacitete, ugostiteljske objekte i kulturno-povijesne atrakcije, nije u potpunosti prilagođena osobama s poteškoćama u kretanju. Nedostaje rampi za invalidska kolica, dizala u višekatnim objektima te pristupačnih sanitarnih čvorova, što značajno ograničava mogućnosti neovisnog kretanja i boravka osoba s invaliditetom. Iznimka su pojedini smještajni kapaciteti koji privatnom inicijativom nude djelomično prilagođene sadržaje. Ograničenja u fizičkoj pristupačnosti odnose se na arhitektonske barijere na građevinama (npr. stepenice) te na prirodne prepreke na plažama, stazama i rutama (npr. kamen, makadam), zbog kojih je pristup, osobito osobama s oštećenjima lokomotornog sustava, otežan ili onemogućen. Javni prostori uglavnom nisu opremljeni pristupnim rampama ni podlogama pogodnima za korisnike invalidskih kolica. Ne postoje taktilne staze za osobe s oštećenjem vida ni posebno označene zone za olakšan ulaz u more. Navedeno je osigurano tek u sklopu plaže sv. Andrije na kojoj je izvedena rampa za ulazak u more. Tijekom izvođenja šetnica i uređenja obalnih prostora osiguran je minimalni standard pristupačnosti za osobe s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, čime je omogućeno osnovno kretanje i korištenje javnog prostora.

U sljedećoj tablici napravljena je procjena fizičke pristupačnosti glavnih turističkih sadržaja u destinaciji za osobe s invaliditetom u smislu njihove fizičke pristupačnosti, ali ne razmatrajući implementaciju Tehničkog propisa o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti.

Tablica 47. Fizička pristupačnost glavnih turističkih sadržaja na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o, terenski obilazak, TZO Tisno

Fizička pristupačnost		DA/NE
Izbor glavnih atrakcija	Javni prostori (trgovi i riva)	DA
	Narodna knjižnica i čitaonica Tisno	DA (djelomično)
	Most u Tisnom	DA
	Crkva Gospe od Karavaja	DA
	Crkva sv. Roka	DA
	Crkva sv. Andrije	NE
	Crkva sv. Duha	DA
	Crkva sv. Martina	DA
	Crkva sv. Ilije	NE
	Palača Katunarić (Općinska uprava)	DA (djelomično)
	Kuća Matković	NE
	Kuća Gelpi	NE
	Kuća Banchetti	NE
	Villa Mazzura	NE
	Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina	DA
	Župni dvor	DA
	Šetnica Banj	DA
	Šetnica Jezera-Tisno	DA
	Putovima Vjekoslava Kaleba	DA/NE (djelomično)
	Poučna podmorska staza Tisno-Jezera	NE
	Plaža sv. Andrija	DA (moguć i ulaz)
	Plaža Jazine 1	DA/NE (bez mogućnosti ulaska u more)
	Plaža Jazine 2	DA/NE (bez mogućnosti ulaska u more)
	Plaža Rastovac	DA/NE (bez mogućnosti ulaska u more)
	Plaža Banj (Brošćica)	DA/NE (bez mogućnosti ulaska u more)
	Plaža Vila	DA/NE (bez mogućnosti ulaska u more)
	Školska dvorana OŠ Vjekoslava Kaleba	DA
	Malonogometno igralište OŠ Vjekoslava Kaleba	DA
	Vidikovac „Gračina“	DA
	Vidikovac „Gradina“	DA
	Vidikovac „Gospe od Karavaja“	DA
Smještajni objekti	Hoteli	DA (djelomično)
	Kampovi	DA
	Objekti u domaćinstvu	DA (djelomično)
Ugostiteljski objekti	Restorani	DA (djelomično)
	Caffe barovi	DA (djelomično)
Ostalo	Javni sanitarni čvorovi	NE

20.2. Komunikacijska pristupačnost

Internetske stranice većine pružatelja usluga nisu optimizirane za osobe s invaliditetom. Nema verzija na Brailleovu pismu, zvučnih vodiča niti QR kodova sa sadržajem za slabovidne osobe. Turistička signalizacija i informativne ploče u destinaciji su jasno označene, izrađene su u kontrastnim bojama, ali ne sadrže piktograme koji bi pomogli osobama s kognitivnim teškoćama.

20.3. Pristupačnost usluga

20.3.1 Smještajni kapaciteti

Većina smještaja je u privatnom vlasništvu i nije kategorizirana prema standardima pristupačnosti. Prilagođen smještaj raspoloživ je u hotelima i kampovima te u ograničenoj mjeri i u objektima u domaćinstvu. Nema podataka o broju smještajnih jedinica prilagođenih osobama s invaliditetom.

20.3.2 Ugostiteljski objekti

U destinaciji postoji oko 50 ugostiteljskih objekata koji pružaju uslugu pripremanja i usluživanja pića i hrane. Niti jedan objekt nema pristupnu rampu, a sanitarni čvorovi u većini nisu prilagođeni osobama s invaliditetom. Obzirom da se, generalno, radi o prizemnim objektima, pristup je moguć i bez pristupne rampe. Jelovnici su većini slučajeva dostupni u digitalnom ili lako čitljivom formatu ili fizički ili putem QR koda.

20.3.3 Kulturne i rekreacijske usluge

U pogledu dostupnosti kulturnih i sportsko-rekreacijskih usluga, područje destinacije raspolaže mrežom kulturnih, društvenih i rekreacijskih sadržaja dostupnih lokalnom stanovništvu i posjetiteljima. Kulturne usluge ostvaruju se kroz djelovanje Narodne knjižnice i čitaonice Tisno, kulturnih manifestacija, sakralnih i kulturno-povijesnih lokaliteta, dok sportsko-rekreacijske sadržaje čine sportsko-rekreacijske zone, dječja igrališta, šetnice, plaže i obalni prostori. Pristupačnost trgova i obalnih dijelova osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću djelomično je omogućena kroz uređene pješačke površine, šetnice i javne prostore. U novije uređenim dijelovima prostora postupno se provode prilagodbe poput uređenih pješačkih pristupa, rampi i odgovarajuće urbane opreme, dok konfiguracija terena i povijesna struktura pojedinih dijelova naselja, osobito unutar stare jezgre Tisnog, predstavljaju ograničenje za potpunu pristupačnost. Most u Tisnom ima uređen nogostup koji omogućuje pješački pristup i kretanje osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno nalazi se u prizemlju zgrade općinske uprave, čime je omogućen lakši pristup osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću te bolja dostupnost knjižničnih i kulturnih sadržaja svim korisnicima. Školska dvorana OŠ Vjekoslava Kaleba prilagođena je pristupu osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću, čime je omogućeno korištenje sportskih i rekreacijskih sadržaja širem krugu korisnika.

20.4. Društvena i kognitivna pristupačnost

Razvoj turizma u destinaciji podrazumijeva i odgovornost prema jednakom pristupu svim posjetiteljima. U kontekstu pristupačnosti za osobe s invaliditetom, važno je ne samo unapređivati infrastrukturu, već i osigurati odgovarajuću razinu edukacije, senzibilizacije i profesionalnog pristupa. Kvaliteta usluge ne očituje se isključivo u fizičkoj prilagođenosti prostora, već i u znanju, razumijevanju i kulturi ophođenja prema osobama s različitim potrebama.

20.4.1 Obuka osoblja

Lokalno turističko osoblje te zaposlenici u ugostiteljskim i uslužnim djelatnostima u destinaciji rijetko su prošli specijaliziranu edukaciju o radu s osobama s invaliditetom. Ne postoji organizirani program senzibilizacije na razini destinacije, što upućuje na potrebu za strukturiranim edukacijama i podizanjem profesionalnih standarda u ovom segmentu.

20.4.2 Kulturalna osjetljivost

U destinaciji je potrebno dodatno raditi na jačanju svijesti o važnosti inkluzivnosti i jednakog pristupa svim gostima. S obzirom na turistička kretanja i daljnji razvoj destinacije, važno je sustavno poticati razumijevanje, toleranciju i društvenu odgovornost kako bi se osigurao održiv i uključiv turizam.

21. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji (javne usluge i servisi)

Kvaliteta i dostupnost javnih usluga i servisa predstavljaju važan čimbenik u ukupnoj turističkoj ponudi TZO Tisno. Dobro organizirane i učinkovite javne službe značajno utječu na zadovoljstvo turista, ali i na sigurnost, funkcionalnost i atraktivnost destinacije. U ovom poglavlju analizirane su javne usluge i servisi od važnosti na području TZO Tisno.

21.1. Javne i žurne službe

Policijska postaja Vodice djeluje unutar PU Šibensko-kninske županije te obuhvaća područje Općine Tisno. Policija ima važnu ulogu u razvoju destinacije jer osiguranje sigurnosti i zaštite posjetitelja i lokalnog stanovništva direktno utječe na imidž destinacije i zadovoljstvo turista. Ključne uloge policije u tom procesu uključuju: održavanje sigurnosti, prevenciju i edukaciju, kontrolu prometa i regulaciju, osiguravanje kulturnih i sportskih manifestacija, podrške hitnim slučajevima, borbu protiv ilegalnih aktivnosti (trgovine ljudima, ilegalnog zapošljavanja, trgovine drogom, te zaštite kulturne baštine i prirodnih resursa od nezakonitih radnji) te jačanje imidža destinacije.

DVD Tisno je dobrovoljna, strukovna, humanitarna i neprofitna udruga građana čija se djelatnost odnosi na zaštitu od požara, protupožarnu zaštitu, tehničke intervencije, osposobljavanje kadrova te ostale aktivnosti od značaja za sigurnost i zaštitu ljudi, imovine i okoliša. Sjedište je na adresi Ulici Stjepana Radića 20 u Tisnom te djeluje u sklopu Vatrogasne zajednice Šibensko-kninske županije. Aktivnosti zajednice obuhvaćaju provođenje preventivnih mjera zaštite od požara, gašenje požara, spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom te u spašavanju ljudi i imovine prigodom prirodnih i tehnoloških nezgoda i sl.

Vatrogasci imaju važnu ulogu u razvoju turističkih destinacija jer sigurnost turista i zaštita imovine direktno utječu na imidž destinacije i zadovoljstvo posjetitelja. Neke od važnih uloga DVD-a uključuju: osiguranje sigurnosti turista, provođenje preventivnih mjera, pomoć u hitnim situacijama, spašavanje imovine i ljudi te suradnju s drugim službama.

HGSS Šibenik je lokalna stanica Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS) koja djeluje na području Šibensko-kninske županije. Osnovana je 2004. godine i okuplja dobrovoljne spašavatelje koji pomažu ljudima u planinama, na nepristupačnim terenima i u raznim izvanrednim situacijama. Stanica HGSS Šibenik ima oko 45 članova, koji djeluju kao dobrovoljci. Među njima su gorski spašavatelji, instruktori te liječnici, koji svojim znanjem i iskustvom sudjeluju u akcijama spašavanja i potragama. U radu koriste i K9 potražne pse, posebno obučene za pronalaženje nestalih osoba, kao i operatore dronova koji pomažu u pretraživanju teško dostupnih područja.

Turisti i posjetitelji koji se tijekom turističke sezone nalaze na području TZO Tisno, a imaju potrebe za uslugama zdravstvene skrbi, iste mogu ostvariti tijekom radnog dana u Domu zdravlja Murter ili Tisno.

Dom zdravlja Šibensko-kninske županije - Organizacijska jedinica Murter je ustanova koja obavlja djelatnost primarne zdravstvene zaštite na području Općine Tisno. Nalazi se na adresi Hrvatskih vladara 47 u Murteru. Unutar nje djeluju tri ordinacije opće medicine i jedna ordinacija dentalne medicine. Dom zdravlja Šibensko-kninske županije- Organizacijska jedinica Tisno je ustanova koju čini jedna ambulanta primarne zdravstvene zaštite i ordinacija dentalne medicine. Nalazi se na adresi Istočna Gomilica 2 u Tisnom.

Opća bolnica Šibensko-kninske županije najbliža je ustanova sekundarne zdravstvene skrbi kojoj gravitira područje otoka Murtera. Djelatnost Bolnice je provođenje bolničke, polikliničko-konzilijarne zdravstvene zaštite, dijagnostike, zdravstvene njege, boravka i prehrane. U sastavu Opće bolnice su djelatnosti, službe, odjeli i odsjeci s pripadajućom polikliničko-konzilijarnom zdravstvenom zaštitom.

Tijekom ljetne sezone osigurana je dodatna usluga hitne medicinske pomoći kroz rad posebne ispostave tj. dežurstva Zavoda za hitnu medicinsku pomoć Šibensko-kninske županije u Tisnom koja radi 0-24h. U zahtjevnijim situacijama usluga hitne medicinske pomoći pruža se na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu (OHPB) Opće županijske bolnice u Šibeniku.

U sklopu Doma zdravlja Šibensko-kninske županije ustrojena je turistička ambulanta na adresi Istočna gomilica 2 u Tisnom. Ambulanta radi radnim danom i subotom. Osim navedene, turističke ambulante nalaze se Šibeniku, Vodicama, Rogoznici i Primoštenu.

Prema Odluci o donošenju Mreže hitne medicine i sanitetskog prijevoza, na području djelovanja Zavoda za hitnu medicinu Šibensko-kninske županije, ispostave Tisno djeluje ukupno pet timova 2. Ti timovi su organizirani na način da pokrivaju hitne intervencije i sanitetski prijevoz za područje Općina Tisno i Murter-Kornati, osiguravajući pravovremenu i kvalitetnu hitnu zdravstvenu skrb lokalnom stanovništvu i gostima.

21.2. Obrazovanje, kultura i sport

Osnovna škola Vjekoslava Kaleba glavna je osnovnoškolska ustanova na području Općine Tisno. Djeluje na adresi Put Luke 2. Škola predstavlja važno mjesto učenja, druženja i razvoja mladih generacija te svojim djelovanjem aktivno sudjeluje u kulturnom, društvenom i sportskom životu zajednice kroz brojne projekte, radionice, školske priredbe, sportska natjecanja i humanitarne akcije. Učenicima se nastoji pružiti kvalitetno obrazovanje te potaknuti razvoj kreativnosti, odgovornosti i međusobne suradnje. Sudjelovanjem učenika u kulturnim događanjima, ekološkim akcijama i obilježavanju lokalnih običaja jača se svijest o važnosti očuvanja prostora, kulture i zajednice, što doprinosi stvaranju pozitivne slike destinacije i obogaćivanju njegove

kulturne i turističke ponude. U sastavu OŠ Vjekoslava Kaleba, osnovana je 2013. godine glazbena škola koju polaze djeca s otoka Murtera i okolice. OŠ Vjekoslava Kaleba raspolaže školskom sportskom dvoranom i malonogometnim igralištem koji imaju važnu ulogu u provođenju nastave tjelesne i zdravstvene kulture, sportskih aktivnosti i rekreacije učenika. Ovi prostori koriste se i za održavanje školskih natjecanja, sportskih događanja i različitih društvenih aktivnosti, čime doprinose aktivnom načinu života djece i mladih te jačanju sportskog i društvenog života lokalne zajednice.

Dječji vrtić „Spužvica“ glavna je ustanova predškolskog odgoja za područje Tisnog i okolice. Vrtić se nalazi na adresi Put Luke 2b. Ustanova provodi programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a kroz različite aktivnosti i suradnju s lokalnom zajednicom djecu upoznaje s tradicijom, običajima i identitetom Tisnog i otoka Murtera te potiče razvoj osjećaja pripadnosti mjestu u kojem odrastaju.

Narodna knjižnica i čitaonica Tisno osnovana je 1873. godine te predstavlja jednu od najstarijih kulturnih ustanova na području Šibensko-kninske županije. Smještena je u zgradi općinske uprave na adresi Uska ulica 1. U sklopu knjižnice organiziran je Odjel za djecu i mlade, Odjel za odrasle, Čitaonica te Igraonica. Kroz svoj dugogodišnji rad knjižnica je izrasla u važnu kulturnu i društvenu ustanovu koja svojim djelovanjem potiče obrazovanje, razvoj čitalačke kulture i očuvanje lokalne baštine. Kroz organizaciju kulturnih događanja, izložbi i koncerata, radionica, suradnju s obrazovnim ustanovama te provođenje humanitarnih akcija, knjižnica doprinosi razvoju kulturnog i društvenog života zajednice, potiče međugeneracijsku povezanost i aktivno sudjelovanje građana u društvenim i kulturnim aktivnostima. Knjižnica i čitaonica ima važnu ulogu i u obogaćivanju turističke ponude destinacije kao mjesto očuvanja kulturne baštine, tradicije i lokalnog identiteta. Od posebnog značaja je zavičajna zbirka u kojoj se prikuplja, čuva i daje na korištenje građa koja svjedoči životu i djelu i hrvatskog književnika Vjekoslava Kaleba, rođenog u Tisnom.

21.3. Vjerske zajednice

Katolička crkva ima kontinuiranu prisutnost na području destinacije, s redovitim misnim slavlјima koja se održavaju u crkvama unutar destinacije. U Tisnom se nalaze ukupno 4 crkve - crkva Gospe od Karavaja, sv. Roka, sv. Duha i sv. Andrije. U Dubravi kod Tisna se nalazi crkva sv. Martina s arheološkim nalazištem Ivinj, dok se u Dazlini nalazi crkva sv. Ilije. Župni ured šibenske biskupije djeluje unutar Župe Svetog Duha na adresi Velika Rudina 2 u Tisnom.

21.4. Financijske, platne i poštanske usluge

U Tisnom su dostupne osnovne financijske, platne i poštanske usluge. Posjetiteljima i lokalnom stanovništvu osiguran je pristup svakodnevnim novčanim transakcijama i poštanskim uslugama, što omogućuje nesmetano funkcioniranje tijekom boravka u destinaciji.

Poštanski ured Tisno nalazi se na adresi Trg Šime Vlašića 1, gdje se mogu obaviti usluge slanja i primitka pošiljaka, paketa, preporučene pošte te izvršiti platne transakcije i ostale poštanske usluge.

U središtu Tisnog dostupni su brojni bankomati domaćih i stranih banaka te mjenjačnica, što omogućuje jednostavan pristup novcu tijekom boravka u destinaciji.

Najbliža poslovница Financijske agencije (FINA) nalazi se na adresi Uska ulica 1, gdje su dostupne usluge financijskog poslovanja, plaćanja i administrativne financijske usluge.

21.5. Uslužne djelatnosti i opskrba

Na području destinacije rade trgovine prehrambenim i tehničkim proizvodima, restorani, kafići, fast food, pekare, suvenirnice, frizerski i kozmetički saloni, taxi usluge, praonica rublja, te servisne usluge za popravak brodova, ribarskih mreža i sl.

U Tisnom se nalazi tržnica, koja ima važnu funkciju u svakodnevnom životu lokalnog stanovništva, ali i u turističkoj ponudi mjesta. Ona doprinosi dostupnosti lokalnih proizvoda, jača vezu između turizma i lokalne zajednice te predstavlja prostor susreta stanovnika te turista. Isporučitelj komunalne usluge javne tržnice na malo u Tisnom je Ježinac d.o.o

21.6. Javni prostori i uređenost

Javni prostori su prostori dostupni i namijenjeni svim korisnicima, odnosno lokalnom stanovništvu i posjetiteljima, koji služe za svakodnevno kretanje, boravak, druženje, rekreaciju i održavanje društvenih aktivnosti. U javne prostore ubrajaju se trgovi, ulice, šetnice, parkovi, rive, dječja igrališta, perivoji, plaže te prostori uz javne i društvene sadržaje poput škola, crkava, knjižnica i drugih ustanova. Oni imaju važnu funkcionalnu, društvenu, ambijentalnu i identitetsku ulogu za lokalno stanovništvo i posjetitelje jer predstavljaju prostore svakodnevnog boravka, rekreacije, druženja i sl.

Važnu ulogu u strukturi javnih prostora imaju prostori uz obrazovne i kulturne ustanove poput OŠ Vjekoslava Kaleba i Narodna knjižnica i čitaonica Tisno, koji predstavljaju mjesta okupljanja, obrazovanja i provođenja kulturnih i društvenih aktivnosti.

Značajnu ambijentalnu i identitetsku vrijednost imaju i prostori uz sakralne objekte i kulturno-povijesne lokalitete, poput crkve Gospe od Karavaja, crkve sv. Roka, crkve sv. Duha i crkve sv. Andrije u Tisnom, crkve sv. Martina i arheološkog nalazišta Ivinj te crkve sv. Ilije u Dazlini.

Posebno se ističu i prilazni prostori uz povijesne vile i građevine poput kuće Banchetti, kuće Gelpi, kuće Matković, ville Mazzura i palače Katunarić, koji svojim uređenjem, ambijentalnim

karakteristikama i povijesnom vrijednošću doprinose identitetu i vizualnoj prepoznatljivosti naselja.

U Tisnom se nalazi više manjih i većih trgova te šetnica koji predstavljaju važne javne prostore naselja i imaju značajnu društvenu, povijesnu i ambijentalnu ulogu u svakodnevnom životu lokalnog stanovništva te potencijalno čine točke/poteze na kojima se okupljaju veći broj posjetitelja i turista. Među najznačajnijim javnim prostorima ističu se Trg Šime Mazzure, Trg tišnjanskih bratovština, Trg dr. Šime Vlašića, Trg sv. Duha, Trg tišnjanskih domoljuba, Mala i Velika Rudina te obalne šetnice koje oblikuju vizualni identitet naselja i povezuju ključne dijelove destinacije.

Most u Tisnom predstavlja jedan od najprepoznatljivijih simbola naselja i ključnu prometnu poveznicu između kopna i otoka Murtera. Smješten na najužem dijelu Murterskog kanala, most povezuje dva dijela naselja Tisno te ima važnu prometnu, funkcionalnu i identitetsku ulogu u svakodnevnom životu lokalnog stanovništva. Današnji podizni most dug je približno 12 metara te omogućuje prolaz cestovnog i pomorskog prometa, a tijekom ljetnih mjeseci redovito se podiže radi prolaska plovila kroz kanal-

Šetnica Tisno-Jezera duga je oko 2 km i povezuje dva mjesta od plaže sv. Andrija do plaže Zaratić. Izgrađena i osvijetljena 2015. godine, javni je prostor za opuštanje i boravak na otvorenom. Cijelom svojom duljinom prolazi kroz netaknutu prirodu, uz more i borovu šumu.

Šetnica Banj smještena je uz državnu cestu DC Murter-Tisno, zapadno od mosta na otočnom dijelu naselja Tisno. Pruža se u duljini od oko 1 km te predstavlja uređeni javni prostor namijenjen, kupanju, rekreaciji i boravku uz more.

Na području Turističke zajednice Općine Tisno nalazi se više uređenih plažnih i obalnih prostora među kojima se izdvajaju Plaža Banj (Brošćica), Plaža Jazine 1, Plaža Jazine 2, Plaža Rastovac, Plaža Vila i Plaža sv. Andrija. Navedeni prostori predstavljaju važan dio javne i komunalne infrastrukture te imaju značajnu ulogu u svakodnevnom korištenju prostora od strane lokalnog stanovništva i posjetitelja. Plažni i obalni prostori koriste se za rekreaciju, odmor, šetnju i različite aktivnosti na otvorenom, zbog čega je važno osigurati njihovu funkcionalnost, pristupačnost i urednost. Obzirom na generalno slabu uređenost u narednom razdoblju potrebno je provesti redovito održavanje, uređenje, postavljanje nove komunalne opreme i ostale aktivnosti kako bi se očuvala kvaliteta prostora i osigurali kvalitetniji uvjeti za korištenje.

Održavanje i uređenje javnih površina, zelenih površina, komunalne infrastrukture i urbane opreme provodi komunalno poduzeće Ježinac d.o.o., koje ima važnu ulogu u očuvanju funkcionalnosti, sigurnosti i uređenosti prostora.

22. Nositelji turističke politike

Ključni nositelji turističke politike TZO Tisno su Općinska uprava, naročito kroz rad Jedinstvenog upravnog odjela i njegovih tijela te TZO Tisno.

Općina Tisno

Općina svom javnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju prava građana i to osobito one koji se odnose na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu te promet na svom području. Sastoji se od 3 upravnih odjela- Upravnog odjela za opće poslove i lokalnu samoupravu te Upravnog odjela za financije i javne prihode Upravni odjel za imovinsko-pravne poslove, prostorno uređenje i planiranje te komunalne poslove.

Navedeni odjeli imaju ključnu ulogu u oblikovanju i usmjeravanju turističkog razvoja i rasta TZO Tisno. Uz niz programa koji više ili manje izravno utječu na kvalitetu turističke ponude Općine Tisno (npr. komunalna infrastruktura, prometna infrastruktura (nerazvrstane ceste), zdravstvo, sport, kultura i civilno društvo, itd.).

Općinska uprava osigurava sustavno i integrirano informiranje građana i posjetitelja putem digitalnih kanala. Općina Tisno održava službeni web-stranicu (www.tisno.hr) kojima ima posebno izdvojen sadržaj za servisne informacije, aktualnosti te zasebnu sekciju „Tisno“, „Dazlina“ i „Dubrava kod Tisna“ na kojoj se mogu saznati najnovije vijesti iz destinacije. Digitalna razmjena informacija od značaja za lokalno stanovništvo i turiste prenosi se i putem društvene mreže Facebook. U svrhu provođenja transparentnosti rada te zaštite prava građana i posjetitelja, gradska uprava nudi mogućnost prijema prema dogovoru. Općinska uprava djeluje u Tisnom na adresi Uska ulica 1.

Realizirani projekti Općine Tisno

Općina Tisno je u suradnji s ostalim dionicima u recentnom razdoblju podržala i provela projekte koji imaju veliku važnost za razvoj destinacije:

- Tišnjanskom ulicom prolazim
- Priče iz Tišnjanskog dnevnika
- Saluti da Tisno
- Uređenje vidikovaca (Gradina, Gračina i Gospe od Karavaja)

Turistička zajednica TZO Tisno

Kao destinacijska menadžment organizacija, TZO Tisno predstavlja ključan subjekt u strateškom i operativnom upravljanju turizmom kroz koordinaciju dionika, razvoj turističkih proizvoda i promociju destinacije na turističkom tržištu. Sjedište TZO Tisno nalazi se u Tisnom, na adresi Istočna Gomilica 1a. U prostorijama turističkog ureda posjetitelji mogu dobiti informacije o turističkim sadržajima i paketima, smještajnim kapacitetima, kulturnim znamenitostima, aktivnostima u prirodi, aktualnim događanjima i manifestacijama te ostale servisne informacije. Turistički ured je otvoren radnim danom, a često i vikendom te blagdanima, posebice tijekom ljetne sezone i važnijih događanja.

Sukladno ingerencijama, TZO Tisno je u 2025. godini najveći udio budžeta alocirala na aktivnosti razvoja proizvoda (40 %), u sklopu čega prije svega na razvoj kulturno-zabavnih i sportskih manifestacija bilo u vlastitoj organizaciji ili kao potporu drugim organizatorima, zatim na komunikaciju i oglašavanje (24 %) te destinacijski menadžment (očuvanje i uređenje okoliša, upravljanje kvalitetom u destinaciji i turističke informativne aktivnosti) (1,55 %).

Među aktivnostima TZO Tisno ističu se:

- Organizacija i potpora manifestacija (naročito onih usmjerenih na čuvanje lokalne tradicije): Igre na Korentu, Međunarodna trka tovara, Tisno Trail, Plivački maraton Tisno, Jedriličarska regata – „Idrom po korentu“, Veslačka regata „Veslom po korentu“, Ribarske fešte, Feštice na Rudini, Večeri dalmatinskih klapa, Wind and brass festival Tisno/Rock Otok, Tisno Happy Street, Poklade u Tisnom, Uskršnji doručak, Obilježavanje Kornatske tragedije i dr.)
- Uređenje destinacije, s fokusom na uređenje i održavanje biciklističkih staza pod vodstvom TZ Šibensko-kninske županije
- Upotpunjavanje sadržaja na plažama (plutajuće zaštitne ograde, izrada oprema na plažama, kabine za presvlačenje na plažama, održavanje tuševa na plažama)
- Postavljanje turističke signalizacije

23. Izvješće o analizi stanja

Izvješće o analizi stanja predstavlja sažeti i integrirani prikaz ključnih čimbenika koji utječu na razvoj i upravljanje destinacijom. Analiza obuhvaća prirodne i kulturne resurse, prostorno-plansku osnovu, komunalnu i prometnu infrastrukturu, digitalnu transformaciju, pristupačnost destinacije, ljudske potencijale, organiziranost javnih usluga te komunikacijske aktivnosti turističke zajednice. Na temelju prikupljenih podataka i provedenih analiza moguće je identificirati glavne razvojne prednosti, ali i izazove koji utječu na održivo upravljanje destinacijom.

Destinacija TZO-a Tisno raspolaže vrijednom prirodnom i kulturnom resursnom osnovom koja predstavlja temelj njezine turističke prepoznatljivosti. Očuvan okoliš, povoljna mediteranska klima, razvedeni obalni prostor s nizom uvala i plaža (sv. Andrija, Banj, Rastovac, Jazine i dr.), krška bila s vrijednim panoramskim točkama (Gradina, Gračina i dr.) te krška polja (Dazlina i dr.) čine temelj prirodne resursne osnove. Blizina Nacionalnog parka Kornati, Nacionalnog parka Krka, Parka prirode Vransko jezero i Parka prirode Telašćica, predstavlja važan resurs za razvoj izletničkog, aktivnog, nautičkog i ekoturizma. Područje destinacije i okolni akvatorij dijelom su uključeni u ekološku mrežu NATURA 2000, što potvrđuje visoku vrijednost prirodne baštine i potrebu za održivim upravljanjem prostorom.

Kulturnu resursnu osnovu destinacije čine kulturno-povijesna baština, kultura života i rada lokalne zajednice, znamenite osobe i povijesni događaji, manifestacije te kulturne i vjerske ustanove. Posebnu vrijednost destinacije predstavljaju očuvana kulturno-povijesna baština s nizom sakralnih (crkva Gospe od Karavaja, crkva sv. Duha i dr.) i civilnih objekata (vile i palače), kulturno-povijesna cjelina Tisnog, memorijalna baština (most u Tisnom, trгови te poučne i tematske staze), arheološka baština (arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina) i dr.

Važan dio identiteta čine lokalni običaji, način života otočne zajednice, tradicijska znanja i vještine te kulturna i sportska događanja i manifestacije koji doprinose očuvanju lokalne baštine, kontinuitetu tradicije i autentičnosti destinacije. Kulturnoj prepoznatljivosti destinacije značajno doprinose kulturne i vjerske ustanove, lokalne udruge, kao i brojni sadržaji i aktivnosti usmjereni na očuvanje, interpretaciju i promociju destinacije. U recentnom razdoblju TZO Tisno uspješno usklađuje razvoj tradicionalnog obiteljskog i festivalskog turizma, koji privlače različite skupine posjetitelja i oblikuju raznoliku turističku ponudu destinacije. Dok je obiteljski turizam usmjeren na miran odmor, plaže i sadržaje prilagođene obiteljima, festivalski turizam povećava međunarodnu prepoznatljivost destinacije i potiče potrošnju u lokalnim ugostiteljskim i uslužnim djelatnostima. Aktivni turizam, koji obuhvaća pješaćenje, cikloturizam, planinarenje, trail, škraping i druge aktivnosti na otvorenom, predstavlja važan dio turističke ponude destinacije. Razvedena obala, krška bila, polja u zaleđu te postojeće pješačke i biciklističke rute pružaju dobre preduvjete za razvoj aktivnog turizma. Daljnjim uređenjem, povezivanjem i

označavanjem ruta te organizacijom sportskih i rekreativnih događanja moguće je obogatiti turističku ponudu, privući posjetitelje izvan ljetnih mjeseci i smanjiti izraženu sezonalnost destinacije.

Turistička kretanja u destinaciji u recentnom razdoblju bilježe stagnaciju, što upućuje na potrebu kvalitetnijeg upravljanja svim segmentima destinacije. Iako destinacija raspolaže vrijednim prirodnim i kulturnim resursima te prepoznatljivim identitetom, ograničen razvoj novih sadržaja i izražena sezonalnost, kao i brojni ostali interni i eksterni faktori utječu na stagnaciju turističkih kretanja. Za jačanje konkurentnosti destinacije potrebno je kvalitetno se pozicionirati na turističkom tržištu, povećati kvalitetu i raznolikost turističke ponude i smještajnih kapaciteta, te razvijati održive i autentične turističke sadržaje.

Jedan od značajnijih razvojnih izazova destinacije odnosi se na bespravnu gradnju, nekontrolirani rast nekomercijalnog smještaja te pojavu nelegalnih kampova. Navedeni procesi pridonose prekomjernoj izgrađenosti, narušavanju krajobraznih vrijednosti i zauzimanju vrijednog obalnog prostora, a često nisu praćeni odgovarajućom prometnom i komunalnom infrastrukturom. Time se tijekom ljetne sezone povećava broj korisnika prostora koji nije u potpunosti evidentiran u službenim pokazateljima turističkog prometa, što otežava planiranje infrastrukture i upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije.

Prostorno-planska dokumentacija Općine Tisno osigurava okvir za razvoj turizma kroz definirane zone namjene prostora i zaštitu obalnog područja. Većina smještajnih kapaciteta u privatnom smještaju, uključujući apartmane, kuće za odmor, vikendice i sobe za iznajmljivanje, nalazi se unutar građevinskih područja naselja, zbog čega njihova prostorna koncentracija tijekom ljetne sezone povremeno povećava pritisak na prometnu i komunalnu infrastrukturu. Rast privatnog smještaja stoga je potrebno usmjeravati u skladu s prostorno-planskom dokumentacijom i stvarnim infrastrukturnim mogućnostima destinacije. Raspoložive površine prostora u kampovima Jazine i Rastovac nisu u potpunosti iskorištene te je u tom pogledu potrebno raditi na povećanju kvalitete turističke ponude u skladu s važećom prostorno-planskom dokumentacijom. Tisno se izdvaja se ponudom hotelskog smještaja, koji doprinosi raznovrsnosti smještajne strukture te predstavlja potencijal za razvoj kvalitetnije ponude i produljenje turističke sezone. Turistička ponuda Dazline i Dubrave kod Tisna skromna je u pogledu smještajnih kapaciteta (pretežito u objektima u domaćinstvu i nekomercijalnom smještaju – kuće za odmor) i atrakcijske osnove.

Prostorni resursi destinacije u pogledu razvoja smještajne ponude u objektima u domaćinstvu i nekomercijalnom smještaju, zbog čega je u daljnjem razvoju potrebno posebno usmjeriti pažnju na povećanje kvalitete i popunjenosti ovih smještajnih objekata bez jačeg širenja ovog segmenta turističke ponude.

Prometna infrastruktura omogućuje dobru povezanost destinacije s regionalnim i nacionalnim prometnim pravcima zahvaljujući mostu u Tisnom koji povezuje otok Murter s kopnom. Tijekom turističke sezone izraženi su problemi prometnog opterećenja i nedostatka parkirališnih kapaciteta unutar naselja. Pomorski promet ima važnu ulogu u svakodnevnom životu i turističkoj ponudi destinacije. Luka Tisno predstavlja ključnu lučku infrastrukturu destinacije. U uvali Luka planirana je izgradnja marine čijom izgradnjom će se omogućiti razvoj nautičkog turizma.

Komunalnu infrastrukturu destinacije čine elektroenergetski sustav, sustav vodoopskrbe i odvodnje, gospodarenje otpadom te telekomunikacijska infrastruktura, koji predstavljaju osnovu za funkcioniranje lokalne zajednice i turističke destinacije. Postojeća infrastruktura uglavnom zadovoljava potrebe stanovništva i posjetitelja, no tijekom turističke sezone dolazi do povećanog opterećenja pojedinih komunalnih sustava, osobito u području vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom. Daljnji razvoj destinacije zahtijeva kontinuirano ulaganje u modernizaciju i održivo upravljanje komunalnom infrastrukturom kako bi se osigurala veća kvaliteta života lokalnog stanovništva i kvaliteta boravka posjetitelja i turista.

Digitalna transformacija destinacije još uvijek je ograničena. Komunikacija se najvećim dijelom odvija putem službene web stranice i društvenih mreža turističke zajednice, dok se turistički promet prati kroz sustav eVisitor. Također, uočena je slaba digitalna transformacija lokalne uprave oko implementacije pametnih rješenja. Nedostaju napredniji alati za upravljanje destinacijom (digitalna platforma), a razina digitalnih kompetencija dijela lokalne zajednice i privatnih pružatelja usluga još uvijek je neujednačena.

Analiza ljudskih potencijala pokazuje izazove karakteristične za turistički orijentirana područja. Posebno je izražen nedostatak kvalificirane radne snage u turizmu i ugostiteljstvu, dok sezonalnost uzrokuje velike oscilacije u zaposlenosti tijekom godine. Demografski trendovi, uključujući starenje stanovništva i smanjenje broja stanovnika, što dodatno otežavaju dostupnost radne snage.

Analiza postojećeg sustava upravljanja turizmom ukazuje na važnost suradnje turističkih zajednica koje djeluju na otoku Murteru TZO Tisno, TZO Murter-Kornati, TZM Betina i TZM Jezera). Dosadašnje združeno djelovanje u području promocije, razvoja turističkih proizvoda i organizacije događanja pridonosi oblikovanju prepoznatljivog otočnog identiteta, uz očuvanje posebnosti pojedinih naselja. Postoji prostor za dodatno unapređenje suradnje, osobito u području upravljanja posjetiteljskim tokovima, povezivanja turističkih sadržaja i zajedničkog planiranja razvoja. Jačanjem koordinacije omogućilo bi se učinkovitije korištenje raspoloživih resursa te ravnomjernija prostorna i vremenska raspodjela turističke potražnje.

24. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda

Popis utvrđene turističke osnove destinacije TZO Tisno sastavni je dio analize stanja destinacije i plana upravljanja destinacijom. Ovaj dio predstavlja ključne ulazne podatke za analizu potencijala daljnjeg razvoja i podizanja kvalitete turističkih proizvoda u destinaciji.

Područje TZO Tisno sa svojim turističkim resursima nudi čvrstu osnovu za razvoj visokokvalitetnih turističkih proizvoda usmjerenih na posjetitelje s jasno definiranim interesima. Upravljanje destinacijom treba osigurati kontinuiranu inovaciju proizvoda razvijajući i ostale segmente specifičnih turističkih niša koji se nadovezuju na glavni turistički proizvod Sunca i mora. Istovremeno, održavanje ravnoteže između razvoja turističkih sadržaja i zaštite okoliša te autentičnosti lokalne zajednice jamči dugoročnu privlačnost destinacije.

24.1. Elementi konkurentnosti destinacije

1. Prirodni resursi i okoliš

- Mediteranska klima
- Čisto more, plaže i očuvana priroda
- Blizina zaštićenih dijelova prirode (NP Kornati, NP Krka, PP Vransko jezero, PP Telašćica)

2. Kulturno-povijesna baština

- Bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština (manifestacije, običaji, festivali, gastronomija)
- Kulturno-povijesna jezgra Tisnog
- Sakralna baština (crkva sv. Gospe od Karavaja, crkva sv. Duha i dr.)
- Civilna i memorijalna baština (zgrade i vile, most u Tisnom, trgovi)
- Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina
- Manifestacije i događanja – (Igre na korentu, Međunarodna utrka tovara, Garden resort festivals , Wind & brass festival Tisno, Večeri dalmatinskih klapa, Poklade u Tisnom, Uskršnji doručak, Plivački maraton Tisno, Tisno trail, Jedriličarska regata „Idrom po korentu“ , Veslačka regata „Veslom po Korentu“)
- Kultura života i rada (običaji, nošnje, glazba, plesovi i dr.)
- Kulturni krajolik (maslinici, suhozidi, bunari)
- Poznate osobe (Vjekoslav Kaleb)

3. Turistička infrastruktura

- Smještajni kapaciteti (hoteli, kampovi i obiteljski smještaj)
- Plaže (Jazine, sv. Andrija, Rastovac, Vila, Banj i dr.)
- Uređene šetnice i javni prostori (šetnica Tisno-Jezera, „putevima Vjekoslava Kaleba“)
- Pješačke i biciklističke rute (Eurovelo – Mediteranska ruta, biciklističke rute po Murteru i okolici)
- Vidikovci (Gospa od Karavaja, Gradina, Gračina i dr.)

4. Dodatna turistička ponuda

- Gastronomija (ribarski i mediteranski specijaliteti, domaće maslinovo ulje, aromatsko bilje, domaći proizvodi)
- Aktivnosti: pješačenje, biciklizam, ronjenje, jedrenje, planinarenje, trail, izleti na obližnje otoke i Nacionalne parkove Kornati i Krka
- Kultura i zabava: festivali, događanja, radionice, koncerti, tradicionalne fešte

5. Prometna povezanost

- Blizina Jadranske magistrale (DC 8)
- Blizina autoceste A1
- Pokretni most koji povezuje otok Murter s kopnom u Tisnom
- Dobra lokalna povezanost s okruženjem (Jezera, Murter, Vodice, Šibenik, Zadar i dr.)
- Relativna blizina zračnih i pomorskih luka (Zadar i Split)

6. Marketing i brendiranje destinacije

- Pozicioniranje kao autentična dalmatinska destinacija s tradicijom odmorišnog, kulturnog, festivalskog, aktivnog i izletničkog turizma
- Digitalni marketing: web stranica, društvene mreže, promotivni video sadržaji, digitalne platforme
- Suradnja s regionalnim turističkim zajednicama, lokalnim turističkim zajednicama (TZ ŠKŽ, TZM Betina, TZM Jezera i TZO Murter-Kornati) i touroperatorima

7. Ljudski resursi i usluga

- Gostoljubivost i autentičnost lokalnog stanovništva
- Tradicija rada u turizmu, pomorstvu i ribarstvu
- Edukacija i razvoj lokalne radne snage

8. Održivost i upravljanje destinacijom

- Uređenost i kvaliteta prostora
- Razina osviještenosti o održivosti i zaštiti prostora
- Učinkovitost upravljanja destinacijom
- Razvoj cjelogodišnjeg i odgovornog turizma

24.2. Turistički proizvodi destinacije

Obzirom na njihov značaj, turistički proizvodi ocjenjeni su obzirom na postojeću razvijenost, privlačni potencijal, doprinos produljenju turističke sezone i doprinos razvoju lokalne zajednice.

Tablica 48. Turistički proizvodi na području TZO Tisno, izvor. Level project d.o.o.

Proizvod/modalitet	Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Odmorišni turizam (Sunce i more)	Visok	Visok	Nizak	Visok
Aktivni turizam	Srednji	Visok	Visok	Visok
Cikloturizam	Srednji	Visok	Visok	Visok
Pješačenje	Srednji	Visok	Visok	Visok
Planinarenje	Srednji	Visok	Visok	Visok
Jedrenje	Srednji	Visok	Visok	Visok
Ronjenje	Srednji	Visok	Visok	Visok
Ribolov	Srednji	Visok	Visok	Visok
Kulturni turizam				
Turizam baštine	Srednji	Visok	Visok	Visok
Manifestacije i događanja	Srednji	Visok	Visok	Visok
Festivalski turizam	Visok	Visok	Srednji	Visok
Gastronomija	Srednji	Visok	Visok	Srednji
Poslovni turizam				
Digitalno-nomadski turizam	Nizak	Srednji	Visok	Srednji
Team building	Nizak	Srednji	Visok	Srednji
MICE	Nizak	Visok	Visok	Srednji
Ruralni turizam	Nizak	Visok	Srednji	Visok
Ekoturizam	Nizak	Visok	Srednji	Visok
Nautički turizam	Novi proizvod	Visok	Srednji	Visok
Prirodni wellbeing	Novi proizvod	Visok	Visok	Visok

24.3. Ciljna publika (segmentacija)

TZO Tisno posjeduje potencijal za pozicioniranje kao autentične destinacije koja nudi široku paletu turističkih proizvoda. Snažan identitet tradicionalne dalmatinske destinacije s bogatom kulturnom i prirodnom baštinom te povoljan geografski položaj u blizini zaštićenih dijelova prirode (NP Kornati, NP Krka, PP Vransko jezero i PP Telašćica) – dodatno povećavaju njezinu atraktivnost. Raznoliki prirodni krajolici, čisto more i mogućnosti boravka u prirodi omogućuju razvoj različitih turističkih proizvoda te privlačenje širokog spektra posjetitelja tijekom cijele godine. Zahvaljujući međunarodno afirmiranom festivalskom turizmu, Tisno je od maloga dalmatinskog mjesta izraslo u globalno prepoznatljivu destinaciju koja uspješno povezuje autentični mediteranski identitet sa suvremenim turističkim doživljajima.

Na temelju karakteristika destinacije i trendova u turizmu moguće je definirati nekoliko potencijalnih ciljnih skupina, kako je prikazano u sljedećoj tablici.

Tablica 49. Segmentacija ciljnih skupina turista na području TZO Tisno, izvor. Level project d.o.o.

Segment	Osobine / što traže	Zašto bi TZO Tisno mogla privući taj segment
Mladi (18–24)	Aktivnosti, druženje, avanturu, sportove na vodi, izlete i prirodu	Tisno i okolica nude mogućnosti jedrenja, ronjenja, planinarenja, pješčenja, cikloturizma, izleta, festivala elektroničke glazbe i ostale ponude koja može privući mlađu populaciju.
DINKS / mladi parovi (25–34)	Autentične destinacije, aktivni odmor, gastronomiju, prirodu i romantičnu atmosferu	Očuvana priroda i autentična kulturna ponuda čine destinaciju privlačnom za parove
Obitelji s djecom (35–49)	Sigurnost, uređene plaže, aktivnosti za djecu, mogućnost odlaska na jednodnevne izlete	Mirna atmosfera, uređene plaže i izleti brodom pogodni su za obiteljski odmor, mogućnost posjećivanja OPG-a i upoznavanje s lokalnim načinom života
Empty nesters (50–65)	Mirniji odmor, prirodu, gastronomiju i kulturu	Autentična atmosfera, jedinstvena kulturna baština i prirodni krajolik omogućuju opušten boravak, mogućnost posjećivanja OPG-a i upoznavanje s lokalnim načinom života
Zlatna dob (65+)	Mir, sigurnost i lagan tempo odmora	Autentična atmosfera, jedinstvena kulturna baština i prirodni krajolik omogućuju opušten boravak, mogućnost posjećivanja OPG-a i upoznavanje s lokalnim načinom života
Turisti izvan sezone	Putovanja u proljeće i jesen, aktivnosti u prirodi i manju gužvu	Blaga klima, outdoor aktivnosti, cjelogodišnji rad kulturnih ustanova

Nautičari	Marine, vezove, izlete brodom i prirodne atrakcije	Na otoku Murteru i Kornatima nalaze nekoliko marina koje su imaju svu infrastrukturu za nautički turizam
Cikloturisti	Biciklističke rute, prirodne krajolike i bike-friendly infrastrukturu	Atraktivne rute na otoku Murteru i široj okolici, integracija s ostalim oblicima turizma (npr. ekoturizam i ruralni turizam)
Planinari / pješaci	Pješačke i planinarske staze, prirodu i vidikovce	Postojeće rute pružaju mogućnosti za planinarenje i pješaćenje
Ronioci	Atraktivne podvodne lokacije i čisto more	Područje šibenskog i zadarskog arhipelaga nudi brojne ronilačke lokalitete
Ribolovci	Sportski i rekreativni ribolov i izlete brodom	Tisno ima snažnu ribarsku tradiciju i bogata ribolovna područja
Avanturisti	Zabavne i adrenalinske aktivnosti na otvorenom (trail, škraping i sl.)	Tisno i okolica nude prirodno okruženje pogodno za razvoj turističke ponude vezane uz adrenalinske sportove
Kulturni turisti	Kulturnu baštinu, povijest i lokalne običaje	Sakralna, civilna i memorijalna baština, tradicija pomorstva i ribarstva, običaji, kultura života i rada, kulturne manifestacije i događanja
Ekološki osviješteni turisti	Očuvanu prirodu i održive turističke proizvode	Blizina zaštićenih područja (nacionalni parkovi, parkovi prirode i sl.) i prirodni krajolik
Digitalni nomadi	Mirno okruženje i stabilan internet za rad na daljinu	Otočna atmosfera i kvaliteta života pogodna za „workation“
Team building / poslovne grupe	Aktivnosti u prirodi i zajednička iskustva	Ponuda različitih turističkih proizvoda (kultura, nautika, gastronomija, događanja, izleti, aktivni odmor) koji se mogu integrirati s MICE segmentom

24.4. Razvojni i marketinški potencijal turističkih proizvoda i usluga

Razvoj i marketinško pozicioniranje turističkih proizvoda i usluga predstavljaju ključan element jačanja konkurentnosti destinacije i stvaranja prepoznatljivog turističkog identiteta. U daljnjoj analizi napravljena je analiza razvojnog i marketinškog potencijala razvoja turističkih proizvoda i usluga u destinaciji. Daljnji razvoj turističkih proizvoda destinacije polazi od daljnje valorizacije resursne i atrakcijske osnove i, prije svega, od dodatnih mogućnosti afirmacije njegovih specifičnosti uključujući veličinu i očuvanost prirodnog krajolika, bioraznolikost te sačuvanost tradicionalne kulture života i rada.

Tablica 50. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkog proizvoda obiteljskog turizma (Sunce i more) na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Obiteljski turizam (Sunce i more)	
Razvojni i marketinški potencijal	• Urediti i opremiti plaže • Realizirati projekt uređenja plaže „Jazine 2“ • Urediti i proširiti pješačke i biciklističke staze, rute i šetnice • Unaprijediti kvalitetu smještaja u privatnih iznajmljivača • Realizirati projekt uređenja kampa Jazine • Razvijati moderne prakse u kamping turizmu (glamping, <i>ecocamping</i> i sl.) • Unaprijediti ponudu smještaja kroz realizaciju novih sadržaja (wellness, kušaonice, vrtovi, dječja igrališta, bazeni, ponuda bicikla, quadovi i sl.) • Razvijati ponudu tematskih paketa kroz smještaj (smještaj + hrana + aktivnosti) • Razvijati ponudu vezanu uz ciljne segmente turista • Poboljšati i ažurirati signalizaciju do smještajnih objekata • Prilagoditi smještaj osobama s invaliditetom • Ujednačiti i modernizirati table i ploče na ulazima u objekte (s oznakama kvalitete i QR kodovima) • Razvijati autentični smještajni identitet: domaćinska atmosfera, lokalna arhitektura, tradicionalni doručak, kontakt s prirodom i sl. • Uvesti programe lojalnosti i pogodnosti za goste koji se vraćaju (npr. 7=6 noćenja, popusti za preporuke, pokloni dobrodošlice) • Razvijati smještajne kapacitete s oznakama izvrsnosti i prilagodljive pojedinim segmentima turista („<i>Vaš domaćin-local host</i>“, „<i>Bike and bed</i>“, „<i>EU Ecolabel</i>“ i sl.) • Redovito educirati pružatelje smještaja o kvalitetnom upravljanju i prezentaciji smještajnih kapaciteta na digitalnim platformama kao što su Booking, Airbnb, Google Maps i TripAdvisor radi povećanja vidljivosti, kvalitete ponude i konkurentnosti destinacije. • Redovito ažurirati ponudu smještaja na službenoj stranici TZO Tisno • Analizirati povratne informacije gostiju i stalno poboljšavati usluge kroz online recenzije i anketne upitnike • Poticati recikliranje i održive prakse kao dio marketinške priče i brendiranja smještaja

Tablica 51. Razvojni i marketinški potencijal za sektor ugostiteljstva na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Ugostiteljstvo	
Razvojni i marketinški potencijal	• Otvoriti nove ugostiteljske objekte autentičnog doživljaja (restorani i kafići) • Prilagoditi radno vrijeme događanjima i manifestacijama • Provesti adaptacije, rekonstrukcije i tematske dekoracije ugostiteljskih prostora za bolji dojam i autentičnost • Razvijati sezonske i vanjske sadržaje (ljetne terase, zimske kućice, zatvoreni zimski vrt, roštilj zona i sl.) • Uvesti dodatne sadržaje u ugostiteljske objekte izvan sezone (glazbene večeri, tematske večeri, pub kvizovi, pričanja lokalnih legendi ili priča, kuharske radionice, gastro degustacije (maslinovo ulje, vino, lokalni proizvodi) • Proširiti tehničke usluge, npr. Wi-Fi pokrivenost i QR kodove za jelovnike i cjenike • Unaprijediti kvalitetu usluge kroz redovne edukacije i obuke osoblja • Uključiti proizvode lokalnih OPG-ova u ponudu ugostiteljskih objekata • Razviti posebne usluge za specifične vrste turista u restoranima (cikloturisti, nautičari, enogastronomski turisti i dr.) • Razviti ekološku ponudu hrane i pića (zdravi smoothie, vegetarijanski i veganski meni, lokalno uzgojena hrana i sl.) • Implementirati održive prakse u poslovanje (smanjenje upotrebe plastike za jednokratnu upotrebu, kompostiranje biootpada, energetska učinkovita rasvjeta i uređaji, ponuda veganskih/vegetarijanskih/bezglutenskih jela, digitalni jelovnici) • Razviti programe lojalnosti i personalizirane ponude za stalne goste • Mapirati ugostiteljske objekte s informacijama o radnom vremenu, vrsti ponude, kapacitetima i kontaktima • Redovito ažurirati ugostiteljsku ponudu na službenoj stranici TZO Tisno i drugim digitalnim izvorima • Aktivno promovirati gastro ponudu na web stranicama, društvenim mrežama (Facebook, Instagram i sl.) i drugim digitalnim platformama • Uključiti ugostiteljske objekte u turističke mape, mobilne aplikacije i digitalne vodiče • Izraditi multimedijalne sadržaje kao što su promotivni videozapisi, virtualne ture i interaktivni jelovnici • Kreirati promotivne pakete i popuste u suradnji sa dionicima u turizmu • Aktivno upravljati online reputacijom (praćenje i odgovaranje na recenzije) • Pratiti i analizirati tržišne trendove i sezonske obrasce za bolje ciljane promocije

Tablica 52. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turizma baštine na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Turizam baštine	
Razvojni i marketinški potencijal	• Održavati i obnavljati zaštićenu kulturnu materijalnu i nematerijalnu baštinu • Realizirati projekt „Putevima tišnjanske i jezerske prošlosti“ – obnova Stare škole u Tisnom i realizacija nove poučne staze Jezera – Tisno • Uređivati javne prostore na kojima se održavaju manifestacije • Uključiti novoizgrađenu kulturnu infrastrukturu u turističku ponudu destinacije • Razvijati ponudu novih kulturnih događaja i manifestacija • Razvijati nove autentične prezentacijske doživljaje o povijesti destinacije (Tisno, Ivinj, Dazlina, Dubrava kod Tisna) • Istražiti i osmisliti koncept turističke valorizacije arheoloških lokaliteta (Dazlina, Muića vijenac, Puntica, Jazine) • Realizirati projekt Arheološkog kampa Ivinj • Integrirati ponudu kulturnih sadržaja s postojećim turističkim proizvodima (obiteljski, nautički, aktivni, poslovni, ruralni, ekoturizam i dr.) • Umrežiti kulturne atrakcije TZO Tisno s ponudom kulturnog turizma na području otoka Murtera • Jačati suradnju s udrugama u kulturi i kulturnim ustanovama • Osigurati siguran pristup kulturnim atrakcijama (uređenje pristupnih puteva, osvjetljenje, pristupačnost za osobe s invaliditetom, signalizacija, nadzor i održavanje) • Održavati postojeću i dodavati novu smeđu signalizaciju do kulturnih atrakcija • Aktivno koristiti web stranice HTZ-a, TZO Tisno i TZ Šibensko-kninske županije za promociju kulturnog turizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme (YouTube i dr.) za promociju i vidljivost kulturnog turizma • Kreirati digitalni sadržaj: virtualne šetnje, video priče, kratke filmove o kulturnoj baštini • Kreirati multimedijalnih i interaktivnih sadržaja (AR/VR) • Sudjelovati na nacionalnim i međunarodnim sajmovima, festivalima i događajima u kulturi kako bi se povećala vidljivost i prepoznatljivost destinacije

Tablica 53. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete događanja i manifestacija na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Događanja i manifestacije	
Razvojni i marketinški potencijal	• Nastaviti razvijati cjelogodišnju ponudu manifestacija i događanja • Jače promovirati glavne manifestacije na domaćem i inozemnom tržištu (Igre na korentu, Međunarodna utrka tovara, Garden resort festivals, Wind & brass festival Tisno, Večeri dalmatinskih klapa, Poklade u Tisnom, Uskršnji doručak, Proslava blagdana Gospe od Karavaja, Plivački maraton Tisno, Tisno trail, Jedriličarska regata „Idrom po korentu“ , veslačka regata „Veslom po Korentu“ i dr.) • Promovirati izvansezonska događanja i manifestacije • Povezati postojeće atrakcije, manifestacije i lokalne priče u digitalnu mrežu dostupnu putem jedinstvene platforme • Implementirati ekološki pristup organizaciji manifestacija (smanjenje otpada, korištenje obnovljivih izvora energije, održivost) • Unaprjeđivati kvalitetu javnih prostora koji mogu primiti najviše posjetitelja • Aktivno koristiti društvene mreže za promociju manifestacija na stranicama TZO Tisno, TZ Šibensko-kninske županije, HTZ-a i drugih kanala promidžbe • Redovito izrađivati mjesečne i godišnje rasporede događanja • Jačati vidljivost manifestacija na nacionalnom i međunarodnom tržištu • Kreirati digitalni sadržaj: virtualne šetnje, video priče, kratki filmovi o manifestacijama za domaće i strano tržište

Tablica 54. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete cikloturizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Cikloturizam	
Razvojni i marketinški potencijal	• Uspostaviti servisne stanice, odmorišta, natkrivene punktove i e-bike punionice duž glavnih ruta • Povećati kvalitetu staza kroz daljnje trasiranje i održavanje, uređenje i označavanje staza te ažuriranje GPX zapis staza • Prilagoditi smještajne kapacitete u svrhu kreiranja bike-friendly prostora za pohranu bicikala, sušenje opreme i servis • Standardizirati i modernizirati signalizaciju na rutama (smjerokazi, info totemi, sigurnosna upozorenja) • Integrirati ponudu cikloturizma s postojećim turističkim proizvodima (obiteljski, nautički, kulturni, ruralni, ekoturizam i sl.) • Razvijati ponudu vezanu uz ciljne segmente turista (obitelji s djecom, mladi parovi, zrela dob, srednja dob, treća dob, team building, grupe, rekreativni biciklisti, profesionalni biciklisti, MTB biciklisti) • Razviti specijalizirane ponude (<i>bike & food</i>, obiteljske rute i sl.) • Produžiti sezonu cikloturizma kroz razvoj ponude koje obuhvaćaju proljeće, ljeto i jesen, s fokusom na prirodu, gastronomiju i lokalne manifestacije • Razvijati laganije rute za zimski i hladniji dio godine (npr. e-bike ture, tematske vožnje po otoku) • Aktivno koristiti web stranice HTZ-a, TZO Tisno i TZ Šibensko-kninske županije za promociju cikloturizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme (YouTube i dr.) za promociju i vidljivost ponude cikloturizma • Redovito ažurirati web stranice TZO Tisno s detaljnim informacijama o uslugama, cijenama i paketima vezanim uz cikloturizam • Izraditi digitalne karte i mobilnu aplikaciju s GPS navigacijom • Kreirati vizualno atraktivne sadržaje – video ture, promotivne fotografije intervju s biciklistima, snimke ruta iz zraka – za promociju autentičnog doživljaja • Nastaviti promociju biciklističkih ruta Šibensko-kninske županije i otoka Murtera

Tablica 55. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete planinarenja i pješaćenje na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Pješaćenje i planinarenje	
Razvojni i marketinški potencijal	• Poticati cjelogodišnju ponudu planinarenja i pješaćenja • Povećati smještajne kapacitete (kuće za odmor, skloništa i dr.) • Ažurirati postojeće i razviti nove turističke proizvode i pakete vezane uz planinarenje i pješaćenje • Integrirati ponudu planinarenja s postojećim turističkim proizvodima (aktivni, kulturni, ruralni, poslovni i ekoturizam) • Razvijati ponudu vezanu uz ciljne segmente turista (profesionalni planinari, planinari rekreativci, izletnici, izviđači i dr.) • Uključiti i promovirati planinarske staze u šire tematske rute destinacije Šibensko-kninske županije • Razvoj i prilagodba ugostiteljske ponude potrebama gostiju • Razvijati i promovirati ponudu škrapinga i trail utrka • Razvijati partnerske projekte s planinarskim društvima iz cijele Hrvatske u svrhu popunjavanja turističke ponude • Osigurati pristup planinarskim stazama (parking, ceste) • Povećati kvalitetu staza kroz daljnje trasiranje i održavanje, uređenje i označavanje staza te ažuriranje GPX zapis staza • Aktivno koristiti web stranice HTZ-a, TZO Tisno i TZ Šibensko-kninske županije za promociju ponude • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook, Instagram i dr.) i video platforme (YouTube i dr.) za promociju i vidljivost ponude planinarenja • Digitalizirati ponudu – izraditi online vodiče, GPS karte, video materijale i sl.

Tablica 56. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ronilačkog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Ronilački turizam	
Razvojni i marketinški potencijal	• Unaprijediti infrastrukturu ronilačkog centra (prostor za prihvata gostiju, učionica za tečajeve, spremište opreme, kompresorska stanica za punjenje boca). • Urediti i označiti atraktivne ronilačke lokacije (podvodne staze, olupine, grebeni) uz naglasak na sigurnost i zaštitu okoliša. • Razvijati sezonske i tematske programe (škola ronjenja, napredni tečajevi, noćno ronjenje, podvodna fotografija). • Kreirati ponudu za različite ciljne skupine (početnici, certificirani ronionici, obitelji, mladi avanturisti, profesionalni ronionici). • Integrirati ronilačku ponudu s ostalim turističkim proizvodima destinacije (nautički turizam, ribolovni turizam, outdoor aktivnosti, eno-gastronomija i dr.) • Razviti digitalne karte i aplikacije s opisima lokacija, dubinama i sigurnosnim smjernicama • Brendirati Tisno kao destinaciju održivog i ekološki osviještenog ronilačkog turizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Instagram, Facebook i dr.) za promociju ronjenja • Organizirati ronilačke manifestacije, natjecanja i eko-akcije čišćenja podmorja. • Razvijati suradnju s nacionalnim i međunarodnim ronilačkim organizacijama i klubovima. • Osmisliti i izraditi nove promotivne materijale (brošure, podvodne fotografije i video sadržaji). • Kreirati paket-aranžmane u suradnji s lokalnim smještajem i restoranima (ronjenje + smještaj + izleti). • Poticati edukacije o očuvanju morskog ekosustava i održivom korištenju podmorja

Tablica 57. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ruralnog turizma TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Ruralni turizam	
Razvojni i marketinški potencijal	• Mapirati i istražiti potencijal OPG-a koji se mogu uključiti u turističku ponudu (maslinarstvo, pčelarstvo, aromatsko bilje i dr.) • Ulagati u dodatne sadržaje na OPG-ima (kušaonice, tematske radionice, edukativni vrtovi, bazeni, dječja igrališta, rent-a-bike, interaktivne prezentacije proizvodnje, piknik zone) • Aktivno raditi na povećanju smještajnih kapaciteta na OPG-ima • Razvijati ponudu za ciljne segmente turista (obitelji s djecom, mladi parovi, zrela dob, srednja dob, treća dob, team building, grupe, planinari, cikloturisti, istraživači prirode i dr.) • Integrirati ponudu ruralnog turizma s postojećim turističkim proizvodima (obiteljski, kulturni, aktivni, ekoturizam i dr.) • Iskoristiti sezonsku proizvodnju hrane za tematske izlete i vikend pakete (berbe, izrada rukotvorina, kuhanje, priprema zimnice, radovi u polju) • Osmisliti nove turističke proizvode ruralnog turizma i povezati ih s ponudom u destinaciji • Održavati postojeću i dodavati novu smeđu turističku signalizaciju do OPG-a • Povećati promociju i vidljivost proizvoda OPG-a na turističkom tržištu • Aktivno koristiti web stranice HTZ-a, TZO Tisno i TZ Šibensko-kninske županije za promociju ruralnog turizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme za promociju i vidljivost ruralnog turizma • Kreirati digitalni sadržaj: virtualne šetnje, video priče i kratke filmove o ruralnom turizmu • Promicati lokalne specijalitete, rukotvorine i običaje na događanjima i manifestacijama • Sudjelovati na događanjima i manifestacijama kako bi se povećala promocija i vidljivost ponude

Tablica 58. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ekoturizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Ekoturizam	
Razvojni i marketinški potencijal	• Razvijati ekoturizam kao cjelogodišnji turistički proizvod • Razvijati turističku ponudu posjećivanja zaštićenih područja (NP Kornati, NK Krka, PP Vransko jezero, značajni krajobraz Žušsko-sitska otočna skupina) • Nastaviti provoditi akcije čišćenja podmorja • Integrirati ponudu ekoturizma s postojećim turističkim proizvodima, posebice ekoturizmom (obiteljski, nautički, kulturni, ruralni i sl.) • Razvijati ponudu vezanu uz ciljne segmente turista (mladi, zrela dob, srednja dob, treća dob, ekolozi, promatrači prirode, škole i fakulteti i dr.) • Jačati suradnju sa partnerima oko realizacije zajedničkih projekata razvoja i promocije ekoturizma (TJM Jezera, TJM Betina, TZO Murter-Kornati JU ŠKŽ i dr.) • Urediti turističku infrastrukturu (vidikovci, promatračnice, foto spotovi, odmorišni punktovi i sl.) • Aktivno koristiti web stranice JU ŠKŽ za zaštitu prirode, HTZ-a, TZO Tisno i TZ Šibensko-kninske županije za promociju ekoturizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme za promociju i vidljivost ponude ekoturizma • Izraditi digitalni sadržaj, virtualne ture, QR kodove, video prezentacije i priče

Tablica 59. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete poslovnog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Poslovni turizam (digitalni nomadi, team building i MICE)	
Razvojni i marketinški potencijal	• Pozicionirati destinaciju kao mirnu otočnu lokaciju za digitalne nomade i „workation“ boravke, osobito u predsezoni i posezoni • Razviti poslovne evente izvan glavne turističke sezone (radionice, edukacije, kreativni kampovi) u raspoloživim prostorima (npr. Hostin Tisno, Dom kulture Tisno, Bratska škola Tisno i dr.) • Unaprijediti digitalnu infrastrukturu kroz osiguravanje stabilnog i bržeg širokopojasnog interneta kao preduvjeta za rad na daljinu i razvoj poslovnog turizma. • Pružiti podršku iznajmljivačima u razvoju ponude za digitalne nomade (radni prostor, stabilan internet, dugotrajniji boravak) • Razviti team building programe kroz aktivnosti u prirodi poput nautičkih izleta, pješaćenja i planinarenja po otoku, jedrenja, sportova na vodi, gastronomskih radionica i sl. • Usmjeriti marketinške aktivnosti prema nišnim tržištima digitalnih nomada, freelancera i poslovnih timova.

Tablica 60. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete sportskog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Festivalski turizam	
Razvojni i marketinški potencijal	- Nastaviti unapređivati kvalitetu festivalske ponude i jačati poziciju Tisnog kao međunarodno prepoznatljive destinacije festivala elektroničke glazbe, ističući jedinstven spoj glazbe, mora, očuvane prirode i mediteranskog ambijenta - Poticati održavanje festivalskih i pratećih glazbenih programa u predsezoni i posezoni radi produljenja turističke sezone - Razvijati dodatne sadržaje poput glazbenih radionica, stručnih konferencija, programa za mlade izvođače i manjih glazbenih događanja - Povezivati festivalski turizam s postojećim turističkim proizvodima (aktivni, ruralni, ekoturizam, izletnički i dr.) - Jačati suradnju organizatora festivala, turističkih zajednica, lokalne samouprave, ugostitelja, iznajmljivača i prijevoznika u razvoju i promociji turističke ponude - Unaprijediti prometnu povezanost festivalskih lokacija (Garden Tisno i Barbarellas Discotheque) s naseljima, smještajnim kapacitetima i obližnjim zračnim lukama. - Poticati održivu organizaciju festivala kroz smanjenje jednokratne plastike, odvajanje otpada, korištenje povratne ambalaže i održivih oblika prijevoza. - Kontinuirano pratiti i smanjivati utjecaj festivala na buku, promet, okoliš i kvalitetu života lokalnog stanovništva - Aktivno koristiti društvene mreže, glazbene i videoplatforme za promociju festivalske ponude na međunarodnim tržištima. - Izrađivati kvalitetan digitalni sadržaj, uključujući videoprezentacije, priče o destinaciji i zajedničke promotivne kampanje s organizatorima festivala i izvođačima - Sudjelovati na specijaliziranim međunarodnim sajmovima, glazbenim konferencijama i poslovnim susretima radi predstavljanja festivalske ponude, praćenja tržišnih trendova te povezivanja s organizatorima, izvođačima i potencijalnim partnerima. - Razvijati suradnju s relevantnim domaćim i međunarodnim influencerima, glazbenim novinarima i kreatorima digitalnog sadržaja radi povećanja vidljivosti festivalske ponude i jačanja međunarodne prepoznatljivosti Tisnog među ciljanim skupinama posjetitelja.

Tablica 61. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete nautičkog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Nautički turizam	
Razvojni i marketinški potencijal	• Realizirati projekt izgradnje luke nautičkog turizma -uvala Luke • Realizirati projekt proširenja Luke Tisno • Unaprijediti i razvijati nautičku ponudu s ciljem privlačenja većeg broja turista te produljenje sezone • Osigurati infrastrukturu za osobe s posebnim potrebama i goste s ograničenom mobilnošću • Razvijati ponudu vezanu uz ciljne segmente turista (vlasnici jahti i jedrilica, charter gosti, putnici na krstarenjima, sportski nautičari, poslovni gosti, obiteljski nautički gosti i sl.) • Ažurirati postojeće i razviti nove turističke proizvode i pakete vezane uz nautički turizam • Povezati ponudu nautičkog turizma s drugim turističkim proizvodima i atrakcijama (kulturni, obiteljski, aktivni, poslovni, izletnički, ribolovni, ronilački, manifestacije i sl.) • Osigurati višejezične oznake, prilagođene stranim turistima • Aktivno koristiti web stranice TZO Tisno za promociju ponude nautičkog turizma • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme za promociju i vidljivost nautičkog turizma • Izraditi multimedijalne sadržaje kao što su promotivni videozapisi, virtualne ture i sl. • Analizirati povratne informacije gostiju i stalno poboljšavati usluge kroz online recenzije i anketne upitnike • Razvijati i promovirati događaje vezane uz nautiku • Privući poslovne korisnike kroz razvoj paketa za korporativne događaje i <i>team building</i> događaje • Razvijati postojeće i nove nautičke događaje i manifestacije • Sudjelovati na specijaliziranim sajmovima nautičkog turizma

Tablica 62. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkog proizvoda prirodnog wellbeinga na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Prirodni wellbeing	
Razvojni i marketinški potencijal	• Razviti destinacijski proizvod prirodnog <i>wellbeinga</i> temeljen na boravku u prirodi, moru, peloidima, laganoj aktivnosti, tišini, disanju, hodanju, meditaciji, <i>retreatu</i> i sl. • Markiranje <i>wellbeing</i> točaka i staza u prirodnom prostoru (npr. uz more, u polju), uključujući primjerice točke „zdravog disanja“ (aerosol, vjetar, strujanje zraka), „zdravih stopala“ (mjesto hodanja bez obuće, korijenje drveća), 'meditacije' (u šumi, u polju, uz valove), „aromaterapije“ (uz lavandu, kadulju, borove i sl.), i sl. • Kreirati kratke <i>wellbeing</i> pakete za predsezonu i posezonu, npr. “Tisno slow weekend”, “Reset uz more”, “Aktivni odmor bez stresa” ili “Prirodni ritam Tisna” • Uvalu Makirina uključiti kao potencijalni ključni prostor za razvoj proizvoda vezanih uz peloide (zdravstveni turizam), ali uz prethodnu stručnu, zdravstvenu, prostornu i okolišnu provjeru mogućnosti korištenja (oblog, zavoj, kupelj, prskanje, potkožni pripravak, dijatermija, elektroforeza, galvanizacija, ultrazvuk) • Prilagodba ponude ugostiteljskih objekata specifičnim potrebama turista (organski uzgoj, vegetarijanski/veganski obroci) • Prilagodba smještajnih kapaciteta potrebama turista (bazeni, edukacija i sl.) • Povezati ponudu prirodnog <i>wellbeinga</i> s drugim turističkim proizvodima i atrakcijama (obiteljski, aktivni, kulturni, poslovni, ruralni, izletnički, manifestacije i sl.) • Provesti pilot programe za razvoj prirodnog <i>wellbeinga</i> • Aktivno koristiti web stranice TZO Tisno za promociju ponude prirodnog <i>wellbeinga</i> • Aktivno koristiti društvene mreže (Facebook i Instagram) i video platforme za promociju i vidljivost prirodnog <i>wellbeinga</i> • Izraditi multimedijalne sadržaje kao što su promotivni videozapisi, virtualne ture i sl. • Analizirati povratne informacije gostiju i stalno poboljšavati usluge kroz online recenzije i anketne upitnike • Razvijati i promovirati događaje vezane uz prirodni <i>wellbeing</i>

25. Trendovi i analiza konkurencije

25.1. Trendovi

Tijekom 2025. godine, međunarodni turizam obilježava snažan oporavak nakon krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 te brojnih gospodarskih, društvenih, okolišnih i tehnoloških izazova koji mijenjanju redefiniraju pristupe turističkog razvoju.

Međunarodni tokovi u 2024. godini odražavaju sljedeća kretanja:

- **Potpuni oporavak europskog tržišta** – s ukupno 793 milijuna registriranih dolazaka u 2024. godini, Europa je ostvarila rast za 6 % u usporedbi s 2019. godinom.
- **Regija Mediteran u leaderskoj poziciji globalnog turističkog tržišta** – Mediteran bilježi najviši rast međunarodnih dolazaka u istom razdoblju usporedbi s ostalim europskim regijama (7,9 %) u odnosu na 2019. godinu.
- **Porast potrošnje** - procjenjuje se da će turistička potrošnja u Europi dosegnuti povijesni maksimum od 743 milijarde €, što je povećanje od 14 % u odnosu na 2023. godinu i najviša zabilježena razina otkako se prate turistički izdaci. Rast se očekuje u svim ključnim segmentima potrošnje, uključujući hranu i piće (30 %), kulturu, rekreaciju i sport (27 %), maloprodaju (23 %), prijevoz (23 %) i smještaj (19 %). Ovaj porast dijelom se može pripisati inflacijskim kretanjima, ali i promijenjenim obrascima potrošnje turista.

Kratkoročne prognoze kretanja turističke potražnje u narednom razdoblju predviđaju:

- **Stabilan rast** - stručnjaci prognoziraju stabilizaciju godišnjih stopa rasta međunarodnih dolazaka u 2026. na razini 3-4 % u usporedbi s 2025. godinom.
- **Ograničavajući čimbenici rasta** - glavnim prijetnjama rasta turističke potražnje smatraju se opća inflatorna kretanja te, dugoročno, ekstremne klimatske promjene, geopolitička neizvjesnost, trgovinske napetosti i nedostatak radne snage. Uz to, sve veću važnost imaju i rizici povezani s prirodnim katastrofama, poremećajima u opskrbnim lancima, rastućim troškovima energije, ali i promjenama u percepciji sigurnosti destinacija

Suvremeni razvoj turizma obilježen je dubokim strukturnim promjenama koje proizlaze iz istodobnog djelovanja okolišnih, tehnoloških i društvenih čimbenika. Degradacija okoliša i klimatska kriza, ubrzani tehnološki napredak – osobito u području digitalnih komunikacija – te rastući pritisci prekomjernog turizma na destinacije sve snažnije oblikuju dinamiku turističkog tržišta. Istodobno, sve izraženija nestabilnost i osjetljivost turističke potražnje ukazuju na povećanu nestabilnost sektora, pri čemu turistička kretanja postaju podložnija kratkoročnim promjenama u širem gospodarskom i političkom okruženju.

Najvažnije promjene na turističkom tržištu, a koje upućuju na mogućnost ustaljenja kao dugoročnih trendova vezane su uz:

- Razvoj održivog turizma** - istraživanja tržišta upućuju na stalan rast interesa turista za održivost, npr. prema najnovijem izdanju Sustainable Travel Reporta za 2026. godinu, 85 % turista potvrđuje da im je **održiv turizam** važan. Iako manje od polovice ispitanika iz generacije *baby boomera* (61+) navodi da želi putovati održivije u sljedećih 12 mjeseci (47 %), taj je udio znatno viši kod mlađih dobni skupina: 60 % kod pripadnika generacije X (45-60 g.), 71 % kod milenijalaca (29-44 g.) te 75 % pripadnika generacije Z (18-28 g.). Također, 54 % ispitanih turista namjerava koristiti javni prijevoz, bicikle ili pješaćiti na putovanju. Gotovo polovica (45 %) smatra smještajne objekte s certifikatima održivog poslovanja privlačnijima za boravak, dok 43 % smatra turistički sektor odgovornim za smanjivanje negativnih utjecaja turizma na okoliš. Sve izraženiji interes turista za održivost odražava se na poslovne prakse u hotelijerstvu i kamping sektoru, gdje **održivi standardi** postupno postaju sastavni dio svakodnevnog poslovanja. Međunarodni benchmark izvještaji ukazuju na široku primjenu **mjera usmjerenih na racionalnije korištenje resursa**, uključujući smanjenje potrošnje vode i energije, sustavno upravljanje otpadom te ograničavanje bacanja hrane i plastike. Također se sve češće provodi praćenje emisija ugljika te se razvijaju **politike nabave usmjerene na suradnju s lokalnim proizvođačima**. Napredak u primjeni održivih praksi na razini turističkih destinacija sve je vidljiviji kroz širenje različitih sustava certificiranja i standardizacije održivosti. Uz već poznate inicijative, sve značajniju ulogu imaju i međunarodno priznati okviri poput Global Sustainable Tourism Council, koji postavlja temeljne kriterije za održivo upravljanje destinacijama i služi kao referentna osnova za druge certifikacijske sustave. U praksi se, osim sustava poput Green Destinations i Biosphere, sve češće primjenjuju i **certifikati** kao što su Green Key, Green Globe te EarthCheck, koji obuhvaćaju različite aspekte održivosti – od upravljanja resursima i emisijama do društvene odgovornosti i uključivanja lokalne zajednice. Istodobno, raste značaj **specifičnih oznaka usmjerenih na pojedine segmente turističke ponude**, poput Blue Flag za plaže i marine, ali i građevinskih i operativnih standarda poput LEED ili EU Ecolabel, koji dodatno proširuju koncept održivosti na infrastrukturu i objekte. Takvi sustavi certificiranja ne odnose se više isključivo na zaštitu okoliša, već obuhvaćaju širi spektar kriterija, uključujući upravljanje destinacijom, očuvanje kulturne baštine, socioekonomske učinke turizma i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Time certificiranje postaje važan instrument diferencijacije destinacija i standardizacije održivih praksi na globalnoj razini.
- Razvoj regenerativnog turizma** - pristup turizmu koji nadilazi koncept održivosti, pri čemu se ne teži samo smanjenju negativnih utjecaja, već i stvaranju pozitivnih učinaka na destinaciju. U takvom modelu turizam se promatra kao aktivan čimbenik obnove prirodnih sustava, lokalnih zajednica i kulturnih vrijednosti, s ciljem da prostor nakon turističkih aktivnosti bude u unaprijeđenom stanju u odnosu na početno.

- **Transformacijska i iskustvena putovanja** - suvremeni turizam prolazi kroz značajnu transformaciju koja se očituje u promjeni motivacije putnika, načina planiranja putovanja te očekivanja od turističkog iskustva. Putovanja više nisu isključivo usmjerena na odmor i rekreaciju, već sve više dobivaju funkciju osobnog razvoja, mentalne ravnoteže i autentičnog doživljaja destinacije. Jedan od ključnih trendova je jačanje **wellness** i transformacijskog turizma, pri čemu se naglasak pomiče s klasičnog opuštanja na integrirani razvoj fizičkog i mentalnog zdravlja. U tom kontekstu posebno se ističe koncept **Blue Mind Theory**, koji naglašava pozitivan utjecaj boravka uz vodu na psihološko stanje pojedinca, što je osobito relevantno za obalne i nautičke destinacije. Paralelno s time razvija se **tihi turizam i digitalna detoksikacija**, koji predstavljaju odgovor na prekomjernu stimulaciju i digitalnu prezasićenost suvremenog društva. Putnici sve češće traže mirna, izolirana okruženja te svjesno ograničavaju digitalnu prisutnost kako bi postigli dublje i autentičnije iskustvo putovanja. Značajan utjecaj na promjene u turističkom ponašanju imaju i **klimatski čimbenici**, što se očituje u rastu popularnosti tzv. **coolcation putovanja**, odnosno odabira hladnijih destinacija. Ovaj trend izravno je povezan s prilagodbom na klimatske promjene i sve izraženije ekstremne vremenske uvjete, čime se dodatno mijenja sezonalnost turističkih kretanja. Istodobno, suvremeni turizam karakterizira polarizacija u trajanju putovanja, pri čemu se razvijaju dva suprotna modela: **dugotrajna, iskustveno bogata putovanja i kratka, intenzivna putovanja prilagođena ubrzanom načinu života**. U tom kontekstu sve veću važnost dobiva koncept **slow travel**, koji naglašava kvalitetu doživljaja, duži boravak i dublju interakciju s lokalnom zajednicom. Također, dolazi do promjene u ulozi turista – od pasivnog promatrača prema aktivnom sudioniku, osobito kroz **sportski turizam i iskustva učenja**. Putnici sve češće sudjeluju u lokalnim aktivnostima, razvijaju nove vještine i traže autentične oblike interakcije s destinacijom.
- **Digitalna transformacija**- digitalna tehnologija danas je integrirana u sve faze turističkog iskustva – od početne inspiracije i planiranja putovanja, preko same realizacije boravka, pa sve do dijeljenja doživljaja i stvaranja uspomena nakon povratka. Turisti sve češće donose odluke na temelju digitalnih sadržaja, pri čemu dominantnu ulogu imaju **društvene mreže**. Istraživanja pokazuju da na izbor destinacije najviše utječu online objave i preporuke (oko 75 %), zatim audiovizualni sadržaji poput filmova i serija (oko 64 %), dok tradicionalni izvori, poput preporuka rodbine i prijatelja, imaju nešto manji utjecaj (oko 47 %). Digitalizacija se snažno očituje i u distribuciji turističkih usluga. **Online kanali** generiraju više od 70 % ukupnih prihoda turističkih agencija, pri čemu dominiraju rezervacije smještaja i prijevoza. Posebno je značajan rast mobilnog poslovanja, s obzirom na to da se između 40 % i 50 % online kupnji realizira putem pametnih telefona, što ukazuje na potrebu optimizacije korisničkog iskustva za mobilne uređaje. Uz to, suvremeni turizam sve više uključuje primjenu **naprednih tehnologija** poput umjetne inteligencije (AI), virtualne i proširene stvarnosti (VR/AR) te automatizacije. Umjetna inteligencija koristi se za personalizaciju ponude, analizu preferencija gostiju i optimizaciju komunikacije, dok virtualna stvarnost omogućuje turistima „prethodno iskustvo“ destinacije kroz digitalne prikaze i interaktivne sadržaje. U mnogim destinacijama i objektima već se primjenjuju **pametna rješenja** poput chatbotova, digitalnih

conciierge sustava i automatiziranih prijava u smještaj. Istodobno, digitalne platforme i društvene mreže postale su ključni prostor oblikovanja turističkih iskustava. Sve veći broj turista ne samo da konzumira sadržaj, već ga i aktivno stvara – procjenjuje se da više od 50 % putnika fotografira ili snima sadržaj s namjerom objave na društvenim mrežama. Time turisti postaju aktivni promotori destinacija, ali i sudionici u stvaranju njihovog imidža. Najnoviji trendovi dodatno naglašavaju važnost tehnologije kroz razvoj **pametnih destinacija** (*smart tourism*), gdje se digitalna rješenja koriste za **upravljanje turističkim tokovima, smanjenje gužvi i unapređenje održivosti**. Također, sve veću ulogu ima i analiza velikih podataka (*big data*), koja omogućuje preciznije razumijevanje ponašanja turista i donošenje strateških odluka na razini destinacije.

U nastavku analiziraju se recentna kretanja od interesa na glavnim tržištima TZO Tisno koji uključuju:

➤ **Ujedinjeno Kraljevstvo**

- **Socioekonomska kretanja** - ukupno gledano, gospodarstvo Ujedinjene Kraljevine bilježi umjeren, ali stabilan rast u promatranom razdoblju. Nakon rasta realnog BDP-a od 1,4 % u 2025., očekuje se njegovo blago usporavanje na 1,2 % u 2026., ponajprije zbog nižeg statističkog prijenosa, dok se u 2027. predviđa ponovno ubrzanje rasta na 1,4 %. Unatoč postupnom smanjenju kamatnih stopa, privatna potrošnja ostat će relativno ograničena uslijed pritiska poreznog opterećenja i slabijeg tržišta rada, dok će stopa štednje kućanstava blago opadati. Fiskalna politika i dalje će imati restriktivan karakter, no javna potrošnja i ulaganja nastaviti će podupirati gospodarsku aktivnost tijekom 2025. i 2026. godine.
- **Ključne odlike tržišta** - prema dostupnim podacima Eurostata, Ujedinjena Kraljevina predstavlja jedno od najznačajnijih emitivnih turističkih tržišta Europe. U tom kontekstu Hrvatska zadržava poziciju sigurne, atraktivne i konkurentne destinacije na europskom turističkom tržištu. Turističko tržište Ujedinjene Kraljevine u 2024. i 2025. godini obilježeno je nastavkom oporavka i stabilnog rasta međunarodnih putovanja, unatoč izraženoj globalnoj političkoj i ekonomskoj neizvjesnosti. Geopolitičke napetosti, povećana inflacija i visoke kamatne stope imaju ključan utjecaj na ukupni obujam turističkih kretanja, već prvenstveno na obrasce ponašanja i strukturu turističke potražnje. Britanski turisti sve su više usmjereni prema kraćim boravcima, fleksibilnijim terminima putovanja i destinacijama koje nude povoljan omjer cijene i kvalitete, pri čemu se bilježi i rast interesa za putovanja izvan vršne ljetne sezone. Tijekom 2025. godine, uz postupnu stabilizaciju inflacije i rast realnih dohodaka, dodatno je ojačala turistička potrošnja i potražnja za međunarodnim putovanjima. Važnu ulogu u održavanju turističkog prometa imaju zračni prijevoznici i turoperator. Jet2 i Jet2holidays zadržavaju vodeću poziciju na britanskom tržištu te tijekom ljetne sezone povezuju više britanskih gradova s hrvatskim destinacijama. British Airways nastavlja održavati redovne i sezonske linije prema Hrvatskoj, dok EasyJet i Ryanair dodatno povećavaju broj sezonskih letova i kapaciteta tijekom ljetnog razdoblja. Stabilna prisutnost britanskih aviokompanija omogućuje kontinuitet turističkih dolazaka i dodatno potvrđuje

važnost britanskog tržišta za hrvatski turizam. Britanski turisti i dalje dominantno preferiraju hotelski smještaj, dok se posljednjih godina bilježi i rast interesa za privatni smještaj i short-term rental segment, osobito u urbanim i obalnim destinacijama. Istodobno, u pojedinim mediteranskim zemljama izraženija je i potražnja za kampovima i alternativnim oblicima smještaja, što potvrđuje sve veću diversifikaciju turističkih preferencija. Zaključno, turističko tržište Ujedinjene Kraljevine karakterizira visoka razina mobilnosti, stabilna turistička potrošnja i promjenjivi obrasci ponašanja potrošača. Rast interesa za iskustvena putovanja, fleksibilnost putovanja, festivalski i kulturni turizam te putovanja izvan glavne sezone ukazuju na daljnju transformaciju britanskog emitivnog tržišta, koje i dalje ostaje jedno od najvažnijih i najutjecajnijih turističkih tržišta Europe.

- **Potrošnja** - prosječna dnevna potrošnja 104 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 258 €, prosječna potrošnja po putovanju 849 €
- **Motivi** (TOP 5)- Sunce i more, priroda, touring, zabava, kultura i umjetnost
- **Aktivnosti na odmoru** (TOP 5)-plivanje/kupanje, razgledavanje gradova, odlazak u restorane, posjet povijesnim građevinama, posjet nacionalnim parkovima

➤ Njemačka

- **Socioekonomska kretanja** - prema posljednjim dostupnim podacima gospodarstvo će u 2025. godini stagnirati i oporaviti se rastom BDP-a za 1,2 % u 2026. i 2027. godini. Očekuje se ekspanzivna fiskalna politika i rast realnih plaća koji će potaknuti privatnu potrošnju. Nakon smanjenja na 2,5 % u 2024., predviđa se da će inflacija *Harmonised Index of Consumer Prices* (HICP) pasti na 2,3 % u 2025., 2,1 % u 2026. i 1,9 % u 2027. godini.
- **Ključne odlike tržišta** - rezultati turističke sezone 2025. u Hrvatskoj uglavnom su pozitivni, ali uz oprez zbog rasta cijena i promjena u ponašanju turista; osjetljivost na cijene koje nisu opravdani dodatnim sadržajima, razinom usluge ili inovacijama u ponudi; potražnja se djelomično preusmjerava prema fleksibilnijim i cjenovno prihvatljivijim oblicima smještaja-kampovi, mobilne kućice, privatni smještaj; mediteranske konkurentne zemlje (Španjolska, Grčka, Turska) postižu stabilnije rezultate zahvaljujući cjenovnim strategijama i paket-aranžmanima; rast individualnih dolazaka u odnosu na organizirane ture.
- **Potrošnja** - prosječna dnevna potrošnja 111 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 134 €, prosječna potrošnja po putovanju 1.123 €
- **Motivi** (TOP 5)- Sunce i more, priroda, zabava, gradovi, gastronomija
- **Aktivnosti na odmoru** (TOP 5)-plivanje/kupanje, odlazak u restorane, razgledavanje gradova, odlazak u klubove i odlazak na organizirane izlete

➤ Slovenija

- **Socioekonomska kretanja**- predviđa se rast slovenskog BDP-a za 1,0 % u 2025., za 2,4 % u 2026. i za 2,6 % u 2027.
- **Ključne odlike tržišta** - u narednom razdoblju se očekuje da Hrvatska ostane jedna od najvažnijih destinacija za slovensko turističko tržište, sa značajnim udjelom u programima većine slovenskih turističkih agencija i turoperatora, dok kod pojedinih specijaliziranih agencija taj udio doseže i do 80 %. Turističko tržište obilježavaju promjene u navikama putnika, rast individualnih dolazaka, veća upotreba digitalnih platformi te povećan interes za održive, fleksibilne i personalizirane oblike putovanja. Sve je izraženija potražnja za autentičnim sadržajima, manje poznatim destinacijama i turističkom ponudom izvan glavne sezone. Individualni promet u recentnom razdoblju obilježavaju fleksibilnost putovanja, veća upotreba digitalnih platformi te rast interesa za održive i personalizirane oblike turističkih putovanja. Turisti sve češće biraju individualna putovanja, manje poznate destinacije i sadržaje izvan glavne turističke sezone. Blizina Slovenije i dobra prometna povezanost predstavljaju značajnu prednost Hrvatske, dok se za daljnji razvoj tržišta ističe potreba jačanja digitalne komunikacije i prilagodbe ponude suvremenim trendovima i očekivanjima posjetitelja.
- **Potrošnja**- prosječna dnevna potrošnja 70 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 127 €, prosječna potrošnja po putovanju 356 €
- **Motivi** (TOP 5)- Sunce i more, priroda, gradovi, touring, gastronomija

- **Aktivnosti na odmoru (TOP 5)**-plivanje/kupanje, odlazak u restorane, razgledavanje gradova, vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama i odlazak u klubove

➤ Austrija

- **Socioekonomska kretanja** - austrijsko gospodarstvo nakon razdoblja recesije zabilježilo je postupni oporavak i umjeren rast tijekom 2025. godine, potaknut povećanom privatnom potrošnjom i stabilizacijom ulaganja. Daljnje jačanje gospodarskog rasta očekuje se tijekom 2026. i 2027. godine. Istodobno se predviđa postupno smanjenje inflacije nakon njezina izraženijeg rasta u 2025. godini. Unatoč pozitivnim gospodarskim kretanjima, očekuje se da će državni deficit ostati iznad 4 % BDP-a u razdoblju od 2025. do 2027. godine, dok bi udio državnog duga u BDP-u mogao porasti s oko 80 % u 2024. na približno 84 % u 2027. godini.
- **Ključne odlike tržišta**- stabilna potražnja; unatoč rastu cijena, naglasak na povoljnom odnosu cijene i kvalitete; ponovno jačanje trenda ranijeg bookinga; individualna putovanja rast potražnje za premium segmentom; snažna potražnja za destinacijama Sunca i mora te lako dostupnim destinacijama
- **Potrošnja** - prosječna dnevna potrošnja 167 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 144 €, prosječna potrošnja po putovanju 1.019 €
- **Motivi (TOP 5)**- Sunce i more, priroda, gradovi, zabava, gastronomija
- **Aktivnosti na odmoru (TOP 5)** - plivanje/kupanje, razgledavanje gradova, odlazak u restorane, odlazak na organizirane izlete, odlazak u klubove

➤ Češka

- **Socioekonomska kretanja** -očekuje se porast BDP-a za 2,4 % u 2025. godini, zatim usporavanje na 1,9 % u 2026. godini te ponovno ubrzanje na 2,4 % u 2027. godini.
- **Ključne odlike tržišta** - financijske i političke okolnosti imaju ključan utjecaj na donošenje odluka o putovanjima; interes za putovanja ostaje stabilan, uz pomak prema predsezoni i kraćim ili bližim putovanjima uslijed ekonomske neizvjesnosti; povećana cjenovna osjetljivost dovodi do selektivnijeg odabira destinacija s ciljem uštede
- **Potrošnja** - prosječna dnevna potrošnja 66 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 144 €, prosječna potrošnja po putovanju 536 €
- **Motivi (TOP 5)** - Sunce i more, priroda, zabava, gradovi, kultura i umjetnost
- **Aktivnosti na odmoru (TOP 5)** - plivanje/kupanje, odlazak u restorane, razgledavanje gradova, vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama, odlazak u klubove

➤ Poljska

- **Socioekonomska kretanja**- gospodarski rast u Poljskoj trebao bi ostati snažan u 2026. godini, na 3,3 %, uz poticaj većih ulaganja financiranih iz EU-a, ali se predviđa da će u 2027. usporiti na 2,8 %. Predviđa se da će inflacija pasti na 2,9 % u 2026. i porasti na 3,7 % u 2027.
- **Ključne odlike tržišta** – usporavanje inflatornih kretanja, rast minimalnih plaća, porast interesa za zračnim prometom putem turističkih agencija kroz korištenje zračnog prometa (niskotarifne kompanije, čarter letovi)
- **Potrošnja**- prosječna dnevna potrošnja 86 €, prosječna dnevna potrošnja u ljetnoj sezoni 170 €, prosječna potrošnja po putovanju 677 €
- **Motivi (TOP 5)**- Sunce i more, priroda, zabava, gradovi, kultura i umjetnost
- **Aktivnosti na odmoru (TOP 5)** - plivanje/kupanje, odlazak u restorane, razgledavanje gradova, odlazak u klubove, vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama

25.2. Analiza konkurencije i benchmark destinacija

Polazeći od geografskih karakteristika prostora, potencijala resursno-atraksijske osnove kao i postojećih te potencijalno interesantnih turističkih proizvoda, za konkurentsku destinaciju odabrana je Novalja kao destinacija s razvijenim odmorišnim i festivalskim turizmom.

Konkurentska destinacija: **Novalja**

Opći podaci	Površina: 95,7 km ² Broj stanovnika 2021. godine: 3.680 stanovnika Ličko-senjska županija
Prostor	Područje Grada Novalje nalazi se na sjeverozapadnom dijelu otoka Paga. U njezinom administrativnom sastavu nalazi se 12 naselja – Novalja (gradsko središte), Caska, Dubac Varsan, Gajac, Jakišnica, Kustići, Lun, Metajna, Potočnica, Stara Novalja, Vidalići i Zubovići. Destinacija je cestovno dostupna preko Paškog mosta, trajektne linije Prizna-Žigljen, katamaranske linije Rijeka-Rab-Novalja, dok blizina Zračne luke Zadar i Rijeka olakšava dolazak međunarodnih turista.
Glavna turistička odredišta	Novalja je glavno turističko središte u destinaciji, u kojem se ostvaruje približno 71 % noćenja. Plaža Zrće međunarodno je poznato središte zabavnog i festivalskog turizma. Najznačajnije atrakcije u destinaciji su: Gradski muzej Novalja, antički vodovod „Talijanova buža“, arheološka zbirka Stomorica, crkva Majke Božje od Ružarija, župna crkva sv. Katarine, ostaci ranokršćanskih bazilika, Galerija Era, Kulturni centar Gozdenica, poučna staza Park-šuma Straško, Novaljska riva, pješačka staza Life on Mars, vrtovi lunjskih maslina i dr. Najpoznatije plaže destinacije su: Zrće, Caska, Straško, Planjka-Trinčel, Lokunje, Babe i dr.
Smještaj: Ponuda i potražnja	Komercijalni smještaj rastao je s 24.701 na 26.857 kreveta u razdoblju 2019.-2024. godine. U strukturi komercijalnog smještaja 2024. dominira privatni smještaj (64,6 %), zatim kampovi (28,1 %), dok hoteli i sličan smještaj čine 4,7 %, a hosteli 2,6 %. Gotovo trećina ukupnih kapaciteta odnosi se na nekomercijalni smještaj. Kapacitet kampova povećao se sa 6.759 kreveta u 2019. godini na 7.557 kreveta u 2024. godini, što predstavlja rast od 798 kreveta, odnosno 11,8 %. Kamping ponuda izrazito je koncentrirana na Kamp Straško, koji nosi oko 80 % kamping kapaciteta. U razdoblju od 2019. do 2024. godine hotelski smještajni kapaciteti povećani su s 1.122 na 1.436 kreveta, odnosno za 314 kreveta ili 28 %. Rast se najvećim dijelom odnosi na hotele s četiri zvjezdice, koji dominiraju hotelskom ponudom destinacije. Kapaciteti hotela s 2* i 3* te u kategoriji „standard“ su nepromijenjeni, dok hoteli s 5* nisu zastupljeni. U nekomercijalnom smještaju 2024. godine evidentirano je ukupno 12.170 kreveta. U odnosu na 2019. godinu, u 2024. godini broj kreveta povećao se 31 %. Tijekom 2024. godine na području Novalje i Stare Novalje ostvareno je ukupno 2.156.837 noćenja, što predstavlja rast od 0,9 % u odnosu na 2023. godinu. Najveći udio ostvario je privatni smještaj s 46,2 % ukupnih noćenja, a slijede kampovi s 34,5%. Nekomercijalni smještaj sudjelovao je s 12,9%, hoteli i sličan smještaj s 5,4%, dok su hosteli ostvarili udio od svega 0,9%. Privatni smještaj i kampovi zajedno su ostvarili više od 80 % ukupnih noćenja, što potvrđuje njihovu ključnu ulogu u smještajnoj ponudi destinacije.
Pozicioniranje	TZG Novalja pozicionira se kao raznolika i cjelogodišnja otočna destinacija koja povezuje turistički proizvod „Sunca i mora“, međunarodno prepoznatljivu zabavnu ponudu, aktivni odmor, autentičnu gastronomiju te očuvanu prirodnu i kulturno-povijesnu baštinu.

Turistički proizvodi	Primarni: Sunce i more, festivalski turizam Sekundarni: Aktivni turizam, gastro turizam Potencijal: Sportski turizam, MICE, kulturni turizam, nautički turizam
Turistička promocija	Turistička promocija Grada Novalje provodi se putem službene web stranice TZG Novalja (https://visitnovalja.hr/), društvenih mreža, digitalnih kampanja, promotivnih filmova, influencera, novinarskih i studijskih putovanja, sajмова te suradnje s drugim turističkim zajednicama otoka Paga, županijskim TZ-om i HTZ-om. Posebno se promoviraju outdoor ponuda, gastronomija, događanja, plaže, kulturna baština i novi održiviji smjer razvoja Zrća. Službena web stranica <i>Visit Novalja</i> ocijenjena je kao sadržajno bogata i pregledna, s jakim <i>storytellingom</i> i kvalitetnim korisničkim iskustvom. Na društvenim mrežama Instagram se ističe kao najaktivniji kanal, dok Facebook, TikTok i YouTube čine ostatak digitalne komunikacije.

Kao primjer benchmark analize uzeti su primjeri turističkih središta koji u pogledu poboljšanja pojedinih turističkih proizvoda mogu poslužiti kao željeni smjer razvoja TZO Tisno. Obzirom na tradicionalni mediteranski ambijent u kojem se nalazi, kao primjer benchmark analize odabrane su sljedeće destinacije:

- Camerota (Kampanija, Italija)
- San Pere Pescador (Katalonija, Španjolska)

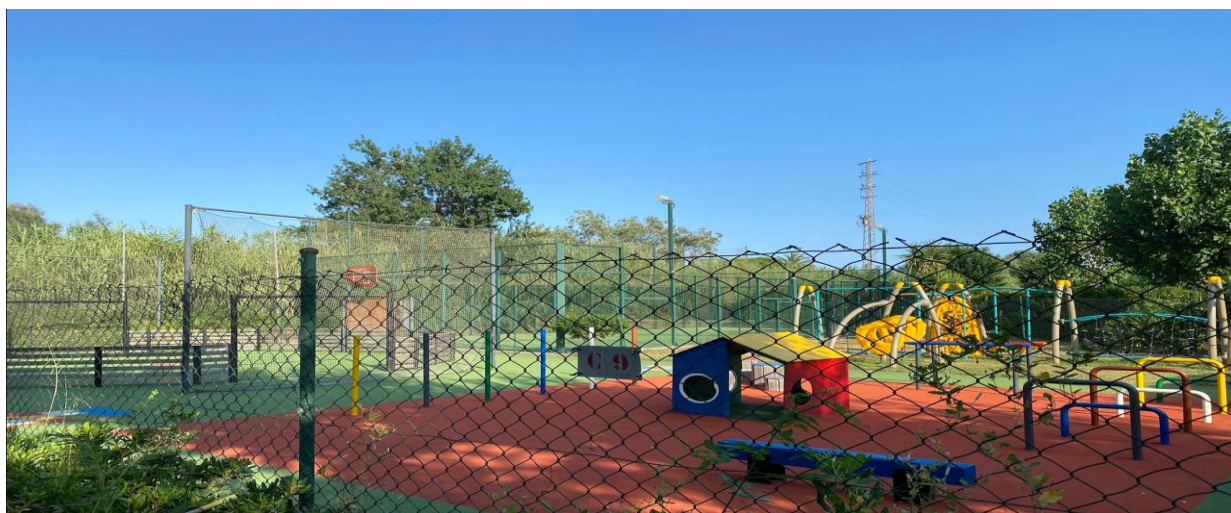
Camerota, Kampanija, Italija

Opći podaci	Općina Camerota nalazi se u pokrajini Salerno, na jugu regije Kampanije. Obuhvaća naselja Camerota, Marina di Camerota, Lentiscosa i Licusati. Središte destinacije je obalno mjesto Marina di Camerota. Cijelo područje destinacije nalazi se unutar Nacionalnog parka Cilento, Vallo di Diano e Alburni koji je uvršten na UNESCO-ov popis svjetske baštine. Morsko područje Infreschi zaštićeno je kao pomorski park. Broj stanovnika: 7.147 stanovnika, Površina: oko 71 km²
Prostor	Općina Camerota nalazi se u južnom dijelu Kampanije, između obale Tirenskog mora i brdovitog prostora Cilenta. Geografske karakteristike Camerote obilježava spoj obalnog područja i ruralnog zaleđa, što prostoru daje izrazitu raznolikost između maritimnog i kontinentalnog krajolika. Obalni pojas, s Marinom di Camerota kao glavnim turističkim središtem, obilježavaju prirodne plaže, uvale, morski klifovi i zaštićeno područje Costa degli Infreschi e della Masseta. U ruralnom zaleđu nalaze se naselja Camerota, Lentiscosa i Licusati s bogatom poljoprivrednom osnovom (voćarstvo i vinogradarstvo), tradicijskom arhitekturom i lokalnom gastronomijom.
Glavna turistička odredišta	Marina de Camerota - glavno obalno i turističko središte općine, s lukom, povijesnom ribarskom jezgrom, plažama Calanca, Lentiscelle, Marina delle Barche, Mingardo, Troncone, Cala Bianca, Pozzallo i Porto/Baia degli Infreschi. Razvijen Izletnički turizam prema špiljama (Noglio, Cala, Serratura) i uvalama zaštićenog područja Costa degli Infreschi e della Masseta, kao i posjeti saracenskim kulama (Calamoresca, Arconte, Iscolelli o Frontone o Falconara i dr.). Destinacija je bogata poučnim i tematskim stazama (Put 12 crkvi i dr.). U mjestu se nalaze sljedeće atrakcije: Pomorski muzej (Museo dei Infreschi), crkva sv. Alfonsa, stalni postav urbane opreme u spomen ženama izrađivačicama užadi (La Strambaie), trgovi (trg Simona Bolivara, trg sv. Dominika i dr.), polifunkcionalna sportska dvorana i dr. U mjestu postoje 4 glavna okruga koji se natječu u mnogim događajima: Punta; Piazza; Piantata i Montagna. Mjesto razvija odmorišni, kulturni, aktivni, obrazovni, nautički, ekoturizam i izletnički turizam. Camerota - stara povijesna jezgra mjesta, kaštel Marchesale di Camerota, dvorac Monte Delmo, kazalište na otvorenom Teatro Kamaraton, palača Svete Marije (Muzej terakote i antičkih kampanskih pločica), crkva sv. Marije, obrti za izradu predmeta od terakote Licusati - crkva sv. Marka Evangelista, kapelica sv. majke Marije, palača Crocco, stari mlin maslina Lentiscosa - stara jezgra mjesta, kapelica sv. Rozalije

Smještaj: Ponuda i potražnja	Hoteli i slične vrste smještaja – 29 objekata/3.730 kreveta Hoteli – 1*-0, 2*- 5 (303 kreveta), 3*- 12 (951 krevet), 4* (1.810 kreveta), 5* , hotelske rezidencije 8 (666 kreveta) Kampovi – 27 objekata / 7.605 kreveta Privatni smještaj – 65 objekata / 775 kreveta Ostali kolektivni smještaj – 12 objekata /160 kreveta Ukupno – 133 objekata/12.270 kreveta Destinacija je u 2024. godini ostvarila ukupno 66.971 dolazaka i 494.568 noćenja, uz prosječno trajanje boravka od 7,4 noći. Prema vrstama smještaja, u hotelima i sličnim objektima ostvareno je ukupno 36.479 dolazaka i 267.486 noćenja, što čini 54,5% ukupnih dolazaka i 54,1% ukupnih noćenja. U ostalim smještajnim objektima ostvareno je ukupno 30.492 dolaska i 227.082 noćenja, odnosno 45,5% dolazaka i 45,9% noćenja. Cjenovna razina smještaja u Cameroti pokazuje širok raspon ovisno o sezoni i vrsti objekta. Hoteli i B&B objekti najčešće se kreću od približno 55 do 150 € po noćenju, dok apartmani i kuće za odmor u ljetnoj sezoni postižu cijene od oko 70 do 160 € po jedinici. Kamping je cjenovno najdostupniji oblik smještaja, s osnovnim troškom od približno 22 do 68 € za dvije osobe, dok bungalovi i village smještaj dosežu oko 65 do 140 € dnevno po jedinici.
Pozicioniranje	Camerota se pozicionira se kao mirna destinacija, prepoznatljiva po čistom moru, raznolikim plažama, uvalama, špiljama, bogatoj i mirnom mediteranskom karakteru. U odnosu na razvijenije talijanske obalne destinacije, naglasak je na prirodi, očuvanom krajoliku, lokalnoj gastronomiji i spoju turističke ponude obale s ruralnim zaleđem. Destinacija održivog, transformativnog i uključivog turizma.
Turistički proizvodi	Obiteljski turizam, aktivni turizam (ronjenje, pješačenje, planinarenje), ruralni turizam kulturni turizam, ekoturizam, nautički turizam, izletnički turizam, obrazovni turizam
Turistička promocija	Turistička promocija odvija se preko službene stranice turističke zajednice općine (https://www.incamerota.it/) na kojoj se mogu saznati informacije o glavnim atrakcijama, turističkog, smještajnoj i gastronomskoj ponudi. Web stranica je prevedena na tri jezika (talijanski, engleski i njemački). Glavna regionalna turistička zajednica za cijelu destinaciju pruža sve relevantne informacije o destinaciji (opće informacije, turistička ponuda, smještaj, događaji i ostale informacije). Destinacija se promovira putem Facebooka, Instagrama i YouTubea.

San Pere Pescador, Katalonija, Španjolska

Opći podaci	Sant Pere Pescador je općina u Kataloniji, na sjevernom dijelu Costa Brave. Riječ je o maloj destinaciji s približno 2.200 stanovnika i površinom od oko 18,5 km ² , smještenoj u središnjem dijelu zaljeva Roses, uz rijeku Fluvià.
Prostor	Destinacija se nalazi između mora, rijeke Fluvià i poljoprivrednog zaleđa Alt Empordà. Ima dugu pješčanu obalu od oko 7 km, a dio prostora povezan je s Parkom prirode Aiguamolls de l'Empordà, jednim od najvažnijih močvarnih područja Katalonije. Prostor je nizinski, otvoren i izrazito pogodan za kampiranje, vodene sportove, biciklizam i boravak u prirodi.

Glavna turistička odredišta	Glavna turistička odredišta su stara jezgra Sant Pere Pescadora, obalni pojas s dugom pješčanom plažom, ušće rijeke Fluvià, park prirode Aiguamolls de l'Empordà, zona kampova uz more te ruralni krajolik s voćnjacima i poljoprivrednim površinama. Kulturne atrakcije uključuju župnu crkvu sv. Petra, ostatke starog kaštela, kapelu sv. Sebastijana, dijelove povijesnih zidina i tradicionalne kuće u staroj jezgri (Casa Caramany) te lokalna tržnica.
Smještaj: Ponuda i potražnja	Smještajna ponuda izrazito je usmjerena na kampove i kamping resort ponudu, što Sant Pere Pescador čini jednim od jačih kamping odredišta u ovom dijelu Costa Brava. Uz kampove, prisutni su mali hoteli i obiteljski smještaj. Na području destinacije nalazi se 7 kampova (Camping Aquarius, Camping La Ballena Alegre, Camping La Gaviota, Camping Las Dunas, Camping Las Palmeras, Camping L'Amphora). U samom mjestu nalazi se nekoliko malih hotela (Atelier Boutique Hotel, Can Mas (3*), Can Ceret (3*), El Moli (1*), El Pescador (1*) i La Masia (2*)). Sant Pere Pescador ima izrazito kamping-orijentiranu ponudu: 13.026 kamping mjesta, 5 hotelskih objekata s 149 hotelskih kreveta, 185 turističkih kuća/stanova s 1.018 mjesta te 1 turistički apartmanski objekt s 20 mjesta. Cjenovna struktura Sant Pere Pescadora potvrđuje njegovu snažnu orijentaciju prema kampingu i obiteljskom odmoru. Hoteli i manji smještajni objekti kreću se uglavnom od 45 do 130 € po noćenju, dok se B&B i ruralni smještaj najčešće nalaze u rasponu od 80 do 120 €. Apartmani i kuće za odmor imaju širok raspon cijena, od jednostavnijih jedinica od 55 do 90 €, dok veće obiteljske kuće i kvalitetnije jedinice dosežu prosječno oko 250-265 € po noćenju. Kamping parcela za dvije osobe kreće se približno od 30 do 82 €, ovisno o sezoni i tipu parcele, dok bungalovi, mobilne kućice i camping village smještaj dosežu oko 75 do 224 € po jedinici dnevno.
Pozicioniranje	Sant Pere Pescador pozicionira se kao mirna obiteljska mediteranska destinacija čija se turistička privlačnost temelji na skladnom povezivanju obalnih i ruralnih obilježja prostora. Destinaciju karakteriziraju prostrani plažni resursi, kvalitetna i raznolika smještajna ponuda, razvijena gastronomska ponuda te vrijedna kulturna i prirodna baština. Bogata poljoprivreda nadopunjuje primarnu obalnu turističku ponudu te omogućuje oblikovanje autentičnijeg, održivijeg i sadržajno raznovrsnijeg turističkog doživljaja.
Turistički proizvodi	Obiteljski turizam (kampovi, hoteli i obiteljski smještaj), aktivni turizam (cikloturizam, surfing, pješačenje i sl.), ruralni turizam, izletnički turizam, ekoturizam
Turistička promocija	Turistička promocija odvija se preko službene stranice turističke zajednice mjesta (https://www.visitsantpere.com/en/) na kojoj se mogu saznati sve relevantne informacije o glavnim atrakcijama, turističkog, smještajnoj i gastronomskoj ponudi. Web stranica je prevedena na pet jezika (katalonski, španjolski, francuski, engleski i njemački). Turistički ured nalazi se u ulazu u mjesto i radi sezonski. Glavna regionalna turistička zajednica za cijelu destinaciju Costa Brava pruža sve relevantne informacije o turističkim destinacijama u njezinom sastavu (događanja, smještaj, atrakcije te ostale servisne informacije)

25.3. Turističko okruženje destinacije (otok Murter)

TZO Tisno se nalazi se u turističkom okruženju ostalih destinacija na području otoka Murtera koju čine sljedeće destinacije: TZO Betina, TZO Jezera i TZO Murter-Kornati. Dije se slična emitivna turistička tržišta, pri čemu se TZO Tisno izdvaja privlačenjem turista iz većeg broja destinacija, što je povezano s festivalskim turizmom.

Gledajući turističku gustoću, odnosno broj dolazaka turista u odnosu na lokalno stanovništvo, vidljive su značajne razlike među analiziranim destinacijama na otoku Murteru. Usporedba broja dolazaka po stanovniku pruža vrijedan uvid u intenzitet turističkog prometa i njegove potencijalne implikacije na lokalnu zajednicu, pri čemu destinacije s većom gustoćom zahtijevaju pažljivije planiranje i upravljanje turizmom.

Tablica 63. Komparativna analiza turističkog prometa na području TZO Tisno s u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru (komercijalni smještaj + nekomercijalni smještaj + promet u lukama) izvor: eVisitor i DZS, obradio Level Project d.o.o.

	TZO Tisno	TZO Betina	TZO Jezera	TZO Murter-Kornati
Broj dolazaka (ukupno) u 2024. godini	32.724	28.869	40.607	54.293
Broj noćenja (ukupno) u 2024. godini	223.863	256.736	320.911	397.281
Prosječna duljina trajanja boravka (danim)	6,85	9,47	8,19	7,67
Broj stanovnika (2021.)	1.392	718	798	1934
Broj dolazaka po stanovniku	23,51	40,21	50,88	28,07

Usporedbom broja turističkih dolazaka i noćenja među destinacijama na otoku Murteru vidljivo je da je TZO Tisno tijekom 2024. godine ostvario 32.724 dolaska i 223.863 noćenja. U odnosu na TZO Murter-Kornati, TZO Tisno ostvario je 39,7 % manje dolazaka i 43,6 % manje noćenja, dok je u odnosu na TZO Jezera zabilježio 19,4 % manje dolazaka i 30,2 % manje noćenja. U usporedbi s TZO Betina, TZO Tisno ostvario je 14,1 % više dolazaka, ali 12,8 % manje noćenja.

Podaci ukazuju na razlike u intenzitetu turističke potražnje među destinacijama. Mjereno brojem dolazaka po stanovniku, TZO Tisno u 2024. godini ostvario je 23,5 dolazaka po stanovniku, što je najmanja vrijednost među promatranim destinacijama. Najveću vrijednost ostvarila je TZO Jezera s 50,9 dolazaka po stanovniku, a slijede TZO Betina s 40,2 i TZO Murter-Kornati s 28,1 dolaskom po stanovniku.

Kada je riječ o prosječnoj duljini boravka, turisti na području TZO-a Tisno u prosjeku borave 6,85 dana, što je najkraće u odnosu na ostale destinacije na otoku Murteru. Prosječni boravak u na području TZO Betina iznosi 9,47 dana, TZO Jezera 8,19 dana, a TZO Murter-Kornati 7,67 dana. Kraća prosječna duljina boravka na području TZO Tisno može se djelomično povezati s

festivalskim turizmom, čiji posjetitelji često dolaze na kraće razdoblje povezano s trajanjem pojedinog festivala.

Usporedbom smještajnih kapaciteta u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju vidljivo je da TZO Tisno raspolaže s 6.841 krevetom, što je 40,6 % više u odnosu na TZM Jezera i 36,6 % više u odnosu na TZM Betina, ali 27,8 % manje u odnosu na TZO Murter-Kornati.

Struktura smještaja na području TZO Tisno pokazuje dominaciju objekata u domaćinstvu s 2.555 kreveta, koji čine 37,4 % ukupnih kapaciteta, te nekomercijalnog smještaja s 2.220 kreveta, odnosno 32,4 % ukupnih kapaciteta. Kampovi raspolažu s 1.281 krevetom i čine 18,7 % kapaciteta, dok hotelski smještaj obuhvaća 430 kreveta, odnosno 6,3 % ukupne ponude. U usporedbi s ostalim promatranim destinacijama, TZO Tisno izdvaja se najvećim brojem hotelskih kreveta, dok je udio kampova znatno niži nego na području TZM Jezera i TZM Betina. Razmjerno visok udio objekata u domaćinstvu i nekomercijalnog smještaja potvrđuje snažnu usmjerenost destinacije prema obiteljskom smještaju i vikendicama.

Promatrajući strukturu dolazaka prema vrsti smještaja u 2024. godini, TZO Tisno ostvaruje 95,8 % dolazaka u komercijalnom smještaju, 4,0 % u nekomercijalnom smještaju i samo 0,2 % u lukama. U usporedbi s ostalim destinacijama na otoku Murteru, TZO Tisno bilježi najveći udio dolazaka u komercijalnom smještaju. Istodobno, udio nautičkih dolazaka izrazito je nizak u usporedbi s TZM Betina (17,6 %), TZM Jezera (13,1 %) i TZO Murter-Kornati (16,2 %), što ukazuje na slabiju zastupljenost nautičkog turizma u strukturi turističke potražnje obzirom da na području TZO Tisno na postoji luka nautičkog turizma.

Kod strukture noćenja prema vrsti smještaja, TZO Tisno ostvaruje 82,1 % noćenja u komercijalnom smještaju, 17,8 % u nekomercijalnom smještaju i 0,1 % u lukama. Udio komercijalnih noćenja gotovo je jednak udjelu na području TZM Jezera (82,7 %), ali je viši nego na području TZM Betina (75,7 %) i TZO Murter-Kornati (73,1 %). TZO Tisno ujedno ostvaruje najveći udio noćenja u nekomercijalnom smještaju među promatranim destinacijama, dok je udio nautičkih noćenja uvjerljivo najniži.

Detaljnija struktura noćenja prema vrstama smještaja, pokazuje da najveći udio ostvaruju objekti u domaćinstvu s 46,3 %, nakon kojih slijede kampovi s 18,6 %, nekomercijalni smještaj sa 17,8 % i hoteli s 13,7 % ukupnih noćenja. U usporedbi s ostalim destinacijama, TZO Tisno ostvaruje najveći udio hotelskih noćenja, dok je udio noćenja u kampovima znatno niži nego na području TZM Jezera i TZM Betina. Navedeno potvrđuje raznovrsniju strukturu smještajne ponude TZO Tisno, uz dominantnu ulogu objekata u domaćinstvu i vrlo ograničenu zastupljenost turističkih noćenja u lukama.

Tablica 64. Komparativna analiza ponude smještaja na području TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

	TZO Tisno	TZM Jezera	TZM Betina	TZO Murter-Kornati
Broj kreveta	6.841	4.865	5.008	9.477
Broj dolazaka po vrsti smještaja u 2024. godini Komerijalni/ Nekomercijalni/ Nautika	31.352 (95,8 %) 1.321 (4,0 %) 51 (0,2 %)	34.652 (85,3 %) 637 (1,6 %) 5.318 (13,1 %)	23.133 (80,1 %) 662 (2,3 %) 5.074 (17,6 %)	43.447 (80,0 %) 2.047 (3,8 %) 8.799 (16,2 %)
Broj noćenja po vrsti smještaja u 2024. godini Komerijalni/ Nekomercijalni/ Nautika	183.837 (82,1 %) 39.866 (17,8 %) 160 (0,1 %)	265.416 (82,7 %) 23.599 (7,4 %) 31.896 (9,9 %)	194.457 (75,7 %) 30.801 (12,0 %) 31.478 (12,3 %)	290.361 (73,1 %) 58.801 (14,8 %) 48.119 (12,1 %)
Struktura smještaja po krevetima u 2024	Hoteli: 430 (6,3 %) Kampovi: 1.281 (18,7 %) Obiteljski smještaj: 2.555 (37,4 %) Ostali smještaj: 355 (5,2 %) Nekomercijalni smještaj: 2.220 (32,4 %) Ukupno: 6.841 (100,0 %)	Hoteli: 340 (7,0 %) Kampovi: 1.350 (27,7 %) Obiteljski smještaj: 1.519 (31,2 %) Ostali smještaj: 109 (2,2 %) Nekomercijalni smještaj: 1.547 (28,4 %) Ukupno: 4.865 (100,0 %)	Hoteli (0,0 %) Kampovi: 1.722 (34,4 %) Obiteljski smještaj: 1.471 (29,4 %) Ostali smještaj: 238 (4,8 %) Nekomercijalni smještaj: 1.577 (31,5 %) Ukupno: 5.008 (100,0 %)	Hoteli: 24 (0,3 %) Kampovi: 1.230 (13,0 %) Obiteljski smještaj: 3.689 (38,9 %) Ostali smještaj: 1.116 (11,8 %) Nekomercijalni smještaj: 3.418 (36,1 %) Ukupno: 9.477 (100,0 %)
Broj noćenja po vrsti smještaja u 2024.	Hoteli: 30.669 (13,7 %) Kampovi: 41.619 (18,6 %) Obiteljski smještaj: 103.563 (46,3 %) Ostali smještaj: 7.986 (3,6 %) Nekomercijalni smještaj: 39.866 (17,8 %) Nautika: 160 (0,1 %)	Hoteli: 21.014 (6,5 %) Kampovi: 160.174 (49,9 %) Obiteljski smještaj: 81.039 (25,3 %) Ostali smještaj: 3.189 (1,0 %) Nekomercijalni smještaj: 23.599 (7,4 %) Nautika: 31.896 (9,9 %)	Hoteli (0,0 %) Kampovi: 112.474 (43,8 %) Obiteljski smještaj: 75.420 (29,4 %) Ostali smještaj: 6.563 (2,6 %) Nekomercijalni smještaj: 30.801 (12,0 %) Nautika: 31.478 (12,3 %)	Hoteli: 2.360 (0,6 %) Kampovi: 56.065 (14,1 %) Obiteljski smještaj: 187.872 (47,3 %) Ostali smještaj: 44.064 (11,1 %) Nekomercijalni smještaj: 58.801 (14,8 %) Nautika: 48.119 (12,1 %)

Usporedba dobne strukture turista koji su tijekom 2024. godine posjetili TZO Tisno i ostale destinacije na otoku Murteru pokazuje jasno izdvajanje Tisnog prema visokom udjelu mladih odraslih posjetitelja. Turisti u dobi od 25 do 34 godine čine 26,1 % ukupnih dolazaka na području TZO-a Tisno, što je gotovo dvostruko više nego na području TZO-a Murter-Kornati (13,3 %) te znatno više nego u na području TZO-a Jezera (11,8 %) i TZO-a Betina (9,3 %). Zajedno s dobnom skupinom od 18 do 24 godine, posjetitelji u dobi od 18 do 34 godine čine čak 37,8 % svih dolazaka u Tisno. Izražena zastupljenost mlađih turista može se povezati s razvijenim festivalskim turizmom, osobito festivalima elektroničke glazbe.

Istodobno, TZO Tisno bilježi najmanji udio djece i mladih do 17 godina među promatranim destinacijama. Njihov zajednički udio iznosi 9,6 %, što je manje u odnosu na TZO-a Betina (17,1 %), TZO-a Jezera (22,1 %) i TZO-a Murter-Kornati (20,8 %). Takva struktura upućuje na slabiju zastupljenost obitelji s djecom u ukupnim dolascima, iako obiteljski turizam i dalje predstavlja važan segment turističke ponude.

Turisti srednje životne dobi, od 35 do 54 godine, čine 29,6 % dolazaka na područje TZO Tisno, što je manje u odnosu na TZO-a Betina (34,3 %), TZO-a Jezera (34,7 %) i TZO-a Murter-Kornati (38,6 %). Udio turista starijih od 55 godina na području TZO Tisno iznosi 23,0 %, što je manje u odnosu na TZO-a Betina (34,4 %) TZO-a Jezera (25,1 %), ali nešto više u odnosu na TZO-a Murter-Kornati (21,1 %).

Dobna struktura potvrđuje specifično tržišno pozicioniranje Tisnog kao destinacije koja uspješno privlači mlađu međunarodnu publiku, prvenstveno zahvaljujući festivalskoj ponudi. Istodobno, rezultati ukazuju na mogućnost snažnijeg razvoja sadržaja namijenjenih obiteljima s djecom te gostima srednje i starije životne dobi radi uravnoteženja strukture potražnje i privlačenja različitih skupina posjetitelja.

Tablica 65. Komparativna analiza dobne strukture turista koji dolaze na područje TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

	TZO Tisno		TZO Betina		TZO Jezera		TZO Murter-Kornati	
Prosječna dob turista	0-5	2,0 %	0-5	3,5 %	0-5	5,3 %	0-5	5,0 %
	6-11	3,3 %	6-11	6,6 %	6-11	9,0 %	6-11	7,7 %
	12-17	4,3 %	12-17	7,0 %	12-17	7,8 %	12-17	8,1 %
	18-24	11,7 %	18-24	4,9 %	18-24	6,3 %	18-24	6,3 %
	25-34	26,1 %	25-34	9,3 %	25-34	11,8 %	25-34	13,3 %
	35-44	15,5 %	35-44	14,9 %	35-44	17,0 %	35-44	18,6 %
	45-54	14,1 %	45-54	19,4 %	45-54	17,7 %	45-54	20,0 %
	55-64	12,1 %	55-64	22,0 %	55-64	15,4 %	55-64	13,8 %
	65-120	10,9 %	65-120	12,4 %	65-120	9,7 %	65-120	7,3 %

Usporedba glavnih emitivnih tržišta pokazuje da se struktura turističke potražnje na području TZO-a Tisno značajno razlikuje od ostalih destinacija na otoku Murteru. Najveći udio noćenja ostvaruju turisti iz Ujedinjenog Kraljevstva (19,47 %), što se može povezati s razvijenim festivalskim turizmom i međunarodnom prepoznatljivošću Tisnog kao destinacije festivala elektroničke glazbe.

Slijede tradicionalno važna tržišta Njemačke (12,35 %) i Slovenije (9,74 %), dok značajne udjele ostvaruju i turisti iz Poljske (8,09 %), Nizozemske (7,48 %) te Austrije (7,05 %). Među deset najvažnijih tržišta nalaze se još Češka (3,54 %), Francuska (3,36 %), Mađarska (3,31 %) i Italija (2,38 %).

U odnosu na ostale destinacije na otoku Murteru, koje su pretežito usmjerene na tradicionalna srednjoeuropska tržišta Njemačke, Slovenije i Austrije, TZO Tisno izdvaja se snažnom zastupljenošću britanskog tržišta te raznovrsnijom strukturom međunarodnih gostiju.

Tablica 66. Komparativna analiza dobne strukture turista koji dolaze na područje TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

TZO Tisno	TZM Betina	TZM Jezera	TZO Murter-Kornati
UK 19,47 %	Njemačka 31,91 %	Slovenija 28,49 %	Slovenija 23,5 %
Njemačka 12,35%	Slovenija 20,19 %	Njemačka 23,61 %	Njemačka 16,9 %
Slovenija 9,74 %	Austrija 11,36 %	Austrija 9,34 %	Austrija 11,6 %
Poljska 8,09 %	Češka 7,74 %	Češka 7,14 %	Poljska 8,2 %
Nizozemska 7,48 %	Poljska 6,47 %	Poljska 6,42 %	Mađarska 7,2 %
Austrija 7,05 %	Mađarska 4,20 %	Mađarska 4,55 %	Češka 6,7 %
Češka 3,54 %	Slovačka 3,80 %	UK 3,42 %	Slovačka 6,4 %
Francuska 3,36 %	Italija 3,74 %	Italija 3,20 %	BiH 3,9 %
Mađarska 3,31 %	Nizozemska 1,74 %	Nizozemska 3,10 %	Italija 3,2 %
Italija 2,38 %	Francuska 1,35 %	Slovačka 2,31 %	UK 1,8 %

26. Anketni upitnik

U svrhu aktivnog uključivanja turista, jednodnevnih posjetitelja i lokalnog stanovništva u izradu Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno, provedena je konzultacija s javnosti tijekom koje su prikupljena mišljenja i prijedlozi koji se koriste za oblikovanje ciljeva i smjernica budućeg razvoja destinacije.

Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/2024) definira popis obveznih i specifičnih pokazatelja, izvore podataka te metodologiju i vremenske okvire za prikupljanje i praćenje podataka. Među pokazateljima održivosti koji mjere društvene aspekte, posebna pozornost usmjerena je na prikupljanje podataka o utjecaju turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva, jednodnevnih posjetitelja i turista, njihovo zadovoljstvo turizmom te percepciju utjecaja turizma na identitet mjesta u kojem žive. Za dobivanje tih podataka, provedeno je primarno istraživanje putem dvaju odvojenih anketnih upitnika.

Ankete su izrađene sukladno preporukama Ministarstva turizma i sporta (MINTS), tj. *Smjernicama za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života* te *Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji* putem alata za izradu i analizu anketnih upitnika EUSurvey.

Prilagodbom anketnih upitnika specifičnostima destinacije, anketa je u suradnji s TZO Tisno distribuirana putem službenih internetskih stranica TZO Tisno i Facebook profila. Istovremeno su podijeljene obje ankete – za lokalno stanovništvo i za turiste te jednodnevne posjetitelje – kako bi se usporedno prikupili stavovi obje ciljane skupine o turizmu na području destinacije.

26.1. Analiza odgovora anketnog istraživanja lokalnog stanovništva

Anketa lokalnog stanovništva provedena je s ciljem prikupljanja mišljenja, stavova i prijedloga stanovnika destinacije o zadovoljstvu turizmom i utjecaju turizma na kvalitetu života. Ukupno je zaprimljeno 57 odgovora, što predstavlja zadovoljavajući uzorak za kvalitativnu analizu lokalnog stanja i potencijala turističkog razvoja destinacije.

U daljnjem tekstu opisana je analiza odgovora lokalnog stanovništva koji su tematski podijeljeni u tri cjeline: Identifikacijska pitanja, Zadovoljstvo turizmom te Utjecaj turizma na kvalitetu života.

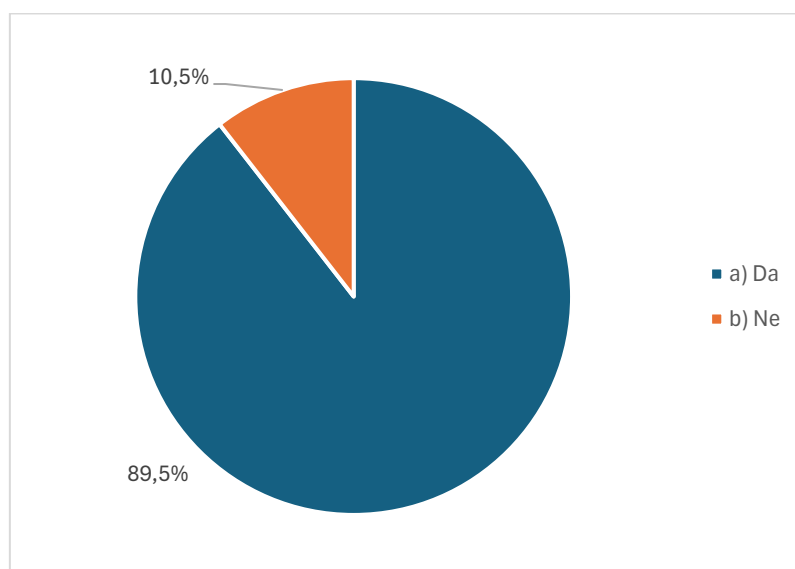
Sociodemografski profil ispitanika

SP1. Imate li stalno prebivalište u ovom mjestu?

Ukupno 89,5 % ispitanika odgovorilo je potvrdno, dok je 10,5 % navelo da nemaju stalno prebivalište na području TZO Tisno (Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna). Obzirom na potrebu da isključivo odgovori ispitanika koji imaju stalno prebivalište na području destinacije budu uključeni u anketni upitnik, ispitanici koji nisu odgovorili potvrdno na ovo pitanje (kao i oni maloljetni) su eliminirani uz daljnje analize, te je u tom pogledu napravljena analiza na temelju 51. odgovora.

Slika 25. Odgovor na pitanje „Imate li stalno prebivalište na području TZO Tisno?“

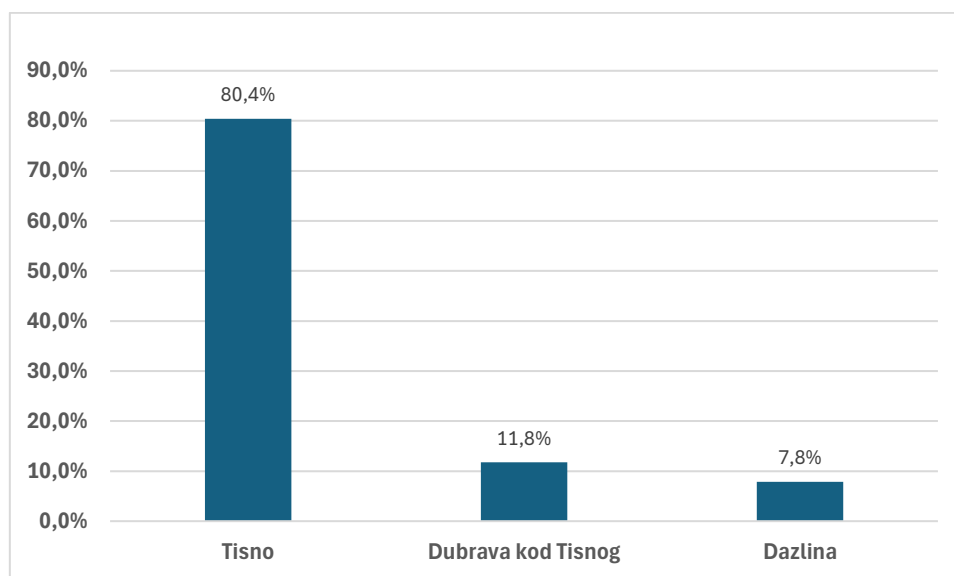
izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

Koje je mjesto Vašeg prebivališta?

Anketno istraživanje obuhvatilo je ispitanike iz svih naselja u sastavu TZO Tisno - Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna. Očekivano, najveći udio ispitanika dolazi iz Tisnog, koje je ujedno i središnje te najveće naselje na području destinacije. Ispitanici iz Tisnog čine 80,4 % uzorka, dok ih 11,8 % dolazi iz Dubrave kod Tisna, a 7,8 % iz Dazline.

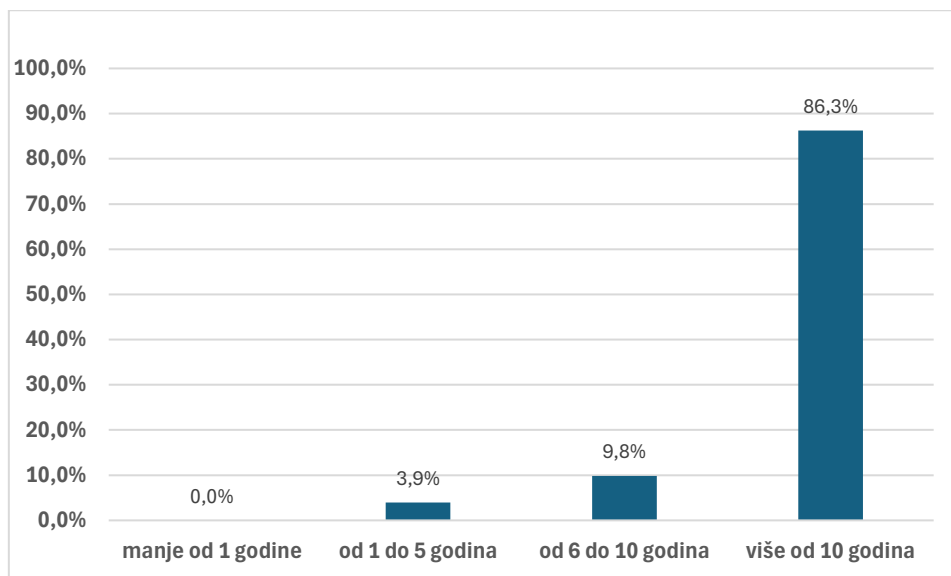
Slika 26. Odgovor na pitanje „Koje je mjesto Vašeg prebivališta?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

SP2. Koliko ste dugo stanovnik ovog mjesta?

Prema duljini prebivališta ispitanika na području TZO Tisno, najveći udio čine osobe koje na tom području žive više od 10 godina, njih 86,3 %. Visok udio ispitanika s dugotrajnim prebivalištem pokazuje da je većina odgovora prikupljena od dugogodišnjih stanovnika koji dobro poznaju lokalnu zajednicu, način života i promjene koje se događaju u destinaciji. Takva struktura ispitanika doprinosi većoj relevantnosti i pouzdanosti rezultata ankete jer se stavovi i mišljenja temelje na dugoročnom iskustvu života na području TZO Tisno te neposrednom poznavanju lokalnih prilika.

Slika 27. Odgovor na pitanje „Koliko dugo stanujete u ovom mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

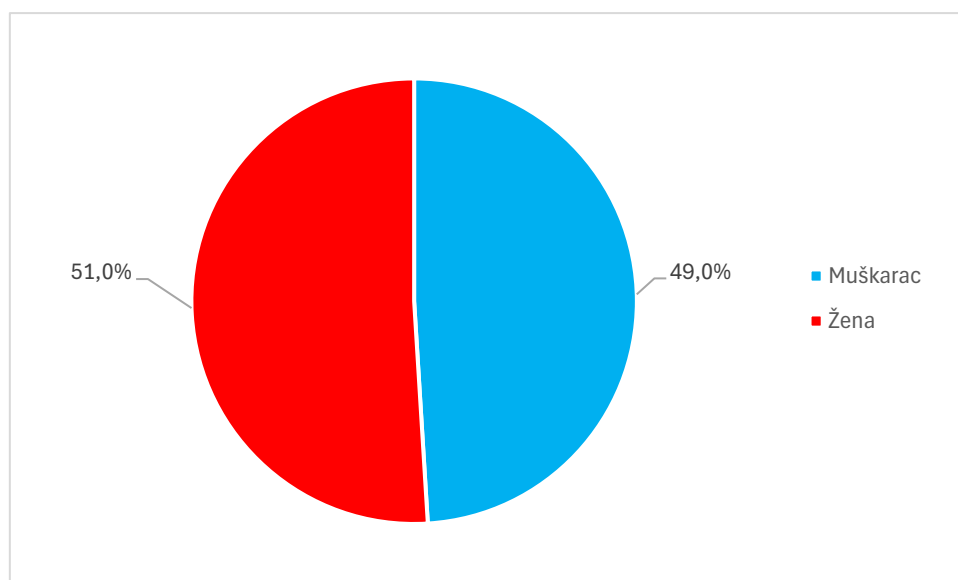

Sociodemografski profil ispitanika

SP3. Spol?

U anketi je sudjelovalo 51,0 % žena i 49,0 % muškaraca, što pokazuje gotovo ravnomjernu spolnu strukturu ispitanika.

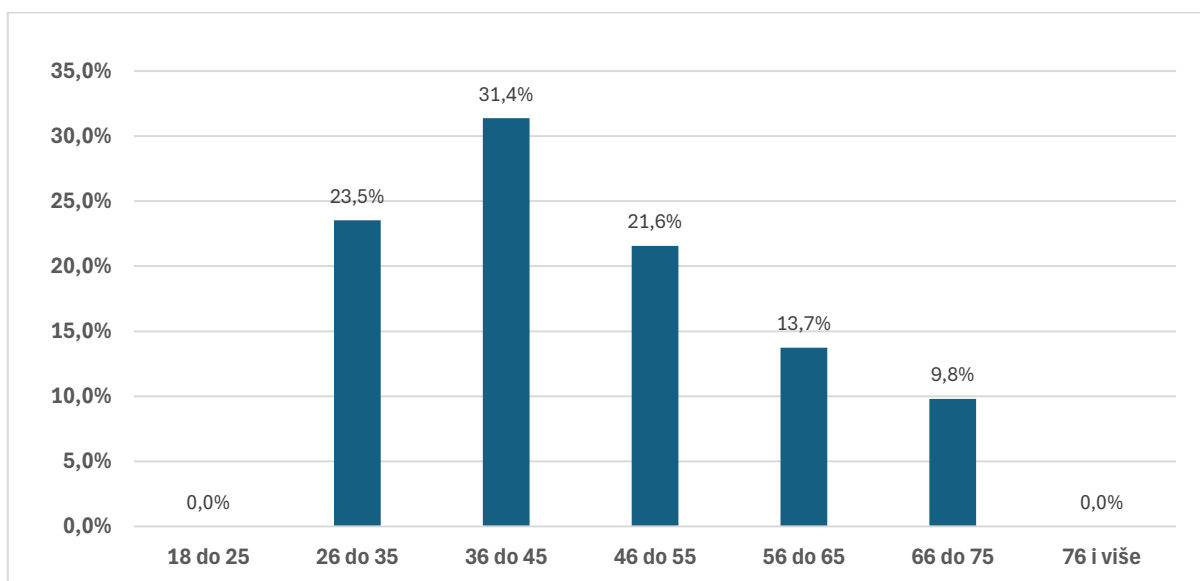
Slika 28. Odgovor na pitanje „Spolna struktura?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

SP4. Dob u godinama?

Analiza dobne strukture ispitanika pokazala je da su u anketi najzastupljeniji bili ispitanici srednje životne dobi. Najveći udio činili su ispitanici u dobnoj skupini od 36 do 45 godina (31,4 %), zatim ispitanici u dobi od 26 do 35 godina (23,5 %) te ispitanici u dobi od 46 do 55 godina (21,6 %). Starije dobne skupine bile su zastupljene u manjoj mjeri, pri čemu su ispitanici u dobi od 56 do 65 godina činili 13,7 % uzorka, a oni u dobi od 66 do 75 godina 9,8 % uzorka.

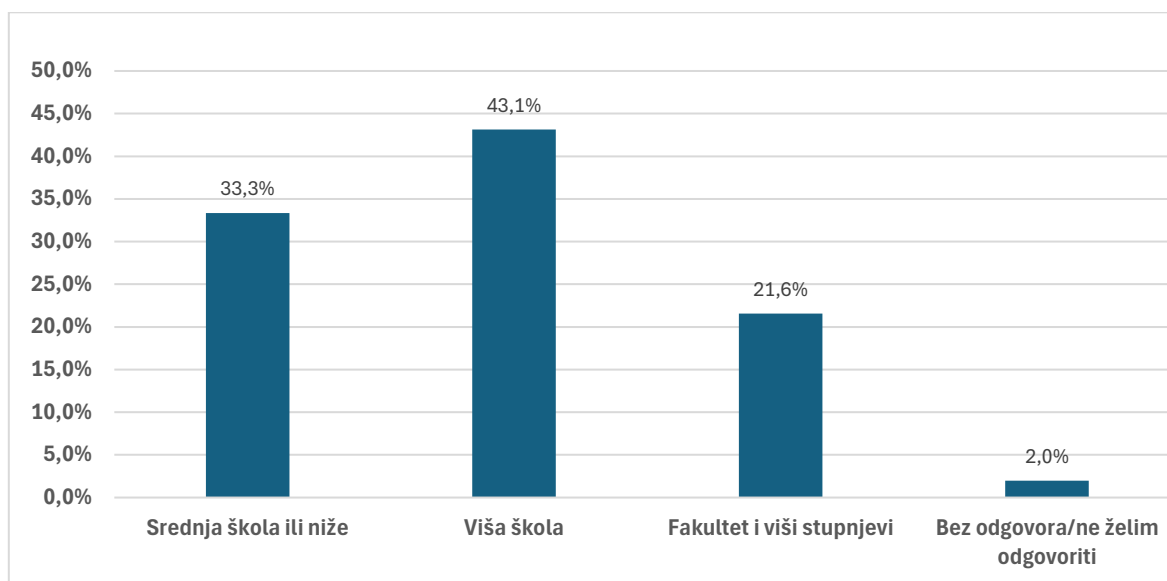
Slika 29. Odgovor na pitanje „Dobna struktura?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

SP5. Obrazovanje?

Analiza obrazovne strukture pokazala je da je anketnim uzorkom osigurana zadovoljavajuća zastupljenost ispitanika različitog stupnja obrazovanja. Najveći udio činili su ispitanici sa višom školom (49,1 %), a zatim sa srednjoškolskim obrazovanjem ili niže (33,3 %) te fakultetskim obrazovanjem ili višim stupnjevima (21,6 %). Ukupno 2,0 % ispitanika odabralo je opciju bez odgovora ili nije željelo odgovoriti.

Slika 30. Odgovor na pitanje „Najviši završen stupanj obrazovanja ?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

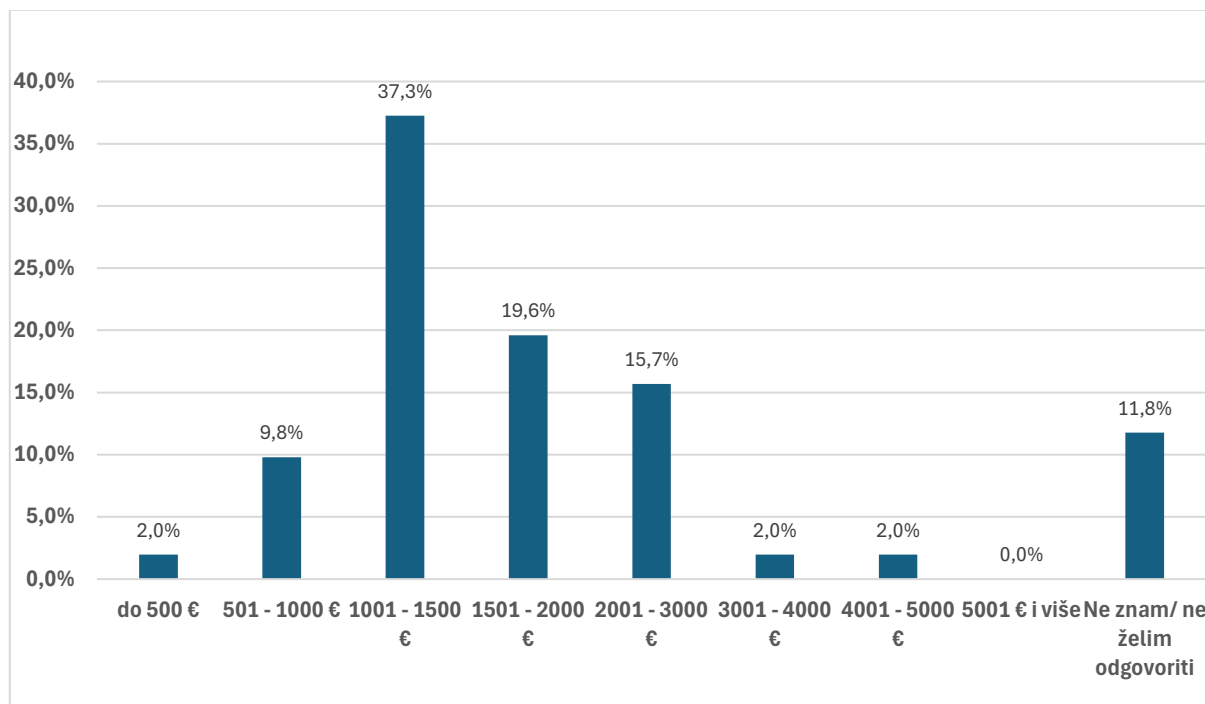

SP6. Mjesečna primanja kućanstva?

Najveći udio ispitanika imao je mjesečna primanja kućanstva u rasponu od 1.001 do 1.500 € (37,3 %). Slijede ispitanici s primanjima od 1.501 do 2.000 € (19,6 %) te oni s primanjima od 2.001 do 3.000 € (15,7 %). Manji udio činili su ispitanici s primanjima od 501 do 1.000 € (9,8 %), dok su ispitanici s primanjima do 500 € bili zastupljeni u najmanjem udjelu (2,0 %).

Viši dohodovni razredi bili su znatno slabije zastupljeni. Ispitanici s mjesečnim primanjima kućanstva od 3.001 do 4.000 € činili su 2,0 % uzorka, jednak udio zabilježen je i kod ispitanika primanjima od 4.001 do 5.000 € (2,0 %), dok nijedan ispitanik nije naveo primanja od 5.001 € i više. Pritom 11,8 % ispitanika nije znalo ili nije željelo odgovoriti na ovo pitanje. Ovakva struktura odgovora ukazuje da se prikupljeni anketni uzorak sastojao pretežito od ispitanika čija kućanstva imaju nižu i srednju razinu mjesečnih primanja, osobito u rasponu od 1.001 do 2.000 €.

Slika 31. Odgovor na pitanje „Mjesečna primanja kućanstva?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

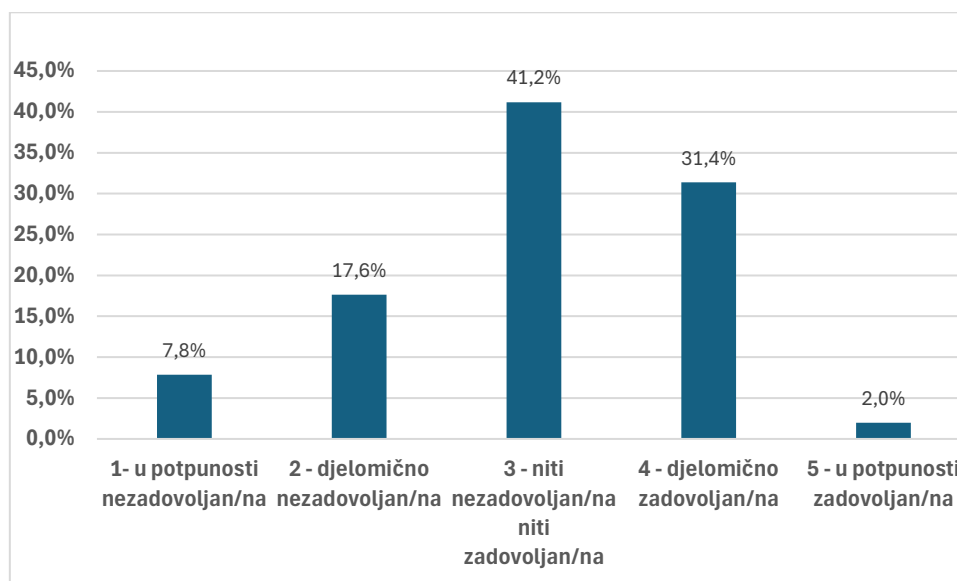
Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

A1. Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu?

Rezultati anketnog istraživanja na pitanje o ukupnom zadovoljstvu razvojem turizma na području TZO Tisno pokazali su da je najveći udio ispitanika zauzeo neutralnu poziciju, odnosno da nisu niti zadovoljni niti nezadovoljni (41,2 %).

Pozitivne ocjene bile su zastupljene u nešto većoj mjeri od negativnih. Djelomično zadovoljnih ispitanika bilo je 31,4 %, dok je u potpunosti zadovoljnih bilo 2,0 %. S druge strane, djelomično nezadovoljnih ispitanika bilo je 17,6 %, a u potpunosti nezadovoljnih 7,8 %. Ukupno gledano, samo trećina ispitanika (33,4 %) iskazala je određenu razinu zadovoljstva (4-djelomično ili 5-potpuno zadovoljni) razvojem turizma u destinaciji.

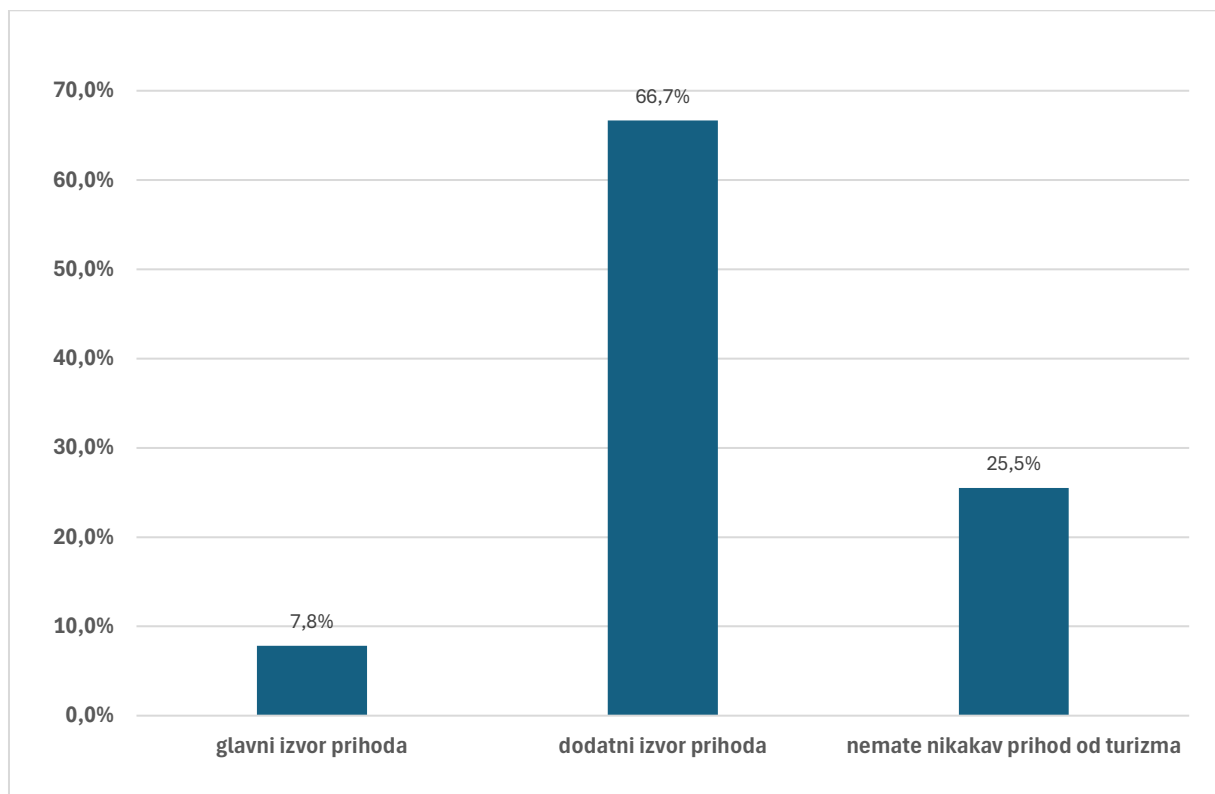
Slika 32. Odgovor na pitanje „Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

A2.Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je:

Na pitanje „Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je?“, većina ispitanika (66,7 %) navela je da im turizam predstavlja dodatni izvor prihoda. Nadalje, 25,5 % ispitanika navelo da nemaju prihoda od turizma, dok je 7,8 % ispitanika je izjavilo da im je turizam glavni izvor prihoda. Ovakva struktura odgovora upućuje na to da turizam ima važnu ekonomsku ulogu u prihodima kućanstvima, ali da izravna financijska ovisnost o turizmu nije bila dominantna, budući da većini ispitanika turizam služi kao dodatni oblik prihoda.

Slika 33. Odgovor na pitanje „Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

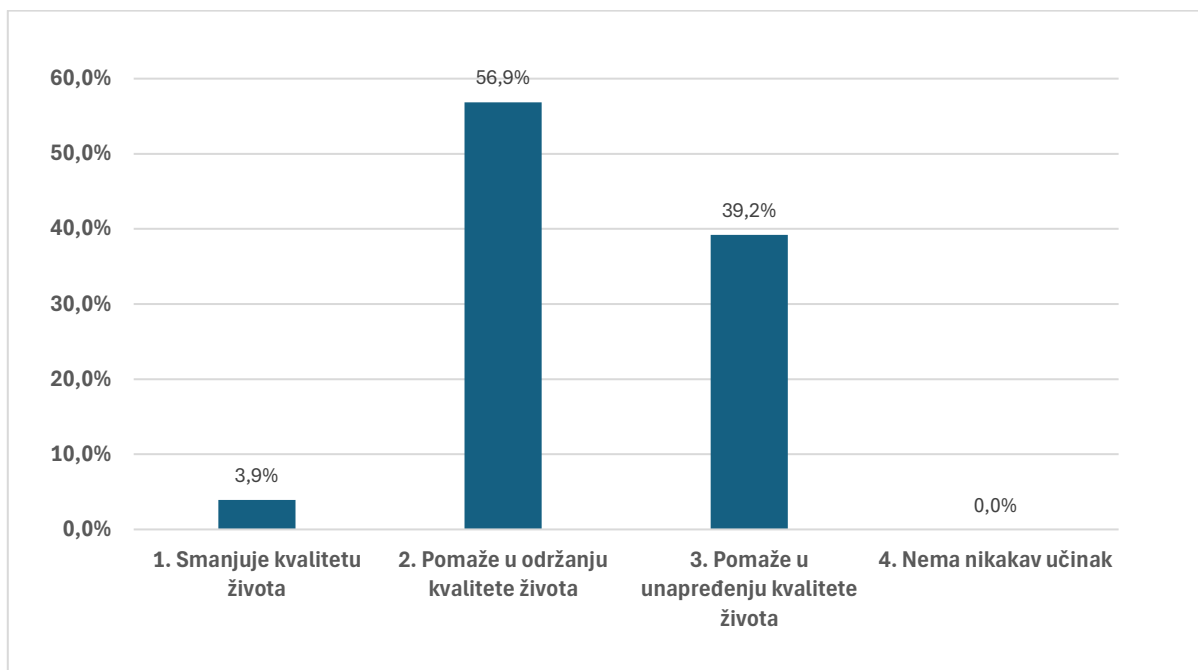

Pitanja za izračun obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta

PH1.(B1) Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu – na lokalno gospodarstvo, okoliš, sigurnost u mjestu, društveni život, cijene i sl. ?

Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika smatra kako turizam ima pozitivan utjecaj na svakodnevni život u mjestu. Ukupno 56,9 % ispitanika smatra da turizam pomaže u održanju kvalitete života, dok 39,2 % da pomaže u unapređenju kvalitete života. S druge strane, 3,9 % ispitanika smatra je da turizam smanjuje kvalitetu života. Pritom je važno istaknuti da se nijedan ispitanik nije izjasnio da turizam nema nikakav učinak na kvalitetu života, što dodatno potvrđuje da lokalno stanovništvo turizam doživljava kao relevantan čimbenik svakodnevnog života u destinaciji. Sumarno, 96,1 % ispitanika (odgovori 2 i 3) smatra da turizam pozitivno utječe na svakodnevni život u destinaciji, uključujući lokalno gospodarstvo, društveni život, dostupnost sadržaja i usluga te ukupnu kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Slika 34. Odgovor na pitanje „Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu – na lokalno gospodarstvo, okoliš, sigurnost u mjestu, društveni život, cijene i slično?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

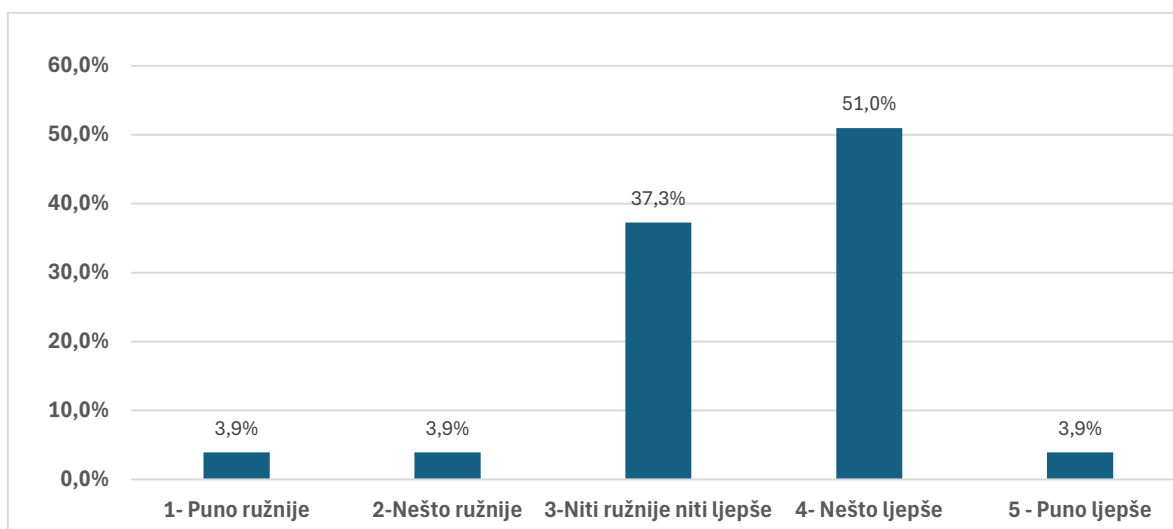

PH2. Kako turistički razvoj utječe na izgled Vašeg mjesta – postaje li ono uslijed turističkog razvoja ružnije ili ljepše?

Na pitanje o utjecaju turističkog razvoja na izgled mjesta, najveći udio ispitanika naveo je da uslijed turističkog razvoja postaje nešto ljepše (51,0 %). Dodatno, manji udio ispitanika smatra da mjesto postaje puno ljepše (3,9 %). Ukupno gledano, pozitivne ocjene, odnosno odgovore 4 i 5, dalo je 54,9 % ispitanika, što je upućuje na natpolovičnu prevlast pozitivne percepcije utjecaja turizma na vizualni identitet i uređenost mjesta.

Neutralan stav, odnosno ocjenu 3, odabralo je 37,3 % ispitanika, što je pokazivalo da značajan dio sudionika nije prepoznao izrazito pozitivan ni negativan utjecaj turističkog razvoja na izgled mjesta. Negativne ocjene bile su zastupljene u znatno manjoj mjeri, pri čemu je 3,9 % ispitanika navelo da mjesto postaje nešto ružnije, a jednak udio da postaje puno ružnije (3,9 %). Ukupno je negativne odgovore, odnosno ocjene 1 i 2, dalo 7,8 % ispitanika.

Slika 35. Odgovor na pitanje „Kako turistički razvoj utječe na izgled Vašeg mjesta – postaje li ono uslijed turističkog razvoja ružnije ili ljepše?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

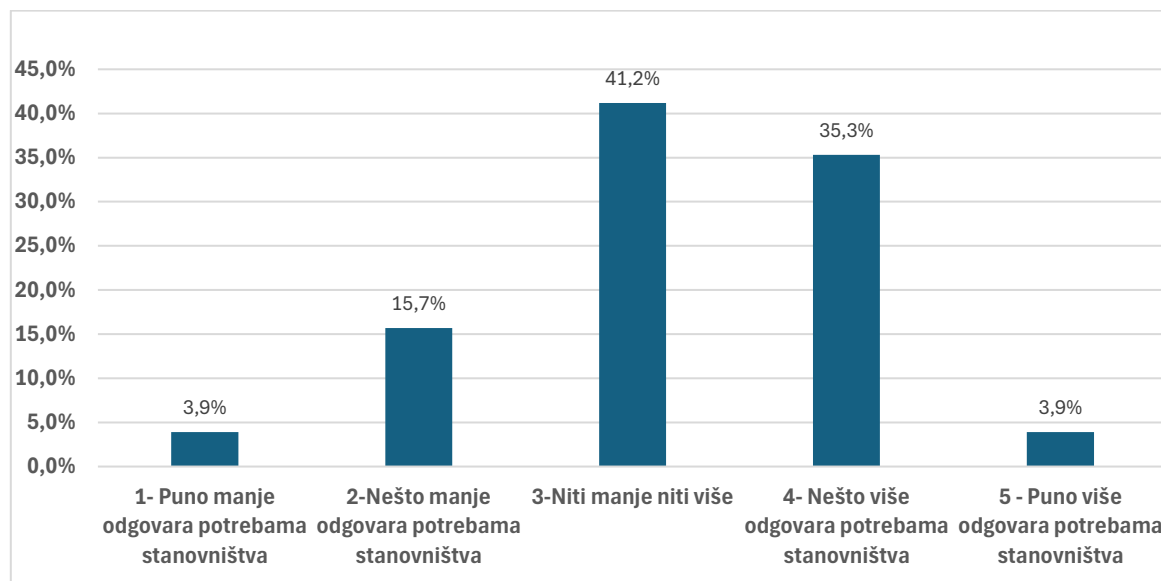
PH3. Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor (rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?

Na pitanje „Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor (rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?“, najveći udio ispitanika (41,2 %) zauzeo je neutralan stav, odnosno smatra je da turizam nije javni prostor učinio ni manje ni više prikladnim za potrebe stanovništva.

Nadalje, 35,3 % ispitanika smatra da javni prostor nešto više odgovara, dok je 15,7 % navodi da puno manje odgovara potrebama stanovništva.

Ukupno gledano, pozitivne ocjene, odnosno odgovore 4 i 5, dalo je 39,2 % ispitanika, dok je negativne ocjene, odnosno odgovore 1 i 2, dalo 19,6 % ispitanika. Ovakva distribucija odgovora upućuje da percepcija utjecaja turizma na prikladnost javnog prostora za potrebe stanovništva bila pretežno neutralna do umjereno pozitivna, pri čemu je znatan dio ispitanika smatra da turizam nije značajno promijenio način korištenja javnog prostora.

Slika 36. Odgovor na pitanje „Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor (rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

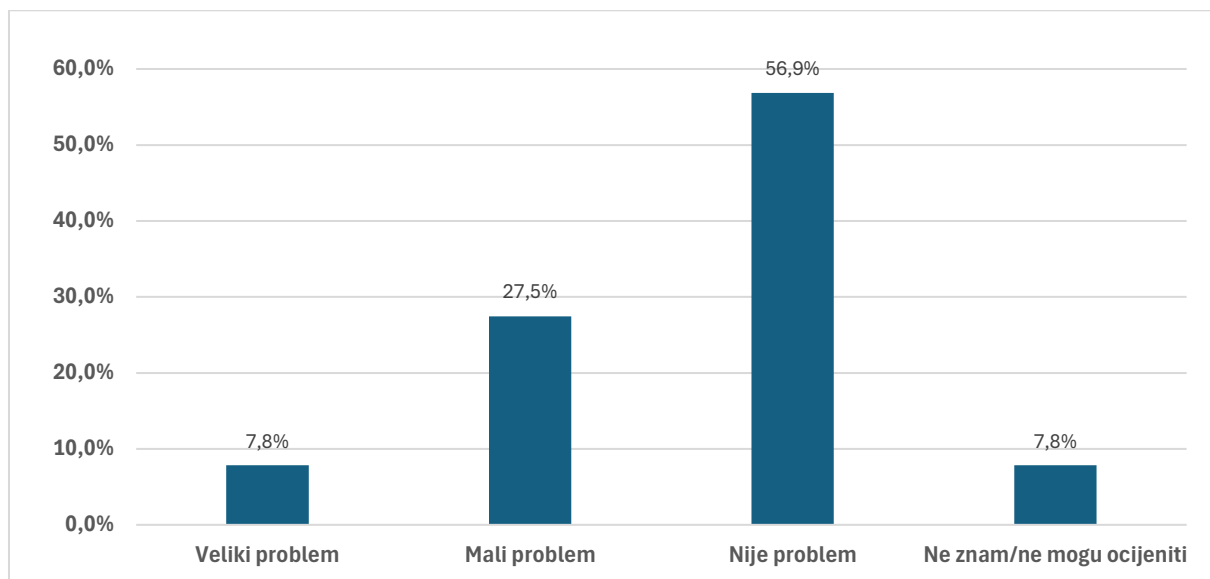

PH4. Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?

Na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, najveći udio ispitanika (56,9 %) naveo je da buka nije problem. S druge strane, 27,5 % ispitanika smatra da buka predstavlja mali problem. Samo 7,8 % ispitanika smatra buku velikim problemom tj. značajnim faktorom iritacije u destinaciji.

Obzirom na to da povremena buka tijekom turističke sezone očekivana pojava, rezultati upućuju na relativno visok stupanj tolerancije lokalnog stanovništva prema ovom obliku sezonskog opterećenja. Budući da značajan dio lokalne zajednice izravno ili neizravno ostvaruje prihode upravo kroz turizam, buka se u određenoj mjeri prihvaća kao sastavni dio turističkog razvoja i intenzivnijeg korištenja prostora tijekom sezone. Drugim riječima, iako buka može predstavljati izvor nelagode ili iritacije, za većinu ispitanika ona ne doseže razinu ozbiljnog problema koji bi bitno narušavao kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Slika 37. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u ovom mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

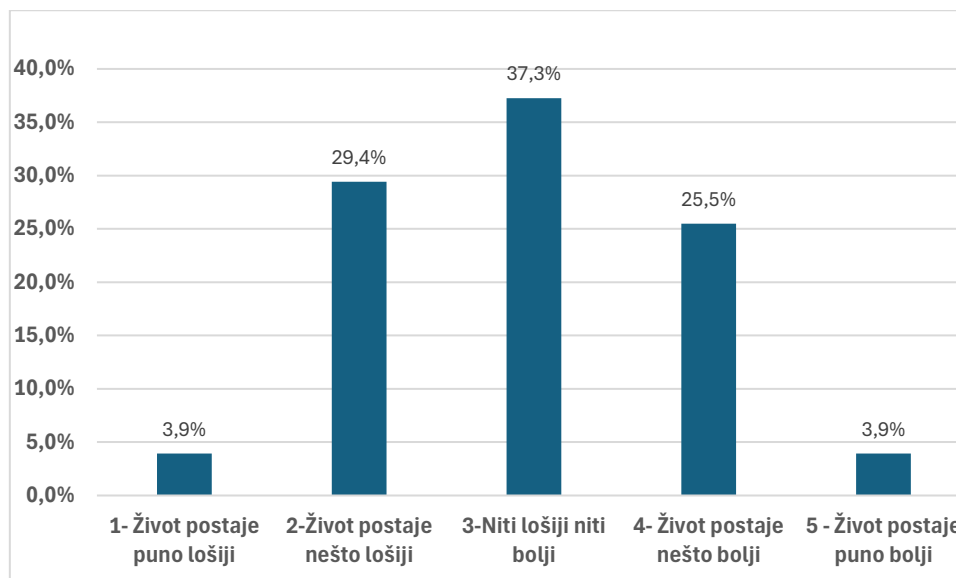
PH5. Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor, postaje li život u Vašem mjestu zbog toga lošiji ili bolji?

Na pitanje „Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor, postaje li život u Vašem mjestu zbog toga lošiji ili bolji?“, najveći udio ispitanika (37,3 %) zauzeo je neutralan stav, odnosno smatrao je da život zbog toga nije ni lošiji ni bolji.

Nadalje, 29,4 % ispitanika smatralo je da život postaje nešto lošiji, dok je 3,9 % ispitanika navelo da život postaje puno lošiji. S druge strane, 25,5 % ispitanika smatralo je da život postaje nešto bolji, dok je 3,9 % ispitanika navelo da život postaje puno bolji.

Ukupno gledano, negativne ocjene, odnosno odgovore 1 i 2, dalo je 33,3 % ispitanika, dok je pozitivne ocjene, odnosno odgovore 4 i 5, dalo 29,4 % ispitanika. Ovakva distribucija odgovora upućuje je na podijeljenu percepciju utjecaja apartmanizacije na kvalitetu života u mjestu. Iako je najveći udio ispitanika zauzeo neutralan stav, nešto veći udio negativnih u odnosu na pozitivne odgovore ukazuje dio lokalnog stanovništva prepoznaje moguće nepovoljne posljedice pretvaranja stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor. U tom kontekstu, rezultati ukazuju na potrebu pažljivijeg prostornog planiranja i nadzora nad razvojem turističkih smještajnih kapaciteta. To je osobito važno s obzirom na rizike povezane s nekontroliranom apartmanizacijom i ilegalnom gradnjom, koje mogu dugoročno utjecati na kvalitetu života, opterećenost infrastrukture i prostora, izgled mjesta i održivost turističkog razvoja.

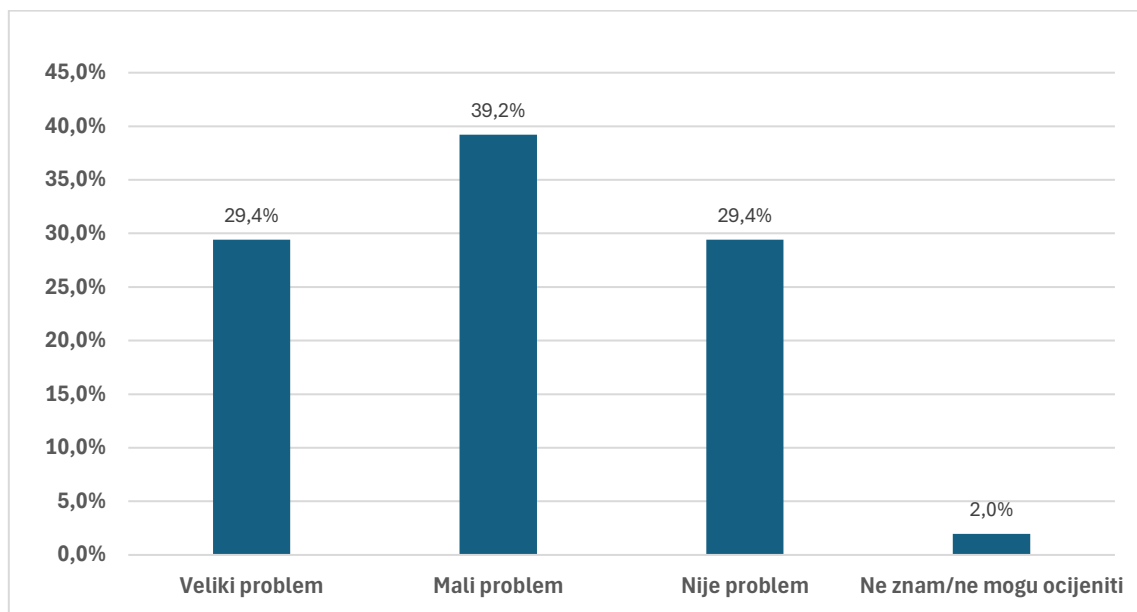
Slika 38. Odgovor na pitanje „Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor, postaje li život u Vašem mjestu zbog toga lošiji ili bolji?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

PH6. Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprimjereno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?

Na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprimjereno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, manje od treće ispitanika (29,4 %) navodi da ono predstavlja veliki problem. S druge strane, ukupno 39,2 % ispitanika smatra da je riječ o malom problemu. Ukupno 29,4 % ispitanika smatra da nije problem. Ukupno gledano, 68,6 % ispitanika prepoznalo je neprimjereno odlaganje otpada kao određeni problem tijekom turističke sezone. Ovakva distribucija odgovora upućuje na da tijekom vršne sezone postoji problem neprimjerenog odlaganja otpada. Stoga je pitanje pravilnog odlaganja i upravljanja otpadom važno promatrati kao jedan od elemenata očuvanja komunalnog reda, kvalitete života stanovnika i ukupne uređenosti destinacije tijekom razdoblja pojačanog turističkog pritiska.

Slika 39. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprimjereno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

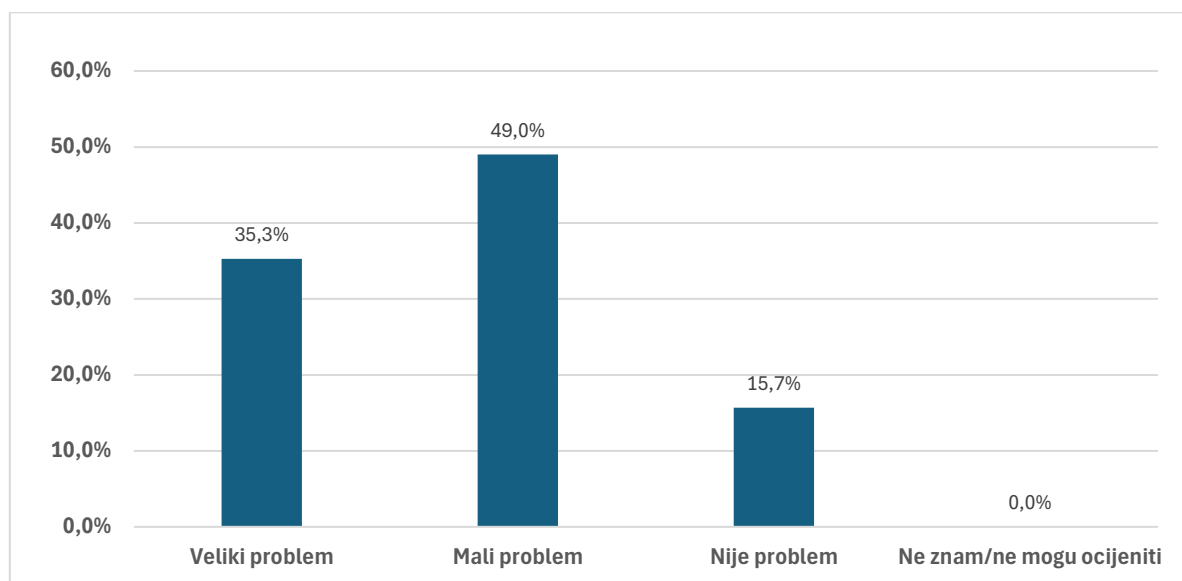

PH7. Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva u prometu veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?

Na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva u prometu veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, gotovo polovica ispitanika (49,0 %) navela je da gužva u prometu predstavlja mali problem, dok 35,3 % ispitanika smatra da je riječ o velikom problemu. S druge strane, 23,3 % ispitanika navodi da nije gužva u prometu nije problem.

Ukupno 84,3 % ispitanika smatra da gužva u prometu na neki način predstavlja određeni problem tijekom turističke sezone, što upućuje na značajnu opterećenost prometnog sustava i potrebu za unaprjeđenjem prometne organizacije i upravljanja tijekom vršnih razdoblja.

Slika 40. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva u prometu veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

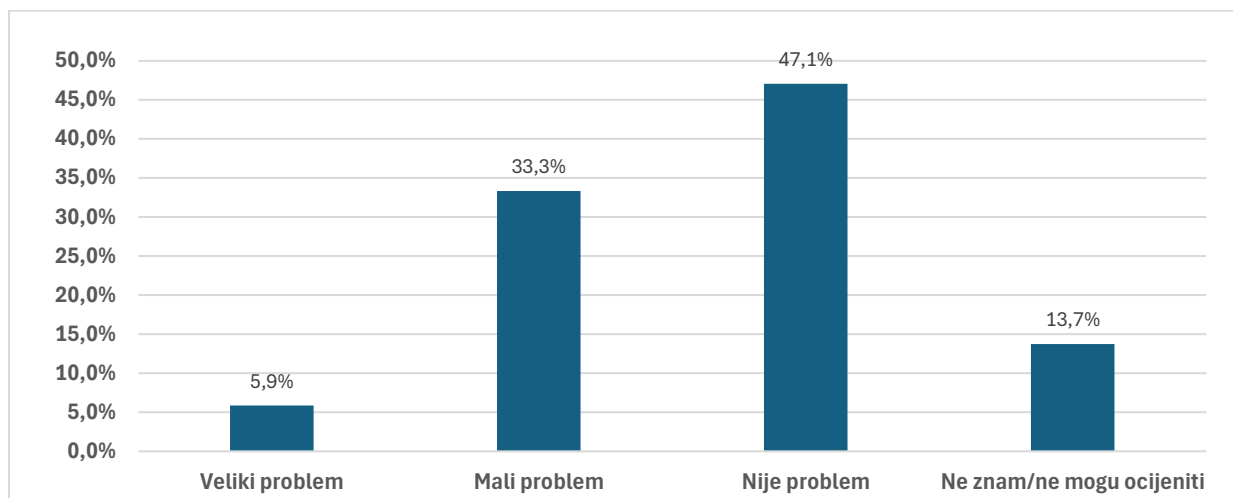

PH8. Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva na ulicama/javnim površinama veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?

Na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva na ulicama i javnim površinama veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, najveći udio ispitanika, njih 47,1 %, naveo je da gužva nije problem. Nadalje, 33,3 % ispitanika smatra da gužva predstavlja mali problem, dok samo 5,9 % ispitanika navodi da je riječ o velikom problemu. Ukupno 13,7 % ispitanika nije znalo ili nije moglo procijeniti predstavlja li gužva na ulicama i javnim površinama problem tijekom turističke sezone.

Ovakvi rezultati upućuju na zaključak da lokalno stanovništvo postojeću razinu gužve uglavnom prihvaća kao očekivanu posljedicu turističke sezone. Drugim riječima, povećana prisutnost ljudi u javnom prostoru ne tumači se nužno kao negativna pojava, nego kao sastavni dio turističkog funkcioniranja destinacije. Budući da većina ispitanika gužvu ne smatra problemom ili je doživljava tek kao manji problem, može se zaključiti da trenutna razina opterećenja javnih prostora još uvijek ne narušava značajno kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Slika 41. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva na ulicama/javnim površinama veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

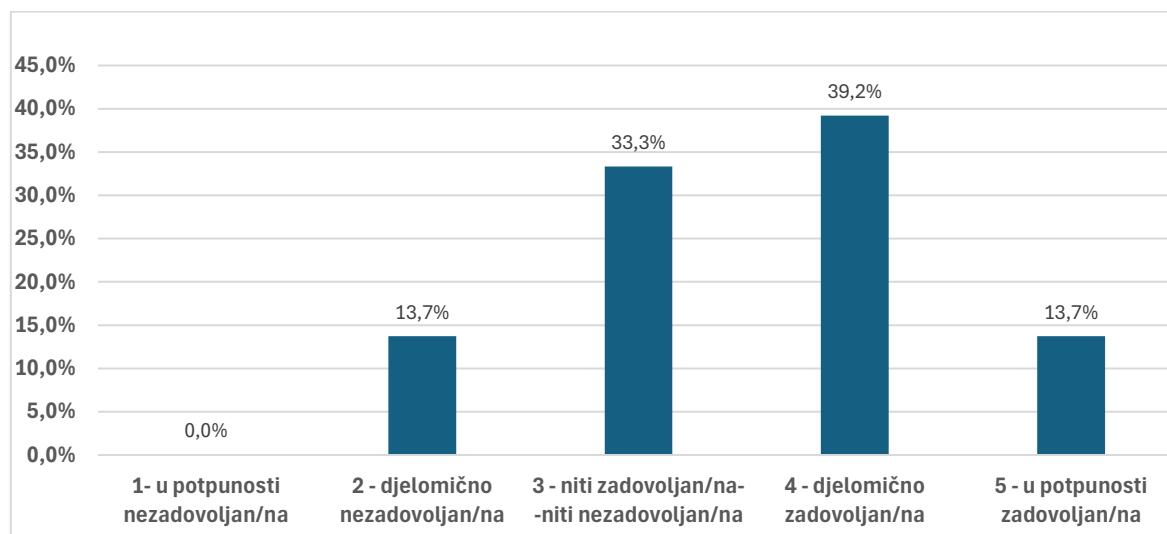

Dodatna pitanja za istraživanje zadovoljstva lokalnog stanovništva

B2. Općenito govoreći, koliko ste trenutno zadovoljni sa životom u Vašem mjestu?

Na pitanje „Općenito govoreći, koliko ste trenutno zadovoljni sa životom u Vašem mjestu?“, najveći udio ispitanika (39,2 %) naveo je da je u djelomično zadovoljan. Neutralan stav zauzela je trećina ispitanika (33,3 %). Niti jedan ispitanik nije naveo da je u potpunosti nezadovoljan. Ukupno gledano, 52,9 % ispitanika izražava određenu razinu zadovoljstva životom u destinaciji (ocjena 4 i 5).

Slika 42. Odgovor na pitanje „Općenito govoreći, koliko ste trenutno zadovoljni sa životom u Vašem mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

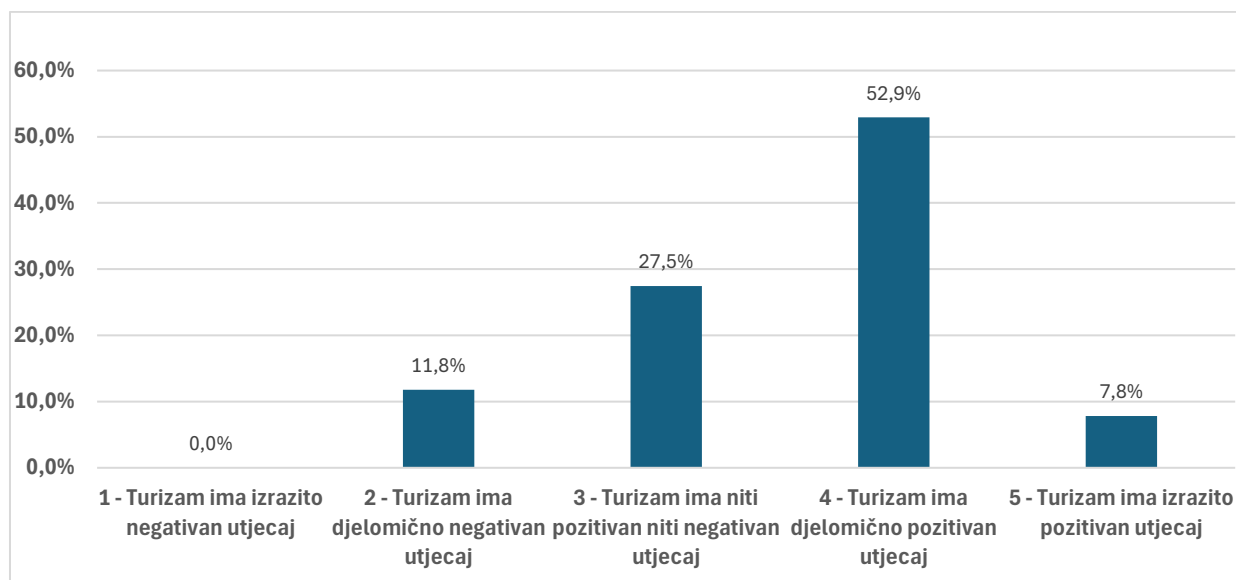

C1. Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na duh Vašeg mjesta, na njegovu autentičnost?

Na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na duh Vašeg mjesta, na njegovu autentičnost?“, najveći udio ispitanika smatra da turizam ima djelomično pozitivan utjecaj na duh mjesta i njegovu autentičnost (52,9 %). Izrazito pozitivan utjecaj turizma prepoznalo je 7,8 % ispitanika, dok je neutralan stav, odnosno mišljenje da turizam nema ni pozitivan ni negativan utjecaj, zauzelo 27,5 % ispitanika.

S druge strane, djelomično negativan utjecaj turizma navelo je 11,8 % ispitanika, dok nijedan ispitanik nije izrazio negativan utjecaj na autentičnost mjesta. Ukupno gledano, pozitivne ocjene, odnosno odgovore 4 i 5, dalo je 60,7 % ispitanika. Ovakva distribucija odgovora upućuje na natpolovičnu pozitivnu percepciju utjecaja turističkog razvoja na duh mjesta i njegovu autentičnost.

Slika 43. Odgovor na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na duh Vašeg mjesta, na njegovu autentičnost?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

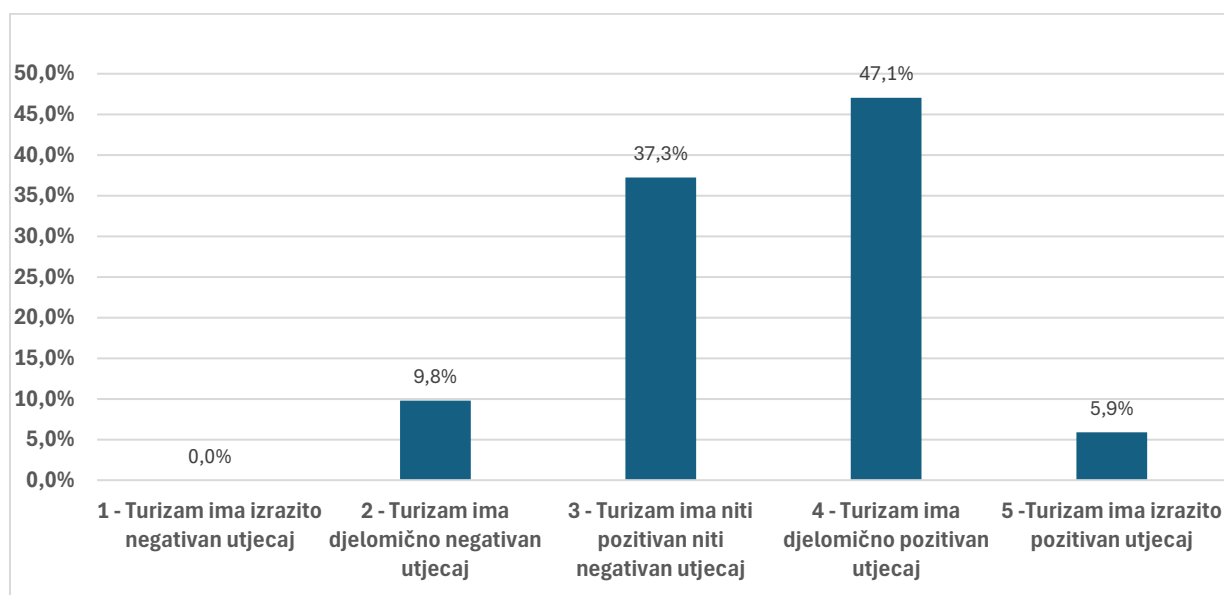

C2. Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture Vašeg mjesta?

Na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture Vašeg mjesta?“, najveći udio ispitanika (47,1%) smatra da turizam ima djelomično pozitivan utjecaj. Izrazito pozitivan utjecaj turizma prepoznalo je 5,9 % ispitanika. Ukupno 37,3 % ispitanika zauzelo je neutralan stav, odnosno mišljenje da turizam nema ni pozitivan ni negativan utjecaj na očuvanje lokalne tradicije, običaja i kulture.

S druge strane, djelomično negativan utjecaj turizma navelo je 9,8 % ispitanika, dok nijedan ispitanik nije smatrao da turizam ima izrazito negativan utjecaj na očuvanje tradicije, običaja i kulture mjesta. Ukupno gledano, pozitivne ocjene, odnosno odgovore 4 i 5, dalo je 53,0 % ispitanika, što znači da natpolovičan udio ispitanika turizam smatra važnim za očuvanje lokalne kulturne baštine.

Slika 44. Odgovor na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture Vašeg mjesta?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.

26.2. Analiza odgovora anketnog istraživanja turista i jednodnevnih posjetitelja

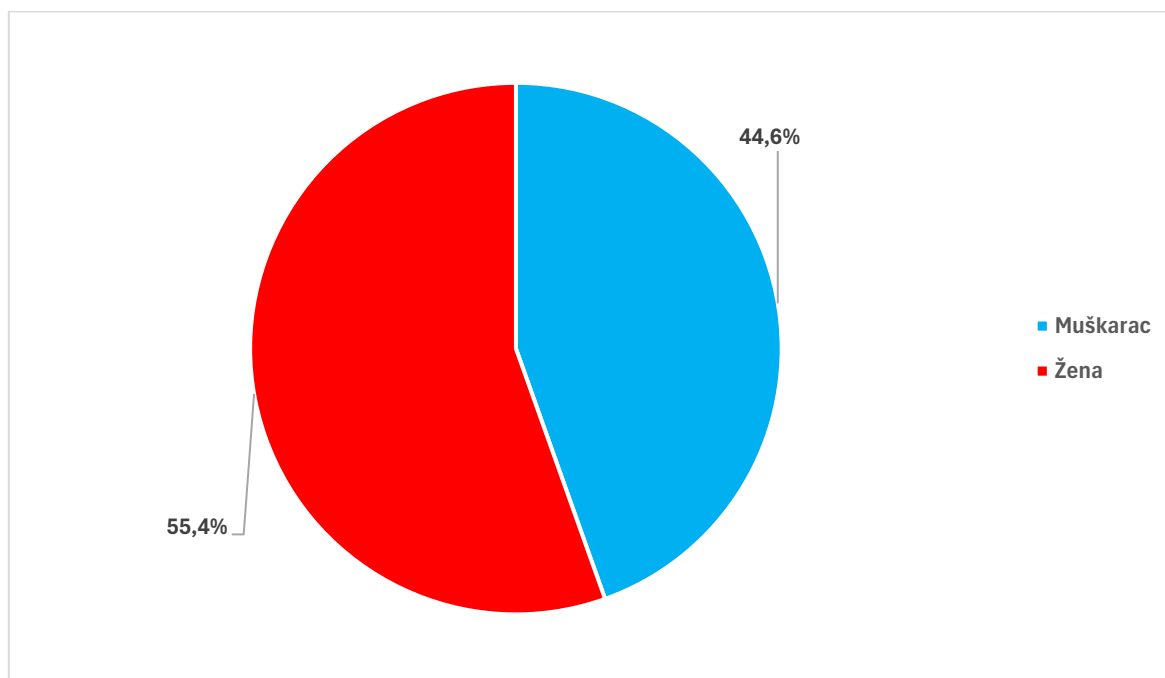
Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja provedena je s ciljem prikupljanja informacija o njihovim navikama, zadovoljstvu uslugama, motivima dolaska te ukupnom doživljaju destinacije TZO Tisno. Ova analiza daje uvid u preferencije i potrebe posjetitelja te predstavlja važan alat za unapređenje turističke ponude i planiranje budućih aktivnosti. Ukupno je zaprimljen 101 odgovor, što predstavlja zadovoljavajući uzorak za kvalitativnu analizu lokalnog stanja i potencijala turističkog razvoja destinacije.

Sociodemografski profil ispitanika

SP 1 Spolna struktura?

U anketi je sudjelovalo 55,4 % žena i 44,6 % muškaraca. Spolna struktura ispitanika upućuje na gotovo uravnoteženu zastupljenost ispitanika prema spolu, uz nešto veći udio žena u ukupnom uzorku.

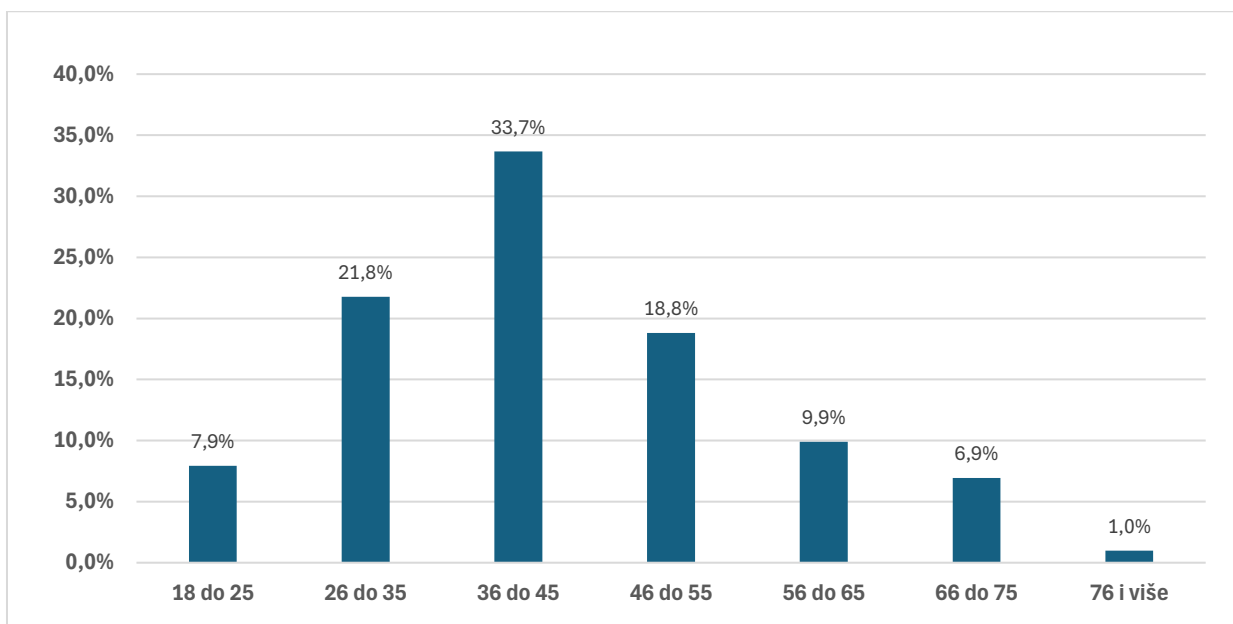
Slika 45. Odgovor na pitanje „Spolna struktura?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

SP2 Dobna struktura

Najzastupljenija dobna skupina među ispitanicima bila je 36-45 godina (33,7 %), a slijede skupine 26-35 godina (21,8 %) i 46-55 godina (18,8 %). Dobna skupina 56-65 godina bila je zastupljena s 9,9 %, dok se u dobnoj skupini 18-25 godina nalazilo ukupno 7,9 % ispitanika. Stariji dio populacije, odnosno ispitanici u dobi od 66-75 godina, činili su 6,9 % uzorka, dok su ispitanici stariji od 76 godina činili 1,0 %.

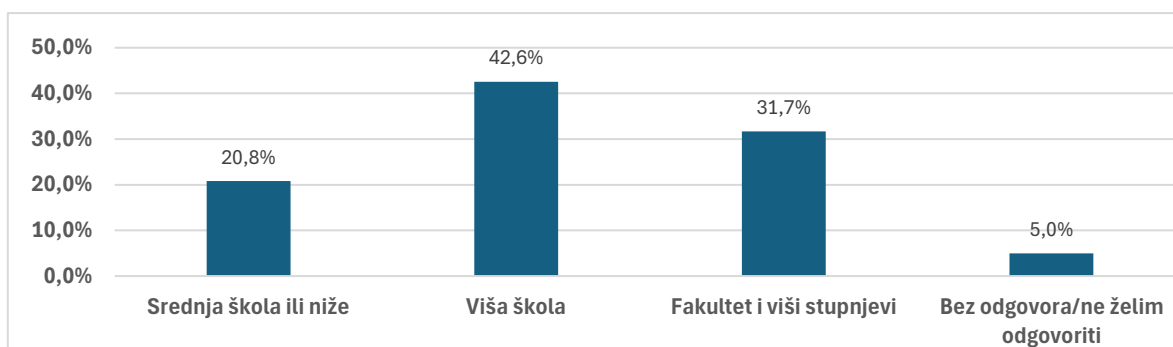
Slika 46. Odgovor na pitanje „Dobna struktura?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

SP3 Najviši završen stupanj obrazovanja ?

Najveći udio ispitanika imao je završenu višu školu (42,6 %). Slijede ispitanici sa završenim fakultetom i višim stupnjevima obrazovanja (31,7 %), dok su ispitanici sa srednjom školom ili nižim stupnjem obrazovanja činili 20,8 % uzorka. Ukupno 5,0 % ispitanika nije se izjasnilo u svezi najvišeg stupnja obrazovanja.

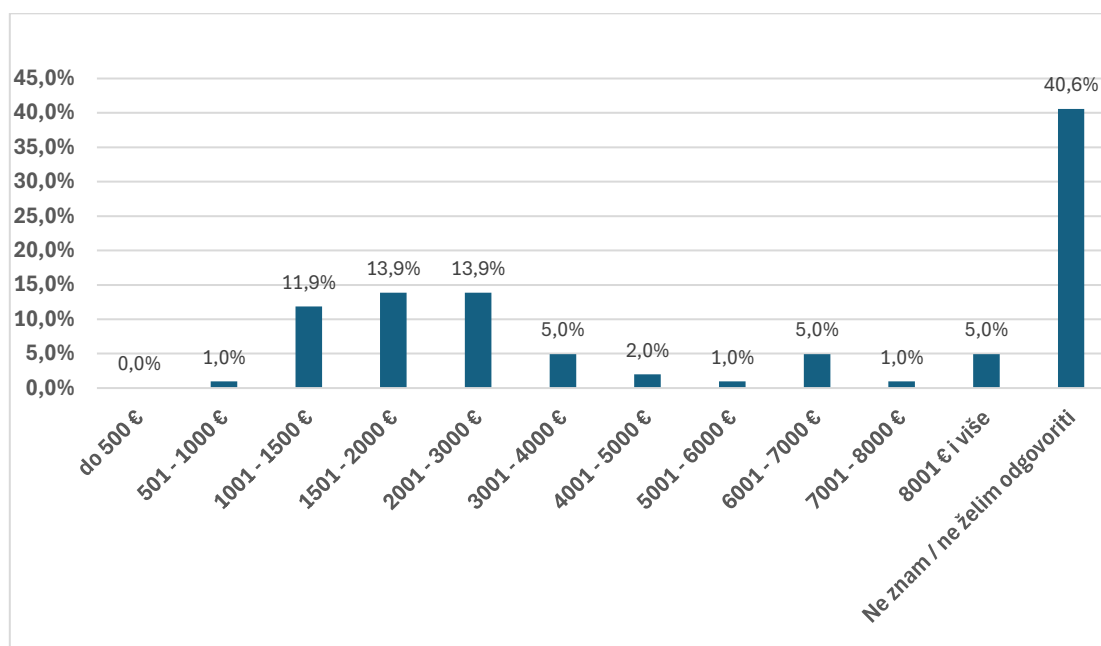
Slika 47. Odgovor na pitanje „Najviši završen stupanj obrazovanja ?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

SP4 Mjesečna primanja kućanstva?

Na pitanje „Mjesečna primanja kućanstva?“, najveći udio ispitanika nije odgovorio na postavljeno pitanje (40,6 %). Među ispitanicima koji su naveli visinu primanja, najzastupljeniji su bili dohodovni razredi od 1.501 do 2.000 € (13,9 %) i od 2.001 do 3.000 € (13,9 %). Slijede ispitanici s primanjima od 1.001 do 1.500 € (11,9 %). Viši dohodovni razredi bili su zastupljeni u manjim udjelima. Primanja od 3.001 do 4.000 € navelo je 5,0 % ispitanika, jednako kao i primanja od 6.001 do 7.000 € (5,0 %) te primanja od 8.001 € i više (5,0 %). Nijedan ispitanik nije naveo mjesečna primanja kućanstva do 500 €.

Slika 48. Odgovor na pitanje „Mjesečna primanja kućanstva ?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

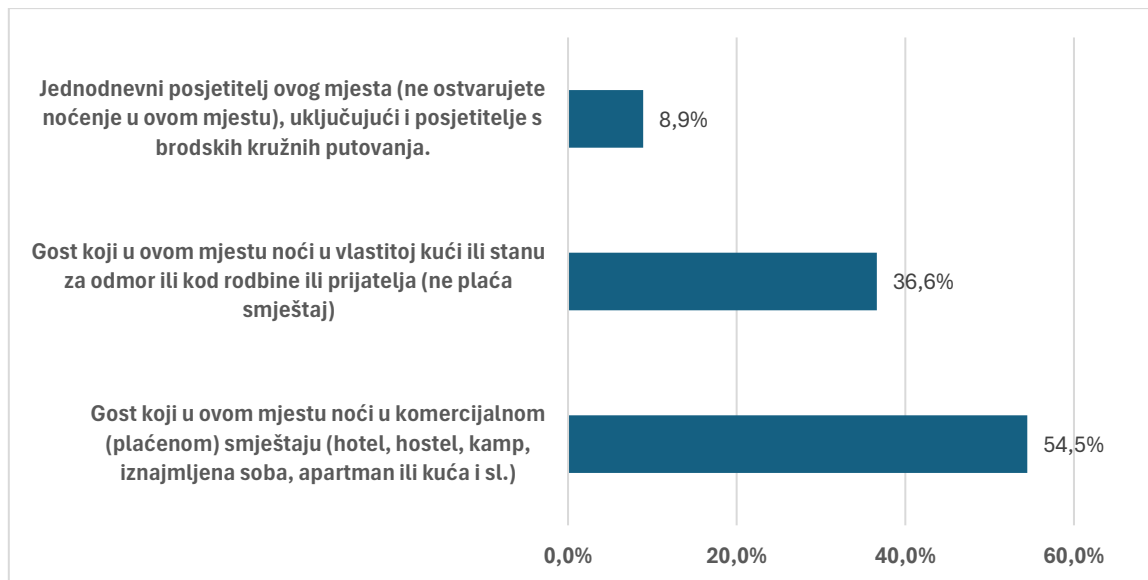
Identifikacijska pitanja

IP4 Vi ste – zaokružite što Vas najbolje opisuje (samo jedan odgovor)

Na pitanje „Vi ste – zaokružite što Vas najbolje opisuje (samo jedan odgovor)?“, najveći udio ispitanika (54,5 %) naveo je da su gosti koji u mjestu noće u komercijalnom, odnosno plaćenom smještaju, poput hotela, hostela, kampa, iznajmljene sobe, apartmana ili kuće. Nadalje, 36,6 % ispitanika izjavilo je da u mjestu noći u vlastitoj kući ili stanu za odmor ili kod rodbine i prijatelja, odnosno u nekomercijalnom smještaju. Najmanji udio anketnog uzorka činili su jednodnevni posjetitelji koji u mjestu ne ostvaruju noćenje (8,9 %). Iako je njihov udio u uzorku bio manji, njihova zastupljenost je važna jer jednodnevni posjetitelji destinaciju koriste na drukčiji način od turista koji ostvaruju noćenje. Oni najčešće ne stvaraju potražnju za smještajem, ali sudjeluju u korištenju javnih prostora, ugostiteljskih i trgovačkih sadržaja, prometne infrastrukture te drugih

usluga u destinaciji. Zbog toga njihovi odgovori omogućuju uvid u percepciju posjetitelja koji destinaciju doživljavaju kroz kraći boravak.

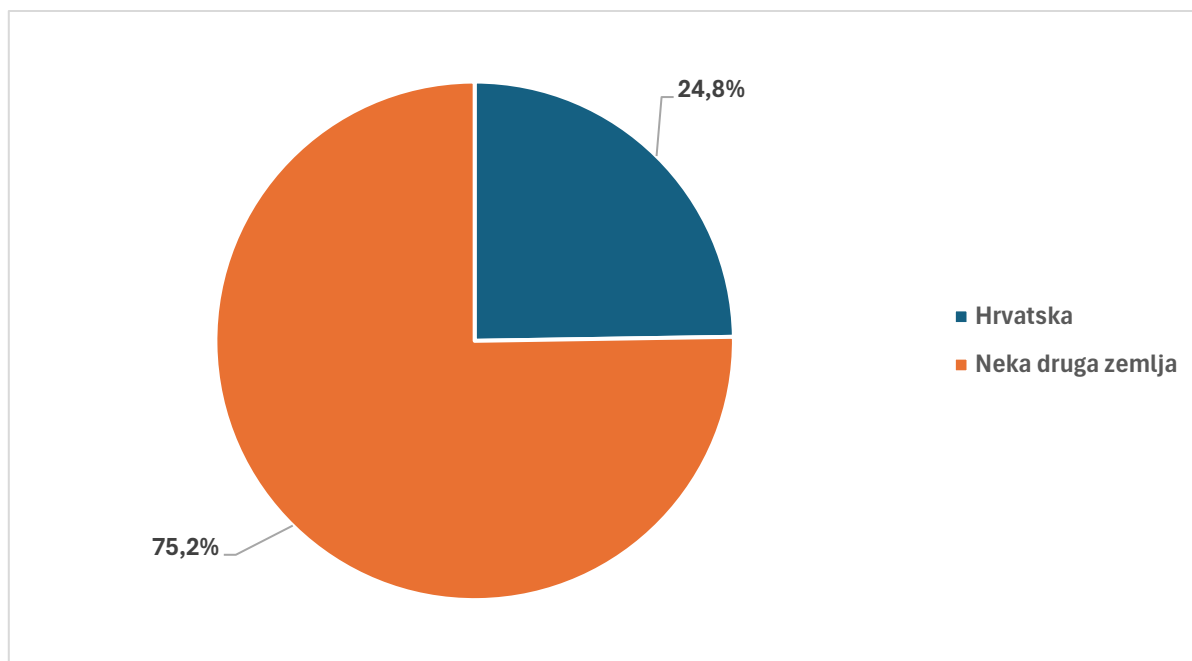
Slika 49. Odgovor na pitanje „Vi ste – zaokružite što Vas najbolje opisuje (samo jedan odgovor)“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

IP5. Vaša zemlja stalnog boravka je?

Na pitanje „Vaša zemlja stalnog boravka je?“, ukupno 75,2 % ispitanika bili su strani turisti i jednodnevni posjetitelji.

Slika 50. „Vaša zemlja stalnog boravka je?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Anketnim upitnikom obuhvaćeni su domaći turisti iz ukupno osam županija te jednodnevni posjetitelji iz dvije županije. Najveći udio domaćih turista došao je iz Zagrebačke županije (36,4 %) i Grada Zagreba (27,3 %), što upućuje na izraženu zastupljenost domaćih turista s područja zagrebačke regije. Također, ovaj uzorak relevantan je za analizu, sukladno udjelima koje ova domaća emitivna tržišta zauzimaju u broju noćenja, sukladno sustavu eVisitor.

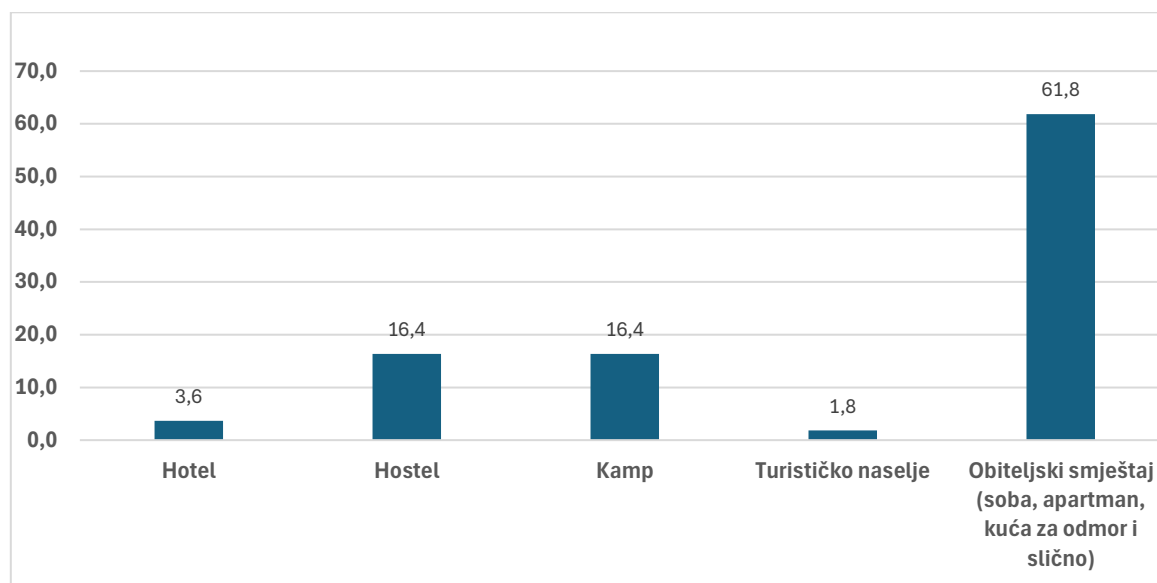
Prema zemlji porijekla, anketnim istraživanjem obuhvaćeni su strani turisti i jednodnevni posjetitelji iz ukupno 21 zemlje. Najveći udio stranih turista dolazio je iz Ujedinjenog Kraljevstva (18,6 %), zatim iz Austrije (10,0 %) i Sjeverne Makedonije (7,1 %). U uzorku su bili zastupljeni i turisti iz Belgije, Češke Republike, Poljske, Slovenije i Srbije, s jednakim udjelom od 5,7 %. Manji udio činili su turisti iz Australije, Danske, Njemačke, Mađarske i Nizozemske (4,3 %). Turisti iz Bosne i Hercegovine te Švicarske bili su zastupljeni s udjelom od 2,9 %, dok su oni iz Francuske, Irske, Italije, Novog Zelanda, Slovačke i Sjedinjenih Američkih Država bili zastupljeni u najmanjem udjelu 1,4 %. Također, anketnim istraživanjem obuhvaćeni su jednodnevni posjetitelji iz tri zemlje (BiH, Slovenija i UK).

Ovaj uzorak relevantan je za analizu, sukladno udjelima koje ova emitivna tržišta zauzimaju u ukupnom broju noćenja tijekom 2024. godine, sukladno sustavu eVisitor.

IP6. Vrsta smještajnog objekta u kojem odsjedate u ovom mjestu? (samo gosti u komercijalnom smještaju)

Na pitanje „Vrsta smještajnog objekta u kojem odsjedate u ovom mjestu?“, najveći udio ispitanika (61,8 %) naveo je da boravi u obiteljskom smještaju (soba, apartman, kuća za odmor i slično). Jednak udio ispitanika boravio je u hostelu (16,4 %) i kampu (16,4 %), dok je znatno manji udio ispitanika naveo boravak u hotelu (3,6 %). Najmanji udio odnosio se na ispitanike koji su boravili u turističkom naselju (1,8 %).

Slika 51. Odgovor na pitanje „Vrsta smještajnog objekta u kojem odsjedate u ovom mjestu?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

OP2 Obilježja putovanja? (Ukupan broj noćenja u ovom mjestu tijekom ovog putovanja- gosti u komercijalnom)

Tijekom boravka u komercijalnom smještaju ispitanici su ostvarili su 6,3 noćenja. Ovakva struktura boravka pokazuje da destinacija privlači turiste koji dolaze na tradicionalni ljetni godišnji odmor, najčešće u trajanju od jednog do dva tjedna. To upućuje na stabilan i lojalan segment gostiju, karakterističan za destinacije s razvijenim obiteljskim smještajem i odmorišnim turizmom. U nekomercijalnom smještaju turisti su boravili znatno dulje te su u prosjeku ostvarili 18,7 noćenja. Ovaj podatak upućuje je na drukčiji obrazac korištenja smještajnih kapaciteta, budući da se nekomercijalni smještaj najčešće odnosi na boravak u vlastitim kućama i stanovima za odmor ili kod rodbine i prijatelja. Takvi boravci su najčešće dulji od boravaka u komercijalnom smještaju.

Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

A1. Koliko ste zadovoljni svojim cjelokupnim boravkom u ovoj destinaciji?

Na pitanje „Koliko ste zadovoljni svojim cjelokupnim boravkom u ovoj destinaciji?“, rezultati su pokazali visoku razinu zadovoljstva među svim skupinama ispitanika. Najviše razine zadovoljstva zabilježene su kod ispitanika u komercijalnom smještaju, među kojima je njih 36,4 % dalo ocjenu 6, a 29,1 % ocjenu 7, odnosno navelo da je u potpunosti zadovoljno boravkom u destinaciji. Dodatnih 25,5 % ispitanika iz ove skupine dalo je ocjenu 5. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u komercijalnom smještaju vrlo visoku razinu zadovoljstva iskazalo je ukupno 65,5 % ispitanika, što je gotovo na razini postavljenog standarda od 66 %.

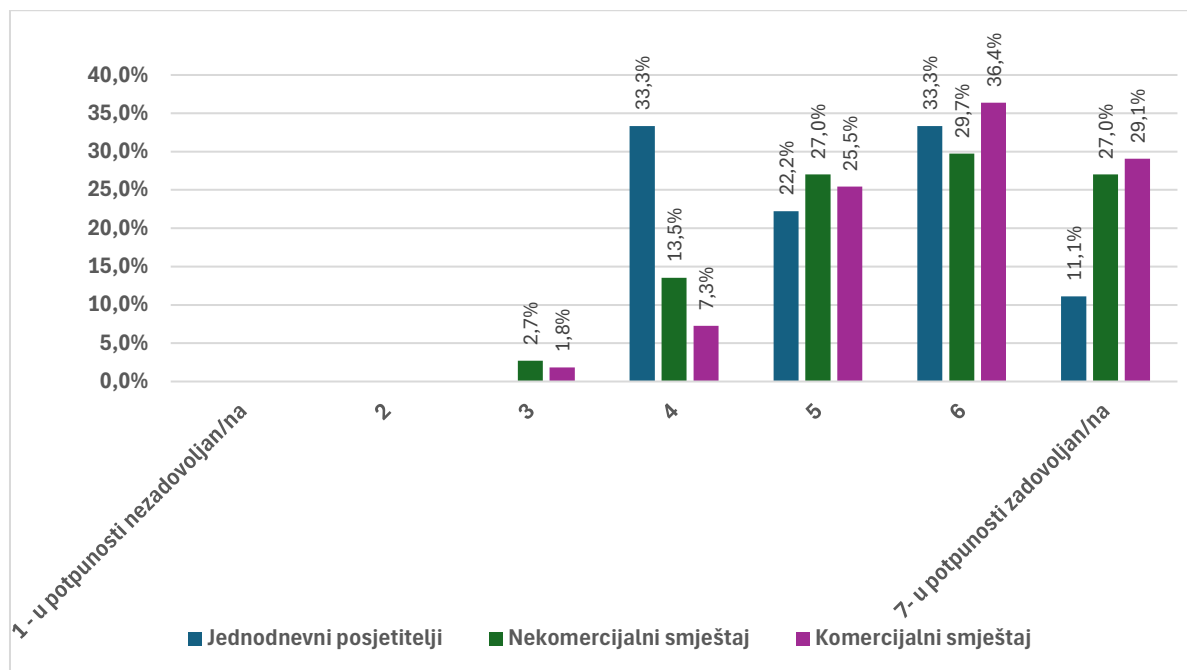
Najveći udio ispitanika u nekomercijalnom smještaju dao je ocjenu 6 (29,7 %), dok su ocjene 5 i 7 bile zastupljene s jednakim udjelom (27,0 %). Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju vrlo visoku razinu zadovoljstva iskazalo je ukupno 56,7 % ispitanika, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

Najveći broj jednodnevnih posjetitelja dodijelio je ocjene 4 i 6 (po 33,3 %), dok je 22,2 % ispitanika dalo ocjenu 5, a 11,1 % ocjenu 7. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod jednodnevnih posjetitelja vrlo visoku razinu zadovoljstva iskazalo je ukupno 44,4 % ispitanika, što je znatno ispod postavljenog standarda od 66 %.

Analiza odgovora cjelokupnog uzorka ukazuje na vrlo visoku razinu zadovoljstva ispitanika. Najveći udio ispitanika u cjelokupnom uzorku dao je ocjenu 5 (33,7 %), zatim ocjenu 6 (26,7 %) te ocjenu 4 (25,7 %). Najvišu ocjenu 7, koja označava potpunu razinu zadovoljstva, dalo je 11,9 % ispitanika. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, na razini cjelokupnog uzorka vrlo visoku razinu zadovoljstva iskazalo je ukupno 38,6 % ispitanika, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

Ukoliko se kao standard vrlo visokog zadovoljstva uzima udio od 66 % ispitanika s ocjenama 6 i 7, rezultati pokazuju da se tom standardu približavaju jedino ispitanici u komercijalnom smještaju, dok su ostale skupine ispod očekivane razine, što upućuje na potrebu daljnjeg unaprjeđenja iskustva boravka u destinaciji.

Slika 52. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni svojim cjelokupnim boravkom u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

A2. U kojoj mjeri je boravak u ovoj destinaciji ispunio Vaša očekivanja?

Na pitanje „U kojoj mjeri je boravak u ovoj destinaciji ispunio Vaša očekivanja?“, rezultati su pokazali da su očekivanja ispitanika u najvećoj mjeri bila ispunjena, osobito kod ispitanika u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju.

Kod ispitanika u komercijalnom smještaju najveći udio ispitanika dao je ocjenu 6 (49,1 %), dok je 14,5 % ispitanika navelo da je boravak bio daleko iznad očekivanja, odnosno dalo ocjenu 7. Dodatnih 27,3 % ispitanika dalo je ocjenu 5. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u komercijalnom smještaju vrlo visoku razinu ispunjenosti očekivanja iskazalo je ukupno 63,6 % ispitanika, što je nešto ispod postavljenog standarda od 66 %.

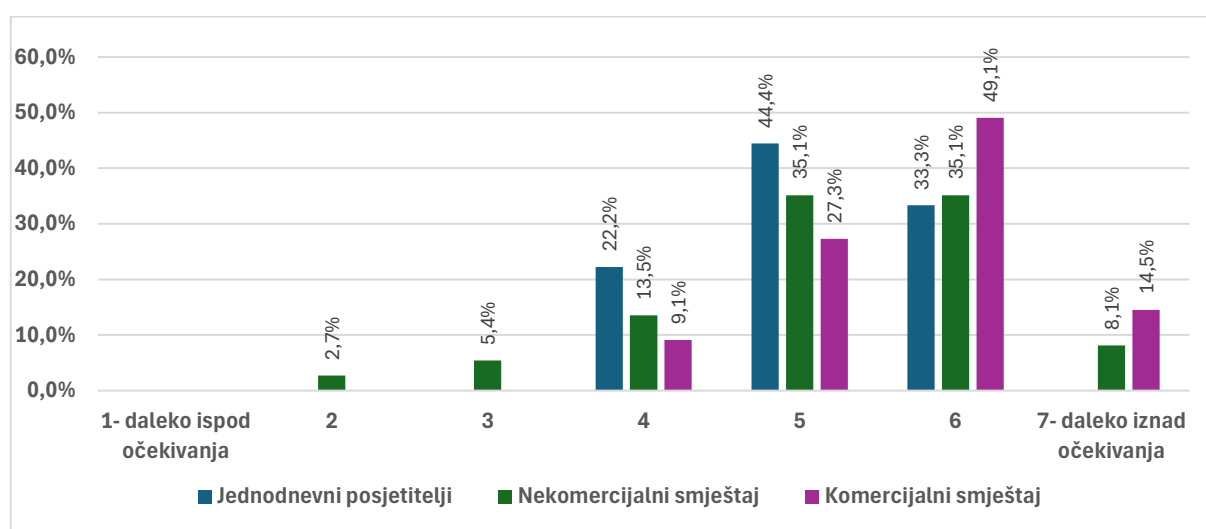
Sličan obrazac zabilježen je i kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju. Najveći udio ispitanika iz ove skupine dao je ocjenu 6 (35,1 %), zatim ocjenu 5 (35,1 %), dok je 8,1 % ispitanika dalo najvišu ocjenu 7. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju vrlo visoku razinu ispunjenosti očekivanja iskazalo je ukupno 43,2 % ispitanika, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

Najveći udio jednodnevnih posjetitelja dao je ocjenu 5 (44,4 %), zatim ocjenu 6 (33,3 %), dok je 22,2 % ispitanika dalo ocjenu 4. U ovoj skupini nije bilo ispitanika koji su dali najviše ocjene 7, kao ni najniže ocjene od 1 do 3. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod jednodnevnih posjetitelja

vrlo visoku razinu ispunjenosti očekivanja iskazalo je ukupno 33,3 % ispitanika, što je znatno ispod postavljenog standarda od 66 %.

Ukoliko se kao standard vrlo visoke razine ispunjenosti očekivanja uzima udio od 66 % ispitanika s ocjenama 6 i 7, rezultati pokazuju da se tom standardu najviše približavaju ispitanici u komercijalnom smještaju, dok su ispitanici u nekomercijalnom smještaju i jednodnevni posjetitelji ispod očekivane razine.

Slika 53. Odgovor na pitanje „U kojoj mjeri je boravak u ovoj destinaciji ispunio Vaša očekivanja?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Na razini cjelokupnog uzorka, najveći udio ispitanika dao je ocjenu 6 (42,6 %), zatim ocjenu 5 (31,7 %) te ocjenu 4 (11,9 %). Najvišu ocjenu 7, koja označava da je boravak bio daleko iznad očekivanja, dalo je 10,9 % ispitanika. Ukoliko se promatraju samo ocjene 6 i 7, ukupno 53,5 % ispitanika iskazalo je vrlo visoku razinu ispunjenosti očekivanja, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

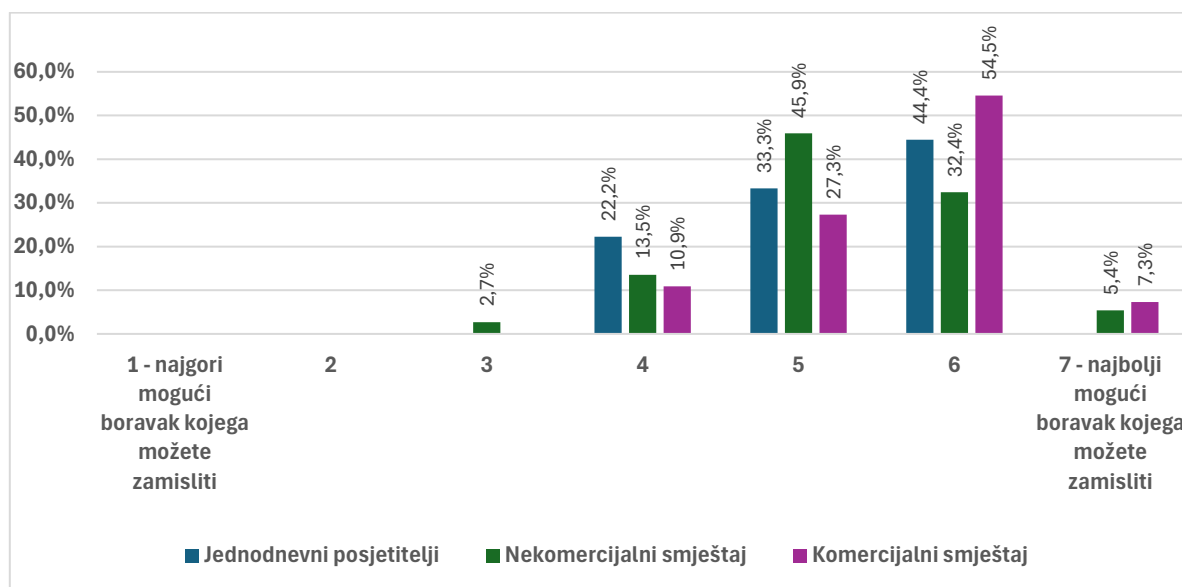
A3. Kako biste ocijenili svoj boravak u ovoj destinaciji?

Na pitanje „Kako biste ocijenili svoj boravak u ovoj destinaciji?“, rezultati su pokazali vrlo dobru ocjenu boravka među svim skupinama ispitanika. Kod ispitanika u komercijalnom smještaju najveći udio dao je ocjenu 6 (54,5 %), dok je najvišu ocjenu 7 dalo 7,3 % ispitanika. Dodatnih 27,3 % ispitanika iz ove skupine dalo je ocjenu 5. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u komercijalnom smještaju vrlo visoku ocjenu boravka u destinaciji dalo je ukupno 61,8 % ispitanika, što je nešto ispod postavljenog standarda od 66 %.

U nekomercijalnom smještaju najveći udio ispitanika dao je ocjenu 5 (45,9 %), zatim ocjenu 6 (32,4 %), dok je najvišu ocjenu 7 dalo 5,4 % ispitanika. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju vrlo visoku ocjenu boravka u destinaciji dalo je ukupno 37,8 % ispitanika, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

Jednodnevni posjetitelji također su uglavnom pozitivno ocijenili svoj boravak. Najveći broj ispitanika dao je ocjenu 6 (44,4 %), zatim ocjenu 5 (33,3 %), dok je ocjenu 4 dalo 22,2 % ispitanika. Ukoliko gledamo ocjene 6 i 7, kod jednodневnih posjetitelja vrlo visoku ocjenu boravka u destinaciji dalo je ukupno 44,4 % ispitanika, što je znatno ispod postavljenog standarda od 66 %.

Slika 54. Odgovor na pitanje „Kako biste ocijenili svoj boravak u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodневnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Na razini cjelokupnog uzorka, najveći udio ispitanika dao je ocjenu 6 (45,5 %), zatim ocjenu 5 (34,7 %) te ocjenu 4 (12,9 %). Najvišu ocjenu 7, koja označava najbolji mogući boravak, dalo je 5,9 % ispitanika. Ukoliko se promatraju samo ocjene 6 i 7, ukupno 51,4 % ispitanika dalo je vrlo visoku ocjenu boravka u destinaciji, što je ispod postavljenog standarda od 66 %.

Rezultati upućuju na to da su ispitanici općenito zadovoljni boravkom u destinaciji, jer najveći udio odgovora čine ocjene 5 i 6, dok su niske ocjene gotovo izostale. Međutim, budući da je zbroj najviših ocjena 6 i 7 ukupno 51,4 %, što je ispod standarda od 66 %, rezultati istodobno pokazuju da postoji prostor za unaprjeđenje kvalitete turističke ponude i ukupnog iskustva boravka. Drugim riječima, boravak se doživljava pozitivno, ali još uvijek nedovoljno snažno da bi veći udio ispitanika dao najviše ocjene.

B1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (spremnost preporuke destinacije)?

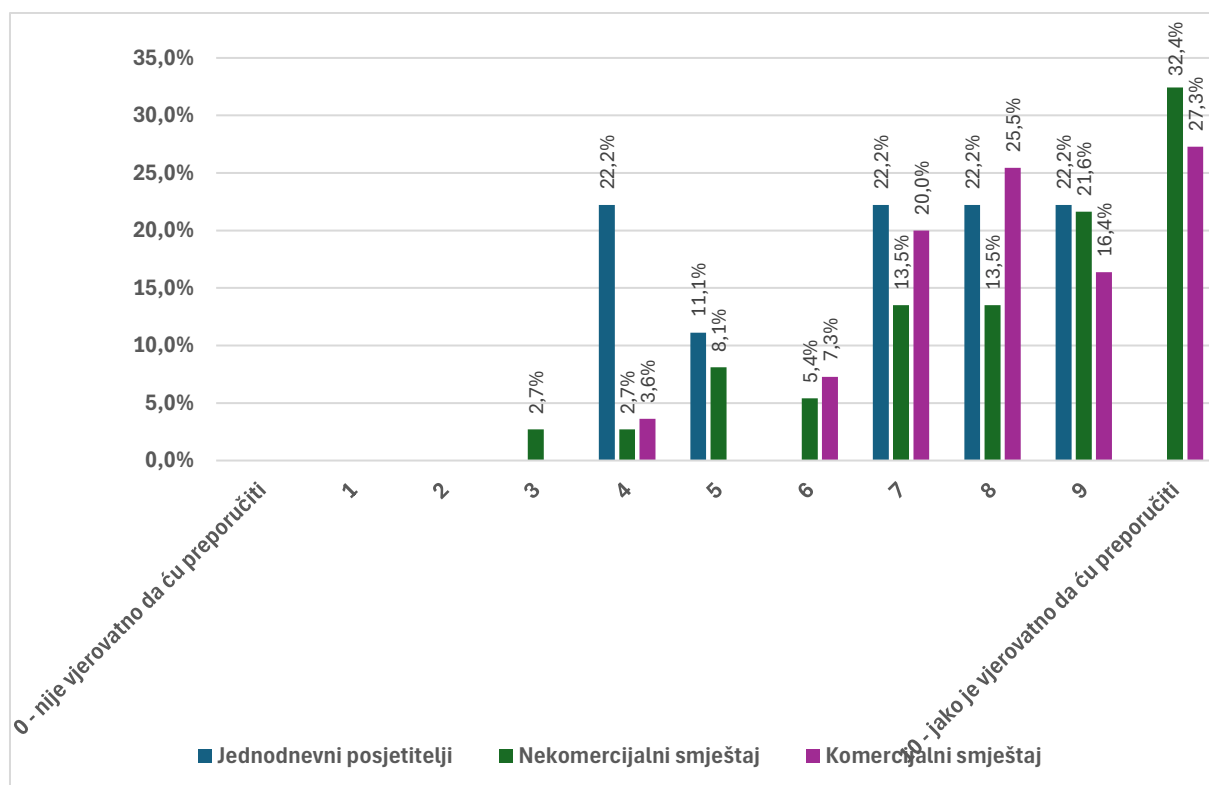
Rezultati istraživanja o zadovoljstvu cjelokupnim boravkom u destinaciji (spremnost preporuke destinacije) pokazuju vrlo visoku razinu zadovoljstva posjetitelja. Prema dobivenim rezultatima, ispitanici koji su dali ocjene od 0 do 6 smatraju se odgovarateljima, oni koji su dali ocjene 7 ili 8 neutralnima, dok se ispitanici s ocjenama 9 ili 10 smatraju promotorima.

Kod ispitanika u komercijalnom smještaju, promotori, odnosno ispitanici oni koji su dali ocjene 9 i 10, činili su 43,7 %, dok je udio odgovaratelja, odnosno ispitanika koji su dali ocjenu od 0 do 6, iznosio 10,9 %. Neto spremnost za preporuku u ovoj skupini iznosila je 32,8 % i niža je u odnosu na ispitanike u nekomercijalnom smještaju.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju, udio promotora bio je izraženiji i iznosio je 54,0 %, dok je udio odgovaratelja iznosio 19,0 %. Neto spremnost za preporuku u ovoj skupini iznosila je 35,0 %, što je ukazuje na vrlo povoljnu razinu preporuke destinacije među posjetiteljima koji borave u vlastitim kućama ili stanovima za odmor, odnosno kod rodbine i prijatelja.

Kod jednodnevnih posjetitelja udio promotora iznosio je 22,2 %, dok je udio odgovaratelja iznosio 33,3 %. Neto spremnost za preporuku u ovoj skupini bila je negativna i iznosila je 11,1 %, što je upućuje na slabiju spremnost preporuke destinacije u odnosu na posjetitelje koji ostvaruju noćenje.

Slika 55. Odgovor na pitanje „Koliko je vjerojatno da ćete ovo mjesto preporučiti prijateljima, rodbini ili kolegama?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Na razini ukupnog uzorka, promotori, odnosno ispitanici koji su dali ocjene 9 i 10, činili su 45,5 % ispitanika. Udio odgovaratelja, odnosno ispitanika koji su dali ocjene od 0 do 6, iznosio je 15,8 %, dok su neutralni ispitanici s ocjenama 7 i 8 činili 38,6 % uzorka. Iz toga proizlazi da je neto spremnost za preporuku destinacije iznosila 29,7 %. Ovakav rezultat upućuje na pozitivnu ukupnu spremnost posjetitelja za preporuku destinacije, budući da je udio promotora bio znatno veći od udjela odgovaratelja. Istodobno, relativno visok udio neutralnih ispitanika pokazuje je da postoji prostor za dodatno unaprjeđenje iskustva boravka u destinaciji. U narednom razdoblju potrebno je povećati udio najviših ocjena 6 i 7 kako bi se dosegla veća vrijednost pokazatelja.

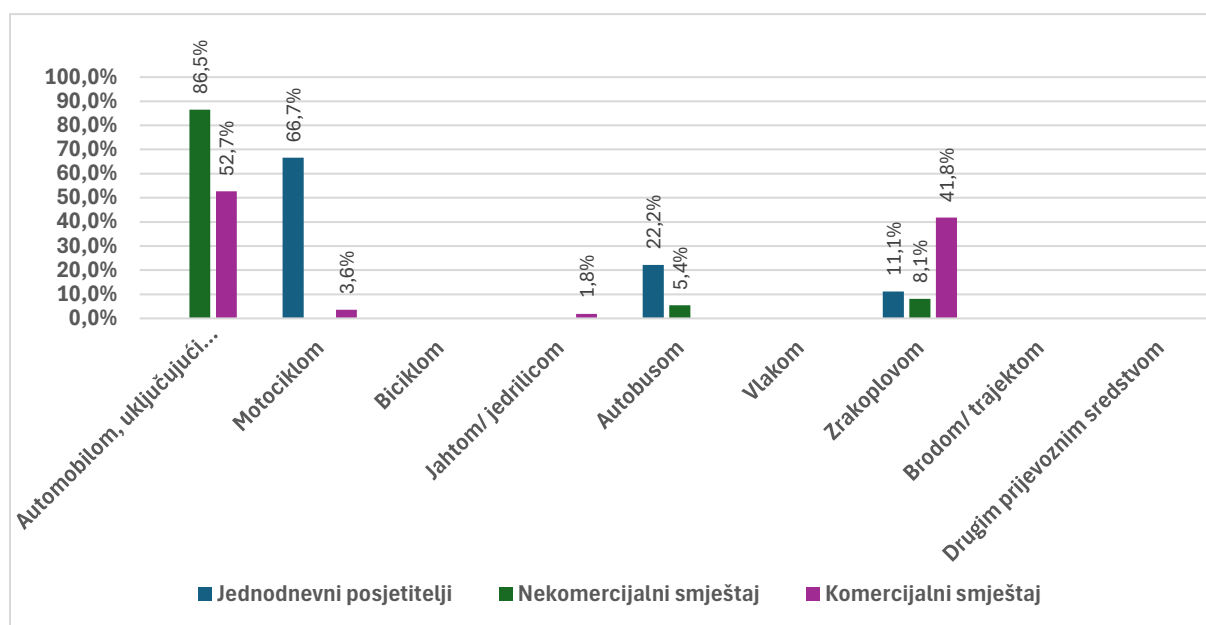
Dodatna pitanja za istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja

D1. Kojim ste prijevoznim sredstvom doputovali u ovu destinaciju (ako ste koristili više vrsta prijevoznih sredstava, označite ono kojim ste prevalili najveći dio puta)?

Na pitanje „Kojim ste prijevoznim sredstvom doputovali u ovu destinaciju?“, rezultati su pokazali izrazitu dominaciju dolaska automobilom, uključujući kampere. Dakle, automobil je dominantno prijevozno sredstvo, ali uz prisutnost avio putovanja kao načina dolaska u destinaciju.

Automobilom kao glavnim oblikom prijevoza u destinaciju je došlo 86,5 % ispitanika u nekomercijalnom smještaju i 52,7 % u komercijalnom smještaju. U ovoj skupini, ukupno 41,7 % ispitanika došlo je zrakoplovom. U strukturi jednodnevnih posjetitelja, najveći udio ispitanika u destinaciju je došao motociklom (66,7 %).

Slika 56. Odgovor na pitanje „Kojim ste prijevoznim sredstvom doputovali u ovu destinaciju (ako ste koristili više vrsta prijevoznih sredstava, označite ono kojim ste prevalili najveći dio puta)?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Na razini cijelog uzorka, ispitanici su izrazitu dominaciju dolaska automobilom, uključujući kampere. Ovim oblikom prijevoza u destinaciju je doputovalo 60,4 % ispitanika.

Drugi najzastupljeniji oblik dolaska bio je zrakoplov (26,7 %), što upućuje na važnost zračne dostupnosti destinacije, osobito za strane turiste koji dolaze s udaljenijih tržišta (pretežito turisti koji dolaze na festivale elektronske glazbe u Garden Tisno). Manji udio ispitanika doputovao je motociklom (7,9 %), autobusom (4,0 %) te jahtom ili jedrilicom (1,0 %). Dolasci biciklom, vlakom, brodom ili trajektom te drugim prijevoznim sredstvima nisu bili zabilježeni u uzorku.

E1. Procijenite troškove koje ste imali i koje planirate imati do kraja ovog boravka u ovome mjestu. Pri tome uključite izdatke za ugostiteljske usluge, kupnju, kulturu i zabavu, sport, lokalni prijevoz, organizirane izlete i slično, ali isključite izdatke za smještaj i prijevoz do destinacije! Ukupni trošak u eurima (bez izdataka za smještaj i prijevoza do destinacije)

Ovim pitanjem turisti u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te jednodnevni posjetitelji procjenjivali su troškove koje su imali tijekom boravka u destinaciji (ne računajući izdatke za smještaj i prijevoz do destinacije). Sukladno propisanoj metodologiji u kojoj se procjenjuju troškovi za turiste koji prikazuju izdatke za sebe i/ili pratnju, uključujući djecu, izračunata je prosječna dnevna potrošnja turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja.

Prosječna dnevna potrošnja turista, bez troškova smještaja i prijevoza, u komercijalnom smještaju iznosila je 139,45 €, a u nekomercijalnom smještaju 61,64 €. Jednodnevni posjetitelji troše 85,72 € prilikom posjeta destinaciji. Dakle, prosječna vrijednost dnevne potrošnje iznosi 95,60 €.

Veća razina potrošnje u komercijalnom smještaju povezana je s češćim korištenjem ugostiteljskih usluga, izleta, rekreacijskih aktivnosti, najma opreme, organiziranih sadržaja i ostalih turističkih usluga koje generiraju dodatnu potrošnju unutar destinacije. Bitno je, također, spomenuti, kako dio uzorka čine i turisti kojima je primaran razlog dolaska u destinaciju posjet festivalima elektronske glazbe (npr. turisti iz UK troše u prosjeku i preko 200 € dnevno), što može utjecati na značajno veću potrošnju u odnosu na turiste kojima je primarni cilj dolaska u destinaciju vezan uz obiteljski turizam.

S druge strane, gosti u nekomercijalnom smještaju dio potreba zadovoljavaju samostalno korištenjem vlastitih resursa, primjerice pripremom hrane u smještajnom objektu, korištenjem vlastitog prijevoza i manjim korištenjem dodatnih turističkih sadržaja. Takav oblik boravka karakterističan je za vlasnike kuća i stanova za odmor te goste koji borave kod rodbine i prijatelja, zbog čega je njihova dnevna turistička potrošnja generalno niža u odnosu na turiste u komercijalnom smještaju.

Kod jednodnevnih posjetitelja, izračunata potrošnja, može se objasniti time što ova skupina nema trošak smještaja u destinaciji, ali tijekom kraćeg boravka često ostvaruje koncentriranu dnevnu potrošnju. Budući da u destinaciji borave samo jedan dan, njihovi se troškovi uglavnom odnose na posjet ugostiteljskim objektima, kupnju lokalnih proizvoda, izlete, zabavne ili rekreativne sadržaje, parkiranje, ulaznice i druge usluge koje koriste tijekom posjeta.

Razlike u obrascima potrošnje između komercijalnog i nekomercijalnog smještaja imaju značajan utjecaj na ukupne ekonomske učinke turizma u destinaciji. Gosti u komercijalnom smještaju ostvaruju veći neposredni doprinos lokalnom gospodarstvu kroz potrošnju u ugostiteljstvu, trgovini, rekreaciji i drugim uslužnim djelatnostima, dok je kod nekomercijalnog smještaja turistička potrošnja više usmjerena na osnovne životne potrebe i manji broj turističkih

usluga. Takva struktura potvrđuje važnost razvoja kvalitetnih dodatnih sadržaja i aktivnosti te pristupačnih cijena koji mogu povećati razinu potrošnje kod svih promatranih skupina.

Pitanja za izračun obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta

PH1. U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama/trgovima/atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?

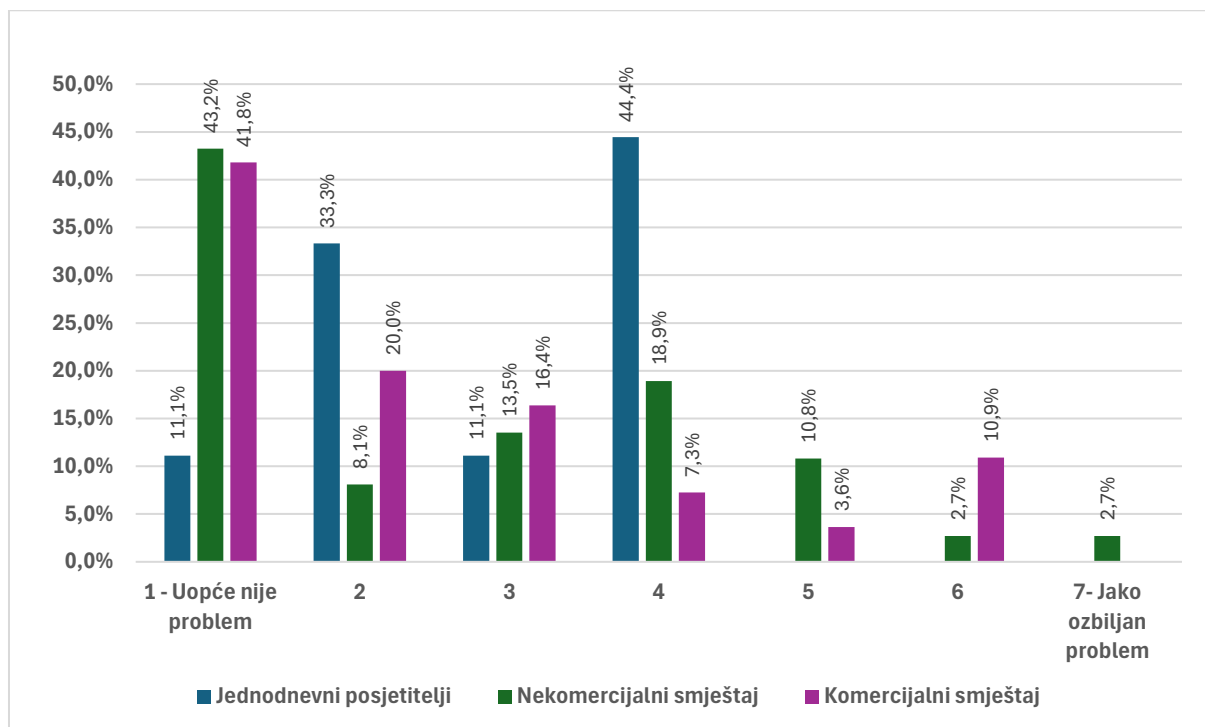
Na pitanje „U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama, trgovima i atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, rezultati su pokazali različitu percepciju gužve među promatranim skupinama ispitanika.

Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju naveo je da im gužva uopće nije problem (41,8 %), dok je 20,0 % ispitanika dalo ocjenu 2, a 16,4 % ocjenu 3. Istodobno, udio ispitanika koji su gužvu ocijenili kao ozbiljan problem, odnosno dali ocjene 6 ili 7, iznosio je 10,9 %. To upućuje da gužva kod većine ispitanika u komercijalnom smještaju ne predstavlja faktor iritacije tijekom boravka u destinaciji.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju također je najveći udio naveo da im gužva uopće nije problem (43,2 %). Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je 5,4 %. Navedeni rezultati upućuju na to da ispitanici u nekomercijalnom smještaju gužvu, također, ne doživljavaju kao značajan faktor iritacije tijekom boravka u destinaciji.

Kod jednodnevnih posjetitelja frekvencije odgovora su drugačije raspoređene. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 4 (44,4 %), dok je 33,3 % ispitanika dalo ocjenu 2. U ovoj skupini nije bilo ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7, što znači da se gužva niti među jednodnevnim posjetiteljima nije izdvojila kao ozbiljan faktor iritacije tijekom boravka u destinaciji.

Slika 57. Odgovor na pitanje „U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama/trgovima/atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

PH2. Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta?

Na pitanje „Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta?“, rezultati su pokazali pozitivnu percepciju ljepote mjesta među promatranim skupinama ispitanika.

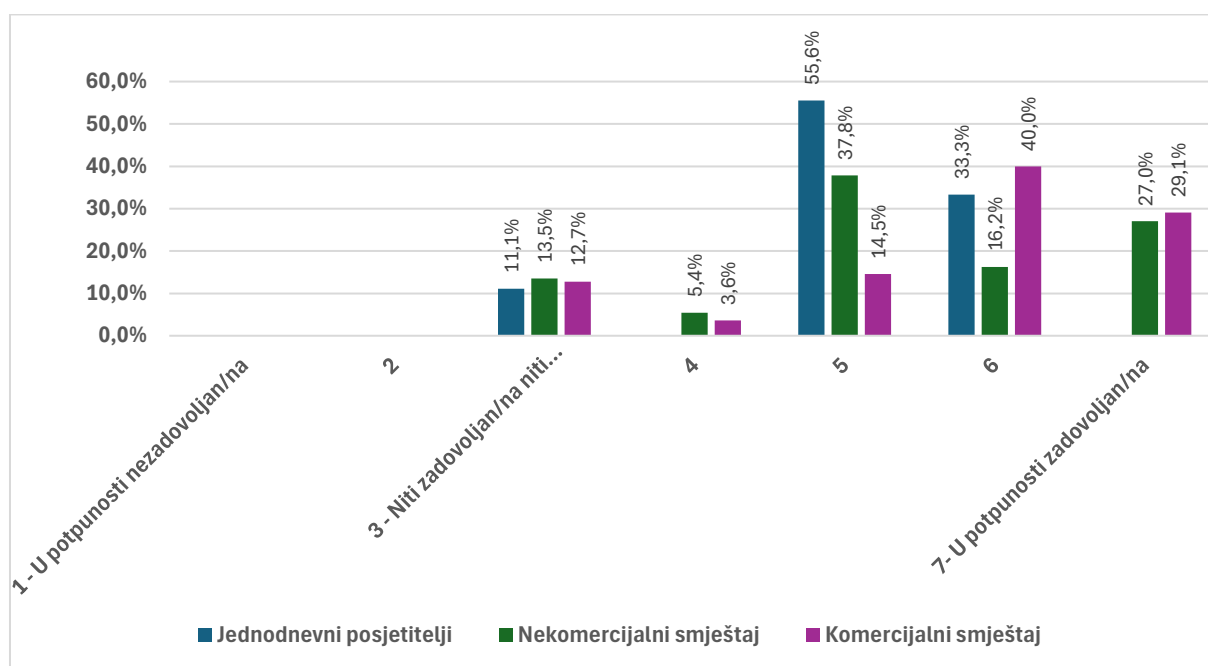
Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju dao je ocjenu 6 (40,0 %), dok je 29,1 % ispitanika dalo najvišu ocjenu 7. Ukupno je 69,1 % ispitanika u komercijalnom smještaju ljepotu mjesta ocijenilo ocjenama 6 ili 7. Ispitanici koji su boravili u komercijalnom smještaju ljepotu mjesta doživljavaju vrlo pozitivno te da je ona jedan od važnih elemenata zadovoljstva boravkom u destinaciji.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju najveći udio dao je ocjenu 5 (37,8 %). Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je 43,2 %. Navedeni rezultati upućuju na to da ispitanici u nekomercijalnom smještaju također pozitivno ocjenjuju ljepotu mjesta, iako je udio najviših ocjena manji nego kod ispitanika u komercijalnom smještaju.

Kod jednodnevnih posjetitelja frekvencije odgovora bile su nešto drukčije raspoređene. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 5 (55,6 %), dok je 33,3 % ispitanika dalo ocjenu 6. U ovoj skupini nije bilo ispitanika koji su dali ocjenu 7, pa je udio ocjena 6 ili 7 iznosio 33,3 %.

Razlike u razini zadovoljstva među promatranim skupinama mogu se povezati s različitim načinom korištenja destinacije i trajanjem boravka. Ispitanici u komercijalnom smještaju najčešće ostvaruju cjelovitije turističko iskustvo, koriste širi raspon usluga i sadržaja te imaju više vremena za upoznavanje destinacije, što može pridonijeti višoj razini zadovoljstva. Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju zadovoljstvo je i dalje pozitivno, ali nešto niže. Oni često borave u vlastitim objektima, kod rodbine ili prijatelja, pa mogu imati drukčija očekivanja i drukčiji način korištenja destinacije. Mogu biti manje uključeni u formalnu turističku ponudu, a istodobno mogu bolje uočavati svakodnevne nedostatke prostora jer se s destinacijom susreću više kao korisnici mjesta, a manje isključivo kao turisti, što utječe na zadovoljstvo ljepotom mjesta. Kod jednodnevnih posjetitelja zadovoljstvo je najniže jer je njihov boravak vremenski ograničen, a ukupni dojam snažnije ovisi o neposrednim čimbenicima kao što su promet, parkiranje, dostupnost informacija, gužve i mogućnost obilaska sadržaja u kratkom vremenu.

Slika 58. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

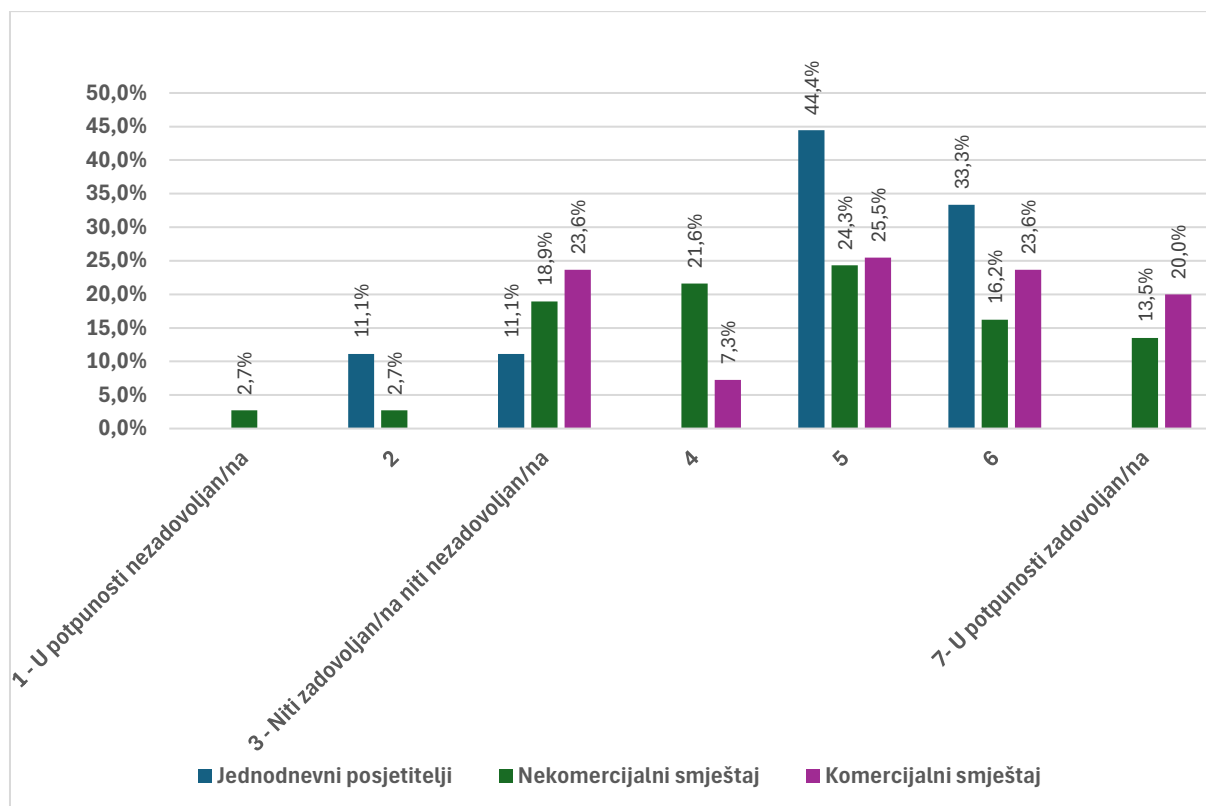
PH3. Koliko ste zadovoljni uređenošću mjesta?

Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju dao je ocjenu 5 (25,5 %), dok je 23,6 % ispitanika dalo ocjenu 6, a 20,0 % najvišu ocjenu 7. Ukupno je 43,6 % ispitanika u komercijalnom smještaju uređenost mjesta ocijenilo ocjenama 6 ili 7. Navedeni rezultati upućuju na to da ispitanici u komercijalnom smještaju u značajnoj mjeri pozitivno ocjenjuju uređenost mjesta, pri čemu je udio najviših ocjena veći nego kod ostalih promatranih skupina.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju najveći udio dao je ocjenu 5 (24,3 %), dok je 21,6 % ispitanika dalo ocjenu 4, a 18,9 % ocjenu 3. Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je 29,7 %, pri čemu je 16,2 % ispitanika dalo ocjenu 6, a 13,5 % ocjenu 7. Navedeni rezultati pokazuju da ispitanici u nekomercijalnom smještaju uređenost mjesta uglavnom ocjenjuju pozitivno, ali uz izraženiji udio srednjih ocjena.

Kod jednodnevnih posjetitelja frekvencije odgovora bile su koncentrirane na ocjenama 5 i 6. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 5 (44,4 %), dok je 33,3 % ispitanika dalo ocjenu 6. U ovoj skupini nije bilo ispitanika koji su dali ocjenu 7, pa udio ocjena 6 ili 7 iznosi 33,3 %. To pokazuje da jednodnevni posjetitelji uređenost mjesta ocjenjuju pretežno pozitivno, ali bez najviših ocjena.

Slika 59. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni uređenošću mjesta?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Dobiveni rezultati pokazuju da uređenost mjesta predstavlja važan element ukupnog doživljaja destinacije. U narednom razdoblju je potrebno raditi na povećanju kvalitete uređenosti (održavanje javnih površina, uvođenje zelene infrastrukture, postavljanje kvalitetne i autentične urbane opreme i sl.) što će rezultirati većim udjelom ispitanika s najvišim ocjenama 6 i 7.

PH4. Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u ovoj destinaciji?

Na pitanje „Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u ovoj destinaciji?“, rezultati su pokazali da je zadovoljstvo uređenošću glavnih atrakcija na relativno niskoj razini u odnosu na druge promatrane elemente destinacije. Odgovori su u svim skupinama ispitanika u znatnoj mjeri koncentrirani na srednjim ocjenama, dok je udio najviših ocjena 6 i 7 ograničen. Takva struktura odgovora upućuje na to da uređenost glavnih atrakcija ne ostavlja dovoljno snažan pozitivan dojam na ispitanike te predstavlja područje u kojem postoji izražen prostor za unapređenje.

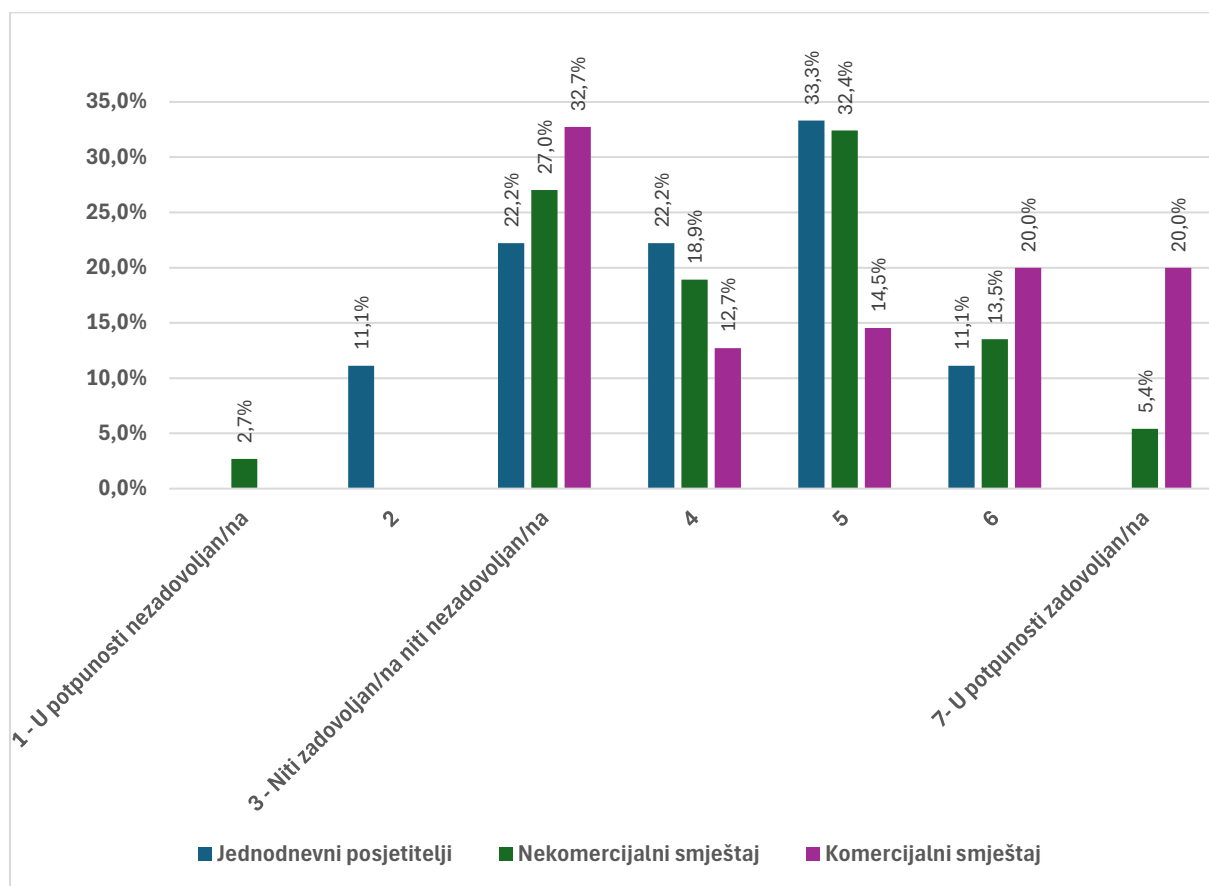
Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju dao je ocjenu 3 (32,7 %), dok je 20,0 % ispitanika dalo ocjenu 6, a 20,0 % najvišu ocjenu 7. Ukupno je 40,0 % ispitanika u komercijalnom smještaju uređenost glavnih atrakcija ocijenilo ocjenama 6 ili 7. To upućuje na to da značajan dio ispitanika u komercijalnom smještaju glavne atrakcije doživljava vrlo pozitivno, iako je istodobno najveći udio odgovora zabilježen na srednjoj ocjeni.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju najveći udio dao je ocjenu 5 (32,4 %), dok je 27,0 % ispitanika dalo ocjenu 3, a 18,9 % ocjenu 4. Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je 18,9 %. Navedeni rezultati pokazuju da ispitanici u nekomercijalnom smještaju uređenost glavnih atrakcija uglavnom ocjenjuju kao osrednje, pri čemu je udio najviših ocjena znatno niži nego kod ispitanika u komercijalnom smještaju.

Kod jednodnevnih posjetitelja frekvencije odgovora također su najviše koncentrirane na srednjim ocjenama. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 5 (33,3 %), dok je 22,2 % ispitanika dalo ocjenu 3 i 22,2 % ocjenu 4. Ocjenu 6 dalo je 11,1 % ispitanika, dok ocjena 7 nije zabilježena, pa udio ocjena 6 ili 7 iznosi 11,1 %.

U cjelini, rezultati pokazuju da je zadovoljstvo uređenošću glavnih atrakcija na niskoj razini. Iako dio ispitanika daje srednje i više ocjene, udio najviših ocjena 6 i 7 nije dovoljno visok da bi se ovaj element mogao ocijeniti kao izrazito zadovoljavajući. Takva struktura odgovora upućuje na zaključak da uređenost glavnih atrakcija predstavlja jedan od slabije ocijenjenih elemenata destinacije. Uređenost atrakcija ne ostvaruje dovoljno snažan pozitivan dojam među ispitanicima, što može negativno utjecati na ukupni doživljaj destinacije, osobito kod jednodnevnih posjetitelja kojima su glavne atrakcije često središnji motiv dolaska. Stoga ovaj segment treba promatrati kao važno područje za unapređenje u narednom razdoblju.

Slika 60. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

PH5. U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?

Na pitanje „U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, rezultati su pokazali da buka za većinu ispitanika ne predstavlja izražen problem tijekom boravka u destinaciji. U svim promatranim skupinama značajan udio odgovora nalazi se na nižim ocjenama, osobito na ocjeni 1, koja označava da buka uopće nije problem.

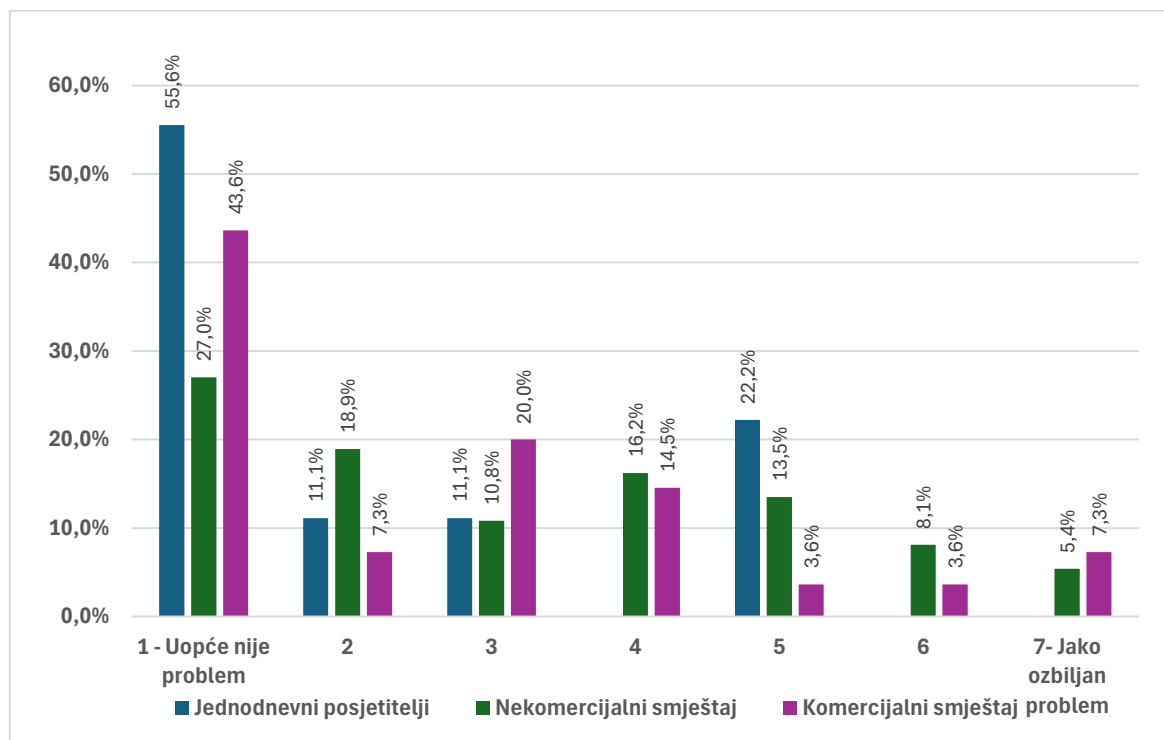
Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju naveo je da im buka uopće nije problem, odnosno dao je ocjenu 1 (43,6 %). Udio ispitanika koji su buku ocijenili kao ozbiljan problem, odnosno dali ocjene 6 ili 7, iznosio je 10,9 %. To upućuje na to da buka kod većine ispitanika u komercijalnom smještaju ne predstavlja značajan faktor smetnje tijekom boravka u destinaciji.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju najveći udio također je dao ocjenu 1 (27,0 %), dok je 18,9 % ispitanika dalo ocjenu 2, a 16,2 % ocjenu 4. Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je 13,5 %, što pokazuje da buka ni u ovoj skupini nije percipirana kao izrazito ozbiljan problem. Ipak, u odnosu na ispitanike u komercijalnom smještaju, odgovori su nešto ravnomjernije raspoređeni, što može upućivati na nešto izraženiju osjetljivost dijela ispitanika u nekomercijalnom smještaju na buku u javnim prostorima.

Kod jednodnevnih posjetitelja rezultati su najizraženije usmjereni prema najnižoj ocjeni. Najveći udio ispitanika dao je ocjenu 1 (55,6 %), dok ocjene 6 i 7 nisu zabilježene. To znači da među jednodnevnim posjetiteljima nije bilo ispitanika koji su buku ocijenili kao ozbiljan problem tijekom boravka u destinaciji.

Unatoč tome, ovaj je pokazatelj potrebno nastaviti pratiti, osobito u razdobljima povećane turističke aktivnosti, tijekom večernjih sati i na lokacijama s većom koncentracijom posjetitelja. Održavanje primjerene razine reda, kvalitetno upravljanje javnim prostorima i usklađivanje turističkih, ugostiteljskih i rezidencijalnih funkcija destinacije mogu pridonijeti tome da buka ostane u prihvatljivim granicama i da ne postane značajniji izvor nezadovoljstva posjetitelja.

Slika 61. Odgovor na pitanje „U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

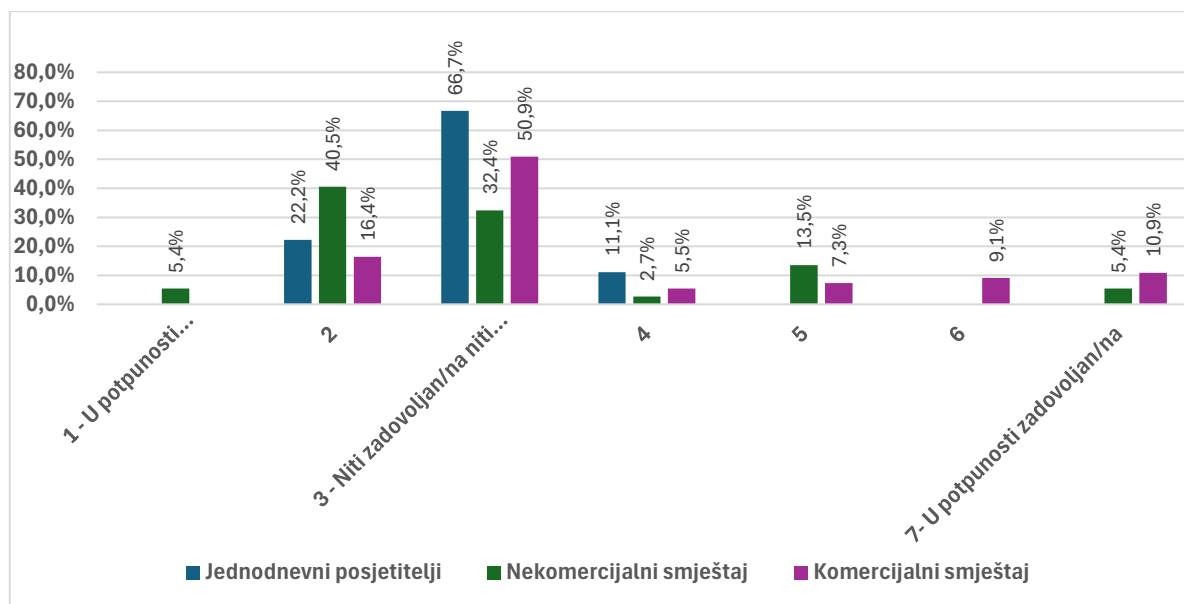
PH6. Koliko ste zadovoljni prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta)?

Na pitanje „Koliko ste zadovoljni prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta)?“, rezultati su pokazali da je zadovoljstvo prometom u mjestu na niskoj do umjerenoj razini. Odgovori su u svim promatranim skupinama u velikoj mjeri koncentrirani na nižim i srednjim ocjenama, dok je udio najviših ocjena 6 i 7 vrlo ograničen. Takva struktura odgovora upućuje na to da promet, uključujući protočnost prometa i dostupnost parkirališta, predstavlja jedan od slabije ocijenjenih elemenata destinacije.

Najveći udio ispitanika u komercijalnom smještaju dao je ocjenu 3 (50,9 %), dok je 16,4 % ispitanika dalo ocjenu 2. Ocjenu 7 dalo je 10,9 % ispitanika, a ocjenu 6 9,1 % ispitanika. Ukupno je 20,0 % ispitanika u komercijalnom smještaju promet u mjestu ocijenilo ocjenama 6 ili 7. Navedeni rezultati pokazuju da ispitanici u komercijalnom smještaju promet uglavnom ocjenjuju srednje ili nisko, uz relativno malen udio vrlo zadovoljnih ispitanika.

Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju najveći udio dao je ocjenu 2 (40,5 %), dok je 32,4 % ispitanika dalo ocjenu 3. Ocjenu 5 dalo je 13,5 % ispitanika, a ocjenu 7 5,4 % ispitanika. Udio ispitanika koji su dali ocjene 6 ili 7 iznosio je samo 5,4 %, što upućuje na vrlo nisku razinu zadovoljstva prometom u ovoj skupini. Ovakvi rezultati pokazuju da ispitanici u nekomercijalnom smještaju promet i parkirališta doživljavaju kao jedan od izraženijih nedostataka destinacije.

Slika 62. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta)?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.

Dobiveni rezultati pokazuju da promet može značajno utjecati na ukupni doživljaj destinacije, osobito kod jednodnevnih posjetitelja kojima dolazak, parkiranje i kretanje kroz mjesto čine važan dio iskustva. U narednom razdoblju potrebno je posebnu pozornost usmjeriti na poboljšanje prometne regulacije, povećanje dostupnosti i bolje označavanje parkirališta, razvoj alternativnih oblika kretanja, kvalitetnije informiranje posjetitelja te učinkovitije upravljanje prometnim opterećenjem u razdobljima povećane turističke aktivnosti.

27. Izračun pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije

Svaka destinacija obvezna je pratiti određene ključne pokazatelje održivosti turizma, među kojima su: zadovoljstvo lokalnog stanovništva i posjetitelja, uključujući i jednodnevne turiste; pristupačnost i sigurnost destinacije; načini održivog upravljanja destinacijom, vodnim resursima i otpadnim vodama; učinkovito gospodarenje otpadom; zaštita bioraznolikosti; održivo upravljanje energijom; mjere ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama; održivo korištenje prostora; kao i praćenje turističkog prometa, turističke infrastrukture i poslovanja gospodarskih subjekata u sektoru turizma.

Sukladno smjernicama MINTS-a, definirane su četiri velike kategorije obaveznih pokazatelja:

- 1) DRUŠTVENI
- 2) OKOLIŠNI
- 3) EKONOMSKI
- 4) UPRAVLJAČKI I PROSTORNI

Interpretacija ovih podataka od izuzetne je važnosti jer same brojke ili indeksi ne pružaju cjelovitu sliku stanja. Detaljna analiza i elaboracija rezultata omogućuje prepoznavanje izazova i prilika te pruža temelje za definiranje konkretnih mjera. Stoga je u nastavku poglavlja dan pregled i interpretacija dobivenih rezultata, kako bi se mogle razumjeti njihove implikacije i praktična primjena

27.1. Pokazatelji održivosti

Tablica 67. Popis obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije TZO Tisno, izvor: Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma. Narodne novine broj 112/24.

Pokazatelj	Područje održivosti	Kod pokazatelja/ Tematsko područje
Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	Društveni	ZL-1 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	Društveni	ZL-2 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	Društveni	ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom
Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom	Društveni/Upravljanje	PD-1 – Pristupačnost destinacije
Broj organiziranih turističkih ambulanti	Društveni	SD-1-Sigurnost destinacije
Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)	Okolišni	UVR-1 – Upravljanje vodnim resursima
Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)	Okolišni	GO-1 – Gospodarenje otpadom
Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)	Okolišni- priroda	BR-1 – Zaštita bioraznolikosti
Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije	Okolišni- klima	UEN-1 – Održivo upravljanje energijom
Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	Okolišni – klima	UPK-1 – Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem	Ekonomski	TP-1 – Turistički promet
Prosječna duljina boravka turista u destinaciji	Ekonomski	TP-2 – Turistički promet
Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	Ekonomski	PGS-1 – Poslovanje gospodarskih subjekata
Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	Ekonomski	PSG-2 – Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/Turistički promet

Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	Prostorni/upravljanje	TI-1 – turistička infrastruktura
Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom	Prostorni/upravljanje	ODU-1 – Održivo upravljanje destinacijom
Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS	Prostorni/upravljanje	OUP-2 – Održivo upravljanje prostorom

Navedeni pokazatelji izračunavaju se prema metodološkim tablicama iz Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma, pri čemu se podaci prikupljaju iz javno dostupnih sekundarnih izvora (poput DZS-a, MINTS-a, HZJZ-a i lokalne samouprave), kao i putem primarnih istraživanja. Sustavno praćenje održivosti kroz obvezne i specifične pokazatelje osigurava kvalitetno upravljanje razvojem turizma na području TZO Tisno. Odabrani pokazatelji omogućuju uvid u stvarno stanje u destinaciji, mjerenje učinka provedbe Plana upravljanja, te donošenje informiranih i odgovornih odluka koje će očuvati resurse i kvalitetu života lokalnog stanovništva za buduće generacije.

27.1.1 Pokazatelji društvenih aspekata održivosti

Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)

Učestalost mjerenja			Jednom godišnje			
2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
204,70	182,30					

* Podaci na razini TZO Tisno (Tisno+ Dazlina i Dubrava kod Tisna) prema Popisu stanovništva 2021. godine – 1.392 stanovnika

Obrazloženje: Vrijednost indikatora pokazuje na slabljenje intenziteta turističkog opterećenja destinacije. U 2023. godini vrijednost pokazatelja iznosila je 205 noćenja na 100 stalnih stanovnika, dok je 2023. godine vrijednost pala na 182 noćenja na 100 stanovnika.

Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2025.	2029.
2: 33,3 % 2a:31,6 % 2b:38,5 %	

Obrazloženje: Vrijednost indikatora zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom u 2025. godini iznosi 33,3 %, što je ispod prihvatljivog standarda od 50 ± 5 %. Ukupno 31,6 % ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma je zadovoljno turizmom, dok je među stanovnicima koji ne ostvaruju izravne koristi zadovoljno 38,5 % ispitanika. Rezultati pokazuju da je zadovoljstvo turizmom nešto veće među stanovnicima koji ne ostvaruju izravne koristi od turizma nego među onima koji ih ostvaruju. Takav stav lokalnog stanovništva upućuje na to da ekonomska uključenost u turizam sama po sebi ne jamči višu razinu zadovoljstva turističkim razvojem. Stanovnici koji ostvaruju izravne koristi od turizma vjerojatno su istodobno izloženi operativnim i sezonskim pritiscima, većem radnom opterećenju, administrativnim obvezama te negativnim učincima turizma u prostoru, što može umanjiti njihovu ukupnu percepciju zadovoljstva. S druge strane, stanovnici koji ne ostvaruju izravnu korist turizam doživljavaju općenitije, kroz njegov doprinos živosti destinacije, ponudi sadržaja i prihodima lokalne zajednice.

Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2025.	2029.
Indeks zadovoljstva: a) 75,5 (ukupno) b) 78,4 (komercijalni) c) 73,1 (nekomercijalni) d) 69,7 (jednodnevni posjetitelji) Neto spremnost na preporuku: a) 29,7 (ukupno) b) 32,7 (komercijalni) c) 35,1 (nekomercijalni) d) -11,1 (jednodnevni posjetitelji)	

Obrazloženje:

Rezultati istraživanja zadovoljstva posjetitelja pokazuju da je ukupno zadovoljstvo boravkom u destinaciji na zadovoljavajućoj razini. Indeks zadovoljstva iznosi 75,5, što upućuje na to da većina ispitanika destinaciju doživljava pozitivno te da boravak u njoj uglavnom ispunjava ili premašuje njihova očekivanja. Ovakav rezultat može se tumačiti kao pokazatelj stabilne kvalitete turističkog iskustva, uključujući elemente kao što su kvaliteta ponude, uređenost prostora, dostupnost sadržaja, gostoljubivost, sigurnost te ukupni doživljaj boravka. Promatrajući pojedine skupine ispitanika, vidljivo je da su ispitanici u komercijalnom smještaju iskazali najvišu razinu zadovoljstva, s indeksom od 78,4. Takav rezultat upućuje na to da smještajni kapaciteti, prateće usluge i turistička ponuda namijenjena gostima koji borave u komercijalnom smještaju u velikoj mjeri odgovaraju njihovim potrebama i očekivanjima. Kod ispitanika u nekomercijalnom smještaju indeks zadovoljstva iznosi 73,1, što je također pozitivan rezultat, ali nešto niži u odnosu na ispitanike u komercijalnom smještaju. Ta razlika može upućivati na različite obrasce boravka, drukčija očekivanja te različitu razinu korištenja formalne turističke ponude u destinaciji. Posebnu pozornost potrebno je obratiti na skupinu jednodnevnih posjetitelja, kod kojih indeks zadovoljstva iznosi 69,7. Iako se i taj rezultat može smatrati relativno dobrim, on je niži u odnosu na ostale promatrane skupine. To može značiti da jednodnevni posjetitelji, zbog kraćeg vremena boravka, ne uspijevaju u potpunosti doživjeti sve prednosti destinacije ili da se susreću s

određenim ograničenjima, primjerice u dostupnosti informacija, organizaciji prometa i parkiranja, povezivanju sadržaja ili prilagođenosti ponude kraćim posjetima.

Pokazatelj neto spremnosti na preporuku destinacije iznosi 29,7, što ukazuje na solidnu razinu lojalnosti ispitanika i njihovu spremnost da destinaciju preporuče prijateljima, obitelji i kolegama. Pozitivna vrijednost pokazatelja znači da je broj promotora veći od broja kritičara, odnosno da značajan dio ispitanika ima dovoljno dobro iskustvo da bi destinaciju aktivno preporučio drugima. To je osobito važno jer osobna preporuka zadovoljnih gostiju predstavlja jedan od najsnažnijih i najvjerodostojnijih oblika promocije destinacije. Promatrajući rezultate prema skupinama, najvišu neto spremnost na preporuku iskazuju ispitanici u nekomercijalnom smještaju, kod kojih pokazatelj iznosi 35,1. Kod ispitanika u komercijalnom smještaju vrijednost je također pozitivna i iznosi 32,7, što potvrđuje da obje skupine ispitanika imaju pretežno pozitivno iskustvo boravka u destinaciji. S druge strane, kod jednodnevnih posjetitelja zabilježena je negativna vrijednost pokazatelja, -11,1, što znači da je u toj skupini udio manje zadovoljnih ili onih koji destinaciju ne bi preporučili veći od udjela onih koji bi je aktivno preporučili.

Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)

Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2025.	2027.	2029.
Fizička dostupnost: 60 % Konzervativno: 15-20 %		

Obrazloženje: Na području destinacije postoji natpolovičan udio atrakcija koje su u određenoj mjeri fizički dostupne osobama s invaliditetom. Većina lokaliteta nalazi se na javnim površinama ili otvorenim prostorima kojima je moguć pristup bez većih fizičkih prepreka, što omogućuje osnovnu razinu dostupnosti za posjetitelje sa smanjenom pokretljivošću. Međutim, potrebno je napomenuti kako pristupačnost nije u potpunosti prilagođena potrebama svih skupina osoba s invaliditetom. Na većini atrakcija ne postoje dodatni infrastrukturni elementi koji bi omogućili potpunu pristupačnost, poput rampi, taktilnih staza, informativnih ploča na Brailleovu pismu, audio vodiča ili drugih prilagođenih komunikacijskih sadržaja za osobe s oštećenjem vida ili sluha. Unatoč relativno visokom udjelu fizički dostupnih lokacija, postoji prostor za daljnje unapređenje pristupačnosti, sukladno Tehničkom propisu o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti. U budućem razdoblju preporučuje se sustavno unapređivanje pristupačnosti atrakcija kroz izgradnju nove infrastrukture, uvođenje univerzalnog dizajna, postavljanje prilagođene signalizacije i osiguravanje pristupačnih informativnih materijala kako bi se povećala inkluzivnost turističke ponude destinacije.

Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje			
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
0	0				

Obrazloženje: Na području destinacije trenutno ne postoji turistička ambulanta. Zdravstvene usluge za turiste i posjetitelje dostupne su kroz redovni sustav primarne zdravstvene zaštite, odnosno putem ambulanti obiteljske medicine i drugih zdravstvenih ustanova u širem području. Iako postoje osnovne mogućnosti pružanja zdravstvene skrbi, nedostatak turističke ambulante može predstavljati ograničenje tijekom turističke sezone, kada dolazi do značajnog povećanja broja posjetitelja. Obzirom na sezonski porast broja turista, preporučuje se razmotriti mogućnost organiziranja sezone turističke ambulante ili dodatnog dežurstva zdravstvenih službi tijekom ljetnih mjeseci, kako bi se osigurala pravovremena i dostupna zdravstvena skrb za posjetitelje destinacije.

27.1.2 Pokazatelji okolišnih aspekata održivosti

Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)

Učestalost mjerenja	Svake dvije godine		
2023.	2024.	2026.	2028.
237	142		

Obrazloženje: U 2024. godini turisti su trošili oko 42 % više vode od stalnih stanovnika, što je smanjenje u odnosu na 2023. godinu kada je turistička potrošnja vode po noćenju bila oko 137 % viša od potrošnje stalnih stanovnika. U 2024. godini potrošnja vode po turističkom noćenju iznosila je 0,40 m³, dok je potrošnja vode po noćenju stalnog stanovnika iznosila 0,29 m³. U odnosu na 2023. godinu, kada je potrošnja vode po turističkom noćenju iznosila 0,36 m³, a po noćenju stalnog stanovnika 0,15 m³, vidljivo je smanjenje razlike između turističke i rezidencijalne potrošnje. Navedeno upućuje na to da je odnos između turističke i rezidencijalne potrošnje u 2024. godini povoljniji, iako je sama potrošnja vode po turističkom noćenju u promatranim godinama blago porasla.

Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)

Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2024.	2026.	2028.
509,44		

Obrazloženje: Pokazatelj pokazuje da turisti generiraju znatno veću količinu komunalnog otpada po noćenju u odnosu na lokalno stanovništvo, pri čemu izračunati postotak iznosi 462,2 %. To znači da je količina otpada po turističkom noćenju 4,6 veća od količine otpada koju u prosjeku proizvede jedan stanovnik dnevno. U mjesecu s najvećim brojem noćenja ukupno je nastalo je oko 150 tona otpada, od čega se procjenjuje da 125,4 tona

potječe od turističkih noćenja, dok oko 24,6 tona generira lokalno stanovništvo. Rezultati ukazuju na snažan utjecaj turizma na ukupne količine otpada u destinaciji, osobito tijekom vrhunca turističke sezone.

Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2025.	2029.
Zakon o zaštiti prirode: 0 ha	

Obrazloženje: Na području TZO Tisno nema zaštićenih područja koja se štite Zakonom o zaštiti prirode.

Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	2028.
83,71 % Potrošnja električne energije po noćenju turista: 9,01 (kWh) Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika: 10,77 (kWh)	

Obrazloženje: U 2024. godini potrošnja električne energije po turističkom noćenju iznosila je 9,01 kWh, dok je potrošnja električne energije po noćenju stalnog stanovnika iznosila 10,77 kWh. Omjer potrošnje iznosi 83,71%, što znači da je potrošnja električne energije po turističkom noćenju bila oko 16,3% niža od potrošnje po noćenju stalnog stanovnika. Navedeno upućuje na to da turistička potrošnja električne energije, promatrano po noćenju, ne stvara veće opterećenje u odnosu na potrošnju lokalnog stanovništva.

Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK – 1)

Učestalost mjerenja	Svake dvije godine	
2025.	2027.	2029.
DA Općina Tisno 2023. godine donijela je SECAP (Akcijski plan energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno Aktivnost 1.1. Mapiranje zelene infrastrukture – provedeno Aktivnost 1.2. Razvoj zelene infrastrukture – u provedbi Aktivnost 2.1. Edukacija građana o povećanju otpornosti na klimatske promjene – nije provedeno Aktivnost 2.2. Informiranje stanovnika o povećanju otpornosti na klimatske promjene – nije provedeno Aktivnost 3.1. Izrada strateških dokumenata usmjerenih na povećanje otpornosti od klimatskih površina – završeno (donesen SECAP i SZUO-Strategija zelene urbane obnove) Aktivnost 3.2. Razvoj digitalnih rješenja – nije provedeno		

Obrazloženje: Na području Općine Tisno uspostavljen je sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika, odnosno Općina je usvojila odgovarajuće dokumente (SECAP i SZUO) te je pokrenula provedbu mjera za prilagodbu i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena, što omogućava planirano praćenje izloženosti i ranjivosti, prioritizaciju mjera prilagodbe i učinkovitiju koordinaciju resursa.

Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste različita prometna sredstva za dolazak na odredište (javna/privatna i vrsta) (SOE-2)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
2025.	2029.	2033.
Turisti Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili automobil : 66,3 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili zrakoplov: 28,3 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili autobus: 2,2 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili ostala prijevozna sredstva: 2,2 % Jednodnevni posjetitelji Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili automobil : 0,00 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili zrakoplov: 11,1 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili autobus: 22,2 % Udio ispitanika koji su u dolasku u odredište primarno koristili ostala prijevozna sredstva: 66,6 %		

Obrazloženje: Rezultati pokazuju da turisti u dolasku na odredište najčešće koriste automobil, i to njih 66,3 %, što upućuje na visoku ovisnost destinacije o individualnom cestovnom prijevozu. Zrakoplov kao primarno prijevozno sredstvo koristi 28,26 % turista, autobus 2,17 %, dok ostala prijevozna sredstva koristi 2,17 % turista.

27.1.3 Pokazatelji ekonomskih aspekata održivosti

Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP – 1)

Učestalost mjerenja			Jednom godišnje			
2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
12.488	10.753	10.116				

Obrazloženje: U 2025. godini broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem smanjen je za 5,9 % u odnosu na 2024. godinu te za 19,0 % u odnosu na 2023. godinu. Budući da je riječ o mjesecu koji tradicionalno ostvaruje najveći intenzitet turističkog prometa, navedeno ukazuje na slabljenje turističkih rezultata u vršnom dijelu turističke sezone. Iako smanjenje dolazaka može kratkoročno značiti manje opterećenje prostora, infrastrukture i lokalne zajednice, s aspekta razvoja lokalnog gospodarstva ono predstavlja upozoravajući pokazatelj budući da može utjecati na prihode turističkih subjekata, razinu potrošnje u destinaciji te ukupnu aktivnost u razdoblju koje inače generira najveći dio turističkog prometa.

Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje				
2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
TP-2: 6,79 TP-2a): 7,07 TP 2b): 6,41	TP-2: 6,85 TP-2a): 7,32 TP-2b): 7,15	TP-2: 6,40 TP-2a): 7,87 TP-2b): 9,03				

Obrazloženje: Prosječna duljina boravka turista u destinaciji TZO Tisno u razdoblju 2023.-2025. godine pokazuje relativno stabilna kretanja, bez značajnijih oscilacija. Prosječan boravak iznosio je 6,79 dana u 2023., 6,85 dana u 2024. te 6,40 dana u 2025. godini. Podaci pokazuju da se turisti u destinaciji tijekom vršnog mjeseca u prosjeku zadržavaju oko tjedan dana. U mjesecu s najvećim brojem noćenja prosječna duljina boravka postupno raste, sa 7,07 dana u 2023. na 7,32 dana u 2024. te 7,87 dana u 2025. godini. Istodobno, u mjesecu s najmanjim brojem noćenja vidljiv je izraženiji porast prosječne duljine boravka, sa 6,41 dana u 2023. na 7,15 dana u 2024. i 9,03 dana u 2025. godini.

Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS – 1)

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje				
2024.		2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
Broj zaposlenih prema mjestu rada**						
I.	939					
II.	958					
III.	984					
IV.	1086					
V.	1188					
VI.	1340					
VII.	1340					
VIII.	1411					
IX.	1250					
X.	1069					
XI.	1015					
XII.	986					
Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane**						
I.	248					
II.	250					
III.	267					
IV.	323					
V.	392					
VI.	502					
VII.	562					
VIII.	560					

IX.	561					
X.	426					
XI.	264					
XII.	126					

**** Podaci za Općinu Tisno zbog nemogućnosti izračuna podataka na razini TZO Tisno**

Obrazloženje: Podaci za 2024. godinu pokazuju izraženu sezonalnost u kretanju broja zaposlenih na području Općine Tisno. Ukupan broj zaposlenih prema mjestu rada postupno raste od početka godine (939 u siječnju) do vrhunca tijekom ljetnih mjeseci (1.411 u kolovozu), nakon čega ponovno opada prema kraju godine (986 u prosincu). Sličan obrazac vidljiv je i u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, gdje broj zaposlenih raste s 248 u siječnju do najviše vrijednosti u srpnju (562) i kolovozu (560), a zatim se smanjuje na 126 u prosincu. Ovakva dinamika jasno ukazuje na snažan utjecaj turističke sezone na zapošljavanje u destinaciji. Obzirom na dostupne statističke podatke, vrijednosti broja zaposlenih primjenjive su za područje TZO Tisno u iznosu oko jedne trećine ukupnog broja zaposlenih na razini Općine Tisno.

Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje			
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
18.420.072,00**					

**** Podatak za Općinu Tisno zbog nedostupnosti podataka na razini naselja u sastavu TZO Tisno – Dazlina, Dubrava kod Tisna i Tisno.**

Obrazloženje: U 2024. godini poslovni prihod gospodarskih subjekata u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane iznosio je 18.420.072,00 €. Ovaj podatak odnosi se na razinu Općine Tisno, budući da zbog ograničenja dostupnosti podataka nije bilo moguće izdvojiti podatke isključivo za TZO Tisno. Ostvareni prihod odražava gospodarsku aktivnost turističkog sektora u destinaciji te predstavlja važan pokazatelj ekonomskog doprinosa turizma lokalnom gospodarstvu. Usporedbe radi, na području Općine Murter-Kornati u istoj godini ostvaren je poslovni prihod 10.517.132 €.

Prosječna dnevna potrošnja turista u € (STP-2)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
2025.	2029.	2033
95,60		

Obrazloženje: Prosječna vrijednost dnevne potrošnje izračunata je kao aritmetička sredina potrošnje triju skupina ispitanika: turista u komercijalnom smještaju, turista u nekomercijalnom smještaju i jednodnevnih posjetitelja. Zbrojem navedenih vrijednosti, odnosno 139,45 €, 61,64 € i 85,72 €, dobiva se ukupno 286,81 €. Podjelom tog iznosa s tri skupine ispitanika dobiva se prosječna vrijednost od 95,60 €.

27.1.4 Pokazatelji prostornih aspekata održivosti

Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI – 1)

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje				
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		2029.
T1-1: 112 T1-1 (a): 10 Zaštićena kulturna dobra materijalne baštine upisana u Registar kulturnih dobara RH: 10 - Kulturno-povijesna cjelina naselja Tisno - Arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina - Crkva Gospe od Karavaja - Crkva sv. Roka - Crkva sv. Andrije - Crkva sv. Duha - Villa Mazzura						

○ Zgrada Općine (Palača Katunarić) ○ Župni dvor ○ Kuća obitelji Gelpi TI-1 (b): 5 Zaštićena kulturna dobra nematerijalne baštine upisana u Registar kulturnih dobara RH: 5 ○ Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja ○ Orgulje u crkvi sv. Duha ○ Inventar crkve sv. Duha ○ Inventar crkve sv. Roka ○ Umijeće plovidbe latinskim i oglavnim jedrima duž hrvatske obale TI-4 (c): 0 Zakon o zaštiti prirode: 0 NATURA 2000: 6 ○ Murter (HR20001050), ○ Murterski kanal (HR3000445) ○ Uvala Makirina (HR3000086) ○ Uvala Makirina1 (HR2000778) ○ Ravni kotari (HR2001361) ○ Ravni Kotari (HR1000024)					

Obrazloženje: U destinaciji evidentirane su ukupno 110 turističkih resursa/atrakcija različitih tipova i stupnja značaja. Prirodnu baštinu čini **9** atrakcijskih elemenata (reljef, klima, vode, biljni i životinjski svijet). Najznačajnije turističke atrakcije su Jadransko more, uvala Makirina i krška brda koja su vrijedne panoramske točke za promatranje otoka Murtera i šireg okruženja.

Područje TZO Tisno bogato je materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom. Na njezinom području evidentirana je: **1** spomenička cjelina (kulturno-povijesna cjelina Tisno), **5** arheoloških i povijesnih lokaliteta (arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina i dr.), **8** pojedinačnih sakralnih objekata (crkva Gospe od Zdravlja, crkva sv. Duha, crkva sv. Roka, crkva sv. Andrije i dr.), **6** pojedinačnih civilnih građevina (palača Katunarić, kuća Gelpi, Villa Mazzura, kuća Matković i dr.) i **9** memorijalnih područja (Most u Tisnom, Rodna kuća Vjekoslava Kaleba i tišnjanski trgovi). Nematerijalni i tradicijski segment obuhvaća **7** pokretnih spomenika (postav Arheološkog nalazišta Ivinj s crkvom sv. Martina, postav života i rada Vjekoslava Kaleba te crkveni inventari tišnjanskih crkvi), **4** kulturna elementa vezana uz rad udruga u kulturi (KUD „Hartić“, Udruga za očuvanje tradicionalnih vrijednosti sv. Andrija Udruga za kulturu i tradiciju tišnjanskog kraja „Žašće me“ i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Općine Tisno), **4** elementa rukotvorstva (narodne nošnje, gradnja suhozida, pletenje maslinovih palmi i ribarske rukotvorine, itd), **4** elementa tradicijskih običaja (Slavlje Gospe od Karavaja, starinsko pjevanje, plesovi i umijeće plovidbe latinskim oglavnim jedrom), **4** elementa lokalne gastronomije, **4** elementa u vidu poznatih osoba, **1** element u vidu crkvenih redova (bratovštine), **1** element vezan uz suvremenu kulturnu produkciju (Društveni dom Tisno), **12** glavnih manifestacija (Igre na Korentu, Međunarodna utrka tovara, Tisno Trail, Tisno Garden Festivals i dr.), **5** sporednih manifestacija i događaja te ostala događanja/manifestacije. Također, kulturna baština obuhvaća **1** ustanovu u kulturi i obrazovanju- Narodnu čitaonicu i knjižnicu Tisno.

Sportske atrakcije obuhvaćaju sportsku školsku dvoranu OŠ Vjekoslava Kaleba te malonogometno školsko igralište. Područje destinacije bogato je biciklističkim i pješačkim stazama. Atrakcijsku osnovu čini ukupno 4 poučne staze, 3 pješačke rute i 8 biciklističkih ruta. Na području destinacije, nalazi se ukupno 6 plaža koje čine atrakcijsku osnovu plažnih prostora, pri čemu se plaže Jazine 1, Jazine 2, Banj, sv. Andrija, Rastovac i Vila ističu kao najpoznatije. Na području TZO Tisno nema zaštićenih dijelova prirode koji se štite Zakonom o zaštiti prirode.

Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD – 1)

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
0 (Plan u izradi)				

Obrazloženje: Početna vrijednost pokazatelja za 2025. godinu iznosi 0, s obzirom na to da je Plan upravljanja destinacijom još uvijek u fazi izrade. Time se definira početno stanje, dok će usvajanjem i objavom Plana biti uspostavljen temelj za sustavno i održivo upravljanje destinacijom. Očekuje se da će se od 2026. godine početi bilježiti prvi pomaci, najprije kroz dostupnost Plana, a potom i kroz postupnu provedbu planiranih aktivnosti. Ovaj pokazatelj stoga predstavlja važan alat za praćenje učinkovitosti destinacijskog upravljanja te omogućuje redovito godišnje praćenje razine provedbe planiranih mjera.

Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS (OUP – 1)

Učestalost mjerenja		Svake dvije godine	
2024.	2026.	2028.	
2146,153508			

Obrazloženje: U 2024. godini na području destinacije ostvareno je ukupno 223.703 turističkih noćenja. Ukupna površina izgrađenog građevinskog zemljišta obuhvaćena izračunom iznosi 104,23 ha, od čega se 33,24 ha odnosi na zone stanovanja i 58,95 ha na zone mješovite namjene. Prema podacima PPUO Tisno zone u izračun je uključeno 12,04 ha izdvojenih izgrađenih građevinskih područja izvan naselja za ugostiteljsko-turističku namjenu - kamp Jazine i kamp Hostin Tisno (Rastovac).

Na temelju navedenih podataka, izračunata je vrijednost pokazatelja 2.146,2 noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog područja TZO Tisno. Navedena vrijednost pokazuje značajan intenzitet korištenja izgrađenog prostora u turističke svrhe te upućuje na koncentraciju turističkog prometa u odnosu na raspoloživu izgrađenu površinu destinacije. Vrijednost je manja u odnosu na ostale destinacije na razini otoka Murtera (TZO Betina, TZO Jezera i TZO Murter-Kornati).

27.2. Pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Turistički nosivi kapacitet predstavlja stručno utemeljenu, ali u određenoj mjeri i subjektivnu procjenu razine promjena koje određena destinacija može podnijeti bez narušavanja svojih temeljnih vrijednosti. Riječ je o konceptu koji definira prag do kojeg su utjecaji turizma prihvatljivi za lokalnu zajednicu, posjetitelje i okoliš. Taj prag služi kao upozoravajući pokazatelj – signal da je potrebno poduzeti mjere kako bi se očuvala dugoročna održivost i kvaliteta života u destinaciji.

Svrha utvrđivanja nosivog kapaciteta nije samo ograničavanje broja posjetitelja, već prvenstveno zaštita identiteta, autentičnosti i posebnosti određenog prostora. Time se čuvaju prirodne, kulturne i društvene vrijednosti koje destinaciju čine atraktivnom i konkurentnom. U središtu koncepta nalazi se očuvanje kvalitete iskustva za turiste, ali i kvalitete svakodnevnog života lokalnog stanovništva.

Razumijevanje nosivog kapaciteta tijekom vremena se mijenjalo. Nekada se promatrao kao strogo određena, numerička granica maksimalnog broja posjetitelja. Danas se sve više prihvaća dinamičan pristup koji u obzir uzima različite čimbenike – poput utjecaja na okoliš, infrastrukturu, društvene odnose i percepciju lokalne zajednice. Umjesto fiksne brojke, naglasak je na praćenju pokazatelja promjena i definiranju poželjne razine kvalitete u određenom prostoru.

Suvremeni pristup stoga nosivi kapacitet ne promatra kao nepromjenjivu vrijednost, već kao prilagodljiv okvir koji se može redefinirati ovisno o razvoju destinacije, promjenama u potražnji i ciljevima održivog razvoja. Na taj način upravljanje turizmom postaje proaktivno, usmjereno na prevenciju negativnih učinaka i dugoročno očuvanje resursa.

Tijekom izračuna prihvatnog kapaciteta za područje TZO Tisno nije provedeno zoniranje, obzirom da se u njezinom sastavu, uz naselje Tisno, nalaze Dazlina i Dubrava kod Tisna koja imaju vrlo mali utjecaj na turistički prihvatni kapacitet destinacije. Naime, u njima se ostvaruje tek 0,6 % noćenja i 0,5 % dolazaka u destinaciju. S obzirom na tako nizak intenzitet turističkog prometa, izdvajanje Dazline i Dubrave kod Tisna u zasebne zone ne bi bitno doprinijelo preciznosti izračuna, niti bi značajno promijenilo ukupnu procjenu prihvatnog kapaciteta. Turističko opterećenje, pritisci na infrastrukturu, javne prostore i usluge u najvećoj su mjeri vezani uz naselje Tisno, koje predstavlja glavno funkcionalno i turističko središte područja. Stoga je za potrebe ove analize opravdano promatrati područje TZO Tisno kao jedinstvenu analitičku cjelinu, uz napomenu da se dominantni turistički pritisci koncentriraju upravo u naselju Tisno.

Institucionalni i strateški okvir

1.1. Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	96,1 %		

Obrazloženje: Prema rezultatima anketnog istraživanja, 96,1 % lokalnih stanovnika ima izrazito pozitivnu percepciju ukupnih učinaka turizma na kvalitetu života u destinaciji.

Smještajni kapaciteti

2.1. Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika***

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2023	2024.	2028.
	TZO Tisno Ukupno: 554,0 Komercijalni: 353,4 Nekomercijalni: 200,7 Tisno Ukupno: 638,6 Komercijalni: 410,7 Nekomercijalni: 227,9 Dazlina Ukupno: 71,7 Komercijalni: 28,3 Nekomercijalni: 43,5	TZO Tisno Ukupno: 536,1 Komercijalni: 332,0 Nekomercijalni: 204,1 Tisno Ukupno: 617,8 Komercijalni: 385,5 Nekomercijalni: 232,3 Dazlina Ukupno: 76,1 Komercijalni: 32,6 Nekomercijalni: 43,5	

	Dubrava kod Tisna Ukupno: 43,5 Komerrijalni: 7,1 Nekomercijalni: 36,4	Dubrava kod Tisna Ukupno: 40,9 Komerrijalni: 7,1 Nekomercijalni: 33,8	

Obrazloženje: Vrijednost pokazatelja u 2024. godini iznosi 5,4 kreveta na jednog stanovnika. Takav omjer upućuje na izrazito visoku koncentraciju smještajnih kapaciteta u odnosu na broj stalnih stanovnika te potvrđuje tradicionalno snažnu usmjerenost destinacije na iznajmljivanje smještaja. U odnosu na 2023. godinu, bilježi se blago smanjenje pokazatelja. Pritom je smanjenje rezultat pada broja kreveta u komercijalnom smještaju, čija se vrijednost smanjila s 3,5 na 3,3 kreveta na jednog stanovnika. Istodobno je kod nekomercijalnog smještaja zabilježen neznatan porast, s 2,00 na 2,04 na jednog stanovnika. U samom naselju Tisno izmjerena vrijednost pokazatelja u 2023. godini iznosila je 6,3 kreveta na jednog stanovnika, pri čemu 4,1 u komercijalnom smještaju i 2,3 u nekomercijalnom smještaju. U 2024. godini broj kreveta na jednog stanovnika se smanjio (zbog zatvaranja kampa Olivia Green) na 3,8 uz rast kapaciteta u nekomercijalnom smještaju s 2,2 u 2023. godini na 2,3 u 2024 godini. Međutim, ukupni kapaciteti u Tisnom smanjili su se u 2024. godini na 6,1 krevet po stanovniku, u odnosu na godinu ranije kada su iznosili 6,4. U naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna broj kreveta je manji u odnosu na jednog stanovnika naselja (u Dazlini 0,7, a u Dubravi kod Tisna 0,4), što ukazuje na skromne turističke kapacitete.

*** Broj stanovnika na području TZO Tisno preuzet je iz Popisa 2021. godine prema kojem je na području destinacije živjelo 1.292 stanovnika. Na razini naselja nisu dostupni godišnji podaci o procjeni broja stanovnika.

2.2. Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2028.
	104,5 (TZO Tisno) 121,1 (Tisno) 8,7 (Dazlina) 5,2 (Dubrava kod Tisna)	108,1 (TZO Tisno) 125,3 (Tisno) 8,7 (Dazlina) 5,2 (Dubrava kod Tisna)	

Obrazloženje: Vrijednost pokazatelja u 2024. godini iznosila je 108,1 kreveta u nekomercijalnom smještaju na 100 stanovnika, što predstavlja blago povećanje u odnosu na 2023. godinu, kada je iznosila 104,5. Na razini naselja Tisno, vrijednost pokazatelja u 2023. godini iznosila je 121,1 i povećala

se na 125,3 u 2024. godini. Ovakav rezultat ukazuje na porast zastupljenosti nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, u odnosu na 100 stalnih stanovnika destinacije. Porast vrijednosti ovog pokazatelja faktor rizika obzirom da se ova vrsta smještaja veže uz sekundarno stanovanje, koje se koristi povremeno i izvan sustava tržišnog upravljanja. Takav oblik smještaja ima ograničen doprinos lokalnom gospodarstvu u odnosu na komercijalni smještaj, uz istodobno korištenje prostora i infrastrukture te ga je potrebno pravilno regulirati i kontinuirano pratiti. U odnosu na ostale destinacije u sastavu Općine Tisno (TzM Jezera i TzM Betina), ovaj pokazatelj je ipak niži, što upućuje da je pritisak sekundarnog stanovanja na prostor, infrastrukturu i lokalne resurse manje izražen. Ipak, budući da je u odnosu na prethodnu godinu zabilježen blagi porast, potrebno je nastaviti pratiti razvoj nekomercijalnih smještajnih kapaciteta i usmjeravati ga u skladu s načelima održivog prostornog i turističkog razvoja.

2.3. Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2024.	2028.	2032.
	1,1 (TZO Tisno)		
	1,2 (Tisno)		
	0,3 (Dazlina)		
	0,2 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: Vrijednost pokazatelja 1,10 u 2024. godini znači da na 1 stan za stalno stanovanje dolazi približno 1,1 smještajnih objekata u domaćinstvu te kuća i stanova za odmor. Na razini naselja Tisno vrijednost pokazatelja iznosi 1,2, dok je u Dazlini i Dubravi kod Tisna omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvima te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje ispod 0,3 (Dazlina 0,26 i Dubrava kod Tisna 0,19), što znači da u njima postoji vrlo skromni smještajni turistički kapaciteti.

Napomena: Broj stanova za stalno stanovanje u na području TZO Tisno prema Popisu 2021. godine iznosi 1.021, od čega 906 u Tisnom, 81 u Dubravi kod Tisna te 34 u Dazlini.

2.4. Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² građevinskog područja naselja

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine			
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2028.	2032.
	0,84 (TZO Tisno) 1,3 (Tisno) 0,03 (Dazlina) 0,03 (Dubrava kod Tisna)	0,81 (TZO Tisno) 1,2 (Tisno) 0,03 (Dazlina) 0,03 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: S 1,3 kreveta na 100 m² građevinskog područja naselja u 2023. godini te 1,2 kreveta u 2024. godini evidentirano je smanjenje turističke gustoće smještajne ponude unutar građevinskog područja naselja Tisno. U naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna smještajni kapaciteti su slabo zastupljeni u građevinskom području naselja s izračunatom vrijednosti 0,03.

2.5. Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Vrijednost pokazatelja	2024.	2025.	2026.	2027.
	HOT: 5,8 % KMP: 17,2 % DOM: 33,8 % PKS: 5,2 % KKO: 38,1 % TZO Tisno: 100,0 % HOT: 5,8 % KMP: 17,4 % DOM: 33,9 % PKS: 5,2 %			

	KKO: 37,6 % Tisno : 100,0 % HOT: 0,0 % KMP: 0,0 % DOM: 42,9 % PKS: 0,0 % KKO: 57,1 % Dazlina: 100,0 % HOT: 0,0 % KMP: 0,0 % DOM: 17,5 % PKS: 0,0 % KKO: 82,5 % Dubrava kod Tisna: 100,0 %			

Obrazloženje: Struktura smještajnih kapaciteta u 2024. godini pokazuje da najveći udio kreveta u destinaciji TZO Tisno čine kuće i stanovi za odmor, s udjelom od 38,1 %, te objekti u domaćinstvu, s udjelom od 33,8 %. Kampovi sudjeluju sa 17,2 %, dok je udio hotela relativno nizak i iznosi 5,8 %. Ostali komercijalni smještajni objekti čine 5,2 % ukupnih smještajnih kapaciteta. U naselju Tisno smješteni su svi hotelski i kampirališni kapaciteti i kapaciteti u ostalim vrstama smještaja (apartmani, kuće za odmor, studio apartmani i sl.). U naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna smještajna ponuda temelji se na objektima u domaćinstvu i u nekomercijalnom smještaju.

Turistička potražnja

3.1. Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje					
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.
	2,4 (TZO Tisno) 2,8 (Tisno) 0,3 (Dazlina) 0,1 (Dubrava kod Tisna)	2,2 (TZO Tisno) 2,6 (Tisno) 0,4 (Dazlina) 0,1 (Dubrava kod Tisna)				

Obrazloženje: U destinaciji je izmjeren umjereni intenzitet turističke aktivnosti u vršnim danima turističke sezone. U 2023. godini na jednog stanovnika dolazilo je prosječno 2,4 turista, dok se u 2024. godini taj omjer smanjio na 2,2 turista po stanovniku. Ovakav rezultat ukazuje na slabljenje turističkog pritiska u vršnim danima sezone u recentnom razdoblju. Na razini naselja Tisno izmjerena vrijednost u 2024. godini iznosi 2,6 turista po stanovniku i smanjena je za 0,2 u odnosu na 2023. godinu kada je iznosila 2,8 turista po stanovniku. U naselju Dazlina i Dubrava kod Tisna izmjerena vrijednost je u 2024. godini bila ispod 1 tj. 0,4 i 0,1. U odnosu na prethodnu godinu pokazatelj se neznatno povećao u Dazlini te ostao nepromijenjen u Dubravi kod Tisna.

3.2. Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	Ukupno: 7,9 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 10,9 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 5,4 % Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %		

Obrazloženje: Prema rezultatima anketnog istraživanja, 7,9 % posjetitelja u destinaciji iskazuje nezadovoljstvo zbog gužvi na ulicama, trgovima i turističkim atrakcijama. Budući da je pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava gornju granicu prihvatljivosti prema kojoj je maksimalno 5 % ispitanih turista i jednodnevnih posjetitelja bilo iritirano gužvama. Analizom po skupinama vidljivo je da najveće nezadovoljstvo iskazuju turisti koji borave u komercijalnim smještajnim kapacitetima, kod kojih udio nezadovoljnih iznosi 10,9 %. Ova vrijednost značajno premašuje postavljeni standard, što upućuje na to da upravo ova skupina u najvećoj mjeri percipira gužve kao negativan aspekt boravka u destinaciji. Takav rezultat može biti povezan s duljim trajanjem boravka, češćim korištenjem javnih prostora i većom izloženošću najposjećenijim dijelovima destinacije.

Kod turista koji borave u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima udio nezadovoljnih iznosi 5,4 %. Iako je ova vrijednost znatno niža u odnosu na turiste u komercijalnom smještaju, ona je i dalje blago iznad postavljene granice prihvatljivosti od 5 %. To upućuje na potrebu praćenja ove skupine posjetitelja, ali i pokazuje da je percepcija gužvi kod njih manje izražena.

Kod jednodnevnih posjetitelja nezadovoljstvo gužvama nije zabilježeno, odnosno vrijednost pokazatelja iznosi 0,0 %. Ovaj rezultat nalazi se unutar prihvatljive granice i upućuje na to da jednodnevni posjetitelji u promatranom razdoblju nisu prepoznali gužve na ulicama, trgovima i atrakcijama kao značajan problem.

Resursno atrakcijska osnova

4.1. Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	0,00925 (TZO Tisno) 0,0176 (Tisno) 0,00198 (Dazlina) 0,00094 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: Područje TZO Tisno bogato materijalnim atrakcijama. Najveći broj atrakcija koncentriran je u Tisnom, a tek nekoliko u Dazlini i Dubravi kod Tisna. Atrakcijsku osnovu čine različita područja koja čine vidikovci, plaže, sakralni i civilni objekti, poučne i tematske staze te drugi oblici materijalnih atrakcija. Izračunata vrijednost pokazatelja na razini TZO Tisno iznosi 0,0092. Ukoliko se isti pokazatelj razmatra na razini naselja u sastavu TZO Tisno, izmjerena vrijednost najveća je u Tisnom (0,0176), u kojem se nalazi preko 95 % materijalnih atrakcija u cijeloj destinaciji. U budućem razdoblju očekuje se povećanje koncentracije materijalnih atrakcija kroz realizaciju novih atrakcija putem novih projekata

4.2. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2024.	2028.	2032
	2,9 (restorani)		

Obrazloženje: Podatak je izračunat na temelju postojećih kapaciteta ugostiteljskih objekata koji se bave uslugom pripremanja i usluživanja hrane koji su raspolagali s kapacitetima 3.012 sjedala. Prema istraživanju TOMAS Hrvatska, prosječan broj osoba na putovanju iznosio je 2,8 osoba. Prema tako postavljenoj metodologiji proizlazi da se prosječno dnevno u restoranima i sličnim objektima posluži 8.783 osobe. Sukladno tome, izmjeren je prosječni dnevni obrt stolca u restoranima koji iznosi 2,9. S obzirom na metodološka ograničenja pokazatelja, ovakva procjena upućuje na zaključak da je postojeća razina korištenja sadržaja u vršnoj sezoni prihvatljiva (ne stvaraju se gužve) obzirom da je definirani standard dnevnog obrta stolca iznosi 2. Obzirom na pad turističkog prometa u recentnom razdoblju, procjena je da je pritisak na objekte koji se bave usluživanjem hrane i pića značajno niži i zasigurno ispod procijenjenog standarda.

U pogledu objekata za pripremu i usluživanje pića, raspoloživi podaci daju visok dnevni obrt stolca (42,1), što je najvjerojatnije povezano s nepotpunim brojem objekata i njihovim kapacitetima, kao i fiskalizacijom velikog broja računa tijekom vršnih dana u sklopu festivala elektronske glazbe na području Gardena Tisno.

4.3. Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujn u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2026.	2027.
	Tisno sv. Andrija – izvrsna kvaliteta Hotel Borovnik – izvrsna kvaliteta Tisno Rastovac – izvrsna kvaliteta Tisno Jazine – izvrsna kvaliteta		

Obrazloženje: Rezultati ispitivanja kakvoće mora na području TZO Tisno pokazuju da je kakvoća mora u promatranom razdoblju ocijenjena kao izvrsna. Takvi rezultati ukazuju na vrlo visoku i stabilnu kakvoću mora za kupanje, što predstavlja važan prirodni resurs i značajan element turističke atraktivnosti destinacije.

4.4. Raspoloživa površina plaže po kupacu u danima vršne turističke sezone, (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	Površina plaže po kupacu: 3,50 m ²		

Obrazloženje: Vrijednost pokazatelja dobivena je GIS analizom, pri čemu su korištene konzervativne procjene površine raspoložive za kupanje. Izračun je obuhvatio oko 5.449 posjetitelja na vršni dan sezone, od čega ukupno 1.292 lokalnih stanovnika (Popis stanovnika 2021. godine za naselje Tisno, Dazlina i Dubrava kod Tisna), 3.057 turista (prosječan broj turista u danima vršne sezone) te oko 1.200 jednodnevnih posjetitelja. Dobivena vrijednost od 3,50 m² po kupacu ukazuje na zadovoljavajuće plažne prostore destinacije. Standard: pokazatelj ne uzima u obzir istodobnost korištenja plaža za definirane segmenata potražnje te se određuje za trećinu niži standard od poželjnog od 5m² (u odnosu na poželjnu površinu po potencijalnom kupacu standard polazi od pretpostavke da plaže istodobno posjećuje dvije trećine potencijalnih korisnika. Sukladno toj metodologiji, raspoloživa površina plaže po kupacu nešto je iznad tog standarda.

Međutim, potrebno je ukazati da je raspoloživost plažnih prostora po kupacu na glavnim plažama zasigurno manja tijekom vršne sezone, dok raspoloživi prostori na ostalim plažama/obalnim prostorima nisu maksimalno iskorišteni. U recentnom razdoblju TZO Tisno bilježi slabljenje turističkog prometa, što u vrijeme izrade ovog Plana upravljanja pretpostavlja kako raspoloživi plažni prostori zadovoljavaju postojeću potražnju.

4.5 Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujn u odnosu na ostatak godine

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2026.	2027.
	I. kategorija (Vela Straža – Dugi otok)		

Obrazloženje: Prema dostupnim podacima, najbliža mjerna stanica za praćenje kvalitete zraka destinaciji je Vela Straža na Dugom otoku (zona HR 5), na kojoj je zabilježena I. kategorija kvalitete zraka (čist ili neznatno onečišćen zrak). Ovaj rezultat ukazuje na vrlo dobru kvalitetu zraka na širem području destinacije, bez značajnih odstupanja tijekom turističke sezone u odnosu na ostatak godine.

4.6. Utjecaj turizma na izgled destinacije

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	54,9 %		

Obrazloženje: Rezultati ankete pokazuju da 54,9 % lokalnih stanovnika smatra kako turizam pozitivno utječe na izgled destinacije. Ovakav rezultat ukazuje na ograničenu razinu pozitivne percepcije utjecaja turizma na prostornu uređenost i vizualni identitet destinacije, što može upućivati na potrebu za snažnijim usmjeravanjem turističkog razvoja prema kvalitetnijem oblikovanju i očuvanju prostora destinacije. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava minimalnu granicu prihvatljivosti prema kojoj jedna trećina anketiranih stanovnika destinacije (33 %) smatra da turizam narušava izgled destinacije.

4.7. Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	39,2 %		

Obrazloženje: Rezultati ankete pokazuju da 39,2 % lokalnih stanovnika smatra kako turizam pozitivno utječe na korištenje javnog prostora u destinaciji. Ovakav rezultat upućuje na relativno nisku razinu pozitivne percepcije utjecaja turizma na dostupnost i kvalitetu korištenja javnih prostora, što može ukazivati na potrebu za uravnoteženijim upravljanjem prostorom u uvjetima turističkog opterećenja. Obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava minimalnu granicu prihvatljivosti prema kojoj jedna trećina anketiranih stanovnika destinacije (33 %) smatra da turizam narušava izgled destinacije.

4.8. Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
PH2 Ukupno: 56,4 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 69,1 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 43,2 % Jednodnevni posjetitelji: 33,3 %			
PH3 Ukupno: 37,6 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 43,6 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 29,7 % Jednodnevni posjetitelji: 33,3 %			
PH4 Ukupno: 29,7 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 40,0 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 18,9 %			

	Jednodnevni posjetitelji: 11,1 %		

Obrazloženje: Prema rezultatima anketnog istraživanja, zadovoljstvo ljepotom mjesta, uređenošću mjesta i uređenošću glavnih atrakcija u 2025. godini ne doseže postavljeni standard od 80 %. Najviša ukupna razina zadovoljstva zabilježena je kod ljepote mjesta i iznosi 56,4 %. Turisti koji borave u komercijalnim smještajnim kapacitetima iskazuju najvišu razinu zadovoljstva, 69,1 %, dok su vrijednosti niže kod turista u nekomercijalnim kapacitetima, 43,2 %, i jednodnevnih posjetitelja, 33,3 %. Zadovoljstvo uređenošću mjesta ukupno iznosi 37,6 %, pri čemu su ponovno najzadovoljniji turisti u komercijalnom smještaju, dok su turisti u nekomercijalnom smještaju i jednodnevni posjetitelji znatno ispod standarda. Najniža ukupna vrijednost odnosi se na uređenost glavnih atrakcija i iznosi 29,7 %, s osobito niskim zadovoljstvom kod turista u nekomercijalnom smještaju i jednodnevnih posjetitelja. Budući da nijedna promatrana vrijednost ne doseže standard od 80 %, rezultati upućuju na potrebu ulaganja u uređenje mjesta, održavanje i prezentaciju glavnih atrakcija te unaprjeđenje ukupnog vizualnog doživljaja destinacije.

Okoliš

5.1. Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći

Učestalost mjerenja			
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	Ne postoji karta buke za Općinu Tisno		

Obrazloženje: Budući da Općina Tisno nema izrađenu stratešku kartu buke, za područje destinacije trenutno ne postoje službeni podaci o razinama buke. Sukladno zakonskim odredbama, obveza izrade strateške karte buke i akcijskog plana odnosi se na naseljena područja s više od 100.000 stanovnika, u koju Općina Tisno ne spada. Stoga je pitanje zaštite od buke uređeno kroz odredbe Prostornog plana uređenja Općine Tisno (PPUO), kojim se propisuju mjere sprječavanja i smanjenja buke, osobito kroz planiranje sadržaja na lokacijama gdje će njezin utjecaj biti manji. Ostale odluke vezane uz smanjenje buke, regulirane su odlukama na razini Općine Tisno.

5.2. Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	7,8 %		

Obrazloženje: Rezultati ankete pokazuju da 7,8 % lokalnih stanovnika smatra kako im razina buke tijekom turističke sezone predstavlja značajan problem. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava zadovoljavajuću razinu prihvatljivosti prema kojoj manje od jedne trećine anketiranih stanovnika destinacije (33 %) smatra da razina buke ne predstavlja faktor iritacije.

5.3. Utjecaj buke na kvalitetu boravka

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	Ukupno: 10,9 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 10,9 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 13,5 % Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %		

Obrazloženje: Prema rezultatima anketnog istraživanja, 10,9 % ispitanika navodi buku kao čimbenik koji negativno utječe na kvalitetu boravka u destinaciji. Budući da je riječ o pokazatelju negativnog karaktera, standard predstavlja gornju granicu prihvatljivosti, prema kojoj je najviše 10 % ispitanih turista i jednodnevnih posjetitelja bilo iritirano bukom.

Među turistima koji borave u komercijalnim smještajnim kapacitetima udio nezadovoljnih zbog buke iznosi 10,9 %, što je također ispod prihvatljive granice. Kod turista u nekomercijalnim kapacitetima taj je udio još viši i iznosi 13,5 %.

Kod jednodnevnih posjetitelja nezadovoljstvo bukom nije zabilježeno, odnosno udio iznosi 0,0 %, što je unutar postavljenog standarda. Rezultati pokazuju da se buka ponajprije prepoznaje kao problem kod turista koji borave u destinaciji, osobito u nekomercijalnom smještaju, dok je kod jednodnevnih posjetitelja buka nije navedena kao smetnja.

Prostor

6.1. Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine			
Vrijednost pokazatelja	2023*	2024 *	2028.	2032.
	70,4 (TZO Tisno) 78,5 (Tisno) 11,8 (Dazlina) 4,9 (Dubrava kod Tisna)	73,7 (TZO Tisno) 82,3 (Tisno) 14,7 (Dazlina) 4,9 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: U odnosu na 2023. godinu, kada je udio kuća i stanova za odmor u ukupnom broju stambenih objekata iznosio 70,4 %, u 2024. godini zabilježen je porast na 73,7 %. Obzirom da je vrijednost pokazatelja ispod 100 %, to znači da stambene jedinice turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) ne premašuju ukupan broj stambenih jedinica. Izračunate vrijednosti pokazuju znatne razlike među naseljima. Naselje Tisno ima nešto veći udio stambenih jedinica turističke namjene, (78,5 % u 2023. i 82,3 % u 2024.) U naselju Dazlina i Dubrava kod Tisna, zabilježene su niže vrijednosti obzirom na vrlo mali broj stambenih jedinica za turističku namjenu. U naselju Dazlina tijekom 2023. godine udio je iznosio 11,8 %, dok je 2024. godine porastao na 14,7 %. U naselju Dubrava kod Tisna udio stambenih jedinica turističke namjene u ukupnom broju stambenih jedinica iznosio je 4,9 % u obje godine.

* Broj stanova za stalno stanovanje na području TZO Tisno preuzet je iz prvih podataka Popisa stanovništva 2021. godine i iznosio je 1.021, pri čemu 906 u Tisnom, 81 u Dubravi kod Tisna i 34 u Dazlini.

6.2. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	4.107 (TZO Tisno) 1.636 (Tisno) 814 (Dazlina) 1.657 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: Prema podacima PPUO Tisno (XI.izmjene i dopune), izgrađeni dio građevinskog područja naselja Tisno obuhvaća površinu 59,34 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 44,50 ha. Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja Tisno, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Tisno sastoji se od odabira dvije vrste objekata u omjeru 1:4 iznosu ukupne površine izgrađenog dijela građevinskog područja naselja: obiteljske kuće s 3 stambene jedinice, minimalne površine 200 m² u kulturno-povijesnoj cjelini Tisnog (10,94 ha) i obiteljske kuće s 3 stambene jedinice, minimalne površine 400 m² koja se nalazi u ostalim dijelovima naselja Tisno (33,55 ha). Prema tako postavljenom izračunu izračunat je potencijal maksimalne izgradnje 4.159 stambenih jedinica, i to 1.642 stambene jedinice unutar povijesne jezgre Tisnog i 2.517 stambenih jedinica u ostatku naselja. Međutim uvidom u obilježja postojeće gradnje uočeno je kako većina njih ima ostvarenu najveću katnost određenu PPUO-om Tisno. Također, postojeće građevinske čestice u kulturno-povijesnoj cjelini Tisnog manje površine od minimalno određenih za novu gradnju, pri čemu je znatan dio područja ograničen konzervatorskim uvjetima. Uzimajući sve navedeno u obzir, može se zaključiti kako nije izgledno značajno povećanje broja objekata, odnosno stambenih jedinica u tom području, što znači da eventualno povećanje stambenih jedinica može biti djelomično ostvareno kroz novu gradnju (nadogradnja, rekonstrukcija i sl.) ili unutarnju prenamjenu postojećih građevina, odnosno podjelom prostora na veći broj manjih stambenih jedinica. Procjenjuje se da realna mogućnost izgradnje u izgrađenom dijelu stare jezgre građevinskog područja naselja Tisno iznosi maksimalno 10 % procijenjenog broja stambenih jedinica, odnosno 164 stambene jedinice. U preostalom dijelu naselja Tisno, predviđa se da 25 % od procijenjenog broja novih stambenih jedinica uistinu može biti ostvareno prenamjenom postojećih građevina, odnosno podjelom prostora na veći broj manjih stambenih jedinica, odnosno izgradnju novih, što u konačnici iznosi 629 stambenih jedinica.

Prema podacima PPUO Tisno, ukupna površina izgrađenog dijela građevinskog područja naselja Dazlina iznosi 12,76 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i drugih pratećih sadržaja u naselju te je dobivena vrijednost 9,6 ha. Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Dazlina sastoji se od odabira prosječne površine građevne čestice površine 500 m² s ukupno 3 stambene jedinice.

Prema takvoj metodologiji izračunata je mogućnost maksimalne izgradnje stambenih jedinica na izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 574 stambene jedinice.

Prema podacima PPUO Tisno, ukupna površina izgrađenog dijela građevinskog područja naselja Dubrava kod Tisna iznosi 20,09 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i drugih pratećih sadržaja u naselju te je dobivena vrijednost 15,0 ha. Analizom postojeće izgradnje u građevinskom području naselja, utvrđena je prosječna veličina građevne čestice te je pretpostavljena tipologija u skladu s uvjetima PPUO Tisno. Metodološki odabir procjene izgradnje u naselju Dubrava kod Tisna sastoji se od odabira prosječne površine građevne čestice površine 500 m² s ukupno 3 stambene jedinice. Prema toj metodologiji izračunata je mogućnost maksimalne izgradnje stambenih jedinica u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 904 stambene jedinice. Sumarno, u izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja TZO Tisno moguća je izgradnja 2.272 stambene jedinice.

Prema podacima PPUO Tisno (XI. izmjene i dopune), neizgrađeni dio građevinskog područja naselja u sastavu TZO Tisno obuhvaća ukupnu površinu 31,2 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 23,4 ha. Uzimajući u obzir postojeće Odredbe za provedbu PPUO Tisno te DOF snimke za građevinsko područje naselja Tisno, Dazline i Dubrave kod Tisna utvrđena je mogućnost stambene izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja ovih naselja 1.080 stambenih jedinica. Prema procjeni o dozvoljenom broju stambenih jedinica na prosječnoj građevnoj čestici u iznosu 3, izračunat je potencijal izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 1.000-1.200 stambenih jedinica. Mogućnosti izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u naselju Dubravi kod Tisna gdje postoji najveća raspoloživa površina za izgradnju novih stambenih jedinica (13,2 ha), dok je u Tisnom (4,7 ha) i Dazlini (5,5 ha).

Prema istim kriterijima, u neuređenom dijelu građevinskog područja naselja na području TZO Tisno, prema istoj procjeni moguća je izgradnja 756 stambenih jedinica. Mogućnosti izgradnje u tom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u naselju Tisno (6,0 ha) i Dubravi kod Tisna (5,9 ha), dok u Dazlini nisu raspoložive. Na neizgrađenom i neuređenom dijelu građevinskog područja TZO Tisno moguća je izgradnja od 1.700-2.100 stambenih jedinica na neizgrađenim i neuređenim površinama građevinskog područja naselja.

Sumarno, na području destinacije moguć je maksimalni potencijal izgradnje od 4.107 stambenih jedinica (kroz rekonstrukciju, novu gradnju i prenamjenu poštujući dozvoljenu etažnost i visinu građevina). Posebno je važno naglasiti da izračun potencijala izgradnje predstavlja samo okvirnu procjenu čija je osnovna funkcija dobivanje uvida u potencijal dodatne izgradnje koju omogućava PPUO Tisno i provedbeni planovi nižeg reda (UPU-i). Kako će se stvarno odvijati gradnja, odnosno realizacija stambenih jedinica, naravno ovisi o brojnim drugim faktorima koji nisu predmet analize.

6.3. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	1.836 (TZO Tisno) 843 (Tisno) 240 (Dazlina) 753 (Dubrava kod Tisna)		

Obrazloženje: Prema podacima PPUO Tisno (IX. izmjene i dopune), neizgrađeni dio građevinskog područja naselja u sastavu TZO Tisno obuhvaća ukupnu površinu 31,2 ha. Ova je površina umanjena za 25 % prometnih površina i zelenih površina te je dobivena vrijednost 23,4 ha. Uzimajući u obzir postojeće Odredbe za provedbu PPUO Tisno te DOF snimke za građevinsko područje naselja Tisno, Dazline i Dubrave kod Tisna utvrđena je mogućnost stambene izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja ovih naselja 1.080 stambenih jedinica. Prema procjeni o dozvoljenom broju stambenih jedinica na prosječnoj građevnoj čestici u iznosu 3, izračunat je potencijal izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u iznosu 1.000-1.200 stambenih jedinica. Mogućnosti izgradnje u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u naselju Dubravi kod Tisna gdje postoji najveća raspoloživa površina za izgradnju novih stambenih jedinica (13,2 ha), dok je u Tisnom (4,7 ha) i Dazlini (5,5 ha) te površina manja.

Prema istim kriterijima, u neuređenom dijelu građevinskog područja naselja, prema istoj procjeni moguća je izgradnja 756 stambenih jedinica. Mogućnosti izgradnje u tom dijelu građevinskog područja naselja najveće su u naselju Tisno (6,0 ha) i Dubravi kod Tisna (5,9 ha), dok u Dazlini nisu raspoložive. Sumarno, na neizgrađenom i neuređenom dijelu građevinskog područja TZO Tisno moguća je izgradnja oko 1.700-2.100 stambenih jedinica na neizgrađenim i neuređenim površinama građevinskog područja naselja.

6.4. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	33,3 %		

Obrazloženje: Rezultati ankete pokazuju da 33,3 % lokalnih stanovnika ima negativnu percepciju apartmanizacije, odnosno smatra da pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno utječe na kvalitetu života u destinaciji. Ovakav rezultat ukazuje na izraženu zabrinutost dijela lokalne zajednice zbog širenja turističkog smještaja unutar stambenog fonda te upućuje na potrebu pažljivijeg upravljanja razvojem smještajnih kapaciteta u destinaciji. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava minimalnu granicu prihvatljivosti prema kojoj jedna trećina anketiranih stanovnika destinacije (33 %) smatra da treba ograničiti izgradnju vikendica.

Komunalna infrastruktura

7.1. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – voda

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine			
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2026.	2028.
	237	142		

Obrazloženje: U 2024. godini turisti su trošili oko 42 % više vode od stalnih stanovnika, što je smanjenje u odnosu na 2023. godinu kada je turistička potrošnja vode po noćenju bila oko 137 % viša od potrošnje stalnih stanovnika. U 2024. godini potrošnja vode po turističkom noćenju iznosila je 0,40 m³, dok je potrošnja vode po noćenju stalnog stanovnika iznosila 0,29 m³. U odnosu na 2023. godinu, kada je potrošnja vode po turističkom noćenju iznosila 0,36 m³, a po noćenju stalnog stanovnika 0,15 m³, vidljivo je smanjenje razlike između turističke i rezidencijalne potrošnje.

Navedeno upućuje na to da je odnos između turističke i rezidencijalne potrošnje u 2024. godini povoljniji, iako se sama potrošnja vode po turističkom noćenju u promatranim godinama smanjila, dok se povećala po noćenju stalnih stanovnika.

7.2. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine			
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2028.	2032.
	52,25 % Potrošnja električne energije po noćenju turista: 4,83 (kWh) Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika: 9,24 (kWh)	83,71 % Potrošnja električne energije po noćenju turista: 9,01 (kWh) Potrošnja električne energije po noćenju stanovnika: 10,77 (kWh)		

Obrazloženje: U 2024. godini potrošnja električne energije po turističkom noćenju iznosi 9,01 kWh, dok potrošnja električne energije po noćenju stanovnika iznosi 10,77 kWh. To znači da turistička potrošnja po noćenju doseže 83,71 % potrošnje po stanovniku, odnosno da je za 16,29 % niža. U odnosu na 2023. godinu, kada je vrijednost pokazatelja iznosila 52,25 %, vidljivo je povećanje udjela turističke potrošnje električne energije. Iako se ukupni turistički promet u destinaciji smanjuje, pokazatelj ne prati ukupan broj turista ili noćenja, nego prosječnu potrošnju električne energije po jednom turističkom noćenju u odnosu na potrošnju po stanovniku. Porast vrijednosti pokazatelja posljedica je toga što je potrošnja električne energije po turističkom noćenju porasla s 4,83 kWh u 2023. na 9,01 kWh u 2024. godini, dok je potrošnja po noćenju stanovnika porasla s 9,24 kWh na 10,77 kWh. Budući da je turistička potrošnja po noćenju rasla brže od potrošnje po stanovniku, ukupni omjer se povećao. Dobiveni rezultat ukazuje da je prosječna potrošnja električne energije po ostvarenom turističkom noćenju viša nego prethodne godine. To može biti povezano s većom potrošnjom energije po gostu, intenzivnijim korištenjem klimatizacije i drugih električnih uređaja, promjenama u strukturi smještaja ili manjom popunjenošću objekata uz zadržavanje dijela stalne potrošnje. Zbog rasta pokazatelja potrebno je nastaviti pratiti potrošnju električne energije, osobito tijekom razdoblja vršnog turističkog opterećenja, te poticati energetska učinkovitost u smještajnim i ugostiteljskim objektima. Prihvatljiv standard veći 20 % od trenutačnoga vršnog opterećenja.

7.3. Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m² javnih površina koje se održavaju

Učestalost mjerenja	Svake tri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2028.	2031.
	15.000 m ² po radniku (Općina Tisno)		

Obrazloženje: Prema procjeni djelatnika komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o. na području Općine Tisno nalazi se 75.000 m² javnih površina koje održava ukupno 5 radnika.

7.4. Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	10 tona		

Obrazloženje: Prema procjeni djelatnika komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o. u destinaciji se može prikupiti maksimalno 10 tona otpada dnevno. Procijenjena prosječna vrijednost količine komunalnog otpada koji se prikupi u destinaciji tijekom ljeta iznosi oko 5 tona, dok se tijekom zimskog razdoblja smanjuje na oko 1 tone dnevno. Standard propisuje da kapacitet odvoza mora biti najmanje 20 % veći od količine mješovitog komunalnog otpada generiranog u vršnim danima turističke sezone, kako bi se osigurala dovoljna sigurnosna rezerva i spriječilo preopterećenje sustava. U slučaju područja TZO Tisno, gdje se u vršnom danu generira oko 10 t otpada, potreban kapacitet iznosi 12 t. Ako je raspoloživi kapacitet na razini od 10 t, on doseže oko 0,83 (83 %) propisanog standarda, što znači da je ispod preporučene razine i može predstavljati rizik u uvjetima najvećeg opterećenja.

7.5. Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	29,4 %		

Obrazloženje: Rezultati ankete pokazuju da 29,4 % lokalnih stanovnika smatra kako nepravilno odlaganje otpada tijekom turističke sezone predstavlja značajan problem. Ovakav rezultat upućuje na izraženu osjetljivost lokalne zajednice na pitanje upravljanja otpadom u razdoblju povećanog

turističkog opterećenja, što ukazuje na potrebu za dodatnim unapređenjem sustava prikupljanja i zbrinjavanja otpada u destinaciji. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, izračunata vrijednost nalazi se neznatno ispod standarda koji odražava gornju granicu prihvatljivosti prema kojoj je maksimalno jedna trećina anketiranih stanovnika destinacije (33 %) iritirana neprimjereno odloženim otpadom.

Prometna infrastruktura

8.1. Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Vrijednost pokazatelja	2023.	2024.	2025.	2026.
	Brojačko mjesto Ivinj (ŽC 6085-LC 65032; 5,6 km) prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) – 11.664 vozila prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) – 5845 vozila Brojačko mjesto Murter (ŽC 6250 – ŽC 6250; 2,8 km) prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) – 5586 vozila prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) – 2820 vozila	Brojačko mjesto Ivinj (ŽC 6085-LC 65032; 5,6 km) prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) – 11.768 vozila prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) – 5937 vozila Brojačko mjesto Murter (ŽC 6250 – ŽC 6250; 2,8 km) prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) – 5655 vozila prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) – 2914 vozila		

Obrazloženje: Usporedba prosječnog ljetnog dnevnog prometa (PLDP) i prosječnog godišnjeg dnevnog prometa (PGDP) pokazuje značajno povećanje prometnog opterećenja tijekom turističke sezone. Na mjernom mjestu Ivinj (ŽC 6085 – LC 65032) ljetni promet je veći za približno 100% u 2023. godini (11.664 u odnosu na 5.845 vozila) te za oko 98% u 2024. godini (11.768 u odnosu na 5.937 vozila). Sličan odnos vidljiv je i na mjernom mjestu Murter (ŽC 6250), gdje je promet u ljetnim mjesecima veći za oko 98 % u 2023. godini (5.586 u odnosu na 2.820 vozila) te za približno 94 % u 2024. godini (5.655 u odnosu na 2.914 vozila). Rezultati ukazuju na izrazito sezonsko povećanje prometnih tokova povezano s turističkim

kretanjima na otoku Murteru. Usporedba podataka između 2023. i 2024. godine pokazuje blagi porast prometnog opterećenja na oba brojačka mjesta. Na mjernom mjestu Ivinj (ŽC 6085 – LC 65032) prosječni ljetni dnevni promet porastao je za 0,9 %, dok je prosječni godišnji dnevni promet porastao 1,6 %. Na mjernom mjestu Murter (ŽC 6250) prosječni ljetni dnevni promet povećao se 1,2 %, dok se prosječni godišnji dnevni promet povećao za 3,3 %.

8.2. Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone

Učestalost mjerenja	Jednom godišnje, u danima vršne turističke sezone.		
Vrijednost pokazatelja	2025. (01.08.)	2026.	2027.
	Trg Rudina – I. zona – 100 %		
	Trg dr. Šime Vlašića – I. zona – 100 %		
	Zapadna Gomilica – I. zona – 100 %		
	Put Jazine – II. zona – 95 %		
	Istočna Gomilica – II. zona – 100 %		
	Put Brošćice – II. zona – 90-95 %		
	Trg Tišnjanskih domoljuba – II. zona – 100 %		
	Obala D.Rajića – II. zona – 100 %		
	Trg Marka Stegića – II. zona – 100 %		
	Trg tišnjanskih bratovština – II. zona – 100 %		
	Crkvena ulica – II. zona – 100 %		
	Trg dr. Šime Mazzure – II. zona – 100 %		
	Lučićev trg – II. zona – 100 %		
	Mala Rudina – II. zona – 100 %		
	Jazina – posebna naplata – 100 %		

Obrazloženje: Komunalno poduzeće Ježinac d.o.o. upravlja s ukupno 15 javnih parkirališta. Parkirališta su podijeljena u dvije zone te zonu posebne naplate koja se odnosi na parking u sklopu kampa Jazine. U razdoblju vršne turističke sezone evidentirana je vrlo visoka razina iskorištenosti parkirališnih kapaciteta, pri čemu većina parkirališta bilježi popunjenost od 100 %, dok se tek manji broj lokacija kreće neznatno ispod potpune iskorištenosti. Visoka popunjenost gotovo svih evidentiranih parkirališta tijekom vršne sezone pokazuje da je parkirališni sustav destinacije već dosegnoo granicu funkcionalne nosivosti, pri čemu se najveći pritisak javlja u prostorima koji istodobno imaju prometnu, boravišnu i turističku

funkciju. Obzirom na ograničene ljudske kapacitete i slabu implementaciju pametnih rješenja vezanih uz brojanje prometa, tijekom izrade Plana upravljanja destinacijom nije bilo moguće provesti satno brojanje prometa na javnim parkiralištima u svrhu kvalitetne identifikacije njihovog satnog opterećenja. Prihvatljivi standard bio bi osigurati 10-20 % raspoloživih parkirališta u vršnim satima kao iskaz dovoljnog broja parkirališnih mjesta i smanjenja pritiska na promet u mirovanju.

8.3. Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	35,3 %		

Obrazloženje: Početna vrijednost pokazatelja za 2025. godinu iznosi 35,3 %, što znači da trećina ispitanih stanovnika smatra kako prometne gužve tijekom turističke sezone predstavljaju značajan problem. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, standard odražava gornju granicu prihvatljivosti prema kojoj je maksimalno jedna trećina anketiranih stanovnika Grada (33 %) iritirana gužvom u prometu

8.4. Zadovoljstvo prometom u mjestu

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	Ukupno: 12,9 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 20,0 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 5,4 % Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %		

Obrazloženje: Prema rezultatima anketnog istraživanja, ukupno 12,9 % posjetitelja iskazuje zadovoljstvo prometom u mjestu, što je znatno ispod postavljenog standarda od 80 %. Najviši udio zadovoljnih utvrđen je među turistima koji borave u komercijalnim smještajnim kapacitetima i iznosi 20,0 %, no i ta je vrijednost izrazito ispod standarda. Kod turista u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima udio zadovoljnih iznosi 5,4 %, dok kod jednodnevnih posjetitelja zadovoljstvo prometom nije zabilježeno. Dobiveni rezultati upućuju na vrlo nisku razinu zadovoljstva prometom u mjestu u svim promatranim skupinama posjetitelja. Stoga je potrebno razmotriti mjere usmjerene na poboljšanje prometne organizacije, dostupnosti parkirališnih kapaciteta, protočnosti prometa i informiranja posjetitelja, osobito tijekom razdoblja pojačanog turističkog opterećenja.

9. Stanovništvo i kvaliteta života

9.1. Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju

Učestalost mjerenja			
Vrijednost pokazatelja	2025.	2031.	2041.
	Apsolutna i relativna promjena broja stanovnika u međupopisnom razdoblju 2011.-2021.g. (- 119 st., -7,9 %) Prosječna godišnja stopa promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju (-0,91 %)		

Obrazloženje: U međupopisnom razdoblju 2011.-2021. zabilježeno je smanjenje broja stanovnika na području TZO Tisno za 119 stanovnika, što predstavlja relativni pad od 7,9 %. Ovakvo kretanje ukazuje na negativne demografske trendove u promatranom razdoblju, odnosno na smanjenje ukupnog broja stanovnika destinacije. Prosječna godišnja stopa promjene broja stanovnika u promatranom razdoblju iznosi -0,91 %. Središnje mjesto destinacije, naselje Tisno, u međupopisnom razdoblju 2011.-2021. također bilježi smanjenje broja stanovnika za 7,4 %, uz prosječnu godišnju stopu promjene od približno -0,85 %. Smanjenje broja stanovnika može se povezati s nepovoljnim demografskim procesima, prije svega negativnim prirodnim kretanjem, starenjem stanovništva i iseljavanjem, što dugoročno utječe na smanjenje ukupnog broja stanovnika destinacije. Navedeni trendovi mogu imati značajne implikacije za razvoj turizma, ponajprije kroz smanjenje raspoložive lokalne radne snage, povećanu ovisnost o stranim radnicima te potencijalno slabljenje kvalitete i kontinuiteta turističkih usluga bez domaće radne snage. Demografsko stanje destinacije moguće je poboljšati oblikovanjem uvjeta koji lokalnom stanovništvu, osobito mladim obiteljima i radno aktivnim skupinama, omogućuju dugoročni ostanak u destinaciji, prvenstveno kroz dostupno stanovanje, stabilne izvore prihoda, kvalitetne javne usluge te razvoj društvene i gospodarske infrastrukture koja podupire svakodnevni život lokalne zajednice tijekom cijele godine.

9.2. Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2025.	2029.	2033.
	5,9 %		

Obrazloženje: Početna vrijednost pokazatelja za 2025. godinu iznosi 5,9 %, što znači da je iritacija gužvom na ulicama i javnim površina kod većine ispitanika nije izražena. U tom pogledu, lokalno stanovništvo gužvu ne smatra nepoželjnom, već ukazuje na živost mjesta te je smatra poželjnom. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, izmjerena vrijednost standard odražava zadovoljavajuću razinu prihvatljivosti prema kojoj je maksimalno jedna trećina anketiranih stanovnika destinacije (33 %) iritirana ljetnom gužvom.

9.3. Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2023.	2027.	2033.
	25,5 (Općina Tisno)		

Obrazloženje: U Općini Tisno indeks priuštivosti stanovanja iznosi 25,5, što znači da za kupnju 1 m² stana ili apartmana prosječni stanovnik mora izdvojiti oko 25,5 % godišnjeg dohotka, što znači da stanovi i dalje relativno skupi u odnosu na prihode lokalnog stanovništva. Prema tom pokazatelju Općina Tisno pripada u gornju polovicu JLS koji imaju težu priuštivost stana. Visoke cijene dodatno su potaknute turističkom potražnjom, pa je važno planirati mjere za povećanje dostupnosti stanova i očuvanje kvalitete života lokalne zajednice.

10. Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

10.1. Raspoloživost dodatne radne snage (stopa nezaposlenosti; broj izdanih radnih dozvola po mjesecima)

Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Vrijednost pokazatelja	2024.	2028.	2032.
	VIII. - 36 nezaposlenih Općina Tisno VIII – 35 nezaposlenih Općina Murter-Kornati		

Obrazloženje: Na području destinacije TZO Tisno problem nedostatka radne snage reflektira širi nacionalni trend u kojem Hrvatska sustavno bilježi značajan manjak sezonskih radnika u sektoru turizma i ugostiteljstva. Ograničena dostupnost lokalne radne snage dodatno opterećuje poslodavce

tijekom vrhunca turističke sezone, što može utječe na kvalitetu pruženih usluga i povećati pritisak na postojeće zaposlenike. Stoga je ključno strateški planirati sezonsko zapošljavanje, poticati uključivanje nezaposlenih i studenata, te razmotriti mogućnosti privlačenja radne snage iz drugih područja ili inozemstva. Dugoročno, destinacija bi trebala razviti mjere za osposobljavanje, zadržavanje i motiviranje radnika, čime bi se osiguralo održivo funkcioniranje turističkog sektora i očuvala konkurentnost destinacije u periodu najveće turističke potražnje. Prema procjenama nositelja tržišta rada preporučljivo je održavanje stopa nezaposlenosti na 3 % kao odraz minimalne razine raspoložive radne snage za sezonsko zapošljavanje.

27.3. Procjena dosegnute razine prihvatnog kapaciteta

U nastavku se integralno prikazuje izračun obveznih i odabranih pokazatelja prihvatnog kapaciteta, postavljeni standardi za pojedine pokazatelje kao i ocjena dostignutoga prihvatnog kapaciteta pojedinih pokazatelja.

Razina dostignutoga prihvatnog kapaciteta prikazana je grafički u tri boje, i to:

- **Crvena boja** označava dostignutu razinu turističke nosivosti pojedine pojave, a određena je uvjetima kad je vrijednost pokazatelja viša ili jednaka definiranom standardu prihvatljivosti
- **Žuta boja** označava zonu dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti pojedine pojave, a određena je uvjetima kad je vrijednost pokazatelja do trećinu niža od postavljenog standarda
- **Zelena boja** označava uvjete kada pojedina pojava nije u zoni dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, a određena je uvjetima kad je vrijednost pokazatelja za više od trećinu niža od postavljenog standarda.

Na temelju analize jaza između izračunatih pokazatelja prihvatnog kapaciteta te postavljenih standarda utvrđena je razina dostignutoga prihvatnog kapaciteta pojedinih analiziranih obilježja destinacije TZO Tisno.

Tablica 68. Procjena dosegnute razine prihvatnog kapaciteta TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Šifra	Naziv	Ocjena dosegnutog prihvatnog kapaciteta	Standard
1.1.	Stav o turizmu kao čimbeniku povećanja blagostanja	96,1 %	66 %
2.1. i 2.2.	Omjer broja kreveta na 100 stanovnika		
	Komercijalni objekti	332,0	332,0
	Vikendice	204,1	204,1
	Nekomercijalni smještaj	108,1	108,1
2.3.	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	1,1	1,1
2.4.	Broj kreveta u kom. smještaju i vikendicama na 100 m ² građevinskog područja naselja	0,81	0,81
2.5.	Struktura smještajnih kapaciteta		
	Hoteli	5,8	8
	Kampovi	17,2	21
	Objekti u domaćinstvu	33,8	34
	Ostali komercijalni smještaj	5,2	8
	Vikendice	38,1	29
3.1.	Prosječan broj turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	2,2	2,2
3.2.	Gužve na javnim prostorima	Ukupno: 7,9 %	10 %
		Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 10,9 %	10 %
		Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 5,4 %	10 %
		Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %	10 %
		0,00925 (TZO Tisno)	<0,00925 (TZO Tisno)

4.1.	Koncentracija materijalnih atrakcija	0,0176 (Tisno)	<0,0176 (Tisno)
		0,00198 (Dazlina)	<0,00198 (Dazlina)
		0,00094 (Dubrava kod Tisna)	<0,00094 (Dubrava kod Tisna)
4.2.	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja	2,9	2,9
4.3.	Kakvoća voda za kupanje	Izvršno	Izvršno
4.4.	Raspoloživa površina plaže po kupacu	3,5	3,35
4.5.	Kakvoća zraka	I. kategorija	I. kategorija
4.6.	Utjecaj turizma na izgled destinacije	54,9 %	33 %
4.7.	Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	39,2 %	33 %
4.8.	Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta kao i glavnih atrakcija		
	Ljepota mjesta	Ukupno: 56,4 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 69,1 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 43,2 % Jednodnevni posjetitelji: 33,3 %	80
	Uređenost mjesta	PH3 Ukupno: 37,6 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 43,6 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 29,7 % Jednodnevni posjetitelji: 33,3 %	80
	Uređenost glavnih atrakcija	PH4 Ukupno: 29,7 %	80

		Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 40,0 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 18,9 % Jednodnevni posjetitelji: 11,1 %	
5.1.	Razina buke	n/p	n/p
5.2.	Iritacija bukom tijekom turističke sezone	7,8 %	33 %
5.3.	Utjecaj buke na kvalitetu boravka	Ukupno: 10,9 % Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 10,9 % Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 13,5 % Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %	10 %
6.1.	Udio (%) stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica	73,7	73,7
6.2.	Maksimalni potencijal izgradnje funkcionalnih cjelina/stambenih jedinica	4.107	4.107
6.3.	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	1.080	1.080
6.4.	Pretvaranje stanova u turističke apartmane	33,3 %	33 %
7.1.	Vršno opterećenje vodnog sustava	142	150
7.2.	Vršno opterećenje elektro. energ. sustava	83,71	100,45
7.3.	Broj djelatnika na održavanju javnih površina	1 zaposlenik na 15.000 m ²	1 zaposlenik na 15.000 m ²
7.4.	Kapaciteti za odvoz otpada	10 tona dnevno	10 tona dnevno
7.5.	Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone	29,4 %	33 %

8.1.	Kapacitet prometne infrastrukture u danima vršne turističke sezone		
8.2.	Iskorištenost parkirališta u vršnom razdoblju turističke sezone	90-100	80-90
8.3.	Iritacija prometnom gužvom tijekom turističke sezone	35,3 %	33 %
8.4.	Zadovoljstvo prometom u mjestu	Ukupno: 12,9 %	80
		Turisti koji borave u komercijalnim kapacitetima: 20,0 %	
		Turisti koji borave u nekomercijalnim kapacitetima: 5,4 %	
		Jednodnevni posjetitelji: 0,0 %	
9.1.	Kretanje broja stanovnika	-7,9 %	-7,9 %
9.2.	Iritacija gužvom na javnim površinama	5,9 %	33 %
9.3.	Indeks priuštivosti stana	25,5	10
10.1.	Raspoloživost dodatne radne snage	Stopa nezaposlenosti 2,2 %	Stopa nezaposlenosti 3 %

Institucionalni i strateški okvir

Analiza institucionalnog i strateškog okvira temelji se na percepciji lokalnog stanovništva o utjecaju turizma na kvalitetu života u destinaciji. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da 96,1 % lokalnog stanovništva ima pozitivan stav prema ukupnim učincima turizma na kvalitetu života, što upućuje na visoku razinu prihvaćenosti turizma u destinaciji. Ovakav rezultat očekivan je s obzirom na to da je turizam glavna gospodarska djelatnost te ga lokalno stanovništvo prepoznaje kao važan izvor prihoda i zaposlenja, odnosno kao djelatnost koja značajno doprinosi gospodarskoj i društvenoj stabilnosti i razvoju destinacije.

Međutim, pozitivna percepcija turizma ne isključuje potrebu za aktivnim upravljanjem turističkim razvojem. U kontekstu dugoročnog upravljanja destinacijom važno je kontinuirano pratiti stavove lokalnog stanovništva kako bi se pravovremeno identificirali potencijalni negativni učinci turističkog razvoja, osobito u segmentima u kojima povećanje intenziteta turizma može utjecati na kvalitetu života, dostupnost javnih prostora, komunalnu infrastrukturu, cijene usluga i stanovanja te očuvanje lokalnog identiteta. Takav pristup omogućuje usklađivanje turističkog razvoja s potrebama lokalne zajednice, čime se jača održivost destinacije i osigurava dugoročna prihvatljivost turizma među stanovništvom.

Smještajni kapaciteti

Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na jednog stanovnika u Tisnom, tijekom 2024. godine, iznosio je 6,2, što ukazuje na jak utjecaj turizma u odnosu na jednog stanovnika u periodu glavne turističke sezone. Takav odnos tipičan je za turistički specijalizirane destinacije u kojima turizam predstavlja dominantnu gospodarsku djelatnost. Obzirom na dosegnuti kapacitet, kreveti u komercijalnom smještaju dosegili su vrlo visoku razinu prihvatljivosti, a njihovo eventualno povećanje bi eventualno bili posljedica stagnacije kuća i stanova za odmor (nekomercijalni smještaj). S druge strane, izračunata vrijednost pokazatelja u Dazlini u 2024. godini iznosila je 0,7, a u Dubravi kod Tisna 0,4, što ukazuje na slab intenzitet turizma u odnosu na jednog stanovnika.

Omjer broja kreveta u kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika u Tisnom iznosila je 125,3 kreveta tijekom 2024. godine, što je porast u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 121,1. Prema preliminarnim podacima, u 2025. godini pokazatelj je nastavio rasti (128,7). Stoga se može zaključiti da je pritisak ovog oblika smještaja prisutan i raste, ali zasad nije ekstreman u usporedbi s ostalim destinacijama na otoku Murteru. Također, značajan dio smještajnih kapaciteta u kućama i stanovima za odmor, nalazi se i izvan sustava eVisitor, što znači da je izračunati pokazatelj zasigurno veći. S druge strane, u Dazlini i Dubravi kod Tisna, izračunate u vrlo niske vrijednosti (8,7 i 5,2), što odražava slab intenzitet turizma tj. opterećenje koje turizam u kućama i stanovima za odmor stvara u periodu glavne turističke sezone po lokalno stanovništvo.

Pokazatelj koji promatra odnos smještajnih objekata u domaćinstvu i kuća za odmor u odnosu na stanove za stalno stanovanje u Tisnom iznosi 1,2, što znači da na jedan stan za stalno stanovanje dolazi približno 1,2 turističkog smještajnog objekta. U odnosu na 2023. godinu, pokazatelj je u porastu obzirom da je u toj godini iznosio 1,1. Prema preliminarnim podacima, u 2025. godini nastavljen je porast pokazatelja kao posljedica rasta kuća za odmor (1,3). Ovaj podatak potvrđuje značajnu turističku transformaciju stambenog fonda, pri čemu je dosegnuta razina pokazatelja preko granice prihvatljivosti, ali nije višestruko nadmašena. Izračunati pokazatelj potrebno je u narednom razdoblju zadržati na postojećoj razini. Eventualno povećanje kapaciteta bi eventualno bili posljedica stagnacije kuća i stanova za odmor (nekomercijalni smještaj). U naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna, izračunate su vrijednosti 0,3 i 0,2, što ukazuje na slabu zastupljenost promatranih kategorija smještaja u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje.

Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² izgrađenog građevinskog područja naselja (stambene i mješovite namjene) tijekom 2024. godine u Tisnom iznosio je 1,2. U odnosu na 2023. godinu, vrijednost pokazatelja se smanjila (1,3) kao posljedica smanjenja broja kreveta u komercijalnom smještaju. Prema preliminarnim podacima, u 2025. godini pokazatelj se opet povećao na 1,3 kao posljedica rasta broja kreveta u kućama i stanovima za odmor (površina građevinskog područja naselja ostala nepromijenjena). Takva razina turističke izgrađenosti zahtijeva pažljivo planiranje daljnje izgradnje kako bi se očuvala ravnoteža između turističke funkcije prostora i kvalitete života lokalne zajednice. Dosegnuta razina prihvatnog kapaciteta nalazi se blizu gornje granice prihvatljivosti, dok bi eventualna veća razina kreveta u komercijalnom smještaju bila posljedica smanjenja kuća i stanova za odmor (nekomercijalni smještaj). S druge strane, u naseljima Dazlina i Dubrava kod Tisna izmjerena je vrijednost u 2023 i 2024. godini iznosi 0,03, što ukazuje da postoji niska zastupljenost kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² građevinskog područja naselja.

Struktura smještajnih kapaciteta tijekom 2024. godine u Tisnom pokazuje da se najveći udio kreveta nalazi u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam 37,6 % i objektima u domaćinstvu s 33,9 %, Dakle, ove dvije kategorije zajedno čine 71,5 % smještajnih kapaciteta u Tisnom. Udio kreveta u kampovima iznosi 17,4 %, odnosno 5,8 % u hotelima te 5,2 % u ostalim vrstama komercijalnog smještaja.

U naselju Dazlina smještajnu ponudu čine kreveti u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam u destinaciji (57,1 %) te kreveti u domaćinstvu (42,9 %). Slična struktura smještajnih kapaciteta evidentirana je i u Dubravi kod Tisna, s time da se ukupno 82,5 % smještajnih kapaciteta nalazi u kućama i stanovima za odmor, a ostatak u objektima u domaćinstvu (17,5 %).

Turistička potražnja

Pokazatelji turističke potražnje potvrđuju izraženu sezonalnost turističkih kretanja u destinaciji. U vršnim danima turističke sezone 2024. godine na jednog stanovnika u Tisnom dolazilo je prosječno 2,6 turista, što znači da broj turista višestruko nadmašuje broj stalnih stanovnika destinacije. Međutim, pokazatelj je u opadanju obzirom da je u 2023. godini iznosio 2,8. U 2025. godini pad je nastavljen pa je tako izmjereno ukupno 2,3 turista na jednog stanovnika, što ukazuje na slabljenje turističkog prometa u destinaciji.

Rezultati anketnog istraživanja turista i jednodnevnih posjetitelja pokazuju da 7,9 % ispitanika izražava nezadovoljstvo gužvama u javnim prostorima. Budući da je riječ o pokazatelju negativnog utjecaja turizma, poželjno je da udio nezadovoljnih ispitanika bude manji od 10 %. Ukupna vrijednost pokazatelja nalazi se unutar granice prihvatljivosti, što upućuje na to da većina ispitanika gužve trenutačno ne doživljava kao značajan problem. Međutim, među turistima koji borave u komercijalnim smještajnim kapacitetima udio nezadovoljnih iznosi 10,9 %, čime neznatno prelazi granicu prihvatljivosti. Turisti u nekomercijalnom smještaju iskazuju nižu razinu nezadovoljstva od 5,4 %, dok jednodnevni posjetitelji nisu izrazili nezadovoljstvo gužvama.

Resursno-atraksijska osnova

Resursno-atraksijska osnova destinacije temelji se na kombinaciji prirodnih i kulturnih resursa. TZO Tisno ima bogatu turističku resursno-atraksijsku osnovu koja je najvećim dijelom koncentrirana u Tisnom. Koncentracija materijalnih atrakcija u Tisnom procjenjuje se prihvatljivom s obzirom na veličinu i prostornu strukturu naselja. Izmjerena vrijednost iznosi 0,0176. Materijalne atrakcije raspoređene su unutar relativno malog prostora, ali bez izražene prenapučenosti ili prekomjernog pritiska na pojedine lokacije. U Dazlini i Dubravi kod Tisna nalazi se svega nekoliko atrakcija te je izmjerena vrijednost vrlo niska i iznosi 0,00198, odnosno 0,00094. U narednom razdoblju, broj materijalnih atrakcija će se vjerojatno povećati kao posljedica realizacije novih projekata. Obzirom na navedeno, postojeće i buduće vrijednosti parametra smatrat će se prihvatljivim.

S obzirom na metodološka ograničenja pokazatelja, stručna procjena dionika s područja TZO Tisno upućuje na zaključak da je postojeća razina korištenja sadržaja prihvatljiva (ne stvaraju se gužve). Broj fiskaliziranih računa izdanih tijekom petodnevnog razdoblja vršne sezone na otvorenom i zatvorenom prostoru u ugostiteljskim objektima (restorani, ostali objekti za pripremu i usluživanje hrane te objekti za pripremu i usluživanje pića); s obzirom na to da podaci Porezne uprave o izdanim računima ne moraju nužno odražavati mjesto izdavanja, nego središte tvrtke, analiza se provela na razini cijele destinacije. Ukupni ugostiteljski kapaciteti destinacije iznose oko 4.000 stolaca (unutra i vani), pri čemu oko 3.000 u objektima za pripremu hrane i usluživanje pića oko 3.000 te oko 1.000 u objektima za usluživanje pića. Uzimajući u obzir prosječan broj osoba na putovanju u iznosu 2,8 i prosječan broj fiskaliziranih računa u ovim kategorijama, dobiva se vrijednost prosječnog dnevnog obrta stolca od 2,9 u objektima za pripremu hrane i usluživanje pića. Zbog metodoloških ograničenja dnevni obrt stolca u objektima za usluživanje pića, nije moguće izračunati.

Kvaliteta prirodnih resursa na području destinacije je na vrlo visokoj razini. Rezultati ispitivanja kakvoće mora na lokacijama plaža Rastovac, sv. Andrija, Banj i Jazine pokazuju najvišu kategoriju kakvoće mora, što predstavlja važan element turističke atraktivnosti destinacije.

Kvaliteta zraka na širem području destinacije ocijenjena je kao prva kategorija kvalitete zraka na mjernoj postaji Vela Straža na Dugom Otoku (Zona HR 5), što znači da je zrak čist ili neznatno onečišćen. Takvo stanje okoliša predstavlja važan element kvalitete života lokalnog stanovništva i turističke atraktivnosti destinacije.

Analiza raspoložive površine plaža pokazuje 3,5 m² po kupacu u vršnim danima sezone, što ukazuje na relativno zadovoljavajuću raspoloživost plažnih prostora u destinaciji. Pokazatelj ne uzima u obzir istodobnost korištenja plaža za definirane segmenata potražnje te se odredio za trećinu niži standard od poželjnog od 5 m². Obzirom na veliki obalni prostor destinacije i raspoložive resurse, u destinaciji je lako moguće ostvariti poželjni standard.

Percepcija lokalnog stanovništva pokazuje negativan stav prema utjecaju turizma na prostor. Ukupno 54,9 % stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na izgled destinacije, dok 39,2 % smatra da pozitivno utječe na korištenje javnog prostora. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, izmjerene vrijednosti nalaze se ispod standarda koji odražava minimalnu granicu prihvatljivosti prema kojoj jedna trećina anketiranih stanovnika mjesta (33 %) smatra da turizam narušava izgled destinacije i korištenje javnog prostora.

U destinaciji je 56,4 % posjetitelja zadovoljno ljepotom mjesta, 37,6 % njegovom općom uređenošću te 29,7 % uređenosti glavnih atrakcija. Izmjerene vrijednosti u pogledu dosegnute razine prihvatnog kapaciteta nalaze se ispod standarda (80-90 %), obzirom da bi trebali iskazati visoko ili vrlo visoko zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta.

Okoliš

Analiza pokazatelja okoliša ukazuje na relativno stabilno stanje okolišnih uvjeta u destinaciji. Iako za područje Općine Tisno nije izrađena strateška karta buke, postojeći prostorni planovi sadrže mjere za sprječavanje i smanjenje buke.

Rezultati istraživanja pokazuju da 7,8 % lokalnog stanovništva smatra buku značajnim problemom tijekom turističke sezone. S obzirom na pitanje o negativnom karakteru utjecaja turizma, izmjerena vrijednost je prihvatljiva, obzirom da se nalazi ispod pretpostavljenog standarda prema kojem bi jedna trećina anketiranih stanovnika mjesta (33 %) trebala smatrati da je bila iritirana razinom buke.

U pogledu izračuna istog pokazatelja i njegovog utjecaja na kvalitetu boravka turista i jednodnevnih posjetitelja, postavljeni standard iznosi 10 %. Anketnim ispitivanjem utvrđeno je da ukupno 10,9 % posjetitelja navodi buku kao razlog nezadovoljstva kvalitetom boravka, što se trenutno smatra prihvatljivom vrijednošću. Promatrano prema kategorijama, nezadovoljstvo je najizraženije među turistima koji borave u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima, među kojima buku negativno percipira 13,5 % ispitanika. Udio nezadovoljnih turista u komercijalnom smještaju iznosi 10,9 %, dok jednodnevni posjetitelji nisu iskazali nezadovoljstvo bukom.

Prostor

Analiza prostornih pokazatelja ukazuje na snažnu turističku transformaciju prostora destinacije. Udio stambenih jedinica turističke namjene iznosi 73,7 % što potvrđuje još uvijek veću zastupljenost stambenog fonda u odnosu na stambene jedinice turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti). Standard broj kuća i stanova za odmor na gornjoj je granici prihvatljivosti, pri čemu je eventualno prihvatljiv rast objekata u domaćinstvu između 5 % i 10 %, ali uz smanjenje broja stambenih jedinica u nekomercijalnim kapacitetima.

Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice iznosi 4.107 stambenih jedinica. Od toga 1.636 u Tisnom, 814 u Dazlini i 1.657 u Dubravi kod Tisna.

Procijenjena vrijednost maksimalnog potencijala izgradnje u Tisnom iznosi ukupno 1.636 stambenih jedinica od čega 793 (oko 267 objekata) u neizgrađenom i neuređenom dijelu građevinskog područja naselja, a 793 (265 objekata) u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja, pri čemu tek manji dio unutar zaštićene kulturno-povijesne cjeline Tisnog (164 stambene jedinice). Analizom je utvrđeno kako su postojeće građevinske čestice u velikom dijelu manje od minimalno određenih za novu gradnju. Također je znatan dio područja ograničen posebnim uvjetima zaštite. Sukladno tome, nije izgledno značajno povećanje broja objekata, odnosno stambenih jedinica u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja Tisno, što znači da eventualno povećanje stambenih jedinica može biti djelomično ostvareno kroz novu gradnju (nadogradnja, rekonstrukcija i obnova na manjem broju lokacija) ili unutarnju prenamjenu postojećih građevina, odnosno podjelom prostora na veći broj manjih stambenih jedinica, prije svega na raspoloživim površinama izvan kulturno-povijesne jezgre Tisnog, sukladno PPUO Tisno. Obzirom na postojeću izgrađenost i raspoložive neizgrađene (i neuređene) površine građevinskog područja, u Dazlini i Dubravi kod Tisna postoje veće mogućnosti izgradnje funkcionalnih cjelina/stambenih jedinica.

U pogledu opterećenosti destinacije apartmanizacijom, ukupno 33,3 % stanovnika smatra da pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno utječe na kvalitetu života. Izračunata vrijednost je neznatno ispod standarda tj. minimalne granice prihvatljivosti prema kojoj bi manje od trećine anketiranih stanovnika (33 %) trebalo smatrati da je potrebno ograničiti izgradnju kuća i stanova za odmor (vikendica).

Komunalna infrastruktura

Analiza komunalne infrastrukture pokazuje da turistička aktivnost u destinaciji uzrokuje izražene sezonske promjene u opterećenju komunalnih sustava, osobito tijekom vršnih ljetnih mjeseci kada se broj korisnika infrastrukture višestruko povećava. Iako trenutačni pokazatelji ne upućuju na kritično opterećenje sustava, uočljive su značajne razlike između zimskog i ljetnog razdoblja koje zahtijevaju kontinuirano praćenje i prilagodbu kapaciteta komunalnih usluga.

Vrijednost pokazatelja vršnog opterećenja i udjela objekata u lancu turizma u segmentu potrošnje vode u 2024. godini iznosi 142 %, čime je vrijednost nešto niža u odnosu na definirani standard od 150 %.

Podaci dodatno potvrđuju da turisti troše oko 42 % više vode u odnosu na stalno stanovništvo, što je smanjenje u odnosu na 2023. godinu kada je ta razlika iznosila 137 %. Navedeno upućuje na to da je odnos između turističke i rezidencijalne potrošnje u 2024. godini povoljniji, iako se sama potrošnja vode po turističkom noćenju u promatranim godinama smanjila, dok se povećala po noćenju stalnih stanovnika.

U 2024. godini potrošnja električne energije po turističkom noćenju iznosila je 9,01 kWh, a potrošnja električne energije po noćenju stanovnika 10,77 kWh. To znači da je turistička potrošnja po noćenju dosegla 83,71 % potrošnje po stanovniku. Obzirom na izmjene vrijednosti, u destinaciji u recentnom razdoblju nije izmjerena veća potrošnja električne energije po noćenju turista u odnosu na potrošnju električne energije po noćenju stanovnika. U tom pogledu predloženi prihvatljiv standard može biti veći za 20 % od trenutnoga vršnog opterećenja. Tijekom vršnih razdoblja turističke sezone moguće su povećane potrebe za električnom energijom, osobito zbog intenzivnog korištenja klimatizacijskih uređaja i drugih energetske sustava.

Održavanje javnih površina također predstavlja važan segment komunalnog sustava. Na području Općine Tisno nalazi se približno 75.000 m² javnih površina koje održava pet radnika komunalnog poduzeća, što znači da jedan radnik održava oko 15.000 m² javnih površina. Tijekom turističke sezone povećani broj posjetitelja dodatno povećava opterećenje javnih površina, osobito u središnjim dijelovima naselja, na šetnicama, obalnim zonama i drugim javnim prostorima. Takav odnos površine i broja zaposlenika može predstavljati izazov za održavanje visoke razine komunalnog standarda, osobito u razdobljima najveće turističke aktivnosti. Obzirom na plan održavanja javnih površina i angažirani broj zaposlenih od strane komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o., može se zaključiti da je opterećenje od 15.000 m² po radniku unutar prihvatljivih standarda i osigurava učinkovito održavanje površina u destinaciji.

Sustav prikupljanja komunalnog otpada također pokazuje izraženu sezonsku dinamiku. Procjene komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o. pokazuju da se tijekom ljetnih mjeseci u destinaciji prikuplja približno 5 tona otpada dnevno, dok se tijekom zimskog razdoblja količina otpada smanjuje na oko 1 tonu dnevno. Maksimalni kapacitet prikupljanja otpada procjenjuje se na oko 10 tona dnevno. Standard propisuje da kapacitet odvoza mora biti najmanje 20 % veći od količine mješovitog komunalnog otpada generiranog u vršnim danima turističke sezone, kako bi se osigurala dovoljna sigurnosna rezerva i spriječilo preopterećenje sustava. U slučaju Tisnog, gdje se u vršnom danu generira oko 10 t otpada, potreban kapacitet iznosi 12 t. Ako je raspoloživi kapacitet na razini od 10 t, on doseže oko 0,83 (83 %) propisanog standarda, što znači da je ispod preporučene razine i može predstavljati rizik u uvjetima najvećeg opterećenja. Zaključno, sustav je ispod poželjne razine, što može predstavljati rizik u razdobljima najvećeg opterećenja. Povećanje količine otpada tijekom ljetnih mjeseci predstavlja dodatni izazov za komunalni sustav, osobito u kontekstu očuvanja čistoće javnih prostora i ostalih turističkih prostora.

Percepcija lokalnog stanovništva dodatno potvrđuje osjetljivost na pitanje upravljanja otpadom. Prema rezultatima istraživanja 29,4 % stanovnika smatra nepravilno odlaganje otpada značajnim problemom tijekom turističke sezone. Izračunata vrijednost ispod je standardne vrijednosti prema kojoj bi manje od trećine anketiranih ispitanika (33 %) trebalo odgovoriti kako ne postoji iritacija neprimjereno odloženim otpadom.

Ukupno gledano, komunalna infrastruktura u destinaciji trenutačno uspijeva odgovoriti na sezonski povećane potrebe uzrokovane turističkim prometom. Međutim, izražene sezonske oscilacije ukazuju na potrebu kontinuiranog prilagođavanja komunalnih sustava kako bi se osigurala dugoročna održivost razvoja destinacije.

Prometna infrastruktura

Analiza prometne infrastrukture pokazuje snažan sezonski porast prometnih tokova na brojačkim mjestima obuhvaćenim brojanjem prosječnog godišnjeg dnevnog i prosječnog ljetnog prometa na otoku Murteru i okolici. Analiza podataka s brojačkih mjesta Ivinj (ŽC 6085 – LC 65032) i Murter (ŽC 6250) pokazuje izraženo sezonsko povećanje prometa, pri čemu je prosječni ljetni dnevni promet gotovo dvostruko veći od prosječnog godišnjeg prometa. Takvo povećanje očekivano je zbog intenzivnijih turističkih kretanja tj. dolazaka turista i jednodnevnih posjetitelja te povećane mobilnosti lokalnog stanovništva tijekom ljetnih mjeseci.

Prema dostupnim podacima komunalnog poduzeća Ježinac d.o.o., javna parkirališta u Tisnom imaju visoku popunjenost tijekom vršne ljetne sezone. Na većini lokacija, neovisno o zoni, nema slobodnih mjesta u vršnim satima. Navedena popunjenost odnosi se na bilo koji dan od 20.07 do 10.08. u bilo koje doba dana. Osim za parkiralište Jazina koje je zatvoreno parkiralište na plaži Jazina i preko noći je prazno a po danu od 11 do 17 h je 100 % popunjeno. Visoka opterećenost parkirališta ne zadovoljava propisani standard koji bi trebao biti da u vršnim satima postoji 10-20 % slobodnih parkirališnih mjesta, kako bi se osigurao dovoljan kapacitet i smanjio pritisak na promet u mirovanju.

Rezultati anketnog istraživanja pokazuju da 35,3 % lokalnog stanovništva smatra prometne gužve značajnim problemom. Izračunata vrijednost nalazi se iznad granične vrijednosti prema kojoj bi manje od trećine anketiranih ispitanika (33 %) trebalo odgovoriti kako postoji iritacija gužvom u prometu. Budući da je dobivena vrijednost iznad praga, može se zaključiti da je prihvatni kapacitet na granici, uz prisutne znakove opterećenja prometnog sustava. Navedeno upućuje na potrebu kontinuiranog praćenja stanja i provedbe mjera za smanjenje prometnih gužvi, osobito tijekom vršnih opterećenja. Preporučuje se uvođenje sustava praćenja prometnih tokova u realnom vremenu, kao i razmatranje novih lokacija za parkiranje i prometno rasterećenje najopterećenijih dijelova destinacije.

Rezultati anketnog istraživanja pokazuju izrazito nisku razinu zadovoljstva prometom u destinaciji. Zadovoljno je ukupno 12,9 % ispitanika, što je znatno ispod postavljenog standarda od 80 %. Najveći udio zadovoljnih zabilježen je među turistima u komercijalnom smještaju i iznosi 20,0 %, dok je među turistima u nekomercijalnom smještaju zadovoljno svega 5,4 % ispitanika. Nijedan jednodnevni posjetitelj nije izrazio zadovoljstvo prometom. Rezultati upućuju na značajne nedostatke u organizaciji prometa te potrebu za provedbom mjera kojima bi se poboljšala prometna protočnost, dostupnost i kvaliteta prometne infrastrukture.

Stanovništvo i kvaliteta života

Demografski pokazatelji upućuju na negativan trend kretanja stanovništva u destinaciji. U međupopisnom razdoblju od 2011. do 2021. godine broj stanovnika na području TZO Tisno smanjio se za 119 stanovnika, odnosno za 7,9 %. Prosječna godišnja stopa promjene broja stanovnika u promatranom razdoblju iznosila je -0,91 %. Negativno kretanje zabilježeno je i u naselju Tisno, u kojem se broj stanovnika smanjio za 7,4 %, uz prosječnu godišnju stopu promjene od približno -0,8 %. Budući da je kao donja granica prihvatljivosti određeno stanje bez pada broja stanovnika, zabilježeno smanjenje u međupopisnom razdoblju pokazuje da vrijednost pokazatelja nije unutar prihvatljivih granica.

Izmjerene vrijednosti demografskih pokazatelja povezuju se negativnim prirodnim prirastom, starenjem stanovništva i iseljavanjem, što dugoročno otežava očuvanje vitalnosti lokalne zajednice i dostupnosti radne snage. Stoga je potrebno poticati stvaranje uvjeta za ostanak i doseljavanje stanovništva, osobito mladih obitelji i radno aktivnih osoba, kroz dostupno stanovanje, stabilne izvore prihoda te razvoj kvalitetnih javnih usluga i društvene infrastrukture kako bi se negativni demografski trendovi ublažili.

Percepcija lokalnog stanovništva pokazuje relativno nisku razinu iritacije gužvama na javnim površinama. Naime, 5,9 % ispitanika navodi da gužve tijekom turističke sezone predstavljaju značajan problem, što znači da velika većina stanovnika ne doživljava gužvu na javnim površinama kao izrazito negativan faktor. Izračunata vrijednost je pozitivna tj. ispod je standardne granične vrijednosti prihvatljivosti prema kojoj bi više od trećine anketiranih ispitanika (33 %) trebala odgovoriti da postoji iritacija ljetnom gužvom. Takav rezultat upućuje na to da se trenutačni intenzitet turističke aktivnosti u destinaciji još uvijek percipira kao prihvatljiv te da turizam u određenoj mjeri doprinosi živosti i društvenoj dinamici destinacije.

Analiza priuštivosti stanovanja pokazuje odnos između cijene nekretnina i prosječnog dohotka stanovništva na području Općine Tisno. Indeks priuštivosti stanovanja iznosi 25,5, što znači da za kupnju jednog četvornog metra stambenog prostora prosječni stanovnik mora izdvojiti približno 25,5 % svog godišnjeg neto dohotka. Ovakva vrijednost ukazuje da je stambeni prostor relativno skup u odnosu na prihode lokalnog stanovništva. Visoka razina turističke potražnje za nekretninama, osobito za kuće i apartmane za odmor, dodatno utječe na rast cijena na lokalnom tržištu

nekretnina. Posljedično, takvi trendovi mogu otežati dostupnost stanovanja za lokalno stanovništvo te dugoročno utjecati na demografsku strukturu i održivost lokalne zajednice. Poželjni standard priuštivosti stanovanja definira se na razini od maksimalno 10 % godišnjeg neto dohotka za kupnju jednog četvornog metra stambenog prostora, jer takav omjer omogućuje da troškovi stanovanja ostanu u razumnim i održivim okvirima za lokalno stanovništvo. Drugim riječima, kada cijena kvadratnog metra ne prelazi 10 % godišnjeg dohotka, stanovanje se smatra financijski dostupnim bez značajnog opterećenja kućnog budžeta, što znači da vrijednost indeksa od 25,5 % na području Općine Tisno značajno odstupa od ovog standarda.

Gospodarstvo i radna snaga

Turizam predstavlja ključni gospodarski sektor destinacije te ima značajan utjecaj na lokalno tržište rada. Istodobno, dostupnost lokalne radne snage tijekom vršnih mjeseci turističke sezone relativno je ograničena.

Nizak broj nezaposlenih osoba tijekom vrhunca turističke sezone ukazuje na strukturni nedostatak radne snage u sektoru turizma i ugostiteljstva, ali ostalim s turizmom povezanim djelatnostima. Poslodavci su stoga često prisiljeni zapošljavati radnike iz drugih regija ili iz inozemstva. U kontekstu lokalnog nezaposlenog stanovništva s područja otoka Murtera i bliže okolice koje čine potencijalnu radnu snagu, poželjno je i imati minimalnu razinu nezaposlenosti od oko 3 %, koja osigurava raspoloživost radne snage za potrebe turističke sezone, ali je potrebno istodobno poticati povećanje zapošljivosti i uključivanja lokalnog stanovništva na tržište rada.

U kontekstu dugoročnog razvoja destinacije, važno je razvijati mjere za privlačenje i zadržavanje radne snage te poticati edukaciju i osposobljavanje radnika u turističkom sektoru. Posebnu važnost ima suradnja s lokalnim poslodavcima i obrazovnim institucijama, kroz jačanje povezanosti školskog sustava s potrebama turističkog tržišta rada, razvoj stručne prakse te programe usmjerenog obrazovanja koji mogu doprinijeti stvaranju kvalificirane i stabilne radne snage u destinaciji.

27.4. Analiza scenarija

Polazeći od potrebe sagledavanja ključnih odrednica turističkoga prihvatnog kapaciteta destinacije TZO Tisno u sljedeće četiri godine, analizom scenarija utvrđuju se implikacije različitih opcija turističkog razvoja u četiri međusobno povezane faze:

- utvrđivanje relevantnih činitelja
- definiranje ključnih pokretačkih sila (čimbenika promjene)
- razrada scenarija
- procjena implikacija postavljenih scenarija.

27.4.1 Utvrđivanje relevantnih činitelja

Sukladno provedenoj analizi stanja, ocjenjenog potencijala razvoja turističkog proizvoda, izračunatih pokazatelja održivosti te pokazatelja prihvatnog kapaciteta, izdvojeni su sljedeći relevantni činitelji turističkog nosivog kapaciteta destinacije TZO Tisno.

INTERNO OKRUŽENJE
Stavovi lokalnog stanovništva • Pozitivan odnos prema utjecaju turizma na kvalitetu života, uz istodobno izraženije nezadovoljstvo određenim aspektima turističkog razvoja.
Vrijednosti i stavovi lokalnih dionika • Podizanje kvalitete upravljanja destinacijom • Suradnja i povezivanje dionika javnog, privatnog i civilnog sektora • Očuvanje identiteta i autentičnosti destinacije • Ravnoteža između turističkog razvoja i kvalitete života lokalnog stanovništva • Važnost zaštite prirodne i kulturne resursne osnove u razvoju turističke ponude
Odrednice budućeg gospodarskog razvoja • Održivi razvoj • Zaštita okoliša i krajobraza • Kvaliteta života lokalnog stanovništva • Sprječavanje negativnih demografskih trendova • Poticanje poduzetništva i lokalnih inicijativa • Digitalizacija i inovacije u razvoju destinacije
Odrednice budućeg turističkog razvoja

• Razvoj novih turističkih proizvoda (kulturni, aktivni, ruralni, ekoturizam i nautički turizam) • Podizanje kvalitete smještajne ponude (hoteli, camping i obiteljski smještaj)
Uska grla • Skromni institucionalni, organizacijski i financijski kapaciteti turističke zajednice da preuzme upravljanje destinacijom • Neiskorišteni potencijali resursne osnove (ruralni turizam, turizam baštine, aktivni turizam i dr.) • Visoka razina izgrađenosti nekomercijalnih smještajnih kapaciteta (kuća i stanova za odmor) • Nemogućnost priuštivosti nekretnina za lokalno stanovništvo
Čimbenici rizika
Institucionalno okruženje • uspostavljanje sustava pripreme, realizacije, financiranja i monitoringa učinaka novih i planiranih projekata razvoja turizma • uspostavljanje sustava za praćenje nosivog kapaciteta destinacije • ubrzan rast nekomercijalne turističke izgradnje (kuće i stanovi za odmor) na području građevinskih područja naselja • stagnacija rasta komercijalne turističke izgradnje (tzv. privatni smještaj) na području građevinskih područja naselja • problemi oko legalnosti mobilnih kućica tj. rada kampova • sporo poboljšanje camping ponude (Jazine i Rastovac) Javna i komunalna infrastruktura • Neravnomjeran razvoj prometne infrastrukture u odnosu na porast smještajnih kapaciteta, osobito nekomercijalnog smještaja • Spora realizacija projekta aglomeracije Pirovac-Tisno-Jezera • Nedovoljna pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom većih brzina interneta Obilježaja turističke ponude • Nemogućnost realizacije kvalitetnije destinacijske ponude, sukladno suvremenim trendovima na turističkom tržištu, odnosno u skladu s očekivanjima suvremenih turista i posjetitelja koji traže autentično iskustvo i veću vrijednost za novac • Široka smještajna ponuda s cijenama koje nadmašuju očekivanu razinu kvalitete • Unificirani razvoj ugostiteljske ponude kojim se gubi autentičnost • Povećanje potrebe za zapošljavanjem i zbrinjavanjem djelatnika iz trećih zemalja, uključujući i osiguranje smještaja
EKSTERNO OKRUŽENJE

Trendovi na tržištu**Globalni trendovi relevantni za destinaciju**

- Promjene u preferencijama i ponašanju turista
- Rast potražnje za održivim i autentičnim iskustvima
- Digitalizacija turističkih usluga i komunikacije
- Jačanje konkurencije među destinacijama
- Razvoj selektivnih oblika turizma
- Trendovi vezani uz kvalitetu smještaja i usluge
- Povećana osjetljivost turista na omjer cijene i kvalitete
- Rast važnosti sigurnosti, održivosti i kvalitete života u destinaciji
- Trendovi razvoja cjelogodišnjeg i izvansezonskog turizma
- Utjecaj online platformi i recenzija na percepciju destinacije

Očekivani trendovi na strani potražnje na području destinacije

- nastavak rasta potražnje povezane s nekomercijalnim smještajem
- nastavak potražnje za povećanjem kvalitete komercijalnog obiteljskog smještaja
- rast i diverzifikacija potražnje te širenje sezone kao posljedice razvoja novih turističkih proizvoda (razvoj ruralnog turizma, razvoj MICE turizma, razvoj edukativnog i kulturnog turizma, razvoj aktivnog turizma)

Čimbenici rizika

- Utjecaj klimatskih promjena na turizam (poplavljanje obalnih područja, toplinski valovi, pojava invazivnih vrsta, promjene u morskim ekosustavima)
- Geopolitički i gospodarski utjecaji na turistička kretanja
- Nemogućnost regulacije divlje gradnje izvan građevinskog područja naselja
- Rast ponude visoke dodane vrijednosti u okruženju destinacije

27.4.2 Definiranje ključnih pokretačkih sila

Kako bi se utvrdili relevantni scenariji u ovoj fazi potrebno je odrediti relevantne faktore koji imaju važnost za razumijevanje budućih promjena prihvatnog kapaciteta TZO Tisno. U tom pogledu, ključne pokretačke sile razmatraju se kroz analizu prethodno definiranih činitelja internog i eksternog okruženja.

Analiza scenarija razvoja temelji se na prepoznavanju onih čimbenika koji imaju najveći utjecaj na buduće promjene prihvatnog kapaciteta destinacije. Među brojnim elementima internog i eksternog okruženja izdvajaju se oni koji mogu presudno oblikovati razvoj turizma, kvalitetu života lokalnog stanovništva te sposobnost destinacije da dugoročno održivo upravlja turističkim rastom.

U okviru internog okruženja posebno se ističe relativno pozitivan odnos lokalne zajednice prema turizmu i svijest o važnosti održivog razvoja. Istodobno su prisutna očekivanja vezana uz podizanje kvalitete turističke ponude, razvoj novih sadržaja te širenje i diversifikaciju turističkih proizvoda. Međutim, ostvarenje takvih ciljeva ograničeno je nedostatnim organizacijskim, institucionalnim i financijskim kapacitetima destinacijskog menadžmenta. Dodatne izazove stvaraju kontinuirani pritisci povezani s rastom nekomercijalnog smještaja, osobito kuća i stanova za odmor, koji povećavaju opterećenje prostora i infrastrukture.

Važan skup rizika povezan je i s institucionalnim te infrastrukturnim aspektima razvoja destinacije. To uključuje nekontrolirano širenje privatnog smještaja i turističke izgradnje, sporost u planiranju i provedbi razvojnih projekata te nedovoljna ulaganja u prometnu i komunalnu infrastrukturu. Osim infrastrukturnih ograničenja, prisutni su i izazovi vezani uz kvalitetu same turističke ponude, koja u pojedinim segmentima ne prati suvremene tržišne zahtjeve i očekivanja posjetitelja.

S obzirom na to da destinaciju čini velik broj međusobno povezanih dionika, uspješnost turističkog razvoja uvelike ovisi o učinkovitosti sustava destinacijskog upravljanja. Upravo sposobnost koordinacije različitih interesa, upravljanja resursima i usmjeravanja razvoja prema održivim načelima predstavlja jedan od ključnih preduvjeta buduće stabilnosti destinacije. Destinacijski menadžment pritom ima važnu ulogu u ublažavanju negativnih učinaka turističkog razvoja te usmjeravanju razvoja prema kvalitetnijim i održivijim modelima. U ovome je od posebnog značaja jačanje daljnje suradnje udruženih TZ-ova na otoku Murteru.

Kada je riječ o vanjskim utjecajima, značajnu ulogu imaju promjene na turističkom tržištu, osobito rast potražnje, promjene u preferencijama gostiju i razvoj novih tržišnih segmenata. Uz to, sve izraženiji utjecaj imaju klimatske promjene, jačanje konkurentskih premium destinacija u okruženju te povećani pritisci povezani s nekretninskom izgradnjom u turistički atraktivnim područjima.

Rast turističke potražnje pritom se pokazuje kao jedan od najvažnijih čimbenika budućeg razvoja jer izravno utječe na intenzitet prostornih, infrastrukturnih i okolišnih pritisaka. Veći broj posjetitelja povećava opterećenje komunalnih sustava, potrošnju prirodnih resursa i količine otpada, osobito u uvjetima nedovoljno razvijene infrastrukture. S druge strane, pad turističke potražnje može dovesti do smanjenja prihoda, slabije iskorištenosti postojećih smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta te usporavanja ulaganja u daljnji razvoj destinacije. Iako manji broj turista može kratkoročno ublažiti pritiske na prostor i okoliš, dugoročno može negativno utjecati na lokalno gospodarstvo, zaposlenost i održavanje turističke suprastrukture. Stoga je za budući razvoj važno planirati scenarije i rasta i pada potražnje, kako bi se osigurala veća otpornost destinacije i održivo upravljanje prostorom. Zbog toga se upravo dinamika turističke potražnje može promatrati kao ključni element koji će određivati buduće razvojne procese i razinu opterećenja destinacije.

27.4.3 Razrada scenarija

Razvoj turizma na području TZO Tisno analizira se kroz pet mogućih razvojnih scenarija, definiranih s obzirom na promjene u intenzitetu turističke potražnje, kvaliteti turističke ponude i učinkovitosti destinacijskog upravljanja. Takav pristup omogućuje jasnu distinkciju između negativnih scenarija, koji uključuju pad turističke potražnje ili nekontrolirani rast turizma, neutralnog scenarija, koji podrazumijeva nastavak postojećih trendova uz stagnaciju kvalitete i blagi rast turističkog prometa, te pozitivnih scenarija, usmjerenih na transformaciju destinacije i uravnoteženo upravljanje turizmom. Učinci pojedinih scenarija na tematska područja prihvatnog kapaciteta i ukupnu održivost destinacije prikazani su bojom i smjerom utjecaja.

Tablica 69. Tablica intenziteta utjecaja scenarija na održivi razvoj turizma na području TZO Tisno, izvor. Level project d.o.o.

	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je izrazito pozitivan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je većinom pozitivan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je podjednako pozitivan i negativan (neutralan)
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je većinom negativan
	Utjecaj scenarija na održivi razvoj turizma je izrazito negativan

SCENARIJ 1. Pad intenziteta turističke potražnje – negativni scenarij

U ovom scenariju područje TZO Tisno suočava se sa slabljenjem turističke potražnje i smanjenjem gospodarskih učinaka turizma, osobito zbog visoke sezonalnosti, oslanjanja na odmorišni turizam (Sunce i more) i ograničene ponude izvan glavne sezone. U okviru ovog scenarija TZO Tisno bilježi zatvaranje dijela smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta te smanjenje prihoda u cijelom destinacijskom lancu vrijednosti. Destinacija postaje manje opterećena, ali i ekonomski ranjivija, uz pad kvalitete života dijela stanovništva ovisnog o turizmu. Do takvog razvoja dolazi uslijed nepovoljnih kretanja na emitivnim tržištima, rasta cijena, klimatskih promjena, slabljenja kupovne moći gostiju, promjene turističkih preferencija, jačanja konkurentskih destinacija koje nude kvalitetnije i sadržajno raznovrsnije proizvode te ostalih internih ili eksternih faktora. Pad intenziteta turizma odražava se na kvalitetu života lokalnog stanovništva kroz smanjenje prihoda od turizma, prije svega prihoda na razini kućanstava za veliku većinu stanovnika, koji trenutno imaju gospodarsku korist od turističke aktivnosti. Smanjenje prihoda od turizma prelijeva se na lokalno gospodarstvo i prateće turističke aktivnosti. Ovako osmišljen scenarij utjecao bi na pad prihoda i stopu zaposlenosti u destinaciji. Također, smanjeni priljev turista na područje TZO Tisno znači i usporavanje investiranja u razvoj turizma kroz projekte, izostaju projekti zelene i digitalne tranzicije, a produženo je vrijeme povrata na investicije. Prirodne i prirodne atrakcije i resursi područja rasterećeni su od turista i posjetitelja, a negativne eksternalije turizma su značajno manje (npr. pritisak na prometnu i komunalnu infrastrukturu, gospodarenje otpadom i sl.).

Tablica 70. Procjena utjecaja negativnog scenarija pada intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	Izrazito negativan
Stav lokalnih stanovnika o turizmu kao faktoru blagostanja nije više pozitivno percipiran. Sukladno tome, nestaje i podrška smjeru razvoja turizma destinacije. Neuspješno destinacijsko upravljanje i neprovođenje Plana upravljanja destinacijom zbog nedostataka podrške lokalne zajednice i smanjenih prihoda od turizma.	
Smještajni kapaciteti	Izrazito negativan
Smanjuju se smještajni kapaciteti u objektima niske dodane vrijednosti (posebice u kratkoročnom najmu). Hoteli i kampovi zadržavaju postojeće kapacitete, ali ostvaruju značajno nižu popunjenost i prihode. Objekti u domaćinstvu, koji čine najveći dio smještajne strukture, ostaju slabije iskorišteni. Kreveti u nekomercijalnom smještaju prevladavaju u strukturi smještajnih kapaciteta prema broju zabilježenih noćenja.	

Turistička potražnja	Neutralan
Intenzitet turizma (prosječni broj turista po stanovniku) u vršnim danima turističke sezone se smanjuje te se kreće prema omjeru 1:1. Smanjenje turističke potražnje dovodi do manjeg broja dolazaka i noćenja te obuhvaća sve vrste smještajnih kapaciteta – komercijalnih i nekomercijalnih (hoteli, kampovi, obiteljski smještaj, ostali smještaj i nekomercijalni smještaj). Kvaliteta smještajnih objekata slabi jer zbog smanjenih sezonskih prihoda izostaju ulaganja, što utječe na nezadovoljstvo turista.	
Resursno-atraksijska osnova	Neutralan
Smanjuje se posjećivanje glavnih kulturnih i prirodnih atrakcija. Smanjuje se koncentracija ugostiteljskih objekata u Tisnom zbog smanjenja potražnje i prihoda. Kakvoća vode na plažama ostaje je izvrsna. Kakvoća zraka ostaje 1. kategorije. Raspoložive površine plaža po kupcu u danima vršne sezone su dostane. Negativna percepcija lokalnog stanovništva o utjecajima turizma na izgled destinacije i korištenje javnog prostora izostaje uslijed smanjenja turističkog prometa. Turisti i jednodnevni posjetitelji su zadovoljni uređenošću mjesta i atrakcija, no zbog nedovoljnih ulaganja u održavanje i unaprjeđenje, njihovo se zadovoljstvo smanjuje, kao i zadovoljstvo manifestacijama i događajima, kojih je sve manje zbog malog broja turista i jednodnevnih posjetitelja.	
Okoliš	Izrazito pozitivan
Razina buke u destinaciji ostaje niska tijekom cijele sezone te ne utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva i nije negativno percipirana od turista i jednodnevnih posjetitelja.	
Prostor	Većinom pozitivan
Smanjenjem turističke potražnje smanjuje se pritisak na prenamjenu prostora u turističke svrhe i daljnje povećanje smještajnih kapaciteta. Neizgrađene površine građevinskog područja ostaju većim dijelom neizgrađene. Za neuređene površine građevinskog područja preispituje se potreba donošenja planiranih UPU-a. Smanjuje se udio stambenih jedinica turističke namjene (posebice u Tisnom) , ali i izgradnja stambenih jedinica za stalno stanovanje. Smanjuje se negativna percepcija apartmanizacije na kvalitetu života u destinaciji.	
Komunalna infrastruktura	Većinom pozitivan
Manji broj turista smanjuje opterećenje sustava vodoopskrbe, odvodnje, gospodarenja otpadom, održavanja javnih površina i čistoće prostora. Ljudski i tehnološki kapaciteti za odvoz i zbrinjavanje otpada su dostatni. Smanjeni prihodi od turizma ograničavaju pojedina ulaganja u modernizaciju komunalne infrastrukture. Međutim, smanjena potražnja je prilika za učinkovito provođenje projekata unaprjeđenja sustava vodoopskrbe i odvodnje (npr. projekt Aglomeracija Pirovac-Tisno-Jezera).	
Prometna infrastruktura	Izrazito pozitivan

Pad turističkog prometa smanjuje sezonsko opterećenje prometnica i parkirališta. Manje gužve i lakše pronalaženje parkirališnih mjesta pozitivno utječu na svakodnevni život stanovnika i na iskustvo turista i posjetitelja dolaze u destinaciju.	
Stanovništvo i kvaliteta života	Većinom negativan
Smanjenje turističkog pritiska smanjuje gužve, buku i opterećenje javnih prostora, ali istodobno smanjuje prihode kućanstava koja su izravno ili neizravno povezana s turizmom. Budući da je turizam važan izvor dodatnih prihoda lokalnog stanovništva, pad potražnje negativno utječe na gospodarsku sigurnost. Nastavljaju se negativni demografski trendovi tj. smanjuje se broj stalnih stanovnika destinacije. Indeks priuštivosti stana se povećava.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	Izrazito negativan
Pad intenziteta turističke potražnje ima negativan utjecaj na zaposlenost, gospodarstvo i ukupnu važnost turizma u destinaciji. Smanjenje broja dolazaka i noćenja dovodi do pada prihoda smještajnih, ugostiteljskih, uslužnih i drugih djelatnosti povezanih s turizmom. Posljedično se smanjuje potreba za sezonskom i stalnom radnom snagom i slabi gospodarska aktivnost lokalnih poduzetnika, što utječe na isplativost daljnjih ulaganja u turističku ponudu i suprastrukturu. Budući da turizam ima važnu ulogu u lokalnom gospodarstvu, takav bi scenarij mogao negativno utjecati na ekonomsku stabilnost destinacije i životni standard stanovništva.	

SCENARIJ 2. Nekontrolirani rast turizma – negativni scenarij

Ovaj scenarij pretpostavlja nekontrolirani porast turističkog prometa, čime razvoj turizma na području TZO Tisno postaje gospodarski, okolišno i društveno neodrživ. Broj dolazaka i noćenja raste, posebno u glavnoj sezoni, ali bez značajnijeg povećanja kvalitete ponude, diversifikacije proizvoda i ravnomjernije raspodjele turističkih tokova kroz godinu. U takvim okolnostima TZO Tisno nastavlja se snažno oslanjati na obiteljski turizam (proizvod „Sunca i mora”), festivalski turizam, privatni smještaj i sezonsku ugostiteljsku ponudu. Rast broja posjetitelja povećava pritisak na okoliš, prostor, komunalnu i prometnu infrastrukturu. Povećava se rizik od prekomjerne apartmanizacije, rasta cijena nekretnina i smanjenja dostupnosti stanovanja za lokalno stanovništvo. Nekontrolirani rast dovodi do pada kvalitete boravka turista, osobito jer se gužve, buka, prometna opterećenja i manjak uređenih javnih sadržaja počnu negativno odražavati na doživljaj destinacije. Dugoročno se smanjuje autentičnost prostora, gubi se lokalni identitet, a destinacija postaje sve ovisnija o kratkoj ljetnoj sezoni i proizvodima niže dodane vrijednosti. Kratkoročno, ovim scenarijem ostvaruje se rast prihoda i bolja popunjenost kapaciteta, no dugoročni negativni učinci na prostor, lokalnu zajednicu, okoliš i kvalitetu turističkog iskustva nadmašuju ostvarene koristi.

Tablica 71. Procjena utjecaja negativnog scenarija rasta intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	Izrazito negativan
Turizam se ne percipira kao faktor povećanja blagostanja kod sve većeg broja lokalnog stanovništva. Razvoju turizma ne pristupa se strateški niti održivo, zbog čega izostaje podrška trenutnom smjeru razvoja. Neuspješno destinacijsko upravljanje i neprovođenje Plana upravljanja destinacijom zbog nedostataka podrške lokalne zajednice.	
Smještajni kapaciteti	Izrazito negativan
Povećava se broj kreveta u komercijalnom smještaju čime je omjer broja kreveta u odnosu na broj stanovnika (6:1). Omjer turističkih kapaciteta u odnosu na stanove za stalno stanovanje je mnogo nepovoljniji. Kvalitetom ponude smještaja se ne upravlja sustavno te raste broj smještajnih kapaciteta niže dodane vrijednosti (objekti u domaćinstvu, ostali smještaj i nekomercijalni smještaj), uz prisutnost sive ekonomije na lokalnom turističkom tržištu. Prostorno, najveće opterećenje turizma događa se u Tisnom, dok područje Dubrave kod Tisna i Dazline postaje opterećeno izgradnjom većeg broja kuća i stanova za odmor. Ugostiteljski su sadržaji previše koncentrirani u pojedinim zonama, pri čemu se težište ponude temelji na kvantiteti, a ne kvaliteti.	

Turistička potražnja	Većinom negativan
Broj turista u vršnim danima raste iznad razine koju destinacija može prihvatiti, prije svega u Tisnom. Intenzitet turizma veliko je opterećenje za lokalno infrastrukturu i upravljanje prostorom. Raste nezadovoljstvo radi gužvi na javnim površinama i atrakcijama, kao i kvalitetom smještaja, posebice u objektima u domaćinstvu tj. privatnom smještaju (apartmani, kuće za odmor i sl.).	
Resursno-atraksijska osnova	Izrazito negativan
Prirodni i kulturni resursi destinacije izloženi su prekomjernom korištenju, posebno plaže, šetnice, vidikovci, obalni prostori i atrakcije koncentrirane u naselju Tisno. Raspoloživa površina plaže po kupacu postaje nedostatna na najposjećenijim lokacijama, iako ukupno gledano postoje prostori koji nisu ravnomjerno korišteni. Kakvoća vode za kupanje je narušena, a negativni utjecaji prekomjerne turističke aktivnosti (prije svega emisije od prometa u kretanju i mirovanju) odražavaju se na parametre kakvoće zraka. Povećani pritisak smanjuje zadovoljstvo uređenošću mjesta, glavnih atrakcija i javnih prostora kod jednodnevnih posjetitelja i turista.	
Okoliš	Izrazito negativan
Količina buke nastala preopterećenjem prometnog sustava destinacije i prevelikom koncentracijom ugostiteljskih sadržaja predstavlja iritaciju za lokalno stanovništvo i izvor je nezadovoljstva kvalitetom boravka za turiste.	
Prostor	Izrazito negativan
Povećana turistička potražnja potiče daljnje pretvaranje stambenih jedinica u turističke kapacitete i povećava pritisak izgrađeni i neizgrađeni dio građevinskih područja. Udio stambenih jedinica turističke namjene već je visok, osobito u naselju Tisno, pa daljnji rast može dodatno narušiti ravnotežu između turističke i stambene funkcije prostora (posebice u staroj jezgri). U naselju Tisno doseže se maksimalni potencijal realizacije novih stambenih jedinica. Apartmanizacija postaje sve izraženiji problem za kvalitetu života i dostupnost stambenog prostora za lokalno stanovništvo.	
Komunalna infrastruktura	Izrazito negativan
Komunalna infrastruktura doseže gornju granicu održivosti. Sustav vodoopskrbe je potkapacitiran i česte su nestašice vode tijekom vršne sezone. Sporo se realizira projekt aglomeracije Tisno-Jezera-Pirovac koji bi omogućio povećanje kvalitete vodoopskrbe i odvodnje. Uslijed povećanje potražnje za električnom energijom dolazi do kvarova elektroenergetske mreže (trafostanice, dalekovodi) tj. nemogućnosti pružanja kvalitetne usluge. Udio turističkih objekata u potrošnji električne energije nadmašuje potrošnju lokalnog stanovništva. Rastu količine otpada, a ljudski i tehnološki kapaciteti za odvoz otpada i održavanje javnih površina su nedostatni, što se odražava kroz nezadovoljstvo kvalitetom usluge od strane lokalnog stanovništva, turista i jednodnevnih posjetitelja.	

Prometna infrastruktura	Izrazito negativan
Prometna infrastruktura je doseže gornju granicu održivosti. Propusna moć prometnica i kapaciteti parkirališta nedostatni su za povećani volumen prometa u danima vršne turističke sezone. Pojavljuju se nova uska grla u prometu. Luka Tisno postaje preopterećena zona u kojoj nekontrolirani rast plovila, turista i prometa narušava funkcionalnost luke, okoliš obalnog prostora i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Iritacija gužvom i traženjem parkirnog mjesta je velika, a nezadovoljstvo prometom negativno se odražava na iskustvo jednodnevnih posjetitelja i turista u destinaciji.	
Stanovništvo i kvaliteta života	Izrazito negativan
Indeks priuštivosti stana u destinaciji raste što znači da si lokalno stanovništvo još teže može priuštiti kupnju stana za stalno stanovanje. Troškovi života pod utjecajem turizma rastu, a javni sadržaji su teško dostupni zbog potkapacitiranosti u odnosu na potražnju lokalnog stanovništva i turista. Velika je iritacija gužvama na javnim površinama. Nastavljaju se negativni demografski trendovi tj. smanjuje se broj stalnih stanovnika destinacije. Međutim, uslijed jako turističkog razvoja moguća je supstitucija stanovništva te rast broja stanovnika uslijed pojačanih migracijskih kretanja.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	Većinom negativan
Zbog rasta turističke potražnje povećava se potreba za zapošljavanjem, no destinacija se suočava s nedostatkom raspoložive radne snage odgovarajućih kvalifikacija, osobito za niže kvalificirana zanimanja. Istodobno, visoka ovisnost poslovnih subjekata i kućanstava o prihodima od turizma povećava gospodarsku ranjivost destinacije u uvjetima promjenjivih tržišnih kretanja.	

SCENARIJ 3. Stagnacija kvalitete turizma i stagnacija/mali rast turističkih dolazaka – neutralan scenarij

Ovaj scenarij polazi od pretpostavke nastavka postojećih razvojnih trendova, bez značajnijih iskoraka u unapređenju kvalitete i diverzifikaciji turističke ponude te uz ograničen napredak u području održivosti. Turističku potražnju karakterizira neizvjesnost, pri čemu dolazi do promjenjivih turističkih kretanja kroz stagnaciju ili tek neznatan konzervativan rast. Nastavlja se poslovanje po postojećem modelu, u kojem je turistička aktivnost izrazito sezonski koncentrirana i odvija se pretežito u srpnju i kolovozu. Nema promjena u upravljanju resursima i utjecaju turizma na prostor, resurse, infrastrukturu te sezonalnost. Infrastruktura, sadržaji i upravljanje resursima nisu potpuno prilagođeni potrebi smanjenja utjecaja na okoliš i prilagodbe klimatskim promjenama. U okviru ovog scenarija nastavlja se deficit radne snage, koji se nadomješta uvoznom radnom snagom, što postupno dovodi do smanjenja autentičnosti turističke destinacije. Istodobno dolazi do rasta životnih troškova u destinaciji, zadovoljstvo lokalnog stanovništva razvojem turizma stagnira, isto kao i zadovoljstvo turista ukupnim boravkom u destinaciji. Destinacija se, iako usporenim intenzitetom, približava granicama održivosti turističkog razvoja. U ovom scenariju ukupni prihodi od turizma blago rastu, no istodobno se postupno produbljuju već prepoznati izazovi povezani sa sezonalnošću, manjkom radne snage i održivošću destinacije, posebno u pogledu opterećenja okoliša, prostora i kvalitete života lokalnog stanovništva.

Tablica 72. Procjena utjecaja neutralnog scenarija (stagnacija kvalitete turizma i stagnacija/blagi rast turističkih dolazaka) na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	Neutralan
Pozitivna percepcija turizma postoji kod većine lokalnog stanovništva, ali se ne uvode mjere za upravljanje prihvatnim kapacitetom, sezonalnošću i pritiscima u vršnom razdoblju. U ovom scenariju započinje destinacijsko upravljanje, što dovodi do djelomičnog provođenja Plana upravljanja destinacijom, odnosno minimalnih pomaka u području održivosti. Lokalno stanovništvo prepoznaje mogućnost održivog razvoja destinacije te predlažu nove prioritete razvoja turizma koje su spremni podržati.	
Smještajni kapaciteti	Većinom negativan
Postojeća ponuda smještajnih kapaciteta u destinaciji ostaje nepromijenjena. U strukturi smještajnih kapaciteta dominira smještaj u domaćinstvima, kućama i stanovima za odmor te kampovima. Smještajni kapaciteti u hotelima ostaju zastupljeni su istom udjelom i svojim kapacitetima doprinose diversifikaciji smještajne ponude. Omjer broja kreveta u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju višestruko je veći	

od broja stanovnika. Broj smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor ostaje veći u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje. Moguća je pojava da kvaliteta smještaja za kratkotrajni najam pod utjecajem tržišta blago raste, a prihod po noćenju stagnira.	
Turistička potražnja	Neutralan
Nastavljaju se promjenjiva kretanja turističke potražnje domaćih i stranih turista (stagnacija/neznatan rast). U vršnom razdoblju sezone prosječan dnevni broj turista dvostruko veći od broja stanovnika, a intenzitet turizma prostorno nije jednako distribuiran. U Tisnom je najizraženiji, dok je u Dazlini i Dubravi kod Tisna intenzitet turizma na mnogo manjoj razini i broj turista ne dostiže broj stanovnika. Nezadovoljstvo turista gužvama ostaje u graničnim vrijednostima što znači da nema iritacije.	
Resursno-atraksijska osnova	Neutralan
Koncentracija materijalnih atrakcija na razini destinacije najveća je u Tisnom. Njihova koncentracija ostaje ista ili neznatno veća kroz razvoj nekoliko novih komunalnih (turističkih) projekata. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja ostaje najveća u Tisnom, uz zadržavanje postojećeg broja ugostiteljskih objekata. Kakvoća mora na mjernim stanicama ostaje najviše kvalitete, kao i kakvoća zraka. Na glavnim plažama tijekom vršnog dijela sezone opterećenje ostaje na postojećim razinama te uglavnom ne pada ispod minimalnog kriterija od 3,35 m ² plažne površine po kupacu. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva izgledom destinacije, korištenjem javnog prostora i uređenošću destinacije ostaje u postojećim razinama, pri čemu ne dostiže najvišu vrijednost (preko 80 %).	
Okoliš	Neutralan
Općina Tisno nema izrađenu kartu buke jer za njezinu izradu ne postoji zakonska obveza. U ovom scenariju percepcija buke tijekom turističke sezone ostaje na razini postojećeg stanja. Lokalno stanovništvo ne doživljava buku smetnjom. Ipak, samo manji dio turista u smatra buku iritacijom, koja se negativno odražava na kvalitetu njihova boravka. Kod jednodnevnih posjetitelja buka se ne ističe kao značajan negativan element doživljaja destinacije.	
Prostor	Većinom negativan
Broj stambenih jedinica turističke namjene u odnosu na stambene jedinice za stalno stanovanje u ostaje veći u Tisnom, a u Dazlini i Dubravi kod Tisna i dalje manji. Postoji mogućnost nove stambene izgradnje u svim zonama, iako je potencijal u nekim zonama gotovo i ne postoji zbog velike izgrađenosti (npr. u povijesnoj jezgri Tisnog). Pretvaranje stanova u turističke apartmane (apartmanizacija) se negativno percipira od nešto više od trećine stanovnika što ukazuje da se izgrađenost prostora kreće prema gornjoj granici nosivosti.	
Komunalna infrastruktura	Većinom negativan

Komunalna infrastruktura destinacije zadržava postojeću razinu opterećenja, uz blagi porast pritiska u vršnom dijelu turističke sezone. Opterećenje vodnog sustava ostaje veliko u vršnoj sezoni i približava se graničnim vrijednostima, osobito zbog povećane sezone potrošnje. Opterećenje elektroenergetskog sustava također se kreće prema gornjoj granici nosivosti. Kapaciteti za održavanje javnih površina i odvoz otpada uglavnom prate postojeće potrebe, no sezonsko povećanje količine otpada i dalje predstavlja vidljiv komunalni izazov. Neprimjereno odloženi otpad ostaje jedan od problema koji negativno utječe na percepciju uređenosti prostora i kvalitetu boravka u destinaciji.	
Prometna infrastruktura	Većinom negativan
Prometna infrastruktura destinacija zadržava postojeću razinu opterećenja, uz izražene poteškoće u vršnom dijelu turističke sezone. Iako ne postoji cjelovita ekspertna procjena kapaciteta prometne infrastrukture, sezonske gužve i zastoji na glavnim prometnim pravcima ostaju prisutni, osobito u najopterećenijim dijelovima destinacije. Iskorištenost parkirališta u vršnom razdoblju vrlo je visoka, zbog čega pronalazak parkirnog mjesta i dalje predstavlja značajan problem za lokalno stanovništvo i posjetitelje. Percepcija prometnih gužvi ostaje nepovoljna i kod lokalnog stanovništva te turista i jednodnevnih posjetitelja.	
Stanovništvo i kvaliteta života	Neutralan
Broj stanovnika i dalje se nastavlja smanjivati istom stopom kao i u prethodnom međupopisnom razdoblju. Indeks priuštivosti stana na razini destinacije ostaje visok. Lokalno stanovništvo u ovom scenariju uglavnom ne doživljava gužve na javnim površinama kao značajnu smetnju, budući da razina iritacije ostaje niska.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	Neutralan
Turizam ostaje važan izvor prihoda, sezonskog zapošljavanja i poslovanja lokalnih dionika. Međutim, zbog izražene sezonalnosti i ograničene dostupnosti lokalne radne snage, gospodarski razvoj i očekivani turistički rezultati ostaju bez promjene.	

SCENARIJ 4. Transformacija destinacije – pozitivni scenarij

Ovaj scenarij kao svoj cilj postavlja uspostavu održivog, visokokvalitetnog i cjelogodišnjeg turizma na području TZO Tisno. Kako bi se to postiglo, uspostavlja se kvalitetnije upravljanje destinacijom te se turistički razvoj usmjerava prema kvalitetnoj ponudi koja će biti prostorno i vremenski ravnomjernije raspoređena. TZO Tisno gradi identitet destinacije koja svojom privlačnom snagom odgovara na potrebe različitih ciljnih skupina, nudeći proizvode visoke dodane vrijednosti. Razvija se odmorišni, aktivni, kulturni, ruralni, MICE, izletnički i ekoturizam te ostali oblici turističke ponude. Ovaj scenarij predviđa značajna ulaganja usmjerena na uređenje i zaštitu javnih prostora, izgradnju marine u uvali Luke, izgradnju i uređenje plaža i kampova. Kroz implementaciju pametnih rješenja omogućava se učinkovitije upravljanje posjetiteljima u prostoru i u razdobljima vršnih opterećenja. U ovom scenariju značajnu ulogu ima uključivanje lokalne zajednice, lokalnih neprofitnih organizacija i obrtnika u turistički lanac vrijednosti, čime će omogućuje stvaranje kvalitetnijih turističkih proizvoda. Ovaj scenarij razvija ruralnu unutrašnjost (Dazlina i Dubrava kod Tisna) kao autentičnu cjelinu koja nadopunjuju i oplemenjuju turističku ponudu destinacije. Na taj način raste prihod po gostu, a time i ukupni prihodi od turizma. TZO Tisno postaje atraktivna destinacija koja privlači posjetitelje jednako u predsezoni i posezoni kao i u glavnoj sezoni. Istodobno se unapređuje kvaliteta i struktura ugostiteljskih i smještajnih kapaciteta te smanjuje pritisak na stanovanje i infrastrukturu. Ovaj scenarij pridonosi unaprjeđenju kvalitete života lokalnog stanovništva kroz uređenje javnih prostora, razvoj komunalne i turističke infrastrukture te valorizaciju kulturne i prirodne baštine. Istodobno se ostvaruju veći gospodarski učinci turizma, uz poboljšanje uvjeta rada, rast primanja zaposlenih i jačanje privlačnosti turističkog sektora kao temelja stabilnijeg i cjelogodišnjeg zapošljavanja.

Tablica 73. Procjena utjecaja pozitivnog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	Izrazito pozitivan
Počinje implementacija mjera i aktivnosti Plana upravljanja destinacijom kroz uspostavljanje kvalitetnijeg destinacijskog menadžmenta. U pozitivnom scenariju prihvatni kapacitet postaje stvarno polazište upravljanja razvojem TZO Tisno. Većina stanovnika destinacije ima pozitivan stav o turizmu u smislu povećanja blagostanja stanovništva. Lokalno stanovništvo je educirano o održivom upravljanju turizmom i svim aktivnostima koje podržavaju razvoj turizma kroz nove oblike turističke ponude koji su u skladu s dugoročnom održivošću destinacije.	
Smještajni kapaciteti	Većinom pozitivan
Uvodi se monitoring praćenja broj kreveta u destinaciji, a naglasak se premješta na podizanje kvalitete postojećih kapaciteta. Povećava se iskorištenost i popunjenost smještajnih kapaciteta zahvaljujući novim turističkim proizvodima u segmentu aktivnog, kulturnog, ruralnog, MICE, nautičkog, izletničkog, ekoturizma i drugih. Hotel i kampovi dobivaju važniju ulogu u stvaranju proizvoda više dodane vrijednosti. Hotelska ponuda je stabilna, visoke kvalitete usluge i predstavlja važan element jačanja konkurentnosti destinacije, osobito u kontekstu produljenja sezone i razvoja turističke ponude više dodane vrijednosti. U ponudi kamping smještaja podiže se kvaliteta ponude u kampova Jazine i Rastovac. U strukturi smještajnih kapaciteta smanjuje se udio domaćinstava i kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, pri čemu se provode aktivnosti povećanja kvalitete, standardizacije i specijalizacije. Uvode se cjelogodišnji i specijalizirani oblici smještaja. Raste raspoloživost stanova za stalno stanovanje.	
Turistička potražnja	Većinom pozitivan
Turistička potražnja se vremenski i prostorno bolje raspoređuje, uz manji pritisak u vršnim danima sezone i veći udio gostiju u predsezoni i posezoni. Intenzitet turizma u Dazlini i Dubravi kod Tisna bilježi porast, zahvaljujući razvoju novih turističkih proizvoda (ruralni, izletnički, ekoturizam i dr.). Razina zadovoljstva turista kvalitetom smještaja je veća u odnosu na neutralni scenarij iz čega se može pretpostaviti da unapređenje destinacijskog lanca vrijednosti kroz investiranje u različite destinacijske projekte i jačanje participativnog pristupa u upravljanju destinacijom ostvaruje željene učinke. Time se povećava kvaliteta iskustva turista i smanjuju iritacijski faktori turizma. Nezadovoljstvo turista gužvama ostaje u graničnim vrijednostima što znači da nema iritacije.	
Resursno-atraksijska osnova	Izrazito pozitivan

Prirodni i kulturni resursi sustavno se valoriziraju kroz tematske rute, interpretaciju, uređenje atrakcija i bolje povezivanje svih dijelova destinacije. Obalni prostor povezuje se s unutrašnjošću, čime se smanjuje koncentracija aktivnosti samo u Tisnom. Provode se aktivnosti osmišljavanja novih turističkih proizvoda za valorizaciju prirodne i kulturne resursne osnove (bike i pješačke rute, poučne i tematske staze, sportsko-rekreacijski prostori, prostori kulturne produkcije (Bratska škola), storytelling o civilnoj, sakralnoj i memorijalnoj baštini, održavanje arheoloških kampova (Ivinj), poboljšanje kvalitete postojećih i razvoj novih događanja i manifestacija). Kakvoća mora na mjernim stanicama ostaje najviše kvalitete, kao i kakvoća zraka. Korištenjem plaža se upravlja sukladno kapacitetu nosivosti. Lokalno stanovništvo izrazito pozitivno percipira utjecaj turizma na izgled destinacije, korištenje javnog prostora te ljepotu i uređenost mjesta i atrakcija.	
Okoliš	Izrazito pozitivan
Buka u destinaciji ostaje u prihvatljivim granicama, pri čemu se ne očekuje njezin značajniji negativan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva ni na kvalitetu boravka posjetitelja. Provode se aktivnosti mjerenja buke u svrhu identifikacije negativnih utjecaja buke na lokalno stanovništvo, jednodnevne posjetitelje i turiste.	
Prostor	Izrazito pozitivan
Prostorni razvoj usmjerava se prema očuvanju identiteta naselja, dostupnosti stanovanja i kvalitetnijem korištenju postojećih kapaciteta. Smanjuje se pritisak apartmanizacije, a nova gradnja i prenamjene usmjeravaju se prema jasnijim urbanističkim pravilima i zaštiti prostora. Nova stambena izgradnja događa se u zonama s više raspoložive neizgrađene površine građevinskog zemljišta i smanjenog prostornog opterećenja građevinama u funkciji turizma. U tu svrhu dolazi do izmjena PPUO Tisno te izrade novih UPU-a za odabrane zone (npr. UPU povijesna jezgre naselja Tisno (obalni dio), UPU obalno područje od mosta do Zapadne Gomilice i UPU područja Drage). Apartmanizacija manje opterećuje lokalno stanovništvo. Smanjen je udio stanovnika s negativnom percepcijom izgrađenosti prostora.	
Komunalna infrastruktura	Izrazito pozitivan
Provode se ulaganja u vodoopskrbu, odvodnju, gospodarenje otpadom, čistoću javnih površina i održavanje prostora prate stvarna sezonska opterećenja. Provodi se projekt aglomeracije Pirovac-Tisno-Jezera kojim se povećava kvaliteta sustava vodoopskrbe i odvodnje. Opterećenje sustava opskrbe električnom energijom je zadovoljavajuće kao posljedica kvalitetnijeg destinacijskog upravljanja (izgradnja novih trafostanica i elektrodistribucijske mreže), odnosno smanjivanjem pritiska turista i lokalnog stanovništva, na osnovu provođenja edukativnih aktivnosti s ciljem utjecaja na goste smještajnih objekata i na stanovništvo destinacije, te donošenja politike poticanja ublažavanja klimatskih promjena i investicija u energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije. Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone iz perspektive lokalnog	

stanovništva i turista nalazi se unutar granica prihvatljivosti, povećanja stope odvajanja otpada, boljeg upravljanja otpadom, dostatnih ljudskih i tehnoloških kapaciteta.	
Prometna infrastruktura	Većinom pozitivan
Uvode se prometna rješenja za rasterećenje najopterećenijih zona, bolje upravljanje parkiranjem i poticanje pješaćenja i bicikliranja. Uređuju se nerazvrstane ceste i javne ceste te provode proširenja prometnica u svrhu povećanja sigurnosti kretanja pješaka i biciklista. Unatoč nepostojanju praćenja kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na području Tisnog u izvedbi Hrvatskih cesta d.o.o., u svrši održivog upravljanja turizmom izrađuje se odgovarajući dokument za procjenu kapaciteta ukupne prometne infrastrukture, pri čemu se alternativno određuje lokacija(e) za brojanje prometa koja je obuhvaćena njihovim godišnjim Biltenom). Prometne gužve u destinaciji mnogo su manji problem za stanovništvo, a kapaciteti parkirališta većinom su dostatni za potražnju u razdoblju vršne sezone, zbog čega pronalaženje parkirnog mjesta predstavlja problem za manji dio lokalnog stanovništva. Lučka infrastruktura destinacije se unaprijeđuje za potrebe lokalnog stanovništva, jednodnevnih posjetitelja i turista (rješava se i pitanje ilegalnih privezišta). Razmatraju se lokacije novih sidrišta. Realizirana je nova marina u uvali Luke čime se poboljšava kvaliteta nautičke ponude Općine Tisno, dok destinacija dobiva novi turistički proizvod. Većina turista zadovoljna je prometom u destinaciji.	
Stanovništvo i kvaliteta života	Većinom pozitivan
Broj stanovnika na području Općine Tisno počinje rasti malom, ali pozitivnom stopom kao posljedica pozitivnih kretanja obiju sastavnica ukupnog kretanja stanovništva – prirodnog i mehaničkog. Indeks priuštivosti stanovanja se značajno smanjuje, što znači da se poboljšavaju uvjeti za stjecanje nekretnine lokalnog stanovništva. Gužve na ulicama i javnim površinama mali su problem ili nisu problem za većinu stanovnika,	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	Većinom pozitivan
Pozitivni scenarij povećava stabilnost turističkog gospodarstva kroz produljenje sezone, veću potrošnju po gostu i razvoj proizvoda više dodane vrijednosti. Stvaraju se bolje mogućnosti za zapošljavanje tijekom duljeg dijela godine, a ne samo u vrhuncu sezone. Lokalni poduzetnici, ugostitelji, iznajmljivači, kampovi, hotel i pružatelji usluga dobivaju poticaj za kvalitetnije i održivije poslovanje. Prihod od turizma ostvaruje većina stanovnika, kao dodatan izvor prihoda.	

SCENARIJ 5. Scenarij uravnoteženog upravljanja turizmom pozitivan scenarij

Ovaj scenarij promatra razvoj turizma na području TZO Tisno u fazi aktivnog upravljanja prijelazom s dominantno sezonskog i kvantitativnog modela turizma prema održivijem, kvalitetnijem i uravnoteženijem modelu. Ne dolazi do naglog zaokreta, već se kroz planske i postupne intervencije započinje kontrola rasta turističke potražnje, uz istovremeno poticanje kvalitativnog unaprjeđenja ponude. U okviru ovog scenarija i dalje se bilježi umjeren rast dolazaka i noćenja, ali se sve veći naglasak stavlja na upravljanje strukturom gostiju, prostornu distribuciju turističkih tokova i razvoj proizvoda veće dodane vrijednosti. Postupno se regulira nekontrolirani rast obiteljskog smještaja, potiče se podizanje kvalitete postojećih kapaciteta te se jača uloga hotela i kampova, cjelogodišnjih i specijaliziranih oblika smještaja. Scenarij predviđa početna ulaganja u uređenje javnih prostora, unaprjeđenje komunalne i prometne infrastrukture. U ovom scenariju jača se suradnja između javnog i privatnog sektora te se aktivnije uključuje lokalna zajednica u oblikovanje turističke ponude. Razvijaju se manji, autentični i doživljajni proizvodi povezani s kulturom, gastronomijom, aktivnim odmorom i ruralnim prostorom, koji postupno nadopunjuju dominantni proizvod Sunca i mora. Time se započinje proces jačanja identiteta destinacije i stvaranja temelja za turizam veće dodane vrijednosti. Poseban naglasak se stavlja na edukaciju svih dionika u destinaciji i njihovo povezivanje. Iako pritisci turizma na prostor, infrastrukturu i stanovanje i dalje postoje, u ovom scenariju dolazi do njihove stabilizacije i postupnog smanjenja rasta negativnih učinaka. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva prestaje padati, a percepcija turizma raste, dok se kod turista i jednodnevnih posjetitelja bilježi porast zadovoljstva ukupnim iskustvom boravka u destinaciji.

Ovaj scenarij ne donosi trenutačne strukturne promjene, ali predstavlja ključnu fazu u izbjegavanju scenarija prekomjernog turizma i stvaranju preduvjeta za ostvarenje pozitivnog, održivog modela razvoja. Kroz kontrolirani rast, jačanje upravljačkih kapaciteta i postupno unaprjeđenje kvalitete ponude, TZO Tisno se pozicionira na put prema dugoročno održivoj, konkurentnoj i uravnoteženoj turističkoj destinaciji. Scenarij 5. omogućuje realističan i upravljiv prijelaz, usmjeren na zaustavljanje negativnih trendova i postupno uvođenje održivih praksi bez narušavanja gospodarske stabilnosti turizma. On stvara preduvjete za buduću realizaciju Scenarija 4., ali uz manji rizik, veću prihvatljivost za lokalnu zajednicu i veću provedivost u zadanom planskom razdoblju.

Tablica 74. Procjena utjecaja uravnoteženog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.

Aspekt prihvatnog kapaciteta destinacije	Utjecaj scenarija na destinaciju
Institucionalni i strateški okvir	Izrazito pozitivan
Započinje postupna provedba mjera i aktivnosti Plana upravljanja destinacijom, uz jačanje koordinacije između TZO Tisno, lokalne samouprave, turističkih dionika i stanovništva. Prihvatni kapacitet koristi se kao važno polazište za praćenje i usmjeravanje turističkog razvoja, osobito u odnosu na sezonska opterećenja prostora, infrastrukture i lokalne zajednice. Stav stanovništva prema turizmu je pozitivan jer se razvoj turizma sve više usklađuje s kvalitetom života, lokalnim potrebama i dugoročnom održivošću destinacije. Edukacija i informiranje dionika provode se ciljano, s naglaskom na odgovornije upravljanje turističkim tokovima, kvalitetniju ponudu i smanjenje negativnih učinaka turizma.	
Smještajni kapaciteti	Većinom pozitivan
Uvodi se redovito reguliranje broja kreveta i strukture smještajnih kapaciteta kao podloga za odgovornije planiranje turističkog razvoja. Smještaj u domaćinstvima i kućama za odmor i dalje zadržava važnu ulogu u ponudi destinacije, ali se naglasak postupno premješta na reguliranje nekontroliranog rasta, uz podizanje kvalitete, standardizaciju i bolju iskorištenost postojećih kapaciteta. Hoteli i kampovi jačaju svoju ulogu u produljenju sezone i oblikovanju kvalitetnije ponude. U kamping segmentu nastavlja se unaprjeđenje kvalitete ponude kampova Jazine i Rastovac. Započinje uvođenje cjelogodišnjih i specijaliziranih oblika smještaja za pojedine segmente gostiju (nautičari, digitalni nomadi i dr.). Ovaj scenarij ne pretpostavlja brzu promjenu postojeće strukture smještajnih kapaciteta, nego postupno povećanje kvalitete i stabilnije korištenje postojećih kapaciteta.	
Turistička potražnja	Većinom pozitivan
Turistička se potražnja postupno bolje vremenski i prostorno raspoređuje, ali bez naglog odmaka od dominantne ljetne sezone. U okviru ovog scenarija destinacija bilježi umjeren rast dolazaka i noćenja. Veći naglasak stavlja se na jačanje predsezone i posezone te na razvoj sadržaja koji mogu produžiti boravak i povećati zadovoljstvo posjetitelja. Pritisak u vršnim danima sezone i dalje ostaje prisutan, ali se djelomično ublažava boljim upravljanjem turističkim tokovima, informiranjem posjetitelja i postupnim razvojem ponude izvan vršnog razdoblja. Time se zadržava stabilna turistička potražnja, uz postupno smanjenje sezonskih opterećenja i poboljšanje ukupnog iskustva boravka u destinaciji.	

Resursno-atraksijska osnova	Većinom pozitivan
Resursno-atraksijska osnova razvija se u okviru Plana upravljanja destinacijom, kroz postupne i realno provedive mjere. Prirodni i kulturni resursi valoriziraju se uređenjem postojećih atrakcijskih točaka, interpretacijom prostora i razvojem sadržaja koji nadopunjuju postojeću turističku ponudu. Prednost imaju aktivnosti čija je provedba izgledna, poput uređenja Bratske kuće kao prostora kulturne produkcije, razvoja poučnih i tematskih staza (nova šetnica Tisno-Jezera), pješačkih i biciklističkih ruta te interpretacije kulturne, sakralne i memorijalne baštine. Korištenje obalnog prostora i plaža usmjerava se prema boljoj organizaciji i poštivanju kapaciteta nosivosti, dok se kvaliteta mora i zraka zadržava na najvišoj razini. Realizira se projekt izgradnje plaže Jazine 2. Time se postupno povećava atraktivnost destinacije i kvaliteta boravka u destinaciji.	
Okoliš	Većinom pozitivan
Okolišni pritisci ostaju prisutni, ali se postupno stavljaju pod bolju kontrolu kroz praćenje, informiranje korisnika prostora i provedbu ciljanih mjera upravljanja. Buka u destinaciji zadržava se u prihvatljivim granicama, pri čemu se ne očekuje njezin značajniji negativan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva ni na kvalitetu boravka posjetitelja.	
Prostor	Većinom pozitivan
Prostorni razvoj postupno se usmjerava prema očuvanju identiteta naselja, racionalnijem korištenju postojećih kapaciteta i boljem usklađivanju turističkog razvoja s potrebama lokalne zajednice. Pritisak apartmanizacije, prenamjene stambenog prostora i turističkog korištenja prostora i dalje ostaje prisutan, ali se nastoji ublažiti kroz plansko praćenje, jasnija pravila uređenja i usmjeravanje nove gradnje prema prihvatljivijim prostornim okvirima. Nova stambena izgradnja ne preuzima izrazitu dominaciju u prostoru, nego se postupno usklađuje s infrastrukturnim mogućnostima i obilježjima naselja. U tu svrhu dolazi do izmjena PPUO Tisno te djelomične izrade UPU-a za odabrane zone (npr. UPU povijesna jezgre naselja Tisno (obalni dio), UPU obalno područje od mosta do Zapadne Gomilice i UPU područja Drage). Apartmanizacija manje opterećuje lokalno stanovništvo. Smanjen je udio stanovnika s negativnom percepcijom izgrađenosti prostora.	
Komunalna infrastruktura	Većinom pozitivan
Komunalna infrastruktura postupno se prilagođava stvarnim sezonskim opterećenjima, osobito u segmentima vodoopskrbe, odvodnje, gospodarenja otpadom, čistoće javnih površina i održavanja prostora. Nastavlja se provedba projekta aglomeracije Pirovac-Tisno-Jezera, čime se dugoročno unapređuje kvaliteta sustava vodoopskrbe i odvodnje, ali se ne završava za vrijeme razdoblja provedbe ovog Plana upravljanja. Opterećenje sustava opskrbe električnom energijom i dalje ostaje prisutno u vršnom dijelu sezone, no ublažava se boljim upravljanjem potrošnjom, edukacijom korisnika i poticanjem energetske učinkovitosti. Kapaciteti za gospodarenje otpadom i održavanje javnih površina	

organizacijski se unaprjeđuju u skladu sa sezonskim potrebama, uz bolju koordinaciju komunalnih službi i praćenje vršnih opterećenja. U pojedinim dijelovima destinacije uvodi se kvalitetnija i raširenija telekomunikacijska infrastruktura u pokretnoj i nepokretnoj mreži.	
Prometna infrastruktura	Većinom pozitivan
U prometnom sustavu uvode se provedive mjere za bolju organizaciju parkiranja, informiranje posjetitelja i učinkovitije upravljanje prometom u vršnim razdobljima sezone. Budući da su parkirališta tada vrlo visoko iskorištena, prioritet postaje bolje upravljanje postojećim kapacitetima, a ne isključivo njihovo povećanje. Uređuju se javne ceste u svrhu povećanja sigurnosti kretanja pješaka i biciklista. Potiče se pješačko i biciklističko kretanje te bolja organizacija pristupa prema ključnim javnim i turističkim sadržajima. Zadovoljstvo prometom postupno se poboljšava, iako promet i parkiranje ostaju među važnijim izazovima destinacije. Lučka infrastruktura destinacije se unaprjeđuje za potrebe lokalnog stanovništva, jednodnevnih posjetitelja i turista. Realizirana je nova marina u uvali Luke. Većina turista zadovoljna je prometom u destinaciji.	
Stanovništvo i kvaliteta života	Većinom pozitivan
Broj stanovnika na području Općine Tisno zadržava se na postojećoj razini ili bilježi blagi pozitivan pomak kao posljedica postupnog unaprjeđenja odnosa između turističkog razvoja i kvalitete života lokalnog stanovništva. Indeks priuštivosti stanovanja ne smanjuje se značajno, što znači da se položaj lokalnog stanovništva na tržištu nekretnina postupno stabilizira. Gužve na ulicama i javnim površinama ostaju mali problem ili nisu problem za većinu stanovnika, dok se negativni učinci sezonskog opterećenja postupno ublažavaju kroz mjere uravnoteženog upravljanja turizmom.	
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma	Većinom pozitivan
Usmjerava se razvoj turizma prema stabilnijem poslovanju i ravnomjernijem ostvarivanju prihoda tijekom godine. Naglasak je na jačanju ponude koja donosi veću vrijednost destinaciji, bolju iskorištenost postojećih kapaciteta i manje oslanjanje na kratko razdoblje najveće potražnje. Takav pristup omogućuje lokalnim dionicima postupno unaprjeđenje usluga, profesionalizaciju poslovanja i veću uključenost stanovništva u gospodarske koristi turizma.	

27.4.3.1 Zaključci i preporuke

Ocjena razine dostignutog prihvatnog kapaciteta TZO Tisno kroz usporedbu razlika između postavljenih standarda i vrijednosti pokazatelja prihvatnog kapaciteta te analize scenarija zajedno čini okvir za definiranje strateškog okvira (ciljeva, mjera i aktivnosti) usmjerenih na ostvarivanje željenih rezultata kojima će se ispraviti oni čimbenici koji generiraju neželjene posljedice turističkog razvoja. Obzirom na interne i eksterne faktore koji u recentnom vremenu utječu na razvoj destinacije, vidljivo je slabljenje turističkog razvoja u pogledu turističke potražnje, ali rast smještajnih kapaciteta u obiteljskom smještaju i nekomercijalnom smještaju. Utvrđeno je kako su ovi dijelovi destinacijske ponude u Tisnom dosegli maksimalnu razinu turističke nosivosti, dok ruralno zaleđe (Dazlina i Dubrava kod Tisna) nije zbog ipak slabije turističko-atraksijske resursne osnove.

Iako se postojeća razina turističke izgrađenosti mjerena udjelom stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica nalazi u zoni dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, utvrđeno je da iz perspektive uporabe prostora u Tisnom primiče gornjoj granici turističke nosivosti u segmentu:

- Maksimalnog potencijala izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene/mješovite namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice (posebice u staroj jezgri Tisnog), te
- Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Postojeća razina turističke izgrađenosti mjerena udjelom stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica iz perspektive uporabe prostora u Dazlini i Dubravi kod Tisna ne prelazi granicu turističke nosivosti u segmentu:

- Maksimalnog potencijala izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice, te
- Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Analiza dostignutog prihvatnog kapaciteta TZO Tisno ukazala je na postojanje više iritacijskih faktora turizma, što nalaže provođenje korektivnih aktivnosti, obzirom da su dosegli značajnu razinu turističke nosivosti. Radi se o:

- Utjecaju turizma na kvalitetu života stanovnika u odnosu na pretvaranje stanova u turističke apartmane
- Gužve u prometu

- Priuštivosti stanovanja
- Kretanju broja stanovnika te raspoloživosti dodatne radne snage

Obzirom na stagnirajući turistički promet, postojeći komunalni sustavi promatrani kroz odnos potrošnje vode i struje te generiranja otpada turista i stanovnika ne dostižu vršnu opterećenost. S obzirom na sezonalnost turističke aktivnosti, odnos kao i na mogući rast komercijalne i nekomercijalne turističke izgradnje ne treba zanemariti postupno povećanje njihove opterećenosti u vršnim danima turističke sezone. Od posebnog značaja za destinaciju je realizacija projekta aglomeracija Jezera-Tisno-Pirovac kojim bi se značajno unaprijedio sustav vodoopskrbe i odvodnje na području destinacije i otoka Murtera. U narednom razdoblju, cilj je realizirati ključne projekte od značaja za destinaciju: izgradnja marine u uvali Luke, uređenje plaže Jazine 2 te poboljšanje kamping ponude.

Slijedom utvrđenih obilježja TZO Tisno i postavljenih scenarija, predlažu se sljedeće preporuke za upravljanje prihvatnim kapacitetom i razvojem destinacije:

Jačanje funkcije destinacijskog menadžmenta uključujući jačanje kapaciteta ključnih nositelja turističke politike Općine Tisno, osiguranje resursnih pretpostavki efikasnog destinacijskog menadžmenta, uspostavljanje sustava praćenja nosivog kapaciteta, te jačanje kolaborativnog upravljanja kao platforme za usklađivanje interesa različitih dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora kao i za zadovoljavanje potreba stanovnika destinacije i turista. Ovo se odnosi i na destinacijsko upravljanje na razini otoka Murtera koje uključuje udruženo djelovanje svih destinacija (TZO Murter – Kornati, TZO Betina, TZO Jezera) koje u narednom razdoblju treba odgovoriti na izazov prilagodbe suvremenim turističkim trendovima, digitalnoj transformaciji i povećanim zahtjevima tržišta za što je potrebna veća profesionalizacija, multidisciplinarnost i koordinacija.

Poticanje razvoja destinacijskog lanca vrijednosti kao okvira za podizanje kvalitete turističkog proizvoda (odmorišni, kulturni aktivni, ruralni, poslovni, MICE, izletnički, ekoturizam, wellbeing) i smanjenje sezonalnosti uz podizanje kvalitete i povećanje prihvatnog kapaciteta kupališnog prostora, zaštitu i turističku valorizaciju prirodne i kulturne baštine, razvoj infrastrukture za aktivnosti na otvorenom, podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti pružatelja usluga, rehabilitaciju prostora i očuvanje identiteta i autentičnosti svih dijelova TZO Tisno, posebice Tisnog kao središta destinacije i nositelja turističkog razvoja.

Nalaže se i upravljanje potencijalom izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskih područja naselja s naglaskom na zadovoljavanju stvarnih potreba stambenog prostora i drugih sadržaja za lokalno stanovništvo, osiguravanju smještaja radnika iz drugih područja Hrvatske i Europske unije te trećih zemalja kao i na održivom usmjeravanju izgradnje kuća i stanova za odmor. Također, nalaže se otklanjanje evidentiranih iritacijskih faktora- prometnih gužvi, apartmanizaciji, priuštivosti stanovanja, kretanja ukupnog broja stanovnika te raspoloživosti dodatne radne snage.

Scenarij 4. predstavlja dugoročno najpoželjniji razvojni smjer, usmjeren prema visokoj razini održivosti, kvaliteti ponude i snažnijoj diferencijaciji destinacije. Međutim, u postojećem kontekstu TZO Tisno njegova bi provedba zahtijevala značajnu razinu institucionalne spremnosti, financijskih ulaganja, infrastrukturnih zahvata i koordinacije brojnih dionika, što u kratkom i srednjem roku nije u potpunosti ostvarivo.

Destinacija se istodobno suočava s aktualnim izazovima poput izražene sezonalnosti, smanjenog pritiska na prostor i infrastrukturu, potrebe za očuvanjem prirodnih i kulturnih resursa te usklađivanja turističkog razvoja s kvalitetom života lokalnog stanovništva. Stoga je u ovom planskom razdoblju prioritet stabilizirati postojeće razvojne probleme i postupno uvoditi održive prakse, umjesto provoditi naglu i sveobuhvatnu strukturnu transformaciju turizma.

U tom kontekstu, Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno temelji se na Scenariju 5. – Uravnoteženo upravljanje turizmom, koji predstavlja realističan, provediv i društveno prihvatljiv put prema održivijem razvoju destinacije. Ovaj scenarij omogućuje postupno zaustavljanje negativnih trendova, jačanje kvalitete turističke ponude, bolju prostornu i vremensku raspodjelu turističkih aktivnosti te stvaranje preduvjeta za buduću realizaciju ambicioznijeg razvojnog scenarija.

Odabrani pristup omogućuje razvoj turizma više dodane vrijednosti, snažnije povezivanje turizma s lokalnom zajednicom, kulturom, baštinom i gospodarstvom te postupno uvođenje inovacija, digitalnih alata i održivih modela upravljanja. Sustavno praćenje pokazatelja održivosti omogućit će pravovremeno prepoznavanje rizika, prilagodbu mjera i donošenje informiranih odluka, čime se TZO pozicionirati kao destinacija koja aktivno, odgovorno i uključivo upravlja svojim turističkim razvojem.

28. Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima

Razvoj turizma na području TZO Tisno temeljit će se na održivim praksama koje uključuju pametno korištenje lokalnih prirodnih i kulturnih resursa, aktivno uključivanje lokalne zajednice te jačanje ukupne konkurentnosti destinacije. Nakon sveobuhvatne analize postojećeg stanja, utvrđuje se razvojni smjer destinacije u skladu sa strateško-planskim, prostorno-planskim i ostalim dokumentima od važnosti za destinaciju.

28.1. Strateški okvir

Strateški okvir razvoja TZO Tisno usklađuje s ključnim sektorskim strateško-planskim dokumentima Republike Hrvatske i Šibensko-kninske županije:

Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine predstavlja temeljni akt strateškog planiranja razvoja hrvatskog turizma kojim se potiče razvoj održivog, cjelogodišnjeg i konkurentnog turizma koji doprinosi gospodarskom razvoju, uz istodobno smanjenje negativnih okolišnih i društvenih učinaka turističkih aktivnosti.

Vizija je razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine:

„Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.“

Analizom razvojnih potreba i razvojnih potencijala i u cilju ostvarenja vizije definirana su sljedeća četiri ključna strateška cilja razvoja održivog turizma Hrvatske:

1. **Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam** - jedan od ključnih izazova hrvatskog turizma predstavlja izražena sezonalnost i prostorna neujednačenost turističkih aktivnosti, što u razvijenim destinacijama dovodi do prekomjernog turističkog opterećenja. Negativni učinci očituju se kroz pritisak na komunalnu i prometnu infrastrukturu, degradaciju prostora i smanjenje kvalitete života lokalnog stanovništva, ali i kvalitete doživljaja posjetitelja. Kako bi se turističke aktivnosti ravnomjernije rasporedile tijekom godine, potrebno je razvijati održive i autentične turističke

proizvode više dodane vrijednosti, jačati posebne oblike turizma te aktivnije uključivati lokalnu zajednicu u upravljanje razvojem destinacije. Istodobno je važno unaprijediti prometnu povezanost i kvalitetu turističke ponude kako bi se poticao održiv i cjelogodišnji razvoj turizma.

2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu - more i priroda predstavljaju temeljne resurse i glavne motive dolaska turista u Hrvatsku, no intenzivan turistički razvoj i pritisci na prostor sve više utječu na njihovu očuvanost. Turizam pritom ima dvosmjernan odnos s klimatskim promjenama – s jedne strane doprinosi njihovom intenziviranju, osobito kroz promet i povećanje emisija stakleničkih plinova, dok s druge strane klimatske promjene mijenjaju prirodna obilježja i atraktivnost turističkih destinacija. Povećana turistička opterećenja mogu dovesti do smanjenja kvalitete okoliša, pritiska na prirodne resurse i narušavanja ekološke ravnoteže prostora, što dugoročno može negativno utjecati na konkurentnost i održivost turističkih destinacija. Stoga je razvoj turizma potrebno usmjeravati prema načelima okolišne i resursne održivosti, uz smanjivanje negativnih utjecaja turizma na okoliš i prilagodbu klimatskim promjenama.

3. Konkurentan i inovativan turizam - razvoj konkurentnog i inovativnog turizma predstavlja jedan od ključnih preduvjeta održivog turističkog razvoja. Razina konkurentnosti turističke destinacije ovisi o nizu međusobno povezanih čimbenika, pri čemu se kao posebno važna područja izdvaja unapređenje poslovnog okruženja, razvoj ljudskih potencijala i tržišta rada, podizanje kvalitete i strukture smještajnih kapaciteta te stvaranje poticajnih uvjeta za ulaganja, inovacije i digitalnu transformaciju turističkog sektora.

4. Otporan turizam - dugoročna otpornost turističkog sektora zahtijeva sposobnost pravodobnog reagiranja na promjene, ali i kontinuirano usmjeravanje razvoja prema održivim modelima poslovanja i upravljanja. Kako bi se osigurala stabilnost i održivost turističkog razvoja, potrebno je unaprijediti sustav upravljanja turizmom, jačati zakonodavni i institucionalni okvir te razvijati modele planiranja temeljene na pouzdanim podacima i pokazateljima. Poseban izazov predstavljaju brze promjene turističkih trendova i interesa posjetitelja, zbog čega je važno razvijati raznolike turističke proizvode i kontinuirano prilagođavati kompetencije zaposlenih u turizmu. Važnu ulogu pritom imaju učinkovito planiranje, međusektorska suradnja i uključivanje u međunarodne inicijative i organizacije radi razmjene iskustava i zajedničkog odgovora na razvojne izazove. Istodobno, potrebno je nastaviti jačati sigurnost turističkih destinacija, budući da se Hrvatska i dalje percipira kao sigurna i poželjna turistička destinacija.

Strategija razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine glavni je strateško-planski dokument kojim se utvrđuju vizija, ciljevi i prioriteti razvoja turizma te definiraju smjernice za održivo, konkurentno i uravnoteženo upravljanje destinacijom. Strategijom je definirana razvojna vizija Šibensko-kninske županije koja glasi:

„Šibensko-kninska županija svoju 'turističku priču' gradi kroz prizmu očuvanja vrijednosti prostora, svih prirodnih i kulturnih vrijednosti koje se u njemu nalaze. To postiže kroz hrabar i inovativan pristup upravljanju usmjeren na sagledavanje cjelovitosti prostora, ulaganje u ljudske resurse, njegovanje izvrsnosti i kvalitete u svim segmentima turističke ponude.“

Ova Strategija, u skladu je s okvirom definiranim u Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine, kao i s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine te temeljenim politikama Europske unije i trendovima i prognozama Svjetske turističke organizacije.

U skladu s prethodnim konstatacijama, prepoznati su sljedeći strateški ciljevi turističkog razvoja Šibensko-kninske županije:

1. Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu – razvoj turizma na području Šibensko-kninske županije obilježen je kontinuiranim rastom turističkog prometa, uz izraženu sezonsku i prostornu koncentraciju turističkih aktivnosti tijekom ljetnih mjeseci, osobito u obalnim naseljima. Takva koncentracija turističkih tokova stvara sve veći pritisak ne samo na prirodne i kulturne resurse, već i na prometnu i komunalnu infrastrukturu te njihovu dugoročnu održivost. Istodobno, iako je održivi razvoj već dulje vrijeme prisutan kao jedno od temeljnih razvojnih načela, u velikom dijelu obalnih destinacija i dalje prevladava razvoj temeljen na širenju smještajnih kapaciteta apartmanskog tipa. Takvi procesi dodatno opterećuju prostor, povećavaju prometna i infrastrukturna opterećenja te utječu na kvalitetu života lokalnog stanovništva i kvalitetu turističkog doživljaja. U takvim okolnostima budući razvoj turizma potrebno je usmjeravati prema održivijem i uravnoteženijem modelu razvoja, uz usklađivanje turističkih aktivnosti s prostornim i infrastrukturnim kapacitetima destinacije. Posebnu pažnju pritom potrebno je usmjeriti na unapređenje prometne dostupnosti i smanjenje sezonskih prometnih zagušenja, povećanje protočnosti prometne mreže i dostupnosti parkirališnih kapaciteta, osobito u najopterećenijim obalnim naseljima. Jednako je važno osigurati usklađen razvoj turističke ponude i komunalne infrastrukture, osobito sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom, koji su tijekom ljetnih mjeseci izloženi povećanim opterećenjima. Uz to, važan element održivog razvoja predstavlja razvoj javnog prijevoza i održivih oblika mobilnosti, kao i očuvanje kvalitete prostora, okoliša i identiteta lokalnih zajednica.

2. Povećanje prosječne potrošnje po danu boravka kao i godišnjih prihoda od turizma - uz unapređenje uvjeta za održivi razvoj turizma, poseban naglasak potrebno je staviti na postupno povećanje prosječne turističke potrošnje i ukupnih prihoda od turizma, pri čemu razvoj ne bi trebao biti

usmjeren isključivo na rast fizičkog obujma turističkog prometa. U tom kontekstu važno je razvijati turističke proizvode i sadržaje više dodane vrijednosti, poticati produljenje turističke sezone te povećavati atraktivnost destinacije tijekom pred i posezone. Povećanje turističkih prihoda povezano je i s unapređenjem kvalitete turističkog doživljaja kroz razvoj autentične i diferencirane ponude temeljene na lokalnim posebnostima, kulturnoj i pomorskoj baštini, gastronomiji i prirodnim resursima. Posebnu važnost pritom ima uključivanje lokalnih mikro, malih i srednjih poduzetnika u turistički lanac vrijednosti, čime se potiče ravnomjernija distribucija ekonomskih koristi turizma i jača lokalno gospodarstvo. U cilju povećanja prihoda od turizma potrebno je unaprijediti strukturu i kvalitetu smještajnih kapaciteta, osobito kroz podizanje kvalitativnih standarda postojećeg smještaja i razvoj manjih objekata više kategorije i autentičnog karaktera. Istodobno je važno razvijati raznolike turističke sadržaje i posebne oblike turizma koji povećavaju potrošnju i duljinu boravka gostiju, uključujući gastronomiju, kulturne i interpretacijske sadržaje, aktivnosti na otvorenom te sadržaje povezane s lokalnim identitetom i tradicijom. Dodatno, potrebno je jačati suradnju između javnog i privatnog sektora, poticati razvoj lokalnih proizvoda i usluga te unaprijediti sustave turističkog informiranja i digitalne dostupnosti sadržaja. Time se doprinosi većoj aktivnosti posjetitelja tijekom boravka u destinaciji, povećanju turističke potrošnje i stvaranju kvalitetnijeg i konkurentnijeg turističkog proizvoda.

3. Unapređenje postojećeg sustava tržišne komunikacije - u suvremenim uvjetima sve izraženije konkurencije među turističkim destinacijama, primjena digitalnih tehnologija i suvremenih informacijsko-komunikacijskih rješenja postaje jedan od ključnih čimbenika konkurentnosti i kvalitete turističkog proizvoda. Turistima su danas dostupne brojne digitalne platforme i aplikacije koje omogućuju jednostavnije planiranje putovanja, informiranje o destinaciji, odabir smještaja i sadržaja te kvalitetnije upravljanje vremenom tijekom boravka u destinaciji. Potreba za digitalizacijom turističkog sektora dodatno je naglašena tijekom pandemije COVID-19, koja je ubrzala promjene u ponašanju i očekivanjima turista. Unatoč tome, kod dijela turističkih dionika i dalje je prisutna nedovoljna razina digitalizacije poslovanja i tržišne komunikacije, osobito u segmentu privatnog smještaja i manjih poduzetnika. Takvo stanje smanjuje mogućnost kvalitetnog prilagođavanja suvremenim tržišnim trendovima i očekivanjima turista te ograničava vidljivost i konkurentnost turističke ponude. U cilju unapređenja tržišne komunikacije i konkurentnosti destinacije potrebno je poticati razvoj digitalnih kompetencija turističkih dionika, unapređivati internetsku i promotivnu prisutnost turističke ponude te razvijati suvremene modele komunikacije prilagođene različitim skupinama posjetitelja. Posebnu važnost pritom imaju personalizirani pristup korisnicima, jačanje promocije putem digitalnih kanala i društvenih mreža, povezivanje lokalnih turističkih dionika te korištenje digitalnih alata za učinkovitije informiranje, promociju i upravljanje turističkim sadržajima i uslugama.

4. Unapređenje dosadašnjeg načina upravljanja turističkim razvojem - dugoročna održivost turističkog razvoja uvelike ovisi o kvaliteti destinacijskog upravljanja, odnosno sposobnosti javnog i privatnog sektora da razvoj turizma usmjeravaju odgovorno, koordinirano i u skladu s načelima održivosti. Uspješno upravljanje turističkim razvojem podrazumijeva usklađivanje turističkih aktivnosti s prostornim, infrastrukturnim, okolišnim i društvenim kapacitetima destinacije, uz pravodobno prepoznavanje i ublažavanje mogućih negativnih učinaka turizma. U tom kontekstu posebno je važno unaprijediti sustav planiranja i upravljanja turističkim razvojem kroz jačanje suradnje između jedinica lokalne samouprave, turističkih zajednica, gospodarstva i lokalne zajednice. Istodobno je potrebno osigurati kvalitetnije upravljanje javnim prostorima, prometnom i komunalnom infrastrukturom te turističkim sadržajima i plažama, osobito u razdobljima vršnih sezonskih opterećenja. Daljnji razvoj turizma potrebno je temeljiti na stvaranju uravnoteženijeg i kvalitetnijeg turističkog proizvoda, uz poticanje razvoja sadržaja više dodane vrijednosti, unapređenje kvalitete smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta te razvoj održivih oblika mobilnosti, rekreacijske i javne infrastrukture. Posebnu važnost pritom imaju ulaganja u javne površine, šetnice, biciklističke i pješačke staze te sadržaje koji doprinose kvaliteti života lokalnog stanovništva i kvaliteti boravka posjetitelja. Važan element unapređenja upravljanja odnosi se i na poticanje održivih poslovnih modela, energetske učinkovitosti i smanjenja negativnih okolišnih utjecaja turističkih aktivnosti. Istodobno je potrebno jačati ulogu lokalnog poduzetništva, osobito mikro, malih i srednjih poduzetnika, te osigurati uključivanje lokalne zajednice i ključnih dionika u procese planiranja i donošenja razvojnih odluka. Učinkovito destinacijsko upravljanje podrazumijeva i jasno definiranje razvojnih prioriteta, kontinuirano praćenje pokazatelja turističkog razvoja te usklađivanje parcijalnih interesa različitih dionika u cilju postizanja dugoročno održivog i uravnoteženog razvoja destinacije. U tom pogledu potreban je iskorak u praćenju svih pokazatelja održivosti destinacije kako bi se pravilno procijenili učinci turizma te pravodobno donosile utemeljene razvojne odluke.

Opća načela turizma u destinaciji uključuju održivost, kvalitetu, pristupačnost, zadovoljstvo i sigurnost, pri čemu svaki od tih elemenata ima važnu ulogu u izgradnji dugoročno uspješne i otporne turističke destinacije. Iz ovih načela proizlaze ciljevi, mjere, aktivnosti i projekti, dok njihova primjena doprinosi ostvarenju vizije destinacije.

Prostorni plan uređenja Općine Tisno (XI. izmjene i dopune)

PPUO Tisno temeljni je prostorno-planski dokument koji regulira namjenu, uređenje i zaštitu prostora te uvjete smještanja gospodarskih i društvenih djelatnosti, prometnih i infrastrukturnih sustava.

Ciljevi prostornog razvoja od značaja za destinaciju: (1) Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava, (2) Racionalno korištenje prirodnih izvora i očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša, (3) Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture (4) Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno povijesnih cjelina

Dominantne razvojne aktivnosti pojedinih prostornih područja destinacije:

- (1) Tisno- razvoj turizma i uslužnih djelatnosti; jačanje funkcija općinskog središta; uređenje luka i obalnog prostora; očuvanje i revitalizacija kulturno-povijesne baštine; podizanje kvalitete i raznolikosti turističke ponude; razvoj prometne i komunalne infrastrukture.
- (2) Dazlina - razvoj primarnih djelatnosti (vinogradarstvo, voćarstvo, poljoprivreda i stočarstvo); očuvanje krškog polja i kulturno-povijesne baštine; razvoj manjih gospodarskih i ruralno-turističkih sadržaja; unapređenje prometne i komunalne infrastrukture
- (3) Dubrava kod Tisna- razvoj primarnih djelatnosti (poljoprivreda, maslinarstvo i stočarstvo); očuvanje poljoprivrednih kompleksa, izvorišta vode i krajobraznih vrijednosti; razvoj manjih gospodarskih sadržaja u zaleđu; unapređenje prometne i komunalne infrastrukture.

Razvoj turizma: izgradnja, uređenje i korištenje stambenih i turističkih sadržaja u Tisnom (Istočna Gomilica, Zapadna Gomilica, Brošćica, Sv. Andrija, Luka / centar uz most, Mali porat i Veliki porat, Jazine, Rastovac i dr.), Dazlini i Dubravi kod Tisna

Površine ugostiteljsko – turističke namjene izvan naselja (T-zone):

Definirane su 2 zone za turističko-ugostiteljsku namjenu (T1-hotel, T2-turističko naselje i T3-kamp) – Jazine i Rastovac (UPU na snazi)

Druge građevine i zahvati izravno i neizravno povezani s razvojem turizma: nove luke nautičkog turizma – marina Luke (županijski značaj) i Zapadna Gomilica (lokalni značaj), aglomeracija Jezera-Tisno-Pirovac, eksploatacijsko polje peloida u uvali Makirina, zone sporta i rekreacije Drage.

28.2. SWOT analiza

SWOT analiza omogućava jezgrovit uvid u unutarnje snage i slabosti odnosno vanjske prilike i prijetnje koje određuju položaj TZO Tisno na turističkom tržištu, ali koje i usmjeravaju njezin razvoj kao turističke destinacije u budućnosti. U cilju jasnijeg sagledavanja potencijalno relevantnih činitelja i/ili ograničenja budućeg turističkog razvoja destinacije TZO Tisno, analiza jakih i slabih strane prikazana je u šest međuovisnih područja. To su:

- razvijenost turističkog sektora
- resursno-atraksijska osnova
- dostupnost, komunalna i javna turistička infrastruktura
- upravljanje destinacijom
- ljudski potencijali
- digitalizacija, brending i komunikacijske aktivnosti.

Potencijalne prilike i prijetnje iz okruženja sagledane su integralno.

Detaljniji nalazi SWOT analize prikazani su u sljedećoj tablici.

SNAGE	SLABOSTI
Razvijenost turističkog sektora	
• Pozitivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji • Stabilan tržišni položaj na tradicionalnim emitivnim tržištima • Visoka uključenost lokalnog stanovništva u turističku djelatnost • Profilirane i prepoznatljive manifestacije i događanja • Pozitivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji • Duga tradicija obiteljskog smještaja kao tradicionalno dominantnog segmenta smještajne ponude • Postojanje hotelske ponude (heritage hotel i sl.) • Visok stupanj zadovoljstva turista ukupnim boravkom u destinaciji • Spremnost nositelja turističke politike na poboljšanje destinacijskog menadžmenta	• Stagnacija turističkih rezultata u recentnom razdoblju • Sezonalnost turističkih kretanja • Slabi turistički promet i smještajna ponuda u Dazlini i Dubravi kod Tisna • Rast cijena smještaja koji ne prati kvalitetu ponude • Ponuda komercijalnog smještaja niske dodane vrijednosti • Značajna zastupljenost nekomercijalnog smještaja (kuće i stanovi za odmor) • Problemi oko zakonitosti rada kampova • Spora provedba planiranih aktivnosti oko širenja kamping ponude (Rastovac i Jazine) • Nedostatak moderne kamping ponude (premium, ecocamping, glamping) • Nedostatak smještajnih kapaciteta viših kategorija (4* i 5*) • Nedostatak dodatnih sadržaja za cjelogodišnje poslovanje (grijanje, <i>wellness retreat</i>, bazeni, zatvoreni prostori za bicikle, informacijski sustavi, prostor za aktivnosti i druženje) • Pojava nelegalnih aktivnosti u prostoru

SNAGE	SLABOSTI
Resursno-atraksijska osnova	
• Kvalitetna resursno-atraksijska osnova • Krajobrazna raznolikost (obala i ruralno zaleđe) • Prepoznatljivost destinacije po festivalskom turizmu elektroničke glazbe (Garden Tisno, Barbarellas) • Bogata kulturna materijalna i nematerijalna baština (sakralna i civilna baština, arheološka baština, kultura života i rada, rukotvorine, običaji, manifestacije i događanja) • Više pojedinačnih visokokvalitetno uređenih sadržaja u segmentu kulturno-povijesne baštine (npr. most u Tisnom, arheološko nalazište Ivinj s crkvom sv. Martina, crkva Gospe od Karavaja, crkva sv. Duha, crkva sv. Andrije, palača Katunarić, tematske i poučne staze i dr.) • Prepoznatljive manifestacije i događanja (Igre na korentu, Međunarodna utrka tovara, Plivački maraton, Tisno trail) • Visoko očuvan okoliš (uvale, brda, manja krška polja) • Uređeni vidikovci (Gradina, Gračina, Gospa od Karavaja) • Visoka kakvoća mora • Bogatstvo plažnih i obalnih resursa • Blizina NP Kornati, NP Krka i PP Vransko jezero • Visok udio zaštićenih prostora u NATURI 2000 • Brojni manji trgovi kao multifunkcionalni javni prostori s ponudom atrakcija i javne turističke infrastrukture • Osnovna sportsko-rekreacijska ponuda u sklopu OŠ Vjekoslava Kaleba • Visoka autentičnost i uređenost destinacije • Vrlo visok stupanj zadovoljstva turista ljepotom destinacije • atmosferom/ugodajem i ekološkom očuvanošću • Spremnost nositelja destinacijske politike na unaprijeđenje događanja i manifestacija	• Nedostatak kvalitetne i povezane turističke ponude s glavnim turističkim nišama • Problem razvoja cjelogodišnje diversificirane turističke ponude • Nedostatak sadržaja za sport i rekreaciju • Nedovoljna razvijenost ruralnog turizma i promocije OPG-a • Nedovoljno iskorišten potencijal pojedinih resursno vrijednih prostora (ruralno zaleđe Dazline i Dubrave kod Tisna) • Neistraženost arheoloških lokaliteta (Muića Vijenac, Dazlina, Puntica, Jazine) • Nedostatak strateškog opredjeljenja u vezi turističke valorizacije uvale Makirina za razvoj zdravstvenog turizma (peloidi) • Nedovoljno razvijena ponuda MICE turizma manjih kapaciteta • Nedostatak višednevnih, tematskih i integriranih tura otoka Murtera prilagođenih ciljnim skupinama turista (mlade obitelji, parovi, zlatna dob, nautičari, poslovni segment, avanturisti i sl.)

SNAGE	SLABOSTI
Dostupnost, komunalna i javna turistička infrastruktura	
• Povoljan prometni položaj (Jadranska magistrala) • Blizina autoceste A1 • Povezanost mostom u Tisnom s kopnom (nema obilježja otočnosti) • Relativna blizina pomorskih i zračnih luka (Zadar, Šibenik) • Razvijena lučka infrastruktura (luka Tisno) • Pokrivenost destinacije stabilnom vodoopskrbom • Pokrivenost destinacije stabilnom uslugom odvoza i odlaganja otpada • Podizanje kvalitete telekomunikacijske infrastrukture • Osiguran rad javne turističke ambulante • Postojanje Plana rasvjete Općine Tisno • Uređeni javni prostori • Funkcionalna i prepoznatljiva javna turistička infrastruktura (poučne i tematske staze, vidikovci i sl.)	• Prostorna ograničenja za unapređenje prometne infrastrukture • Nedostatak luke nautičkog turizma • Nedostatak nogostupa na glavnim javnim cestama čime se narušava sigurnost lokalnog stanovništva i posjetitelja (DC 121 i ŽC 6250) • Neiskorišteni potencijal nerazvrstanih cesta kao turističkih staza i putova • Nedostatna označenost i opremljenost biciklističkih i pješačkih staza • Otežana provedba projekta aglomeracije „Tisno-Jezera-Pirovac“ • Nedovoljna uređenost i opremljenost pojedinih plaža urbanom opremom • Nedostatak javnih sanitarnih čvorova • Nedostatak parkirnih mjesta u vršnim danima turističke sezone • Nepostojanje karte buke • Neprimjerena gradnja i nasipavanje obale na pomorskom dobru • Nedovoljna dostupnost javne turističke infrastrukture osobama s invaliditetom • Nedostatak veće pokrivenosti područja većim brzinama širokopojasnog pristupa • Nedovoljna primjena obnovljivih izvora energije • Nedovoljno korištenje digitalnih rješenja (praćenje prometa u kretanju i mirovanju, brojanje posjetitelja, potrošnja vode i struje, odvoz otpada)

SNAGE	SLABOSTI
Upravljanje destinacijom	
• Duga tradicija bavljenja turizmom • Uređenost destinacije • Prepoznavanje problema i aktivan afirmativan odnos javnog sektora prema razvoju turizma • Želja za razvojem održivog i regenerativnog turizma • Mali broj aktivnih, ali uspješnih i prepoznatljivih udruga civilnog društva • Dobra suradnja TZO Tisno s javnim ustanovama i ostalim partnerima • Spremnost TZO Tisno na provedbu Plana upravljanja i praćenja pokazatelja održivosti	• Nedostatni organizacijski i financijski kapaciteti • Nedostatak sustava za praćenje jednodnevnih posjetitelja • Nedovoljna koordinacija ključnih nositelja turističke politike destinacije u uspostavljanju djelotvornog upravljanja destinacijama na razini otoka Murtera • Mali broj raspoloživih prostora u vlasništvu Općine Tisno za razvoj nove javne turističke infrastrukture • Nerazvijen sustav praćenja održivosti i nosivosti destinacije te učinkovitosti mjera turističke politike

SNAGE	SLABOSTI
Ljudski potencijali	
• Gostoljubivost lokalnog stanovništva • Tradicija i vrijedno iskustvo stanovništva u turizmu, posebice obiteljskog tipa poslovanja • Aktivna uključenost lokalne zajednice u turističke aktivnosti • Interes poduzetnika za ulaganja u turizmu • Prepoznavanje potreba na tržištu radne snage • Zadovoljavajuća suradnja s ustanovama u obrazovanju	• Nepovoljni demografski trendovi u posljednjem međupopisnom razdoblju • Otežan međugeneracijski prijenos znanja i vještina • Nedostatak radne snage u turizmu • Sezonsko zapošljavanje • Rastuća potreba za stranim radnicima te problematika smještaja i integracije • Nespremnost dionika u turizmu za prilagođavanje tržišnim promjenama na strani ponude i potražnje

SNAGE	SLABOSTI
Digitalizacija, brending i komunikacijske aktivnosti	
• Postojanje snažnog brenda prepoznatljivosti destinacije • Uporaba relevantnih komunikacijskih offline i online kanala za promociju • Prepoznatljiv imidž destinacije (<i>VisitTisno</i>) • Aktivno sudjelovanje na međunarodnim sajmovima u suradnji s HTZ-om, TZ ŠKŽ i ostalim destinacijama na otoku Murteru • Dostupnost osnovnih online informacija o destinaciji na stranicama Općine Tisno, TZ ŠKŽ, TZO Tisno i dr. • Aktivno provođenje aktivnosti označavanja kvalitete turističkih usluga (<i>Like Home, Bike Friendly, Eno-Gastro, Local host</i> i dr.) • Pozitivne recenzije posjetitelja na digitalnim platformama (Booking, TripAdvisor i dr.)	• Nedovoljna implementacija sustava poslovne inteligencije u poslovanje (baze podataka, B2B, portal, sistematizacije istraživanja, infografike) • Nedovoljan broj prevedenih jezika na postojećoj službenoj web stranici • Potrebna izrada nove web stranice s prilagodbom za osobe s invaliditetom • Nedovoljno razvijen viralni marketing • Nedostatak ciljane promocije na specifičnim tržištima • Nedostatak ciljane promocije na rastućim međunarodnim tržištima

PRILIKE	PRIJETNJE
• Korištenje fondova Europske Unije i nacionalnih sredstava za razvoj destinacije i inovativnih turističkih proizvoda • Prepoznatljivost i atraktivnost Hrvatske na turističkom tržištu • Povoljan svjetski trenutak zbog osviještenosti za borbu protiv klimatskih promjena i uvođenje održivih turističkih inovacija • Rast potražnje za selektivnim oblicima turizma tj. segmentacije turističkog tržišta • Blizina jakih emitivnih tržišta • Iniciranje javno-privatnih partnerstava u realizaciji turističkih projekata i razvoja proizvoda • Razvoj inovativnih digitalnih tehnologija za planiranje i praćenje održivosti destinacije • Prilika za sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i konferencijama u svrhu promocije destinacije i stvaranja partnerstava • Razvoj novih smještajnih kapaciteta i turističke infrastrukture za privlačenje novih investitora i zapošljavanje	• Nepovoljna gospodarska i društvena kretanja na nacionalnoj i globalnoj razini • Porast davanja za iznajmljivače • Krizne situacije (pandemije, ratovi, terorizam, klimatske promjene, ekonomska kriza i dr.) • Klimatske promjene • Nemogućnost financiranja razvojnih projekata • Sve veća globalna konkurencija • Pad lojalnosti gostiju • Brze promjene trendova na globalnom turističkom tržištu • Spor proces izmjena/dopuna prostorno-planske dokumentacije • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi te sporost njihovog rješavanja

28.3. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma

Rukovodeći se nadređenim županijskim, lokalnim i sektorskim dokumentima, turistički razvoj TZO Tisno temelji se na načelima održivog razvoja. To podrazumijeva sustav međusobno povezanih i uvjetovanih načela okolišne, društvene i gospodarske održivosti. Održivi razvoj destinacije obuhvaća ključna načela turizma koja osiguravaju ravnotežu između gospodarskog rasta, očuvanja resursa i dobrobiti svih dionika. Ta načela uključuju: **održivost, kvalitetu, pristupačnost, zadovoljstvo i sigurnost** – svaki od tih elemenata ima važnu ulogu u izgradnji dugoročno uspješne i otporne turističke destinacije. Iz ovih načela proizlaze ciljevi i strateške aktivnosti, dok njihova primjena doprinosi ostvarenju vizije destinacije TZO Tisno kao prepoznatljive i konkurentne turističke destinacije.

Opća načela razvoja

➤ Održivost

Okolišna održivost predstavlja jedan od ključnih preduvjeta dugoročnog razvoja turizma i očuvanja kvalitete prostora, kao i kvalitete života stanovnika i boravka posjetitelja na području TZO Tisno. Ona podrazumijeva odgovorno upravljanje prirodnim resursima, racionalno korištenje prostora te očuvanje krajobraznih vrijednosti destinacije. S obzirom na prirodne ljepote i vrijednosti prostora kojima destinacija raspolaže, zaštita okoliša ima važnu ulogu u očuvanju njezine atraktivnosti i održivosti turističkog razvoja. U tom kontekstu potrebno je poticati primjenu ekološki prihvatljivih rješenja u planiranju, izgradnji i opremanju turističkih i ugostiteljskih objekata, uz korištenje energetske učinkovite tehnologije, obnovljivih izvora energije te sustava za racionalno upravljanje vodom i energijom. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti odgovornom upravljanju otpadom kroz povećanje razine odvajanja otpada, smanjenje količine otpada i poticanje održivih praksi u poslovanju i svakodnevnim aktivnostima. Provedba načela okolišne održivosti zahtijeva aktivno sudjelovanje svih dionika u destinaciji, uključujući javni sektor, turističke poduzetnike, stanovnike, turiste i jednodnevne posjetitelje.

Ekonomska održivost podrazumijeva razvoj raznolike i atraktivne turističke ponude koja je usklađena s resursno-atraksijskom osnovnom destinacije. Potrebno je osigurati ravnomjeran razvoj turizma, fokusirajući se ne samo na tradicionalni proizvod Sunca i mora već i na razvoj selektivnih oblika turizma poput aktivnog, kulturnog, ruralnog, ekoturizma, nautičkog, MICE i dr. Povećanje konkurentnosti TZO Tisno moguće je kroz razvoj jedinstvenih doživljaja koji naglašavaju lokalni identitet, a sve uz visoku kvalitetu usluge i profesionalnost u turističkoj ponudi. Takav pristup može pridonijeti održivom gospodarskom rastu, povećanju broja posjetitelja i stabilnosti lokalne zajednice.

Društvena održivost na području TZO Tisno odnosi se na uključivanje svih ključnih dionika u proces planiranja i razvoja turizma. Važno je stvarati poticajnu društvenu klimu kroz transparentno donošenje odluka i aktivno uključivanje lokalne zajednice, poduzetnika i ostalih sudionika. Na taj način svi imaju priliku izraziti svoje stavove i zajednički oblikovati smjernice razvoja destinacije, čime se smanjuje sukob interesa i povećava osjećaj zajedništva i odgovornosti. Edukacija građana i posjetitelja o važnosti održivosti te promocija društvene interakcije ključni su za uspješno integriranje svih aspekata održivog razvoja u svakodnevni život i poslovanje.

➤ **Kvaliteta**

Unaprjeđenje kvalitete turističke ponude jedan je od ključnih preduvjeta za jačanje konkurentnosti TZO Tisno kao održive turističke destinacije. Kvaliteta destinacije podrazumijeva sustavno podizanje standarda u svim segmentima turističkog lanca vrijednosti – od infrastrukture, smještaja i ugostiteljstva do sadržaja, usluga i ukupnog doživljaja posjetitelja. Integrirani pristup upravljanju kvalitetom omogućuje stvaranje cjelovitog i pozitivnog iskustva za posjetitelje te doprinosi dugoročnoj održivosti destinacije.

Provedbom konkretnih razvojnih projekata, utemeljenih na analizi podataka i stvarnim potrebama tržišta, moguće je značajno unaprijediti turističku ponudu i dodatno valorizirati lokalne resurse. Uključivanje načela kvalitete u ukupni razvoj destinacije doprinosi njezinoj prepoznatljivosti, povećanju turističke potrošnje te razvoju novih proizvoda i sadržaja visoke dodane vrijednosti. Kroz uspostavu standarda kvalitete, strateško brendiranje i aktivno upravljanje doživljajem posjetitelja, TZO Tisno ima potencijal izgraditi prepoznatljivu poziciju održive i pametne destinacije koja nudi autentične i visokokvalitetne turističke proizvode.

➤ **Pristupačnost**

Razvoj turizma u TZO Tisno usmjerit će se na povećanje fizičke, komunikacijske i digitalne pristupačnosti svih turističkih sadržaja i usluga, primjenjujući međunarodne standarde pristupačnosti i načela univerzalnog dizajna. Pristupačnost će se promatrati kao standard kvalitete destinacije koji omogućuje jednostavnije i ugodnije korištenje prostora svim posjetiteljima – osobama s invaliditetom, starijim osobama, obiteljima s djecom te osobama smanjene pokretljivosti. Poseban naglasak stavit će se na uklanjanje fizičkih prepreka kroz prilagodbu glavnih atrakcija, smještajnih i ugostiteljskih objekata te ostalih prostora važnih za korištenje i boravak u destinaciji. Istodobno će se razvijati digitalne platforme, uključujući mobilne aplikacije, interaktivne karte, audio-vodiče i višejezične informacijske sustave koji će omogućiti lakše planiranje posjeta i samostalno korištenje turističkih sadržaja. Važan segment razvoja pristupačne destinacije bit će i edukacija turističkih djelatnika te podizanje svijesti lokalne zajednice o važnosti uključivog turizma. Sustavnim ulaganjem u pristupačnost TZO Tisno razvijat će se kao inkluzivna i konkurentna destinacija dostupna svim posjetiteljima.

➤ Zadovoljstvo

Zadovoljstvo predstavlja jedno od ključnih načela razvoja turizma u TZO Tisno te važan pokazatelj kvalitete i uspješnosti upravljanja destinacijom. Razvoj turizma usmjeravat će se prema povećanju zadovoljstva kvalitetom boravka, ponudom sadržaja, uređenjem prostora, dostupnošću usluga i ukupnim doživljajem destinacije. Razina zadovoljstva kontinuirano će se pratiti putem anketnih istraživanja, digitalnih alata i drugih metoda evaluacije, kako bi se pravodobno prepoznale potrebe i unaprijedila kvaliteta turističke ponude, usluga i ukupnog iskustva destinacije. Dobiveni rezultati koristit će se za daljnje prilagođavanje razvojnih aktivnosti i unapređenje kvalitete upravljanja destinacijom.

➤ Sigurnost

Sigurnost će predstavljati temelj razvoja konkurentne i odgovorne turističke destinacije. Razvoj turizma usmjerit će se na osiguravanje visokih standarda sigurnosti kroz nekoliko ključnih aspekata. Fizička sigurnost posjetitelja bit će osigurana kroz učinkovitu organizaciju hitnih službi, sustavan nadzor turističkih atrakcija, primjenu sigurnosnih protokola te poticanje odgovornog ponašanja domaćina i svih sudionika u turističkom procesu. Primjenjivat će se postojeći higijenski standardi te sustavi kontrole kvalitete vode, hrane i zraka u svim objektima i sadržajima destinacije. Informacijska sigurnost bit će osigurana kroz razvoj digitalne pismenosti, zaštitu osobnih podataka te jasnu i pravovremenu komunikaciju u kriznim situacijama, čime će se posjetiteljima i lokalnoj zajednici omogućiti sigurnost i povjerenje u sustav kibernetičke sigurnosti. Preventivna edukacija djelatnika i turista provodit će se redovito, s naglaskom na sigurnosne mjere poput protupožarnih i evakuacijskih uputa, zdravstvenih preporuka i drugih relevantnih savjeta. Kombinacijom ovih mjera TZO Tisno će osigurati sigurno, pouzdano i ugodno okruženje za sve posjetitelje, što će značajno doprinijeti njenoj prepoznatljivosti kao poželjne i odgovorne turističke destinacije.

Polazeći od ključnih koncepata strateškog okvira razvoja turizma destinacije TZO Tisno te utvrđenih obilježja destinacije iskazanih analizom stanja i prihvatnog kapaciteta, definiraju se sljedeća ključna načela razvoja turizma koja, osiguravajući ravnotežu između pozitivnih i negativnih strana turističke aktivnosti podržavaju održivost, kvalitetu, pristupačnost, zadovoljstvo i sigurnost.

Uravnotežen razvoj turizma temelji se na stvaranju uvjeta koji potiču rast gospodarskih učinaka turističkih aktivnosti na cijelom području destinacije. Naglasak je pritom na kvaliteti i inovacijama koje su usklađene s dostupnim resursima, uz očuvanje i unapređenje okoliša te prirodne i kulturno-povijesne baštine. Istovremeno se vodi računa o zaštiti prostora i poticanju društvenog razvoja lokalne zajednice.

Kultura kvalitete, kao temelj za stjecanje konkurentskih prednosti i jačanje položaja na međunarodnom turističkom tržištu, podrazumijeva kontinuirano unapređivanje razine kvalitete i izvrsnosti u svim segmentima turističkih usluga, kako izravnih tako i neizravnih. To uključuje razvoj i unaprjeđenje destinacijskog lanca vrijednosti, osmišljavanje autentičnih turističkih doživljaja te učinkovito pozicioniranje i komunikaciju s ciljnim tržištima.

Diversificirani razvoj destinacije temelji se na oblikovanju raznolikog portfelja turističkih proizvoda prilagođenih različitim skupinama turista i posjetitelja. Proizvodi različitog tržišnog potencijala međusobno se nadopunjuju te u sinergiji stvaraju bogatu i sadržajnu ponudu turističkih doživljaja, što predstavlja jedan od ključnih elemenata prepoznatljivosti i privlačnosti.

Suradnja ključnih aktera u planiranju i vođenju turističkog razvoja destinacije predstavlja temelj za usklađivanje potreba lokalnog stanovništva i posjetitelja. Takav pristup doprinosi smanjenju neželjenih utjecaja turizma, ali i potiče povezivanje privatnog, javnog i civilnog sektora. Kroz zajedničko djelovanje stvara se kvalitetna i jedinstvena ponuda doživljaja koja podiže ukupnu vrijednost destinacije.

Ciljevi

Polazeći od visoke važnosti turizma za lokalnu zajednicu, ali i afirmativnog stava stanovnika turizma prema turizmu, uz istodobno razumijevanje i pozitivnih i negativnih utjecaja turizma na destinaciju, definiraju se opći ciljevi razvoja turizma na području TZO Tisno, koji proizlaze iz strateškog okvira i rezultata provedene SWOT analize i utvrđenih načela turizma

Ekonomski cilj – Unaprjeđenje turističkog poslovanja

Glavni ekonomski cilj TZO Tisno bit će značajno povećati turističke prihode i stvoriti nova radna mjesta kroz kontinuirani rast broja posjetitelja te produljenje trajanja njihovog boravka. Povećanje broja dolazaka i duljine boravka rezultirat će višom potrošnjom po posjetitelju, što će dodatno ojačati i stabilizirati lokalni turistički sektor. Razvoj novih turističkih proizvoda usmjerenih na selektivne oblike turizma predstavlja ključni element strategije. Posebna pažnja bit će posvećena obiteljskom turizmu (Sunce i more) kao temelju ponude te razvoju kulturnog, aktivnog, poslovnog, ruralnog i ostalih selektivnih vrsta turizma čijim unaprjeđenjem će se pridonijeti raznolikosti izvora prihoda, jačanju prepoznatljivosti destinacije i privlačenju različitih ciljnih skupina posjetitelja, što u konačnici doprinosi smanjenju sezonalnosti. Sustavno ulaganje u kvalitetu i inovacije turističke ponude, kao i podrška lokalnom gospodarstvu, omogućit će održivi razvoj turizma koji donosi dugoročne ekonomske koristi i doprinosi cjelokupnom razvoju destinacije. Također, usmjerenost na jačanje upravljačkih i organizacijskih kapaciteta na svim razinama turističkog upravljanja i djelovanja te osnaživanje vještina, znanja i inovativnosti pružatelja usluga.

Socijalni cilj – Socijalna održivost i kvaliteta života

Socijalni ciljevi razvoja turizma u TZO Tisno usmjereni su na očuvanje kvalitete života, zadovoljstva i dugoročne održivosti destinacije. Razvoj turizma temeljit će se na uravnoteženom korištenju prostora i resursa, uz nastojanje da turizam pozitivno doprinosi svakodnevnom životu i funkcioniranju destinacije. Posebna pažnja posvetit će se smanjenju postojećih i sprječavanju nastanka novih negativnih učinaka turizma povezanih s turističkom izgradnjom, prometnim opterećenjima, gospodarenjem otpadom, pritiscima na prostor i ostalim čimbenicima koji mogu utjecati na kvalitetu boravka i života u destinaciji. Socijalni razvoj destinacije poticati će se kroz unapređenje pristupačnosti, dostupnosti sadržaja, kvalitete javnih prostora i uključivog razvoja turizma. Naglasak će biti na stvaranju ugodnog, sigurnog i kvalitetnog okruženja koje pridonosi zadovoljstvu i pozitivnom doživljaju destinacije tijekom cijele godine.

Ekološki ciljevi - Očuvanje kopnenog i morskog okoliša i odgovorno upravljanje prostorom

Ekološki cilj održivog upravljanja prostorom i očuvanja kopnenih i morskih ekosustava temelji se na potrebi zaštite prirodnih resursa i očuvanja autentičnosti TZO Tisno kao ključnih vrijednosti razvoja turizma. Cilj je osigurati uravnotežen razvoj destinacije kroz odgovorno korištenje prostora, ograničavanje prekomjerne izgradnje i smanjenje negativnog utjecaja turističkih aktivnosti na okoliš i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Poseban naglasak stavlja se na zaštitu obalnog područja, mora i prirodnih staništa te na primjenu održivih rješenja u turističkoj infrastrukturi i poslovanju. To uključuje učinkovitije gospodarenje otpadom, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, razvoj pješačkih i biciklističkih staza, očuvanje krajobrazu te uvođenje ekoloških standarda i certificiranja turističkih objekata. Razvojem održivih oblika turizma i podizanjem svijesti o važnosti očuvanja okoliša, TZO Tisno će jačati svoju prepoznatljivost kao odgovorna i konkurentna turistička destinacija koja dugoročno štiti prirodnu baštinu i osigurava kvalitetan život lokalnoj zajednici.

Kulturološki ciljevi - Očuvanje identiteta, tradicije i kvalitete života lokalne zajednice

Turizam na području TZO Tisno treba biti usmjeren na očuvanje i valorizaciju bogate kulturne i povijesne baštine destinacije te jačanje njezina autentičnog identiteta. Posebna vrijednost TZO Tisno očituje se u materijalnoj i nematerijalnoj baštini života uz more i od mora, uključujući, ribarstvo, pomorska znanja i vještine, tradicijske običaje, lokalni govor, manifestacije i zajedništvo lokalnog stanovništva. Turizam treba biti usmjeren na valorizaciju tih posebnosti kroz pažljivo osmišljene programe, interpretacijske sadržaje i događanja koja poštuju identitet destinacije. Cilj je očuvati

karakter TZO Tisno kao autentične sredine te osigurati da razvoj turizma doprinosi jačanju zajednice, a ne narušavanju njezine društvene i prostorne ravnoteže. Razvoj turizma treba se temeljiti na očuvanju autentičnog načina života i prijenosu znanja i iskustava starijih generacija kroz suvremenu interpretaciju kulturne baštine.

28.4. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta

Polazeći od postavljenih općih načela i ciljeva razvoja turizma, strateški razvoj turizma na području TZO Tisno odraz je potrebnih unapređenja turizma destinacije u budućnosti kao okvira strateškog pristupa razvoju turizma u četverogodišnjem razdoblju te prioritetnih područja djelovanja koja će osigurati uspješnu realizaciju Plana upravljanja.

Određivanje strateškog smjera i prioriteta turizma TZO Tisno nalaže stoga traženje odgovora na ključna razvojna pitanja i područja polazeći od razlike između današnjeg stanja i stanja koje se želi ostvariti u budućnosti, i u odnosu na opće ciljeve razvoja i na tržišno pozicioniranje destinacije, razvoj proizvoda ili podizanje razine prepoznatljivosti. Strateški smjer destinacije određuje, polazeći od postavljenih općih ciljeva, odgovore na sljedećih pet razvojnih pitanja:

- Što turizam treba omogućiti lokalnom stanovništvu?
- Kakvu percepciju želimo oblikovati kod turista i posjetitelja?
- Kakav turizam želimo razvijati u budućnosti?
- Kako dodatno unaprijediti turističku ponudu?
- Kako treba upravljati razvojem turizma?

Što turizam treba omogućiti stanovnicima na području TZO Tisno?

- višu kvalitetu života i veći životni standard
- unaprijeđenu komunalnu, prometnu i društvenu infrastrukturu
- stabilne i dugoročne izvore prihoda
- smanjenje negativnih utjecaja turizma (apartmanizacija, pritisak na prostor)
- očuvanje lokalnog identiteta i tradicije

Kakvu percepciju želimo oblikovati kod turista i posjetitelja?

- autentična i prepoznatljiva destinacija
- gostoljubiva i prijateljski orijentirana sredina
- ekološki odgovorna i očuvana
- sigurna i ugodna za boravak
- lako dostupna i organizirana

Kakav turizam želimo razvijati u budućnosti?

- održiv, transformativan i dugoročno otporan
- cjelogodišnji, a ne samo sezonski
- usmjeren na kvalitetu, a ne masovnost
- temeljen na lokalnim resursima (baština, festivali, tradicija)
- orijentiran na posebne doživljaje i autentičnost

Kako dodatno unaprijediti turističku ponudu?

- razvijanjem novih sadržaja i doživljaja (kultura, tradicija, priroda, festivali, *business*, *wellbeing*)
- jačanjem kvalitete smještaja i usluga
- digitalizacijom i modernom promocijom
- povezivanjem s okolicom i regionalnom ponudom
- poticanjem inovacija i lokalnog poduzetništva

Kako treba upravljati razvojem turizma?

- u skladu sa strateškim i prostorno-planskim dokumentima
- uz uključivanje lokalne zajednice u donošenje odluka
- kroz suradnju javnog, privatnog i civilnog sektora
- transparentno i odgovorno

- integriranim vertikalnim i horizontalnim destinacijskim sustavom upravljanja
- uz osigurane financijske i ljudske resurse

Na temelju ovih pitanja TZO Tisno definirala je sljedeće strateške pravce i prioritete razvoja koji omogućuju razvoj otporne, atraktivne i održive destinacije, čije je upravljanje i razvoj usklađeno s europskim i globalnim trendovima turizma, s jasno postavljenim ciljevima do 2029. godine.

Na temelju analize stanja, SWOT analize i analize strateško-planskih opredjeljenja razvoja Šibensko-kninske županije, za područje destinacije TZO Tisno definirani su sljedeći strateški pravci i prioriteti razvoja:

Tablica 75. Strateški smjer i prioriteti razvoja destinacije TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.

Strateški smjer	Ključni prioriteti razvoja
1. Održivo i uključivo upravljanje destinacijom	Upravljanje nosivim kapacitetom prostora, održivo širenje smještajnih kapaciteta i apartmanizacije, razvoj zelene infrastrukture te uspostava sustava praćenja turističkih tokova i opterećenja prostora.
2. Diverzifikacija turističkih proizvoda	Razvoj tematskih ruta i poučnih staza, jačanje razvoja novih turističkih proizvoda (odmorišni, kulturni, aktivni, ruralni, MICE, ekoturizam, nautički, <i>wellbeing</i>), obogaćivanje gastronomske ponude te razvoj manjih autentičnih doživljajnih programa
3. Razvoj cjelogodišnje ponude	Poticanje programa i događanja izvan glavne sezone, razvoj novih turističkih proizvoda, promocija lokalne gastronomije i manifestacija s ciljem produljenja boravka
4. Zelene i klimatski odgovorne inicijative	Povećanje energetske učinkovitosti, održivo upravljanje otpadom i vodnim resursima, razvoj ekološki prihvatljive mobilnosti te organizacija događanja s minimalnim utjecajem na okoliš.
5. Digitalna transformacija destinacije	Uspostava integrirane destinacijske digitalne platforme, alati za upravljanje protokom posjetitelja, razvoj mobilnih aplikacija i digitalnih interpretacijskih sadržaja.

6. Podizanje kvalitete i jačanje kompetencija	Sustavno unaprjeđenje kvalitete usluge kroz edukacije dionika, primjena modela upravljanja kvalitetom te poticanje digitalne i ekološke pismenosti.
7. Prepoznatljivost i komunikacija destinacije	Razvoj jasnog vizualnog identiteta, promocija autentičnih vrijednosti destinacije, primjena suvremenih marketinških alata i storytelling pristupa.
8. Razvoj ljudskih resursa i lokalnih kapaciteta	Jačanje suradnje među dionicima, stručno usavršavanje zaposlenih u turizmu, poticanje uključivanja mladih i stvaranje poticajnog radnog okruženja.
9. Suradnja i umrežavanje	Jačanje regionalne i međunarodne suradnje, uključivanje u tematske mreže i projekte, povezivanje s drugim destinacijama i razmjena primjera dobre prakse.

28.5. Strateški okvir plana upravljanja destinacijom

Strateški razvoj turističke destinacije TZO Tisno trebao bi se temeljiti na usklađenom korištenju prirodnih, kulturnih i društvenih resursa, uz jasno postavljene ciljeve koji uključuju održivost, inovativnost, pristupačnost i uključivanje lokalne zajednice.

28.5.1 Vizija

Vizija turističke destinacije TZO Tisno opisuje željenu sliku budućnosti, pri čemu prepoznaje strateške prednosti i nedostatke kao i prilike i prijetnje koje dolaze iz okruženja. Vizija je rezultat provedenih analiza stanja turizma u destinaciji, SWOT analize, definiranih ciljeva i načela razvoja turizma kako bi se dobio uvid u njihovo poimanje daljnjeg razvoja održivog turizma destinacije

Vizija također polazi od okvira koji je zadan u nacionalnoj strategiji turizma Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine koja glasi: *„Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.“* Vizija je usuglašena s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine i podržava realizaciju nacionalnih klimatskih i energetske ciljeva. Također je usklađena s temeljenim politikama Europske unije te trendovima i prognozama Svjetske turističke organizacije na globalnoj razini. Sažimajući prethodne odrednice, definirana je vizija upravljanja turizmom destinacije TZO Tisno koja glasi:

Turistička zajednica općine Tisno (TZO Tisno) će do 2029. godine biti prepoznata kao destinacija održivog, transformativnog i uključivog turizma, koja povezuje more, obalu i ruralno zaleđe u prostor kvalitetnog života i autentičnog boravka za sve njezine posjetitelje. Turizam će se razvijati planski i odgovorno, s odmakom od isključivo sezonskog modela kroz razvoj novih turističkih proizvoda. TZO Tisno će tako graditi prepoznatljivost destinacije koja čuva prostor, uključuje zajednicu i stvara dugoročnu vrijednost za stanovnike i posjetitelje.

28.5.2 Strateški ciljevi

Razvojni smjer destinacije TZO Tisno definiran je uzimajući u obzir usklađivanje s temeljnim strateško-planskim dokumentima : Strategijom razvoja održivog turizma do 2030., Strategijom turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, Planom upravljanja destinacijom turizma Šibensko-kninske županije, Masterplanom turizma Šibensko-kninske županije, Planom razvoja Šibensko-kninske županije 2021.-2027., Provedbenim programom Općine Tisno 2025. do 2029. godine, Strategijom pametnog razvoja Općine Tisno i Strategijom zelene urbane obnove Općine Tisno.

Sukladno tome, postavljena su četiri posebna cilja razvoja turizma destinacije TZO Tisno do 2029. godine:

1. Unaprjeđenje sustava upravljanja destinacijom
2. Održivo upravljanje i smanjivanje negativnih utjecaja turizma
3. Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
4. Unaprjeđenje komunikacije i tržišne prepoznatljivosti destinacije

1. Unaprjeđenje sustava upravljanja destinacijom

Cilj je uspostaviti učinkovit, održiv i podatkovno utemeljen sustav upravljanja razvojem turizma koji će omogućiti kvalitetnije planiranje, praćenje i usmjeravanje razvoja destinacije. Poseban naglasak stavlja se na razvoj sustava praćenja održivosti i inovativnosti destinacije, primjenu digitalnih rješenja u upravljanju turizmom te jačanje koordinacije i suradnje među dionicima uključenima u razvoj destinacije. U okviru ovog cilja provodit će se mjere usmjerene na razvoj sustava praćenja pokazatelja održivosti i zadovoljstva u destinaciji, provedbu anketnih istraživanja te prikupljanje podataka važnih za donošenje razvojnih odluka i upravljanje turističkim tokovima. Posebna pažnja posvetit će se primjeni pametnih i digitalnih rješenja kroz razvoj aplikacija i e-usluga za upravljanje destinacijom, praćenje turističkih kretanja i unapređenje dostupnosti informacija i usluga za posjetitelje. Također će se poticati jačanje destinacijskog menadžmenta kroz koordinaciju lokalnih dionika, praćenje provedbe turističkih politika i redovito izvještavanje o provedbi Plana upravljanja destinacijom.

2. Održivo upravljanje i smanjivanje negativnih utjecaja turizma

Cilj održivog upravljanja turizmom usmjeren je na smanjenje negativnih utjecaja turističkog razvoja na prostor, okoliš i kvalitetu života u destinaciji. Poseban naglasak stavlja se na očuvanje prirodne i kulturne baštine, unapređenje komunalne i prometne infrastrukture te odgovorno upravljanje prostorom i turističkim rastom. Razvoj turizma treba biti usklađen s načelima održivosti, uz zaštitu kopnenih i morskih ekosustava, smanjenje ekološkog otiska turističkih aktivnosti te podizanje standarda kvalitete prostora i boravka u destinaciji. U okviru ostvarenja ovog cilja provodit će se mjere usmjerene na unapređenje sustava upravljanja prostorom, prometne i komunalne infrastrukture te turističke infrastrukture. Mjere uključuju izmjene i dopune prostornih i urbanističkih planova, zaštitu vrijednih prirodnih i kulturnih područja, poboljšanje prometnog sustava i javnog prijevoza, razvoj pješačko-biciklističke infrastrukture i e-mobilnosti, modernizaciju javne rasvjete, unapređenje sustava gospodarenja otpadom, vodoopskrbe i odvodnje te uređenje javnih, zelenih i turističkih prostora. Također će se provoditi aktivnosti usmjerene na unapređenje dostupnosti digitalne infrastrukture, uređenje plaža i javne opreme te razvoj interpretacijskih sadržaja s ciljem povećanja funkcionalnosti, održivosti i ambijentalne kvalitete destinacije.

3. Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti

Cilj je unaprijediti kvalitetu turističke ponude kroz razvoj autentičnih, održivih i tržišno konkurentnih proizvoda koji se temelje na identitetu i posebnostima destinacije. Poseban naglasak stavlja se na jačanje destinacijskog lanca vrijednosti povezivanjem lokalnih dionika, razvojem kvalitetnih turističkih proizvoda te unapređenjem znanja, vještina i inovativnosti u turizmu. Razvoj turističke ponude usmjerit će se na povećanje dodane vrijednosti, produljenje turističke sezone, diversifikaciju sadržaja i jačanje konkurentnosti destinacije. U okviru ovog cilja provodit će se mjere usmjerene na podizanje razine znanja i vještina dionika u turizmu te širenje destinacijskog lanca vrijednosti turističkih proizvoda usklađenih s tržišnim

pozicioniranjem destinacije. Aktivnosti uključuju organizaciju edukacija za lokalne dionike u turizmu, unapređenje kvalitete obiteljskog smještaja, poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja te razvoj novih znanja i kompetencija u području upravljanja kvalitetom turističkih usluga. Poseban naglasak stavit će se na razvoj turističkih proizvoda i sadržaja koji se temelje na autentičnosti, lokalnom identitetu, maritimnoj tradiciji, kulturnoj baštini i prirodnim vrijednostima destinacije. Razvoj ponude usmjerit će se na stvaranje kvalitetnih i cjelogodišnjih turističkih iskustava kroz unapređenje postojećih i razvoj novih sadržaja, manifestacija i selektivnih oblika turizma (obiteljskog, kulturnog, aktivnog, ruralnog, poslovnog, izletničkog, nautičkog i ekoturizma), s ciljem jačanja prepoznatljivosti, atraktivnosti i konkurentnosti destinacije. Također će se poticati unapređenje kvalitete postojećih i razvoj novih manifestacija i događanja s ciljem obogaćivanja turističke ponude, povećanja atraktivnosti destinacije i stvaranja prepoznatljivih sadržaja tijekom cijele godine. Razvoj turističke ponude temeljit će se na održivosti, autentičnosti i povezivanju lokalnih resursa, uz kontinuirano unapređenje kvalitete smještajne ponude prilagođene suvremenim trendovima, potrebama tržišta i podizanju kvalitete boravka u destinaciji.

4. Unapređenje komunikacije i tržišne prepoznatljivosti destinacije

Cilj je unaprijediti komunikaciju destinacije i ojačati njezinu tržišnu prepoznatljivost kroz razvoj kvalitetnih promotivnih aktivnosti, digitalne prisutnosti i prepoznatljivog identiteta destinacije. Poseban naglasak stavlja se na učinkovito informiranje javnosti, jačanje vidljivosti destinacije na turističkom tržištu te razvoj suvremenih komunikacijskih kanala prilagođenih potrebama posjetitelja i tržišnim trendovima. U okviru ovog cilja provodit će se mjere usmjerene na jačanje prepoznatljivosti destinacije i informiranje javnosti kroz razvoj i unapređenje službenih digitalnih kanala komunikacije, izradu promotivnih i informativnih materijala te kontinuirano unapređenje vizualnog identiteta i brenda destinacije. Posebna pažnja posvetit će se aktivnoj digitalnoj prisutnosti putem mrežnih stranica, društvenih mreža, multimedijalnih sadržaja i drugih suvremenih oblika promocije s ciljem povećanja vidljivosti i atraktivnosti destinacije. Također će se poticati suradnja s lokalnim, regionalnim i nacionalnim turističkim dionicima radi jačanja promocije destinacije, razvoja zajedničkih promotivnih aktivnosti i stvaranja kvalitetnijeg tržišnog pozicioniranja.

28.5.3 Mjere i aktivnosti

U cilju operativne provedbe definiranih strateških ciljeva, ovim poglavljem utvrđuju se ključne mjere i aktivnosti koje će usmjeravati daljnji razvoj destinacije. Mjere su strukturirane na način da obuhvaćaju konkretne projekte i intervencije, jasno definirane nositelje provedbe, izvore financiranja, pokazatelje uspješnosti te vremenski okvir realizacije. Njihova provedba temelji se na koordiniranom djelovanju javnog, privatnog i civilnog sektora, uz naglasak na međusobnu suradnju i učinkovito upravljanje resursima. Svaka mjera prati se putem jasno definiranih pokazatelja, što omogućuje kontinuirano praćenje napretka, vrednovanje učinaka te, prema potrebi, prilagodbu aktivnosti tijekom provedbenog razdoblja. Predložene mjere i aktivnosti predstavljaju temelj za ostvarenje strateških ciljeva destinacije te doprinose njezinoj dugoročnoj održivosti, konkurentnosti i prepoznatljivosti na turističkom tržištu.

Tablica 76. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 1. „Unaprjeđenje sustava upravljanja destinacijom“, izvor: Level Project d.o.o.

Naziv mjere	Nositelji provedbe	Opis indikativnih aktivnosti i projekata	Izvor financiranja	Pokazatelj	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost	Vremenski okvir
1.1. Unaprjeđenje sustava praćenja održivosti i nosivosti destinacije	Unaprjeđenje sustava mjerenja pokazatelja održivosti i nosivosti destinacije	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj provedenih mjerenja obveznih pokazatelja održivosti i nosivosti destinacije	0	4	2025.-2029.
	Provođenje anketnog istraživanja lokalnog stanovništva	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj anketnih istraživanja lokalnog stanovništva o stavovima u turizmu	0	1	2029.
	Provođenje anketnog istraživanja jednodnevnih posjetitelja i turista	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj provedenih anketnih istraživanja o stavovima turista i jednodnevnih posjetitelja u turizmu	0	1	2029.
1.2. Uvođenje pametnih rješenja za unaprjeđenje sustava praćenja održivosti i nosivosti destinacije	Uvođenje IT aplikacije za upravljanje razvojem turizma u destinaciji	MINTS	Državni proračun EU fondovi	Broj aplikacija za upravljanje turizmom	0	1	2025.–2029.
	Uvođenje IT rješenja za praćenje i upravljanje turističkim tokovima	MINTS	Državni proračun EU fondovi	Broj aplikacija za praćenje turističkih tokova	0	1	2025.–2029.
	Uspostava e-usluge za razvoj pametne turističke destinacije	MINTS	Državni proračun EU fondovi	Broj uspostavljenih e-usluga za posjetitelje	0	1	2025.–2029.
1.3. Unaprjeđenje destinacijskog menadžmenta	Koordinacija i praćenje turističkih aktivnosti lokalnih turističkih zajednica područja otoka Murtera	TZO Tisno, TZM Betina, TZM Jezera, TZO Murter-Kornati	TZO Tisno, TZM Jezera, TZM Betina, TZO Murter-Kornati	Broj sastanaka nositelja turističke politike na otoku Murteru	0	12	2025.–2029.
	Transparentno izvještavanje prema javnosti i dionicima o postignućima i provedbi	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj izrađenih izvješća o provedbi Plana upravljanja destinacijom	0	4	2025.–2029.

	Plana upravljanja destinacijom						
	Integrirano upravljanje destinacijom	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj godišnjih planova (proračuna) rada TZO Tisno usklađenih s Planom upravljanja TZO Tisno	0	3	2027.-2029.

Tablica 77. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 1. „Održivo upravljanje i smanjivanje negativnih utjecaja turizma“, izvor: Level Project d.o.o.

Naziv mjere	Aktivnost/Projekt	Nositelji provedbe	Izvor financiranja	Pokazatelj	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost	Vremenski okvir
1.1. Unaprjeđenje sustava upravljanja prostorom	Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Općine Tisno (PPUO Tisno)	Općina Tisno, Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije	Općina Tisno	Broj izmjena prostorno-planske dokumentacije	0	3	2025.–2029.
	Izmjene i dopune urbanističkih planova uređenja na području TZO Tisno	Općina Tisno, Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije	Općina Tisno	Broj donesenih izmjena/dopuna UPU-a	0	3	2025.–2029.
	Izrada novih urbanističkih planova uređenja naselja na području TZO Tisno	Općina Tisno, Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije	Općina Tisno	Broj izrađenih UPU-a	0	2	2025.–2029.
1.2. Unaprjeđenje prometne infrastrukture	Poboljšanje kvalitete prometnog sustava	Općina Tisno, Županijska uprava za ceste Šibenik	Općina Tisno, Državni proračun Županijski proračun EU fondovi	Broj realiziranih projekata modernizacije javnih i nerazvrstanih cesta	0	7	2025.–2029.
	Poboljšanje javnog prijevoza	Općina Tisno, Šibensko-kninska županija, Šikbus	Županijski proračun Općina Tisno	Broj polazaka linija tijekom ljetne sezone	0	50 %	2025.-2029.
	Izgradnja i uređenje pješačko-biciklističke infrastrukture	Općina Tisno, TZ ŠKŽ, TZO Murter-Kornati, TZM Jezera, TZO Tisno, JU PP Vransko Jezero	Općina Tisno, Državni proračun Županijski proračun EU fondovi	Broj projekata izgradnje i uređenja pješačko-biciklističke infrastrukture	0	4	2025.–2029.
	Uvođenje e-mobilnosti	Općina Tisno	Općina Tisno, Državni proračun Županijski proračun EU fondovi	Broj lokacija na kojima su postavljene nove punionice za električna vozila	0	2	2025.-2029.
1.3. Unaprjeđenje komunalne infrastrukture	Modernizacija sustava javne rasvjete	Općina Tisno	Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun	Postotak povećanja učinkovitih rasvjetnih tijela	0	15 %	2025.–2029

			EU fondovi				
	Uređenje javnih površina	Općina Tisno	Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi	Broj uređenih javnih površina	0	4	2025.–2029.
	Uređenje zelenih površina	Općina Tisno	Općina Tisno Županijski proračun Državni proračun EU fondovi	Broj projekata uređenja zelene infrastrukture	0	3	2025.–2029.
	Uređenje zelene infrastrukture u obiteljskom smještaju	TZO Tisno	TZO Tisno Općina Tisno Državni proračun EU fondovi	Broj raspisanih natječaja kojima se provodi uređenje okoliša u privatnom smještaju	0	3	2027.-2029.
	Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	Općina Tisno Ježinac d.o.o.	EU fondovi Državni proračun Općina Tisno	Stopa odvajanja otpada (Općina Tisno)	13 %	20 %	2025.–2029.
	Unaprjeđenje infrastrukture za odvojeno prikupljanje otpada	Općina Tisno	Općina Tisno Ježinac d.o.o. EU fondovi	Broj lokacija na kojima je uspostavljen zeleni otok	0	2	2025.–2029.
	Unaprjeđenje dostupnosti širokopojasnog interneta	Privatni sektor, pružatelji telekomunikacijskih usluga	Općina Tisno EU fondovi Državni proračun	Broj fizičkih i pravnih osoba kod kojih je poboljšana širokopojasna infrastruktura	0	150	2025.-2029.
	Unaprjeđenje dostupnosti besplatnog Wi-Fi interneta	Općina Tisno	Općina Tisno Privatni sektor	Broj javnih lokacija s besplatnim WI-FI-om	0	3	2025.-2029.
	Unaprjeđenje vodoopskrbe i sustava odvodnje	Općina Murter-Kornati/Općina Tisno Vodovod i odvodnja d.o.o.	Općina Tisno, Općina Pirovac EU fondovi	Broj projekata kojima se unaprjeđuje sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda	0	4	2025.-2029.
	Implementacija rješenja za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama	Privatni sektor Javni sektor	Privatni sektor Općina Tisno, Državni proračun Županijski proračun	Broj fizičkih i pravnih osoba koje su implementirale rješenja ublažavanja i	0	30	2025.-2029

			EU fondovi	prilagodbe klimatskim promjenama			
1.4. Unaprjeđenje turističke infrastrukture	Uređenje plaža	Općina Tisno	Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi TZO Tisno TZ Šibensko-kninske županije Donacije	Broj uređenih plaža u destinaciji	0	4	2025.–2029.
	Uređenje i unaprjeđenje javne infrastrukture i opreme s ciljem poboljšanja funkcionalnosti i ambijentalnih vrijednosti prostora	TZO Tisno, TZ Šibensko-kninske županije, Općina Tisno, udruge	Općine Tisno Državni proračun Županijski proračun TZO Tisno	Broj lokacija na kojima je poboljšana ambijentalnost prostora	0	3	2025.–2029.
	Poboljšanje postojećih i postavljanje novih interpretacijskih sadržaja		Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi TzM Jezera TZO Murter-Kornati, TZM Betina, TZO Tisno TZ Šibensko-kninske županije JU PP Vransko jezero Donacije	Broj lokacija na kojima su postavljeni novi ili zamijenjeni postojeći interpretacijski sadržaji (info ploče i table)	0	25	2025.–2029.
	Uređenje odmorišta i vidikovaca		Općina Tisno	Broj uređenih odmorišta, vidikovaca i foto-točaka	0	2	2025.–2029.
	Poboljšanje postojeće i razvoj nove infrastrukture za osobe s invaliditetom		Općina Tisno	Broj uređenih prostora za osobe sa osobe s invaliditetom	0	4	2025.-2029.

Tablica 78. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 2. „Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti“, izvor: Level Project d.o.o.

Naziv mjere	Aktivnost/Projekt	Nositelji provedbe	Izvor financiranja	Pokazatelj	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost	Vremenski okvir
2.1. Podizanje razine znanja i vještina dionika u turizmu	Održavanje edukacija za dionike u turizmu (ugostitelji, okolišno odgovorne prakse, kultura i storytelling, kreativni turizam, razvoj turističkog proizvoda, tehnologija u turizmu, zakonodavstvo u turizmu, turistička potražnja)	TZO Tisno	EU fondovi Državni proračun TZO Tisno	Broj održanih edukacija	0	20	2025.-2029
	Održavanje edukacija za unaprjeđenje kvalitete obiteljskog smještaja	TZO Tisno	EU fondovi Državni proračun TZO Tisno	Broj održanih edukacija	0	4	2025.-2029.
	Poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja u turizmu	Općina Tisno	Općina Tisno	Broj dodijeljenih stipendija	0	20	2025.–2029.
2.2. Širenje destinacijskog lanca vrijednosti turističkih proizvoda usklađenih s tržišnim pozicioniranjem	Razvoj kulturnog turizma	TZO Tisno Općina Tisno	Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi Donacije	Broj novih turističkih proizvoda u kulturnom turizmu	0	12	2025.-2029.
	Povećanje kvalitete postojećih manifestacija i događanja	TZO Tisno	TZO Tisno Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi Donacije	Broj postojećih manifestacija s novim sadržajima/programima	0	2	2027.-2029.

	Razvoj novih manifestacija i događanja	TZO Tisno	TZO Tisno Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi Donacije	Broj novih manifestacija i događanja	0	2	2027.-2029.
	Razvoj obiteljskog turizma	TZO TISNO	Općina Tisno Državni proračun Županijski proračun EU fondovi	Broj novih turističkih proizvoda u obiteljskom turizmu	0	2	2025.–2029.
	Razvoj nautičkog turizma	Općina Tisno	EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općina Tisno	Broja novih turističkih proizvoda u nautičkom turizmu	0	1	2028.–2029.
	Razvoj aktivnog turizma (biciklizam, pješaćenje, planinarenje, trail, škraping, ronjenje, jedrenje, vaterpolo, ribolov, adrenalinski sportovi)	TZO Tisno Općina Tisno	TZO Tisno EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općina Tisno	Broj novih turističkih proizvoda u aktivnom turizmu	0	6	2025.–2029.
	Razvoj ruralnog turizma	TZO Tisno Općina Tisno	TZO Tisno	Broj novih turističkih proizvoda u ruralnom turizmu	0	1	2027.–2029
	Razvoj poslovnog turizma (digitalni nomadi, MICE, teambuilding)	TZO Tisno Općina Tisno	TZO Tisno EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općina Tisno	Broj novih turističkih proizvoda u poslovnom turizmu	0	2	2027.–2029.
	Razvoj ekoturizma	TZO Tisno JU Priroda ŠKŽ JU PP Vransko jezero	TZO Tisno EU fondovi Državni proračun	Broj novih turističkih proizvoda u ekoturizmu	0	2	2027.–2029.

			Županijski proračun Općina Tisno				
	Razvoj novih turističkih proizvoda u <i>wellbeing</i> turizmu	TZO Tisno Privatni sektor	TZO Tisno EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općina Tisno	Broj novih turističkih proizvoda	0	1	2028.-2029.
	Unaprjeđenje strukture smještajne ponude u kamping turizmu	TZO Tisno Općina Tisno	TZO Tisno // u provedbi Privatni sektor EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općina Tisno	Broj projekata kojima se unaprjeđuje kamping ponuda	0	2	2027.-2029,

Tablica 79. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 4. „Unaprijeđenje komunikacije i tržišne prepoznatljivosti destinacije“, izvor: Level Project d.o.o.

Naziv mjere	Opis indikativnih aktivnosti i projekata	Nositelji provedbe	Izvor financiranja	Pokazatelj	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost	Vremenski okvir
4.1. Jačanje prepoznatljivosti destinacije i informiranje javnosti	Izrada nove službene web stranice destinacije	TZO Tisno	TZO Tisno	Udio online dosega (engagement, posjećenost weba)	0	+ 5 % (godišnje)	2027.-2029.
	Daljnji razvoj brenda destinacije – osvježavanje vizualnog identiteta, slogan, set vrijednosti, razvoj linije suvenira	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj provedenih aktivnosti nadogradnje ili ažuriranja brenda destinacije (vizuali, komunikacijski kanali i sl.)	0	8	2025–2029.
	Izrada promotivnih i informativnih materijala (karte, vodiči, multimedija, info-ploče)	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj novih promotivnih materijala	0	12	2025.–2029.
	Aktivna digitalna prisutnost i marketing (web, društvene mreže, mediji, influencer suradnje)	TZO Tisno	TZO Tisno	Broj pratitelja na društvenim mrežama (TZO Tisno)	0	+ 10 % (godišnje)	2025.–2029.
	Suradnja s lokalnim, regionalnim i nacionalnim turističkim tijelima (TZ ŠKŽ, HTZ)	TZO Tisno TZ ŠKŽ HTZ	TZM Betina TZO Tisno TZM Jezera TZ Murter-Kornati TZ ŠKŽ HTZ	Broj aktivnosti suradnje (kampanje, studijska putovanja, sajmovi, klaster projekti i sl.)	0	10	2025.-2029.

29. Smjernice i preporuke za dionike razvoja

Plan upravljanja destinacijom TZO Tisno temelji se na načelima održivosti, uključenosti i strateške usmjerenosti za razvoj cjelogodišnje turističke ponude. Smjernice i preporuke iz ovog poglavlja imaju za cilj pružiti jasan okvir za djelovanje svih relevantnih dionika, u skladu s ciljevima definiranim u ovom Planu, pokazateljima održivosti te razvojnim prioritetima destinacije.

29.1. Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Predlažu se sljedeće preporuke za Općinu Tisno s ciljem unaprjeđenja održivog razvoja turizma na području destinacije TZO Tisno:

- jačati suradnju s dionicima javnog, privatnog i civilnog sektora
- poticati transparentno i participativno upravljanje prostorom i turističkim razvojem
- izraditi stručnu dokumentaciju (elaborate i studije) koji će predstavljati argumentirano polazište za izmjenu i korekciju pojedinih odredbi i pokazatelja u prostornim planovima u svrhu racionalnog i održivog upravljanja prostorom
- raditi na uklanjanju administrativnih prepreka za ulaganja u projekte od značaja za destinaciju (rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, pokretanje postupaka darivanja nekretnina, povrat imovine, poticanje javno-privatnog partnerstva, i sl.)
- štititi prostor od prekomjerne apartmanizacije i neodržive izgradnje
- pružati podršku očuvanju i valorizaciji prirodne i kulturne baštine
- razvijati autentične kulturne i turističke proizvode temeljene na lokalnom identitetu
- provoditi aktivnosti zaštite krajobraznih vrijednosti prostora
- razvijati zelena i digitalna rješenja
- jačati kapacitete za pripremu i provedbu razvojnih projekata i korištenje EU fondova
- unaprijediti prometnu, komunalnu i digitalnu infrastrukturu destinacije
- poticati održivu mobilnost, energetska učinkovitost i zelenu infrastrukturu
- unaprijediti sportsku i rekreacijsku infrastrukturu te sadržaje za aktivan način života
- poticati edukacije, razvoj kompetencija i stvaranje kvalitetnih uvjeta za život i rad lokalnog stanovništva

29.2. Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu Šibensko-kninske županije

Turistička zajednica Šibensko-kninske županije osigurava stratešku koordinaciju sustava turističkih zajednica na području destinacije te pruža stručnu i tehničku podršku TZO Tisno, s posebnim naglaskom na digitalnu transformaciju, razvoj turističkih proizvoda i promotivne aktivnosti. Aktivno uključuje TZO Tisno i ostalih TZ-ove na otoku Murteru u županijske projekte, zajedničke promotivne kampanje te inicijative usmjerene na razvoj tematskih turističkih proizvoda. Smjernice i preporuke za TZ ŠKŽ su sljedeće:

- poticati razvoj TZO Tisno kao prepoznatljive i autentične destinacije
- jačati promociju TZO Tisno kao dijela jedinstvene turističke ponude otoka Murtera i Šibensko-kninske županije
- pružati podršku razvoju novih turističkih proizvoda (odmorišni, aktivni, kulturni, nautički, ruralni, izletnički, ekoturizam, MICE i dr.)
- podržavati razvoj autentičnih turističkih proizvoda i manifestacija temeljenih na lokalnoj tradiciji, običajima i načinu života
- jačati suradnju TZO Tisno s regionalnim i nacionalnim turističkim dionicima radi zajedničke promocije i razvoja turističke ponude
- pružati stručnu i organizacijsku podršku projektima od značaja za destinaciju
- poticati edukacije i razvoj kompetencija lokalnih dionika u području održivog upravljanja turizmom, digitalne promocije i razvoja turističkih proizvoda
- razvijati zajedničke promotivne aktivnosti i digitalne komunikacijske kanale radi jačanja tržišne prepoznatljivosti
- poticati praćenje pokazatelja održivosti, zadovoljstva i turističkih tokova kao temelja za kvalitetnije upravljanje destinacijom
- podržavati projekte koji doprinose produljenju turističke sezone i ravnomjernijem turističkom razvoju

29.3. Smjernice i preporuke za TZO Tisno

Donošenjem Zakona o turizmu i pripadajućih podzakonskih pravilnika, turističke zajednice su dobile novu ključnu ulogu u reformi hrvatskog turizma. TZO Tisno je time dobila još važniju ključnu ulogu u razvoju, promociji i upravljanju turističkom razvojem na svojem području. U svrhu poboljšanja upravljanjem destinacijom za TZO Tisno predlažu se sljedeće smjernice:

I. Strateško planiranje i upravljanje turizmom

- Izraditi Plan upravljanja destinacijom i novi srednjoročni Strateški plan razvoja turizma na razini Općine Tisno ili otoka Murtera;
- Redovito unositi i ažurirati Registar Javne turističke infrastrukture (JTI)
- Provoditi anketna istraživanja o stavovima lokalnog stanovništva i turista o zadovoljstvu destinacijom
- Redovito godišnje pratiti turističke pokazatelje održivosti
- Koristiti digitalne alate za praćenje trendova
- Implementirati IT rješenja Ministarstva turizma za digitalnu transformaciju destinacije
- Uspostaviti i koristiti sustav za upravljanje i praćenje razvoja turizma

II. Promocija i brendiranje destinacije

- Izraditi novu web stranicu na više jezika
- Promovirati destinaciju kroz web stranicu, digitalne info točke i online oglašavanje;
- Sustavno razvijati brend „VisitTisno“
- Kreirati nove promotivne digitalne (offline i online) i tiskane materijale
- Povećati prisutnost na novim društvenim mrežama (TikTok i sl.) te povećati broj objava na YouTube kanalu
- Razvijati online vodiče s aktualnim podacima
- Provoditi cjelogodišnje kampanje na ciljanim tržištima
- Suradivati sa organizatorima putovanja
- Suradivati s influencerima i novinarima
- Sudjelovati na domaćim i međunarodnim sajmovima i prezentacijama;

- Surađivati s HTZ-om, TZ Šibensko-kninske županije i ostalim dionicima u turizmu u svrhu promocije destinacije

III Digitalna transformacija i inovacije

- Razviti digitalnu platformu VisitTisno
- Povezati sve segmente ponude (plaže, događaji, baština, nautika, smještaj, pješačke i biciklističke rute)
- Uspostaviti sustav za praćenje recenzija, online reputacije i zadovoljstva gostiju.

IV. Razvoj i unapređenje turističkih proizvoda

- Identificirati potrebe destinacije te definirati prioritetne projekte,
- Osmisliti nove turističke proizvode (kulturni, gastro, outdoor, ruralni, eko, ribolovni, MICE i sl.)
- Promovirati nove turističke proizvode (nautika, MICE i sl.)
- Sustavno raditi na poboljšanju postojeće i širenju nove javne turističke infrastrukture
- Jačati aktivnosti oko integracije poljoprivrede i turizma kroz razvoj oznaka kvalitete za lokalne poljoprivredne i prehrambene proizvode
- Poticati suradnju između ugostiteljskih objekata i lokalnih poljoprivrednih proizvođača
- Poticati očuvanje i uređenje okoliša

V. Edukacija i razvoj kapaciteta

- Organizirati edukacije i radionice za ugostitelje, vodiče i iznajmljivače
- Potaknuti znanje o digitalnom marketingu, komunikaciji i održivosti
- Ojačati partnersku mrežu i razmjenu primjera dobre prakse

VI. Manifestacije i događanja

- Redovito izrađivati godišnji plan događanja;
- Osmisliti nove manifestacije/događaje
- Ojačati promociju ključnih događanja i manifestacija
- Uvoditi manifestacije s fokusom na predsezonu i posezonu
- Sustavno vrednovati učinke manifestacija (posjećenost, potrošnja, zadovoljstvo)

VII. Održivost i partnerstva

- Promovirati TZO Tisno kao uključivu, odgovornu, zelenu, digitalnu i održivu destinaciju
- Poticati ekološke i inkluzivne projekte sukladno EU standardima
- Sudjelovati na međunarodnim, nacionalnim i regionalnim projektima
- Sudjelovati na sajmovima i događanjima kojima se privlače nova turistička tržišta
- Razvijati međunarodna partnerstva

VIII. Komunikacija i uključivanje zajednice

- Redovito informirati građane i partnere o aktivnostima TZ-a
- Uključivati lokalne poduzetnike u zajedničke kampanje i promocije
- Graditi identitet zajedništva i ponosa na destinaciju

29.4. Smjernice i preporuke za ostale dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

U proces donošenja odluka vezanih uz razvoj turizma na području TZO Tisno, preporučuje se aktivno uključivanje svih ključnih dionika kroz javne rasprave, savjetovanja, tematske radionice i ankete. Suradnja između lokalne samouprave, ustanova, udruga, poduzetnika i stanovništva ključna je za razvoj destinacije. Koordinirano djelovanje svih sudionika omogućuje stvaranje kvalitetne i autentične turističke ponude koja će privući posjetitelje, potaknuti gospodarski razvoj te doprinijeti povećanju kvalitete života lokalne zajednice. Preporuke i smjernice za ostale dionike u turizmu na području TZO Tisno obuhvaćaju:

I. Privatni iznajmljivači

- Održavati i unaprjeđivati kvalitetu usluge, koristiti oznake kvalitete i standarde održivosti
- Aktivno sudjelovati u edukacijama i digitalnim kampanjama TZ-a
- Poticati primjenu digitalnih alata za komunikaciju s gostima, online prijavu, naplatu i prikupljanje recenzija.
- Redovito pratiti zadovoljstvo gostiju, odgovarati na recenzije i graditi pozitivnu internetsku reputaciju
- Razvijati posebne ponude za dugoročni najam izvan glavne sezone uz fleksibilne uvjete rezervacije i konkurentne cijene
- Prilagoditi smještajne kapacitete potrebama digitalnih nomada osiguravanjem brzog i pouzdanog interneta, radnog prostora te mogućnosti dugoročnog boravka

II. OPG-ovi i lokalni proizvođači

- Povezati se s ugostiteljima, kampovima, hotelima i manifestacijama radi zajedničke promocije
- Brendirati i označiti proizvode
- Sudjelovati u edukacijama o marketingu, ambalaži i turističkoj prezentaciji
- Razvijati iskustvene programe – radionice, degustacije i ture

III. Lokalni poduzetnici

- Razvijati autentične proizvode i usluge temeljene na lokalnoj tradiciji, kulturi i prirodnim posebnostima
- Povezivati se s drugim dionicima radi oblikovanja zajedničkih turističkih proizvoda i njihove promocije

- Razvijati sadržaje koji produljuju turističku sezonu i privlače goste tijekom cijele godine
- Uvoditi održive poslovne prakse, digitalne alate i standarde kvalitete
- Ulagati u edukaciju zaposlenika te poticati zapošljavanje lokalnog stanovništva.

IV. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno

- Razvijati Narodnu knjižnicu i čitaonicu Tisno kao središte kulturnih događanja, cjeloživotnog učenja i okupljanja lokalne zajednice.
- Sustavno prikupljati, čuvati i interpretirati lokalnu kulturnu baštinu te je približavati stanovnicima i posjetiteljima.
- Povezivati lokalne umjetnike, udruge, ustanove i turističke dionike u stvaranju kulturnih sadržaja tijekom cijele godine

V. Ustanove u obrazovanju

- Razvijati kod djece svijest o vrijednosti prostora u kojem odrastaju te poticati odgovoran odnos prema prirodnim i društvenim resursima destinacije.
- Uključivati školu i vrtić u lokalna događanja i javni život zajednice kako bi se jačala povezanost stanovništva i očuvala autentičnost destinacije.
- Poticati rano usvajanje stranih jezika i komunikacijskih vještina kao dijela života u turističkom okruženju
- Provoditi aktivnosti usmjerene na ekološku osviještenost i brigu o okolišu kao temelju održivog razvoja
- Osigurati kvalitetne uvjete rada i boravka djece kao preduvjet zadržavanja mladih obitelji i dugoročne stabilnosti destinacije

VI. Udruge u kulturi

- Nastaviti s aktivnim radom očuvanja, zaštite i promidžbe kulturne baštine
- Privlačiti nove članove za nastupanje na kulturnim manifestacijama, događanjima, radionicama, izložbama i folklornim programima
- Uključivati djecu i mlade u aktivnosti očuvanja tradicije (ples, glazba, pjevanje, običaji)
- Jačati suradnju s udrugama u kulturi kroz zajedničku organizaciju kulturnih programa, manifestacija i aktivnosti očuvanja lokalne baštine
- Promovirati destinaciju na festivalima, smotrama i gostovanjima u zemlji i inozemstvu

VII. Udruge u sportu

- Aktivno uključivati djecu i mlade u sportske i rekreativne aktivnosti
- Organizirati sportska natjecanja, turnire i rekreativne programe za sve dobne skupine

- Unaprjeđivati sportsku i sportsko-rekreacijsku infrastrukturu te uvjete za treniranje i rekreaciju
- Promicati zdrav način života, tjelesnu aktivnost i rekreaciju u lokalnoj zajednici
- Podržavati programe koji potiču volontiranje, timski rad, uključenost i razvoj sportskog duha
- Razvijati sportske sadržaje i aktivnosti koje doprinose kvaliteti života i društvenoj povezanosti zajednice

VIII. Turističke agencije i vodiči

- Razvijati tematske ture, storytelling obilaske i cjelodnevne iskustvene programe temeljene na lokalnoj turističkoj ponudi
- Koristiti digitalne alate, online platforme i booking sustave za promociju i prodaju turističkih programa
- Jačati suradnju s TZO Tisno u svrhu promocije destinacije i otoka Murtera kao destinacije autentičnog i održivog turizma
- Razvijati autentične i interpretacijski kvalitetne turističke sadržaje koji doprinose prepoznatljivosti destinacije
- Poticati edukaciju i stručno usavršavanje turističkih vodiča i pružatelja turističkih usluga radi podizanja kvalitete ponude i doživljaja posjetitelja

IX. Komunalna i javna poduzeća

- Osiguravati redovito i kvalitetno održavanje javnih površina, plaža, komunalne opreme i turističke signalizacije
- Unaprjeđivati standarde čistoće, sigurnosti, uređenosti i pristupačnosti javnog prostora za sve korisnike destinacije
- Razvijati i implementirati održiva i zelena infrastrukturna rješenja u cilju zaštite okoliša i podizanja kvalitete prostora
- Uvoditi suvremena digitalna i tehnološka rješenja za učinkovitije upravljanje komunalnom i javnom infrastrukturom
- Poticati održivo upravljanje javnim prostorima i infrastrukturom radi povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva i zadovoljstva posjetitelja
- Jačati suradnju s lokalnom samoupravom i ostalim dionicima u planiranju i održavanju funkcionalne i uređene destinacije

X. Javne žurne službe

- Osiguravati visoku razinu pripravnosti tijekom turističke sezone, uz prilagodbu kapaciteta povećanom broju stanovnika i posjetitelja
- Provoditi preventivne aktivnosti i edukacije o sigurnosti (požari, sigurnost na moru, promet, zaštita zdravlja)
- Unaprjeđivati koordinaciju između hitne medicinske pomoći, vatrogasnih postrojbi, policije i pomorskih službi radi brze i učinkovite reakcije
- Sudjelovati u izradi i provedbi planova upravljanja rizicima i kriznim situacijama u destinaciji
- Razvijati sustave informiranja građana i turista o sigurnosnim protokolima i postupanjima u izvanrednim okolnostima

XI. Građani i lokalna zajednica

- Sudjelovati u javnim raspravama, inicijativama i volonterskim aktivnostima
- Poticati gostoljubivost i promicati pozitivnu sliku destinacije
- Očuvati i valorizirati tradiciju, krajolik i identitet destinacije

30. Popis projekata

Plan upravljanja destinacijom kao svoj sastavni dio sadrži popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije (od kojih su neki i projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije) te popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije.

Mjerenje napretka i izvješće o provedbi ključni su alati za praćenje učinkovitosti implementacije Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno. Ovaj proces omogućuje evaluaciju postignutih ciljeva, identifikaciju izazova i prilagodbu strategija u skladu s promjenjivim okolnostima. Redovito izvješćivanje o napretku osigurava transparentnost, omogućuje pravovremeno prepoznavanje potrebnih korekcija te doprinosi odgovornom upravljanju resursima. Kroz sustavno praćenje, osigurava se da se planirani ciljevi ostvaruju u skladu s dugoročnim vizijama razvoja destinacije.

Popis projekata od posebnog značaja za destinaciju:

- Izgradnja luke nautičkog turizma – marina Luke
- Uređenje kampa Jazine
- Uređenje plaže Jazine 2
- Putevima Tišnjanske i jezerske povijesti
- Aglomeracija Pirovac – Tisno – Jezera
- Rekonstrukcija i dogradnja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja Tisno

Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti

- Rekonstrukcija parkovne površine i krajobrazno uređenje vidikovca na brdu Karavaj u Tisnom
- Podizanje kvalitete postojećih i razvoj novih događanja i manifestacija
- Uređenje plaža
- Označavanje pješačkih i biciklističkih ruta
- Arheološki kamp Ivinj
- Valorizacija kulturne i prirodne baštine Općine Tisno- Od Argonaute za Tisno

30.1. Projekti od posebnog značaja za destinaciju

Naziv projekta	Izgradnja luke nautičkog turizma – marina Luke
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je izgradnja i opremanje luke nautičkog turizma županijskog značaja u uvali Luke u Tisnom. Realizacijom projekta očekuje se jačanje konkurentnosti destinacije kroz razvoj suvremene nautičke infrastrukture, povećanje prihvatnih kapaciteta i unaprjeđenje kvalitete usluga za nautičare. Izgradnja marine obuhvaća kopneni i morski dio na ukupnoj površini 6,3 ha ukupnog kapaciteta 200 vezova. Luka će se sastojati od centralnog dijela, smještajnog dijela za plovila i servisno-komunalnog dijela. Centralni dio obuhvaća realizaciju recepcije, uprave, sanitarija, ugostiteljskih i pratećih uslužnih sadržaja, dok je smještajni dio namijenjen gatovima, vezovima i opremi za prihvat plovila. Servisno-komunalni dio uključuje prateće funkcionalne sadržaje marine, poput travel-lifta, dizalice za plovila, rampe, opreme za održavanje i servisiranje plovila, spremišta, sanitarija i poslovnih prostora. U sklopu luke planirane su i kolno-pješačke površine, pješačke površine, parking površine i zaštitne zelene površine. Razvoj marine stvorit će novi turistički proizvod destinacije, proširiti i obogatiti postojeću turističku ponudu te potaknuti razvoj nautičkog turizma kao segmenta više dodane vrijednosti. Projekt će pridonijeti boljem povezivanju nautičkog turizma s ugostiteljstvom, trgovinom, lokalnim uslugama i ostalim turističkim sadržajima, čime će se stvoriti preduvjeti za održiviji i konkurentniji razvoj turizma na području Općine Tisno i otoka Murtera.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je izgradnja i uređenje luke nautičkog turizma u uvali Luke kao novog infrastrukturnog, gospodarskog i turističkog sadržaja Općine Tisno. Projektom se planira urediti i opremiti akvatorij i kopneni dio uvale Luke za prihvat 200 plovila, uz prateće komunalne, prometne servisne i uslužne sadržaje. Time će se povećati sigurnost i kvaliteta priveza, racionalizirati korištenje obalnog prostora, podići razina nautičke ponude, stvoriti pretpostavke za rast turističke potrošnje, otvaranje novih radnih mjesta i jačanje konkurentnosti Općine Tisno u segmentu nautičkog turizma. Projekt ima i širu razvojnu funkciju jer omogućuje plansko upravljanje pomorskim dobrom i integraciju nautičkog turizma s lokalnim gospodarstvom, uslugama i cjelokupnim destinacijskim razvojem.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2025.

Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Priprema studijske i projektne tehničke dokumentacije – 2025. – 2027. • Ishođenje dozvola – 2027. • Prijava na poziv – 2027. • Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora – 2027. • Građevinski radovi – 2027-2029. • Otvorenje 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	8.000.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Državni proračun Županijski proračun
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: DA Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt: DA Lokacijska dozvola: DA Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama: NE Građevinska dozvola: NE

Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	<u>Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine</u> ↳ <u>Strateški cilj 1.</u> Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu ↳ <u>Operativni cilj</u> Unapređenje javne komunalne infrastrukture i standarda ↳ <u>Projekt 1</u> Unapređenje uređenja mjesta i unapređenje sadržaja u središtima mjesta Projekt izgradnje luke nautičkog turizma – marina Luke izravno doprinosi Strateškom cilju 1. Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, koji se odnosi na povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu, odnosno <i>Operativnom cilju unapređenja javne komunalne infrastrukture i standarda</i>. Izgradnjom i opremanjem marine u uvali Luke unapređuje se komunalna i prometna infrastruktura Općine Tisno, čime se postojeći obalni prostor organizira na kvalitetniji, sigurniji i funkcionalniji način. Projektom se uređuju kopneni i morski dio luke, komunalni vezovi, gatovi, pristupne i pješačke površine, parkirališni prostor, servisno-komunalni sadržaji, sanitarije, ugostiteljski i prateći sadržaji te zelene površine, čime se podiže standard korištenja prostora za nautičare, lokalno stanovništvo i posjetitelje. U širem kontekstu, projekt nadopunjuje postojeću nautičku infrastrukturu otoka Murtera i Šibensko-kninske županije, osobito u prostoru koji je snažno povezan s šibenskim i zadarskim arhipelagom, jednim od najvažnijih nautičkih područja hrvatskog Jadrana. Projekt je posebno usklađen s Projektom 1 – Unapređenje uređenja mjesta i unapređenje sadržaja u središtima mjesta, jer marina Luke nije samo infrastrukturni zahvat u funkciji nautičkog turizma, nego i projekt uređenja obalnog prostora kao važnog dijela javnog i turističkog identiteta Općine Tisno i otoka Murtera. Uređenjem akvatorija i kopnenog dijela uvale smanjuje se neorganizirano korištenje obale i priveza, povećava sigurnost plovila, poboljšava komunalni red i omogućuje kvalitetnije upravljanje pomorskim dobrom. Time se doprinosi boljoj funkcionalnosti mjesta, višoj razini uređenosti obalnog pojasa, kvalitetnijoj dostupnosti sadržaja te jačanju Tisnog kao nove nautičke destinacije. Ovakav pristup usklađen je i sa širim nacionalnim smjerom razvoja održivog turizma, koji naglašava ulaganja u javnu turističku infrastrukturu, produljenje sezone, kvalitetu ponude i jačanje dodane vrijednosti turističkih proizvoda.

Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Projekt „Izgradnja luke nautičkog turizma – marina Luke” ostvarit će značajan izravan i neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore kroz: Nove izravne prihode od nautičkog turizma- uspostavom luke nautičkog turizma Tisno dobiva organizirani prihvrat plovila i novu tržišnu osnovu za ostvarivanje prihoda od stalnih i tranzitnih vezova, lučkih usluga, komunalnih naknada, koncesijskih prihoda i drugih usluga vezanih uz boravak plovila. Time se otvara novi prihodovni kanal koji u Tisnom do sada nije bio razvijen kroz luku nautičkog turizma. Povećanje turističke potrošnje u destinaciji- nautičari ostvaruju potrošnju izvan same marine, osobito u ugostiteljstvu, trgovini, opskrbi plovila, prijevozu, izletima, turističkim agencijama i lokalnim uslugama. Financijski učinak projekta zato neće biti ograničen samo na prihode luke, nego će se prelijevati na širi lokalni gospodarski sustav. Razvoj servisnih, obrtničkih i tehničkih djelatnosti- planirani servisno-komunalni dio marine stvorit će uvjete za razvoj usluga održavanja, popravka, dizanja, spuštanja, čišćenja i opremanja plovila. Time se potiče zapošljavanje i razvoj specijaliziranih djelatnosti povezanih s morem, brodicama i nautičkom infrastrukturom. Produljenje sezone i stabilizaciju prihoda - nautički turizam nije vezan isključivo uz vrhunac kupališne sezone, već može generirati potražnju u predsezoni i posezoni. Projekt će doprinijeti većoj iskorištenosti ugostiteljskih, trgovačkih i uslužnih kapaciteta izvan sezone tj. smanjenju sezonalnosti prihoda. Rast javnih prihoda i vrijednosti prostora - uređenjem luke, prometnih, pješačkih, parkirališnih, zelenih i infrastrukturnih površina povećava se funkcionalna i ekonomska vrijednost obalnog prostora. Projekt može generirati dodatne javne prihode kroz koncesijske naknade, poreze, pristojbe i komunalne prihode. Jačanje konkurentnosti Tisnog i otoka Murtera- marina će Tisno pozicionirati kao relevantniju točku nautičkog turizma u šibenskom akvatoriju, uz postojeće nautičke kapacitete u okruženju. Time se povećava atraktivnost destinacije za goste više platežne moći, jača tržišna prepoznatljivost destinacije i stvaraju uvjeti za daljnje investicije u kvalitetniju turističku i prateću ponudu.						
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice	DA	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA	Napomena	

		lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)					

Naziv projekta	Uređenje kampa Jazine
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je rekonstrukcija i uređenje kampa Jazine u Tisnom, s ciljem podizanja tehničkog, funkcionalnog i kvalitativnog standarda kampa. Projekt obuhvaća uređenje i reorganizaciju postojećih kamping parcela i smještajnih zona, modernizaciju internih prometnica, pješačkih površina i pristupnih putova, obnovu i nadogradnju komunalne infrastrukture, uključujući sustave vodoopskrbe, odvodnje otpadnih i oborinskih voda, elektroenergetsku mrežu, vanjsku rasvjetu i dr. Predviđa se i obnova postojećih sanitarnih čvorova, recepcijskih, servisnih i pratećih sadržaja, uređenje zelenih i zaštitnih površina, postavljanje urbane i kamping opreme, poboljšanje sustava gospodarenja otpadom, protupožarne zaštite, signalizacije i pristupačnosti. Projekt se provodi unutar postojećeg izgrađenog dijela kampa, uz naglasak na tehničko unaprjeđenje prostora, racionalnije korištenje postojećih kapaciteta i usklađivanje s višim standardima kvalitete, sigurnosti i zaštite okoliša.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti kvalitetu i konkurentnost kampa Jazine kao nositelja kamping ponude destinacije TZO Tisno. Projektom se želi stvoriti kvalitetniji, održiviji i tržišno atraktivniji kamping proizvod, prilagođen suvremenim zahtjevima gostiju, osobito u segmentu ekološki odgovornog kampinga, glampinga i kamping ponude višeg standarda. Uređenjem kampa doprinosi se boljem upravljanju prostorom, smanjenju pritiska na okoliš, povećanju sigurnosti i kvalitete boravka te stvaranju preduvjeta za dulju turističku sezonu i snažnije pozicioniranje kao kvalitetne i održive kamping destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno (Prisliga d.o.o.)
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2025.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Priprema studijske i projektne tehničke dokumentacije – 2025. – 2027. • Ishođenje dozvola – 2027.

	- Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora – 2027. - Građevinski radovi – 2027-2029 - Otvorenje 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	5.000.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Državni proračun Županijski proračun
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt: NE Lokacijska dozvola: NE Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama: NE Građevinska dozvola: NE
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	<u>Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine</u> ↳ <u>Strateški cilj 2.</u>

	Povećanje prosječne potrošnje po danu boravka kao i godišnjih prihoda od turizma ↳ <u>Operativni cilj</u> Povećanje turističke potrošnje i prihoda od turizma ↳ <u>Projekt 4</u> Unapređenje kamping ponude Projekt izgradnje i uređenja kampa Jazine u Tisnom izravno doprinosi Strateškom cilju 2 Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, koji se odnosi na povećanje prosječne potrošnje po danu boravka i godišnjih prihoda od turizma, te Operativnom cilju povećanja turističke potrošnje i prihoda od turizma. Projekt je posebno usklađen s Projektom 4 – Unapređenje postojeće kamping ponude, kojim se prepoznaje potreba za razvojem kvalitetnije, sadržajnije i suvremenije kamping ponude na području Šibensko-kninske županije. Strategija ističe da Šibensko-kninska županija, unatoč izraženom potencijalu i stabilnoj potražnji za kamping turizmom, još uvijek nema dovoljno razvijenu i kvalitetnu kamping ponudu u usporedbi s razvijenijim priobalnim destinacijama, osobito Istrom. U tom kontekstu, uređenje kampa Jazine predstavlja konkretan doprinos unapređenju postojeće kamping ponude kroz poboljšanje strukture smještaja, modernizaciju komunalne i prometne infrastrukture, uređenje parcela, sanitarnih čvorova, zelenih površina i pratećih sadržaja. Time se kamp razvija u kvalitetniji i konkurentniji oblik turističke suprastrukture koji može odgovoriti na rastuću potražnju za kamping turizmom, osobito među ekološki osviještenim gostima i segmentima tržišta koji traže boravak u prirodnom okruženju, višu razinu komfora i autentičan doživljaj destinacije. Projekt doprinosi i strateškoj smjernici prema kojoj kamping ponuda treba biti ekološki prihvatljiva, relativno neinvazivna i dobro uklopljena u prirodno okruženje. Projekt također slijedi provedbenu logiku navedenu u Strategiji, koja podrazumijeva definiranje najboljeg načina korištenja prostora, provjeru tržišne održivosti i financijske isplativosti, pripremu projektne dokumentacije te provedbu planiranih zahvata. Uređenjem postojećeg izgrađenog dijela kampa Jazine postiže se racionalnije korištenje prostora, povećava kvaliteta boravka gostiju, jača atraktivnost kamping proizvoda i stvaraju preduvjeti za produljenje sezone. Posljedično, projekt može doprinijeti većoj popunjenosti kapaciteta, višoj potrošnji gostiju, rastu prihoda od smještaja te povećanoj potrošnji u ugostiteljstvu, trgovini i drugim povezanim djelatnostima.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Projekt izgradnje i uređenja kampa Jazine ima značajan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore jer podiže kvalitetu postojeće kamping ponude, povećava tržišnu atraktivnost destinacije i stvara preduvjete za ostvarenje većih prihoda od boravka gostiju. Uređenjem kamping parcela, modernizacijom infrastrukture, sanitarnih čvorova, internih prometnica, zelenih površina i pratećih sadržaja povećava se konkurentnost kampa, što može rezultirati većom popunjenošću, višom prosječnom cijenom smještaja i duljim boravkom gostiju. Projekt također doprinosi smanjenju sezonalnosti jer kvalitetniji i funkcionalniji kamp može privući goste i u predsezoni i posezoni, osobito u segmentima glampinga, ekološkog kampinga, aktivnog odmora i/ili premium kamping ponude.

Neizravan financijski učinak ostvaruje se kroz povećanu potrošnju gostiju u lokalnim restoranima, kafićima, trgovinama, marinama, turističkim agencijama, prijevozu, izletničkoj ponudi i drugim uslugama. Provedba projekta potiče i povezane sektore, osobito građevinarstvo, obrtništvo, komunalne usluge, hortikulturu, održavanje, lokalnu proizvodnju i dobavljače opreme, jer se radovi i kasnije održavanje dijelom mogu oslanjati na lokalne gospodarske subjekte. Mjerljivi učinci projekta mogu se pratiti kroz povećanje broja noćenja u kampu, rast prosječne dnevne potrošnje gostiju, povećanje prihoda od smještaja, produljenje razdoblja poslovanja, rast zaposlenosti u kampu i povezanim djelatnostima te povećanje potrošnje u lokalnom gospodarstvu. Projekt stoga predstavlja ulaganje u konkurentnost kamping turizma i lokalnu ekonomiju, pri čemu se učinci ne zadržavaju samo unutar kampa, nego se prelijevaju na širi turistički i gospodarski razvoj šireg područja.							
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	NE	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA	Napomena	

Naziv projekta	Uređenje plaže Jazine 2
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je uređenje plaže Jazine 2 u Tisnom kao cjelovite obalno-kupališne zone s pripadajućom prometnom i komunalnom infrastrukturom. Zahvat obuhvaća uređenje kopnenog i morskog dijela plaže na ukupnoj površini od 35.315 m², od čega se 15.437 m² odnosi na kopneni dio uređene plaže, a 19.877 m² na morski dio. Projektom je predviđeno oblikovanje nove plažne površine, uređenje obalnog ruba, izvedba podmorskog praga radi zaštite i zadržavanja plažnog materijala, uređenje šetnice, drvoreda, zelenih pojaseva, zona za plažne sadržaje, dječjeg igrališta, ugostiteljskog sadržaja, sanitarnih i servisnih sadržaja te pristupa plaži. U sklopu zahvata planira se i uređenje parkirališta sa zelenilom, rekonstrukcija prometnice, nogostupa te pješačkih veza prema plaži i okolnom prostoru. Širi projektni obuhvat uključuje i realizaciju novog gata, mula, pristupnog pontona, istezališta, veslačkog kluba te privezišta za lokalne linije i izletničke brodove. Time se plaža Jazine 2 uređuje kao funkcionalno organiziran plažni prostor koji povezuje kupališnu, rekreacijsku, prometnu, pješačku, zelenu i boravišnu funkciju.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je strateško unaprjeđenje jednog od ključnih obalnih prostora otoka Murtera i Općine Tisno, plaže Jazine 2, kao kvalitetne, dostupne i funkcionalno organizirane javne turističke infrastrukture. Projektom se povećava kapacitet i kvaliteta korisnih površina za odmor i rekreaciju, uz istodobno uređenje pješačkih, zelenih, prometnih i pratećih sadržaja koji omogućuju cjelovitije i sigurnije korištenje prostora. Time se stvaraju preduvjeti za podizanje kvalitete turističkog boravka, produljenje vremena zadržavanja posjetitelja na lokaciji te razvoj sadržaja koji odgovaraju potrebama različitih skupina korisnika tijekom cijele godine. Uređenjem plaže unapređuje se kvaliteta javne turističke infrastrukture, povećava atraktivnost destinacije i konkurentnost njezine plažne ponude, uz istodobno stvaranje kvalitetnijeg prostora za lokalno stanovništvo, turiste i jednodnevne posjetitelje. Projekt doprinosi održivom upravljanju obalnim prostorom, jača prepoznatljivost destinacije te stvara preduvjete za povećanje turističke potrošnje, razvoj pratećih uslužnih djelatnosti i dugoročnu gospodarsku valorizaciju prostora.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno (Tisno)
Planirani početak provedbe projekta	2027.

Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	- Izrada projektno-tehničke dokumentacije i ishođenje dozvola – 2027. - Priprema i provedba postupka javne nabave – 2028. - Izvođenje radova- 2028.-2029. - Postavljanje komunalne i turističke opreme (tuševi, kabine, signalizacija, urbani mobilijar) – 2029. - Završetak radova i stavljanje plaže u funkciju – 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	1.500.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	15 % (Općina Tisno)
Ostali mogući izvori financiranja	Državni proračun Županijski proračun EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:DA Lokacijska dozvola:NE Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:NE Građevinska dozvola: NE
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu	DA

vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	
Način doprinosa strateškom cilju	Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine ↳ Strateški cilj 1. Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu ↳ Operativni cilj Unapređenje javne komunalne infrastrukture i standarda ↳ Projekt 2 Unapređenje uređenja i opremanja plaža Projekt uređenja plaže Jazine 2 izravno doprinosi provedbi Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, osobito u okviru Strateškog cilja 1. – Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu, Operativnog cilja – Unapređenje javne komunalne infrastrukture i standarda te Projekta 2 – Unapređenje uređenja i opremanja plaža. Doprinos projekta očituje se u planskom uređenju i opremanju jednog od važnih plažnih prostora Tisna, otoka Murtera i Općine Tisno. Uređenjem plaže Jazine 2 podiže se standard javne plažne infrastrukture, povećava funkcionalnost obalnog prostora te se stvaraju kvalitetniji uvjeti za kupanje, odmor, rekreaciju i boravak uz more. Projekt je usklađen s ciljem očuvanja prirodne resursne osnove jer uređuje postojeći obalni prostor na organiziran način, uz jasnije definiranje plažnih, pješačkih, zelenih, prometnih i pratećih zona. Poseban doprinos ostvaruje se kroz povećanje kvalitete korištenja plažnog prostora u neposrednom okruženju Kampa Jazine i drugih smještajnih kapaciteta, čime se podiže razina turističke usluge i ukupna atraktivnost destinacije. Uređenjem šetnice, pristupa, parkirališta, zelenih površina i pratećih sadržaja projekt doprinosi višem standardu boravka, boljoj dostupnosti plaže te kvalitetnijoj organizaciji prostora za lokalno stanovništvo i posjetitelje. Na taj način projekt pridonosi unaprjeđenju imidža Šibensko-kninske županije kao destinacije s kvalitetno uređenim i opremljenim plažnim prostorima, uz istodobno jačanje konkurentnosti TZO Tisno kao destinacije koja ponudu plaža razvija kroz kvalitetu, funkcionalnost i održivo korištenje prostora.
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan	Projekt uređenja plaže Jazina 2 ostvaruje značajan i mjerljiv izravan financijski učinak kroz povećanje tržišne vrijednosti i konkurentnosti jednog od najvažnijih javnih turističkih resursa Općine Tisno – plaže Jazine 2. Uređenjem plaže povećava se njezin prihvatni kapacitet, kvaliteta boravka i razina usluge, što se izravno odražava na povećanje broja korisnika plaže, duljinu boravka gostiju u destinaciji, popunjenost okolnih smještajnih

financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	kapaciteta, uključujući Kamp Jazina, te rast prihoda planiranih ugostiteljskih, rekreacijskih i drugih komercijalnih sadržaja uz plažu. Projekt omogućuje ostvarivanje većih prihoda od koncesijskih odobrenja i drugih gospodarskih aktivnosti vezanih uz korištenje obalnog prostora, dok se njegovi učinci mogu pratiti kroz povećanje turističkih dolazaka i noćenja, prosječne turističke potrošnje, prihoda turističkih subjekata te zadovoljstva lokalnog stanovništva, turista i jednodnevnih posjetitelja. Neizravan financijski učinak očituje se kroz multiplikativni učinak turističke potrošnje na lokalno gospodarstvo. Veći broj korisnika plaže generira dodatnu potražnju za uslugama ugostiteljstva, trgovine, prijevoza, rekreacije, iznajmljivanja opreme i ostalih djelatnosti povezanih s turizmom. Istodobno se povećava atraktivnost okolnog prostora za nova ulaganja u turističke sadržaje te se povećavaju prihodi lokalnog gospodarstva. Uređenje kvalitetne javne plaže predstavlja dugoročnu investiciju u temeljni turistički resurs destinacije, čiji se gospodarski učinci očituju kroz rast turističke potrošnje, zapošljavanja i ukupne konkurentnosti destinacije.						
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA	Napomena	

Naziv projekta	Putevima tišnjanske i jezerske povijesti
Opis predmeta projekta	Predmet projekta „Putevima tišnjanske i jezerske prošlosti“ je uređenje, revitalizacija i sadržajno unaprjeđenje pet kulturno-turističkih lokacija na području Općine Tisno. Projekt obuhvaća uređenje trga Rudina u Tisnom i trga Koledišće u Jezerima, uspostavu edukativno-poučne šetnice „Stopama prošlosti“, koja povezuje navedene lokalitete, te obnovu i opremanje dva društvena objekta – Bratske škole u Tisnom i Doma Jezerana u Jezerima. Provedbom projekta unaprijedit će se funkcionalnost i kvaliteta javnih prostora te obogatiti turistička ponuda kroz očuvanje i suvremenu interpretaciju lokalne kulturne i prirodne baštine, uz stvaranje međusobno povezanih, održivih i atraktivnih sadržaja koji doprinose povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva i ugodnijem boravku posjetitelja.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je cjelovito unaprijediti javni prostor, društvenu infrastrukturu i turističku ponudu na području Tisnog i Jezera kroz integrirani pristup koji povezuje obnovu baštine, razvoj sadržaja i primjenu održivih rješenja. Revitalizacijom ključnih javnih prostora i objekata kulturne baštine stvaraju se kvalitetni, multifunkcionalni ambijenti za društveni život, kulturna događanja i boravak posjetitelja, uz istovremeno očuvanje lokalnog identiteta. Projektom se dodatno uspostavlja prostorna i sadržajna povezanost između Tisnog i Jezera kroz uređenje edukativno-poučne šetnice koja potiče aktivni turizam, interpretaciju baštine i zdrav način života. Obnovom društvenih domova osiguravaju se inkluzivni prostori za djelovanje lokalne zajednice, čime se jača društvena kohezija i otvaraju mogućnosti za nove programe i aktivnosti. Poseban naglasak stavlja se na održivost i otpornost prostora kroz primjenu energetske učinkovitih rješenja, korištenje obnovljivih izvora energije te uvođenje mjera za prilagodbu klimatskim promjenama. Time se smanjuje negativan utjecaj na okoliš, povećava sigurnost javnih površina i podiže ukupna kvaliteta života stanovnika, uz istodobno jačanje atraktivnosti i konkurentnosti destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Naselje Tisno i Jezera
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.

Ključne točke ostvarenja projekta	Izrada projektno-tehničke dokumentacije – 2025. Javljanje na poziv- 2026. Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora 2026. Građevinski radovi – 2026.-2029. Opremanje objekata 2027.-2029. Otvorenje 2027.-2029. Promocija, informiranje i edukacija – 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	3.200.000 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	550.000 €
Ostali mogući izvori financiranja	EFRR, ITP Otoci
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo/Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: DA Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:DA Lokacijska dozvola: NE Glavni projekt: DA Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:NE Građevinska dozvola: DA
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	DA

Način doprinosa strateškom cilju	<i>Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine</i> <u>Strateški cilj 1.</u> Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu <u>Operativni cilj</u> Unaprjeđenje javne komunalne infrastrukture i standarda <u>Projekt 1</u> Unapređenje uređenja mjesta i unapređenje sadržaja u središtima mjesta Unapređenje javne komunalne infrastrukture i uređenja mjesta- projektom se uređuju javni prostori i sadržaji u Tisnom i Jezerima, uključujući pješačke, interpretacijske i društvene prostore koji podižu funkcionalnost, dostupnost i kvalitetu boravka u središtima mjesta. Time se izravno doprinosi cilju povećanja ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu i standard uređenja turističkih mjesta. Aktivaciju kulturne i povijesne baštine kao turističkog resursa- projekt interpretira tišnjansku i jezersku prošlost kroz uređenje edukativno-poučnih i interpretacijskih sadržaja, čime se lokalna povijest pretvara u vidljiv, dostupan i turistički upotrebljiv sadržaj. Time se jača identitet destinacije i stvara dodatni razlog za obilazak destinacija izvan vršne turističke sezone. Razvoj sadržaja u središtima naselja- ulaganjem u javne površine, šetnice, trgove i društvene sadržaje projekt doprinosi boljoj kvaliteti svakodnevnog života stanovnika, ali i kvalitetnijem doživljaju posjetitelja. Uređeni i sadržajno povezani prostori omogućuju dulje zadržavanje gostiju, veću potrošnju u lokalnim ugostiteljskim i uslužnim djelatnostima te bolju prostornu distribuciju turističkih kretanja. Razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma- kulturno-interpretacijski sadržaji nisu vezani isključivo uz ljetnu sezonu, već mogu funkcionirati tijekom cijele godine kroz individualne obilaske, vođene ture, školske posjete, tematske programe i manifestacije. Time projekt doprinosi smanjenju sezonalnosti i razvoju selektivnih oblika turizma, osobito kulturnog, edukativnog i baštinskog turizma. Povezivanje Tisnog i Jezera u jedinstven baštinski doživljaj - projekt ne promatra pojedinačne lokalitete izolirano, nego ih povezuje u prepoznatljivu prostornu i tematsku cjelinu. Time se jača zajednički identitet destinacije, povećava atraktivnost šireg područja TZO Tisno i stvara kvalitetnija osnova za buduću promociju, interpretaciju i upravljanje posjetiteljskim tokovima. Projekt izravno doprinosi cilju unapređenja javno-komunalne infrastrukture i standarda kroz uređenje Trga Rudina kao važnog javnog prostora u središtu Tisnog, obnovu i opremanje Bratske škole te uspostavu interpretacijskih sadržaja (poučna staza Jezera-Tisno) koji povezuju prostor, baštinu i turistički doživljaj.

Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Provedbom projekta „Putevima tišnjanske i jezerske prošlosti“ ostvarit će se značajan i mjerljiv pozitivan financijski učinak na sektor turizma te povezane gospodarske djelatnosti na području Općina Tisno i otoka Murtera Projekt se temelji na unapređenju i aktivaciji kulturno-turističke infrastrukture, čime se stvaraju preduvjeti za povećanje turističke potražnje i intenzivnije korištenje prostora. Izravni financijski učinci proizlaze iz neposrednog korištenja sadržaja i lokacija obuhvaćenih projektom. Uređenjem i revitalizacijom javnih prostora te uspostavljanjem interpretacijskih i edukativnih sadržaja povećat će se broj posjetitelja i njihova zadržavanja u destinaciji, što će rezultirati većom potrošnjom u ugostiteljstvu, smještajnim kapacitetima i drugim turističkim uslugama. Dodatno, organizacija kulturnih događanja, radionica i interpretacijskih programa na uređenim lokacijama generirat će izravne prihode, kao i razvoj usluga poput vođenih tura i tematskih sadržaja povezanih s projektom. Neizravni financijski učinci očituju se kroz širi gospodarski utjecaj povećane turističke aktivnosti. Povećana potražnja za destinacijom potaknut će rast prihoda u povezanim sektorima poput trgovine, prijevoza i uslužnih djelatnosti, kao i veću potražnju za lokalnim proizvodima i uslugama. Projekt će potaknuti razvoj novih turističkih proizvoda i poduzetničkih inicijativa te pridonijeti jačanju lokalnog gospodarstva. Također, unapređenjem kulturne ponude i stvaranjem cjelogodišnjih sadržaja doprinijet će se produljenju turističke sezone, čime se osigurava stabilniji i dugoročniji prihod za lokalne dionike. Ukupno gledano, projekt ima snažan multiplikativni učinak na lokalno gospodarstvo jer izravno generira novu potrošnju, a posredno potiče razvoj dodatnih gospodarskih aktivnosti i ulaganja. Time se povećava konkurentnost destinacije i stvaraju dugoročni uvjeti za održiv razvoj turizma na području Općine Tisno i otoka Murtera.						
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski	DA	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA	Napomena	Projekt je provedbi

		korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)					

Naziv projekta	Aglomeracija Pirovac-Tisno-Jezera
Opis predmeta projekta	Projekt Aglomeracija Pirovac- Tisno- Jezera obuhvaća izgradnju i rekonstrukciju vodno-komunalne infrastrukture na području naselja Pirovac, Tisno i Jezera s ciljem unapređenja sustava javne vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda. Projektom se planira proširenje sustava javne vodoopskrbe u duljini od 8,5 km, rekonstrukcija vodoopskrbne mreže u duljini od 25,2 km te proširenje sustava javne odvodnje u duljini od 57,9 km. U Tisnom je planirana izgradnja sustava vodoopskrbe (13 km) i odvodnje (20,9 km), izgradnja međumjesnih tlačnih kanalizacijskih cjevovoda Pirovac-Tisno i Tisno kopno-Tisno Murter, rekonstrukcija glavnog vodoopskrbnog cjevovoda do vodospreme Tisno, izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) s podmorskim ispustom. Rekonstrukcija i dogradnja vodoopskrbne mreže u Tisnom, obuhvatit će rekonstrukciju postojećih cjevovoda (8,4 km), izgradnju novih (5,0 km) te izmještanje postojećeg vodovoda za potrebe izgradnje kanalizacijskih cjevovoda (72 m). Izgradnja sustava odvodnje obuhvaća izgradnju gravitacijskih (17,5 km), tlačnih cjevovoda (3,4 km) te crpnih stanica (ukupno 5). Planirani podmorski tlačni cjevovod Pirovac-Tisno povezat će crpne stanice Pirovac (CS 11) i Tisno (CS 1 u uvali V. Stubli), dok će cjevovod Tisno kopno-Tisno Murter povezati CS 6 Tisno (Istočna Gomilica) s otokom Murterom. Rekonstrukcija glavnog vodoopskrbnog cjevovoda iz pravca vodospreme Čela do vodospreme Tisno (dionica Soline-Rastovac) u duljini 1,7 km trebala bi omogućiti smanjenje gubitaka vode na otoku Murteru. Planirani uređaj za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) kapaciteta 20.000 ekvivalent stanovnika (ES) i drugog stupnja pročišćavanja planiran je iznad uvale Lučica. Pročišćene otpadne vode nakon UPOV-a ispuštat će se putem pomorskog ispusta u otvoreno more, odnosno izvan osjetljivog područja- Eutrofnog područje Pirovački zaljev i Murterski kanal.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati dugoročno održivo upravljanje vodnim resursima, povećati razinu komunalne opremljenosti te unaprijediti zaštitu okoliša i kakvoću obalnog mora na području Pirovca, Tisnog i Jezera. Postojeći sustav vodoopskrbe i odvodnje na ovom području nije u potpunosti prilagođen suvremenim potrebama stanovništva i intenzivnim sezonskim opterećenjima, osobito tijekom turističke sezone. Izgradnjom planirane infrastrukture omogućit će se pouzdana opskrba pitkom vodom, učinkovitije prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda te usklađivanje sustava s nacionalnim i europskim standardima u području vodnog gospodarstva i zaštite voda.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno, Općina Pirovac

Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno (Tisno i Jezera)
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora- 2026 • Građevinski radovi- izgradnja objekta- 2027-2029 • Otvaranje 2029-2030
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	53,35 mil €
Iznos vlastitog sufinanciranja	17,06 mil €
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Općina Tisno Općina Pirovac
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo/Pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: DA Studija predizvodljivosti/izvedivosti:DA Analiza troškova i koristi: DA
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:DA Lokacijska dozvola: DA Glavni projekt: DA Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:NE Građevinska dozvola: DA

Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	DA
Način doprinosa strateškom cilju	<i>Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034.godine</i> ↳ <u>Strateški cilj 1.</u> Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu ↳ <u>Operativni cilj</u> Unaprjeđenje javne komunalne infrastrukture i standarda ↳ <u>Projekt 6</u> Unaprjeđenje uređenja mjesta i unaprjeđenje sadržaja u središtima mjesta Projekt Aglomeracije Pirovac-Tisno-Jezera izravno doprinosi ostvarenju Strateškog cilja 1. Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine – Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu, kao i Operativnog cilja unaprjeđenja javne komunalne infrastrukture i standarda te Projekta 6 – Unaprjeđenje uređenja mjesta i unaprjeđenje sadržaja u središtima mjesta. Projekt obuhvaća rekonstrukciju i dogradnju sustava vodoopskrbe, izgradnju sustava javne odvodnje, crpnih stanica, uređaja za pročišćavanje otpadnih voda te prateće vodno-komunalne infrastrukture na području Pirovca, Tisnog i Jezera, čime se značajno podiže razina komunalne opremljenosti i kvaliteta javnih usluga. U kontekstu razvoja turizma, projekt predstavlja jednu od ključnih pretpostavki održivog razvoja destinacije jer omogućuje pouzdanu i suvremenu komunalnu infrastrukturu koja može odgovoriti na potrebe lokalnog stanovništva i povećanog broja posjetitelja tijekom turističke sezone. Unaprjeđenjem sustava vodoopskrbe i odvodnje povećava se razina zaštite okoliša, smanjuje opterećenje obalnog i morskog prostora te osiguravaju viši standardi kvalitete života i turističkog boravka. Time se stvaraju preduvjeti za daljnji razvoj turističkih kapaciteta uz očuvanje prirodnih resursa i povećanje otpornosti destinacije. Projekt ujedno doprinosi uređenju i funkcionalnosti naselja kroz modernizaciju vodoopskrbne infrastrukture i sustava odvodnje, što predstavlja temelj za kvalitetnije uređenje javnih prostora, prometnica i središta mjesta. Dugoročno se povećava atraktivnost destinacije za stanovnike, investitore i posjetitelje, stvaraju se preduvjeti za podizanje kvalitete turističke ponude te se jača konkurentnost Općine Tisno kao održive i infrastrukturno uređene turističke destinacije. Projekt je stoga u potpunosti usklađen sa strateškim opredjeljenjem Županije prema razvoju kvalitetne javno-komunalne infrastrukture kao jednog od ključnih preduvjeta održivog turističkog razvoja.

Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Projekt Aglomeracija Pirovac-Tisno-Jezera kroz širenje vodoopskrbne mreže, rekonstrukciju postojeće mreže te izgradnju sustava javne odvodnje uklanja postojeće infrastrukturne nedostatke koji su do sada predstavljali ograničavajući faktor za kapacitet i kvalitetu pružanja usluga u turizmu i drugim gospodarskim djelatnostima na području Općine Tisno i Općine Pirovac. Unaprijeđena pouzdanost i kvaliteta vodoopskrbne i sustava odvodnje omogućuju kontinuirano i neometano pružanje usluga, povećanje iskorištenosti kapaciteta te produljenje turističke sezone. Istodobno se smanjuju operativni troškovi povezani s gubicima vode, kvarovima i održavanjem sustava, čime se neposredno poboljšava financijski rezultat poslovanja. Povećana kvaliteta usluge u konačnici povećava zadovoljstvo lokalnog stanovništva i posjetitelja, što u konačnici rezultira većom turističkom potražnjom, rastom prihoda i jačanjem konkurentnosti destinacije. Neizravni pozitivni financijski učinak projekta na sektor turizma i povezane sektore očituje se kroz rast turističke potražnje i posljedično povećanje turističke potrošnje. Poboljšanje kvalitete okoliša, osobito morskog ekosustava, uslijed povećanja kvalitete sustava pročišćavanja vode, povećava atraktivnost destinacije, što se odražava u porastu broja dolazaka i noćenja turista i jednodnevnih posjetitelja. Za vrijeme realizacije projekta, lokalni poduzetnici mogu ostvariti izravne financijske koristi kroz sudjelovanje u građevinskim radovima, isporuci materijala, najmu opreme i pružanju stručnih i tehničkih usluga čime mogu ostvariti generiranje dodatnih prihoda i jačanje poslovnih kapaciteta. Nova komunalna infrastruktura povećava turističku aktivnost te generira dodatne prihode u ugostiteljstvu, trgovini, prometu i ostalim povezanim djelatnostima, uz istodobno poticanje investicija u turističke kapacitete i prateću infrastrukturu zbog novo poboljšane komunalne infrastrukture. Povećana izgradnja i rekonstrukcija objekata rezultira višim prihodima od vodnog doprinosa, dok rast broja i vrijednosti nekretnina te njihova turistička namjena dovode do povećanja prihoda od komunalne naknade.						
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobranje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju	DA	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	DA	Napomena	Projekt u provedbi

		proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)					

Naziv projekta	Rekonstrukcija i dogradnja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja Tisno
Opis predmeta projekta	Projektom rekonstrukcije i dogradnja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja Tisno planirano je produljenje glavnog lukobrana, pri čemu će se unutarnja strana lukobrana koristiti za privez plovila, a vanjska strana će se dijelom koristiti kao sezonski vez za vrijeme povoljnih vremenskih uvjeta. Dogradnjom lukobrana će se omogućiti siguran vez tijekom cijele godine, a cilj je i smanjenje valova juga u luci te dijelom i zaštita od valova bure. Na rekonstruiranom lukobranu bit će osigurana 33 veza sa sigurnim privezom, za plovila veličine 9 do 17 m. Na vanjskoj strani lukobrana bit će omogućen privez tijekom povoljnih vremenskih uvjeta (u vrijeme bez valova pred lukobranom viših od 0,5 m) za 5 plovila veličine do 22 m. Zahvatom će se na taj način broj vezova povećati s 94 na 126. Glavni lukobran imat će priveznu obalu na unutrašnjoj strani ukupne duljine oko 190 m s okretištem za vatrogasna vozila. Prvi dio lukobrana duljine oko 67 m će se izvesti kao proširenje postojećeg lukobrana s unutrašnje strane za oko 4 m, a preostali dio lukobrana će se izvesti kao nova konstrukcija lukobrana ukupne širine oko 8 m. Planirana je izrada propusta za cirkulaciju mora širine oko 3 m u središnjem dijelu glavnog lukobrana. Cjelokupna zaobalna površina izvest će se u slojevima kao šetnica i interventni prilaz za vatrogasna vozila, s završnim slojem od kamenih ploča. U dijelu šetnice je planirana ugradnja vodno-komunalne infrastrukture i hidrantske mreže, kao i javna rasvjeta te elektroinstalacije.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je jačanje sigurnosti, otpornosti i funkcionalnosti lučkog područja luke otvorene za javni promet u Tisnom. Rekonstrukcijom i dogradnjom glavnog lukobrana povećava se broj sigurnih vezova, poboljšava zaštita lučkog akvatorija od nepovoljnih vremenskih uvjeta te osiguravaju kvalitetniji uvjeti za prihvat i privez plovila tijekom cijele godine. Projektom se realizira pripadajuća vodno-komunalna, hidrantska, elektroenergetska i rasvjetna infrastruktura, čime se dobiva infrastrukturno opremljenije, sigurnije i funkcionalnije lučko područje, prilagođeno cjelogodišnjem korištenju i potrebama lokalnog stanovništva, posjetitelja i turista, interventnih službi i ostalih korisnika. U konačnici, unaprjeđuje se kvaliteta destinacijske komunalne i prometne infrastrukture, što predstavlja važan preduvjet za konkurentniji, sigurniji i održiviji turistički razvoj.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Nositelj provedbe projekta	Lučka uprava Šibensko-kninske županije
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2025.

Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Izrada projektno-tehničke dokumentacije – 2024.- 2025. • Ishođenje dozvola – 2026. • Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora – 2026. • Građevinski radovi – 2026-2027. • Otvorenje 2028.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2028.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	6.000.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	//
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Državni proračun
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt: DA Lokacijska dozvola: DA Glavni projekt: DA Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama: NE Građevinska dozvola: DA
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	DA

Način doprinosa strateškom cilju	<u>Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine</u> ↳ <u>Strateški cilj 1.</u> Povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu ↳ <u>Operativni cilj</u> Unapređenje javne komunalne infrastrukture i standarda ↳ <u>Projekt 1</u> Unapređenje uređenja mjesta i unapređenje sadržaja u središtima mjesta Projekt doprinosi provedbi Strateškog cilja 1. Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, koji se odnosi na povećanje ulaganja u javno-komunalnu infrastrukturu, jer izravno ulaže u uređenje i funkcionalno unaprjeđenje lučkog područja kao javnog obalnog prostora. Rekonstrukcijom i dogradnjom lukobrana, uređenjem zaobalne površine, šetnice, interventnog pristupa te ugradnjom vodno-komunalne, hidrantske, elektroenergetske i rasvjetne infrastrukture projekt pridonosi višoj razini komunalne opremljenosti i sigurnosti javnog prostora. Time je projekt usklađen i s operativnim ciljem unaprjeđenja javne komunalne infrastrukture i standarda te s projektom unaprjeđenja uređenja mjesta i sadržaja u središtima mjesta.						
Značajan i mjerljiv/ izravan ili neizravan pozitivan financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Projekt rekonstrukcije i dogradnje luke otvorene za javni promet lokalnog značaja Tisno ostvaruje značajan izravan i neizravan financijski učinak na sektor turizma i povezane gospodarske djelatnosti. Izravni učinci proizlaze iz povećanja kapaciteta i funkcionalnosti luke, čime se omogućuje prihvat većeg broja plovila, sigurnije korištenje vezova tijekom cijele godine te povećanje prihoda od lučkih pristojbi, priveza plovila, korištenja lučke infrastrukture i ostalih lučkih usluga. Modernizacijom luke povećava se iskorištenost postojećih kapaciteta, smanjuju operativni troškovi održavanja te se stvaraju uvjeti za kvalitetnije upravljanje lučkim područjem i razvoj novih usluga za korisnike luke. Takva infrastruktura povećava atraktivnost luke za domicilno stanovništvo, tranzitna plovila i nautičare te pridonosi većoj gospodarskoj održivosti upravljanja lukom Tisnom. Neizravni financijski učinci očituju se kroz povećanje turističke potrošnje i multiplikativne učinke na lokalno gospodarstvo. Veći broj plovila i posjetitelja generira veću potražnju za uslugama ugostiteljstva, trgovine, smještaja, prijevoza, opskrbe plovila, kulturnih i rekreacijskih sadržaja te ostalih uslužnih djelatnosti u destinaciji. Povećana gospodarska aktivnost pozitivno utječe na rast prihoda lokalnih poduzetnika, otvaranje novih radnih mjesta i povećanje poreznih i komunalnih prihoda. Istodobno, kvalitetnije uređena i sigurnija luka povećava vrijednost okolnog prostora i nekretnina, potiče nova privatna ulaganja u turističku i komunalnu infrastrukturu te doprinosi razvoju novih turističkih proizvoda povezanih s nautičkim, izletničkim i rekreacijskim turizmom.						
Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju	DA	Projekt od posebnog značaja ima minimalno	DA	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu	DA	Napomena	Projekt u provedbi

važenja Plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen (2025.-2029.) (DA/NE)		izrađenu studiju/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (DA/NE)		vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)			

30.2. Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti

Naziv projekta	Rekonstrukcija parkovne površine i krajobrazno uređenje vidikovca na brdu Karavaj u Tisnom
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je rekonstrukcija parkovne površine i uređenje vidikovca kod crkve Gospe od Karavaja u Tisnom. Brdo Karavaj (65 m.n.v.) nalazi se iznad naselja Tisno i jedna je od najistaknutijih panoramskih točki s koje se pruža pogled na otok Murter i šire okruženje. Projekt obuhvaća sadnju autohtonih i mediteranskih biljnih vrsta, formiranje zelenih površina, uređenje i čišćenje postojeće šumske vegetacije te uređenje pristupnih i boravišnih zona kroz opremanje parkovnom opremom (klupe, stolovi i sl) i interpretacijskim sadržajima na ukupnoj površini 2557 m ³ .
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti kvalitetu i funkcionalnost javnog prostora na području brda Karavaja te povećati njegovu vrijednost za lokalno stanovništvo i posjetitelje. Uređenjem prostora u neposrednoj blizini crkve Gospe od Karavaja stvaraju se kvalitetniji uvjeti za boravak, odmor i razgledavanje, uz istodobno očuvanje ambijentalnih vrijednosti lokaliteta. Projekt doprinosi obogaćivanju javne turističke infrastrukture, stvaranju novih sadržaja za posjetitelje te boljem povezivanju prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora u jedinstven doživljaj destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom • Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrada studijske i projektno-tehničke dokumentacije, troškovnika i tehničkih planova – 2026.-2027. Javljanje na poziv – 2027. Javna nabava i ugovaranje izvođača radova i stručnog nadzora – 2027. Građevinski radovi – 2027.-2028. Otvorenje i promocija – 2027.-2028.

Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2028.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	200.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	15 % (Općina Tisno)
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Državni proračun Županijski proračun
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt: NE Lokacijska dozvola: NE Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama: DA Građevinska dozvola: NE
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	NE

Naziv projekta	Podizanje kvalitete postojećih i razvoj događanja i manifestacija
Opis predmeta projekta	Projektom „Podizanje kvalitete postojećih i razvoj događanja i manifestacija“ unaprijedit će se postojeća te razviti nova događanja i manifestacije kroz sadržajno, organizacijsko i promotivno unaprjeđenje. Projekt obuhvaća tematski raznolikih sadržaja prilagođenih različitim profilima posjetitelja. Poseban naglasak stavlja se na oblikovanje događanja i manifestacija koji doprinose obogaćivanju turističke ponude tijekom cijele godine, osobito u predsezoni i posezoni.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti i obogatiti turističku ponudu TZO Tisno kroz potporu postojećim i organizaciju novih kulturnih, zabavnih, sportskih i tematskih događanja i manifestacija koje doprinose razvoju identiteta i promocije destinacije i produženju turističke sezone. Provođenjem projekta planira se unaprijediti njihovu kvalitetu i razviti nova događanja i manifestacije kako bi se povećala njihova atraktivnost i relevantnost za posjetitelje. Time će se osigurati raznolikija i sadržajno bogatija turistička ponuda, potaknuti dolazak posjetitelja, posebice izvan glavne turističke sezone te ojačati uloga događanja i manifestacija u oblikovanju identiteta i prepoznatljivosti destinacije. Manifestacije se razvijaju u suradnji s lokalnim udrugama, poduzetnicima, institucijama i drugim dionicima s ciljem jačanja zajedništva i aktivnog uključivanja lokalne zajednice u razvoj turizma.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	TZO Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Organizacijska i financijska podrška postojećim manifestacijama radi povećanja njihove kvalitete, atraktivnosti i prepoznatljivosti. • Osmišljavanje i organizacija novih manifestacija s ciljem obogaćivanja kulturne, zabavne i turističke ponude destinacije. • Promocija manifestacija i destinacije kroz različite komunikacijske kanale radi povećanja vidljivosti i posjećenosti. • Aktivno uključivanje lokalne zajednice i dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora u planiranje i provedbu manifestacija.

Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	100.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Gradski proračun Državni proračun Županijski proračun HTZ TZ ŠKŽ
Imovinsko-pravni odnosi	-
Osnova za raspolaganje nekretninama	-
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	-
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	-
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	NE

Naziv projekta	Označavanje pješačkih i biciklističkih ruta
Opis predmeta projekta	Provedbom projekta „Označavanje i uređenje pješačkih i biciklističkih ruta“ unapređuje se infrastruktura za aktivni turizam kroz označavanje i uređenje postojećih pješačkih i biciklističkih ruta na području otoka Murtera, s naglaskom na poboljšanje sigurnosti, preglednosti i pristupačnosti staza.
Opis svrhe projekta	Na području otoka Murtera nalazi se veći broj pješačkih (Vojni kompleks Raduč, poluotok Murtarić, Kroz uvalu do vrha i Čuvarica Pudarica) i biciklističkih ruta (Staza crkve, Staza kroz masline, Najljepši vidikovci, Putem mora i bora i Bodulska priča) koje prolaze trasama javnih i nerazvrstanih cesta te se razlikuju po duljini, podlozi i stupnju zahtjevnosti. Iako su interaktivne karte dostupne putem Google Mapsa i GPS uređaja, trase staza trenutačno nisu u potpunosti označene i interpretirane na terenu. Projekt će započeti postavljanjem signalizacije i informativnih sadržaja na najposjećenijim stazama i ključnim turističkim lokalitetima, nakon čega će se aktivnosti postupno širiti na ostale lokacije, uključujući plaže, kulturne znamenitosti i prirodna područja, u skladu s njihovom važnošću i razinom posjećenosti. U završnoj fazi projekt će obuhvatiti i manje korištene trase, čime će se uspostaviti cjelovit i funkcionalan sustav signalizacije koji omogućuje lakše i sigurnije kretanje korisnika, bolju orijentaciju te kvalitetniju interpretaciju prostora. Na taj način povećava se atraktivnost destinacije za lokalno stanovništvo i posjetitelje i doprinosi razvoju aktivnog turizma. Provođenjem ovog projekta omogućit će se njihovo ažuriranje i označavanje čime će se omogućiti lakše snalaženje i sigurnije kretanje korisnika, što dovodi do većeg korištenja staza, potiče rekreaciju i aktivan boravak u prostoru te, u konačnici, povećava privlačnost destinacije za aktivni turizam.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem
Nositelj provedbe projekta	TZ Šibensko-kninske županije TZM Jezera, TZM Betina, TZO Tisno, TZO Murter-Kornati
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2027.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Ishodovanje potrebnih suglasnosti i dozvola - 2027. • Javna nabava - 2027. • Provođenje radova – 2027.

Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	50.000 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Pravo služenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:NE Lokacijska dozvola:NE Glavni projekt: NE Izvedbeni projekt:NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:NE Građevinska dozvola:NE
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	NE

Naziv projekta	Uređenje plaža
Opis predmeta projekta	Projekt „Uređenje plaža“ obuhvaća uređenje, opremanje, sanaciju i održavanje plažnih prostora na području TZO Tisno. Planirane projektne aktivnosti provodit će se na glavnim mjesnim plažama: sv. Andrija, Vila (Istočna Gomilica), Jazina 1 i Mali Porat. Realizacijom projekta podiže se razina uređenosti i opremljenosti plažnih prostora, povećava njihova dostupnost i sigurnost za lokalno stanovništvo i posjetitelje tj. unaprijeđuje kvaliteta javne turističke infrastrukture u funkciji turizma i rekreacije.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti razinu uređenosti i funkcionalnosti plažnih prostora na području naselja Tisno. Provođenjem projekta poboljšat će se pristup moru te opremiti prostor urbanom i komunalnom opremom (tuševi, kabine za presvlačenje, koševi za otpad, klupe i signalizacija) uz poštivanje načela zaštite okoliša i održivog korištenja obalnog prostora, a sve u cilju osiguravanja kvalitetne, sigurne i funkcionalne infrastrukture za lokalno stanovništvo i posjetitelje.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno (Jezera)
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Izrada idejnog rješenja i projektne dokumentacije – 2026. • Priprema i provedba postupka javne nabave – 2027. • Izvođenje radova na uređenju plaža – 2027.–2028. • Postavljanje komunalne i turističke opreme (tuševi, kabine, signalizacija, urbani mobilijar) – 2028.–2029. • Završetak radova i stavljanje plaža u funkciju – 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta	300.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	/
Ostali mogući izvori financiranja	Državni proračun Županijski proračun EU fondovi TZO Tisno
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo/Pravo građenja
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:DA Lokacijska dozvola:NE Glavni projekt: DA Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:DA Građevinska dozvola: DA
Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 milijuna EUR (DA/NE)	NE

Naziv projekta	Arheološki kamp Ivinj
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je uspostava arheološkog kampa Ivinj kao edukativno-interpretacijskog programa koji povezuje arheološki lokalitet kod crkve sv. Martina s pokretnim postavom arheoloških nalaza u Palači Katunarić u Tisnom. Projekt obuhvaća osmišljavanje i provedbu vođenih obilazaka lokaliteta, terenske nastave, stručnih predavanja, edukativnih radionica i programa eksperimentalne arheologije, uz korištenje replika nalaza, demonstracijskih materijala i simuliranih arheoloških aktivnosti koje ne zadiru u zaštićene slojeve lokaliteta. U okviru projekta predviđa se uređenje jednostavne i reverzibilne edukativne infrastrukture, poput vanjske učionice, interpretacijskih ploča, signalizacije, radioničke opreme, prostora za demonstracije i osnovne opreme za rad s posjetiteljima. Smještaj sudionika ne bi se organizirao na samom lokalitetu, nego u postojećim smještajnim objektima na području Tisnog, čime se izbjegava dodatno opterećenje arheološkog prostora i koristi postojeća turistička infrastruktura destinacije.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je kvalitetnije valorizirati arheološki lokalitet Ivinj i povezati ga s muzejskim postavom u Palači Katunarić kako bi se stvorio cjelovit kulturno-turistički proizvod koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje odnosa između arheološkog predmeta, lokaliteta i povijesnog konteksta. S obzirom na arheološki značaj Ivinja, koji obuhvaća slojeve rimske villae rusticae, ranokršćanskog sakralnog sklopa, crkve sv. Martina i srednjovjekovnog groblja, projekt ima snažnu osnovu za razvoj edukativnog i interpretacijskog kampa. Njegovom provedbom doprinosi se očuvanju i prezentaciji kulturne baštine arheološkog lokaliteta Ivinj, razvoju kulturnog i edukativnog turizma, aktiviranju Palače Katunarić kao polazišne interpretacijske točke te obogaćivanju turističke ponude destinacije, osobito izvan glavne turističke sezone.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone • Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2027.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Uspostava partnerstva između Općine Tisno, TZO, Tisno, nadležnog konzervatorskog odjela, stručnih arheoloških institucija, škola, udruga i lokalnih dionika- 2027

	• Izrada interpretacijskog i edukativnog koncepta koji povezuje pokretni/stalni postav u Palači Katunarić s obilaskom arheološkog lokaliteta Ivinj- 2027 • Definiranje programa arheološkog kampa za različite ciljne skupine, uključujući školske grupe, obitelji, studente, stručnu javnost i posjetitelje destinacije – 2027. • Izrada projektne i programske dokumentacije za postavljanje nedostajuće minimalne, reverzibilne i nenametljive edukativne infrastrukture na lokalitetu, bez gradnje smještajnih kapaciteta – 2028 . • Nabava osnovne opreme za provedbu programa, uključujući interpretacijske ploče, radioničku opremu, replike nalaza, kutije za simulirano iskopavanje, sklopivi namještaj i digitalne sadržaje. – 2028. • Uspostava modela smještaja sudionika u postojećim smještajnim objektima u Tisnom te organizacija prijevoza između Palače Katunarić, lokaliteta Ivinj i smještajnih kapaciteta -2028. • Provedba programa arheološkog kampa s lokalnom zajednicom, školama i manjim grupama posjetitelja - 2029. • Uspostava sigurnosnih, klimatskih i konzervatorskih protokola za korištenje lokaliteta, uključujući zaštitu arheoloških slojeva, ograničenje kretanja, rad u manjim grupama i mjere zaštite od vrućine, vjetra i požarnog rizika – 2029. • Prilagodba sadržaja i postupno uvođenje redovitih sezonskih i izvansezonskih programa arheološkog kampa kao novog turističkog proizvoda destinacije – 2029.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	250.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Državni proračun Županijski proračun Općinski proračun
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt: NE Lokacijska dozvola: NE Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama: DA Građevinska dozvola: NE
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	NE

Naziv projekta	Valorizacija kulturne i prirodne baštine Općine Tisno- Od Argonaute za Tisno
Opis predmeta projekta	U razdoblju 2027.-2030. Udruga Argonauta planira nastavak provedbe aktivnosti započetih tijekom 2021. godine usmjerenih na interpretaciju, zaštitu i promociju kulturne i prirodne baštine Općine Tisno. Aktivnosti uključuju edukativne programe za djecu i mlade, interpretacijske šetnje i radionice, razvoj novih interpretacijskih sadržaja, postavljanje informativne infrastrukture, digitalizaciju baštine, razvoj storytelling sadržaja, održavanje i nadogradnju digitalnih platformi te promociju lokalne baštine kroz suvremene komunikacijske kanale
Opis svrhe projekta	Svrha projekta „Valorizacija kulturne i prirodne baštine Općine Tisno- Od Argonaute za Tisno“ je dugoročno očuvanje, interpretacija i turistička valorizacija kulturne i prirodne baštine Općine Tisno, povećanje kvalitete doživljaja posjetitelja, razvoj održivih kulturno-turističkih sadržaja tijekom cijele godine te jačanje svijesti lokalnog stanovništva, osobito djece i mladih, o vrijednosti lokalne baštine.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	• Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom • Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji • Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom • Prosječna duljina boravka turista u destinaciji • Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Nositelj provedbe projekta	Udruga Argonauta TZO Tisno Općina Tisno
Lokacija provedbe projekta (Grad/Općina)	Općina Tisno
Planirani početak provedbe projekta	2027
Planirani završetak provedbe projekta	2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	• Izrada godišnjeg programa interpretacije i edukacije o kulturnoj i prirodnoj baštini Općine Tisno te provedba najmanje jedne nove edukativne aktivnosti godišnje. Kontinuirano 2027. – 2030. • Razvoj i nadogradnja interpretacijske infrastrukture (informativne ploče, QR kodovi, interpretacijske točke, edukativni sadržaji) na ključnim lokalitetima kulturne i prirodne baštine. 2027. – 2029. • Kontinuirana digitalizacija i promocija baštine kroz nadogradnju web sadržaja, razvoj multimedijalnih materijala te redovitu komunikaciju putem digitalnih kanala. Kontinuirano 2027. – 2030. • Razvoj novih interpretacijskih i storytelling sadržaja temeljenih na lokalnoj povijesti, tradiciji i prirodnoj baštini radi obogaćivanja turističke ponude destinacije. 2028. – 2030. • Jačanje suradnje s odgojno-obrazovnim ustanovama, TZO Tisno, Općinom Tisno, kulturnim ustanovama i drugim lokalnim dionicima kroz zajedničku provedbu aktivnosti. Kontinuirano 2027. – 2030.

	- Povećanje broja sudionika edukativnih programa, lokalnog stanovništva i posjetitelja uključenih u aktivnosti očuvanja i interpretacije baštine.2027. – 2030. - Uspostava održivog modela upravljanja interpretacijskim sadržajima kroz redovito održavanje, ažuriranje i korištenje digitalnih i fizičkih interpretacijskih alata 2027. – 2030.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2030.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	160.000,00 €
Iznos vlastitog sufinanciranja	10 %
Ostali mogući izvori financiranja	EU fondovi Županijski proračun Državni proračun Donacije
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Profil projekta: NE Studija predizvodljivosti/izvedivosti: NE Analiza troškova i koristi: NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Idejni projekt:NE Lokacijska dozvola: NE Glavni projekt: NE Mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim građevinama:DA Građevinska dozvola:NE
Projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije (DA/NE)	NE

31. Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom

Implementacija Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno zahtijeva sinergiju svih ključnih dionika unutar turističkog sektora, uključujući lokalne i regionalne vlasti, privatne poduzetnike, iznajmljivače, javne ustanove i tvrtke, kulturne i obrazovne organizacije, civilne udruge i druge dionike.

Plan upravljanja destinacijom razvija se i usvaja na općinskoj razini, kroz predstavničko tijelo Općine Tisno (Općinsko Vijeće), u skladu sa Zakonom o turizmu (ZOT) i pripadajućim podzakonskim aktima. Usvajanjem ovog dokumenta postaje obvezujući, što omogućava njegovu implementaciju u svakodnevno turističko upravljanje destinacijom. Plan je osmišljen kao četverogodišnji smjer za razvoj turizma, pri čemu je ključno da se redovito prilagođava novim izazovima i promjenama u turističkom okruženju.

Za učinkovitu realizaciju plana, potrebno je provesti sljedeće mjere:

Uspostava koordiniranog djelovanja i partnerskih mreža

Uspostava koordiniranog djelovanja i partnerskih mreža predstavlja važan preduvjet za učinkovitu provedbu Plana upravljanja destinacijom i realizaciju razvojnih projekata na području destinacije TZO Tisno i otoka Murtera. U tom je kontekstu potrebno dodatno razvijati model suradnje između TZO Tisno, TZ-ova s područja otoka Murtera (TZO Murter-Kornati, TZM Betina i TZM Jezera) Općine Tisno, Šibensko-kninske županije te ostalih javnih, privatnih i civilnih dionika koji mogu izravno ili neizravno utjecati na razvoj destinacije. Reforma zakonodavnog okvira omogućila je turističkim zajednicama preuzimanje aktivnije uloge u upravljanju razvojem destinacije, s naglaskom na održivo upravljanje turizmom, koordinaciju razvojnih aktivnosti i suradnju s lokalnom samoupravom te ostalim dionicima uključenima u razvoj destinacije. Takav model suradnje može uključivati redovite koordinacijske sastanke dionika radi definiranja prioritetnih aktivnosti i projekata, zajedničko planiranje promotivnih i razvojnih aktivnosti, koordinaciju manifestacija i turističkih sadržaja, razvoj integriranih turističkih proizvoda te suradnju u pripremi i provedbi projekata financiranih iz nacionalnih i EU izvora, sukladno definiranim potrebama ovim Planom. Posebnu važnost pritom imaju kontinuirana razmjena informacija, zajedničko definiranje razvojnih ciljeva i praćenje provedbe aktivnosti, kao i uključivanje stručnih i operativnih partnera u područjima održivog razvoja, upravljanja posjetiteljima, digitalne transformacije, kulturne i prirodne baštine te promocije destinacije.

Sustavno praćenje provedbe i analiza učinka

Sustavno praćenje provedbe i analiza učinka predstavljaju važan element uspješne provedbe Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno jer omogućuju kontinuirano praćenje realizacije planiranih aktivnosti, procjenu ostvarenja definiranih ciljeva i pravovremenu prilagodbu razvojnih mjera potrebama destinacije. Praćenje učinaka potrebno je provoditi kroz definirane pokazatelje uspješnosti, analizu turističkih trendova, praćenje provedbe aktivnosti/projekata i korištenja financijskih sredstava iz svih izvora financiranja te kontinuirano prikupljanje podataka o stanju u prostoru i funkcioniranju destinacije. To uključuje prikupljanje svih podataka od značaja za praćenje kretanja obveznih pokazatelja održivosti te pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije, uključujući turističke, prometne, infrastrukturne, okolišne i društvene pokazatelje relevantne za upravljanje razvojem destinacije i procjenu učinaka turizma na prostor i lokalnu zajednicu. Posebnu važnost pritom imaju provođenje anketnih upitnika među lokalnim stanovništvom, jednodnevnim posjetiteljima i turistima te kontinuirana komunikacija s lokalnim dionicima radi praćenja zadovoljstva, prepoznavanja razvojnih potreba i pravovremenog prepoznavanja razvojnih izazova. Sustavna analiza prikupljenih podataka omogućuje kvalitetnije upravljanje razvojem destinacije, učinkovitije donošenje razvojnih odluka i usklađivanje budućih aktivnosti s načelima održivog razvoja turizma i očuvanja kvalitete prostora i života lokalne stanovništva.

Održivo financiranje i strateško planiranje ulaganja

Učinkovita provedba razvojnih aktivnosti zahtijeva jasno definiranu financijsku konstrukciju i dugoročno planiranje ulaganja, uz kombiniranje lokalnih, regionalnih, nacionalnih i europskih izvora financiranja. Posebnu važnost imaju pravovremena priprema projektne dokumentacije, praćenje dostupnih programa i natječaja te koordinacija svih uključenih dionika kako bi se osigurala uspješna provedba planiranih projekata i održivost ulaganja u dugoročnom razdoblju. Potrebno je istaknuti važnost usklađivanja projekata s Uredbom o načinu ocjene i postupku odobravanja investicijskih projekata (NN 158/23), kako bi se osigurala opravdanost ulaganja, učinkovito planiranje provedbe te kvalitetno praćenje ostvarenja projektnih ciljeva.

Jačanje znanja i vještina svih uključenih aktera

Edukacija dionika ključna je za uspostavu uspješnog i suvremenog turističkog upravljanja. Kroz specijalizirane radionice, seminare i programe osposobljavanja potrebno je povećati razinu kompetencija lokalnih aktera, osobito u područjima upravljanja projektima, marketinga destinacije, digitalnih alata i održivog razvoja. Poseban naglasak treba staviti na osnaživanje poduzetnika i javnih službi. U ovom segmentu organizacijsku i mentorsku ulogu imaju raspoloživi stručnjaci i relevantni dionici koji svojim znanjem, iskustvom i stručnom podrškom mogu doprinijeti jačanju kapaciteta lokalne zajednice i kvalitetnijem upravljanju razvojem destinacije.

Transparentna komunikacija i promocija Plana

Uspješna provedba Plana zahtijeva i jasno definiranu komunikacijsku strategiju. Redovita i transparentna informiranost lokalnog stanovništva, dionika i šire javnosti o ciljevima, aktivnostima i postignućima Plana doprinosi većem povjerenju, boljoj suradnji i aktivnijem sudjelovanju zajednice. Korištenjem lokalnih medija, društvenih mreža, javnih tribina i info-materijala, TZO Tisno i Općina Tisno mogu osigurati veću vidljivost Plana te potaknuti uključivanje građana u njegovu provedbu. Istodobno, kvalitetna promocija turističkih projekata proizašlih iz Plana povećava atraktivnost destinacije i doprinosi prepoznatljivosti na tržištu.

Fleksibilnost i prilagodba Plana upravljanja novim okolnostima

Globalno i nacionalno turističko tržište podložno je brzim promjenama, stoga Plan upravljanja mora ostati otvoren za izmjene i prilagodbe. U slučaju nepredviđenih okolnosti – bilo da su gospodarske, političke, društvene ili tehnološke prirode – potrebno je brzo reagirati i revidirati planirane aktivnosti. Redovito praćenje situacije na terenu omogućit će učinkovito upravljanje rizicima i bolje iskorištavanje prilika.

31.1. Mjerenje napretka i izvješće o provedbi

Za provedbu Plana upravljanja destinacijom primarno su odgovorni TZO Tisno i Općina Tisno, svatko u okviru svojih nadležnosti i mogućnosti djelovanja. Kroz međusobnu suradnju i koordinaciju navedeni dionici sudjelovat će u provedbi najvećeg dijela mjera, aktivnosti i projekata definiranih Planom. Plan je izrađen na način da postavlja razvojni i održivi okvir za upravljanje destinacijom, uz istodobno uvažavanje realnih mogućnosti provedbe, postojećih financijskih, organizacijskih i ljudskih kapaciteta te zakonskih i institucionalnih okvira djelovanja.

Ovo poglavlje definira okvir za praćenje provedbe ciljeva, mjera i aktivnosti predviđenih Planom upravljanja, kao i preporuke usmjerene na učinkovitiju, koordiniraniju i održivu provedbu razvojnih aktivnosti u destinaciji. Mjere definirane Planom postavljene su dovoljno široko i fleksibilno kako bi omogućile prilagodbu različitim razvojnim okolnostima i dostupnim izvorima financiranja, ovisno o mogućnostima pojedinih nositelja provedbe i dinamici razvoja destinacije.

Plan se dijelom se oslanja na aktivnosti i projekte za razvoj novih inicijativa, partnerstava i projekata koji mogu dodatno pridonijeti kvaliteti turističkog razvoja i jačanju konkurentnosti destinacije. Ključno je da Plan obuhvaća aktivnosti koje doprinose održivom razvoju turizma, očuvanju identiteta, unapređenju kvalitete života i jačanju otpornosti destinacije, dok će sama provedba ovisiti o financijskim mogućnostima i razini suradnje uključenih dionika.

Budući da predstavlja prvi Plan upravljanja destinacijom za područje TZO Tisno, poseban naglasak stavlja se na postupno jačanje kapaciteta za upravljanje destinacijom, razvoj suradnje među dionicima i stjecanje iskustva u provedbi planiranih aktivnosti. Kroz sudjelovanje u provedbi Plana dodatno će se razvijati znanja i kompetencije dionika uključenih u razvoj turizma, dok će se kroz aktivnosti informiranja, suradnje i promocije postupno jačati svijest lokalne zajednice o važnosti održivog upravljanja destinacijom. Na taj način stvarat će se kvalitetni temelji za buduća unapređenja sustava upravljanja i izradu sljedećeg Plana upravljanja destinacijom.

31.2. Izvještavanje o provedbi Plana upravljanja

Praćenje provedbe Plana upravljanja destinacijom TZO Tisno temeljit će se na sustavu mjera, aktivnosti i pokazatelja, pri čemu su za svaku aktivnost određeni pokazatelji uspješnosti koji omogućuju praćenje razine provedbe i ostvarenja planiranih ciljeva. Uz praćenje pokazatelja, u okviru izvještavanja omogućit će se dodatna obrazloženja vezana uz ostvarene rezultate, izazove u provedbi te prijedloge mogućih unapređenja i daljnjih aktivnosti.

Sukladno Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24), podaci potrebni za praćenje provedbe Plana prikupljat će se prvenstveno iz javno dostupnih izvora i službenih evidencija nadležnih institucija, dok će TZO Tisno prema potrebi prikupljati i dodatne podatke relevantne za upravljanje destinacijom i praćenje pokazatelja održivosti i razvoja turizma.

Provedba Plana zahtijeva kontinuirano praćenje i redovito izvještavanje predstavničkog tijela Općine Tisno o razini provedbe planiranih aktivnosti i ostvarenju ciljeva. Time će se omogućiti pravodobno prilagođavanje i eventualne izmjene Plana u slučaju potrebe, kako bi se osigurala učinkovitija provedba mjera i ostvarenje strateških ciljeva razvoja destinacije. Turističko vijeće TZO Tisno dostavljat će godišnje izvješće o provedbi Plana upravljanja destinacijom za prethodnu godinu predstavničkom tijelu Općine Tisno najkasnije do 31. ožujka tekuće godine, u skladu s važećim zakonskim i metodološkim smjernicama.

32. Literatura

Publicirani izvori

- Ćuzela J. i Šprljan I. (2019). Otok Murter – pogled na baštinu. Općina Tisno, Tisno.
- Ćuzela J. (2022). Tisno – crtice iz povijesti. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno, Tisno.
- Jelić, T., Njegač, D. i Pejnović, D. (2012). Veliki atlas Hrvatske, (ur. I.Borovac). Mozaik knjiga, Zagreb.
- Magaš, D. (2013). Geografija Hrvatske. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar.
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. NN 13/21
- Pavlov B. (2012). Tisno i Tišnjani na prijelazu tisućljeća, (ur. Branko Pavlov), KUD Hartić, Tisno.
- Odluka o donošenju mreže hitne medicine i sanitetskog prijevoza. Mreža hitne medicine i sanitetskih prijevoza Zavoda za hitnu medicinu Šibensko-kninske županije NN 134/23
- Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi NN 136/21
- Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta, NN 112/2024
- Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma NN 112/24
- Uredba o kakvoći mora za kupanje NN 73/08
- Uredba o kakvoći voda za kupanje NN 51/14
- Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj. Zagreb: Mate.
- Zakon o turizmu NN156/23
- Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma NN 52/19, 42/20
- Zakon o prostornom uređenju. NN 155/25
- Zakon o gradnji NN 155/25
- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti NN 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20, 126/21, 152/24
- Zakon o zaštiti prirode NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19, NN 155/23
- Zakon o zaštiti okoliša NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18
- Zakon o ravnopravnosti spolova, NN 82/08, 69/17
- Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, 112/12
- Zakon o gospodarenju otpadom. NN 84/21, 142/23.
- Zakon o zaštiti od buke. NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18, 14/21.
- Zakon o turističkoj pristojbi 52/19, 32/20 i 42/20
- Zakon o članarinama u turističkim zajednicama NN 52/19, 144/20
- Zakon o otocima NN 116/18, 73/20 i 70/21

Internetski izvori:

Akteracija d.o.o. (2023). Prostorni plan uređenja Općine Tisno. I-XI. Izmjene i dopune, izvor: <https://www.tisno.hr/prostorno-planiranje-opcine-tisno/prostorni-plan-uredjenja-opcine-tisno>

Akteracija d.o.o. (2021.). Urbanistički plan uređenja ugostiteljsko-turističke zone Rastovac u Tisnom. II. izmjene i dopune. Odredbe za provedbu. URL: <https://www.tisno.hr/prostorno-planiranje-opcine-tisno/upu-ugostiteljsko-turisticke-zone-rastovac/ii-izmjene-i-dopune-upu-turisticko-ugostiteljske-zone-rastovac-sluzbeni-glasnik-sibensko-kninske-zupanije-2-23>

Akteracija d.o.o. (2019). Urbanistički plan uređenja turističko-ugostiteljske zone Prisliga – Jazine. Odredbe za provedbu. URL: <https://www.tisno.hr/prostorno-planiranje-opcine-tisno/upu-turisticko-ugostiteljske-zone-prisliga-jazine/izmjene-i-dopune-upu-turisticko-ugostiteljske-zone-prisliga-jazine-sluzbeni-glasnik-opcine-tisno-3-21>

Argonauta.hr (2026.). URL: <https://argonauta.hr/>

Booking.com (2025). Službena web stranica-Tisno, URL: https://www.booking.com/city/hr/tjesno.html?aid=1610684;label=tjesno-fESUeK4zxs7bM6Pz6DdvTgS541104177000:pl:ta:p1:p2:ac:ap:neg:fi:tikwd-349162683496:lp21445:li:dec:dm:ppccp=UmFuZG9tSVYkc2Rllyh9YfqndGqG8nt10AsofPfvtt0;ws=&gad_source=1&gad_campaignid=1573322839&gclid=CjwKCAjwidXQBhAZEiwA4egw6OTn ox7srHKy6ANz28jZHnUFPNqTkOlG2RE5BlfAoEoeJTfoknCaRoCSgQQAvD BwE&chal t=1779861322358&force_referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Booking.com (2025). Službena web stranica-Dazlina, URL: https://www.booking.com/searchresults.html?ss=Dazlina%2C+Sibenik-Knin+County%2C+Croatia&ssne=Tisno&ssne_untouched=Tisno&efdc=1&label=tjesno-fESUeK4zxs7bM6Pz6DdvTgS541104177000%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi%3Atikwd-349162683496%3Alp21445%3Ali%3Adec%3Adm%3Appccp%3DUmFuZG9tSVYkc2Rllyh9YfqndGqG8nt10AsofPfvtt0&aid=1610684&lang=en-us&sb=1&src_elem=sb&src=city&dest_id=-78178&dest_type=city&ac_position=0&ac_click_type=b&ac_langcode=xu&ac_suggestion_list_length=5&search_selected=true&search_pageview_id=cf2329a566f9039f&ac_meta=GhBjZlzMjlhNTY2ZjkwMzlmIAAoATICeHU6B2RhemxpbmE%3D&checkin=2026-09-07&checkout=2026-09-08&group_adults=2&no_rooms=1&group_children=0&sb_travel_purpose=leisure&sb_lp=1

Booking (2026). Travel & Sustainability Report 2026. URL: https://news.booking.com/download/1d38ba01-14dd-49e4-87ab-2af8fe9ecbb3/booking.comtravelampsustainabilityreport2026_newsroomedition4.pdf

Bikeandhike.hr (2025): Otok Murter, URL: <https://www.bikeandhike.hr/stranice/otok-murter/11.html>

Bioportal, (2025): Web portal Informacijskog sustava zaštite prirode. GIS preglednik. URL: <https://bioportal.hr/gis/>

CampJazina.com (2026). Autokamp Jazina. URL: <https://www.campjazina.com/hr>

Dječji vrtić Spušvica (2025): Službena stranica Dječjeg vrtića Spušvica (Školjka), URL: <https://dvtisno.com/>

Dom zdravlja Šibensko-kninske županije (2025). Ordinacije. URL: <http://dz-sibenik.hr/ordinacije/>

Državni zavod za statistiku (DZS), (2011) : Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. godine, URL: <https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm>

Državni zavod za statistiku (DZS), (2021) : Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021. godine, URL: <https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88>

eVisitor, (2025): Informacijski sustav za prijavu i odjavu turista, URL:

<https://www.evisitor.hr/eVisitor/hr-HR/Account/Login?ReturnUrl=%2FeVisitor%2Fen-US>

Državna geodetska uprava (2025), Registar izvora prostornih podataka NIPP-a, WFS usluga Registra kulturnih dobara RH, URL:

<https://geoportal.kulturnadobra.hr/servisi/grafika/ProtectedSites/wfs?service=WFS&request=GetCapabilities>

Državna geodetska uprava (2025), Registar izvora prostornih podataka NIPP-a, WFS usluga Bioportala, URL: <https://services.bioportal.hr/wfs?service=WFS&request=GetCapabilities>

Državna geodetska uprava (2025), Registar izvora prostornih podataka NIPP-a, WFS usluga Uređena zemlja, URL:

<https://api.uredjenazemlja.hr/services/inspire/cp/wfs?SERVICE=WFS&REQUEST=GetCapabilities&VERSION=2.0.0>

Europska komisija (2016). The European Tourism Indicator System. ETIS toolkit for sustainable destination management. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4b90d965-eff8-11e5-8529-01aa75ed71a1/language-en>

Europska komisija (2022). Tranzicijski put za turizam. URL:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/404a8144-8892-11ec-8c40-01aa75ed71a1>

Europska komisija (2016). The European Tourism Indicator System ETIS toolkit for sustainable destination management, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4b90d965-eff8-11e5-8529-01aa75ed71a1/language-en>

FLAG Galeb, (2025): Službena web stranica, URL: <https://www.lagur-galeb.hr/hr>

Global Sustainable Tourism Council (GTSC) (2025). GSTC Destination Standard. URL:

<https://www.gstc.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0-with-SDGs.pdf>

Global Sustainable Tourism Council (GTSC) (2026). The Difference Between Regenerative Tourism and Sustainable Tourism (2026). URL: <https://www.gstc.org/regenerative-tourism/>

HAKOM d.o.o.(2025): Interaktivni preglednik dostupnosti širokopoasnog pristupa: URL:

https://ekarta.hakom.hr/portal/apps/experiencebuilder/experience/?data_id=dataSource_1-18c69d78cb3-layer%EF%BF%BE5%3A280%2CdataSource_1-18c69d78cb3-layer-5%3A341&id=4955eb9f79d34e7583e4c6fdb6817c70&page=Page&views=View-2

HEP ODS (2025). Elektra Šibenik. URL: <https://www.hep.hr/ods/elektre-25/elektra-sibenik/88>

HGSS Stanica Šibenik, (2025): Službena web stranica HGSS Stanica Šibenik, URL :

<https://www.hgss.hr/stanice/stanica-sibenik/>

Hotrec hospitality Europe (2022). Labour shortages in the hospitality sector: forward-thinking and practices sharing. URL:

https://www.hotrec.eu/media/static/files/import/wp_post_48505/Labour-shortages-in-the-hospitality-sector-.pdf

Hrvatske ceste (2025): Geoportal javnih cesta RH. URL: <https://geoportal.hrvatske->

[cesteceste.hr/gis?OverlayLayer%3Ahc_opcine_mg=5037&c=448316%2C5017324&so=&z=8.0](https://geoportal.hrvatske-cesteceste.hr/gis?OverlayLayer%3Ahc_opcine_mg=5037&c=448316%2C5017324&so=&z=8.0)

Hrvatske ceste (2025): Brojenje prometa na cestama Republike Hrvatske 2024. godine. Dostupno na mrežnoj stranici: [https://hrvatske-cesta.hr/uploads/documents/attachment_file/file/1827/Brojenje_prometa_na_cestama Republike Hrvatske godine 2024.pdf](https://hrvatske-cesta.hr/uploads/documents/attachment_file/file/1827/Brojenje_prometa_na_cestama_Republike_Hrvatske_godine_2024.pdf)

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Šibenik (HZZ) (2024): Mjesečni statistički bilten 08/24, URL: https://www.hzz.hr/app/uploads/2024/02/SI_stat_bilten_08_2024.pdf

Hrvatska turistička zajednica (2026). Europska tržišta. URL: <https://www.htz.hr/hr/europska-trzista>

Hostin.hr (2026). Apartmani i kamp Tisno. URL: <https://www.hostin.hr/apartmani-i-kamp-tisno/>

Hotel-borovnik (2026). Hotel Borovnik. URL: <https://hotel-borovnik.com/>

Horwath HTL (2026). Plan upravljanja destinacijom Novalja. Finalna verzija. URL: https://drive.google.com/file/d/1j_1oFQaNI62Wktru6jM1MtIgnDkRa-Ja/view

InCamerota (2026). Službena web stranica turističke zajednice Camerota. URL: <https://www.incamerota.it/> PET

Institut za turizam (2020): Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije, URL: <https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/upload/stranice/2020/11/2020-11-05/353/konacnoizvjescepk0211a.pdf>

Institut za turizam (2024): Strategija turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, URL: <https://www.dalmatiasibenik.hr/media/5542/260115-strategija-turizma-s-ibensko-kninske-z-upanije-do-2034-godine-konac-no.pdf>

Institut za turizam (2025). Plan upravljanja destinacijom Šibensko-kninske županije, URL: <https://www.dalmatiasibenik.hr/media/5541/260115-plan-upravljanja-destinacijom-s-ibensko-kninska-z-upanija-konac-no-s-prilozima.pdf>

Institut za turizam (2025). Indeks turističke razvijenosti (ITR). URL: <https://www.iztg.hr/hr/itr/>

In Konzalting (2026). Procjena rizika od velikih nesreća za Općinu Tisno. URL: <https://www.tisno.hr/storage/sjednice/2026/02/04/3-procjena-rizika.pdf>

ISTAT.IT (2026). Podaci o smještajnim kapacitetima i turističkom prometu. URL: https://esploradati.istat.it/databrowser/#/it/dw/categories/IT1,Z0700SER,1.0/SER_TOURISM/SER_TOURISM_RELATED_FILES

Ivinj.com (2026). Oživite duh Tisnoga kroz literarni rad. „Priča koja čuva Tisno“. URL: <https://ivinj.com/>

Ježinac d.o.o. (2025). Službena web stranica, URL: <https://jezinac.hr/odvoz-korisnog-otpada/>

Javna ustanova razvojna agencija Šibensko-kninske županije (2025). O nama- ustanova. URL: <https://priroda-skz.hr/hr/o-nama/ustanova/>

Javna ustanova razvojna agencija Šibensko-kninske županije (2022). Plan razvoja Šibensko-kninske županije za razdoblje 2021.-2027. URL: <https://www.rra-sibenik.hr/wp-content/uploads/2023/09/Plan-razvoja-SKZ-od-2021.-do-2027.pdf>

Journal. hr (2026). Turizam prolazi kroz značajnu transformaciju: Kako se mijenja način putovanja i koji su najnoviji trendovi?, URL: <https://www.journal.hr/lifestyle/putovanja/trendovi-putovanja-turizam-prolazi-kroz-znacajnu-transformaciju/>

LAG More (2025). Službena web stranica. URL: <https://lagmore249.hr/>

Level project d.o.o. (2023). Akcijski plan energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno, URL: <https://www.tisno.hr/strategije>

Level project d.o.o. (2021). Strategija razvoja pametne Općine Tisno. URL: <https://www.tisno.hr/storage/documents/2025/02/13/strategija-pametne-opcine-opcina-tisno.pdf>

Level project d.o.o. (2025). Strategija zelene urbane obnove Općine Tisno. URL: <https://www.tisno.hr/strategije>

Lučka uprava Šibensko-kninske županije, (2025): Luka Tisno, URL: <https://luskz.hr/luke/tisno/>

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2025). Registar otoka. URL: <https://registar-otoka.gov.hr/>

Ministarstvo turizma i sporta (2023): Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine. Dostupno na mrežnoj stranici: https://mint.gov.hr/UserDocImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20od%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20godine%20i%20Akcijski%20plan%20do%202025.%20godine.pdf

Ministarstvo turizma i sporta (2023). Nacionalni plan razvoja održivog turizma. URL: https://mint.gov.hr/UserDocImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20od%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20godine%20i%20Akcijski%20plan%20do%202025.%20godine.pdf

Ministarstvo turizma i sporta (2025). Smjernice za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva V1.2. lipanj 2025. URL: <https://mint.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Smjernice%20za%20provo%C4%91enje%20istra%C5%BEivanja%20stavova%20lokalnog%20stanovni%C5%A1tva%20V1.2.%20lipanj%202025..pdf>

Ministarstvo turizma i sporta (2025). Smjernice za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji V1.2 lipanj 2025. URL: <https://mint.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Smjernice%20za%20provo%C4%91enje%20istra%C5%BEivanja%20zadovoljstva%20cjelokupnim%20boravkom%20u%20destinaciji%20V1.2.%20lipanj%202025..pdf>

Ministarstvo turizma i sporta (2025). Smjernice za izračun obveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije, URL: https://mint.gov.hr/UserDocImages/1A_UPISNICI/Smjernice%20prihvatni%20kapacitet_obvezni_pokazatelji_V1..pdf

Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine i Ekonomski institut Zagreb (2023). Pregled tržišta nekretnina Republike Hrvatske. URL: <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970>

Ministarstvo kulture i medija (2025): Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Dostupno na mrežnoj stranici: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije (2026): Registar udruga RH, URL: <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge>

Nkc-tisno.hr (2025). Narodna knjižnica i čitaonica Tisno. URL: <https://nkc-tisno.hr/>

Općina Tisno (2026). Provedbeni program Općine Tisno za razdoblje 2025.-2029.: URL: <https://www.tisno.hr/provedbeni-program-opcine-tisno-za-razdoblje-2025-2029>

Općina Tisno (2025). Tisno. URL: <https://www.tisno.hr/naselje/tisno>

Općina Tisno (2025). Dazlina. URL: <https://www.tisno.hr/naselje/dazlina>

Općina Tisno (2025). Dubrava kod Tisna. URL: <https://www.tisno.hr/naselje/dubrava-kod-tisna>

Putovnica.net (2025). Tisno (plaže). URL: <https://www.putovnica.net/plaze/mjesto/tisno-murter-sibensko-kninska-zupanija>

Policijska uprava Šibensko-kninska (2025): Policijska postaja Vodice, URL: <https://sibensko-kninska-policija.gov.hr/policijske-postaje/86>

<https://www.tisno.hr/storage/documents/2025/02/13/strategija-zelene-urbane-obnove-opcine-tisno.pdf>

Statista (2024). Social Media has the Greatest Influence on Travel Destination Choices, URL: <https://www.statista.com/chart/31921/social-media-and-travel-opinions/>

Statista (2023). Share of travelers who used a mobile device to plan or book travel in the last six months worldwide as of October 2023, by activity, URL: <https://www.statista.com/statistics/1421721/mobile-planning-booking-travel-worldwide-by-activity/>

Statista (2024). Social Media Shapes Travel Experiences, URL: <https://www.statista.com/chart/31921/social-media-and-travel-opinions/>

Turistička zajednica općine Tisno, (2025): Službena web stranica TZO Tisno, URL: <https://www.tz-tisno.hr/hr/naslovnica/>

Turistička zajednica općine Tisno, (2025): Godišnji plan rada TZO Tisno za 2025. godinu, URL: <https://www.tz-tisno.hr/hr/b2b/informacije/>

Turistička zajednica Šibensko-kninske županije (2025). Informacije o turističkom prometu, URL: <https://dalmatiasibenik.hr/hr/b2b/statistika/informacije-o-turistickom-prometu/>

Ujedinjeni narodi (UN) (2015). The UN 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/96d84400-ecc8-411f-9091-3290145a1bb0/SDG-3_Lesson_presentation_advanced_EN.pdf

The World Tourism Organization (UN Tourism) (2026). Market Intelligence, Policies and Competitiveness Department (Q1/2026) .World Tourism Barometer, Volume 24, Issue 1, January 2026, Madrid,
URL: https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2026-01/World_Tourism%20Barometer_Jan26_excerpt_v2.pdf?VersionId=u75u9KWPa6Dzc2CUHld7AvQ49FYrDTQC

Urbanex d.o.o. (2017). Marketing plan Masterplana turizma Šibensko-kninske županije. URL: <https://www.dalmatiasibenik.hr/media/2523/2-marketing-plan-master-plana-turizma-sibensko-kninske-zupanije.pdf>

VisitSantPere.com (2026). Službena web stranica turističke zajednice Sant Pere Pescador. URL: <https://www.visitsantpere.com/en/>

Vodovod i odvodnja Šibenik d.o.o. (2025). O nama. Povijest.
URL: <https://www.vodovodsib.hr/povijest/>

Nepublicirani podaci

Ježinac d.o.o. (2025)
HEP ODS D.O.O. Elektra Šibenik (2025)
Općina Tisno (2025).
Vodovod i odvodnja d.o.o. Šibenik (2025)
TZ Šibensko-kninske županije (2025)

Šibensko-kninska županija, Upravni odjel za gospodarstvo, turizam, poljoprivredu, ruralni razvoj i EU fondove (2025)

Ministarstvo turizma i sporta (2025)

Popis slika:

<i>Slika 1. Struktura smještajnih kapaciteta na području TZO Tisno tijekom 2019.,2022.,2023. i 2024.godine, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.....</i>	<i>29</i>
<i>Slika 2. Kretanje broja dolazaka i noćenja turista na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor:Evisitor, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>36</i>
<i>Slika 3. Udio dolazaka prema TZ-ima na području otoka Murtera u 2024.godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>38</i>
<i>Slika 4. Udio noćenja prema TZ-ima na području otoka Murtera u 2024. godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>38</i>
<i>Slika 5. Kretanje broja noćenja na području TZO Tisno po mjesecima u 2024.godni, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>39</i>
<i>Slika 6. Kretanje broja dolazaka na području TZO Tisno po mjesecima u 2024.godini, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>39</i>
<i>Slika 7. Prosječna duljina boravka turista glavnih emitivnih tržišta na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.....</i>	<i>40</i>
<i>Slika 8. Prosječna duljina boravka turista glavnih emitivnih tržišta na području TZO Tisno u 2025. godini, izvor: eVisitor, obradio: Level project d.o.o.....</i>	<i>41</i>
<i>Slika 9. Dobna turista prema broju dolazaka na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.....</i>	<i>42</i>
<i>Slika 10. Neto iskorištenost smještajnih kapaciteta prema vrsti objekta na području TZO Tisno u 2024. godini (u %), izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.....</i>	<i>44</i>
<i>Slika 11. Broj ostvarenih noćenja u komercijalnom smještaju na području TZO Tisno u 2024. godini. Izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.....</i>	<i>45</i>
<i>Slika 12. Struktura noćenja na području TZO Tisno u 2019., 2022.,2023. i 2024. godini prema grupa komercijalnog smještaja. izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.....</i>	<i>47</i>
<i>Slika 13. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u luci Tisno tijekom razdoblja 2019.-2024.godine, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.....</i>	<i>49</i>
<i>Slika 14. Kretanje udjela domaćih i stranih turista na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine (u %), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o., obradio Level Project d.o.o....</i>	<i>51</i>
<i>Slika 15. Potrošnja električne energije po mjesecima na području TZO Tisno tijekom 2024. godine (ukupno i smještaj), izvor: HEP ODS Šibenik, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>91</i>
<i>Slika 16. Brzine širokopojasnog pristupa u nepokretnoj mreži na području TZO Tisno, izvor: HAKOM 2025, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>95</i>
<i>Slika 17. Brzine širokopojasnog pristupa u pokretnoj mreži na području TZO Tisno, izvor: HAKOM 2025, obradio Level Project d.o.o.</i>	<i>96</i>
<i>Slika 18. Količina prikupljenog komunalnog i miješanoga komunalnog otpada u tonama 2023. i 2024. godini na području TZO Tisno, izvor: Ježinac d.o.o.. obradio: Level project d.o.o.....</i>	<i>101</i>
<i>Slika 19. Udio prikupljenog miješanog komunalnog otpada po mjesecima na području TZO Tisno u 2023. i 2024. godini, izvor: Ježinac d.o.o., obradio: Level project d.o.o.</i>	<i>102</i>

Slika 20. Intenzitet svjetlosnog onečišćenja na području TZO Tisno, izvor: Light pollution map 2025, obradio Level Project d.o.o.....	114
Slika 21. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Prisliga-Jazine , izvor: Akteracija d.o.o. (2021.), UPU ugostiteljsko-turističke zone Prisliga-Jazine , I. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.....	124
Slika 22. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Rastovac , izvor: Akteracija d.o.o. (2023.), Urbanistički plan uređenja Ugostiteljsko-turističke zone Rastovac u Tisnom, II. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.....	127
Slika 23. Zaposleni prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) na području Općine Tisno 2021. godine, izvor: DZS (2023), Popis stanovništva 2021., obradio Level Project d.o.o.....	139
Slika 24. Naslovna stranica službene web stranice TZO Tisno, izvor: tz-tisno.hr	145
Slika 25. Odgovor na pitanje „Imate li stalno prebivalište na području TZO Tisno?“, ...	205
Slika 26. Odgovor na pitanje „Koji je mjesto Vašeg prebivališta?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	206
Slika 27. Odgovor na pitanje „Koliko dugo stanujete u ovom mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	207
Slika 28. Odgovor na pitanje „Spolna struktura?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	207
Slika 29. Odgovor na pitanje „Dobna struktura?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	208
Slika 30. Odgovor na pitanje „Najviši završen stupanj obrazovanja ?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	209
Slika 31. Odgovor na pitanje „Mjesečna primanja kućanstva?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	210
Slika 32. Odgovor na pitanje „Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	211
Slika 33. Odgovor na pitanje „Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	212
Slika 34. Odgovor na pitanje „Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu – na lokalno gospodarstvo, okoliš, sigurnost u mjestu, društveni život, cijene i slično?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	213
Slika 35. Odgovor na pitanje „Kako turistički razvoj utječe na izgled Vašeg mjesta – postaje li ono uslijed turističkog	214
Slika 36. Odgovor na pitanje „Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor (rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	215
Slika 37. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u ovom mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	216
Slika 38. Odgovor na pitanje „Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor, postaje li život u Vašem mjestu zbog toga lošiji ili bolji?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	217
Slika 39. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprimjereno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	218

Slika 40. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva u prometu veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	219
Slika 41. Odgovor na pitanje „Kada pomislite na život u Vašem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva na ulicama/javnim površinama veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.....	220
Slika 42. Odgovor na pitanje „Općenito govoreći, koliko ste trenutno zadovoljni sa životom u Vašem mjestu?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o. ...	220
Slika 43. Odgovor na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na duh Vašeg mjesta, na njegovu autentičnost?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	221
Slika 44. Odgovor na pitanje „Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture Vašeg mjesta?“, izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obradio Level Project d.o.o.	222
Slika 45. Odgovor na pitanje „Spolna struktura?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	223
Slika 46. Odgovor na pitanje „Dobna struktura?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	224
Slika 47. Odgovor na pitanje „Najviši završen stupanj obrazovanja ?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	224
Slika 48. Odgovor na pitanje „Mjesečna primanja kućanstva ?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	225
Slika 49. Odgovor na pitanje „Vi ste – zaokružite što Vas najbolje opisuje (samo jedan odgovor)“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	226
Slika 50. „Vaša zemlja stalnog boravka je?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	226
Slika 51. Odgovor na pitanje „Vrsta smještajnog objekta u kojem odsjedate u ovom mjestu?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.....	228
Slika 52. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni svojim cjelokupnim boravkom u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	230
Slika 53. Odgovor na pitanje „U kojoj mjeri je boravak u ovoj destinaciji ispunio Vaša očekivanja?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	231
Slika 54. Odgovor na pitanje „Kako biste ocijenili svoj boravak u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	232
Slika 55. Odgovor na pitanje „Koliko je vjerojatno da ćete ovo mjesto preporučiti prijateljima, rodbini ili kolegama?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	233
Slika 56. Odgovor na pitanje „Kojim ste prijevoznim sredstvom doputovali u ovu destinaciju (ako ste koristili više vrsta prijevoznih sredstava, označite ono kojim ste prevalili najveći dio puta)?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	235
Slika 57. Odgovor na pitanje „U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama/trgovima/atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	238

Slika 58. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	239
Slika 59. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni uređenošću mjesta?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	240
Slika 60. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u ovoj destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	242
Slika 61. Odgovor na pitanje „U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	244
Slika 62. Odgovor na pitanje „Koliko ste zadovoljni prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta)?“, izvor: Anketni upitnik turista i jednodnevnih posjetitelja, obradio Level Project d.o.o.	245

Popis tablica

Tablica 1. Profil destinacije TZO Tisno, obradio Level Project d.o.o.	12
Tablica 2. Ključni strateški dokumenti i politike relevantne za razvoj destinacije TZO Tisno, izvor: Program UN-a za održivi razvoj 2030., GTSC, ETSC, NRS 2030, Level Project d.o.o., MINTS, Šibensko-kninska županija, Institut za turizam, obradio Level Project d.o.o.	19
Tablica 3. Definicija grupa smještajnih objekata na području TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	26
Tablica 4. Broj registriranih kreveta na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	27
Tablica 5. Broj kreveta i objekata po naseljima TZO Tisno u 2024. godini prema grupama komercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	29
Tablica 6. Broj registriranih kreveta na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	30
Tablica 7. Broj registriranih nekomercijalnih kreveta i objekata na području TZO Tisno (uključujući kuće i stanove za odmor), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	30
Tablica 8. Broj registriranih nekomercijalnih kreveta i objekata na području u 2024. godini na području naselja u sastavu TZO Tisno (uključujući kuće i stanove za odmor te objekte stanovnika općine), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	31
Tablica 9. Broj objekata po kategorijama smještaja na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	33
Tablica 10. Broj kreveta po kategorijama smještaja na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	34
Tablica 11. Kretanje broja noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima tijekom razdoblja 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	37
Tablica 12. Kretanje broja dolazaka u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima tijekom razdoblja 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	37

Tablica 13. Udio broja noćenja po naseljima u sastavu TZO Tisno, u 2024. godini prema grupama komercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.	46
Tablica 14. Broj ostvarenih noćenja na području TZO Tisno u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama smještajnih kapaciteta u komercijalnom smještaju. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. (stupac Δ 24/19), odnosno 2023. godinu (stupac Δ 24/23), izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	46
Tablica 15. Broj noćenja, kreveta i objekata u nekomercijalnom smještaju u razdoblju 2019.-2024. godine na području TZO Tisno, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	47
Tablica 16. Broj noćenja u nekomercijalnom smještaju u razdoblju 2019.-2024. godine po naseljima u sastavu TZO Tisno, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	48
Tablica 17. Udjeli noćenja turista prema zemlji dolaska na području TZO Tisno u 2019., 2022., 2023. i 2024 godini, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	53
Tablica 18. Udjeli dolazaka turista prema zemlji dolaska na području TZO Tisno u 2019., 2022., 2023. i 2024 godini, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	53
Tablica 19. Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih turista na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	55
Tablica 20. Broj izdanih računa u vršnim danima turističke sezone 2024. godine na području TZO Tisno u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića, izvor: MINTS, 2024, obradio Level Project d.o.o.	59
Tablica 21. Turističke usluge prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu na području destinacije TZO Tisno, izvor: info brošura TZO Tisno, obradio Level Project d.o.o.	61
Tablica 22. Primarna turistička infrastruktura na području TZO Tisno, izvor: Registar javne turističke infrastrukture, izvod TZO Tisno, TZ ŽKŽ, obradio: Level Project d.o.o.	87
Tablica 23. Sekundarna turistička infrastruktura na području TZO Tisno, izvor: Registar javne turističke infrastrukture, izvod TZO Tisno, TZ ŽKŽ, obradio Level Project d.o.o.	88
Tablica 24. Potrošnja električne energije (u kWh) prema vrstama potrošača na području TZO Tisno tijekom 2024. godine, izvor: HEP ODS Elektra Šibenik, obradio Level Project d.o.o.	91
Tablica 25. Mjesečna potrošnja električne energije (u kWh) u smještajnim objektima na području TZO Tisno tijekom 2023. i 2024. godine Izvor: HEP ODS, obradio Level Project d.o.o.	92
Tablica 26. Mjesečna potrošnja električne energije (kWh) u kućanstvima na području TZO Tisno tijekom 2023. i 2024. godine, izvor: HEP ODS Elektra Šibenik, obradio Level Project d.o.o.	92
Tablica 27. Udjeli potrošnje vode po mjesecima na području TZO Tisno u 2024. godini, izvor: Vodovod i odvodnja d.o.o., Šibenik, 2025., obradio Level Project d.o.o.	97
Tablica 28. Kapaciteti i popunjenost javnih parkirališta na području TZO Tisno, izvor: Ježinac d.o.o., 2025, obradio Level Project d.o.o.	105
Tablica 29. Kakvoća mora za kupanje na plažama u destinaciji TZO Tisno, izvor: Vrtlac.izor.hr, obradio Level Project d.o.o.	110
Tablica 30. Površina građevinskih područja naselja na području TZO Tisno prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o.,obradio Level Project d.o.o.	118
Tablica 31. Građevinsko područje naselja Tisno prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.	119
Tablica 32. Građevinsko područje naselja Dubrava kod Tisna prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o. obradio Level Project d.o.o.	119

Tablica 33. Građevinsko područje naselja Dazlina prema vrstama namjena i statusu izgrađenosti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.....	120
Tablica 34. Izdvojena građevinska područja izvan naselja za gospodarsku namjenu - ugostiteljsko-turističku na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.	121
Tablica 35. Korištenje i namjena površina ugostiteljsko-turističke zone Prisluga-Jazine , izvor: Akteracija d.o.o. (2021.), UPU ugostiteljsko-turističke zone Prisluga-Jazine, I. izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.....	123
Tablica 36. Površina neizgrađenih i neuređenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.	128
Tablica 37. Površina neizgrađenih i neuređenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.	129
Tablica 38. Površina izgrađenih dijelova građevinskih područja naselja na području TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o..	130
Tablica 39. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenom dijelu građevinskog područja TZO Tisno, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, izvor: Akteracija d.o.o., obradio Level Project d.o.o.	130
Tablica 40. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenim i neizgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene i mješovite namjene na području TZO Tisno – stambene jedinice, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.	132
Tablica 41. Maksimalni potencijal izgradnje u izgrađenim i neizgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja stambene i mješovite namjene na području TZO Tisno – objekti, izvor: PPUO Tisno, XI.izmjene i dopune, obradio Level Project d.o.o.	132
Tablica 42. Analiza stanja digitalizacije destinacije, izvor: Općina Tisno, TZO Tisno, Ježinac d.o.o., HAKOM, eVisitor, web platforme iznajmljivača; obradio Level project d.o.o.	134
Tablica 43. Broj stanovnika po naseljima na području naselja u sastavu TZO Tisno i Općine Tisno 2011. i 2021. godine te međupopisna promjena. Izvor: DZS (2013), Popis stanovništva 2011. i DZS (2022), Popis stanovništva 2021, obradio Level Project d.o.o.	137
Tablica 44. Spolni i dobni sastav TZO Tisno prema Popisu stanovništva 2021. godine. izvor: DZS (2022), Popis stanovništva 2021. godine, obradio Level Project d.o.o..	138
Tablica 45. Kretanje broja zaposlenih i nezaposlenih na području Općine Tisno u mjesecu srpnju i prosincu 2018.-2025.godine, izvor: HZMO, HZZ, obradio Level Project d.o.o.	140
Tablica 46. Broj zaposlenih u djelatnostima smještaja te djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića na području Općine Tisno u 2024. godini, izvor:MINTS	140
Tablica 47. Fizička pristupačnost glavnih turističkih sadržaja na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o, terenski obilazak, TZO Tisno.....	153
Tablica 48. Turistički proizvodi na području TZO Tisno, izvor. Level project d.o.o.	168
Tablica 49. Segmentacija ciljnih skupina turista na području TZO Tisno, izvor. Level project d.o.o.....	169
Tablica 50. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkog proizvoda obiteljskog turizma (Sunce i more) na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	172
Tablica 51. Razvojni i marketinški potencijal za sektor ugostiteljstva na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	173

Tablica 52. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turizma baštine na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	174
Tablica 53. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete događanja i manifestacija na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	175
Tablica 54. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete cikloturizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	176
Tablica 55. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete planinarenja i pješaćenje na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	177
Tablica 56. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ronilačkog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	178
Tablica 57. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ruralnog turizma TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	179
Tablica 58. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete ekoturizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	180
Tablica 59. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete poslovnog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	181
Tablica 60. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete sportskog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	182
Tablica 61. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete nautičkog turizma na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	183
Tablica 62. Razvojni i marketinški potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkog proizvoda prirodnog wellbeinga na području TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	184
Tablica 63. Komparativna analiza turističkog prometa na području TZO Tisno s u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru (komercijalni smještaj + nekomercijalni smještaj + promet u lukama) izvor: eVisitor i DZS, obradio Level Project d.o.o.	199
Tablica 64. Komparativna analiza ponude smještaja na području TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.	201
Tablica 65. Komparativna analiza dobne strukture turista koji dolaze na područje TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o. ...	202
Tablica 66. Komparativna analiza dobne strukture turista koji dolaze na područje TZO Tisno u usporedbi ostalim TZ-ovima na otoku Murteru, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o. ...	203
Tablica 67. Popis obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije TZO Tisno, izvor: Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma. Narodne novine broj 112/24.	247
Tablica 68. Procjena dosegnute razine prihvatnog kapaciteta TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	292
Tablica 69. Tablica intenziteta utjecaja scenarija na održivi razvoj turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	312
Tablica 70. Procjena utjecaja negativnog scenarija pada intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	313
Tablica 71. Procjena utjecaja negativnog scenarija rasta intenziteta turizma na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	316
Tablica 72. Procjena utjecaja neutralnog scenarija (stagnacija kvalitete turizma i stagnacija/blagi rast turističkih dolazaka) na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	319
Tablica 73. Procjena utjecaja pozitivnog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	323

Tablica 74. Procjena utjecaja uravnoteženog scenarija na aspekte prihvatnog kapaciteta u kontekstu turizma na području TZO Tisno, izvor: Level project d.o.o.	327
Tablica 75. Strateški smjer i prioriteti razvoja destinacije TZO Tisno, izvor: Level Project d.o.o.	354
Tablica 76. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 1. „Unaprjeđenje sustava upravljanja destinacijom“, izvor: Level Project d.o.o.	361
Tablica 77. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 1. „Održivo upravljanje i smanjivanje negativnih utjecaja turizma“, izvor: Level Project d.o.o.	363
Tablica 78. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 2. „Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti“, izvor: Level Project d.o.o.	366
Tablica 79. Popis mjera i aktivnosti/projekata unutar Strateškog cilja 4. „Unaprjeđenje komunikacije i tržišne prepoznatljivosti destinacije“, izvor: Level Project d.o.o.	369

